IULIAN BOLDEA

(COORDINATOR)

IDENTITIES IN METAMORPHOSIS. LITERATURE, DISCOURSE AND MULTICULTURAL DIALOGUE

SECTION: LANGUAGE AND DISCOURSE

ARHIPELAG XXI PRESS

2014

The sole responsibility regarding the content of the chapters lies with the authors.

Desktop publishing: Korpos Csilla

Published by
Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, România, 2014
Moldovei Street, no.8, Tîrgu Mureş, 540519
Tel: +40-744-511546
Editor: Iulian Boldea
Editorial advisor: Dumitru-Mircea Buda
Email:editura.arhipelag21@gmail.com
http://www.asociatiaalpha.comxa.com

ISBN 978-606-93691-9-7

Table of Contents

THE FUNCTIONALITY OF LANGUAGE FROM A PHYLOSOPHICAL PERSPECTIVE
Violeta Negrea, Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" Christian University of Bucharest 11

POETIC SIGNS IN THE SCENERY OF SADOVEANU
Mariana Flaişer, Prof., PhD, "Gr. T. Popa" University of Medicine and Pharmacy, Iaşi 17

URBES ITALICAE. OBSERVATIONS ON THE TRANSLATION OF ITALIC CITY NAMES INTO ROMANIAN WORDS BY TEODOR CORBEA (DICTIONES LATINAE CUM VALACHICA INTERPRETATIONE)
Adrian Chircu, Hab. Dr., "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca 22

ELEMENTS OF MOBILE LEARNING IN ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES
Anişoara Pop, Assoc. Prof., PhD, University of Medicine and Pharmacy, Tîrgu Mureş 35

FROM SIGNS TO INTERPRETATION AND UNDERSTANDING
George Bondor, Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi 39

BRIEF MESSAGES-- ENDLESS INTERPRETATIONS
Dragoş Avădanei, Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi 47

CORRECTNESS AND ERROR IN DAILY COMMUNICATION
Dumitru Draica, Assoc. Prof., PhD, University of Oradea 54

L'ÉCRITURE COMME EXPLORATION (LE CAS D'ANNIE ERNAUX)
Camelia Biholaru, Assist. Prof., PhD, "Ştefan cel Mare" University of Suceava 62

EPISTOLARITY - EVOLUTION AND CONTEMPORARY CHALLENGES
Maria Micle, Assist. Prof., PhD, West University of Timişoara 71

WHY IMAGES IN DAF (GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE) - LESSONS?
Olga Kaiter, Assist. Prof., PhD, "Ovidius" University of Constanţa 78

ON FAMILY NAMES ENDING IN -ICI AND -OVICI (UKR. -YČ AND -OVYČ) IN SOME ANTHROPONYMIC SYSTEMS OF MARAMURES
Ioan Herbil, Assist. Prof., PhD, "Babes-Bolyai" University of Cluj-Napoca 85

COGNITIVE PERSPECTIVES ON LEARNING ENGLISH GRAMMAR THROUGH SITCOMS
Claudia Leah, Assist. Prof., PhD, University of Oradea 95

ON SOME EUPHEMISMS EXPRESSED BY XENISMS
Oxana Chira, Assist Prof., PhD, A. Russo State University of Bălţi, Moldova 103

THE TRANSLATOR'S VOICE(S)
Raluca Nicoleta Balaţchi, Assist. Prof., PhD, "Ştefan cel Mare" University of Suceava 109

INTERNALLY CAUSED VERBS OF CHANGE OF STATE

Maria Poponeţ, PhD Student, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 116

THE DISCOURSE OF MADNESS VERSUS THE PARADOX OF ACCEPTANCE. A CASE STUDY IN NEGOTIATED REALITY
Haralambie Athes, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 126

SENTENCE-INITIAL INFORMATION STRUCTURE IN ENGLISH AND ROMANIAN: A PRAGMATIC APPROACH
Silvia Florea, ”Lucian Blaga” University of Sibiu 131

TRANSLATION: AN AID OR A HINDRANCE
Andreea Năznean, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 138

TRANSLATING REPETITION IN DRAMATIC DIALOGUE
Ana-Cristina Chirilă Şerban, PhD Student, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 144

PARADIGMATIC STRUCTURES IN THE TERMINOLOGY OF ARCHITECTURE
Bianca Geman, Assistant, PhD Candidate, Technical Constructions University of Bucharest 156

STRUCTURES RITUALISÉES SPÉCIFIQUES À UNE LANGUE-CULTURE: LES VŒUX ROUMAINS ET LEUR TRANSFERT EN FRANÇAIS
Anda Rădulescu, University of Craiova 162

ASPECTS OF MOOD CATEGORY OF THE VERB IN AN OLD ROMANIAN GRAMMAR
Andreea Drişcu, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 172

“I HAD CERTAINLY FOUND MY TRADITION”: MARGARET ATWOOD AND THE CONSTRUCTION OF CANADIAN IDENTITY
Adela Livia Catană, PhD Student, University of Bucharest 180

THE INFLUENCE OF ERASMIAN THOUGHT ON THE SUBVERSIVE HUMOROUS LANGUAGE OF FRANÇOIS RABELAIS
Liviu-Iulian Cocei, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 188

SYMBOLISM OF THE SERPENT IN KLIMT’S DRAWINGS
Antonela Corban, PhD. “Al. I. Cuza” University of Iaşi and University of Burgundy, Dijon 194

CRITICAL DISCOURSE STUDIES AND THE DIAGRAMATION OF POWER RELATIONS THROUGH DISCURSIVE STRATAGEMS
Cristina Moraru, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 202

THE PROBLEM OF THE TRUTH IN EMINESCU’S JOURNALISM
Diana Darabană, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 210

DISCURSIVE TYPES AND VARIANTS IN MEDIA COMMUNICATION
Cornelia Pavel Nichifor, PhD Student, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 218

THE AMBIGUITY OF THE NOUN PHRASES WITH GENITIVAL ADJUNCTS
Ionela Gușatu, ”Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy, Bucharest 227

THE LANGUAGE – FORM OF SECONDARY ADAPTATION FOR PERSONS DEPRIVED OF LIBERTY
Elena Pitiu, PhD Student, University of Bucharest 231

LIVING WITHOUT DOORS
Fazacaş Iudita, PhD Student, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 240

THE “BOOK OPENING” PRACTICE IN THE CONTEXT OF ROMANIAN VERNACULAR RELIGION. AN ETHNOLOGICAL READING OF SOME THEOLOGICAL LANDMARKS
Mircea Păduraru, Assist., PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 247

DIFFICULTIES IN TRANSLATION – RENDERING THE ONOMATOPOEIA INTO ANOTHER LANGUAGE
Roxana Corina Sfetea, Prof., PhD and Cristina Veronica Andreescu, Assist. Prof., PhD, ”Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy, Bucharest 255

MODALITY IN ENGLISH LANGUAGE AND EVERY DAY COMMUNICATION
Elena Lucia Mara, Assoc. Prof., PhD, ”Lucian Blaga” University of Sibiu 261

THE ROMANIAN MEDICAL LANGUAGE IN THE CONTEXT OF THE UNIVERSAL VALUES
Eugenia Mincu, Assoc. Prof., PhD, The Moldavian Science Academy 266

MULTILINGUALISM - ECONOMIC GROWTH ELEMENT AND SOCIAL COHESION IN THE EU
Mihaela Funaru, Assoc. Prof., PhD, ”Dimitrie Cantemir” Christian University of Braşov 273

DIFFICULTIES OF CREATING A LEGAL TERM BASE
Imre Attila, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş 278

LANGUAGE AND THE FUNCTIONS OF MEDIA TEXTS. UNIFORMITY AND PECULIARITIES IN THE HUNGARIAN MEDIALECT FROM ROMANIA
Reka Suba, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş 287

THE PERSUASIVE FORCE OF THE FIGURES OF RHETORIC IN THE ADVERTISING TEXT
Maria Rodica Mihulecea, Assoc. Prof., PhD, ”Lucian Blaga” University of Sibiu 294

THE STATUS OF THE VERBS AT THE INFINITIVE IN THE INDO-EUROPEAN LANGUAGES (II)
Doina Butiurca, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş 301

NONVERBAL OCCURRENCE OF EGO STATES IN TEACHING COMMUNICATION
Angelica Hobjilă, Assoc. Prof., PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 306

GETTING YOUR MESSAGE ACROSS: ISSUES IN CROSS-CULTURAL WRITTEN COMMUNICATION
Laura Ioana Leon, Assoc. Prof., PhD, "Gr. T. Popa" University of Medicine and Pharmacy, Iaşi 317

DISCOURSE OF SPACE. LANGUAGE LANDSCAPE FROM A BILINGUAL TRANSLATION PERSPECTIVE
Tódor Erika Mária, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Miercurea-Ciuc 322

NON-FINITE COMPLEMENTS OF PERCEPTION VERBS
Mihaela Manasia, Assist, Prof., PhD, "Constantin Brâncuşi" University of Târgu-Jiu 328

A SUBTLE GRASP ON THE FIVE SENSES: COGNITIVE METAPHORS IN WINE MEDIA DISCOURSE
Alina Ţenescu, Assist. Prof., PhD, University of Craiova 334

ANTHROPOLOGY AND MEDICINE
Mirela Radu, Assist., PhD Candidate, "Titu Maiorescu" University of Bucharest 347

MOTION IN MEDICAL TERMINOLOGY. A CASE STUDY
Simona Nicoleta Staicu, Assist. Prof., PhD, "Victor Babeş" University of Medicine and Pharmacy, Timişoara 351

LANGUAGE AND IDENTITY. THE MONOLINGUAL PARADIGM AND DISPLACEMENT IN THE "KELETI ÚJSÁG"
Fazakas Noémi, Assist. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca, Sapientia University of Târgu-Mureş 356

THE TRANSLATOR – "A DISPOSITION OF CONSTELLATION"
Carmen Antonaru, Assist. Prof., PhD, "Transilvania" University of Braşov 365

METAPHORS IN BIOMEDICAL ARTICLES
Adrian Năznean, Assist. Prof., PhD, University of Medicine and Pharmacy, Tîrgu Mureş 377

VITA CONSTANTINI
Cristina Veronica Andreescu, Assist. Prof., PhD and Roxana Corina Sfetea, Prof., PhD, "Carol Davila" University of Medicine and Pharmacy, Bucharest 383

THE POETICS OF NAMES IN THE WORKS OF IOAN ALEXANDRU
Valerica Draica, Assist. Prof., PhD, University of Oradea 389

CONDITIONS POUR CONSTITUER LES CORPUS DISCURSIFS DE SPECIALITE
Ioana-Crina Coroi, Assist. Prof., PhD, "Ştefan cel Mare" University of Suceava 393

HILARY PUTNAM'S ARGUMENTS AGAINST RELATIVISM
Ştefan Viorel Ghenea, Assist. Prof., PhD, University of Craiova 399

SAME MEANING DIFFERENT TERMS IN SHIPBUILDING AND MARITIME LANGUAGE

Anca Trişcă (Ionescu), PhD Student, ”Dunărea de jos” University of Galaţi 407

SPEECH ACTS IN BRITISH AND ROMANIAN ADVERTISEMENTS
Alina Guga-Cotea, Assist. Prof., PhD, ”Eftimie Murgu” University of Reşita 412

LINGUISTICS STRUCTURES OF RHYME AND THEIR EXPRESSIVE VALUES IN GEORGE COŞBUC'S POETRY
Radu Drăgulescu, Assist. Prof., PhD, ”Lucian Blaga” University of Sibiu 417

ELLIPSIS STRUCTURES IN TECHNICAL FOOD ENGINEERING TEXTS
Alice Iuliana Roşu, Assist. Prof., PhD, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 434

THE FUNCTIONS OF THE STAGE DIRECTIONS IN THE DRAMATIC TEXT FROM THE PERSPECTIVE OF PHILOLOGY AND THEATRE STUDIES. A COMPARATIVE
Dragoş Carasevici, Assist., PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 438

THE ETYMON. SHORT CONSIDERATIONS
Alina Gioroceanu, Assist. Prof., PhD, University of Craiova 446

TYPES OF TRANSTEXTUALITY PRESENT IN THE DISCOURSE OF THE ROMANIAN SATYRICAL PRESS
Andreea Maria Onişoru, PhD Student, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 452

TRAPPED IN TRANSLATION: THE LOCAL TRANSLATOR AND THE GLOBAL COMMUNITY
Alexandru Praisler, Postdoc Researcher, ”Dunărea de Jos” University of Galaţi 457

THE UNITY IN DIVERSITY WITHIN THE NEW LATIN WORLD
Delia Maria Silişte, Assist. Prof., PhD, ”Lucian Blaga” University of Sibiu 467

DIATOPIC, DIASTRATIC AND DIAPHASIC VARIATION IN THE ROMANIAN FOLK NAMES OF LOWER PLANTS
Oana Zamfirescu, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 475

THE PARADIGM OF THE ARGHEZIAN SACRED SIGN
Margareta Onofrei, PhD Student, University of Piteşti 486

APPROACHES TO DRAMATIC SPEECH TRANSLATION
Violeta Cristescu, PhD Student, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 492

THE BIBLE FROM BUCHAREST VERSUS KING JAMES' HOLY BIBLE
Larisa Bulai, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 500

THE TYPOLOGY OF ROMANIAN PERFUME NAMES FROM THE COMMUNIST ERA TO THE PRESENT DAY
Flavia-Elena Oşan, PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, North University Centre of Baia-Mare 5087

THE IDENTITY OR NONIDENTITY OF FACEBOOK USERNAMES – AN ANTHROPONIMIC ANALYSIS
Mădălina Florina Pop, Technical University of Cluj-Napoca, North University Centre of Baia-Mare 514

INTERFERENCES BETWEEN LANGUAGES OF JOURNALISM, POLITICS AND ADVERTISING
Adriana Maria Robu, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 521

COMMUNICATION IN VIRTUAL SPACE: OBSERVATIONS ON THE DISCOURSE OF FACEBOOK USERS
Silvia Dimănescu, Technical University of Cluj-Napoca, North University Centre of Baia-Mare 529

CULTURAL REPRESENTATIONS IN RELOCATION NARRATIVES
Nicoleta-Loredana Moroșan, Assist. Prof., PhD, ”Ștefan cel Mare” University of Suceava 537

THE IDENTITY OR NONIDENTITY OF FACEBOOK USERNAMES – AN ANTHROPONIMIC ANALYSIS
Mădălina Florina Pop, Technical University of Cluj-Napoca, North University Centre of Baia-Mare 515

INTERFERENCES BETWEEN LANGUAGES OF JOURNALISM, POLITICS AND ADVERTISING
Adriana Maria Robu, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 522

COMMUNICATION IN VIRTUAL SPACE: OBSERVATIONS ON THE DISCOURSE OF FACEBOOK USERS
Silvia Dimănescu, Technical University of Cluj-Napoca, North University Centre of Baia-Mare 530

THE FUNCTIONALITY OF LANGUAGE FROM A PHYLOSOPHICAL PERSPECTIVE

Violeta Negrea, Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" Christian University of Bucharest

Abstract: The analysis of the language from the philosophical point of view follows the role that the complexity of the grammar rules have in the process of meaning mapping. The article develops the vision of Ludwig Witgenstein and Alessandro Duranti by adding some of the semantic structures of the Romanian language that bring out the relationship between concept, form and function of the linguistic units.

Keywords: Linguistic philosophy, descriptive grammar, philosophical grammar, functional truth, linguistic competence.

Rolul determinant pe care limba îl joacă în studiile filozofice, a făcut din aceasta un un obiect al cercetării epistemologice, estetice, etice, metafizice, etc. Capacitatea instrumentală a limbii rezultă din explorarea sensului, apropierea acestuia de realitate, a nivelului de obiectivitate sau subiectivitate, de adevăr sau neadevăr, etc.

Perspectiva filozofică asupra limbii vizează rolul complexității regulilor gramaticale ale unei limbi în crearea a două planuri de semnificație a înțelesurilor. (Backer, G.P. and Hacker, P.M.S., 2009). Unul dintre ele transmite adevăruri funcționale ale culturii respective prin propoziții atomice, independente, iar celălalt metafizica acestora. Multitudinea înțelesurilor pe care limba le configurează măsoară capacitatea combinatorie ale celor două planuri lingvistice, generând consecințe analizabile ale mecanismelor logico-filozofice care guvernează limba, precum:

- logica sintaxei unei limbi nu este dezvăluită de forma comună a limbii și nici articulată de practicile culturale zilnice. Complexitatea logicii sintactice poate rămâne ascunsă pentru vorbitorul nenativ care poate dezvolta capacitatea de comunicare în acea limbă, dar nu ajunge să perceapă toate laturile ale sensurilor lexicale, la același nivel cu un vorbitor nativ. (Wittgenstein, L. Tractus Logico-Philosophicus)
- Conceptele, noțiunile nu oglindesc corelarea cu realitatea. Regulile combinatorii care stau la baza arbitrariului denumirilor nu reflectă logica realității, ci sunt, mai degrabă, reflecții ale gramaticii limbii respective.

Aceste constatări generează o serie de probleme legate de percepția filozofică a limbii, de natura semnificației lingvistice, de capacitatea de reprezentare lingvistică și limitele acesteia.

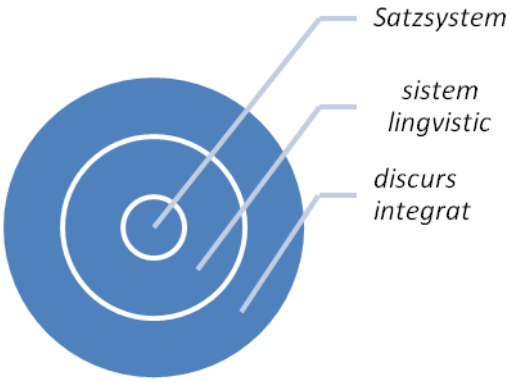
Regula gramaticală constituie, așadar, instrumentul exterior menit înțelegerii constructului lingvistic generic al limbii, dar nu și al celui intim al semnificațiilor.

Propunându-și să examineze natura normativă a limbii și legătura care se stabilește între aceasta și sensul lingvistic, Wittgenstein[1] se concentrează asupra tensiunilor acumulate

[1] Ludwig Josef Johann Wittgenstein (1889 – 1951) filozof de origine austriaco- britanică care publicat puțin în timpul vieții, dar, ale cărui lucrări postume probează un geniu prolific remarcabil. Cartea lui "*Philosophical investigations*", publicată în 1953, invită cititorul să vadă limba ca pe un complex joc de cuvinte care își dezvoltă elementele funcționale. El consideră că orice teorie filozofică este generată de desprinderea cuvintelor de context, care ar crea o limbă fără conținut, o limbă "plecată în vacanță"

între structura regulată a limbii și utilizarea individualizată a conceptelor generice. El observă că regulile care descriu funcționarea limbii, așa cum apar ele în manuale, dicționare sau didactica limbii respective, vizibile, de asemenea, în uzul zilnic al acesteia, nu sunt la fel de vizibile în miezul *sistemului lingvistic* al limbii. Sistemul gramatical al acesteia, bazat pe reguli precise, sistematice, concrete, nu cuprinde și specificul culturii acesteia, care este atomizată în *independența propoziției elementare, dependența interpretării logice de componenta adevăr-funcțional, constanța semnificației cuvântului, izomorfismul propoziției elementare, realismul modal menit să armonizeze limba cu realitatea, reductibilitatea generalizării la o sumă logică*, etc. El constată, de asemenea, că relația dintre regulile de funcționare al limbilor naturale și lumea înconjurătoare se stabilește pe baza definițiilor obiectelor ei, corespunzător categoriilor gramaticale ale limbii respective.

Un alt set de reguli coordonează relația internă a sistemului propozițional. Înțelesul unei expresii, spune el, corespunde realității în măsura în care acesta răspunde unor *reguli de folosire* care aparțin sistemului lingvistic respectiv. (*Satzsystem*)[2]. Treptat, el se îndepărtează de ideea *sistemului lingvistic* regulat, și se îndreaptă către cel aflat dincolo de cuvânt și admite *competența lingvistică* drept o capacitate multiplă, guvernată de o diversitate nu numai de reguli, bine conturate, ci și de alte aspecte în afara acestora. In acest context, el introduce noțiunea de *joc de cuvinte* făcând analogie între limbă și joc, jocul fiind mai productiv decât regula, reorientându-și atenția de la *formă* către *practica expresiei lingvistice*, de la *discurs*, văzut ca o mulțime modulată de simboluri, către *discursul integrat* existenței.

Domeniul gramaticii conceput de Wittgenstein, capătă dimensiuni mai largi, mai adânci. Regulile acesteia includ și problemele legate de semantica unităților lingvistice care cuprind nu doar definițiile formale ci și cele extinse, respectiv explicații, exemple, parafrazări, gesturi paralingvistice, etc. Wittgenstein interpretează aceste componente drept esența oricărei limbi naturale. Așadar, regulile gramaticale nu sunt universale, spre deosebire de cele ale *logicii* ; ele sunt specifice fiecărei limbi și însumează regulile de operare ale simbolurilor lingvistice (*cuvinte, propoziții, fraze*, etc), fiind folosite în procesul de învățare al limbii. Din punct de vedere filozofic, acestea se raportează la principiile lingvistice generale, dar nu și la realitatea imediată sau logică, ceea ce le conferă o anumită autonomie. Acestea se pot asemui cu regulile unui joc, ale codului rutier, sau cele ale comportamentului social admis. Enunțul regulii se distinge de propriul său conținut, așa cum propoziția se distinge de ceea ce exprimă aceasta, ceea ce ne-ar putea conduce la ideea că regula gramaticală este abstractă. Aceasta

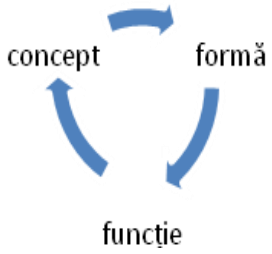
[2] Ludwig Witgenstein, Tractatus Logico-Philosophicus, http://www.gutenberg.org/files/5740/5740-pdf.pdf

reprezintă o cheie a cunoașterii, a practicii unei activități. Învățăm, așadar, să jucăm un joc, sa citim sau să scriem într-o limbă străină, etc, potrivit unor reguli, care permit corectarea greșelilor, sau evaluarea corectitudinii. Dar practica activității se bazează, însă mai puțin pe memorizarea enunțului regulilor, ci mai degrabă pe observație, pe exerciții repetitive, pe străbaterea etapizată a unor noi parcursuri, pe exercițiul comportamentului lingvistic, pe practica socială, etc

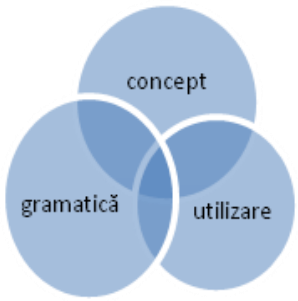
Așadar, relațiile gramaticale se construiesc pe normele de funcționare ale limbii, nu pe conținutul, înțelesul unităților lingvistice ale acesteia în condițiile în care conținutul-explicativ al acestora rămâne neschimbat, indiferent de context.

Relația dintre limbă și realitate

Care este legătura dintre formă și conținutul lingvistic ale unităților enunțiative? Inverstigația filozofică a limbii ne dirijează către identificarea relației care se stabilește între natura elementelor *conceptualizate* de limbă, *forma* acestora și *funcționalitatea* lor lingvistică pe baza regulilor gramaticii limbii.

Dacă denumirile primare pe care toate limbile le au în circuit, care conduc la conexiuni materiale, *familie, arbore, cărbune*, etc. sunt ușor identificabile din punct de vedere conceptual, noțiuni abstracte, precum *a simți, superstiție, idee*, sunt de natură să stimuleze reflexiile filozofice cu privire la rolul și funcționalitatea limbii ca instrument al cunoașterii și, consecutiv, al evoluției umane. Ce înseamnă *familie*? Ce înseamnă *arbore* ori *cărbune*? Dar *sentiment, superstiție, idee*? Răspunsurile pe care articolul nostru le are în vedere nu se adresează teoriilor empirice despre originea, componența fizică ori chimică sau structura relației sistemice cu alte noțiuni și nici corespondența lingvistică pe care aceste cuvinte le au în alte limbi. Indiciile căutate se află la nivelul *expresiei lingvistice* care probează legătura dintre *natura obiectului, conceptualizarea* lui, *folosirea* și *gramatica* acestuia, a căror interdependență o exprimăm grafic în felul următor:

Reflexia filozofică se referă la măsura bunului simț în ceea ce limba poate exprima. Această observație poate să conducă la constatarea că limba este reglată de două tipuri de gramatică: gramatica tradițională, descriptivă și cea filozofică. Dacă prima dintre ele se ocupă cu morfologia părților de vorbire și cu sintaxa părților de propoziție, cu structura frazelor, cea filozofică se manifestă în domeniul oportunităților de utilizare a conceptelor, noțiunilor, în

folosirea expresiei lingvistice la nivelul regulilor gramaticale. Rezultă de aici că lingvistica se adresează formelor și structurilor limbilor naturale, iar filozofia lingvistică se concentrează asupra comunității formelor lingvistice ale mai multor limbi, fără să vizeze o gramatică universală.

Dacă gramatica clasifică cuvântul *sentiment* în categoria morfologică a substantivului, filozofia lingvistică va extinde expresivitatea lui lingvistică. Bunăoară, acesta poate exprima senzația, percepția tactilă, starea de spirit, atitudinea bănuitoare, înclinația către o anumită decizie, atitudine, etc. Filozofia lingvistică, spre deosebire de lexicografie[3], va antrena clarificarea confuziilor în ce privește înțelegerea și cunoașterea umană prin analiza contrastivă a regulilor de folosire a cuvintelor care diferențiază *senzația* de *percepție*. Folosim analiza pe care o face Alessandro Duranti în acest context în cartea sa Antropologie lingvistică [1997: 178-181] deoarece considerăm consistența acesteia și exemplele edificatoare. Așadar, exemplele de mai jos sunt în măsură să contribuie la percepția corectă a rolului pe care filozofia îl joacă în exprimarea lingvistică.

Aud mai bine decât tine.	Simt durerea mai bine decât tine.
Disting sunetele mai bine decât tine.	Disting durerea mai bine decât tine.

Duranti continuă paralela dintre gramatica tradițională și cea filozofică prin identificarea diferențelor de obiective dintre ele chiar și atunci când clasificarea gramaticală coincide cu cea filozofică. Deosebirea între substantivele concrete și cele abstracte, de exemplu, nu este de natură să elimine folosirea aceluiași cuvânt concret în context abstract și invers. Chiar dacă unele substantive reprezintă denumirea unor substanțe materiale, se observă că aceleași substantive se pot contextualiza în mod abstract, ca de exemplu substantivul *pământ*.

Pământul este încă prea umed.	Iubesc pământul în care m-am născut.

In vreme ce Wittgenstein consideră orice delimitare între gramatică și filozofie lingvistică drept artificială, Duranti face diferența între spațiul lingvistic de cel filozofic, condiderând că obiectivele acestora sunt diferite. Primul analizează regulile gramaticii care guvernează logica cuvintelor, iar cel de-al doilea se concentrează pe conținutul acestora. Sintagma *filozofia gramaticii* pe care Duranti o introduce în acest context, face distincția între gramatica tradițională care se ocupă de structurile imobile în care evoluează lexicul unei limbi, fără să țină cont de conținutul acestora, și *gramatica filozofică* ce vizează logica înlănțuirii cuvintelor în funcție de conținutul lor. El comentează, de asemenea, tentația lui Wittgenstein, completată de Chomsky, de a extinde obiectivele filozofiei lingvistice în direcția evaluării nivelelor de non-sens ale unor construcții perfecte din punct de vedere gramatical, pornind de la formele cele mai bine camumflate până la cele mai evidente.

[3] S. f. Disciplină a lingvisticii care stabilește principiile și metodele practice de întocmire a dicționarelor. ♦ Totalitatea dicționarelor (dintr-o țară, dintr-o epocă, dintr-un domeniu etc.). – Din fr. **lexicographie.** Sursa: DEX '09 (2009)

Selectăm aici doar câteva exemple din cele furnizate de comentariul ui Duranti, ca lingvist de limbă engleză, care se pot asocia unor situații similare din limba română. Astfel, considerăm justificată opinia potrivit căreia adjectivul *identic* nu poate fi folosit în forma comparativului și superlativului, ca și, adjectivul *egal*, care ar duce la un non-sens. Adaugăm și alte cuvinte pentru care gradele de comparație nu funcționează: rotund, însărcinată, perfect, etc. De asemenea, ni se pare oportună recomandarea de a nu folosi unele cuvinte în anumite contexte, cum ar fi direcția *nord-est* sau *sud-vest* de o persoană aflată la Polul Nord sau cel Sud, care este corectă din punct de vedere gramtical, dar nu și logică. Totuși, și această formulare poate căpăta sens dacă aceasta se completează cu un substantiv, pronume în cazul acuzativ, sau un adeverb de loc care să desemneze, un obiect, o persoană, un loc sau un eveniment care să se desfășoare în acel loc: la *nord-est de adăpost*, dar niciodată *el merge la nord-est de Polul Nord*. In limba română și această formulare poate dobândi sens prin modificarea sintexei frazei dar care intervine și asupra sensului: *El se îndreaptă către Polul Nord dinspre nord-est*.

Desigur, exemplele lui Duranti nu acoperă situații similare din alte limbi. Bunăoară, regulile gramaticii engleze nu permit folosirea numelor proprii decât în funcția de substantiv. In schimb, în limba română, numele propriu *Mitică*, de exemplu, care a devenit personificarea ”măruntului” social în literatura lui Caragiale, si chiar în folclorul audio-vizual contemporan[4], poate dobândi valențele gramaticale ale adjectivului, adverbului, verbului sau a substantivului comun: *un mitică, doi mitici, a se mitici*, etc.

Rezultă de aici că legătura directă între *interpretarea semantică* și *regulile gramaticale* reprezintă de fapt legătura dintre limbă și realitate, realitate care este, însă, specifică fiecărei limbi, fiecărei culturi. Gramatica este cea care determină sensul semantic și legătura acestuia cu realitatea prin mijloacele de reprezentare ale cuvintelor. Tentația de a rafina rigurozitatea nivelelor acestei legături, poate să diminueze caracterul arbitrar al regulii gramaticale și să le asocieze, mai degrabă, cu modelele matematice, ceea ce este departe de obiectivul filozofiei lingvistice. Considerăm întemeiată afirmația lui Duranti [1997: 178-81] referitoare la obiectivul filozofiei lingvistice de a urmări adevărul și nu rigurozitatea legăturii dintre realitate și reprezentarea ei lingvistică.

Concluzii

Perspectiva filozofică asupra lingvisticii, ca *știință a culturii* [Coșeriu, E. 1991-2:11-20] constituie chintesența fenomenologiei spirituale a umanității. Parcursul European, de la Aristotel la Hegel, care a pătruns cel mai adânc esența limbajului [Coșeriu, E. 1974: 66], ne conduce prin labirintul procesual al limbajului uman, trecând prin cauzalitatea metamorfozelor lingvistice, raportul formă-conținut, semnul lingvistic, relația dintre desemnare și semnificare, arbitrariul semnului lingvistic, etc Multitudinea abordărilor marilor gânditorilor au întregit concepțiile despre limbă, care a devenit cel mai complex criteriu de clasificare al omului și culturii.

Bibliografie

[4] Se face referire la emisiunea săptămânală de satiră socială, ”D-ale lui Mitică” de pe Antena 1

Aristotel, *Categorii*, 1994, Editura Humanitas, Bucureşti
Backer, G.P. and Hacker, P.M.S. (2007) Wittgenstein: Understanding and Meaning, Volume 1 of An Analytical Commentary on the Philosophical Investigations: Part I: Essays, Blackwell Publishers Ltd
Bârlogeanu, Lavinia (2004) Antropologie sub semnul valorii, Ed. Trei
Blaga, Lucian, (1996), Trilogia valorilor, Humanitas
Coseriu, Eugen *Principiile lingvisticii ca ştiinţă a culturii*, în „Apostrof", Cluj-Napoca, 1992, nr. 2 (30), p. 11, 14
Chomsky, Noam. 1957. *Syntactic Structures*. The Hague: Mouton
Duranti, Alessandro, 1997, Linguistic anthropology, Cambridge University Press
Wittgenstein, L. Tractus Logico-Philosophicus, Kegan Paul (London), 1922 PDF

POETIC SIGNS IN THE SCENERY OF SADOVEANU

Mariana Flaişer, Prof., PhD, "Gr. T. Popa" University of Medicine and Pharmacy, Iași

Abstract: There is a vast bibliography about the art of scenery in the prose of Sadoveanu in the history of the Romanian literature, insisting on synestethic elements that bring, through a balanced presence, a plus of ineffable to the sensory perception of nature.
Not that much emphasis was put on the poetic sign of smell and of perfume in the work of Sadoveanu, that, we have to say, although it does not have such an obsessive presence like the one of the sound or of the color, has the role of completing the image of the scenery from the writings of the prosaist.
By selectively analyzing the writings of Sadoveanu, we find that the motif of smell represents a constant of great plasticity. In the semantic field of perfumes lexical elements that explain perception, diffusion, narcotization under the influence of olfactory sensations appear.
The syncretism from the scenary of Sadoveanu and the synesthesic vision represent an état d'âme, assuring beauty and originality to the literary work.

Keywords: scent, narcotization, plasticity, color, scenery.

Comentariile privind arta descrierii naturii în proza lui Mihail Sadoveanu evidenţiază înclinaţia scriitorului către detaliul vizual complinit de senzaţii auditive. Culori, forme, umbre şi lumini împreună cu sonurile atât de variate ale codrului, ale apelor, sunt elemente poetice care se întrepătrund echilibrat în proza sadoveniană. Mărturisiri proprii, sau gânduri trimise prin vorbele unor personaje, conturează o stare de spirit, o dragoste nemărginită pentru natură pentru câmpiile nesfârşite, pentru păduri sau munte: „M-a interesat întotdeauna peisajul în orice împrejurare, în orice clipă a vieţii, fără să mă obosească, fără să mă plictisească, m-a interesat nu cu voinţa mea ci numai printr-un fenomen de participare şi simbioză. Mă încorporez lucrurilor şi vieţii. Am simţirea că totul trăieşte în felul său particular, brazdă, stâncă, ferigă, tufiş de zmeură, arbore şi tot ce pare nemişcător, faptul de a avea o asemenea cunoaştere mă face să iau parte la viaţa tainică a stâncii, arborelui, zmeurii şi ferigii"[1]. Este evident că în mijlocul câmpiilor cu „ierburi pletoase", sau al pădurii, scriitorul nu analizează detaşat efectele culorilor sau ale muzicalităţii sunetelor, ci transpune instinctiv toate vibraţiile care-i vin din jur, declanşând sentimentul de uniune plenară cu natura: „Cerul curat, cadrul tainic, apa neliniştitei Moldove, muntele albastru… îmi intrau în ochi toate culorile lumii, simţeam în nări şi-n suflet miresme jilave ascuţite"[2].

Exegeza sadoveniană subliniază când primordialitatea vizualului asupra auditivului, sau, dimpotrivă, a elementului sonor asupra picturalului, amintind şi de interferenţa cu semnul poetic al miresmei, într-o lume dinamică animată de palpitul vegetaţiei sau al vieţuitoarelor, astfel încât peisajul sadovenian poate fi definit drept un fenomen literar complex marcat de

[1] Mihail Sadoveanu, *Ani de ucenicie*, Editura *Cartea Românească*, București, 1944, capitolul III, p. 162.
[2] M. Sadoveanu, *Strop de rouă, după fascinația tiparelor*. C. Ciopraga, Mihai Sadoveanu, *Imagine*, Editura Eminescu, București, 1981, p. 163.

prezenţe senzoriale diverse, care ilustrează folosirea cu rafinament a sinesteziei. În scrierile marelui prozator se întâlnesc frecvent exemple de armonizare a multiplelor elemente sinestezice: „În liniştea aceea adâncă, cântecele privighetorilor, trilurile tremurau, zburau pe sub văzduhul înstelat în *miresmele pomilor* din livezi" (Sadoveanu, 1991, p. 273.); „câmpia Moldovei, cu miriştele lungi… cu fâneţele neclintite în lumina orbitoare, se desfăcu în toate părţile, până la dealurile depărtate care sprijineau cerul alburiu de secetă. Nu se simţea nici cea mai mică fâlfâire de vânt. *Un miros cald de fâneţe* plutea în lumina lui august. În depărtări se zăreau sate ca într-o pulbere mistuitoare… în întinderi, pe lângă crânguri, cositori răzbăteau mlădiindu-se prin valurile ierbii şi coasa suna aşa de ascuţit şi de ritmic" (Sadoveanu, 1987, p. 307.).

Referitor la particularităţile descrierilor de natură sau la arta peisajului sadovenian, criticii literari şi lingviştii români ajung la un consens, găsind în cumpănirea efectelor sinestezice din peisagistică punctul forte al scrisului marelui prozator[3]. Dintre toate elementele poetice care se întrepătrund în peisajul sadovenian, *semnul poetic al miresmei* a fost, poate, cel mai puţin analizat. De altfel, *mirosul* este considerat un fel de „cenuşăreasă" între celelalte simţuri producând o delectare mai puţin divină decât cea provocată de imagini şi sunete şi care contribuie cel mai puţin la cunoştinţele spiritului omenesc[4]. În pofida acestor păreri, unii poeţi şi prozatori fructifică în operele lor motivul miresmei, al parfumului. Ca şi M. Eminescu, Sadoveanu leagă semnul poetic al miresmei de prezenţa aerului cald, a fâneţelor, a florilor, a duhului pădurii. D. Irimia, care a analizat semnul poetic al aerului la Eminescu remarcă „caracterul ascensional, absolutizarea trăsăturii semantice *libertate* a aerului"[5]. În exemple de tipul: „ca stelele sunt musculiţele şi umplu *aerul cel cald cu o lumină prin frunze, fluturi, cu o lumină verzuie, clară, aromată*"; „o raclă mare-i lumea unde în loc de aer e un *aur topit* şi transparent, *mirositor şi cald*" (Eminescu, 1964, pp. 184, 133). În viziunea poetului, aerul cald înalţă miresmele şi le intensifică.

În acelaşi registru, M. Sadoveanu notează: „Prin fâneţe înflorite învăluite de *miresme calde*" (Sadoveanu, 1991, p. 207), „în *mirosul aţâţător* al pădurii creştea în mine puterea vieţii, şuietul domol al vântului în frunzişuri îmi mângâia auzul şi ce strălucire vie şi ce *mireasmă ascuţită, ameţitoare* aveau florile din poienile de la margine" (Sadoveanu, 1991, p. 95); „fâneţele ne trimit pe boarea fină *miresme calde*" (Sadoveanu, 1991, p. 191); „pânza livezilor din Rădăşeni… răsuflau aşa de dulci şi *aşa de calde*, aşa de *tainice miresme*, livezile

[3] Plecând de la afirmația lui Tudor Vianu „Este uimitor, deci, studiindu-l pe Sadoveanu, să constați cât de reduse sunt elementele vizualității în proza lui și cum puterea lui evocatoare se sprijină într-o proporție copleșitoare pe factorii audiției", G. Istrate opiniază că în descrierile de natură ale lui Sadoveanu, îmbinările vizualitorii cu elementele de audiție sunt echilibrate (cf. G. Istrate, *Vocabularul operei lui M. Sadoveanu*, în volumul *Limba română literară. Studii și articole*, Editura Minerva, București, 1970, p. 270). Analiza poetic-impresionistă a criticului C. Ciopraga surprinde accentele sinestezice ale peisajelor din Sadoveanu: „Reveriile sadoveniene constituite din viziuni fluide, tonice, țin de o mitologie personală la intersecția picturii cu muzica, rezultatul fiind un impresionism tandru, amplă *imago vaporoso*" (cf. C. Ciopraga, *op. cit.*, p. 175). Păreri similare întâlnim la Eugen Luca în lucrarea *Sadoveanu sau Elogiul Rațiunii*, Editura Minerva, București, 1472, p. 270, unde se precizează: „Poet primitiv… întruchipând sălbaticul pur, Sadoveanu are percepția vie, frustă, nealterată a semnelor… și a tăcerilor, a culorilor înfățișându-i-se într-o infinitate de nuanțe, a miresmelor de o inepuizabilă bogăție și ele".

[4] Mădălina Diaconu, *Despre miresme și duhori*, Editura Humanitas, pp. 20-21, 24.

[5] D. Irimia, *Direcții de semnificare a semnului poetic aer în creația poetică eminesciană*, în Revista *Limba Română*, nr. 9 – 10, an XVIII, 2008, Chișinău, p. 3.

înflorite" (Sadoveanu, 1991, p. 274); „*un miros cald de fâneţe* plutea în lumina lui august" (Sadoveanu, 1987, p. 307).

Eminescu nota obsesiv în poemele sale prezenţa parfumurilor florale, a miresmelor dumbrăvilor sau a câmpurilor verzi: „flori răspândesc *adormite miroase* ca *mirosul proaspăt* al *verzii păduri*" (Eminescu, 1964, p. 189).

Sadoveanu se distinge prin imaginea uşor melancolică, tristă, la trecerea momentului deplinei înfloriri şi la apariţia semnelor uscăciunii, a degradării vegetalului: „scorţurile colorate, cu mirodenia florilor uscate… / Două odăi pline cu *miros de flori uscate*" (Sadoveanu, 1988, pp. 33, 38); „în odăiţa ei plutea un *miros uşor de ierburi uscate*" (Sadoveanu, 1995, p. 294).

Perisabilitatea florilor, *miresmele triste* care se ridică din mănunchiurile uscate de ierburi amintesc de trecerea prea grabnică a vieţii omului: „*mireasma de flori vechi a mormântului* fără cruce, fără lacrimi, fără amintire…" (Sadoveanu, 1991, p. 185); „*miresme dulci*, abia simţite de stânjenei şi de lăcrămioare, suiau până la mine ca mângâieri de *dincolo de morminte*" (Sadoveanu, 1988, p. 202).

Locul în care, din nou, versul eminescian şi fraza sadoveniană se încarcă de aceleaşi miresme este cel al spaţiului religios în care *arome de tămâie*, *smirnă* şi mănunchiuri uscate de *busuioc* sunt prezenţe constante în viaţa românului creştin: „Pe-a icoanei policioară, *busuioc uscat* şi mintă umplu casa de-o *mireasmă piperată şi prea sfântă*" (Eminescu, 1966, p. 27); „flori albastre tremurânde în *văzduhul tămâiet*" (Eminescu, 1964, p. 89); „*mireasma de busuioc uscat*, mireasma florii pe care-o poartă în sîn fetele mari" (Sadoveanu, 1996, p. 24); „*puternicul miros al răşinei* brazilor deodată ne împresoară, ne intră în suflet… *mirosul răşinei* se amesteca cu *mirosul tămâiei* şi cântări smerite se înălţau sub bolţile de piatră" (Sadoveanu, 1991, pp. 202, 204).

Subliniam în legătură cu parfumul fâneţelor, al miriştilor uscate din peisajul sadovenian înclinaţia scriitorului către momentul trist al ultimei suflări a vieţii vegetalului.

Mirosul materiei vegetale în descompunere, miresmele mâlului cald, ale stufului putrezit al bălţilor învăluie constant multe din peisajele lui Sadoveanu: „un vânt cald cu *mirosuri de pe bălţile stătute*" (Sadoveanu. 1996, p. 87); „meseria aceasta fără odihnă de pescar şi vânător îi intrase în sânge cu *miasmele*, cu frigurile, cu *duhurile bălţii*" (Sadoveanu, 1987, p. 26); „un vânt abia simţit aducea *miasmele ascuţite, calde ale mâlului şi ale stufăriilor putrezite*" (Sadoveanu, 1987, p. 27).

În contrast cu spaţiile largi ale câmpurilor dominate de narcotizante miresme de fâneţe şi flori uscate apar grădinile şi livezile în care delicate arome de flori nuanţează senzaţiile olfactive şi coloristice: „*miresmele de livezi înflorite*" (Sadoveanu, 1996, p. 6); „*trandafirii împrăştiau un miros dulce, mireasma rozetelor*" (Sadoveanu, 1996, pp. 175, 191); „*dulcea mireasmă* abia simţită a *stânjeneilor violeţi, o mireasmă de tei înfloriţi* adie" (Sadoveanu, 1987, pp. 45, 55); „un *miros aţâţător de trandafiri*, de *micşunele, de crin, de tei înfloriţi … parfumul otrăvit al crinilor*" (Sadoveanu, 1985, p. 358); „*miresme dulci de stânjenei şi de lăcrimioare; miresmele liliacului*" (Sadoveanu, 1988, pp. 358, 201, 78).

G. Călinescu, Edgar Papu şi alţii, în comentariile lor privind opera poetică eminesciană, au subliniat faptul că pomii preferaţi ai poetului erau *teiul*, *salcâmul* şi *răchiţele* iar între flori, *trandafirii*, *garoafele* şi *crinii*. Varietatea speciilor de arbori, florile de o

diversitate extraordinară care se întâlnesc în peisagistica sadoveniană fac anevoioasă descifrarea unor preferinţe pentru o anume floare sau un anume copac. Totuşi, insistenţa cu care scriitorul priveşte câmpurile încărcate de *fâneţe şi flori uscate* poate duce la concluzia că aceste motive poetice reprezintă constante ale peisajului sadovenian şi, cu siguranţă, elementele vegetale preferate de autor.

Între aromele pe care vânătorul şi pescarul Sadoveanu le simte în peregrinările şi popasurile sale prin satele de munte sau în Deltă, la mânăstiri sunt cele referitoare la vinuri, poame, bureţi şi bucate: „*bureţii* aceştia după ploaie *aveau un miros ascuţit*" (Sadoveanu, 1991, p. 49); „să facem nişte *ceaiuri*. Când om bea să închidem pe jumătate ochii printre *aburii parfumaţi* şi să ne gândim la alte vremuri" (Sadoveanu, 1991, p. 47); „un *miros plăcut de pui fript* îmi gâdila nările, şi din când în când pierea la o adiere uşoară de vânt ce aducea din umbră *mirosul mustului* care fierbea" (Sadoveanu, 1991, p. 49); „*prunele calde* răspândesc *miresme dulci* în tot satul" (Sadoveanu, 1991, p. 276); „*miroase dulce a coajă de măr, a zahăr ars; miros dulce şi ascuţit are vinul fiert cu scorţişoară*; ţigănci tinere aduc în *fumegarea mirodeniilor fripturi boiereşti* la masă" (Sadoveanu, 1987, pp. 66, 156, 257).

Un amplu inventar al termenilor pentru semnul poetic al *miresmelor* aflăm în poemele eminesciene: *parfum, profum, mireasmă, miros* (*miroase*), *aromă, balsam, boare, suflare, suflet de mireasmă* şi verbele corespunzătoare: *a mirosi, a amirosi, a îmbălsăma, a bălsăma, a aromi, a sufla miroase, a respira miroase*, etc., verbe ale difuziei, ale disipării parfumurilor în natură. La Sadoveanu, registrul sinonimelor care numesc *mireasma* cumulează termeni ca: *mirodenie, mireasmă, miroazna, miros, miroase, iz, miasme*. Cea mai mare frecvenţă o înregistrează termenii *mireasmă* şi *miros*. Acestor termeni prozatorul le adaugă atribute care fac ca percepţiile olfactive să capete intensitate şi multiple nuanţe: *miros mai aspru, miros ascuţit* (Sadoveanu, 1991, p. 257); *mireasmă fină, miresme calde* (Sadoveanu, 1991, p. 213); *miros dulce, miros uşor* (Sadoveanu, 1996, pp. 175, 294); *miresme dulci, tainice miresme, miros tare de pădure, parfumul uscat al miriştilor, mireasmă ascuţită ameţitoare* (Sadoveanu, 1991, pp. 276, 274, 3, 95), etc.

Vorbind despre bogăţia sinonimelor[6] pentru *mireasmă* şi bogăţia vocabularului sadovenian în general, G: Istrate subliniază „tendinţa spre precizie a scriitorului, cunoaşterea profundă a numelor populare de plante şi de animale… [care] fac, în adevăr, ca vocabularul lui Sadoveanu să nu găsească termen de comparaţie cu nici un alt scriitor" (Istrate, 1970, p. 337). În acest sens, termenii, mai mult sau mai puţin sinonimi, pentru *mireasmă* sunt o dovadă a căutării unor cuvinte expresive care să fie în consonanţă cu întregul, să reuşească, să desăvârşească atmosfera unui peisaj sau a acţiunii.

G. Ibrăileanu vede în creaţiile peisagistice sadoveniene pagini poetice inegalabile şi-l numeşte pe scriitor „acest magician al stilului". Comentând nuvela *La noi în Viişoara,*

[6] Despre „funcţiile sinonimelor" în opera lui M. Sadoveanu vorbeşte pe larg G. I. Tohăneanu în lucrarea *Arta evocării la Sadoveanu*, Editura Facla, Timişoara, 1979, p. 91 – 184. Autorul este de părere că „cea mai importantă, mai bine reprezentată dintre funcţiile sinonimelor în limba literaturii artistice este, la Sadoveanu, aceea de evitare a repetiţiei" (p. 92). O altă lucrare care are în *Introducere* o prezentare completă a studiilor despre sinonime în opera lui M. Sadoveanu este *Stilistica sinonimelor în opera lui Mihail Sadoveanu* a Doinei Iliasa Frigură, Editura Litera, Bucureşti, 1980, p. 9. Autoarea este de părere că „în opera lui Sadoveanu, sinonimele dobândesc o valoare stilistică, servindu-i scriitorului la crearea atmosferei epocilor evocate, la regăsirea plastică a limbajului eroilor săi, la caracterizarea lor în funcţie de limbaj" (cf. Doina Iliasa Frigură, *op. cit.*, p. 135).

Ibrăileanu notează: „în volumul acesta sunt descripţii magnifice de natură… În privinţa poeziei naturii arta domnului Sadoveanu întrece uneori realitatea… Nu cunosc altă « literatură » care să stârnească din cele mai adânci ascunzători ale sufletului, sentimente care parcă muriseră pentru totdeauna…”[7]. Într-adevăr, în peisajul sadovenian imaginile plastice, elementele auditive, chinestezice, olfactive, realizează o ţesătură poetică de-o inegalabilă frumuseţe. Sincretismul din opera lui Sadoveanu, viziunea sinestezică, reprezintă un etat d'âme asigurând originalitatea operei literare.

Bibliografie

Ciopraga, 1981: Constantin Ciopraga, *Mihai Sadoveanu. Fascinaţia tiparelor originare*, Editura Eminescu, Bucureşti
Diaconu, 2007: Mădălina Diaconu, *Despre miresme şi duhori*, Editura Humanitas, Bucureşti
Eminescu, 1964: M. Eminescu, *Opere alese*, Editura pentru literatură, Bucureşti, vol. I
Eminescu, 1965: M. Eminescu, *Opere alese*, Editura pentru literatură, Bucureşti, vol. II
Frigură, 1980: Doina Iliana Frigură, *Stilistica sinonimelor în opera lui Mihail Sadoveanu*, Editura Litera, Bucureşti
Ibrăileanu, 1972: G. Ibrăileanu, *Opere*, vol. II, Editura Junimea, Iaşi
Irimia, 2008: D. Irimia, *Direcţii de semnificare a semnului poetic aer în creaţia poetică eminesciană*, în Revista *Limba Română*, nr. 9-10, an XXVIII, 2008, Chişinău
Istrate, 1970: G. Istrate, *Limba română literară. Studii şi articole*, Editura Minerva, Bucureşti
Luca, 1972: Eugen Luca, *Sadoveanu sau Elogiul pătimirii*, Editura Minerva, Bucureşti
Sadoveanu, 1981: M. Sadoveanu, *Opere*, Editura Minerva, vol. I
Sadoveanu, 1985: M. Sadoveanu, *Opere*, Editura Minerva, vol. II
Sadoveanu, 1986: M. Sadoveanu, *Opere*, Editura Minerva, vol. III
Sadoveanu, 1987: M. Sadoveanu, *Opere*, Editura Minerva, vol. IV
Sadoveanu, 1988: M. Sadoveanu, *Opere*, Editura Minerva, vol. V
Sadoveanu, 1991: M. Sadoveanu, *Opere*, Editura Minerva, vol. VI
Sadoveanu, 1996: M. Sadoveanu, *Opere*, Editura Minerva, vol. VII
Tohăneanu, 1979: G. I. Tohăneanu, *Arta evocării la Sadoveanu*, Editura Facla, Timişoara, 1979

[7] G. Ibrăileanu, *Opere*, Editura Junimea, Iaşi, vol. II, 1972, p. 208 – 209.

URBES ITALICAE. OBSERVATIONS ON THE TRANSLATION OF ITALIC CITY NAMES INTO ROMANIAN WORDS BY TEODOR CORBEA (DICTIONES LATINAE CUM VALACHICA INTERPRETATIONE)

Adrian Chircu, Hab. Dr., "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

*Abstract. This paper focuses on the Italic city names found in **Dictiones latinae cum valachica interpretatione**, one of the oldest Romanian dictionaries written by Teodor Corbea, a scholar who lived in Transylvania at the end of the 17th century and the beginning of the 18th century.*
The large number of Italic urban toponyms caught our attention and compelled us to carry out a linguistic analysis of how Teodor Corbea created the dictionary entries by translating town names from Latin into Romanian. Throughout the dictionary, we also noticed the author's desire to share his vast knowledge, typical of European encyclopaedism, with his readers.
The inclusion of place name particularities in the dictionary helps us to better understand the endeavour of this Transylvanian writer as well as his broad cultural horizon and extensive linguistic knowledge.

Keywords: Teodor Corbea, dictionary, Romanian language, encyclopaedism, diachrony, Italic toponymy, names of Italic cities, Middle Age.

„*Modelul cultural adecvat unui popor neolatin, care păşea timid pe calea modernizării, era cel occidental…*" (Pop 2014: 40)

0. În cei din urmă ani, se constată o întoarcere la vechile noastre scrieri, cu intenţia vădită de a valorifica patrimoniul naţional şi, implicit, cărturăresc. Textele de odinioară ne pot ajuta să înţelegem modul în care s-a deschis spre Occident şi s-a dezvoltat societatea românească, de-a lungul veacurilor. Astfel, în zilele noastre, istoricii, teologii sau filologii scot la iveală numeroase mărturii, privitoare la mersul lucrurilor în provinciile româneşti, în care se încerca o aliniere la mişcările culturale europene, situate sub semnul unei dinamici evidente.

1. În climatul cultural (medieval-renascentist-iluminist) din secolele al XVII-lea – al XVIII-lea, încep să-şi facă apariţia tot mai multe texte detaşate de Biserică şi de cancelariile domneşti, marcând o înnoire a vieţii cărturăreşti de la noi. Dorinţa de cunoaştere este imensă, iar ştiutorii de carte sunt din ce în ce mai mulţi, ceea ce face ca noile idei să poată fi răspândite în principalele centre de cultură de dincolo şi de dincoace de Carpaţi.

1.1. Aceste schimburi culturale s-au făcut, în principal, pe calea scrisului, cu ajutorul tipăriturilor, însă nu rare erau situaţiile în care erudiţii veacurilor amintite călătoreau dintr-un centru de cultură în altul, spre a împărtăşi celorlalţi învăţaţi sau învăţăceilor câte ceva din cunoştinţele şi din experienţa lor.

În acest sens, susţine Octavian Şchiau (1978: 30), „*relaţiile culturale deosebit de strânse, existente între cele trei ţări române în epoca medievală, au fost stabilite şi cultivate prin eforturile a nenumăraţi cărturari care au prefaţat prin intensa lor circulaţie dintr-o ţară într-alta, răspândirea tot atât de largă în teritoriul dacic a cărţilor tipărite*."

1.2. Un rol important în toată această mişcare culturală l-a avut, fără îndoială, învăţământul, care a contribuit major la dezvoltarea tuturor domeniilor de interes din acele vremuri destul de tulburi şi a facilitat un intens schimb de idei novatoare în varii domenii.

1.2.1. Prin urmare, „*principalele căi pe care au putut fi înfăptuite valoroase programe culturale* [în Moldova şi în Ţara Românească] *sunt nemijlocit legate de învăţământ, sub toate formele lui, de reactivarea tiparului, ca mijloc de multiplicare şi de răspândire largă a scrierilor în limba română.*" (Cândea et ali 2012 V: 873)

1.2.2. În acelaşi timp, în Ardeal, „*viaţa spirituală a românilor transilvăneni a fost susţinută nu numai de domnii de peste Carpaţi, cu bani, cu cărţi sau construcţii bisericeşti şi mânăstiri, cum au procedat mai ales Constantin Şerban şi Constantin Brâncoveanu, ci şi o serie de dascăli, copişti, legători de cărţi, zugravi din principate, care venind în Transilvania au desfăşurat o bogată şi multilaterală activitate culturală.*" (Şchiau 1978: 30)

2. Dintre aceşti cărturari, se detaşează, prin pregătirea sa complexă, Teodor Corbea, care ni se prezintă, în coloanele dicţionarului său, *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, ca un tălmăcitor de cărţi de învăţătură (**Theodorus**: nume de bărbaţi de obşte; item: numele acestui de pă urmă, care această carte de pă letenie şi ungurie o au tălmăcit rumîneaşte, p. 531). Despre acest învăţat de la finele veacului al XVII-lea şi începutul veacului al XVIII-lea, ne oferă informaţii semnificative A.M. Gherman (2010: 5-36), în monografia dedicată acestuia.

2.1. Teodor Corbea a lăsat posterităţii o seamă de lucrări cu caracter filologic, religios sau istoric, dintre care amintim: *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, *Psaltirea în versuri*, *Însămnare pentru solia mai marelui mieu frate pentru vorovirea ce au avut-o cu Turculeţ rohmistru şi cu alţi rohmiştri moldoveni şi pentru răspunsu ce au luat când au fost să să înapoi de la crai*.

În ciuda importanţei culturale evidente a acestor trei lucrări şi ţinând cont de specificul cercetării noastre, în acest studiu, ne-am oprit doar asupra dicţionarului corbean, lucrare lexicografică reprezentativă pentru epoca în care a apărut, care se deosebeşte de celelalte similare prin bogăţia materialului de limbă conţinut, prin cantitatea de informaţii de ordin gramatical şi prin modalităţile de redare a semnificaţiei cuvintelor înregistrate.

2.2. Mihai Gherman consideră că acest dicţionar reprezintă „*cel mai mare inventar lexical al limbii române vechi* […], *o sursă pentru cercetarea istoriei limbii române şi, prin caracterul ei enciclopedic, o sursă inestimabilă pentru studierea orizontului cultural românesc în epoca lui Constantin Brâncoveanu*" (2000-2001: 161) şi că nu avem de-a face doar cu o simplă echivalare lingvistică, ci cu un „*instrument encyclopédique, à valeur de miroir culturel.*" (2014: 52).[1]

3. Lucrarea a apărut la finele secolului al XVII-lea, fiind tâlcuită pe româneşte de către Teodor Corbea, la cererea părintelui Mitrofan, episcopul de Buzău şi a fost considerată ca „*una dintre cele mai importante lucrări ale umanismului românesc, ecou întârziat al celui european*" (Gherman 2010: 48), mişcare culturală prezentă, din ce în ce mai mult, în viaţa

[1] Importanţa dicţionarului pentru lexicografia românească mai fost relevată şi de către Creţu (1905) şi Seche (1966).

cărturarilor transilvăneni, care elaborează dicţionare bilingve[2] (în special, româno-latine şi latino-române) şi multilingve ce permit „*constituirea unui amplu dialog intercultural european*" (Pop et ali 2007: 326).

3.1. Probabil că, în peregrinările sale prin părţile Transilvaniei, părintele Mitrofan avusese ocazia să vadă, într-o bibliotecă diecezană, un lexicon mai vechi latin-maghiar *Dictionarvm latinovngaricvm opus novum et hactenvus nvsqvam editvum; Item vice versa: dictionarivm vngaricolatinvm, in quo præter dictionvm vngaricvm interpretationem latinam*, elaborat de către Albert Szenci Molnár[3] şi publicat în 1604, la Nürnberg, fapt care l-a determinat să susţină financiar o asemenea întreprindere culturală.

3.1.1. Conştient fiind de însemnătatea în epocă a dicţionarului preotului calvin maghiar, părintele Mitrofan doreşte ca, prin acest efort cărturăresc de adaptare la firea limbii române a dicţionarului latinesc-unguresc, românii să înţeleagă cât mai bine semnificaţiile cuvintelor latineşti şi realităţile lumii romane, facilitând astfel accesul la cultura occidentală fie ea religioasă ori laică. Apelul la Corbea, în vederea traducerii dicţionarului, nu este întâmplătoare, căci acesta era „*logofăt pentru limba latină la cancelaria domnească a Ţării Româneşti* [şi] *redacta corespondenţa lui Brâncoveanu cu ţarile străine*" (Şchiau 1978: 35), fapt care îl recomanda ca bun cunoscător al realităţilor culturale româneşti şi al celor apusene.

4. Pornind de la faptele de limbă înregistrate în filele dicţionarului, ne propunem să continuăm analiza întreprinsă în contribuţiile anterioare (Chircu 2013, Chircu 2014a şi Chircu 2014b) şi să studiem, de astă dată, modul în care Teodor Corbea tălmăceşte şi structurează informaţia privitoare la oraşele italieneşti, care au fost descrise, parţial, într-un studiu anterior (Gherman 2004: 99-101), reluat în monografia dedicată învăţatului braşovean (Gherman 2010: 51-52), însă doar în perspectivă cultural-istorică, iar nu lingvistică. Astfel, dorim să întregim descrierea, printr-o analiză detaliată privitoare la faptele de limbă decelate în structurarea intrărilor de dicţionar amintite. În monografia sa (2010: 51), A. M. Gherman ţine să precizeze că „*perspectiva europocentristă este dominată de imaginea unei Italii*[4] *mult mai bine cunoscute decât alte regiuni periferice*", insistând asupra reperelor de ordin literar.

4.1. Chiar dacă onomastica italică (antroponime, toponime, hidronime, oiconime, oronime, urbanonime etc.) este prezentă în aproape fiecare filă de dicţionar, vom analiza doar numele de oraşe[5] pe care le-am excerptat şi le-am inclus în următorul corpus: **Abella:** oraș al Campaniei, p. 4 (azi Avella); **Abellinum:** oraș al Campaniei [sic!], p. 4 (Civitas Abellini, Livia Augusta Alexandrina Abellinatium, azi Avellino); **Acela:** oraș al Laţiei, p. 9; **Acele** idem; **Acelum:** oraș al domnilor vineţiiani, p. 9 (azi Asolo); **Acerrae:** oraș al Italiei de către Umbriia, p. 9 (azi Acerra); **Adrenon:** oraș al Siţieliei, p. 16 (azi Adrano); **Adryx:** oraș al siracuseneanilor, p. 16 (Adrice, lângă Siracusa); **Aecalum:** oraș al Italiei, p. 18; **Aesisium:**

[2] A se vedea, în acest sens, în *Bibliografie*, DLV, DLVI, LM ori LCLV.

[3] După cum afirmă Mihai-Alin Gherman (2014: 54), Albert Szenci Molnár (1604) se inspiră, la rândul său, din alte lucrări lexicografice care circulau în Europa, scrise de Ambrosius Calepinus sau Cholinus, Frisius (*Dictionarium latino-germanicum*). Se pare că dicţionarul lui Corbea a reprezentat un model pentru Francisco Párisz Pápai (1767).

[4] La Corbea (2001: 273), **Italia:** Italiia, în Europa între Marea Adriaticum şi Tyrrhenum, care are oraș mare pă Roma.

[5] Al. Graur (1972: 43) susţine că „*din Antichitate, s-au păstrat relativ puţine nume de oraşe, în special mari, iar nume de sate cu totul excepţional, lucru explicabil dacă ne gândim la transformările din societate de atunci şi până astăzi. În Italia şi în Grecia e natural să găsim exemple mai multe decât în alte ţări*."

oraș al Umbriei, p. 21 (azi Assisi); **Agrigentum:** oraș al Siției, p. 26 (înainte Girgenti, azi Agrigento, în Sicilia); **Alba:** doao orașuri de la Italiia, p. 27 (Alba, în Piemont); **Albimilium:** oraș al Liguriei, p. 27 (Albintimilium, Vintimilium, Vintimilia, azi Ventimiglia); **Alesa:** oraș al Siției, p. 29 (probabil lângă Curonia); **Aletium**: oraș al salentineanilor în Italiia, p. 29 (azi Lecce); **Algidum**: oraș al Italiei aproape de Thusculum într-un alt munte zîdit, p. 30 (aproape de Castello şi Monte Cavo); **Aliphe:** oraș al Samniunului, p. 30 (sau Aliphe); **Aluntium sive Ablontium:** oraș al Siției nu departe de la muntele Libanus, p. 33 (azi Alontio, în Sicilia); **Alvona que et Albona:** oraș al Liburniei, p. 33 (azi Albona, în Liburnia); **Altinum:** oraș au fost al ținutului vinețîienesc, p. 33 (azi Altino); **Ameria:** oraș al Umbriei, p. 35 (azi Amelia); **Ameriola:** oraș al Lației, p. 35 (Colonia Albana); **Aminaeum:** oraș campanienescu în Țara Italiei, p. 36; **Amiternum:** oraș al Campaniei, în care s-au născut Sallușstius, p. 36 (oraș vechi în Abruzzo); **Ancon vel Ancona:** oraș al Țării Italiei lîngă Marea Adriei, p. 40 (azi Ancona); **Angolus:** oraș din Țara Italiei, p. 42; **Anisum:** oraș în Siției, p. 42 (sau Anasia); **anxor** [sic!]**:** oraș şi, lîngă dîns, fîntînă în Italiia, p. 46; **Apameste:** oraș în Țara Italiei, p. 46 (oraș al Peucenției, de origine greacă); **Apina:** oraș al Apuliei, p. 47 (veche cetate); **Aquileja:** nume al unui oraș, p. 49 (azi Aquilee, în Friuli); **Aquinum:** oraș al Campaniei, p. 50 (azi Aquino); **Ariminium**: oraș mare al Țării Italiei, p. 54 (azi Rimini); **Aritia:** oraș al Țării Italiei, p. 54 (azi Ariccia); **Arpinum:** oraș al Țării Italiei a lui Țițero, p. 55 (azi Arpino); **Arrentia:** nume de oraș din Țara Italiei, p. 55; **Assisium:** oraș al Umbriei, p. 60 (azi Assisi); **Atella:** oraș au fost al Țării Italiei, p. 61; **Attella:** oraș al Campaniei, p. 63; **Aurunca**: oraș al Țării Italiei, p. 66 (Aurunca oppidum); **Balesium:** oraș al Apuliei, nu departe de la Brundisium, p. 69 (în Sicilia); **Barium:** orășel de la Apuliia, p. 70 (azi Bari); **Batina:** oraș al Apuliei, p. 70 (oppidum); **Beletra:** oraș italienesc, nu departe de la Roma, p.71; **Beneventum:** oraș al Campaniei, p. 72 azi (Benevento); **Bergomum:** oraș al Țării Italiei, p. 72 (azi Bergamo); **Bovilliae**: oraș aproape de Roma, p. 76 (azi Bauco, Babucco); **Brundusium:** oraș italienesc, p. 77 (oraș important în Appulia Messapia, azi Brindisi); **Buxentum:** oraș al Lucaniei, p. 79 (Busseto, în ducatul de Parma); **Caesenna:** oraș al Italiei, p. 81 (azi Cesena); **Cale:** oraș al Campaniei, p, 82; **Calenum:** oraș al Campaniei, p. 83; **Camarina:** un alești şi oraș în Siției, p. 84 (azi Camarana); **Canusium:** oraș al Apuliei, p. 86 (azi Canosa); **Capena:** oraș au fost lîngă Roma, p. 86 (azi Civitucula); **Capua:** oraș al Campaniei, p. 87 (azi Capua); **Casinum:** oraș italienesc, p. 89 (Casino); **Casmene:** oraș al Siției, p. 89 (Kasmene, cetate grecească); **Cassilium:** nume de oraș, p. 90 (azi Cassiglio); **Castania:** oraș italienesc, p. 90 (azi Castelanetta, oraș în Otranto); **Catalaunum:** oraș de la Campaniia, p. 90 (azi Catania); **Catana:** oraș siției lenesc lîngă muntele Etha [sic!], p. 91; **Catina:** oraș al Siției, p. 91; **Clodi Forum:** oraș al Țării Italiei, p. 109 (mai multe orașe italice purtau acest nume: Bracciano, Carinola, La Tolfa); **Comum:** oraș italienesc în Longobardiia, p. 118 (azi Como); **Corniclus:** oraș al latinilor, p. 133 (azi Cornicchio); **Cossa:** oraș al Umbriei, p. 135 (azi Orbetello); **Cremona:** oraș italienesc aproape de Mantua, p. 136 (azi Cremona); **Cremides:** oraș de la Siției, într-alt nume Filippos, p. 136; **Crimissa:** oraș în svîrșitul Țării Italiei, p. 137 (azi Cirò); **Crustumium:** oraș al Țării Italienești şi rîu, p. 138 (sau Crustumerium, azi La Conca); **Cumae:** oraș al Campaniei, p. 139 (oraș antic lîngă Napoli, azi Cuma); **Cupra:** un oraș italienesc, p. 140 (azi Cupra Marittima); **Daunium:** oraș italienesc, p. 145 (Castrum Novium Daunium, azi Castelnuovo della Daunia); **Decietum:** oraș al Țării Italienești, p. 147 (în Piemont); **Dicaarchia:** oraș din Țara Italiei, în numele cel de acum, p. 159 (nume grecesc,

probabil cetatea Puteoli, azi Puzzuoli); **Echetia:** oraș italienesc, p. 174 (lângă Stefano); **Egesta:** oraș sițilienesc care l-au zidit Eneas, p. 176 (Acesta, Segesta, în siciliană Siggésta); **Elea:** oraș lucaniesc, p. 177 (azi Velia); **Enna:** oraș al Sițiliei, p. 181 (până în 1926, Castrogiovanni, azi Enna); **Ergetium:** oraș sițilienesc, p. 185 (Sergetion, Hergetium, Ergezio); **Faventia:** oraș italienesc, p. 201 (Faenza); **Felsina:** oraș italienesc în numele de acum Bononiia, p. 202 (la origine Velzna, nume etrusc; Bononia e un nume dat de romani, azi Bologna, probabil de origine celtică); **Ferraria**: oraș al Italiei, p. 203 (azi Ferrara); **Fesula:** oraș aproape de Florențiia, p. 203 (antic Faesulae, azi Fiesole); **Florentia**: un oraș vestit în Țara Italiei, p. 207 (vechi, Florentia sau Fluentia, azi Florența); **Frusino:** oraș al Campaniei, p. 212 (azi Frosinone); **Fundi:** oraș al Țării Italienești, p. 213 (azi Fonsi, Lazio); **Gabii:** oraș în Italia, p. 215 (azi Gaby); **Genua:** oraș italienesc în Liguriia, p. 218 (azi Genova); **Hybla:** oraș și munte în Sițiliia, p. 237 (Hybla Heraea, azi Megara/Ragusa Ibla); **Hyela:** oraș în Lucaniia, p. 238 (Hyele, Elea sau Velia); **Idalium:** oraș al Campaniei, p. 241[6]; **Immola:** oraș în Țara Italiei, p. 245 (azi Imola); **Imola:** oraș italienesc, p. 246 (azi Imola); **Interamma:** oraș italienesc în ținutul Umbriei, p. 264 (sau Interamna Praetutianorum, azi Teramo); **Lavinium:** oraș au fost în Țara Italiei, p. 282 (azi Pratica di Mare); **Laurentum:** oraș în Lațium, p. 282 (azi San Lorenzo); **Laureolarium:** oraș italienesc, p. 282; **Lauretum:** orășăl în Țara Italiei (azi Loreto Aprutino); p. 282; **Lichindus:** oraș în Sițiliia, p. 286; **Locri:** oraș au fost în Țara Italiei către Sițiliia, p. 289 (azi Locri); **Luceria:** oraș în Apuliia, p. 291 (azi Lucera); **Lucrinium:** oraș în Apuliia, p. 292 (Dauniorum oppidum); **Maleventum:** nume de oraș pre care apoi l-au numit Beneventum, p. 298 (azi Benevento); **Mantua:** oraș italienesc, p. 300 (azi Mantova); **Mediolanum:** un oraș foarte mare în Țara Italiei ăn ținutul cu numele Lombardiia, p. 304 (azi Milano)[7]; **Menavia:** oraș italienesc în ținutul Umbriei, p. 307; **Messana:** oraș în Sițiliia, p. 308 (azi Messina); **Metapontum:** oraș în Țara Italiei, p. 309 (azi Metaponto); **Mevania:** oraș italienesc în Umbriia în care s-au crescut Properțius, p. 310 (azi Bevagna); **Minturnae:** oraș al Țării Italienești în ținutul Campaniei, p. 311 (azi Minturno); **Morgentium:** oraș în Țara Italienească, p. 316 (Moriacium, azi Morgex, în Valle d'Aosta); **Motye:** oraș în Sițiliia, p. 317 (azi Mozia, în siciliană Mozzia); **Mutina:** oraș italienesc aproape de Banoniia, p. 320 (azi Modena); **Nacone:** oraș în Sițiliia, p. 322 (veche cetate, în Sicilia); **Naulum:** oraș în Liguriia, p. 324 (azi Noli); **Neapolis:** oraș nou, într-a căruia nume multe nume să numesc, p. 324 (azi Napoli); **Necus:** oraș italienesc în Umbriia, p. 325; **Nepeta:** oraș italienesc, p. 326 (azi Nepi, în Viterbo); **Nequinium:** oraș italienesc în Umbriia, p. 326 (azi Narini)[8]; **Nerulum:** oraș italienesc, p. 326 (vechi oraș în interiorul Lucaniei, azi Nérula); **Nisa:** oraș în Sițiliia, p. 328 (azi Nizza di Sicilia); **Noae:** oraș sițilienesc, p. 329 (azi Novara); **Nola:** oraș campanienesc, p. 329 (Nola); **Nonyna**[9]**:** oraș sițilienesc, p. 330 (vechi Nonymnxus); **Novaria:** oraș italienesc întru vecinicirea Mediolanului, p. 331 (Novara, Noara în dialectul piemontez); **Nucoria:** oraș italienesc în Campaniia, p. 332 (azi Nocera Inferiore); **Numana:** oraș al Țării Italienești, p. 332 (azi Numana, Ancona); **Nursia:** oraș vechi în Țara

[6] La Albert Szenci Molnár (1604), e înregistrat **Idalium**: *Varosa Cyprusnac.* Prin urmare, Teodor Corbea preia greșit informația.

[7] Graur (1972: 43) precizează că toponimele celtice „*apar şi în nordul Italiei: **Milano** din **Mediolanium** (după toate probabilităţile însemna 'în mijlocul şesului'), **Mantua**, **Verona** (de aici şi numele oraşului elveţian **Berna**). Se ştie că nordul Italiei se numea în Antichitate **Gallia Cisalpina**, fiind locuit de gali*."

[8] La Albert Szenci Molnár (1604), e înregistrat **Nequinum**: *Olaßvaros Umbriaba*.

[9] Copiat greșit de Corbea. La Albert Szenci Molnár (1604), figurează **Nonymna**: *Siciliai varos.*

Italiei, p. 333 (azi Norcia, lângă Perugia); **Opitergium:** orașul vinețiianilor, p. 346 (azi Oderzo); **Ostia:** oraș italienesc dincolo de Roma, unde cură Tiberisul în mare, p. 350 (Ostio); **Padua:** oraș al Țărei Italienești în biruința viclențeseanilor [sic!], într-alt nume **Patavium**, p. 353 (Padova); **Paestam:** oraș italienesc în ținutul Lucaniei, p. 354 (Pesto); **Palanteium:** oraș den muntele Palatinus, încă cînd n-au fost Roma, p. 354; **Pandosia:** oraș în Țara Italiei, p. 356 (Pandosia Bruzia); **Panormum:** oraș sițilienesc, p. 357 (Panormos, azi Palermo); **Papia:** oraș italienesc, aproape de Mediolanum, p. 358 (azi Pavia); **Parma:** un oraș italienesc și o gîrlă, p. 360 (azi Parma); **Patavium:** oraș italienesc în moșiia domnilor de la Vinețiia, p. 362 (azi Padova); **Pavia:** nume de oraș italienesc, p. 362 (vezi Papia); **Petilia:** oraș italienesc ăn ținutul Lucaniei, p. 378 (azi Petilia Policastro); **Petra:** oraș în Sițiliia, p. 378 (Petra Pertia, Petra Pertusa, azi Petraperzia); **Pinna:** un oraș în Țara Italiei, p. 384 (azi Penne, în Abruzzo); **Pisaurum:** oraș italienesc în ținutul Pițenumului în țărmurile Mărei Italienești, unde curge apa Pisaurus în mare, p. 385 (azi Pesaro); **Pistoria:** oraș italienesc în ținutul Hetruriei între Florențiia și Luca, p. 386 (azi Pistoia); **Pistorium:** nume de oraș, p. 386 (idem); **Placentia:** oraș al Țărei Italienești, p. 386 (azi Piacenza); **Pompei:** oraș al Țărei Italienești, în ținutul Campaniei, p. 392 (Pompei); **Posidonia:** oraș italienesc carele îl chiiamă și Pestum, p. 394 (idem Pestam); **Praeneste**: oraș au fost italienescu, nu departe de Roma, p. 399 (azi Palestrina); **Praetutium:** oraș italienesc, p. 402 (vezi supra Interamma); **Privernum:** oraș italienesc în ținutul Campaniei, p. 404 (azi Priverno, Lazio) ; **Pupulum:** oraș sardienesc, p. 417 (în provincia Solci, Sardinia); **Puteolli:** oraș din Țara Italiei în ținutul Campaniei, p. 418 (azi Puzzeoli); **Ravenna:** oraș al Țărei Italienești, p. 428 (Ravena); **Reate:** oraș în Țara Italiei, p. 428 (azi Rieti, Lazio); **Regium:** oraș al Țărei Italienești, p. 432 (Reggio Calabria, vezi și Reggio Emilia); **Rhegium:** oraș al Țărei Italienești, p. 440 (probabil Reggio Calabria, vezi și Reggio Emilia); **Roma:** mare oraș al Țărei Italiei, Roma, p. 442; **Rubi:** oraș în Campaniia, p. 443 (azi Ruovo di Puglia); **Rufae:** oraș campanienesc, p. 444 (azi Rufra); **Rufriataeriae:** oraș în Campaniia, p. 444[10]; **Sabbatio:** oraș italienesc cătră Ghenua, p. 446 (azi Savona); **Salentinum:** orașul pițenuseanilor în Țara Italiei, p. 448 (azi Salento); **Salinae: urbs Siciliae palmis abundans** oraș sițilienesc, p. 448 (Saline); **Salmantica:** oraș umbrienesc în Italiia, p. 448; **Saturniana Colonia:** oraș italienesc în mijlocul ținutului Tusției, p. 453 (Saturnia); **Saturum vel Saturnum:** oraș calabrienesc nu departe de la Tarentum, p. 453; **Savona:** oraș în Liguriia, p. 454 (azi Savona); **Saxoforatum vel Saxumferratum:** nume al orașului italinesc, p. 454 (azi Sassoferato); **Saxunmferratum:** oraș italienesc pre care l-au chiemat de demult Saxoforatum, p. 454; **Scaptis:** oraș au fost în Lațium, p. 455 (Scazia, în Lazio); **Scyllaceum:** un munte și un oraș în Țara Italiei, p. 459 (azi Squillace); **Selinus:** oraș sițilienesc care e încărcat cu finici, p. 461 (azi Selino); **Sentinum:** oraș al Țărei Italienești, în ținutul Urbinului, p. 463 (lângă Sassoferato); **Setia:** oraș italienesc în ținutul Campaniei, p. 467 (Sezia); **Sibaris vide Sybaris:** oraș în Țara Grecească cea Mare, p. 468 (azi Sibari); **Sidicinum:** oraș în Campaniia, p. 469 (Teanum Sidicinum, azi Teano); **Signis:** numele unui oraș din Lațium și unui munte, p. 469 (Signia, azi Segni, în Lazio); **Sinvesus:** oraș al Țărei Italienești în ținutul Campaniei, p. 471 (azi Seveso); **Sipontum:** oraș al Țărei Italienești în ținutul Apuliei supt muntele Graganus, p. 472 (azi Siponto, Puglia); **Sora:** un oraș în

[10] Preluat greșit de către Corbea. La Albert Szenci Molnár (1604), e inventariat **Rufrimaceriae**: *Varos Campaniaba*.

Campaniia, p. 476 (azi Sora, Frosinione); **Spoletium:** oraș al Țării Italienești în ținutul Umbriei, p. 480 (azi Spoleto); **Stabiae:** oraș în Campaniia, p. 481 (azi Stabia); **Statoria**[11]**:** oraș hetrurienesc, p. 482 (Scatona); **Styella:** un orășel în Sițiliia, p. 487 (probabil Styela); **Suessa:** oraș în Campaniia, p. 493 (probabil Suessa Aurunca, azi Sessa Aurunca); **Sulmo:** oraș al Țării Italienești în care s-au născut poeticul Ovidius, p. 495 (azi Sulmona, în Aquila); **Surrentum:** oraș al Țării Italienești, p. 499 (Sorrento); **Taracina vel Tarracina:** oraș în Țara Italiei, p. 505 (azi Terracina, în Lazio); **Tarentum:** un oraș vestit în Țara Italiei în ținutul cu numele Calabriia, care din-ceput o au chiemat Magna Grețiia, p. 505 (azi Taranto); **Tarqvini:** oraș tusțienesc au fost din care Tarcvinius Priscus s-au mutat în Roma, p. 505 (Tarquinia, Viterbo, Lazio); **Thrassumenus:** un loc în Țara Italiei a căruia nume de acum iaste **Lagio de Pergia**, p. 515 (Trasimeno, Lago di Perugia); **Ticinum:** oraș al Țării Italienești, p. 516 (azi Ticino); **Tifernum:** oraș în Umbriia, p. 516 (Tifernum Tiberium Civitas Tiberina, azi Città di Castello); **Tolentum:** oraș al Țării Italienești, p. 518 (azi Tolentino); **Trajana hodie Potentiana:** oraș al ținutului Pițenum în Țara Italiei, p. 521 (azi Podenzana); **Tridentum:** oraș nemțăsc și italienesc, lîngă apa Atesis, p. 525 (azi Trento); **Trifolinum:** oraș campanienesc, p. 525 (azi Trifoglio); **Trossulum:** oraș ăn Tusțiia, p. 528 (cetate etruscă); **Tudertum:** oraș italienesc aproape de Spoletum, p. 529 (azi Tuderde); **Turium:** alt oraș în Țara Italiei, p. 530 (Thurium, azi Thurii); **Tuscania:** oraș al ținutului Tusției, p. 530 (azi Tuscania); **Tusculum:** oraș au fost în Lațium, p. 530 (vechi oraș preroman); **Tybur:** oraș italienesc aproape de Roma, p. 531; **Veji:** oraș au fost în Hetruriia, p. 536 (oraș etrusc la circa 30 de km, nord-vest de Roma); **Velia:** oraș în Țara Italiei in Lucanis; item: un loc în Calabriia, p. 536 (vezi *supra* Elea); **Velitrae:** oraș al Țării Italienești, p. 536 (azi Velletri, Lazio); **Venaphrum:** oraș italienesc în Campaniia, p. 536 (azi Venafro, Isernia, Molise, sudul Italiei); **Venetiae:** Vinețiia, p. 537 (Veneția); **Vercella:** oraș al Țării Italienești, p. 538 (azi Vercelli, aproape de râul Sesia); **Verona:** oraș mare al Țării Italiei în biruința vinețiianilor, p. 538; **Volsinium:** oraș al Italiei, p. 549 (antica Volsinio, oraş-cetate în Etruria); **Urbinum:** oraș italienesc, p. 549 (azi Urbino); **Utinum:** oraș în Italiia, p. 551 (azi Udine); **Vulsinium:** oraș au fost în Hetruriia, p. 551 (vezi Volsinium); **Vulturnum:** oraș în Campaniia lîngă apa Vulturnus, p. 551 (azi Voltorno); **Xiphonia:** oraș sițilienesc, p. 553 (o misterioasă cetate greacă); **Xuthis**[12]**:** oraș sițilienesc, p. 553 (Monte Suzio); **Zancle:** oraș sițilienesc au fost pre care apoi [sic!] l-au chiemat Messana, p. 555 (azi Messina).

5. Din inventarul realizat, reiese că avem un număr semnificativ de nume de orașe italice în coloanele dicționarului, ceea ce permite și o interpretare obiectivă a faptelor de limbă de la sfârșitul veacului al XVII-lea.

5.1. Astfel, urmând modelul propus de Albert Szenci Molnár, în dicționarul lui, Teodor Corbea variază denumirea *Italiei* (**Acerrae:** oraș al Italiei de către Umbriia, p. 9; **Algidum**: oraș al Italiei aproape de Thusculum într-un alt munte zîdit, p. 30), utilizând, pe lângă aceasta, mai ales denumiri frecvente în epocă, la noi, și anume *Țara Italiei* (**Metapontum:** oraș în **Țara Italiei**, p. 309; **Nursia:** oraș vechi în **Țara Italiei**, p. 333) sau

[11] La Albert Szenci Molnár (1604), e înregistrat **Statonia**: *Hetruriai varos*.
[12] La Albert Szenci Molnár (1604), e glosat **Xuthia**: *Siciliai Varos*.

Ţara Italienească (**Morgentium:** oraș în **Țara Italienească**, p. 316; **Surrentum:** oraș al **Țării Italienești**, p. 499).

5.2. Uneori, sunt reţinute, în locul Ţării Italiei, alte ţinuturi sau provincii încărcate de istorie din Peninsula Italică: Apulia (**Luceria:** oraș în **Apuliia**, p. 291; **Lucrinium:** oraș în **Apuliia**, p. 292), Longobardia (**Comum:** oraș italienesc în Longobardiia, p. 118), Lucania (**Buxentum:** oraș al **Lucaniei**, p. 79), Campania (**Abella:** oraș al **Campaniei**, p. 4), Sicilia (**Cremides:** oraș de la **Sițiliia**, într-alt nume Filippos, p. 136), Tuscia sau Toscana (**Tuscania:** oraș al ținutului **Tusției**, p. 530), Umbria (**Necus:** oraș italienesc în **Umbriia**, p. 325; **Nequinium:** oraș italienesc în **Umbriia**, p. 326), Veneţia (**Patavium:** oraș italienesc în moșiia domnilor de la Vinețiia, p. 362).

5.3. Alteori, în locul acestora, Teodor Corbea preferă să folosească adjective calificative derivate de la substantive proprii cu ajutorul sufixul *-esc* care are înţelesul 'care ţine de, care aparţine obiectului denumit prin substantivul de bază'[13]: **Beletra:** oraș **italienesc**, nu departe de la Roma, p. 71; **Castania:** oraș **italienesc**, p. 90; **Rufae:** oraș **campanienesc**, p. 444; **Elea:** oraș **lucaniesc**, p. 177; **Salmantica:** oraș **umbrienesc** în Italiia, p. 448; **Ergetium:** oraș **sițilienesc**, p. 185; **Tarqvini:** oraș **tusțienesc** au fost din care Tarcvinius Priscus s-au mutat în Roma, p. 505. Mai rar apare sufixul provenienţei locale *-ean*[14], în structura unor substantive: **Adryx:** oraș al **siracuseneanilor**, p. 16; **Aletium**: oraș al **salentineanilor** în Italiia, p. 29; **Padua:** oraș al Țării Italienești în biruința **viclențeseanilor** [sic!], într-alt nume **Patavium**, p. 353; **Salentinum:** orașul **pițenuseanilor** în Țara Italiei, p. 448. Toate aceste creaţii de autor sunt încercări de adaptare etnonimică şi se constituie în mărturii ale efortului de a explica, în limba română, termeni mai puţin cunoscuţi.

5.4. Pentru localizarea anumitor oraşe, Teodor Corbea recurge fie la genitivul posesiei (**Aecalum:** oraș **al Italiei**, p. 18; **Caesenna:** oraș al Italiei, p. 81), fie la construcţii prepoziţionale cu acuzativul, care oferă mai multă claritate, în enunţ (**Apameste:** oraș **în** Țara Italiei, p. 46; **Catalaunum:** oraș **de la** Campaniia, p. 90; **Angolus:** oraș **din** Țara Italiei, p. 42).

5.5. În unele situaţii, învăţatul transilvănean se limitează în a oferi informaţii sumare asupra unui anumit oraş, asociind numelui comun un adjectiv care exprimă apartenenţa (**Aminaeum:** oraș campanienescu în Țara Italiei, p. 36) sau recurge la sintagma *nume + al + **un oraş*** (**Aquileja:** nume al unui oraș, p. 49) sau la *nume + prep. + **oraş*** (**Cassilium:** nume de oraș, p. 90), aspect care ilustrează faptul că era circumspect în oferirea de informaţii, atunci când nu cunoştea îndeajuns toponimul respectiv. Tot la substantivul ***nume*** apelează Corbea şi când doreşte să echivaleze numele de oraş antic cu unul din timpul său (**Dicaarchia:** oraș din Țara Italiei, ***în numele*** cel de acum, p. 159; **Felsina:** oraș italienesc ***în numele*** de acum Bononiia, p. 202; **Padua:** oraș al Țării Italienești în biruința viclențeseanilor [sic!], ***într***-alt ***nume*** Patavium, p. 353).

5.6. Pe lângă determinările adjectivale etnonimice, substantivul *oraş* este determinat şi de alte adjective calificative, folosite pentru a releva importanţa acestuia sau pentru a-l deosebi de altele (**Florentia**: un oraș **vestit** în Țara Italiei, p. 207; **Ariminium**: oraș **mare** al Țării Italiei, p. 54; **Mediolanum:** un oraș foarte **mare** în Țara Italiei ăn ținutul cu numele

[13] Pentru alte detalii, vezi Coteanu 2007 : 42.
[14] A se vedea şi Coteanu (2007: 40).

Lombardiia, p. 304; **Roma: mare** oraș al Țării Italiei, Roma, p. 442), diferenţierea făcându-se, în acest din urmă caz, şi prin topica subiectivă a adjectivului. În schimb, adjectivele determinative sunt rare (**Turium: alt** oraș în Țara Italiei, p. 530).

5.7. În vederea situării cât mai precise a oraşelor în Peninsul italică sau a relaţionării acestora cu personalităţii ale Antichităţii latine, Teodor Corbea dezvoltă sintagmele, creând, din când în când, ample propoziţii relative, al căror rol este, cu siguranţă, unul lămuritor: **Amiternum:** oraș al Campaniei, **în care** s-au născut Salluștius, p. 36; **Egesta:** oraș sițilienesc **care** l-au zidit Eneas, p. 176; **Maleventum:** nume de oraș **pre care** apoi l-au numit Beneventum, p. 298; **Neapolis:** oraș nou, într-**a căruia** nume multe nume să numesc, p. 324; **Posidonia:** oraș italienesc **carele** îl chiiamă și Pestum, p. 394; **Selinus:** oraș sițilienesc **care** e încărcat cu finici, p. 461; **Sulmo:** oraș al Țării Italienești **în care** s-au născut poeticul Ovidius, p. 495; **Tarqvini:** oraș tusțienesc au fost **din care** Tarcvinius Priscus s-au mutat în Roma, p. 505; **Tarentum:** un oraș vestit în Țara Italiei în ținutul cu numele Calabriia, **care** din-ceput o au chiemat Magna Grețiia, p. 505.

5.8. În constituirea subordonatelor relative, am observat unele sintagme în care relativul este greşit sau atipic întrebuinţat: **Egesta:** oraș sițilienesc **care** l-au zidit Eneas, p. 176; **Posidonia:** oraș italienesc **carele** îl chiiamă și Pestum, p. 394; **Tarentum:** un oraș vestit în Țara Italiei în ținutul cu numele Calabriia, **care** din-ceput o au chiemat Magna Grețiia, p. 505 (omiterea morfemului *pe*, la Acuzativ), **Neapolis:** oraș nou, într-**a căruia** nume multe nume să numesc, p. 324 (utilizarea pronumelui relativ cu marcator pronominal (-*a*), în loc de *...în al cărui nume...*). [15]

5.8.1. Uneori, în structura acestora, e prezent şi adverbul relativ de loc **unde** (**Ostia:** oraș italienesc **dincolo de** Roma, **unde** cură Tiberisul în mare, p. 350; **Pisaurum:** oraș italienesc în ținutul Pițenumului în țărmurile Mării Italienești, **unde** curge apa Pisaurus în mare, p. 385) sau cel de timp **când** (**Palanteium:** oraș den muntele Palatinus, încă **cînd** n-au fost Roma, p. 354), folosite tot din aceleaşi raţiuni.

5.9. De asemenea, în absenţa/ în rara prezenţă a relativelor, Teodor Corbea întrebuinţează adverbe deictice spaţiale (**Beletra:** oraș italienesc, nu **departe** de la Roma, p.71; **Cremona:** oraș italienesc **aproape de** Mantua, p. 136**; Ostia:** oraș italienesc **dincolo de** Roma, unde cură Tiberisul în mare, p. 350; **Saturum vel Saturnum:** oraș calabrienesc nu **departe** de la Tarentum, p. 453; **Tybur:** oraș italienesc **aproape** de Roma, p. 531) sau prepoziţii locative acuzativale sau genitivale (**Acerrae:** oraș al Italiei **de cătră** Umbriia, p. 9; **Capena:** oraș au fost **lîngă** Roma, p. 86; **Crimissa:** oraș **în svîrșitul** Țării Italiei, p. 137; **Locri:** oraș au fost în Țara Italiei ***cătră*** Sițiliia, p. 289; **Vulturnum:** oraș în Campaniia **lîngă** apa Vulturnus, p. 551), evidenţiind valorile semantice multiple ale acestora.

5.10. În tălmăcirile corbiene a numelor de oraşe italice, pot fi identificate şi unele particularităţi de ordin fonetic, morfologic ori sintactic, ce ilustrează anumite stadii de evoluţie ale unor părţi de vorbire, în timpul său.

5.10.1. Dintre acestea, amintim prezenţa hiatului [i] [a], în structura numelui de ţinuturi italice (**Acerrae:** oraș al Italiei de cătră Umbriia, p. 9; **Catalaunum:** oraș de la Campaniia, p. 90) sau forma veche a prepoziţiei *către* (**Locri:** oraș au fost în Țara Italiei cătră

[15] Pentru realizarea complexă a unor propoziţii relative în limba veche, vezi Stan 2013: 70. O construcţie asemănătoare am întâlnit la Ioan Gură de Aur (2001) „*De **a căruia** oştime să fugim, fraţilor, şi să alergăm către iubitoriul de oameni, Dumnezăul şi mîntuitoriul sufletelor noastre, Isus Hristos...* (IGA, M, 42r, p. 131).

Siţiliia, p. 289), la care se adaugă: apariţia diftongului [ja], firească, în epocă, la unele verbe (**Posidonia:** oraş italienesc carele îl *chiiamă* şi Pestum, p. 394) şi forma veche a numeralului *două*, mai apropiată de etimon **(Alba:** *doao* oraşuri de la Italiia, p. 27). Menţionăm şi păstrarea grupului consonantic (etimologic) slav, *-sv-*, care nu a trecut la *-sf-* (**Crimissa:** oraş în *svîrşitul* Ţării Italiei, p. 137).

5.10.2. În ceea ce priveşte flexiunea nominală, semnalăm mai veche formă de plural a substantivului oraş (**Alba:** doao *oraşuri* de la Italiia, p. 27) şi oscilaţia în ceea ce priveşte desinenţa de GD, în cazul substantivului *ţară* (**Tolentum:** oraş al **Ţării** Italieneşti, p. 518; **Surrentum:** oraş al **Ţării** Italieneşti, p. 499), ultima, de departe, cea mai utilizată. Referitor la determinare, în general, substantivul *oraş* este nedeterminat (**Sentinum:** oraş al Ţării Italieneşti, în ţînutul Urbinului, p. 463), însă există unele situaţii, puţine la număr, în care este determinat definit (**Opitergium:** orașul vineţiianilor, p. 346) sau nedefinit (**Florentia**: un oraş vestit în Ţara Italiei, p. 207).

5.10.3. În cadrul flexiunii verbale, am observat folosirea auxiliarului etimologic *au* (< lat. *habuit*), la persoana a III-a singular, care nu fusese încă înlocuit cu forma analogică *a* (**Altinum:** oraş au fost al ţînutului vineţîienesc, p. 33).[16]

5.10.4. Din punct de vedere sintactic, pe lângă omiterea morfemului *pe* (**5.8.**), se observă şi folosirea antepusă a pronumelui personal de persoana a III-a singular, feminin, de tip dublant, reluant, similară formei de masculin, pe lângă auxiliarul de perfect compus (**Tarentum:** un oraş vestit în Ţara Italiei în ţînutul cu numele Calabriia, **care** din-ceput o au chiemat Magna Greţiia, p. 505).

5.11. În perspectivă lexicală, am remarcat încercarea de a adapta la specificul limbii române a unor latinisme, nume de scriitori antici (**Amiternum:** oraş al Campaniei, în care s-au născut **Salluştius**, p. 36; **Mevania:** oraş italienesc în Umbriia în care s-au crescut **Properţius**, p. 310), de locuri ale Antichităţii italice (**Novaria:** oraş italienesc întru vecinicirea **Mediolanului**, p. 331; **Fesula:** oraş aproape de **Florenţiia**, p. 203; **Sabbatio:** oraş italienesc către **Ghenua**, p. 446) sau de agent (**Sulmo:** oraş al Ţării Italieneşti în care s-au născut **poeticul** Ovidius, p. 495). De asemenea, menţionăm derivarea diminutivală a substantivului *oraş* (**Barium: orăşel** de la Apuliia, p. 70; **Lauretum: orăşăl** în Ţara Italiei; p. 282; **Styella: un orăşel** în Siţiliia, p. 487) şi prezenţa cuvântului *vecinire* (**Novaria:** oraş italienesc întru **vecinicirea** Mediolanului, p. 331), neînregistrat în DLR XVIII sau DLRLV.[17]

6. Analiza atentă a numelor de oraşe italice a facilitat nu numai cunoaşterea orizontului cultural al eruditului ardelean, ci şi studiul amănunţit al faptelor de limbă inserate în definiţiile de dicţionar, referitoare la numele de oraşe din Peninsula italică. Am observat că Teodor Corbea respectă în mare măsură normele limbii literare, abaterile constatate fiind consemnate, în bună măsură, şi la alţi autori din timpul său. Am avut astfel posibilitatea de a urmări câteva dintre liniile majore de evoluţie a limbii române şi unele particularităţi specifice graiului său, în ciuda faptului că, uneori, autorul inovează şi adaptează cuvinte necunoscute contemporanilor săi. Prin contribuţia noastră, am vrut să evidenţiem faptul că doar o

[16] Pentru alte detalii, vezi şi Gheţie 1997: 138 şi Frâncu 2009: 111-112.
[17] În cazul explicării altor nume de oraşe, Teodor Corbea foloseşte cuvântul *vecinime*. Vezi, în acest sens, Chircu 2014a, paragraful 2.12.

investigaţie complexă, pe mai multe paliere, poate mijloci înţelegerea scriiturii corbiene, atât de plurivalentă, dar şi bine tâlcuită, în acelaşi timp.

Bibliografie

a) studii, articole şi izvoare:

Cândea, Virgil et ali (2012), *Istoria Românilor*, vol. V (*O epocă de înnoiri în spirit european, 1601-1711/1716*), ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Enciclopedică.

Chircu, Adrian (2014a), *Veche toponimie hişpănească tălmăcită pre limbă rumânească. Apropo de dicţionarul lui Teodor Corbea*, *Dictiones latinae cum valachica interpretatione / Old Iberic Toponymy in Romanian translation. Apropos of Teodor Corbea's Dictionary, Dictiones latinae cum valachica intrerpretatione*, în Iulian Boldea (ed.), *Communication, context, interdisciplinarity*, section *Language and Discourse*, Târgu-Mureş, Arhipelag XXI Press (sub tipar).

Chircu, Adrian (2014b), *French Town Names in Old Romanian Writings: Teodor Corbea, Dictiones latinae cum valachica interpretatione/ Nume de oraşe frânceşti în vechi scrieri româneşti: Teodor Corbea*, *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, în Iulian Boldea (ed.), *Globalization and Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives*, section *Language and Discourse*, Târgu-Mureş, Arhipelag XXI Press, p. 21-32.

Chircu, Adrian (2013), *Toponymia urbana medievalia europea. Observation on the translation of European town names in Teodor Corbea's Dictionary, Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, în Iulian Boldea (coord.), *Studies on literature, discourse and multicultural dialogue. Section Language and discourse*, Târgu-Mureş, Editura Arhipelag XXI, p. 27-38.

Coteanu, Ion (2007), *Formarea cuvintelor în limba română. Derivarea, compunerea, conversiunea*, editat de Narcisa Forăscu, Angela Bidu-Vrănceanu, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Creţu, Gr. (1905), *Cel mai vechiu dicţionar latino-românesc de Todor Corbea* (*Manuscript de pe la 1700*), extras, Bucuresci, Tipografia „Voinţa Naţională".

Frâncu, Constantin (2009), *Gramatica limbii române vechi* (1521-1780), indice general de Alexandrina Ioniţă, Iaşi, Casa Editorială Demiurg.

Gherman, A. M. (2010), *Un umanist român: Teodor Corbea*, Cluj-Napoca, Casa Cărţii de Ştiinţă.

Gherman, Alin Mihai (2004), *Aspecte umaniste în cultura românească veche*, Bucureşti, Editura Enciclopedică.

Gherman, Mihai (2000-2001), *Lexicografie şi gramatică în dicţionarul lui Teodor Corbea*, în *Dacoromania*, V-VI, p. 161-164.

Gherman, Mihai-Alin, (2014), *En marge du dictionnaire latin-roumain de Teodor Corbea*, în *Dacoromania*, XIX, nr. 1, p. 48-59.

Gheţie, Ion (coord.) (1997), *Istoria limbii române literare. Epoca veche*, Bucureşti, Editura Academiei Române. (ILRV)

Graesse, Johann Georg Theodor (1909), *Orbis Latinus*, Berlin, Richard Carl Schmidt & Co, http://www.columbia.edu/acis/ets/Graesse/orblatc.html

Graur, Al. (1972), *Nume de locuri*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Gură de Aur, Ioan (2001), *Mărgăritare*, ediţie îngrijită, indice de nume şi glosar de Rodica Popescu, Bucureşti, Editura Litera. (IGA, M)
Muzzi, Salvatore (1858), *Vocabulario antico geografico colla moderna corrispondenza per quei nomi che col mutare dei tempi hanno mutato sensibilmente di forma*, Bologna, Tipi Monti al Sole.
Pellegrini, G. B. (1994), *Toponomastica italiana. 10000 nomi di città, paesi, frazioni, regioni, contrade, fiumi, monti spiegati nella loro origine e storia*, Milano, Hoelpi Casa Editrice.
Pop, Ioan-Aurel (2014), *Locul românilor în Europa - la confluenţa Occidentului latin cu Orientul bizantin*, în *Rostiri Academice Româneşti*, Cluj-Napoca, Editura Eikon.
Pop, Ioan-Aurel et ali (2007), *Istoria Transilvaniei*, vol. II (de la 1541 până la 1711), Cluj-Napoca, Academia Română & Centrul de Studii Transilvane.
Seche, Mircea (1966), *Schiţă de istorie a lexicografiei române*, vol. I (*de la origini pînă la 1880*), Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
Şchiau, Octavian (1978), *Cărturari şi cărţi în spaţiul medieval românesc*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.
Stan, Camelia (2013), *O sintaxă diacronică a limbii române vechi*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

b) *dicţionare*:
Corbea, Teodor (2001), *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, ediţie de Alin-Mihai Gherman, Vol. I (Studiu introductiv, note şi text), Cluj-Napoca, Editura Clusium. [DLVI]
Costinescu et ali (1987), *Dicţionarul limbii române literare vechi* (1640-1780). *Termeni regionali*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică. [DLRLV]
*** (2008), *Dictionarium valachico-latinum. Primul dicţionar al limbii române*, studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu, Bucureşti, Editura Academiei Române. [DVL]
*** *Dicţionarul limbii române*, tom. XVIII (V-Vizurină), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2010. [DLR]
Gaffiot, Félix (1967), *Dictionnaire illustré latin-français*, Paris, Éditions Hachette. [DILR]
Guţu, G. (1983), *Dicţionar latin-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică. [DL-R]
*** (1930), *Il „Lexicon Marsilianum", dizionario latino-romeno-ungherese del sec. XVII*. Studio filologico e testo, ediţie de Carlo Tagliavini, Bucureşti, Cultura Naţională. [LM]
Maior, Grigore (2001), *Institutiones Linguae Valachicae - Lexicon Compendiarium Latino-Valachicum*, ediţie, studiu introductiv, note şi inndici de Alin-Mihai Gherman, cuvânt înainte şi rezumat de Iabob Mârza, vol. I-II, Alba Iulia, Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia. [LCLV]
Pápai, Francisco Párisz (1767), *Dictionarium latino-hungaricum et hungarico-latinum*, Cibinii, Samuelis Sárdi Typographi. [DLH]
Szenci Molnár, Albert (1604), *Dictionarvm latinovngaricvm opus novum et hactenvus nvsqvam editvum; Item vice versa: dictionarivm vngaricolatinvm, in quo præter dictionvm vngaricvm interpretationem latinam*, Noribergae, Procurante Elia Hvterro Germano (ediţie anastatică ulterioară, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990),

https://www.google.ro/#q=albert+molnar+dictionarium+latinoungaricum+on+line&tbm=bks [DLU]

ELEMENTS OF MOBILE LEARNING IN ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

Anișoara Pop, Assoc. Prof., PhD, University of Medicine and Pharmacy, Tîrgu Mureș

Abstract. Mobile learning is an important, fundamental and enriching shift that has been gaining currency in EFL for the last decades in an endeavor to motivate and make students actively involved in their learning.
The current paper hypothesizes that exploitation of mobile learning is likely to enhance English communication skills. We will reflect on challenges and progress outcomes of introducing elements of mobile learning with first year students of Medicine (ESP) in order to enrich content, facilitate access and create deeper, communicative learning experiences as well as higher levels of engagement.
Presented data are based on experimentation with mobile-based learning and direct observations gathered during class activities.

Keywords: mobile learning, Medical English, communicative learning, engagement.

1. Added Value of Mobile Technology

If they desire to stay relevant and effective in their profession, 21st century EFL teachers should consider at least two premises: the steady movement from individual to more collaborative, and from passive to more active learning on the one hand, and our living in a rapidly developing mobile world, on the other. Moreover, today's students belong to what was termed the tech-savvy "search generation", having grown up with mobile devices and enjoying creative freedom, multitasking, sharing and collaborating. In education, emerging technology- and mobile-based ways and tools for learning gain currency, focus being laid on differentiated instruction, cooperation and collaboration, but also autonomy and personalized learning.

The general educational attributes of mobile devices, i.e. keeping students engaged, connected, as well as functioning as continuous data-collection tools make them ideal candidates for language learning. Similarly important added values of mobile devices for language learning are: informality, portability, personal character, and characteristics such as: text, video, camera, radio and internet.

2. Mobile Technology in Medical Training

Flexible access to content anytime and anywhere makes mobile devices suitable for informal learning. If several decades ago, students' unique source of information used to be their teachers and the library books, nowadays, the Internet and mobile devices provide flexible access to specialized content:

"Lecture halls and teachers, are '*no longer the gatekeepers of knowledge and the personal expertise*' (Pachler, 2010).

Within this context, it is important to note that different American universities request students to have personal digital assistants for access to information resources but also in order prepare them for "practising medicine in the 21st century" (Masters, 2012). As such, mobile technology is gaining ground in medical education, supplementing traditional

delivery methods, informal learning and facilitating access to Electronic Medical Records (Irby, 2011, Coulby et al., 2009).

However, although mobile technology is ubiquitous, many teachers restrict and ban rather than encourage it in learning, either because they are not aware or confident in its potential, or because they are afraid of outside distractions and unnecessary interruptions. Furthermore, according to literature, exploitation of mobile technology in formal learning seems to lag behind due to inappropriate infrastructure (Williams, 2010) and lack of media literacy (Khalid, 2009).

3. Elements of Mobile Learning in ESP

3.1 Hypothesis: elements of mobile learning introduced with first year students of General Medicine are likely to enhance communication skills, facilitate ad-hoc access to specific information, and generate higher levels of engagement.

3.2 Objectives:

1. to explore mobile-based methods and their potential advantages in ESP;
2. by placing students in the center of learning, to augment the ESP learning and performance.

Needs analysis questionnaires piloted at the beginning of the academic year with first year students in General Medicine (N= 103) revealed that about 70% of them had mobile devices with Internet access, recording and video attributes, adequate for mobile-based learning and communication. Likewise, class observation demonstrated that students used mobile phone-based Internet to search for information, clarify and translate, when they worked in groups.

Consequently, mobile devices were allowed and encouraged for ESP language practice in the following types of activities:

1. *Spontaneous search for information, peer learning and learning through discovery* - In an English mobile learning-based environment, reliance on Internet-connected smart phones or tablets connect the students with outside reference resources and dictionaries, in a way that they are likely to use in their future professional career. Similarly, mobile learning is a key element in developing student autonomy. Mobile devices were used in class activities for ad-hoc search for information on dedicated websites and videos or as reference for vocabulary items: e.g. online Medical Dictionaries. While working on individual or group tasks, students came across vocabulary elements they had not been previously taught. Instead of relying on the teacher as sole source of knowledge, students searched for themselves, discussed and negotiated contextual meaning, while the teacher's role shrank to that of a guide and facilitator. When debating, students searched for specific information on hospital and medical practice sites. This attitude towards language learning is in keeping with what Sugata Mitra considered a "less invasive learning [that] *generates an adequate level of motivation to induce learning"*, the students *looking out at the real world* as opposed to only what goes on inside and at the front of the classroom. Peer-learning and learning through discovery were thus encouraged.

2. *E-materials and flexible m-access* – Mobile-based Internet was exploited in providing unrestricted full time access to the teacher-generated wiki-based e-materials. Even in class, many students preferred to work on the digital texts rather than printing and bringing to class

their own materials, which is equally time and cost-saving. Informal revisions and reinforcements during free time or travelling, as part of new medical vocabulary consolidation and contact with the group, were also facilitated.

3. *Leveraging picture-based teaching moments – connecting personal culture with class activity* – is the ideal and most unsophisticated example of mobile application in a language learning context for ice-breaking and initial socializing. Students were asked to take a picture that represents them and share it with colleagues by mingling in a group speaking activity. Such methods take the students off their seats into a real life communicating position and generate higher levels of involvement and communication. Whereas in lock-step or group work only the most vocal students are heard, in such activities all the students communicate synchronously. Picture-based communicative activities can be taken a step further to include medical-related issues. E.g.: Take a picture about an interesting medical aspect you have seen, experienced during the week (news, fact, course content) and explain why you think it is important/what it has taught you. Then each student sends it to at least three colleagues and obtains comments (text/recorded or email messages). Mobile recording/emailing allows all students to participate with both speaking and writing, which would be otherwise impossible.

4. *Recording* – *consolidating and personalizing medical vocabulary*. Students are asked to develop on their experience as a patient and include specialized vocabulary learnt in class while describing a real or virtual condition. Students make at least two recordings, reflect on why they think the latter version is the better and illustrate with mistakes they discovered after listening to themselves. This type of activity encourages reflection and self-evaluation.

5. *Reflection* is part of any life-long learning process and progress. When students reflect on what they are doing (reflection in action) or retrospectively (reflection on action), they gain self awareness about preferred learning styles, effective strategies, and become more self confident and thus encouraged to take further responsibility for their learning. Specifically, students were asked to record their reflections on a peer-learning communicative activity entitled: "Interesting facts about the heart". Each student read about an interesting fact about the heart, which in turn he had to teach to five more peers so that in the end, every student had learnt six facts about the heart and circulatory system. Students' reflections were recorded on mobile phones and shared by email. Reflections pertained to the necessity of communicating information clearly and adapting it to the interlocutor's level of understanding in a manner similar to what they will face in doctor-patient communication in the future.

6. *Further exploration* may include: interview with a colleague studying in the English Medicine programme (question formation skill) and exploration of free mobile language-learning applications.

3.3 Challenges:

- not all students have permanent unrestricted Internet access on their devices;
- keeping mobile technology in its place as a tool rather than an end in itself.

3.4 Strong points:

- language learning continues beyond classes;
- flexibility in terms of content delivery;
- learning autonomy;
- student-centered learning.

4. Conclusion

Because our students are differently motivated to learn, it is useful to re-imagine our teaching/learning experiences so as to generate an adequate level of motivation likely to induce learning.

In functioning as aids, mobile devices support and promote student-based learning and encourage independence. Besides being ubiquitous, personal, and informal, mobile devices are equipped with texting, recording and Internet facilities which allow students to learn communicatively rather than working on texts and solving vocabulary exercises.

In our class exploration, student-centered mobile-based ESP communication included: spontaneous search for information, flexible m-access of m-materials, picture-based ice-breaking and socializing and recording as well as reflection. Students were thus helped to discover new knowledge, consolidate and personalize medical vocabulary and improve their speaking performance and reflection.

These language learning activities contributed to the formation of crucial skills necessary to 21st medical professionals such as: autonomy, ad-hoc search for information, knowledge discovery and collaboration.

References

Coulby, C., Hennessey., Davies, N. & Fuller, R. (2009) "The use of mobile technology for workbased assessment: the student experience". *British Journal of Educational Technology*, 42, 251-265.

Irby, D. (2011) "Educating physicians for the future: Carnegie's calls for reform". *Medical Teacher*, 33, 547-550.

Khalid , A. G. (2009) "Professional use of the internet among Saudi Arabian dermatologists: a crosssectional survey" *BMC dermatology*, 9, 10-16.

Kommalage, M. & Gunawardena, S. (2008) "Feasibility of introducing information technology based activities into medical curricula in developing countries" *Medical Education*, 42, 113.

Marianna Koulias, Leahy, G., Scott, K.M., Phelps, M., Dianne Campbell (2012) "Wherever, whenever" learning in Medicine: Evaluation of an interactive mobile case-based project, - Ascilite 2012

Masters, K., Al-Rawahi Z. (2012) "The use of mobile learning by 6th year medical students in a minimally-supported environment" *International Journal of Medical Education*, 3:92-97.

Pachler, N., Cook, J. & Bachmair, B. (2010) "Appropriation of mobile cultural resources for learning" *International Journal of Mobile and Blended Learning*, 2, 1-21.

Primmer C., Linxen S., Grohbiel, U., Kumar A., Burg G. (2013) "Mobile learning in resource-constrained environment. A case study of medical education" *Medical Teacher*, 35:e1157-e1165.

Sugata Mitra, (2014) "The obsolenscence of teachers – the Sugata Mitra controversy" *English Teaching Professional*, April 4, 2014, available from: http://www.etprofessional.com/The_obsolescence_of_teachers__the_Sugata_Mitra_controversy_25769809797.aspx

Williams, C. D., Pitchforth E. L. & O'Callaghan, C. (2010) "Computers, the Internet and medical education in Africa" *Medical Education*, 44, 485-488.

FROM SIGNS TO INTERPRETATION AND UNDERSTANDING

George Bondor, Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The main aim of the present paper (From Signs to Interpretation and Understanding) is to analyse the relation between signs, human being, corporality and history. I start from Foucault's reading of Nietzsche and then I focus on Nietzsche's aphorisms about signs, history and interpretation, as well as on some paragraphs about signs, world and historiality from Heidegger's Being and Time. *Their analysis of sign, realised as genealogical interpretation (Nietzsche), respectively as phenomenological destruction (Heidegger), reveal the immanent history of sign, originated in the corporality of man (instincts, affects, needs, senses, i.e. in his will to power), respectively in the historiality of the human being.*

Keywords: signs, history, world, Nietzsche, Heidegger.

Introducere

În textul său „Nietzsche, Freud, Marx", Michel Foucault arată că odată cu Nietzsche cultura occidentală părăseşte paradigma semiotică, instalându-se într-o paradigmă hermeneutică[1]. Pe scurt, interpretarea prevalează în raport cu semnul pentru că semnul nu mai este privit drept ceva fix. În interiorul lui este descoperit un întreg proces interpretativ. Pornind de la observaţia lui Foucault, îmi propun să arăt că analizele semnului întreprinse de Nietzsche (uzând de metoda genealogică) şi de Heidegger (sub forma unei destrucţii fenomenologice), deşi pornesc de la premise diferite, reuşesc să surprindă iluzia fixităţii semnului. În acest scop, ambele demersuri identifică istoria sa interioară, fapt care presupune distanţarea de teoria care defineşte semnul exclusiv prin funcţia sa referenţială. Poate exact acest aspect este decisiv pentru a susţine că ne aflăm într-o „vârstă hermeneutică a raţiunii"[2]. Împotriva teoriei tradiţionale a limbajului, care îl înţelege ca simplă descriere a realităţii, militează şi Wittgenstein, care arată că sensul cuvintelor survine prin utilizarea lor, aşadar printr-o pluralitate de activităţi asociate limbajului, dintre care referirea la obiecte este doar una şi deloc cea mai prezentă în viaţa omului. Semnele au deci sens numai în cadrul unui joc de limbaj, adică într-o formă de viaţă[3].

Istoria internă a semnului. De la semn la interpretare

După Nietzsche, există două motive pentru care limbajul trebuie supus unei critici genealogice, în vederea identificării iluziilor pe care acesta le conţine şi le proferează. În primul rând, ne-am obişnuit să considerăm cuvintele ca fiind fixe, uitând astfel de originea lor metaforică. Operaţiunea prin care simplele cuvinte sunt transformate în concepte solidificate este una din marile „minciuni" ale limbajului. În al doilea rând, limbajul poartă în el o metafizică, o concepţie asupra lumii, pe care, prin intermediul gramaticii, ne-o prezintă ca

[1] Michel Foucault, „Nietzsche, Freud, Marx", în *Dits et écrits*, tome I, Gallimard, Paris, 1994, p. 571.
[2] Jean Greisch, *L'âge herméneutique de la raison*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1985.
[3] Ludwig Wittgenstein, *Cercetări filozofice*, traducere de Mircea Dumitru, Mircea Flonta, Adrian-Paul Iliescu, Humanitas, Bucureşti, 2004.

fiind de la sine înţeleasă. Modul nostru de a percepe realitatea este impregnat de această metafizică populară a „cazurilor identice". Pentru Nietzsche, semnele sunt false identităţi, utile în vederea dominaţiei sau doar a conservării. Întrucât ascund pluralitatea lucrurilor, reducând-o la false identităţi, semnele sunt „gregare", nivelatoare[4]. Diferenţa din sânul realului este astfel ascunsă, iar cu vremea este complet uitată. Să tratăm pe rând cele două aspecte, veritabile slăbiciuni ale limbajului.

În *Despre adevăr şi minciună în sens extramoral* sunt investigate originile limbajului[5]. După Nietzsche, acesta este derivat, prin abstractizare, dintr-o activitate metaforică originară, instinctivă şi inconştientă, îndreptată către dominarea realităţii prin simplificare şi asimilare[6]. Cu alte cuvinte, la originea cuvintelor se găseşte un proces ficţional. Conceptele iau naştere prin trei modificări succesive ale stimulilor nervoşi. Într-o primă etapă, crede Nietzsche, stimulul apărut din raportul cu lucrurile este transformat în imagine. Aşadar imaginea este o metaforă a acelui stimul. A doua transformare (metaforă) constă în reproducerea imaginii printr-un sunet, care este cuvântul ca atare. La baza ei stă alăturarea prin analogie. În sfârşit, a treia modificare (şi a treia metaforă) rezidă în transformarea cuvântului în concept. Acest lucru are loc prin eliminarea definitivă a impresiei sensibile iniţiale, puternică în cazul imaginii, dar deja palidă în cazul sunetului. În plus, simpla asemănare e transformată în identitate. Astfel, conceptul devine semn prin el însuşi al unei realităţi, în absenţa raportului imediat cu aceasta. El devine pentru noi fix, de sine stătător, dobândind un aspect substanţial. Din acest motiv, afirmă Nietzsche, conceptele sunt „mumii" ale metaforelor din care ele au luat naştere[7]. Cu vremea, din cauza uzajului, le considerăm ca fiind suficiente pentru înţelegerea realităţii. Uitând activitatea metaforică originară, ajungem să credem că tocmai conceptele reprezintă „adevărurile" lucrurilor.

A doua slăbiciune a limbajului este identificată de Nietzsche la nivelul gramaticii. Aşadar nu doar cuvintele sunt vinovate de o anumită uitare, ci şi regulile după care acestea se combină, alcătuind un discurs. Pe scurt, gramatica aduce numeroase prejudecăţi în limbaj şi, astfel, în existenţa omului. Ea ne determină să gândim lumea într-un fel anumit, ascunzând însă această enormă influenţă pe care o are asupra noastră. Din acest motiv, Nietzsche o numeşte „metafizică populară"[8]. Dintre toate prejudecăţile, cea mai importantă este credinţa în eu. Ea derivă dintr-o habitudine gramaticală, şi anume cea care ne constrânge să alăturăm întotdeauna predicatului un subiect. Gramatica nu ne permite să concepem un act în el însuşi, fără a presupune un subiect care acţionează, deci un agent al acţiunii. Un exemplu ilustru discutat de Nietzsche este principiul cartesian al eului cugetător: noi observăm acţiunea pe

[4] Michel Haar, *Par-delà le nihilisme. Nouveaux essais sur Nietzsche*, PUF, Paris, 1998, p. 182.

[5] Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, herausgegeben von Giorgio Colli und Mazzino Montinari, Walter de Gruyter, Berlin - New York & Deutscher Taschenbuch Verlag, München, Neuausgabe, 1999, Band 1, p. 878-880 = *Despre adevăr şi minciună în sens extramoral*, în *Opere complete*, vol. 2, traducere de Simion Dănilă, Editura Hestia, Timişoara, 1998, pp. 558-560.

[6] Cf. şi Sarah Kofman, *Nietzsche et la métaphore*, Payot, Paris, 1972, p. 43. În scrierile următoare, ea va fi desemnată ca o dispută a voinţelor de putere din om, tot în vederea dominării.

[7] Ibidem, pp. 55-56. Tentaţia de a îngheţa realul, numită de Nietzsche „egipţianism", reprezintă una din trăsăturile culturii occidentale care se datorează metafizicii pe care o are la bază. A se vedea, pentru aceasta, Friedrich Nietzsche, *Amurgul idolilor sau Cum se filozofează cu ciocanul*, traducere de Alexandru Al. Şahighian, în *Ştiinţa voioasă. Genealogia moralei. Amurgul idolilor*, Humanitas, Bucureşti, 1994, p. 465.

[8] Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 3, p. 593 = *Ştiinţa voioasă*, traducere de Liana Micescu, în *Ştiinţa voioasă. Genealogia moralei. Amurgul idolilor*, Humanitas, Bucureşti, 1994, § 354, p. 230.

care o numim gândire şi deducem, în mod eronat, că trebuie să existe un eu care gândeşte. Procesului ca atare al gândirii îi anexăm o interpretare („ceva care gândeşte"), care însă nu-i aparţine acestuia şi pe care o echivalăm apoi, printr-o nouă interpretare, cu eul cugetător[9]. De această falsificare (şi ocultare) a unui proces interpretativ originar depind, mai departe, numeroase alte credinţe: cea în suflet, în voinţă, în spirit, în conştiinţă, în „lucruri în sine", în fiinţă şi în Dumnezeu[10].

Nietzsche încearcă să arate că relaţia de semnificare şi cea de cunoaştere se întemeiază într-un strat mai adânc al umanului. Pentru el, acesta este stratul afectelor şi al impulsurilor, al instinctelor inconştiente, al nevoilor şi al simţurilor, pe scurt, al voinţelor de putere din interiorul omului. Disputa lor – văzută totodată sub forma unui joc – este cea din care iau naştere semnele. Ea este, în alţi termeni ai filosofului, un joc al interpretărilor. Din acest motiv, putem spune că Nietzsche îi redă semnului o dimensiune ontologică. Desigur că genealogia semnului, metodă prin care sunt descoperite originile acestuia, comportă o dimensiune critică. Graţie ei, este pusă în discuţie aparenta lui fixitate, pretinsul lui caracter substanţial. Astfel este însă câştigat accesul la procesul interpretativ prin care ceva devine semn. Istoria interioară a semnului, cea prin care ceva devine semn – tocmai aceasta intră în vederile lui Nietzsche. Aşa cum arată Foucault citindu-l pe Nietzsche, semnul este o interpretare a altor semne, iar acestea sunt, la rândul lor, interpretări ale altor semne şi aşa mai departe. Nu există un *interpretandum* care să nu fie deja un *interpretans*[11]. Interpretarea nu este doar un act de elucidare a unui conţinut, ci mai ales un act de violenţă, unul prin care ceva se înstăpâneşte asupra a altceva: o nouă interpretare se întoarce cu violenţă asupra unei interpretări anterioare. Mergând mai departe pe linia deschisă de Foucault, am putea observa că interpretarea anterioară, deşi provizorie, fiind la rândul ei instituită printr-un act violent faţă de o interpretare mai veche, poate avea aparenţa a ceva fix, definitiv şi nemijlocit. Dar în ce mod rezultatul provizoriu al unui proces interpretativ dobândeşte aparenţa a ceva permanent? Devoalarea acestei iluzii este principala sarcină a genealogiei nietzscheene. Vinovate de această imensă falsificare sunt valorile – şi, strâns legate de acestea, idealurile.

Deşi valorile apar ca fiind fireşti pentru cei care le-au creat, avându-şi originea în pura afirmare de sine a voinţei lor de putere, ceilalţi ajung să le privească drept adevăruri supra-umane, chiar transcendente, pe care le resimt drept constrângătoare şi pe care le consideră, din acest motiv, cauzele unei înstrăinări faţă de adevărata lor natură. După Nietzsche, cultura – prin valorile morale pe care le impune – îl îndepărtează pe individ de instinctele şi nevoile

---

[9] Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 5, p. 31 = *Dincolo de bine şi de rău. Preludiu la o filozofie a viitorului*, traducere de Francisc Grünberg, Humanitas, Bucureşti, 1991, § 17, pp. 24-25; De asemenea, a se vedea *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 5, p. 73 = *Dincolo de bine şi de rău. Preludiu la o filozofie a viitorului*, § 54, p. 64, precum şi *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 12, 10 [158], p. 549 = *Voinţa de putere. Încercare de transmutare a tuturor valorilor*, traducere de Claudiu Baciu, Editura Aion, 1999, § 484, p. 318.

[10] Credinţa în „fiinţă" ia naştere printr-o generalizare a conceptului de viaţă. Cf. Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 12, 9 [63], p. 369 = *Voinţa de putere*, § 581, p. 375). Conceptul de Dumnezeu este, şi el, dependent de credinţa în gramatică. Cf. *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 6, p. 78 = *Amurgul idolilor*, „Raţiunea în filosofie", § 5, p. 469).

[11] Michel Foucault, „Nietzsche, Freud, Marx", op. cit., p. 571: „Il n'y a jamais, si vous voulez, un *interpretandum* qui ne soit déjà *interpretans*, si bien que c'est un rapport tout autant de violence que d'élucidation qui s'établit dans l'interprétation. En effet, l'interprétation n'éclaire pas une matière à interpréter, qui s'offrirait à elle passivement ; elle ne peut que s'emparer, et violemment, d'une interprétation déjà là, qu'elle doit renverser, retourner, fracasser à coups de marteau".

sale, de trebuinţele şi simţurile sale, de afectele şi impulsurile sale, pe scurt, de voinţa sa de putere, adică de viaţa sa. Elementele culturii sunt simple adaosuri la procesul corporal, care constituie prima natura a omului. Semnele culturale sunt la origine expresii ale acestei naturi prime, dar unele care se detaşează de aceasta, ajungând să fie considerate independente de ea. Deşi izvorăsc din impulsurile noastre dominante, aceste semne se prezintă ca valori imuabile, ca etaloane pentru orice perspectivă asupra realităţii („ca *instanţe valorice supreme, ba chiar ca forţe creative şi guvernante*”[12]). Ele formează a doua natură a omului, care nu doar se adaugă primei sale naturi, ci o şi deformează[13]. Prin urmare, evaluările noastre nu sunt decât simple expresii ale afectelor şi trebuinţelor corpului nostru. Morala – pe care o considerăm a fi forma cea mai elevată a culturii – nu e altceva decât o „semiologie a afectelor” (*Zeichensprache der Affekte*)[14]. În alţi termeni ai lui Nietzsche, ea este doar o suită de interpretări[15]. Aceste semne – îndeosebi cele morale şi religioase – pot deturna bunul mers al instinctelor omeneşti, modificând astfel şi „lumea” ca atare, aşa cum este ea văzută de om. Ele îi sunt însă perfect necesare omului, căci în lipsa lor nu am percepe lumea în nici un fel. Dar sunt necesare, totodată, pentru împlinirea celui mai intim instinct al omului, cel al dominaţiei. Semnele culturale, susţine Nietzsche, sunt cele mai eficiente mijloace ale creşterii şi ale exercitării puterii. Creşterea diferenţei unei voinţe de putere faţă de celelalte din proximitatea ei are loc prin mijlocirea valorilor, mai precis a valorilor morale. Cei care au creat „binele” şi „răul” au inventat, de fapt, cel mai eficient instrument al dominaţiei[16]. Exact în ce privinţă trebuie să intervină strategia genealogică. După Nietzsche, sarcina ei este de a scoate la suprafaţă natura primă, corporală, a omului, permanent ascunsă în spatele celei secunde, culturale. Întrucât cea din urmă e formată prin interiorizarea valorilor morale, genealogia se îndreaptă cu precădere asupra acestora din urmă. Ea este o genealogie *a moralei*. Strategia genealogică este de fapt o metodă istorică. Scopul ei constă în a descoperi nu o origine unică, ci istoria originilor din care ia naştere fenomenul supus cercetării. Ea e menită să scoată la iveală pluralitatea evaluărilor, a schimbărilor de perspectivă, a erorilor, adică multiplicitatea interpretărilor succesive ce au condus la constituirea acelui fenomen.

---

[12] Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 12, 7 [3], p. 257 = *Voinţa de putere*, § 677, p. 434.

[13] A se vedea George Bondor, *Dansul măştilor. Nietzsche şi filozofia interpretării*, Humanitas, Bucureşti, 2008.

[14] Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 5, p. 107 = *Dincolo de bine şi de rău*, V, § 187, p. 98.

[15] Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 6, p. 98 = *Amurgul idolilor*, „«Amelioratorii» omenirii”, 1, p. 487); de asemenea, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 12, 2 [165], p. 149; *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 10, 3 [1], nr. 374, p. 98; *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 12, 2 [190], p. 161.

[16] Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 4, p. 149 = *Aşa grăit-a Zarathustra. O carte pentru toţi şi pentru nimeni*, traducere de Ştefan Aug. Doinaş, ed. a III-a, Humanitas, Bucureşti, 1997, II, „Despre depăşirea de sine”, p. 181; traducere modificată): „Dar din valorile voastre creşte o stăpânire [*Gewalt*] mai mare şi o nouă depăşire.”; *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 4, p. 76 = *Aşa grăit-a Zarathustra*, I, „Despre o mie şi unu de scopuri”, pp. 118-120; traducere modificată): „Da, multe ţări văzut-a Zarathustra şi multe neamuri: dar nicăieri pe pământ Zarathustra n-a găsit putere [*Macht*] mai uriaşă decât lucrarea celor ce iubesc: «bine» şi «rău» e numele ce-l poartă.”; *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 4, p. 149 = *Aşa grăit-a Zarathustra*, II, „Despre depăşirea de sine”, p. 180; traducere modificată): „Stăpânirea voastră – a voastră cei ce evaluaţi – se foloseşte de valorile şi de noţiunile de bine şi rău ale voastre; iată în ce constau iubirea voastră tainică şi strălucirea, tremurul şi revărsarea sufletului vostru”.

Semn, lume, istoricitate. De la semn la înţelegere

Fiind un moment al analiticii existenţiale pe care Heidegger o desfăşoară în lucrarea sa *Fiinţă şi timp*, analiza semnelor este parte a unei încercări temerare de a pune în evidenţă structurile fundamentale ale fiinţării umane, straturile sale ultime de sens. Pentru a descrie structura semnului, filosoful german porneşte, aparent, tot de la funcţia sa referenţială. Semnul este un ustensil ce are menirea de a indica, iar cea din urmă este o formă a „trimiterii”[17]. Precizarea de mai sus se potriveşte oricărui tip de semne, nu doar cuvintelor. Exemplele lui Heidegger dovedesc acest lucru. Semne sunt, de pildă, marcajele de pe drum, pietrele de hotar, semnalele acustice, steagurile, semnele de doliu. Orice ustensil trimite la alte ustensile, precum şi la sfera utilizărilor sale (la menirea lui funcţională). Semnul, însă, ca un tip aparte de ustensil, indică o totalitate a ustensilelor, în care fiecare trimite la toate celelalte. Ciocanul, bunăoară, trimite la cui şi la operaţiunea ciocănitului, iar cea din urmă la construirea unei case. În fond, arată Heidegger, nici un ustensil nu ni se arată mai întâi ca un obiect oarecare, ci el se arată de la bun început laolaltă cu menirea lui funcţională şi cu reţeaua de trimiteri la totalitatea ustensilelor şi a întrebuinţărilor lor. Altfel spus, devenim conştienţi de un ustensil şi de menirea lui funcţională doar în măsura în care avem acces la lumea ambiantă din care el face parte. Doar pe seama unei descoperiri a acestei lumi întâlnim un ustensil din interiorul ei[18]. Or, descoperirea aceasta este posibilă printr-un act al omului, cel al preocupării sau, mai general spus, al înţelegerii lumii. Descoperirea acestei lumi ustensilice şi, în ea, a unui lucru anumit şi a menirii lui funcţionale este posibilă prin aceea că omul (*Dasein*-ul, cum îi spune Heidegger) „se trimite pe sine de fiecare dată deja către un ustensil care îşi realizează menirea funcţională”[19]. Întreţinând o stare de familiaritate cu aceste raporturi de trimitere, omul îşi „semnifică” lui însuşi, altfel spus îşi dă sieşi sarcina de a înţelege faptul de a fi în lume, care îl caracterizează în chipul cel mai intim[20]. Acest fapt, numit şi „mundaneitate”, este o determinare existenţială a omului, pornind de la care devine posibilă descoperirea unui semn în lumea deja descoperită. În temeiul acestei structuri, omul are posibilitatea de a deschide „semnificaţiile” lucrurilor. Doar în acest fel devin posibile, după Heidegger, cuvântul şi limba[21]. Căci fenomenul limbii, aflăm în alt loc, „îşi are rădăcinile în constituţia existenţială a stării de deschidere a *Dasein*-ului”[22].

Într-o altă manieră decât Nietzsche, Heidegger îşi asumă şi el sarcina de a disloca fixitatea semnelor, pentru a scoate la suprafaţă elementul viu din care ele au luat naştere. După el, acest element nu poate fi altul decât viaţa umană, mai precis posibilul acesteia din care, la un moment dat, ia naştere ceva de tipul unui semn. În raport cu semnele şi cu istoria lor, trebuie identificată tocmai această origine vie, acest mănunchi de posibilităţi prin care omul îşi înţelege (şi îşi afirmă) propria viaţă. Interpretarea – sau, mai bine spus, explicitarea – acesteia reprezintă, după Heidegger, principala sarcină a filosofiei. Astfel, orice sistem

[17] Martin Heidegger, *Sein und Zeit*, în *Gesamtausgabe*, Band 2, herausgegeben von Friedrich-Wilhelm von Herrmann, Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main, 1977, § 17, p. 77 = *Fiinţă şi timp*, traducere de Gabriel Liiceanu şi Cătălin Cioabă, Humanitas, Bucureşti, 2003, p. 104.
[18] Ibidem, p. 83 (trad. rom. p. 113).
[19] Ibidem, p. 86 (trad. rom. p. 120).
[20] Ibidem, p. 87 (trad. rom. p. 121).
[21] Ibidem, p. 87 (trad. rom. p. 122).
[22] Ibidem, p. 160 (trad. rom. p. 220).

interpretativ al semnelor se întemeiază în posibilul din om. În alţi termeni şi cu alte premise, Heidegger reia, în fond, ideea lui Nietzsche, pe care am amintit-o în formularea precisă a lui Foucault: semnul nu este un simplu *interpretandum*, ci mai curând un *interpretans*. Aparenta lui fixitate ascunde, de fapt, un întreg proces interpretativ. Ceea ce îl distinge însă pe Heidegger este o nouă înţelegere a stratului interpretativ din care iau naştere semnele, precum şi a manierei în care putem avea acces la acesta. În vreme ce pentru Nietzsche accesul la interpretările din care se nasc semnele este posibil graţie strategiei genealogice, Heidegger adoptă ca metodă destrucţia fenomenologică, tematizată pe larg în prelegerile de tinereţe şi pusă la lucru în lucrarea sa principală, *Fiinţă şi timp*. Datorită ei, putem accede la dispoziţia existenţială din care derivă istoria lăuntrică a semnului. Această dispoziţie, am văzut, este chiar înţelegerea de sine a omului ca fapt de a fi în lume care, astfel, este preocupat de lucrurile întâlnite în această lume, aducându-le la o stare de deschidere datorită căreia ele devin semne. Chiar ea face posibil ca ceva să devină semn.

Luăm contact cu semnele culturale în mod mediat, prin fenomenul transmiterii, graţie căruia ne familiarizăm cu sensul lor. Aceste semne speciale există deci graţie istoricităţii lor. Motivul e uşor de înţeles: referinţa semnului cultural este rareori identificabilă în lumea reală. Oricum, legătura lui cu aceasta este foarte slabă. Dimpotrivă, raportul său cu lumea semnelor este cea care îi conferă justificare şi, totodată, un fel aparte de prezenţă în viaţa omului. Sensul semnelor, în acest caz, izvorăşte tocmai din relaţiile existente între ele, relaţii care au loc într-o lume în mare măsură diferită de cea reală. Paul Ricoeur o numeşte „lume intertextuală”[23]. O întâlnim, bunăoară, ca lume a literaturii, a filosofiei, a culturii în general, dar şi ca „lumea omului grec” ori „lumea omului romantic”.

Dar cum anume se transmit semnele culturale? Care sunt efectele lor de ordin istoric? Chestiunea poate fi gândită în termenii raportării de tip istoriografic la semnele culturale. Istoriografia concepe naraţiuni despre fenomenele trecutului doar în măsura în care ia în calcul procesul transmiterii lor. Principalele semne culturale, aflăm dintr-un loc din *Fiinţă şi timp*, sunt exact cele pe care istoricii le invocă drept surse: urma, vestigiul, monumentul, documentul, mărturia, simbolul, expresia, apariţia, semnificaţia[24]. Nietzsche discută chestiunea când inventariază principalele moduri de a scrie istoria: monumentală, anticară şi critică[25]. Or, cu fiecare dintre ele avem de-a face cu un mod de raportare la semnele culturale. Mai întâi, istoria monumentală le permanentizează pe cele mai importante, ca şi cum între ele ar exista o continuitate. Istoria anticară, apoi, e interesată de continuitatea tradiţiilor, scop pentru care vrea să conserve condiţiile în care ele au luat naştere. În sfârşit, istoria critică îşi propune ruptura faţă de trecut, pe care vrea să-l judece din perspectiva vieţii prezente. Analiza nietzscheeană este aprofundată de Heidegger, care apreciază îndeosebi faptul că, pentru Nietzsche, cele trei forme ale istoriografiei se întemeiază în viaţa ca atare a omului, ca una care, în esenţa ei, este o viaţă istorică. Sau, în termenii lui Heidegger, ele se întemeiază în istoricitatea *Dasein*-ului[26].

---

[23] Paul Ricoeur, *Du texte à l'action. Essais d'herméneutique II*, Éditions du Seuil, Paris, 1986, pp. 157-158.
[24] Martin Heidegger, *Sein und Zeit*, ed. cit., §17, p. 78 (trad. rom. p. 105).
[25] Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, Band 1, pp. 258-270 = *Consideraţii inactuale* (Partea a doua: „Despre foloasele şi daunele istoriei pentru viaţă“, în *Opere complete*, vol. 2, traducere de Simion Dănilă, Editura Hestia, Timişoara, 1998, pp. 171-185.
[26] Martin Heidegger, *Sein und Zeit*, ed. cit., § 76, p. 396 (trad. rom. p. 524).

După cum am arătat, semnul este, pentru Heidegger, de aceeaşi natură cu ustensilul, care dobândeşte un sens doar în interiorul unei lumi descoperite de om. Din acest punct de vedere, semnele culturale, istorice prin excelenţă, sunt şi ele un fel de ustensile. Dar, atunci când omul îşi înţelege istoria pornind de la fiinţările de care se preocupă în lumea sa ambiantă, în lumea lui „azi", el o face întrucât a optat deja pentru un mod neautentic de a fi. Altfel spus, el se mişcă deja în perimetrul unei istoricităţi neautentice. Iar aceasta este echivalentă cu înţelegerea de sine pornind de la structurile cotidianului[27]. Lucrurile păstrate într-un muzeu stau acolo lipsite de „lumea în interiorul căreia ele erau întâlnite ca fiinţări-la-îndemână, aparţinând unui complex ustensilic şi fiind folosite de un *Dasein* fiinţător în această lume şi prins în preocupare înăuntrul ei"[28]. Acea lume a dispărut pentru că *Dasein*-ul care le-a dat sens nu mai există în chip factic. El le-a conferit sens, în lumea respectivă, prin aceea că a proiectat în ele un pachet de posibilităţi, pornind de la cea mai intimă posibilitate de existenţă a sa. Din acest motiv, conchide Heidegger, istoriografia ar trebui să scoată la iveală posibilităţile autentice de a fi ale existenţei umane trecute. Această sarcină se poate împlini sub forma unei destrucţii fenomenologice, menită să pătrundă dincolo de stratul istoricităţii neautentice. Rostul unui asemenea demers rezidă în faptul că posibilităţile spre care noi ne proiectăm nu sunt invenţii ale noastre, ci sunt preluate din trecutul nostru prin fenomenul asumării. De aceea, a ne ocupa cu trecutul înseamnă a fi atenţi la noi înşine.

Concluzie

Ideea fundamentală care se desprinde din ambele tematizări se referă la raportul dintre semn şi istorie. Pe scurt, ea poate fi formulată astfel: istoricitatea semnului (cultural) se încrucişează cu istoricitatea fiinţei umane. Suntem fiinţe istorice prin chiar esenţa noastră. Istoricitatea e adânc înscrisă în noi şi, în virtutea ei, avem un raport constant cu semnele culturale şi cu istoria lor. Diferenţele de accent existente între poziţiile lui Nietzsche şi Heidegger sunt, desigur, importante. Elementul de continuitate dintre ele dovedeşte că ambii autori au reflectat serios la limitele semnelor. Tema lor de gândire, în această privinţă, a fost ce anume se ascunde în spatele aparentei fixităţi a semnelor. Înrădăcinarea semnelor în viaţa ca atare – văzută ca viaţă corporală (Nietzsche) şi ca viaţă istorică (Heidegger) – reprezintă o importantă descoperire privitoare la om. Semnul nu este un dat nemijlocit, o banală trimitere la lucrul pe care îl denumeşte, ci ascunde în el un întreg proces al vieţii. În interiorul semnului descoperim viaţa care se mijloceşte pe sine în vederea înţelegerii, acea viaţă care se ridică, ontologic vorbind, deasupra vâltorii sale pentru a accede la înţelegerea de sine. Totodată, descoperim semnul ca mijlocitor al vieţii cu ea însăşi, ca element hotărâtor al transmiterii şi al asumării posibilităţilor de a fi. Limitele semnului sunt limitele existenţei umane.

Bibliografie

George Bondor, *Dansul măştilor. Nietzsche şi filozofia interpretării*, Humanitas, Bucureşti, 2008.

[27] Ibidem, § 72, p. 376 (trad. rom. p. 498).
[28] Ibidem, § 73, p. 380 (trad. rom. p. 503).

Michel Foucault, „Nietzsche, Freud, Marx", în *Dits et écrits. 1954-1988*, tome I (1954-1969), Édition établie sous la direction de Daniel Defert et François Ewald avec la collaboration de Jacques Lagrange, Gallimard, Paris, 1994.
Jean Greisch, *L'âge herméneutique de la raison*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1985.
Michel Haar, *Par-delà le nihilisme. Nouveaux essais sur Nietzsche*, Presses Universitaires de France, Paris, 1998.
Martin Heidegger, *Sein und Zeit*, în *Gesamtausgabe*, Band 2, herausgegeben von Friedrich-Wilhelm von Herrmann, Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main, 1977.
Martin Heidegger, *Ființă și timp*, traducere de Gabriel Liiceanu și Cătălin Cioabă, Humanitas, București, 2003.
Sarah Kofman, *Nietzsche et la métaphore*, Payot, Paris, 1972.
Friedrich Nietzsche, *Dincolo de bine și de rău. Preludiu la o filozofie a viitorului*, traducere de Francisc Grünberg, Humanitas, Bucureşti, 1991.
Friedrich Nietzsche, *Amurgul idolilor sau Cum se filozofează cu ciocanul*, traducere de Alexandru Al. Şahighian, în *Ştiinţa voioasă. Genealogia moralei. Amurgul idolilor*, Humanitas, Bucureşti, 1994.
Friedrich Nietzsche, *Ştiinţa voioasă*, traducere de Liana Micescu, în *Ştiinţa voioasă. Genealogia moralei. Amurgul idolilor*, Humanitas, Bucureşti, 1994.
Friedrich Nietzsche, *Așa grăit-a Zarathustra. O carte pentru toți și pentru nimeni*, traducere de Ștefan Aug. Doinaș, ed. a III-a, Humanitas, București, 1997.
Friedrich Nietzsche, *Despre adevăr și minciună în sens extramoral*, în *Opere complete*, vol. 2, traducere de Simion Dănilă, Editura Hestia, Timişoara, 1998.
Friedrich Nietzsche, *Voința de putere. Încercare de transmutare a tuturor valorilor*, traducere de Claudiu Baciu, Editura Aion, 1999.
Friedrich Nietzsche, *Consideraţii inactuale* (Partea a doua: „Despre foloasele şi daunele istoriei pentru viaţă", în *Opere complete*, vol. 2, traducere de Simion Dănilă, Editura Hestia, Timişoara, 1998.
Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden*, herausgegeben von Giorgio Colli und Mazzino Montinari, Neuausgabe, Walter de Gruyter, Berlin - New York & Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1999.
Paul Ricoeur, *Du texte à l'action. Essais d'herméneutique II*, Éditions du Seuil, Paris, 1986.
Ludwig Wittgenstein, *Cercetări filozofice*, traducere de Mircea Dumitru, Mircea Flonta și Adrian-Paul Iliescu, Humanitas, București, 2004.

BRIEF MESSAGES-- ENDLESS INTERPRETATIONS

Dragoș Avădanei, Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Though the Biblical name of Belshazzar is the starting point of this paper, the overall aim is to provide a number of examples of texts that offer various interpretations of a mysterious message recorded as having been given in the sixth century BC. So, Byron, Dickinson and Frost poems are presented as interpretations themselves that require other interpretations of both these poems and the original message in a text that also focuses on the problem of interpretation. As a consequence, the interpretive process seems to have no end.

Keywords: Belshazzar, letter, writing on the wall, message, interpretation/translation.

Interpretation—the process, the effort, the exercise—and meaning—its object and result—have fluctuated in terms of where one begins and the other exists. In philosophy, at least from Kant on—and then Nietzsche—interpretation has tended to find its object not (only) in the reality out there, but mostly in the "reality" in here, that is in the mind of the perceiver/reader.

Quite unexpectedly as it were, one finds a suggestion in an 1879 poem by Emily Dickinson. Having mentioned her name, the question of interpretation is no longer surprising since the poem herself confessed to her idea of writing poems that were basically riddles, so that Lavinia—her sister—or her potential "editor" Thomas Wentworth Higginson—her many times correspondent (n.b.), or her potential "lover" (many things about Dickinson seem to have been needing inverted commas) Charles Wadsworth, and any of her very few contemporary readers (and of her rather many posthumous ones) were challenged to interpret or decipher; we may also remember that she believed a poet should "tell all the truth but tell it slant," so every reader was expected to be some king of Biblical Daniel (The Old Testament, Daniel 5-12) in whom were found "an excellent spirit, knowledge, understanding, interpreting dreams, solving riddles, and explaining enigmas." Of her riddle poems one can easily quote "I taste a liquor never brewed--," "There's a certain Slant of Light," "He fumbles at your Soul," "I like to see it lap the Miles--," "Essential Oils—are wrung--," "A Narrow Fellow in the Grass," "A Route of Evanescence," "Of Bronze—and Blaze"…

Still, before looking at the poem in question (a lesser known one or, at least, one that has less often been quoted or analyzed), it is not uninteresting to mention another one that has a famous letter (the basic form of correspondence before telephone and e-mail) in it:

This is my letter to the World
That never wrote to Me—
The simple News that Nature told—
With tender Majesty

Her message is committed
To Hands I cannot see-- (our emphases)
For love of Her—Sweet—countrymen—

Judge tenderly—of Me 1862

The "message" committed to unseen hands may point to a preoccupation with such a situation in the Bible, the source of a number of her poems in more ways than one (including the psalmic structure of almost all of her more than seventeen-hundred poems). The Bible itself is, of course, another great riddle:

The Bible is an antique volume—
Written by faded Men
At the suggestion of Holy Specters—
So here finally is the poem we have in mind:
Belshazzar had a letter—
He never had but one;
Belshazzar's correspondent
Concluded and begun
In that immortal copy
The conscience of us all
Can read without its glasses
On revelation's wall
"Suggested by our neighbor" 1879

Now to decoding: Belshazzar is a Hebrew name from the Akkadian Belsarrausur, i.e. "Bel, protect the King," which becomes ironic in view of what happened. In other languages it has become Balthasar or Balthassar, or Baltasar/Baltazar. As known from the Biblical Book of Daniel (in the Old Testament—see supra) and Xenophon's Cyropaedia, he is the son of Nebuchadnezzar, but the Babylonial cuneiform inscriptions discovered in 1854 indicate him as the eldest son of Nabonidus, King of Babylon from 555 to 539 B C, and of Nitocris, probably the daughter of Nebuchadnezzar (so Belshazzar was Nebuchadnezzar's grandson). When Nabonidus went into exile (to the oasis of Tayma) in 550, Belshazzar became co-regent of the Chaldeans. Nabonidus returned from Tayma in 540 B C to defend his kingdom from the Persians and Medes; while Belshazzar remained in the city of Babylon, to defend thus the capital, Nabonidus marched his troops north to meet Cyrus. In October 539 he surrendered and the Persian armies overthrew the city of Babylon and Belshazzar was killed.

But the more interesting things happened before the advent of the Medes and the Persians and Belshazzar's death; as we learn quite early in the Book of Daniel (pp. 980-1000 in The New World…), written in Babylon in 536 B C and covering the time period 618-536—"in the third year of the kingship of Jehoiakim the king of Judah, Nebuchadnezzar the king of Babylon came to Jerusalem and proceeded to lay siege to it. In time Jehovah gave into his hand Jehoiakim the king of Judah and a part of the utensils of the house of the true God, so that he brought them to the land of Shinar to the house of his god; and the utensils he brought to the treasure house of his god."

We also need to remember that just before that, in Daniel 4-36 Nebuchadnezzar is "praising and glorifying the king of the heavens, because all his works are truth and his ways are justice, and because those who are walking in pride he is able to humiliate." Here pride—as a little later in the Greek tragedies—is always the source of misfortune and downfall.

Next, in Daniel 5:1-31 (pp.988-990), Belshazzar "made a big feast for a thousand of his grandees, and in front of the thousand he was drinking wine… Under the influence of the wine, Belshazzar said to bring in the vessels of gold and of silver that Nebuchadnezzar… had taken away from the temple that was in Jerusalem, that from them the king and his grandees, his concubines and his secondary wives might drink… They drank wine, and they praised the gods of gold and of silver, copper, iron, wood and stone. At that moment the fingers of a man's hand came forth and were writing in front of the lamp-stand upon the plaster of the wall of the palace of the king, and the king was beholding the back of the hand that was writing." Frightened, he calls the wise men of Babylon: "Any man that will read this writing and show me its very interpretation, with purple he will be clothed, with a necklace of gold about his neck, and as the third one…/after king and queen/…in the kingdom he will rule." But the wise men "were not competent enough to read the writing itself or to make known to the king the interpretation," so the queen starts talking a "capable man"/see supra/, Daniel, the hermeneut therefore, one of the sons of Judah in fact.

Daniel is thus brought before the king: "I heard concerning you that the spirit of gods is in you, and illumination and insight and wisdom extraordinary…/all the qualities of a good interpreter/…have been found in you… I myself have heard concerning you, that you are able to furnish interpretations and to untie knots themselves." But first Daniel speaks of Nebuchadnezzar, whose "heart became haughty and his own spirit became hard," so "he was brought down from his kingdom, and his own dignity was taken away from him"/pride, therefore/ and he also speaks of Belshazzar: "You have not humbled your heart," "you exalted yourself… against the Lord of the heavens' and used "the vessels of his house" to drink from /also pride/.

Thus Belshazzar neglected God and, as we have seen, praised "mere gods of silver and of gold, copper, iron, wood and stone." Consequently, "from before him there was being sent the back of a hand, and this very writing was inscribed: MENE, MENE, TEKEL and PARSIN/UPHARSIN--/ in the two different Biblical versions we used/. And "this is the interpretation of the words: MENE, God has numbered (the days of) your kingdom and has finished it. TEKEL, you have been weighed in the balances and (have been) found deficient/wanting. PERES, your kingdom has been divided and given to the Medes and (the) Persians." What we have here, therefore, is the accusation followed by the prophecy of punishment, which is duly fulfilled: "(In) that very night Belshazzar the Chaldean king was killed (slain), and Darius the Mede (himself) received the kingdom, being about sixty-two years old." Daniel becomes the high official over his /Darius's/ satraps.

In short, when Belshazzar, the last king of the Babylonish empire, had desecrated the sacred vessels of Jerusalem, he was warned by God through a man's hand writing on the wall; the interpretation of this writing by Daniel proves vital, life preserving; any story well understood (as in the Shekherezade) is the source of life; no story—or end of a story—equals death. And thus the well-known phrase (did Emily Dickinson know it?), "the writing on the wall" has been used (ever since?) to foretell a coming misfortune that could/should have been avoided.

In this context, Dickinson's poem reads like a Biblical tale turned into an allegory for the "conscience of us all," through which God points out and warns us about our sins (with pride as the supreme one), giving each of us our own private "letter."

Except for the absolutely certain Biblical source, Dickinson could have also known of Belshazzar's Feast (1635) by Rembrandt—a large baroque oil on canvas picturing the king, his queen, and their guests in dramatic postures looking frightened at the hand and the lighted spot of vertical writing on the "revelation wall" behind them; or of an oratorio by Pirro Albergati of 1691, or of another one (1744) by G. F. Handel…

But, more likely (though this is not very much of a probability, either) of Lord Byron's "To Belshazzar" (the last poem in his 1814 Occasional Pieces, 1807-1814, on p.76 of The Poetical Works…); the British Romantic poem begins by addressing the Babylonian king, later described as "unfit to govern, live, or die"(?!):

Belshazzar! From the banquet turn,
Nor in thy sensual fullness fall;
Behold! While yet before thee burn
The graven words, the glowing wall,
Many a despot men miscall
Crown'd and annoint'd from on high;
But thou, the weakest, worst of all—
Is it not written, thou must die?

Or of the same's "Vision of Belshazzar" in—quite appropriately—Hebrew Melodies (1815); this is a very close "poetic translation" of Daniel: 1-31—which means that "interpretation" is much more like a poetic re-reading and re-writing:

The King was on his throne,
The Satraps throng'd the hall;
A thousand bright lamps shone (more like one, in Rembrandt's chiaroscuro)
O'er that high festival.
A thousand cups of gold,
In Judah deem'd divine—
Jehovah's vessels hold
The godless Heathen's wine!

In that same hour and hall,
The fingers of a hand
Came forth against the wall,
And wrote as if on sand:
The fingers of a man;--
A solitary hand
Along the letters ran,
And traced them like a wand.

The monarch saw and shook,
And bade no more rejoice:
All bloodless wax'd his look,
And tremulous his voice.
"Let the men of law appear,
The wisest of the earth
And expound the words of fear

Which mar our royal mirth."

Chaldea's seers are good,
But here they have no skill;
And the unknown letters stood
Untold and awful still.
And Babel's men of age
Are wise and deep in lore;
But now they were not sage,
They saw—but knew no more!

A captive in the land, (i.e. Daniel)
A stranger and a youth,
He heard the king's command,
He saw that writing's truth.
The lamps around were bright,
The prophecy in view;
He read it on that night,--
The morrow proved it true.

"Belshazzar's grave is made,
His kingdom passed away,
He, in the balance weigh'd,
Is light and worthless clay.
The shroud, his robe of state,
His canopy the stone;
The Mede is at his gate!
The Persian on his throne!"

In a second or third interpretive stage one could wonder about a reader who may not know or remember the Daniel story in the Old Testament; the answer—Byron's answer, our answer—is that he would still have the Belshazzar episode as a "narrative" in its own right and a poem that tells about a heathen monarch (in fact, he was not really that), his desecration of God's utensils and how the punishment (which he did not care to avoid from the warning) finally came to him.

Also before Dickinson's time was published (in 1818) Byron's third Belshazzar episode, in stanza LXV (p. 680 in The Poetical Works…) of Don Juan, "Canto the Third":

These Oriental writings on the wall, (see supra)
Quite common in those countries, are a kind
Of monitors adapted to recall,
Like skulls at Memphian banquets, to the mind
The words which shook Belshazzar in his hall,
And took his kingdom from him: You will find,
Though sages may pour out their wisdom's treasure,
There is no sterner moralist than Pleasure.

And the final line is, of course, Don Juan's moral. It may have become obvious that this paper is not necessarily about Belshazzar hypostases in literature over the past 2500 years, but about how diverse interpretations—including the one in the basic Biblical story—can be born out of one simple message. What we have so far is a Biblical story first translated into an allegory (be it only mentally envisioned), several poems as translations of that allegory, which itself—one cannot forget—is a story of Daniel's "translation"; then comes our own translation, but not before having looked at another, later translation by Robert Frost, whose "Bearer of Evil Tidings" (in A Further Range, 1936) seems to be the one whose hand is seen writing the message on the wall for Belshazzar; his poem is about this messenger, apparently headed to Belshazzar's court to deliver "the evil tidings" of the king's imminent overthrow; still, remembering that the "bearer of evil tidings" is often mistaken for and punished as the sender of the bad news (the postman who brings it is hated by the addressee), he flees to the Himalayas and thus avoids the monarch's wrath; like the protagonist in another, more famous, Robert Frost poem—"The Road Not Taken"—"he took the one less travelled by"; here are stanzas two and three (of the eleven in all):

So when he came to the parting
Where one road went to the throne
And one went off to the mountains
And into the wild unknown,

He took the one to the mountains.
He ran through the Vale of Cashmere,
He ran through the rhododendrons
Till he came to the land of Pamir—

or "the land of the Yak," where he adopted a new race of men who "had their reasons/For stopping where they had stopped." Finally—

As for his evil tidings,
Belshazzar's overthrow,
Why hurry to tell Belshazzar
What soon enough he would know?

In other words, "no news, good news," but the Biblical story is changed completely.

Still, the note appended to Dickinson's poem (by herself) requires one more context in which the interpretation should be done: "Suggested by our Neighbor"—which could very well have been her final line—sends the careful reader to an 1879 Lothrop scandal in Amherst, Massachusetts (where she lived all her life); there were newspaper reports of a father's physical cruelty to his daughter, so the father, Reverend C. D. Lothrop filed a libel suit against the Springfield Republican and the court found that he was guilty of patriarchal oppression.

How this connects with Belshazzar's message is anybody's guess (knowing that this is not only a poem about a riddle, but also a riddle poem—see supra), but one can also widen the context and go back a couple of hundred years, to the English Anglican clergyman, emigrant

to New England, John Lothrop (1584-1653), who is remembered as the founder of Barnstable, Massachusetts (so, in the neighborhood, again), and who had thirteen children from his two wives, so that his genealogy includes more than 80,000 people, among whom presidents Garfield, Grant, Roosevelt and Bush (both, of course), early leaders of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, many state governors, Old West gunfighter and lawman Wild Bill Hickock, poet H. W. Longfellow, Jane Stanford (wife of this university's founder), financier J. P. Morgan, actresses Shirley Temple, Brooke Shields and others, actors Clint Eastwood and Kevin Bacon…, ant the less famous Dickinson neighbor—see Huntington… Unsurprisingly therefore, one could write a paper on Shirley Temple, Wild Bill Hickock, George W. Bush, Emily Dickinson and Belshazzar. And the conclusion becomes simple: there is no end to interpretation/s provided other and other contexts are given.

References

Behind the Name: Meaning, Origin and History of the Name Belshazzar web pages; www.behindthename.com/name/belshazzar

Frost, Robert, *Collected Poems, Prose & Plays*, ed. Richard Poirier and Mark Richardson (New York: Library of America, 1995);

Gaston, T. E., *Historical Issues in the Book of Daniel* (Oxford: Taanathshiloh, 2009);

Huntington, Rev. E. B., *A Genealogical Memoir of the Lo-Lathrop Family…,* online version at the Lothrop Foundation website; http://www.lothropp.org/

Jewish Encyclopedia at http://www.jewishencyclopedia.com;

New World Translation of the Holy Scriptures. Rendered from the Original Languages (New York: Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 1961);

The Holy Bible, New King James Version (Thomas Nelson, Inc., 1982);

The Poems of Emily Dickinson, ed. R. W. Franklin (Cambridge: The Belknap Press, 1999);

The Poetical Works of Lord Byron (London: Oxford University Press, Humphrey Milford, 1939/1904).

CORRECTNESS AND ERROR IN DAILY COMMUNICATION

Dumitru Draica, Assoc. Prof., PhD, University of Oradea

Abstract: Communication is vital to everyday contemporary linguistic fairness, respect for rules of functioning of the Romanian literary language; current language must conform to specific rules and mandatory for all its users to be able to fulfill its main function in this way, that the means of communication between members of a community. For the formation of proper communication skills and abilities, written and oral, required knowledge and application in the first place, the rules orthoepic, spelling and punctuation, often complex, which raises serious difficulties for their acquisition; unfortunately, everywhere, are present in large numbers, mistakes in various publications, newspapers and magazines in many works, even in school, they should be removed completely to ensure communication, simplicity, expressiveness, rigor.

Keywords: Romanian literary language, proper communication, written and oral, grammar rules, words, expressions, phrases.

Dintotdeauna, comunicarea a fost un act necesar, o necesitate în viaţa oamenilor, o condiţie, în acelaşi timp, a evoluţiei acestora de-a lungul istoriei. Mesajele, schimburile de idei între indivizii vorbitori sunt un element vital pentru societatea umană, comunicarea apărând odată cu schimbul de informaţii, ea trebuie văzută în strânsă legătură cu istoria evoluţiei umane. Comunicarea este relaţia esenţială între indivizii unei societăţi, realizându-se cu ajutorul limbajului sau al altor coduri şi semne ce duc la transmiterea de informaţii, opinii, idei. Comunicarea (termenul apare în secolul al XIV-lea şi provine din lat. *communius* – „a pune în comun, a fi în relaţie cu ceva”, din secolul al XVI-lea termenului i se adaugă şi sensul „a transmite”) stă la baza organizării sociale, mijloceşte relaţiile dintre oameni, ea nu înseamnă doar transmiterea şi preluarea unei informaţii, se realizează în vederea obţinerii de către locutor, de la interlocutor a unui răspuns, cât mai exact, cu putinţă. Astăzi, comunicarea răspunde unor principii: este un proces continuu şi ireversibil, este inevitabilă, se dezvoltă în planul conţinutului şi al relaţiei, implică necesitatea acomodării şi ajustării comportamentelor şi are la bază patru componente fundamentale: emiţătorul, canalul, informaţia şi receptorul. Unitatea de bază a comunicării este mesajul, un ansamblu de date transmise şi coduri de simboluri care încearcă să ofere înţelesuri specifice unor date din realitatea imediată, mesajul poate fi alcătuit din cuvinte scrise sau rostite, imagini vizuale, muzică, zgomote, semne, simboluri, culori, gesturi…, iar suportul fizic al mesajului este canalul, care îndeplineşte funcţia de cale de transport sau distribuţie a mesajului. Informaţia trebuie considerată şi ea o combinaţie de semnale şi simboluri, este cea care dă originalitate oricărui mesaj, procesul de comunicare nu se încheie odată cu preluarea sau receptarea informaţiei, iar o analiză completă a informaţiei face referiri şi la aspectele: sintactic (succesiunea semnelor lingvistice ale emiţătorului), semantic (semnificaţia dată semnelor de către emiţător şi receptor) şi pragmatic (efectul informaţiei asupra receptorului). Informaţia trebuie să aibă un anumit sens şi are sens doar dacă se stabileşte o relaţie de comunicare între emiţător şi receptor, putând fi interpretată dacă este materializată printr-un anumit fenomen sau proces fizic.

Finalitatea procesului de comunicare este dată de modul în care mesajul codificat de emiţător este decodificat şi acceptat de către receptor. Prin comunicare se pun bazele unor relaţii între oameni, care contează mai mult decât conţinutul informaţional transmis, astfel, comunicarea creează comuniune şi comunitate. Dacă vorbim despre nivelurile comunicării trebuie să amintim cinci dintre acestea, şi anume: comunicare intrapersonală (comunicarea în şi către sine), interpersonală (comunicarea între indivizii vorbitori), comunicare de grup (se desfăşoară în colectivităţi umane reduse), comunicare publică (are în vedere discursul public al oratorului) şi comunicare de masă (transmiterea unor mesaje scrise, vorbite, vizuale, audiovizuale de către un sistem mediatic către un public divers şi numeros).

Comunicarea gândurilor, ideilor, sentimentelor umane se realizează prin limbă, un sistem complex de comunicare alcătuit din sunete articulate; limba nu se confundă cu vorbirea, dacă limba reprezintă un inventar de semne lingvistice ce poate fi utilizat cu ajutorul vorbirii, vorbirea este cea care pune în aplicare codul şi conduce la producerea unui mesaj, limba se defineşte cu ajutorul axei paradigmatice (relaţii de tipul „sau”…”sau”), în timp ce vorbirea apelează la axa sintagmatică (relaţii de tipul „şi”…”şi”). Cunoaşterea unei limbi ţine de competenţa vorbitorilor săi, în vreme ce producerea şi interpretarea enunţurilor în procesul vorbirii ţine de performanţă. De multe ori, o mare parte din performanţele noastre, ca vorbitori, nu depinde de competenţa lingvistică, ci de cunoştinţele noastre despre lume şi despre cei cu care relaţionăm zilnic, de modul în care ştim să gestionăm aceste relaţii interumane.

Comunicarea umană reprezintă esenţa raporturilor interumane exprimată prin capacitatea de a descifra încontinuu sensul relaţiilor şi contactelor sociale, realizate, în mare parte, cu ajutorul simbolurilor şi al unor semnificaţii generalizate în vederea obţinerii stabilităţii sau a unor modificări de comportament individual sau de grup. Astăzi comunicăm pentru că avem nevoie de informaţii, în vederea dezvoltării procesului de cunoaştere, nevoia de comunicare vine şi din nevoia de contact cu interlocutorii noştri, din conştientizarea propriului statut. Pentru ca orice enunţ, în comunicarea cotidiană orală sau scrisă, să fie reperat în cele mai bune condiţii de către interlocutorii noştri este nevoie să corespundă unor cerinţe şi norme gramaticale, trebuie să respecte corectitudinea gramaticală, să fie conform cu cele mai noi reguli de exprimare în limba română actuală, întrucât numai în asemenea condiţii se poate realiza în condiţii optime comunicarea interumană.

În cele ce urmează dorim să prezentăm câteva aspecte din comunicarea cotidiană scrisă, în special, momente ce se plasează între corectitudine şi greşeală în limba română; notăm, mai întâi, situaţii „culese” din limba scrisă cotidiană şi alăturat vom da şi exemplele corecte, pentru ca acestea să se întipărească în memoria cititorilor.

Pentru început, iată câteva exemple cu referire directă la grafie – facem precizarea că cele mai multe dintre exemplele noastre sunt culese din televiziune, de la radio, dar şi din reclamele, afişajul stradal, ziarele şi revistele locale şi naţionale, altele sunt construcţiile noastre ad-hoc:

I. Grafie, punctuaţie, pronunţare

1. Grafie - multe exemple se datorează unor neglijenţe de tehnoredactare, neatenţiei unor redactori ai posturilor de televiziune sau ai unor publicaţii în limba română:

1.1. - „se gândeaşte să nu mai…” ; „vrea să părăsescă ţara…”; „nu ştia cine-i vinoveat…”; „ar fi vrut să ajunge repede acasă…”; „când şi-a dat sama că…”; „ nu se aşează unde trebuie…”; „greşala era a lui doar…”; „nu se încumentă să mai…”; „referedumul s-a desfăşurat normal…”; „întodeauna a dorit să…”; „am vrea să fie un preşidente mai bun…”; „în Sibiu, muncipiul pe care l-a administrat…”;

1.2. - scrierea cu ***î*** în loc de ***â***, cf. DOOM 2, 2005 - „va apărea în curînd o nouă ediţie…”; „se menţine difuzarea şi vînzarea unor colecţii…”; „au luat cuvîntul mai mulţi articipanţi…”; „începînd cu ora 7 s-au deschis urnele…”; „pînă cînd vor ajunge la secţiile de votare…”; „tîrziu, în noapte, au comunicat rezultatele…”; „dorea un punct de vedere cît mai aproape de adevăr”; „s-au coborît la nivelul lor…”; „mulţi se întorceau de la cîrciumă…”; „acum, mai mult decît oricînd…”; „învăţînd că nu întotdeauna ai de cîştigat…”; „m-am gîndit să-i răspund…”; „dîndu-i bineţe, i-ai demonstrat că…”;

1.3. - lipsa semnelor diacritice (parţial sau total) – „sa ma ascultati…”; „nu stiu când voi veni”; „pentru a obtine note bune trebuie sa înveti zilnic”; „am auzit ca şi-a dat demisia”; „sa faca ce-o vrea…”; „o sa vedem în ce zi ne întalnim”; „spune-i ca sa ma sune”; „iti place, nu-ti place, n-ai ce face…”; „poporul roman merita o soarta mai buna”; „iata o situatie ce…”; „incercand sa-l ajungi…”; „ar invaţa mai bine daca…”; „stiu ce-ti place tie…”; „sa cresti mare si frumos…”; „esti bine intentionat, dar…”; „ar trebui sa fie mai atenti…”; „ai vazut ce-a patit !?...”; „nu-l mai apara ca e vinovat”; „vreau sa-ti spun ca…”; „simţeam ca dorinta lui era sa…”;

1.4. – scrierea unor cuvinte cu ***i, ii, iii***, la final – „să fi prezent şi tu dacă…”; „fi ordonat, nu fi indisciplinat…”; „să nu fi obraznic !”; „erau mândrii că…”; „fie ce-o fii…”; „fi bărbat, altfel…”; „copii lor erau ordonaţi…”; „mai mulţi copiii ne-au asigurat că…”; „unii fiii de-ai lor erau…”; „codri arginti…”; „chiulangii aceia nu-mi plac…”; „au fost trei arbitrii părtinitori”; „miniştri din guvernul…”; „nişte zurbagi, nu merită atenţia noastră”; „de-ar fii să fi tu mare…”; „aceiaş oameni, aceleaş caractere…”; „şi totuş, mi-a plăcut că…”; „oameni erau disperaţi…”; „mai mulţi deputaţii şi-au dat avizul…”;

1.5. – folosirea incorectă a cratimei sau absenţa ei – „nu va-m văzut de mult !”; „va-ţi hotărât să-i spuneţi !?”; „î-şi dă seama că…”; „v-or să spună că…”; „ia-ţi spus şi voi că…”; „i-ai şi lui un pliant…”; „ia-i spus că…”; „era noul medic şef al clinicii…”; „a ajuns redactor şef al revistei”; „un nou comisar şef a fost instalat…”; „l-am cunoscut pe vechiul economist şef…”; „avea nevoie de prim ajutor pentru…”; „azi dimineaţă m-a anunţat că…”; „să dai dovadă de bun simţ”; „nu era binevenit în mijlocul nostru”; „vorbea într-una cu ei…”; „întruna din zile mi-a zis că…”; „ne vedem mâine seară”;

1.6. – folosirea minusculelor în locul majusculelor şi invers – „dinspre piaţa Ferdinand se vedeau…”; „bulevardul Dacia era aglomerat…”; „era colonel, deşi nu făcuse Armata…”; „la 1-2 August trebuia să…”; „1 decembrie e ziua noastră naţională”; „mai sărbătorim la 1 mai ziua muncii ?”; „făcea parte din catedra de română…”; „ziua unirii principatelor trebuie sărbătorită…”; „de 8 martie voi fi mai atent…”; „şi-a luat locul în Banca de la geam…”; „banca naţională a anunţat un curs de…”; „de la departamentul de limbă am aflat că…”; „nu i-am întâlnit pe Profesorii noştri care…”; „i-a anunţat Directorul nou că…”;

2. Punctuaţie - cele mai multe greşeli se înregistrează în folosirea virgulei:

2.1.- pentru a separa vocativele sau interjecţiile de adresare de restul enunţului – „Ce mai faceţi stimată Doamnă?”; „Domnule nu-mi place atitudinea dumneavoastră!”; „Hai odată că-i târziu!”; „Las-o mă, că vede ea…”; „Doamne maica Domnului, nu vă mai împingeţi aşa!”; „Nu soro, aşa nu mai merge!”; „Staţi că nu-i a bună!”; „Ce s-a întâmplat fratele meu !?”

2.2. - pentru a marca absenţa verbului ***a fi*** – este necesară marcarea lui prin virgulă sau prin linie de pauză – „Eu secretar, el conducător ştiinţific…”; „Jucătorii danezi aşteptaţi cu interes!”; „Angela Merkel aşteptată în România”; „Iohannis preşedinte, Ponta prim-ministru…!”; „El căpitanul echipei, a avut o prestaţie slabă!”;

2.3. - marcarea virgulei înainte de conjuncţiile coordonatoare adversative (***dar, iar, însă, ci***) – „Preţuri mari dar calitate mică!”; „Sunt studenţi buni dar mai greşesc uneori!”; „Era un profesor exigent dar se purta omeneşte!”; „Noi am venit la curs iar tu !?”; „Am auzit că voi aţi câştigat iar ei au pierdut lamentabil!”;

2.4. - după circumstanţiale izolate sintactic sau antepuse regentei – „A sosit la noi deşi vremea era potrivnică!”; „De nu înveţi zilnic n-o să ai rezultate!”; „Că ţi-ai recunoscut vina nu e rău!”; „Dacă nu repetaţi zilnic nu veţi avea succes!”; „Cum nu m-ai anunţat la timp am întârziat!”; „Fiindcă ploua întruna s-a decis să nu meargă!”; „S-a descurcat bine deşi nu învăţase prea mult!”;

2.5 – pentru izolarea unor apoziţii – „Colegul meu V. Vasilescu a ajuns mare!”; „Fostul preşedinte T. B. l-a felicitat pe câştigător!”; „Alegerile pentru preşedinţie cel mai important eveniment au scos din case mii de alegători!”; „Antrenorul naţionalei A. I. merită toate laudele!”; „Micu, Maior, Şincai corifeii Şcolii Ardelene au avut un rol deosebit…”;

2.6. – alteori, virgula este folosită greşit, ca în situaţiile următoare, când desparte un subiect – o subiectivă de predicat – regentă – „Voinţa mea este, să le arătăm că…”; „Problema era, cine greşise!”; „Cine se scoală de dimineaţă, departe ajunge”; „Muncise mult şi dorea, să arate tuturor, că…”; „Este esenţial, să ne recunoaştem greşelile!”;

2.7.- alte greşeli de punctuaţie se referă la: absenţa blancului după virgulă („Ortografia trebuie să fie unitară,corectă,precisă…” – „Erau preocupaţi de cunoaşterea limbii,de însuşirea ei corectă,de promovarea ei…”); - lipsa semnului întrebării sau exclamării („Mergeţi cu toţii la vot…” – „Mare atenţie la fraude…” – „Te-ai întors târziu aseară…” – „Cum consideraţi primele rezultate…”); - absenţa ghilimelelor sau folosirea celor neromâneşti („Ne-a prezentat în Răscoala lumea satului…” – „Pentru cititorii României literare a declarat că…” – Afacerea ”Microsoft” îi dezbină pe politicieni – Operaţiunea ”Autobuzul” a fost benefică pentru sute de elevi din mediul rural…);

3. Pronunţare – sunt prezente, în număr mare, pronunţările greşite ale unor cuvinte uzuale, arhaisme şi neologisme, sau ale unor nume proprii străine: „Prin fereastă privea în zare…”; „Asamblul de locuinţe noi…”; „Ansamblase darurile într-un frumos pachet…”; „Pe ştatul de plată figura cu…”; „La servici era un om corect…”; „Intinerariul era unul deosebit…”; „Branconierul a fost ridicat în aceeaşi zi…”; „Tranvaiul deraiat prezenta serioase defecţiuni la sistemul de…”;

3.1.- rostirea greşită a literei ***x – cs*** în loc de ***gz***, şi invers – „Personalul aucsiliar nu ştia nimic despre…”; „Nici el nu ştia ecsat ce s-a întâmplat cu aceia…”; „Pentru ecsamenul de rezidenţiat muncise mult!”; „V-a egzpirat timpul acordat…”; „Egzcavatoarele lucrau zi şi noapte la refacerea digului…”;

3.2. – formele verbului ***a fi şi ale unor pronume personale, care se scriu cu e***, se rostesc corect cu ***ie*** – „Şi eu şi el l-am urmărit cu atenţie…”; „Este posibil să ne revedem…”; „Era un adevărat bărbat de stat…”; „Ele şi ei şi-au dat seama că…”; „Eram pierdut de nu apăreai tu ca să salvezi situaţia!”;

3.3. – sunt rostite greşit, frecvent, ***numeralele 17 şi 18*** – „Din cei şapteşpe participanţi, doar şapte…” – „Primii şaptişpe au punctat în clasamentul…” – „La ora şeptesprezece ne-am dat întâlnire…” – „Nu ştiam dacă sunt optusprezece sau mai mulţi dispăruţi…” – „La optîşpe fix l-am sunat” – „Împlinise optsprezece ani săptămâna trecută…” – „opşpe a fost un număr norocos la extragerea…”;

3.4. – greşelile de accentuare sunt prezente des – „Avea un caract**e**r deosebit…”; „Din s**e**if i-a dispărut o sumă mare…”; „Dorea să t**e**rmine mai repede lucrul pentru a…”; „Era anorm**a**l cum procedase el…”; „Drumul abr**u**pt îi crea probleme…”; „Nu descoperise av**a**ria la maşină şi de aceea…”; „Ajunsese un bar**i**ton cunoscut în ţară…”; „Rocile de c**a**lcar se pierdeau în zare…”; „Primise titlul de doctor hon**o**ris c**a**usa…”; „M**a**fia locală stăpânea un teritoriu…”;

II. Gramatică

1. Morfologie

1.1. - Forme greşite ale unor verbe

- conjunctivul prezent al verbelor ***a avea, a mirosi***: „...urma să aibe întâlniri cu mai mulţi lideri ai opoziţiei…”; „nu găseşti un loc în care să nu miroase a…”;

- verbul ***a trebui*** are la indicativ prezent doar o formă pentru toate persoanele: „am auzit că trebuieşte mărit numărul secţiilor de votare”; „pentru asta trebuiesc întrebaţi reprezentanţii…”;

- folosirea unor verbe de conjugarea a II-a: ***a plăcea, a se complăcea, a apărea, a scădea…***, la conjugarea a III-a, şi a unor verbe de conjugarea I, a preceda, la conjugarea a III-a: „mi-ar place să-i văd după alegeri…”; „vor apare după asta destule contestaţii…”; „electoratul ar putea scade din pricina rezultatelor la alegeri…”; „festivităţile care preced alegerea profesorului emerit…”;

- accentuarea sufixelor, în loc de accentuarea pe radical, în cazul unor verbe de conjugarea a III-a, imperativ, persoana a II-a plural, urmate de formele conjuncte ale unor pronume personale şi reflexive: „credeţi-mă că ştiu ce spun…”; „puneţi-vă în situaţia lor la aceste alegeri…”; „alegeţi-vă candidatul dorit…”;

1.2. - Forme greşite ale unor substantive – substantivul ***soră*** (surorile unor părinţi) este folosit la genitiv-dativ cu forma greşită ***sorei*** (care corespunde sensului de „infirmieră”): „despre ziua naţională a sorei noastre mai mari…”; „am înmânat sorei prietenului meu o mică atenţie din partea…”;

- folosirea desinenţelor de feminin singular şi plural, genitiv-dativ, în ***- e*** şi în ***- i*** şi a unor desinenţe de neutru plural, în ***- e*** şi ***- uri:*** „era vremea amiezei, de aceea era aşa cald”; „interesul păturei de mijloc pentru festival…”; „giuvaierurile ei atrăgeau atenţia…”; „mai multe bancomaturi au fost vandalizate…”; „în cele două impacte…”; „mai multe separee ale castelului ascundeau…”;

- alte forme de plural ale substantivelor folosite greşit: ***-e*** în loc de ***-i:*** „cele două astre…”; „se folosise de nişte foarfece…”; „în poiene şi în ţarine, departe, se auzea şi acum glasul…”;

1.3 – Forme greşite ale adjectivelor – este greşită forma de feminin plural, ***ultimile:*** „în ultimile zile am ascultat tot mai des…”; „ultimile ore, dinaintea alegerilor, au fost încărcate de emoţie…”; „în ultimile 2-3 săptămâni ale campaniei…”;

- femininul plural de la ***preliminar*** este ***preliminare***: „datele preliminarii ale sondajului îl indicau drept favorit pe candidatul…”;

1.4. – Forme greşite ale adverbelor – sunt frecvent înlocuite, greşit, adverbele ***minimum*** şi ***maximum*** cu adjectivele corespunzătoare, ***minim*** şi ***maxim***, dar şi în locuţiunea adverbială – ***la maximum***: „să fi fost prezente maxim 20 de persoane…”; „într-o discuţie de minim o jumătate de oră…”; „să preţuiţi la maxim orele rămasa până la…”;

2. Sintaxă

2.1. Dezacordul între predicat şi subiect - „poziţia celor doi preşedinţi dovedesc că…”; „victoria în acel meci i-au adus un loc fruntaş…”; „cărţile adunate prin organizaţia tinerilor va ajunge la cei doritori de lectură…”; „acest grup au anunţat din timp că…”; „cine vor susţine candidatul dreptei…?!”; „a fost amenajat, prin eforturi colective, un teren de sport, un magazin şi o terasă…”; „unul dintre aspectele contestate a fost votul din diaspora…”; „vi se părea o surpriză plăcută acele cărţi…”;

2.2. Dezacordul unor adjective - dezacordul în caz al unui adjectiv feminin singular, la genitiv-dativ şi a adjectivului pronominal de întărire – ***însăţi, însămi***…: „din pricina loviturii executată greşit, mingea a părăsit terenul de joc…”; „analiza cererii de întrerupere a concediului depusă de tânăra mamă…”; „conform unei hotărâri emisă de conducerea întreprinderii…”; „ţie însăţi ţi s-a precizat faptul că…”; „nici chiar mie însămi nu mi-a plăcut atitudinea celor din conducere…”;

2.3. Dezacordul numeralelor - este frecvent dezacordul numeralelor cu valoare adjectivală: „n-au ajuns decât doisprezece cadre didactice…”; „pentru doisprezece milioane lipsă va da socoteală…”; „în cele peste douăzeci şi unu de luni, de când era în fruntea companiei…”; „termometrele înregistrează la această oră treizeci şi una de grade la umbră”; „a fost ora douăzeci şi doi…”; „până la ora doisprezece se înscriseseră…”;

2.4. Dezacordul unor pronume – cele mai frecvente greşeli apar la pronumele semiindependent ***al*** şi la pronumele relativ ***care:*** „era prietenul a mai multor participanţi din sală…”; „cei doi membri a celor două partide…”; „numirea directorului dar şi al preşedintelui organizaţiei…”; „legea Referendumului, potrivit căruia…”; „era o lege, a cărei iniţiatori…”; „prichindeii ai căror năzuinţe au fost frânte…”;

2.5. – folosirea relativului *care,* fără prepoziţie, când este complement direct: „acestea au fost primele măsuri care le-a luat executivul…”; „rezultatul care l-a obţinut în noiembrie, la alegeri…”; „conform unor informaţii care le avem de la faţa locului, accidentul…”; „sentimentele care la avem în ziua alegerilor trebuie să…”;

2.6. – folosirea greşită a unor prepoziţii – extinderea folosirii lui ***pe***, în detrimentul altor prepoziţii: ***în, pentru, la…*** şi a prepoziţiei ***datorită*** în locul prepoziţiei ***din cauza***…: „era de mult timp corespondent pe zona de sud…”; „a dat pe telefoane până s-a înroşit firul…”; „legea de adoptare pe referendum…”; „pe aceste imagini se vede cum…”; „nu mai

răspundeau solicitărilor datorită efortului…”; „datorită absenţelor nu vor putea intra în examen…”; „au întârziat datorită vremii nefavorabile…”;

2.7. – **omiterea prepoziţiei *de,*** după numeralele de la 19 în sus, urmate de substantive: „s-au înregistrat şi maxime de peste 35 grade…”; „erau de faţă 20 alegători…”; „a pierdut la jocurile electronice peste 1000 lei”;

2. 8. – **folosirea locuţiunii *din punct de vedere*** în locul locuţiunii prepoziţionale ***din punctul de vedere:*** „din punct de vedere al celor asistaţi…”; „cel mai bun din punct de vedere al organizatorilor a fost candidatul…”; „din punct de vedere al temperaturilor de azi…”; „nu ştim ce s-ar putea face din punct de vedere al integrării persoanelor defavorizate…”;

2.9. – **după prepoziţia calităţii - *ca*** - apare nejustificat un ***şi,*** fără a fi necesar, uneori, pentru evitarea cacofoniei: „pentru el, ca şi tânăr politician…”; „i-am dorit ca şi colaboratori în proiect..”; „ce-ţi propui să ajungi ca şi pianist !?”; „ca şi întindere, nu era mai mult de…”;

2.10. – greşeli în utilizarea unor adverbe – ***mai…***: „şi voi, care mai vă descurcaţi bine…”; „mai îmi răspund unii ascultători că…”; „mai îmi vin în gând frânturi din discuţia aceea…”;

2.11 – **greşeli privind folosirea unor verbe**: ***a merita*** (nu este reflexiv – „se merită să munceşti atât pentru…”) – ***a renunţa*** (cere complement prepoziţional – „renunţarea încetării colaborării cu…”) – ***a (se) dedica, a contraveni*** (cer un complement în dativ – „era dedicat…” – „faptele lui contravin cu legile în vigoare…”) – ***a se baza*** (cere complement prepoziţional – „s-a bazat că nu-l vede nimeni…”);

3. Lexic

3.1. Pleonasmul – greşeală semantică des întâlnită: „victima a fost readusă din nou la viaţă…”; „vremea se menţine în continuare în aceleaşi limite…”; „a repetat încă o dată pentru cei din sală…”; „drept pentru care am încheiat prezentul act…”; „planurile de viitor ale tânărului…”; „au hotărât să colaboreze împreună pentru noi victorii…”;

3.2. – folosirea greşită a unor cuvinte: „politicienii români, bulgari şi ucrainieni au hotărât…”; „negreşit că vor suporta repercursiunile…”; „alegerile pentru preşedenţie urmează să aibă loc…”; „se pregăteau de Ramazan, urmând să…”;

3.3. – cuvinte neadecvate semantic, precum: ***a debuta*** (în loc de a începe), ***locaţie*** (pentru loc), ***a servi*** (a mânca, a lua masa, a bea): „cum au debutat în acest an lucrările…!?”; „la debutul campionatului s-au înregistrat…”; „s-au întâlnit într-o nouă locaţie…”; „au fost prezenţi încă de dimineaţă la aceeaşi locaţie…”; „au fost zăriţi acolo unde au servit cina…”; „dorea a servi masa în liniştea familiei…”;

3.4. – utilizarea unor cuvinte şi expresii din alte limbi, îndeosebi din engleză: „am încercat, în cadrul lecţiei, să mă focusez…”; „adesea am vrut să apelez la expertiza unor specialişti…”; „se pare că au existat nişte trickuri…” (trucuri, secrete…);

3.5. – atracţii semantice, confuzii: „până când vremea bună îşi va intra în mână…”; „nici în acest an primăvara nu se dezice …”; „în acest subiect s-au afirmat mulţi specialişti…”; „au rămas la sesiune târziu după miezul nopţii…”; „în această dimineaţă, participanţii se vor întâlni azi cu…”.

Bibliografie

Mioara Avram, *Probleme ale exprimării corecte*, Bucureşti, Editura Academiei, 1987

Daniel Bougnoux, *Introducere în ştiinţele comunicării*, traducere de Violeta Vintilescu, Iaşi, Editura Polirom, 2000
Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Garamond, 1995
Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române, Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005
Dumitru Draica, *Ortografia românească. Trecut şi prezent*, Ediţia a II-a, Oradea, Editura Aureo, 2014
Oswald Ducrot, Jean-Marie Scheffer, *Noul dicţionar enciclopedic al ştiinţelor,* Bucureşti, Editura Babel, 1996
Gramatica limbii române, vol. I – II, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005
Evelina Graur, *Tehnici de comunicare*, Cluj-Napoca, Editura Mediamira, 2001
Laurenţiu Şoitu, *Comunicare şi acţiune*, Iaşi, Institutul European, 1997.

L'ÉCRITURE COMME EXPLORATION (LE CAS D'ANNIE ERNAUX)

Camelia Biholaru, Assist. Prof., PhD, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This paper is based on a poietical approach meant to investigate the process of creation and gaining art-related knowledge in relation to Annie Ernaux' creative conscience. Our research is focused on the process of becoming aware of the homology between the evolution of the book and the evolution of the writer while the book is being created. We shall analyse the set of relations between the faire créateur and the forms of knowledge acquired by the creative subject in his confrontation with the unknown of the book and his own dilemmas within the literary field.

Keywords: poietical approach, process of creation, creative subject, faire créateur, knowledge.

Annie Ernaux fait partie des écrivaines de la modernité littéraire française au sein de laquelle elle a gagné une place de choix vu qu'elle se réjouit d'une réception critique à la fois élogieuse et polémique, comme toute personnalité créatrice qui poursuit un travail particulier, voire redéfinir le sens de l'intime dans la littérature à travers l'écriture, sous le signe d'un engagement social.

A partir du roman *La Place* (1983), Annie Ernaux adopte explicitement une conduite créatrice propre car elle inaugure « une *posture* d'écriture » à part et s'investit dans la pratique d'une écriture « clinique » distinctive. Cette conduite et cette pratique sont rejoignables sous le signe de la recherche et de l'exploration. Selon ses témoignages, elle ressent l'écriture clinique « comme le couteau, l'arme presque, dont j'ai besoin » afin d'entreprendre l' « exploration de la réalité extérieure ou intérieure, de l'intime et du social dans le même mouvement, en dehors de la fiction »[1]. L'acte d'explorer, expérimenter, rechercher comporte implicitement la dimension d'une connaissance qu'elle ne poursuit pas comme une quête, mais comme un mode d'agir dans l'intime et dans le social. Nous nous proposons d'identifier et de mettre en valeur la manière dont cette exploration se fait connaissance et se nourrit d'une mise en œuvre spécifique dans un espace scriptural qui décline la fiction. Nous envisageons aussi le rapport entre le sujet créant et le livre en train de se faire comme une pratique d'écriture qui relève une forme de connaissance spécifique au faire créateur.

Le corpus d'analyse se penche surtout sur les entretiens où elle répond par écrit aux questions de Frédéric-Yves Jeannet en fournissant ainsi une prise de conscience (« un examen de conscience littéraire ») sur le phénomène littéraire vu en tant qu'activité en cours, pratique et rapport du sujet créant à l'écriture. La prise de conscience se garde pourtant de devenir réflexion car l'auteure redoute le plus « la rationalisation a posteriori, le chemin qu'on voit se dessiner après qu'il a été parcouru » (Ernaux, 2003 : 19). La particularité de sa démarche consiste dans l'attention soutenue accordée à l'impact de l'activité littéraire sur la vie du sujet écrivant et du sujet social tout comme aux risques assumés dans la pratique

[1] Annie Ernaux, *L'Écriture comme un couteau*, avec Frédéric-Yves Jeannet, Stock, 2003 rééd. Gallimard, coll. « Folio », 2011, avec une postface inédite de l'auteure, intitulée « À jour », p. 36.

d'écriture : « je tiens à dire les dangers et les limites d'un exercice dans lequel je vais pourtant m'engager avec un souci de vérité et de précision » (Ernaux, 2003 : 17).

L'idée de projet d'écriture d'un livre, dans son sens courant, ne convient pas à la conduite du sujet créant chez Annie Ernaux, puisqu'il prend plutôt la forme d'une vision. Ainsi, le projet ne prévoit pas des caractéristiques techniques précises, il ne constitue pas la ma mise en œuvre d'un plan qui désigne antérieurement la ligne de production et le sujet ne suit pas un dessein préalable dans la pratique proprement-dite : « un livre est pour moi une vision qui se réalise au fur et à mesure, il n'existe pas avant la dernière phrase » (Ernaux, 2003 : 145). La réalisation du livre apparaît comme un processus en cours où la progression du travail d'écriture représente le moteur de la matérialisation et la vision le fil conducteur dans l'espace scriptural. L'état fini du livre est soigneusement séparé des phases intermédiaires du processus (l'*avant,* le *pendant)* et le fait de rapporter l'accomplissement (pas avant la dernière phrase) souligne le potentiel de changement et d'imprévu auquel le sujet créant se confronte.

D'ailleurs, le sens de l'écriture comme recherche ne manque pas de mettre en évidence le côté risquée de toute entreprise, y compris scripturale, car l'écrivaine la conçoit comme « quelque chose de dangereux aussi » (Ernaux, 2003 : 142). Le danger n'est pas le seul type d'épreuve auquel le sujet est soumis dans son rapport avec l'écriture. Annie Ernaux signale une restriction qui tient à la nature intime du sujet écrivant car l'écriture constitue pour elle « une exigence qui ne peut pas laisser en repos ». La notion d'exigence apporte le sens d'une obligation intérieure, d'une nécessité intime à laquelle le sujet ne peut pas se soustraire ou qui l'empêche même d'accomplir sa vie en dehors de la réalisation du livre dans l'espace scriptural.

Dans le cas d'Annie Ernaux, le sens d'exploration et de recherche est conforté par deux autres fonctions auxquelles, cette fois-ci, le sujet créant investit lui-même l'écriture ou il est investi :

« j'envisage l'écriture comme un moyen de connaissance et une espèce de mission, celle pour laquelle je serais née, donc aller toujours le plus loin possible, sans savoir ce que cela signifie vraiment » (Ernaux, 2003 : 141).

L'écrivaine apporte un éclaircissement important pour l'examen de la prise de conscience moderne. Elle joint la connaissance à la mission et la progression dans le travail d'écriture au savoir. Même plus, l'écriture devient un moyen de parvenir à une connaissance, une possibilité d'acquérir un savoir, une obligation d'obéir à une exigence intérieure, une responsabilité de poursuivre une prescription, une confrontation (dangereuse) à la limite du possible connu, une manière de se mesurer à l'inconnu. L'écriture comme moyen de connaissance ne confère pas pourtant au sujet écrivant une recette patente, une méthode reconnue. Uniquement dans et à travers l'exercice de la pratique d'écriture, le sujet est muni de cet instrument d'exploration. Le sens de l'écriture n'est pas et ne peut pas être donné d'avance pour l'écrivain moderne, le sujet doit explorer pour affirmer le sens, suite à un travail et une découverte. Le paradoxe du savoir ouvert et possible (moyen et mission), mais non connu tient au caractère de processus en cours de l'écriture et correspond à une vision où l'écrivain se conçoit en tant qu'explorateur d'une réalité (extérieure/intérieure, intime/sociale) et non plus en tant que transcripteur de celle-ci.

Dans la conception d'Annie Ernaux, celle de l'écrivain moderne, le sens de cette exploration est affirmé à la fois comme accomplissement et comme production : « il s'agit toujours d'une quête de la forme susceptible, elle et elle seule, d'atteindre, ou de produire, la vérité. Une forme à l'intérieur de la non-fiction. » (Ernaux, 2003 : 140). La forme de l'écriture en tant que matérialisation de la recherche dans l'espace scriptural est désignée comme une quête capable de s'emparer de la vérité. Cette vérité n'est plus décrite en termes de connu et d'inconnu, elle n'est plus liée à la notion de savoir ou de signification, elle n'envisage plus un éclaircissement de type réflexif, pratique ou technique. La vérité de la forme en écriture est saisie comme aboutissement d'un processus arrivé à sa maturation et pour tel, censé produire sa propre raison. Ou, elle est saisie comme accomplissement d'une conduite de travail féconde qui permet au sujet de toucher à son objet.

Atteindre et/ou produire ce sont des hypostases spécifiques à l'exploration dans l'espace scriptural. La particularité distinctive de cette exploration chez Annie Ernaux réside dans le fait qu'elle la place dans un espace scriptural de la non-fiction. L'écriture détient le rôle d'établir aussi le rapport adéquat entre vérité, réel et fictionnel. Le principe/critère de l'écriture permet ainsi de distinguer entre fiction et non-fiction : « où le 'je' est très souvent absent, il n'y a pas moins de 'vérité' et de 'réalité' que dans les autres textes : c'est l'écriture, globalement, qui détermine le degré de vérité et de réalité, pas seulement l'emploi du 'je' fictionnel ou autobiographique » (Ernaux, 2003 : 30). D'ailleurs, pour trancher dans ce débat épineux de la notion de vérité en littérature, l'écrivaine propose une définition qui renvoie toujours au sens d'une exploration individuelle où elle valorise comme enjeu principal le type de recherche féconde qui convertit la dérobade en obligation de productivité : « Pour moi, la vérité est simplement le nom donné à ce qu'on cherche et qui se dérobe sans cesse » (Ernaux, 2003 : 30).

La conduite du sujet créant pour contourner les impasses de la créativité est résumée dans une formule de travail avérée :

« Ne pas abandonner le projet, ne pas abandonner un désir essentiel sous prétexte qu'on n'y arrive pas. Au contraire : la difficulté, le blocage pour parler net obligent à inventer, découvrir, des solutions artistiques nouvelles. D'ailleurs, c'est ce qui s'est passé avec *La place*. En même temps, cette certitude de devoir affronter la difficulté, cette obligation de ne pas renoncer ne rend pas l'exercice de l'écriture très facile… Là-dessus, mon journal d'écriture est d'une terrible désolation, j'ai horreur de le relire » (Ernaux, 2003 : 140).

Le sujet écrivant qui parvient à l'originalité, qui obtient la connaissance artistique nouvelle (dé)montre une prise de conscience lucide sur les difficultés de l'exercice d'écriture dont le journal d'écriture livre un témoignage poignant. L'obstacle dans la recherche incite le sujet à adopter une position offensive (soutenue par la certitude de devoir affronter la difficulté et l'obligation de ne pas renoncer) où la mise en pratique consiste à inventer et découvrir. Dans ce contexte de la productivité dans l'espace scriptural, la connaissance prend la forme d'une solution artistique nouvelle. Il faut retenir l'enjeu que joue, dans cette équation de travail du sujet créant, la présence du désir essentiel comme moteur de la création et de la production du savoir du livre.

L'entreprise d'exploration de la réalité révèle aussi le sens d'un autre type de connaissance : une connaissance de la vie faite dans l'espace scriptural, que l'écrivaine valorise pour sa dimension augmentative, progressive et totalisante. Elle reprend et assume, à

titre d'exemple, l'affirmation de Proust : « la vraie vie, la vie *enfin découverte et éclaircie*, la seule vie par conséquent réellement vécue, c'est la littérature ». L'engagement social d'Annie Eranux et son plaidoyer pour la non-fiction feintent de contredire cette position qui proclame l'absolu de la littérature et la supériorité de la vérité littéraire par rapport à celle du simple vécu. En effet, cette primauté est le résultat d'un processus de connaissance, où, en écrivant, le sujet découvre et éclaircie le sens de sa vie. Il s'agit d'une découverte progressive et, simultanément, de l'investissement d'un sens construit grâce à la cohérence de mouvement et de pratique de l'écriture. A partir de cette mise au point du sens de l'exploration et de la connaissance dans l'espace scriptural, l'écrivaine fournit une définition de la littérature :

« découvrir en écrivant ce qu'il est impossible de découvrir par tout autre moyen, parole, voyage, spectacle, etc. Ni la réflexion seule. Découvrir quelque chose qui n'est pas là avant l'écriture. C'est là la jouissance – et l'effroi – de l'écriture, ne pas savoir ce qu'elle fait arriver, advenir. » (Ernaux, 2003 : 136).

L'écrivaine élargit le sens de la connaissance en littérature en établissant quelques postulats. La littérature est un moyen de découverte – exploration particulier. Ecrire équivaut à découvrir. L'exercice de l'écriture fournit et garantit une connaissance spécifique de type découverte. La connaissance scripturale ne rivalise pas avec la réflexion sur l'écriture qui puisse fournir un résultat au moins incomplet sinon différent. La pratique sur la page blanche est contemporaine de la naissance du résultat. Le résultat est un effet de co-présence, de simultanéité de la mise en place entre l'acte d'écrire et le fait de découvrir (comprendre, vivre, créer). La découverte est une création de l'engagement du sujet dans l'espace écrit, une production sur place du moyen de la discursivité. Du côté du sujet écrivant, la littérature est associée/assimilée au ressentir et au non savoir. Le sujet éprouve des états contradictoires au sens commun, mais dont la concurrence fait partie intégrante de l'activité d'écriture : jouissance et effroi. Le sujet s'expose à l'inconnu sous la forme du hasard, du possible, du surgissement du nouveau et, à la fois, il le manœuvre lui-même par le travail de sa propre main.

Lorsque l'écrivaine tente de décrire les phases du processus d'écriture, elle mentionne une étape initiale qui procure un premier fragment, abandonné, laissé de côté et ensuite repris dans un projet où « il va se révéler déterminant ». Dans cet examen de conscience littéraire, l'exploitation de la réalité telle qu'elle se développe progressivement est, au début, initiée, (em)portée et entretenue par une impulsion qu'Annie Ernaux range dans le domaine du désir : « je suis poussée à écrire quelques pages, auxquelles je n'assigne aucun but, qui ne sont pas destinées à constituer le début d'un texte précis. Je m'arrête, je ne vois pas où je vais, je laisse de côté ce fragment » (Ernaux, 2003 : 125). La première poussée à écrire est suffisamment forte pour déclencher le processus, mais insuffisamment claire pour gérer le but du déroulement. Le mécanisme de l'incipit chez Annie Ernaux est engendré par le désir. L'impulsion, les premières pages « donnent forme, dans un autre monde, celui de l'écrit, au désir de plonger dans l'exploration d'une réalité » (Ernaux, 2003 : 127). Le monde écrit est opposé au monde sensible. L'espace scriptural comme monde écrit est perçu à travers une différence et une séparation nette, il est un autre monde. L'impulsion et l'incipit trouvent leur matérialisation concrète dans cet autre monde de l'espace écrit.

La triade impulsion – désir – exploration désigne la conduite de travail spécifique au sujet créant chez Annie Ernaux. Dans l'impulsion qui mène à un « je ne vois pas où je vais »,

on retrouve un défaut de connaissance qui semble constituer en effet sa puissance initiale aveugle. Cette forte puissance qui procède sans prise de conscience et donc sans contenu préétabli, donné d'avance guide et pousse le sujet dans son exploit dans l'espace écrit. Dans l'autre monde, le monde écrit, elle représente une autre forme de travailler ou d'être travaillé par ce qu'Annie Ernaux appelle le désir – désir de plonger, exploration d'une réalité.

La première acception donnée au terme souligne le caractère indéterminé du désir : « C'est quelque chose comme un sentiment, un désir, qui se forme et qui peut rester latent, longtemps. Quelque chose de flou, qui ne peut pas se résumer facilement. » (Ernaux, 2003 : 123). Les premiers attributs du désir d'écrire sont le flou et le latent en renvoyant à une masse informe capable de coaguler de multiples directions. Le désir d'écrire n'impose pas de sujet à écrire : « je n'écris pas « sur » un sujet, je suis dans une autre vie, une sorte de vie parallèle qui est le texte en train de s'écrire. Et, de la même façon, ce qui se présente à moi au début n'est pas un sujet, mais une nébuleuse.» (Ernaux, 2003 : 123). Le changement de préposition, « sur » remplacé par « dans », définit l'activité d'écriture comme une immersion : « plonger dans l'écriture » (Ernaux, 2003 : 125). Le sujet écrivant prend position à l'intérieur de l'espace scriptural saisi dans son processus (le texte en train de s'écrire) et il reconnaît l'espace-monde de l'écrit comme autre vie et une vie parallèle. Par cette position immergée, il exprime en renforçant à la fois, l'attrait que cette vie suscite, sa différence et sa prémisse d'autonomie.

Le désir déclenche le processus et le sujet écrivant se retrouve lancé dans une confrontation avec l'inconnu :

« il y a des constantes. D'abord le désir de m'engager, de m'immerger, dans quelque chose qui est à la fois précis – « comment je suis devenue femme », une passion, la vie de mon père, l'avortement, etc. – et flou : pas de plan, pas de méthode. Généralement, j'ai envie d'écrire quelques pages et je m'arrête, ne sachant plus du tout continuer, ne voyant plus ce que je pourrais « faire de ça ».» (Ernaux, 2003 : 121).

L'inconnu apparaît chez Annie Ernaux pour définir plusieurs de ses constantes du processus de création: le mode d'agir du sujet (ne sachant pas, ne voyant plus), la matière initiale confuse, obscure (une nébuleuse), la dimension technique (pas de plan, pas de méthode). La passivité du sujet se fait remarquer par rapport à cet amalgame qui se présente à lui et elle entraîne et provoque un effet déconcertant qui exige une nouvelle prise de position. Il faut souligner l'opposition entre le statut passif du sujet (au niveau du faire scriptural) et son investissement complet (au niveau de l'entrée dans l'espace scriptural). Le désir, dans ses formes multiples, l'envie, l'impulsion, la poussée, la plongée, l'engagement, l'immersion apportent une « sorte de voie, de direction, mais rien d'autre» (Ernaux, 2003 : 124) et ils sont suivis d'un arrêt, un délai temporel nécessaire au sujet pour décider de l'agencement.

Chez Annie Ernaux, le sujet opère un moment d'arrêt dans le désir d'écrire soit par une raison technique soit par un refus d'accepter ce désir.

Dans le premier cas, le sujet s'investit dans une longue recherche qui aboutit à des solutions variées :

« l'*ajustement* entre, d'un part d'un désir et d'un projet, de l'autre des techniques possibles de fiction (ce terme étant évidemment pris dans son sens de construction et de fabrication, non d'imagination). Il y a eu des ajustements qui m'ont demandé beaucoup de réflexion (*La place – La honte*), d'autres un peu moins (*L'événement*), d'autres pratiquement

pas, comme s'il n'y avait eu aucun autre choix possible, que le désir ait tout de suite trouvé sa forme (*Passion simple, L'occupation*). » (Ernaux, 2003 : 128)

Le positionnement en union du désir et du projet, du même côté de l'ensemble double, montre en effet le caractère projectif du désir, plus impulsion et engagement que planification. L'écrivaine conçoit l'ajustement nécessaire à l'écrit comme rapport entre le désir-projet et les techniques de fiction. Le travail du sujet consiste à accorder et joindre les deux parties en modifiant (augmenter ou diminuer) le poids de la réflexion ou du désir. Elle cite même des cas où le désir est réalisé subitement dans l'écriture. Soit le sujet est obligé de sortir de l'espace de l'écrit pour s'attarder à un travail de réflexion plus ou moins long avant d'y revenir, soit il peut se maintenir dans l'espace écrit lorsque la pratique proprement-dite lui permet un accès direct, en continuité, à l'écriture adéquate au désir initial. Le texte à faire se débat contre l'inconnude sa propre réalisation. L'inconnu de l'ordre du désir ou de la technique est comblé par une connaissance dérivant de la pratique d'écriture, engendrée par la progression du texte en train de s'écrire, sans ou avec une connaissance de type réflexif dans l'antichambre de la mise en œuvre.

Dans le cas du refus, de l'impossibilité d'accepter comme tel le désir d'écrire, l'opposition du sujet peut exprimer le besoin d'un délai supplémentaire de maturation : « le temps d'accepter mon désir » (Ernaux, 2003 : 121) ou « L'écriture a besoin du temps, du quotidien, des autres. » (Ernaux, 2003 : 120). Ou, il s'agit d'un refoulement lorsque l'écrivaine constate : « la plupart du temps, cette espèce de désir qui devient de plus en plus net, contre lequel je lutte aussi quelquefois. Même, il me semble que je commence toujours par refouler mon désir, d'où ces arrêts, ces suspensions après les premières pages. » (Ernaux, 2003 : 124). Annie Ernaux explique les moments d'arrêts du sujet écrivant, vécus comme moments de suspension du processus d'écriture, à la lumière d'une interprétation sociologique, par sa « position de narratrice issue du monde dominé », par son « passage progressif dans une bourgeoisie intellectuelle » et par le « franchissement d'un interdit » dans l'écriture par rapport au choix du sujet du livre à partir de la vie personnelle (mort de son père, maladie de sa mère, avortement, vie de femme, divorce, expérience du cancer), autant de sujets pour ses romans.

Dans chaque cas, le moment d'arrêt, moment de crise à la lumière d'une interprétation poïétique, indique un blocage survenu dans la technique ou dans la conduite du sujet créant. Dans les entretiens, l'écrivaine fait elle-même cette remarquable prise de conscience de type poïétique sur le rapport entre le sujet et le livre en train de se faire. La suspension de l'écriture juste après l'incipit correspond à l'annulation du désir comme principal moteur/principe opérateur dans le champ de l'écriture. Le désir contrarié, chassé, déchu de son statut régisseur coupe la source qui alimente le processus d'écriture. En effet, c'est le sujet celui qui se voit obligé de reculer devant un désir qui s'affirme en force, qui devient de plus ne plus net. Chez Annie Ernaux, le mécanisme du désir régit la conduite du sujet créant dans l'espace de l'écrit. Lorsqu'il y a une union de type impulsion, le sujet obéit au désir, il se fie au désir. Mais sans prise de conscience particulière, en vertu de l'engagement dans l'exercice de l'écriture. Lorsque le sujet veut régir lui-même le mécanisme d'écriture (employer une autre faculté que le désir) il sort de l'union, de l'osmose. Il lutte contre le désir, il se sépare de son désir par une prise de conscience qui établit par ajustement un nouveau

rapport (désir – technique – conduite), suite auquel il apprend à accepter son désir. Cette fois-ci, avec une prise de conscience, une conduite et une technique nouvelles.

Selon les témoignages de l'écrivaine, pour dépasser la crise, le sujet écrivant adopte la tactique de la persévérance, tout en essayant plusieurs formes d'écritures. Il se bat contre l'inconnu de l'écriture pour trouver ce qu'il peut faire advenir :

« J'entreprends autre chose, avec le même insuccès parfois. Parfois non : *La femme gelée* prendra ainsi la place de… *La place*, commencée avant, interrompue. Puis je reviens sur ces débuts, les poursuis et les mène à terme. Tous mes livres ont été écrits ainsi – sauf *La femme gelée* qui n'a pas eu de début abandonné au préalable – sans que je puisse m'expliquer pourquoi.» (Ernaux, 2003 : 121)

L'échec, les abandons, les interruptions, les reprises mettent en lumières les transformations imposées par les manœuvres d'ajustement entre le désir-projet et la technique plus la composante temporelle. Le processus se développe entre une prise de conscience sur l'impuissance de continuer à écrire après un incipit fulgurant comme donné (je m'arrête, ne sachant plus du tout continuer, ne voyant plus ce que je pourrais « faire de ça ») et une opération de conversion et de recyclage. Il faut souligner chez Annie Ernaux la force de l'incipit, le sujet revient toujours aux débuts dont il reprend le souffle, il fait un détour (arrêt, suspension, maturation, ajustement, acceptation, prise de conscience) pour mieux achever le livre.

Sinon, vers le milieu de sa création, le sujet écrivant adopte une stratégie différente qui met de côté la volonté et la concentration (en fuyant une conduite excessive et aride) pour privilégier explicitement et en confiance « une stratégie inconsciente, un peu retorse » :

« continuer un « chantier » sans savoir si cela deviendra un livre. Et cela afin de rester le plus possible dans un espace de liberté, liberté de contenu et de forme, d'invention. *Journal du dehors* et *Passion simple, La honte, L'occupation* sont nés de cette « écriture libre » sans finalité, du moins avouée, lucide. A un moment, mais je ne saurais jamais dire quand, je sais que j'irai jusqu'au bout du projet. » (Ernaux, 2003 : 121)

Lorsque le sujet choisit de continuer un chantier, chez Annie Ernaux, il revient plonger dans la source des débuts, il récupère la force de l'incipit, il renoue avec l'impulsion, il accepte et confirme le désir comme moteur et principe régisseur de sa conduite d'écriture. Le sujet remet en marche le mécanisme de l'écriture adoptant explicitement une stratégie inconsciente qui ne peut être autre que celle du désir. C'est le terme d'élection d'Annie Ernaux, riche en multiples acceptions et suggestions qui sert à circonscrire le principe actif gestionnant l'activité littéraire. L'attribut « retorse » définit lui-aussi la stratégie du désir qui fait un travail d'astuce, ingénieux, se replie, s'enroule, s'immerge et submerge, s'ouvre librement au possible, se propage avec confiance vers l'inconnu.

Le sujet s'engage dans l'exercice de l'écriture sans avoir une connaissance précise sur le développement ultérieur. Il s'investit à parcourir le trajet entre l'étape de chantier et le livre achevé sans pouvoir connaître chemin faisant la direction de l'accomplissement. Mené dans sa conduite scripturale par son désir capable de le maintenir dans l'espace écrit, le sujet accède progressivement à la connaissance du processus.

Le désir d'écrire rejoigne et construit finalement la pratique de l'écriture. La constance du désir, la persévérance de la pratique, l'endurance de travailler sans détenir d'avance une connaissance avérée (recette, poétique) offrent au sujet la chance et l'accès (œuvrés par lui-

même) à une création nouvelle, dans une position d'ouverture et de liberté totale. La liberté de création se manifeste comme une forme de connaissance progressive forcément nouvelle capable d'engendrer un livre. Chez Annie Ernaux, le savoir du sujet quant au devenir de la pratique de l'écriture (pas encore du livre sinon à partir d'un certain moment donné) est intimement lié au degré de liberté sans finalité (autre que celle qui résulte du processus en cours) que le sujet créant peut assumer dans son exploration.

La dimension d'exploration dans l'écriture apporte au sujet précisément ce type de connaissance particulière résultante de son exercice dans le monde écrit. L'écrivaine témoigne, pareil à Rousseau qu'elle cite, « Moi aussi, j'ai besoin de dire des choses qui se passent en écrivant, dont le lecteur n'a pas forcément besoin » (Ernaux, 2003 : 132) Ce dire envisage aussi le faire de l'écriture, mais surtout le devenir du sujet en écrivant, la connaissance qu'il a de la réalité du monde dans et à travers le monde parallèle et autre de l'écrit.

Annie Ernaux affirme l'existence d'un rapprochement, d'un échange, d'une lutte « qui se fait continuellement, à mon insu, dans ma vie et dans mes livres, entre l'amour, le sexe, et l'écriture, la mort aussi » (Ernaux, 2003 : 108). Le sujet explore et découvre en écrivant, l'écriture lui sert de moyen de connaissance particulier au point d'opérer une inversion (échange réciproque) et d'affirmer : « J'écris mes histoires d'amour et je vis mes livres ». Déclinant la fiction, Annie Ernaux s'inscrit dans cette écriture de l'ordre « de la chair et du sang » et non de « l'ordre de la fabrication » (Ernaux, 2003 : 113) en adoptant la stratégie du désir (liberté sans finalité) pour explorer l'intime et le social et advenir à une connaissance progressive forcément nouvelle capable d'engendrer un livre.

Corpus de textes :

Annie Ernaux, *La Femme gelée*, Paris, Gallimard, Folio, 1981, 190 p.
Annie Ernaux, *Une femme* suivie de *La Place*, Paris, Gallimard, Le grand livre du mois, 1987, 124 p.
Annie Ernaux, *Passion simple*, Paris, Gallimard, Folio, 1991, 156 p.
Annie Ernaux, *La Honte*, Paris, Gallimard, Folio, 1997, 144 p.
Annie Ernaux, *L'Événement*, Paris, Gallimard, Folio, 2000, 132 p.
Annie Ernaux, *Les Années*, Paris, Gallimard, 2008, Folio, 256 p.

Entretiens et sitographie :

Annie Ernaux, *L'Écriture comme un couteau*, avec Frédéric-Yves Jeannet, Stock, 2003 rééd. Gallimard, coll. « Folio », 2011, avec une postface inédite de l'auteure, intitulée « À jour », p. 160 p.
Entretien avec Annie Ernaux, Propos recueillis par Christine Ferniot et Philippe Delaroche http://www.lexpress.fr/culture/livre/annie-ernaux_813603.html, consulté le 24 juillet 2014.
Entretien audio avec Annie Ernaux http://www.cercle-enseignement.com/Espace-auteurs/Interviews/Interviews/Annie-Ernaux#reponses, consulté le 28 juillet 2014.
Annie Ernaux : « Passion amoureuse et révolte politique, cela va de pair », Blandine Grosjean, Le grand entretien, publié le10/12/2011, http://rue89.nouvelobs.com/rue89-

presidentielle/2011/12/10/annie-ernaux-passion-amoureuse-et-revolte-politique-vont-de-pair, consulté le 30 juillet 2014.
Annie Ernaux: « Je voulais venger ma race », Propos recueillis par Grégoire Leménager, Le Nouvel Observateur, publié le 15.12.2011, http://bibliobs.nouvelobs.com/romans/20111209.OBS6413/annie-ernaux-je-voulais-venger-ma-race.html, consulté le 4 août 2014.
Annie Ernaux. Entretien avec Raphaëlle Rérolle, rédactrice en chef adjointe du *Monde des livres* autour de la question « Écrire, écrire, pourquoi ? », http://books.openedition.org/bibpompidou/1092, consulté le 6 août 2014.
Entretien avec Annie Ernaux, propos recueillis par Nathalie Jungerman, édition octobre 2011, http://www.fondationlaposte.org/article.php3?id_article=1339 , consulté le 8 août 2014.
Le vrai lieu. Entretiens avec Michelle Porte d'Annie Ernaux.
http://www.gallimard.fr/Media/Gallimard/Entretien-ecrit/Entretien-Annie-Ernaux.-Le-vrai-lieu, consulté le 11 août 2014.
Entretien avec Annie Ernaux, Vilain, Philippe. Annie Ernaux: une" conscience malheureuse" de femme. LittéRéalité, 1997, 9.1.
Annie Ernaux, Le Monde, 05.02.02, Bourdieu : le chagrin, http://www.homme-moderne.org/societe/socio/bourdieu/mort/aernau.html, consulté le 5 août 2014.
http://auteurs.contemporain.info/annie-ernaux/, consulté le 7 août 2014.

Bibliographie critique :

Anzieu, Didier, *Le corps de l'œuvre. Essais psychanalytiques sur le travail créateur*, Gallimard, Paris, 1981.
Desportes, Bernard, « Courir après une ombre : « L'Autre fille », par Annie Ernaux, coll. « Les affranchis », éditions Nil (mars 2011). http://bibliobs.nouvelobs.com/ essais/20110303.OBS9049/annie-ernaux-et-l-autre-fille.html consulté le 29 juillet 2014.
Laacher, Smaïn *«* Annie Ernaux ou l'inaccessible quiétude *»*, Entretien avec Annie Ernaux précédé d'une présentation de. In: Politix. Vol. 4, N°14. Deuxième trimestre 1991. pp. 73-78, http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/polix_0295-2319_1991_num _4_14_1454, consulté le 8 août 2014.
Mavrodin, Irina, *Poietică şi poetică*, Univers, Bucureşti, ed. 2, Scrisul Românesc, Craiova, 1998.
Mavrodin, Irina, *Mâna care scrie. Spre o poietică a hazardului*, Eminescu, Premiul Uniunii Scriitorilor, Premiul Academiei Române, 1994.
Passeron, René, *La Naissance d'Icare. Eléments de poïétique générale*, Editions ae2cg, 1966.
Passeron, René, *Pour une philosophie de la création*, Editions Klincksieck, Paris, 1989.
Valery, Paul, *Variété I, II, III, IV et V*, Editions Gallimard, Paris, 2000.
Recherches poïétiques, *Tome I, II Le Matériau*, sous la direction de Mickel Dufrenne, Collection d'esthétique, Paris, Editions Klincksiek, 1974, rééd. 1994, 1996.

*"Note: Cet article a été financé par le projet «**SOCERT. Société de la connaissance, dynamisme par la recherche**», n° du contrat POSDRU/159/1.5/S/132406, cofinancé par le Fonds Social Européen, par le Programme Opérationnel Sectoriel pour le Développement des Ressources Humaines 2007-2013. **Investir dans les Gens!**"*

EPISTOLARITY - EVOLUTION AND CONTEMPORARY CHALLENGES

Maria Micle, Assist. Prof., PhD, West University of Timişoara

Abstract: In this study, we propose a diachronic approach of the epistolary style, following rules and conventions of writing, from letters of the nineteenth century to messages sent by e-mail today. As a working material, we appeal to the Epistolariul Românesc [Romanian Epistolariat] of Constantin Diaconovici Loga, published in Buda, in 1841, considering that the book is poorly known and valued in terms of linguistics, literature and culture. This time, we look at the language, forms of address and closing, recommended by C.D. Loga, according to the recipient and its relationship with the recipient, elaborate patterns of letters. Unlike paper letters sent by regular mail, new communication technologies or electronic mail brought us the advantage of rapid communication between sender and recipient, and many other benefits, but on the other hand, the generalization of sending e-mails has brought along to most people who use them, a simplification of the wording, and even an alarming lack of rigor in writing this type of message.

Keywords: written communication, history of epistolary style, epistolary, drafting rules, letter, e-mail.

Notaţii preliminarii (avantaje/dezavantaje ale comunicării prin *scrisoare, e-mail*)

În lucrarea de faţă ne propunem să prezentăm aspecte generale ce privesc corespondenţa ca formă de comunicare, de la scrisorile secolului al XIX-lea, când redactarea acestora ajunsese disciplină de studiu în şcoli, la mesajele trimise prin poşta electronică actuală. *Scrisoarea*, cu sensul său cel mai cunoscut şi folosit, acela de „comunicare scrisă trimisă cuiva prin poştă sau prin intermediul unei persoane”[1], a avut de-a lungul timpului o însemnătate evidentă, ca mijloc de comunicare între persoane aflate la distanţă unele faţă de celelalte sau nesincronizate temporar pentru a interacţiona direct, probată de sinonimia dezvoltată de acest termen, prin termeni cu etimologii variate: epistolă, epistolie, carte, răvaş, misivă, propis, depeşă, poslanie, scriptură[2]. În relaţiile interpersonale, în cadrul activităţii profesionale, indiferent de domeniul de activitate, comunicarea este indispensabilă şi se realizează inclusiv prin schimbul de scrisori. *Corespondenţa,* se referă la „totalitatea scrisorilor schimbate între corespondenţi”[3].

Se disting două tipuri de corespondenţă, cea particulară, constituită din scrisorile personale[4] (în care, la nivel de funcţii ale limbii, predomină cea emotivă-expresivă), şi cea

[1] Art. *scrisoare*, în Dexonline [resursă on-line]. Accesibil la: http://m.dexonline.ro/definitie/scrisoare (consultat la 10.10.2014).
[2] Art. *scrisoare*, s.v. Mircea SECHE, Luiza SECHE. *Dicţionarul de sinonime al limbii române*. Bucureşti: Univers Enciclopedic, 1999.
[3] Zoica-Elena VLĂDUŢ; Ana TEMEŞ. *Corespondenţă comercială*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1995, p. 3.
[4] Tipuri: de dragoste, de felicitare, de mulţumire, de condoleanţă, etc.

oficială, prin scrisori oficiale[5] între parteneri, reprezentanţi instituţionali (în care predomină funcţia persuasivă a limbii). Manualele de redactare a corespondenţei, se axează, în special, pe expunerea normelor de întreţinere a celei oficiale, deoarece reprezintă o componentă a relaţiilor publice, iar în contexte sociale, economice diverse, imaginea unei instituţii întregi poate fi apreciată de către colaboratori (parteneri, clienţi, angajaţi etc.), prin prisma calităţii corespondenţei întreţinute[6], ducând la obţinerea sau, din potrivă, pierderea simpatiei, încrederii, ataşamentului acestora. Aspectele urmărite în materializarea corespondenţei sunt: calitatea conţinutului, corectitudinea redactării, estetica aşezării în pagină, calitatea hârtiei, plicului, cernelii folosite. Redactarea unei scrisori poate fi privită şi din perspectiva respectării bunelor maniere şi a etichetei în contexte oficiale.

Scrisoarea a fost agreată întotdeauna ca formă de dialog între expeditor şi destinatar în ciuda rigidităţii sale în comparaţie cu exprimarea orală, deoarece, în scris, spre deosebire de interacţiunea directă pot fi evitate reacţiile pripite pentru că redactarea sa presupune o reflectare prealabilă asupra prezentării argumentelor, o analiză prin recitire a mesajului[7]. În schimb, presupune dezavantajul de a avea un ritm încetinit în viteza de transmitere a mesajului şi de primire a răspunsului. Acest inconvenient este depăşit de folosirea poştei electronice şi a mesajelor instant.

Un beneficiu pe care îl putem atribui folosirii e-mailului, de ordin ecologic, ar fi acela al economisirii hârtiei şi altor resurse[8]. Reversul – în mediul electronic corespondenţa, în special cea personală, nu se arhivează pentru a fi păstrată pe termen lung, de aceea este greu să ne imaginăm materializate volume de corespondenţă, preluate din poşta electronică, aşa cum se întâmpla cu publicarea corespondenţei marilor personalităţi culturale, ştiinţifice etc., generând o specie literară de sine-stătătoare. Corespondenţei oficiale i se arată însă o atenţie sporită, întocmindu-se periodic dosare de corespondenţă direcţionate spre arhive.

Recomandări stilistice, lexicale, gramaticale pentru limbajului folosit în corespondenţa electronică

Calităţile generale, consacrate, ce dau specificitatea stilului epistolar rămân: claritatea (exprimarea să nu lase loc de interpretări eronate), simplitatea (evitarea în redactare a unui stil nepotrivit înterlocutorului: evitarea unei familiarităţi nepermise, a expresiilor pretenţioase ori vulgare), concizia (idei multe în cuvinte puţine, ordonate logic în paragrafe) şi corectitudinea (respectarea normelor gramaticale, ortografice, iar în corespndenţa oficială se pune accent pe o expunere documentată, reală, legală leoarece scrisorile pot constitui probe în instanţă). La acestea se adaugă calităţi şi caracteristici particulare stilului: politeţea, sobrietatea, naturaleţea[9], oralitatea, umorul, ironia etc… Într-o scrisoare tradiţională sau un e-mail, expeditorul face dovada tactului, puterii de convingere de care este capabil.

[5] Tipuri: de intenție, de recomandare, de plângere-reclamație, de cerere, de invitație, de ofertă, corespondență juridică, economică, diplomatică etc.
[6] Vivien GEORGES; Véronique ARNÉ. *Le parfait secrétaire*: 300 modèles de lettres pour l'intreprise. Paris: Larousse, 2000, p. 11.
[7] Zoica-Elena VLĂDUȚ; Ana TEMEȘ, *lucr. cit.*, p. 11.
[8] Luând însă în calcul alte costuri implicate, s-ar putea ca acest avantaj să fie iluzoriu.
[9] Nina VÂRGOLICI. *Redactare și corespondență*. București: Editura Universității din București, 2003, p. 25-26.

Comunicarea prin internet rămâne un mijloc rapid, indispensabil societăţii informaţionale contemporane; tehnologia este incorporată ca instrument indispensabil comunicării, însă rămâne discutabil melanjul între registrele stilistice în redactare, cult-mediu-colocvial, interferenţa formulărilor din codul scris şi cel oral (de exemplu, tot mai frecvent întâlnim renunţarea la formulele de adresare specifice stilului epistolar şi înlocuirea acestora în e-mailuri, cu salutul specific exprimării orale: „Bună ziua!”. „Din nevoia de comunicare rapidă şi de concizie s-a creat un limbaj al internetului cu caracteristici la nivelul formării cuvintelor, al semanticii, al interferenţei elementelor care aparţin unor registre diferite, din aceeaşi limbă sau din limbi diferite”[10]. La acestea se adaugă folosirea emoticoanelor pentru a suplini limbajul non-verbal ce completează, de regulă, o conversaţie directă, faţă în faţă.

Extinderea semnificativă, cu tendinţa evidentă de generalizare a folosirii în comunicarea scrisă a noilor tehnologii de comunicare, duce la diversificarea canalelor de comunicare scrisă (e-mail, discuţiile pe bloguri, mesajele instant pe chat-uri, SMS[11]-uri) şi au ca efect adaptarea lingvistică la aceste contexte. Lingviştii notează între cele mai semnificative caracteristici ale schimburilor de mesaje scrise pe internet, următoarele inconveniente: ignorarea sau renunţarea la folosirea diacriticelor, a semnelor de ortografie şi punctuaţie, comprimarea enunţurilor prin folosirea abrevierii[12], siglării, trunchierii cuvintelor, suprimarea caracterelor considerate inutile pentru înţelegerea celor scrise, precum literele ce notează vocale, justificate de economia de timp în tastare şi rapiditatea comunicării, dar dependente de cunoaşterea celor care le folosesc a unui „cod de transmitere şi descifrare a mesajului, de o anumită familiaritate şi empatie între aceştia[13]. Tendinţa aceasta este justificată într-o anumită măsură de încercarea economisitrii timpului în redactare, dar ca revers poate conduce la îngreunarea receptării mesajului sau la interpretarea prezenţei lor de către destinatar drept lipsă de consideraţie. Ca atenţionare, însă rămâne recomandată o delimitare clară a contextului, pentru a nu introduce elemente ale familiarităţi, nepotrivite cu situaţia de comunicare, deoarece redactarea scrisorii este foarte importantă, putând să conducă la succesul sau la eşecul comunicării cu destinatarul. Simptomatic pentru tânăra generaţie, care foloseşte în mod curent comunicarea electronică, este faptul că redactarea în acest jargon al informaticii devine un automatism, iar atunci când formulează un text în alt registru, nu se desprind de aceasta (am întâlnit lucrări scrise de mână ale studenţilor, fără diactitice şi cu *k* şi *tz* în loc de *c* şi *ţ*...). Observăm şi o simplificare a mărcilor de exprimare a politeţii prin tendinţa de exprimare la persoana a II-a singular şi renunţarea cu destulă lejeritate la pluralul politeţii, care în stilul epistolar – în corespondenţa oficială, nu este potrivită. Pe lângă regulile unificatoare, generale, impuse de uzanţa corespondenţei, când ne raportăm la mediul internaţional, se ţine seama şi de amprentele culturale asupra redactării

[10] Silvia PITIRICIU. De la abrevieri la conversaţiile de pe internet. În *Studia Universiatis „Petru Maior”. Philologia*. Nr. 9 (2010), p. 66.
[11] Engl. *Short Message Service* (cf. http://en.wikipedia.org/wiki/Short_Message_Service).
[12] În corespondenţa de secretariat sunt admise o seamă de abrevieri, la care se adaugă altele consacrate în limbaje specializate, de exemplu: *STAS 8256-82: Prescurtarea cuvintelor şi a expresiilor tipice româneşti şi străine din referinţele bibliografice*, Bucureşti, Institutul Român de Standardizare, 1982.
[13] Silvia PITIRICIU. *Lucr. cit*, p. 69.

scrisorilor, nu doar de corectitudinea lingvistică, pentru a evita distorsionările de receptare a mesajului[14].

Abordare istorică. Modele de scrisori extrase din *Epistolarul românesc*

De-a lungul timpului, ca urmare a utilităţii practice a acestui tip de comunicare între persoane, parteneri instituţionali, aflaţi în imposibilitate de a comunica faţă în faţă, i-au fost dedicate nenumărate manuale (numite în secolul al XIX-lea *epistolare*), care abordează, în general: normele de redactare şi de formă, specifice stilului epistolar, observaţii şi recomandări privind conţinutul scrisorilor – în general comune, indiferent de spaţiul cultural şi limba în care se redactează. Un astfel de manual, mai puţin cunoscut astăzi este *Epistolariul românesc pentru facerea a tot feliul de scrisori ce sânt în viaţa soţietăţii omeneşti la multe întâmplări de lipsă,* al cărturarului bănăţean Constantin Diaconovici Loga, tipărit la Buda în 1841, considerând că această lucrare este insuficient cunoscută şi valorificată din punct de vedere lingvistic, literar, cultural, din care am extras fragmentele de text ilustrative pentru lucrarea de faţă.

Unul dintre aspectele pe care le-am urmărit în *Epistolariul românesc* au fost mărcile politeţii – o constantă a stilului epistolar, deoarece, în toate timpurile acestea reprezintă un indiciu asupra bunei creşteri, gradului de instruire al celui care scrie, şi nu în ultimul rând, al respectului faţă de destinatarul scrisorii. Constantin Diaconovici Loga notează cu minuţiozitate în scrierea sa „diferite mărci gramaticale ale exprimării politeţii, care se foloseau la începutul secolului al XIX-lea, în contextul politic şi social al apartenenţei Banatului la Imperiul Habsburgic. Analizând textele sale, observăm că, în actul de comunicare, preocuparea de a stabili întotdeauna o distanţă discursivă faţă de persoanele la care se raportează este mult mai pregnantă decât în limba actuală”[15]: „... Persoanele cu starea şi cu Diregătoriia între sine a fi deschilinite, de unde urmează, ca şi Titulele aplecăciunii noastre trebue încât li se cuvine să le dăm. Pentru aceasta cu bună înţeleagere să luvăm aminte, că precum graiul îl schimbăm, de după persoana cu carea vorbim, aşa şi în scris cu deschilinirea Diregătoriei şi a stării vădim reverinţa, şi arătăm aplecăciunea noastră celui cui scriem, luvând totdeauna în socotinţă şi reducerea în carea stăm cu dânsu”[16].

În vremea sa se ajunsese la o adevărată „artă” în redactarea corespondenţei, de la formulele de adresare şi încheiere complexe, la un conţinut foarte elaborat structurat, ca nivel şi registre stilistice, lexic, compoziţie. În continuare propunem două modele de scrisori extrase din *Epistolariul românesc* al lui C.D. Loga, dintre care o scrisoare de dragoste pusă în paralel cu un model dintr-un epistolar contemporan. Considerăm manualul lui Loga inedit pentru vremurile de astăzi prin faptul că a fost redactată cu slove chirilice, în limba română, într-o perioadă a modernizării limbii, literaturii, culturii învăţământului româneşti, şi dorim astfel să readucem în atenţia cercetătorilor, dar şi a publicului larg stilul epistolar,

[14] Referire la aspectul multicultural în redactarea corespondenței în diverse limbi găsim la Nina VÂRGOLICI. *Lucr. cit.*, p. 44-46 și la Vivien GEORGES; Véronique ARNÉ. *Le parfait secrétaire,* care dedică un capitol modelelor de scrisori în limbile: germană, engleză, italiană, spaniolă.
[15] Maria MICLE. Mărci ale exprimării reverenționase. În „Analele Ştiinţifice ale Universităţii „Al. I. Cuza” din Iaşi (serie nouă). Secţiunea IIIe Lingvistică”, tomul LIII (2007), Iaşi, Imprimeria Universităţii „A.I. Cuza”, 2008, p. 387.
[16] C. D. Loga, *Epistolariul românesc...*, Buda, 1841, p. 235-236.

complexitatea acestuia, cu atât mai mult cu cât facem uz de acesta, aproape zilnic, datorită evoluţiei tehnologiei şi a poştei electronice. În folosirea e-mailului se diluează mult din amprenta personală şi subiectivă a expeditorului, de exemplu, în scrisul de mână, erau indici importanţi despre personalitatea, caracterul celui care scria, şi care se pierd prin tehnoredactare.

Exemplu: Corespondenţă privată. Scrisoare de dragoste

„De bun gen născută Domnişoară!

Mai nainte de doi ani avui ocasie (prilej) de a te cunoaşte, şi petrecându-mi atuncea cu Domnia Ta una zi întreagă, am iscusit isteţia şi însuşirile ceale nobile şi prea lăudate, care pe mine aşa de îndrezneţ mă făcură, cât iată acum cu inimă deschisă îţi descopăr voinţa şi pofta mea, de carea nici n-ai gândit: această se cuprinde acolo, că Eu din deschilinită preţuire, şi din nespusa dragoste, carea o am cătră Domniia Ta, sântu aprins de poftă în veac de a te avea soaţa mea. […]. Eu ştiu nobilă Domnişoară înpedecările care le-ai putea face, şi de care m-aş teame, de nu aş fi încredinţat, că Domniia Ta ca cea înţeleaptă şi cu dreptate judecă. […] Acum mie nu-mi mai lipseşte alta pentru norocul meu cel vremealnic, decât darul acela de a putea o persoană înţeleaptă şi plină de bunătate a căştiga, pe cum eşti Domniia Ta, graţioasă Domnicea. Eu aştept răspunsul cu mare nerăbdare. Şi nu mă lăsa îndelung în trista neştiinţă, dă-mi semne, pot Eu nădăjdui că mă vei dărui cu acea îngăduinţă, ca să mă pot numi,

Al Domnişoarei ş. a.” [17]

„Moineşti, 10 noiembrie 2005

Iubitule,

Nu mă certa prea aspru că nu ţi-am scris. Sunt de câteva ore bune într-un vacarm nebun. Mă preocup să aranjez toate lucrurile până vei veni tu. Prinsă de treburi, am uitat să-ţi spun cât de mult te iubesc şi că tot ce fac este pentru binele amândurora. Am amenajat dormitorul după cum ţi-ai exprimat dorinţa, sufrageria am zugrăvit-o în crem şi, în câteva ore, va veni şi mobila de bucătărie.

Îmi scrii că ţi-au ajuns la ureche tot felul de zvonuri. Nu pot să te rog decât să nu le dai crezare. Gelozia este o patimă înjositoare. Mă gândesc la tine cu dor şi drag, te aştept curând scumpul meu iubit.

Cu sufletul plin de dor,
Mira”[18]

Exemplu: Corespondenţă oficială. Scrisoare de recomandare

De bun Gen născute Domnule!

Cunoscută-mi estă bunătatea Domniei Tale, că adease ori de unele trebi ca acestea te-ai deprins, prin care cât ai putut ai rădicat soartea celor Streini şi fără noroc. Cu adevărat atare deprindere inimii Domniei Tale bucurie, iară numelui laudă au adus. Aceasta îndreznind şi Eu acum a iscusi, recomând Domniei Tale pre un Bărbat anume Florea Bourescu, de carele sânt încredinţat, că e vrednic de ajutoriu; acesta toate puterile sale le va întrebuinţa, ca de atare ajutoriu şi mai vrednic să se facă. El nu pofteşte alta, decât să capete

[17] *Ibidem*, p. 131.
[18] Gabriela GÎRMACEA. *Ştiţi să redactaţi o scrisoare?* Oneşti: Opus Cultural, 2005, p. 28.

vreo Diregătorie, unde după însuşirile sale să poată cu cinstă avea pândea sa. Întru această întâmplare Domnia Ta mai bine i-ai potea ajuta. Că arătându-l la Domnul Consiliar (Sveatnic) N. N. care estă prietenul Domniei Tale, şi iară la Domnul Grofu (Boeriu) N. N. la carele Domnia Ta eşti foarte primit, şi unde toate le poţi face: dintre acestea doo locuri, cred că unui Bărbat ca acestuia i s-ar afla aşezământ. Ce e adevărat vorbesc: acest Bărbat tinăr are formoase însuşiri, carele cu laudă au săvârşit Ştiinţele Filosofiei şi Legile Ţării. Afară de aceasta vorbeşte Latineşte, Italieneşte şi Nemţeşte, ca născut întru aceastea limbi; iară Romaneşte, Ungureşte şi Sârbeşte şi mai deplin ştie, că cu acestea au crescut. Iară ce se atinge de trebile Diregătoriei // p. 66 // lui estă sirguitoriu, cu credinţă şi întreg întru toate, cât nu aflu că ar fi de lipsă să mă pun chizeş pentru dânsul.

Acum fiind că acest bărbat are toate Învăţăturile şi Vredniciia, care cu dreptul se cere de la un mădulariu al societăţii Cetăţeneşti; lui nimica nu-i lipseşte alta, decât un Patron, carele să se primească pentru dânsul.

Drept aceaia te rog pentru prieteşugul care odinioară l-am avut la olaltă: ca pentru acest Tinăr ce e de bună nedeajde al soţietăţii Cetăţeneşti din adine [sic!] să te primeşti. Prin carea nobilă faptă, nu numai pre mine mă vei face obligatu, ci şi pre acest tinăr Bărbat îl vei aduce în partea Domniei Tale cu învăpăiată mulţemire a-ţi fi aplecatu.

Drept aceasta, de pot şi Eu pre Domnia Ta cu ceva să te şerbescu (slugătorescu) bine voieşte a pofti, că Eu totdeauna cu cea mai adâncă veneraţie voiu fi înplinitoriu.

Al Domniei Tale ş. a.[19]

Concluzii

Caracteristicile generale ale stilului epistolar au rămas aceleaşi, din secolul al XIX-lea, în redactarea scrisorilor, avem în plus ca modalitate de redatare şi trimitere, alternativa e-mailului, oferită de mediul electronic, care ne asigură o rapiditate sporită a transmiterii şi primirii mesajului, însă, în afară de situaţiile oficiale în care copiile printate ale scrisorilor sunt obligatorii, rămâne un semn de preţuire, consideraţie, chiar dacă în ocazii speciale, trimiterea unei scrisori clasice, într-un plic frumos şi redactată pe o hârtie de calitate, cu cerneală. Tuturor ne place să găsim în cutia poştală scrisori de la cei dragi, cunoscuţi, dar mai la mai puţini ne îndemnăm să le redactăm…

Spre deosebire de scrisorile pe suport hârtie, trimise prin poşta tradiţională, noile tehnologii de comunicare, respectiv poşta electronică, ne-au adus avantajul unei comunicări rapide, facile, între expeditor şi destinatar, şi multe alte beneficii, însă, pe de altă parte, trimiterea de e-mailuri, ca practică obişnuită, a adus cu sine, pentru majoritatea celor care o folosesc, o simplificare a formulărilor, chiar o lipsă de rigoare alarmantă şi cădere în derizoriu, în redactarea acestui tip de mesaj. Oricare ar fi evoluţia corespondenţei, să nu uităm povaţa proverbului latin: „Verba volant, scripta manet!" şi să acordăm întreaga atenţie exprimării scrise.

Referinţe bibliografice

DIACONOVICI LOGA, Constantin. *Epistolariul românesc pentru facerea a tot feliul de scrisori ce sânt în viaţa soţietăţii omeneşti la multe întâmplări de lipsă*. Buda, 1841.
GÎRMACEA, Gabriela. *Ştiţi să redactaţi o scrisoare?* Onești: Opus Cultural, 2005.

[19] Constantin DIACONOVICI LOGA. *Lucr. cit.,* p. 66-67.

MICLE, Maria. Mărci ale exprimării reverenţioase. În *Analele Ştiinţifice ale Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi* (serie nouă). Secţiunea IIIe Lingvistică", tomul LIII (2007), Iaşi, Imprimeria Universităţii „A. I. Cuza", 2008, p. 387-395.

PITIRICIU, Silvia. De la abrevieri la conversaţiile de pe internet. În *Studia Universiatis „Petru Maior". Philologia*. Nr. 9 (2010), p. 66-72.

SECHE, Mircea; SECHE, Luiza. *Dicţionarul de sinonime al limbii române*. Bucureşti: Univers enciclopedic, 1999.

VÂRGOLICI, Nina. *Redactare şi corespondenţă*. Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 2003.

VIVIEN, Georges; ARNÉ, Véronique. *Le parfait secrétaire*: 300 modèles de lettres pour l'intreprise. Paris: Larousse, 2000.

VLĂDUŢ Zoica-Elena; TEMEŞ, Ana. *Corespondenţă comercială*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1995.

WELLAN, Jonathan. *Writing Business e-mails*. Oxford: Haw To Books, 2000.

WHY IMAGES IN DAF (GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE) - LESSONS?

Olga Kaiter, Assist. Prof., PhD, "Ovidius" University of Constanţa

Abstract: The images, as visual elements are an essential part of our everyday life and emboss the development of our society. While earlier the emphasis was placed on texts, the images are now considered as an important source of information.
The main aim of this article is to present arguments for the images used in the foreign language context and to illustrate some important features of the visualization process. Therefore, this article would like to stimulate the German language teachers to find strategies for using images in the classroom.

Keywords: images, visualization, arguments, lessons, strategies.

Die Bilder, als visuelle Elemente bilden einen wesentlichen Teil unseres Alltags und prägen die Entwicklung unserer Gesellschaft. Während früher das Hauptgewicht auf Texte gelegt wurde, sind die Bilder heute immer noch das am häufigsten verwendete Veranschaulichungsmittel und eine wichtige Informationsquelle. Ihre unterstützende Rolle im fremdsprachlichen Kontext ist offensichtlich: Bilder können zur Semantisierung neuer Wörter, als Vorentlastung eines Hör- oder Lesetextes, zur Veranschaulichung komplexer Sachverhalte, aber auch als Motivation für das Unterrichtsgespräch oder eine Textproduktion verwendet werden. Die Bilder haben auch eine representative Funktion, weil sie einen Einblick in den Alltag des Zielsprachenlandes ermöglichen und somit landeskundlich-interkulturelle Informationen vermitteln. Allgemein wird ein Bild als ein Stück Realitätsersatz aufgefasst, der einen oder mehrere Texte ersetzen kann. Dann ist es einfacher zu verstehen als ein Text, der manchmal viele unbekannte Wörter und Strukturen enthalten kann. Für den Bildeinsatz im Fremdsprachenunterricht sprechen einige wichtige Argumente.

Pädagogisches Argument

Es steht fest, dass die neuen Lehrwerke im Vergleich zu den früheren sehr reich an Bildmaterial sind. Trotzdem haben die Bilder eine lange Tradition und ein Beweis dafür ist der berühmte tschechische Pädagoge Johann Amos Comenius, der in seinem Lateinlehrwerk, Orbis sensualium pictus, das er 1658 veröffentlichte, zahlreiche Abbildungen als Lernhilfen verwendete. Das Lernen durch die sinnliche Wahrnehmung, durch Anschaulichkeit ist ein wichtiges Prinzip seiner Pädagogik, das Auswirkungen auf die Gestaltung von Lehrwerken hatte. Vor allem die Werke mit einem kommunikativen Ansatz schenkten diesem Prinzip der Anschauung groβe Aufmerksamkeit. Dieses Prinzip der Veranschaulichung spielt auch heute in der modernen Pädagogik eine bedeutende Rolle.

Lernpsychologisches Argument

Im Laufe der Zeit hat man festgestellt, dass die Bilder positive Auswirkungen auf das Lernen und auf das Behalten von Informationen haben. Die Informationen werden unbewusst in Bildern gespeichert und so bewirken sie bessere Lerneffekte als ein Text allein.

Die vom Lehrer ausgewählten Bilder müssen zum Thema des Textes passen und durch die neuen Details verschiedene Deutungsmöglichkeiten anbieten.

Fremdsprachendidaktisches Argument

Für die Kommunikation hat das visuelle Wahrnehmen eine groβe Bedeutung. Es regt meistens zum Sprechen an, aktiviert das Vorwissen und dient als auβersprachliches Kommunikationsmittel wie Gestik und Mimik. In diesem Sinne ist es ein aktiver Vorgang, der auf dem Rezipieren von physikalischen Reizen und deren Verarbeitung beruht. Dabei unterscheidet man einige Schritte: man betrachtet zuerst das Bild, dann interpretiert man es und nachher rekonstruiert man die äuβere Welt auf der Grundlage eigener Erfahrungen.[77]

Einen guten Überblick über die psychischen Prozesse beim Verstehen von Bildern präsentiert Bernd Weidenmann in seiner Arbeit.[78]

Medienspezifisches Argument

Bilder sind 'offener' als die Texte. Mit einem Blick kann man die Hauptaussage verstehen. Sie erlauben mehrere Interpretationen und regen zum Sprechen an.

Landeskundliches Argument

Bilder können Vorstellungsmöglichkeiten einengen bzw. genauere Vorstellungen anbieten. Ein Bild kann mehr landeskundliche Informationen über das Zielland vermitteln und bestimmte Vorstellungen unterstützen.

In der Bilddidaktik unterscheidet man zwischen Abbildungen, logischen Bildern und analogen Bildern. Zu den Abbildungen zählt man Fotos, Zeichnungen, Gamälde, Collagen, Prospekte, Plakate, Werbeanzeigen, Piktogramme, Aufkleber usw. Die Abbildungen veranschaulichen die Realität und damit können sie reiche landeskundliche Inhalte vermitteln, die den Zutritt der Lernenden, egal ob sie Anfänger oder Fortgeschritten sind, zu der Zielkultur ermöglichen.

Unter logischen Bildern versteht man Bilder, die keine direkte Entsprechung in der Realität haben. Dazu gehören Grafiken, Diagramme, schematische Darstellungen, bei denen die Sachverhalte auf das Wesentliche reduziert sind. Sie visualisieren abstrakte Strukturen, Relationen, verdeutlichen Mengen und Abläufe. Sie sind Zeichensysteme, die auf Konventionen beruhen.

Die analogen Bilder verdeutlichen einen nicht darzustellenden Sachverhalt durch einen Vergleich mit etwas Bekanntem, Realem. Die Bilder dienen zur Erklärung fremdsprachlicher Strukturen.

Im Prinzip kann man alle erwähnten Bildsorten im Unterricht in allen Stufen einsetzen, aber mit der Berücksichtigung einiger wichtigen Aspekte, die für den Erfolg des Unterrichts entscheidend sind.

Ein wichtiges Kriterium für die Auswahl von Bildern im Unterricht ist die technische Qualität. Wenn die Bilder nicht von guter Druckqualität sind, ist das "Ablesen'' des Bildes

[77] Semir Zeki (1993): „Das geistige Abbild der Welt" in *Spektrum der Wissenschaft*, Spezial 1, Gehirn und Geist, S. 26-35.
[78] Bernd Weidemann (1988): *Psychische Prozesse beim Verstehen von Bildern*. Bern / Stuttgart / Toronto: Verlag Hans Hueber.

schwierig und die Lernenden verlieren das Interesse und die Motivation zur weiteren Arbeit am Bild. In diesem Fall sprechen wir über ein anderes Kriterium, über den ästhetischen Genuss. Es ist ganz wichtig, ob das Bild Spaβ macht, oder Gefühle – Ärger Freude, Interesse – weckt.

Bilder sind Träger von bestimmten Inhalten, von wesentlichen Informationen, die in den meisten Fällen zur Stellungnahme bzw. Kritik anregen. Es ist bekannt, dass ein Bild mit vielen Details mehr zum Sprechen motiviert. Deshalb muss ein Bild genügend Informationen zu dem Thema anbieten.

Bilder müssen den Interessen, dem Alter und der Erfahrungswelt der Lernenden entsprechen. Fragen wie: Spricht das Bild die Interessen der Lernenden an, erkennen die Lernenden im Bild ihre eigenen Probleme wieder, oder haben die Lernenden ähnliche Erfahrungen schon einmal gemacht, muss der Lehrer immer bei der Bildauswahl beachten.

Von groβer Bedeutung ist auch die Offenheit der Bilder. Es ist wichtig, dass die Lernenden spekulieren können, was außerhalb des Bildes geschehen könnte, was vorher passiert ist und was nachher passieren könnte. Eignet sich das Bild, um über Gegenstände oder Personen zu reden, kann man über die Charaktereigenschaften der dargestellten Personen spekulieren, worüber könnten die Personen sprechen usw. Das alles sind wichtige Fragen für den Lehrer bei der Auswahl eines Bildes für den Unterricht.

Die sprachlichen Voraussetzungen der Lernenden sind ein wichtiger Aspekt, der vom Lehrer nicht vernachlässigt werden darf. Die Lernenden brauchen Vorwissen, auch neuen Wortschatz, um mit dem Bild arbeiten zu können. Es kann dann hilfreich sein, wenn der Lehrer den Lernenden entsprechende Redemittel als Sprechhilfe gibt, damit die Diskrepanz zwischen der Sprechabsicht des Lernenden und seiner Ausdrucksmöglichkeit nicht zu groβ wird und die Kommunikation nicht verhindert wird.

Die Arbeit mit Bildern im Fremdsprachenunterricht stellt oft die Frage nach den Funktionen der Bilder im Unterricht, die hauptsächlich von den Lernzielen abhängen. Je mehr Funktionen ein Bild übernehmen kann, desto geeigneter ist es für die Arbeit im Unterricht. In diesem Sinne spricht Reinfried von der "Polyvalenz visueller Medien".[79] Wenn ein Lehrer ein Bild einsetzt, muss er eine bestimmte Funktion dieses Bildes im Blick haben, weil das Bild eine bestimmte Wirkung auf den Lernenden haben soll. Dabei schlägt Hallet die folgenden Funktionen der Bilder vor:[80]

- die illustrative Funktion – die Bilder sind als bloβe Beigabe zu einem fremdsprachlichen Text.
- Die semantische Funktion – die Bilder sind Vermittler von neuen Bedeutungen und Sachverhalten.
- Die repräsentative Funktion – die Bilder dienen zum landeskundlichen Lernen.
- Die kognitive Funktion – die Bilder stellen sprachliche Strukturen und Phänomene dar.
- Die instruktive Funktion – kodierte Piktogramme der Lehrwerke;
- Die ästhetische Funktion – die Behandlung der Bilder als visuelle und ästhetische Texte.

[79] Marcus Reinfried (1992): *Das Bild im Fremdsprachenunterricht. Eine Geschichte visueller Medien am Beispiel des Französischunterrichts*, Tübingen: Narr, S. 246.

[80] Wolfgang Hallet (2010): „Viewing Cultures: Kulturelles Sehen und Bildverstehen im Fremdsprachenunterricht", in Hecke, Carola und Surkamp, Carola (Hrsg) *Bilder im Fremdsprachenunterricht. Neue Ansätze, Kompetenzen und Metoden*. (Giessener Beiträge zur Fremdsprachendidaktik) Tübingen: Gunter Narr Verlag, S. 33-39.

In Anbetracht der vielen Funktionen, sind auch die didaktischen und methodischen Konsequenzen für den fremdsprachlichenUunterricht vielfältig.[81] Aus diesem Grund soll man verantwortlich und bewusst mit Bildern in der Unterrichtspraxis umgehen und die Entwicklung von geeigneten Bildmaterialien befördern.

Die oben vorgestellte Kategorisierung von Hallet kann noch mit einer persönlichkeitsentwickelnden Funktion von Bildern ergänzt werden. Wenn man diesen Aspekt näher betrachtet, dann kann man feststellen, dass die Bilder nicht nur eine dekorative, illustrative Funktion haben, sondern sie tragen auch zur Entwicklung der Persönlichkeit der Lernenden bei. Oft setzen sie sich in die Situation eines Bildes, einer Person hinein, sie können die Situation erkennen, nachempfinden und versprachlichen.

Die Bilder dürfen nicht nur als bloße Träger von Informationen angesehen werden. Die genaue Beschreibung des Bildes muss nicht das Hauptziel im Untericht sein. Im Wahrnehmungsprozess des Bildes werden die Erfahrungen, Kenntnisse und die Gefühle der Lernenden in einem Dialog zum Bild aktiviert. Der Lernende reagiert auf das Bild und entdeckt nicht nur etwas über das Bild selbst, sondern auch etwas Neues über sich selbst und über die eigene Denkweise.[82] Dabei soll der Lernende bewusst zur eigenen Reflexion motiviert werden. Der Lernende steht in diesem Fall im Mittelpunkt , er betrachtet das Bild und lässt es auf sich wirken. Der Lernende geht an das Bild von seiner eigenen Erfahrungswelt heran.[83] Während der Betrachtung eines Bildes werden sogenannte mentale Schemata – d.h. das Wissen über Dinge, die in unserem Erfahrungsberreich oft auftreten- aktiviert.[84] Wenn man berücksichtigt, dass diese Schemata individuelle Unterschiede aufweisen, ist es wichtig, dass der Lehrer die Lernenden in ihrer ganzen Persönlichkeit behandelt und sie mit ihrem Wissen und ihrem Erfahrungshintergrund akzeptiert. Ihre verschiedenen Bilddeutungen sollten vom Lehrer verständnisvoll behandelt werden.

Bei der Arbeit mit Bildern können bestimmte Übungen eingesetzt werden.

Vor der Bildpräsentation

- Ein Assoziogramm zu einem Stichwort oder einem Thema kann nicht nur auf das Thema vorbereiten, sondern es aktiviert auch das Vorwissen der Lernenden.
- Wortschatz/ Redemittelliste vorgeben, unterstützt die sprachliche Vorbereitung.
- Impuls/ Frage/ These vorgeben, trägt zum Aufbau einer Erwartungshaltung bei.

Während der Bildpräsentation

- Die Bildbeschreibung ist ein Sprechanlass und ein Weg zur Hypothesenbildung und zum Erwerb von landeskundlichen Informationen.

[81] Ebenda, S. 52.
[82] Wiebke Heuer (1997): „Deutsch lernen im Museum", in *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts*, 2, Stuttgart, Ernst Klett Verlag, S. 14-16.
[83] Ronald Gratz (1997): „Kunst und Musik im Deutschunterricht", in *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts*, 2, Stuttgart, Ernst Klett Verlag, S. 14-16.
[84] Wolfram Hosch und Dominique Macaire (1991): „Landeskunde mit Bildern, Wahrnehmungspsychologie und methodische Fragen bei der Entwicklung eines Deutschlandbildes durch Bilder", in *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts*, 5, München, Ernst Klett Verlag, S. 21.

- Bilder aufdecken, oder die Arbeit mit Bildausschnitten erzeugt Spannung, weckt die Neugier der Lernenden, motiviert sie zum Thema und regt sie zur Hypothesenbildung an.
- Text und Bild zuordnen, bietet landeskundliche Informationen an, führt in das Thema ein und erleichtert die Bild- und Textinterpretation.
- Die Bildgeschichten, bei denen man Sprechblasen zuordnet und ausfüllt, eine Geschichte fortsetzt oder erfindet, lassen die Lernenden die Logik und den Aufbau einer Geschichte erkennen und stimulieren die Lernenden zur Hypothesenbildung.

Nach der Bildpräsentation

- Die mündliche Weiterarbeit – Geschehen vor und nach dem Bild erfinden, aus der Perspektive einer Person erzählen, Personen bewerten, Rollenspiele, Diskussionen – ermöglichen den Lernenden, sich in die Situation eines Bildes, einer Person hineinzuversetzen, zu erkennen, nachzuempfinden und zu versprachlichen (Perspektivenwechsel). Außerdem können die Lernenden Argumente pro und contra sammeln und den eigenen Standpunkt reflektieren.
- Die schriftliche Weiterarbeit- einen Brief schreiben, ein Drehbuch schreiben- gibt die Möglichkeit in eine andere Textsorte zu wechseln.
- Die kreativen Arbeitsmöglichkeiten – Collagen erstellen, Wandausstellungen gestalten, Märchen/ Stereotype darstellen – ermöglichen binnendifferenziertes, individuelles Arbeiten und eine Reflexion der eigenen und fremden Kultur.

Methodische Hinweise in einen Text "einzusteigen"

Die Möglichkeiten in einen Text einzusteigen, sind äußerst vielfältig und in großem Maße abhängig von Inhalt und Aufbau der Textvorlage. In den neuen Lehrbüchern wird zu den Texten viel Bildmaterial angeboten, das verschiedene Funktionen haben kann. So unterscheidet Weigmann zwischen "Einstiegbildern" und " Verlaufsbildern".[85]

- "Einstiegsbilder", die in den Kontext des Textes einführen, den Höhepunkt oder eine besonders wichtige Situation aus dem Handlungsgeschehen andeuten, ohne sie vorwegzunehmen, und die Hauptperson oder andere Gestalten des Textes darstellen. Diese Bilder sollen das Interesse der Lernenden wecken und einen Erwartungshorizont aufbauen. Sie sollen offen sein und Raum für Spekulationen lassen. Bloße Illustrationen schaffen nur selten Sprechanlässe und führen meist zu langweiligen Aufzählungen von Bildinhalten. Bei diesen Bildern kann bekanntes Wortmaterial reaktiviert und neues Wortmaterial vom Lehrer eingeführt werden.
- "Verlaufsbilder" stellen den Ablauf der äußeren Handlung dar und enthalten auch Elemente der inneren Handlung. Sie sind auch für die Einführung von neuem Wortmaterial geeignet. In der Regel sind die Verlaufsbilder aber nicht offen für unterschiedliche Deutungen, sondern bilden deutlich das Geschehen des Textes ab. Dadurch eignen sie sich besonders als Steuerungselemente für die Wiedergabe von erzählenden Texten.

[85] Jürgen Weigmann (1992): *Unterrichtsmodelle für Deutsch als Fremdsprache*, Ismaning Max Hueber Verlag, S. 92.

Die Semantisierung mit Hilfe von "Einstiegsbildern" vor der Textpräsentation sollte sich natürlich aus dem Unterrichtsgespräch ergeben und nicht Wort für Wort erfolgen. Dabei ist es zweckmäβig die neuen Wörter erst anzuschreiben/ in die Folie einzutragen, nachdem sie vom Lehrer im Sinnzusammenhang vorgesprochen worden sind.
Die Wortschatzarbeit kann durch Bilden von Wortfamilien erweitert werden.
Wenn zu einem Text auch "Verlaufsbilder" angeboten werden, kann es zweckmäβig sein auf die Semantisierung zu verzichten. Die Lernenden können dann bei der Textpräsentation einen Teil des neuen Wortmaterials aus den präsentierten Bildern erschlieβen.

Einzelschritte

1. Der Lehrer präsentiert ein "Einstiegsbild" über die Folie.
2. Die Lernenden beschreiben das Bild mit bekannten Redemitteln: sie nennen das Thema, sie beschreiben die Einzelteile des Bildes und ihre Lage im Bild, sie stellen die Bildperspektive dar, die Stimmung, den Bildinhalt, das Aussehen, die Körperhaltung, die Gedanken, die Gefühle der Personen, der Bezug zum Thema, die Botschaft des Bildes, die Wirkung des Bildes usw.
3. Unter Verwendung der Bildinformationen semantisiert der Lehrer im Unterrichtsgespräch die neuen Wörter.
4. Der Lehrer trägt die neuen Wörter in die Folie ein.
5. Die Lernenden beschreiben das Bild noch einmal und verwenden dabei die neuen Wörter.

Abschlieβend kann man behaupten, dass die Bilder das Erlernen von Wörtern und Redemitteln unterstützen und das Sprechen über Sachen, Sachverhalte und Handlungen fördern. Die Situationsbilder stellen nicht nur Sachverhalte und Sachen dar, sondern auch Personen, die handeln oder miteinander sprechen. Oft sind die Darstellungen der Bilder übertrieben, aber das soll die Lernenden anregen sie zu interpretieren, darüber zu sprechen, ihre Meinungen dazu zu äuβern. So können die Bilder auf differenzierende und offene Weise Gegenstand und Thema des Unterrichts werden, in dem die Lernenden das Bekannte mit Neuem verbinden.

Bibliographie:

ZEKI, Semir (1993): "Das geistige Abbild der Welt" in *Spektrum der Wissenschaft*, Spezial 1, Gehirn und Geist.
WEIDEMANN, Bernd (1988): *Psychische Prozesse beim Verstehen von Bildern*. Bern / Stuttgart / Toronto: Verlag Hans Hueber.
REINFRIED, Marcus (1992): *Das Bild im Fremdsprachenunterricht. Eine Geschichte visueller Medien am Beispiel des Französischunterrichts*, Tübingen: Narr.
HALLET, Wolfgang (2010): „Viewing Cultures: Kulturelles Sehen und Bildverstehen im Fremdsprachenunterricht", in Hecke, Carola und Surkamp, Carola (Hrsg) *Bilder im Fremdsprachenunterricht. Neue Ansätze, Kompetenzen und Metoden*. (Giessener Beiträge zur Fremdsprachendidaktik) Tübingen: Gunter Narr Verlag.
HEUER, Wiebke (1997): „Deutsch lernen im Museum", in *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts*, 2, Stuttgart, Ernst Klett Verlag.

GRATZ, Ronald (1997): „Kunst und Musik im Deutschunterricht“, in *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts*, 2, Stuttgart, Ernst Klett Verlag.
HOSCH, Wolfram, MACAIRE, Dominique (1991): „Landeskunde mit Bildern, Wahrnehmungspsychologie und methodische Fragen bei der Entwicklung eines Deutschlandbildes durch Bilder“, in *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts*, 5, München, Ernst Klett Verlag.
WEIGMANN, Jürgen (1992): *Unterrichtsmodelle für Deutsch als Fremdsprache*, Ismaning Max Hueber Verlag.

ON FAMILY NAMES ENDING IN -ICI AND -OVICI (UKR. -YČ AND -OVYČ) IN SOME ANTHROPONYMIC SYSTEMS OF MARAMURES

Ioan Herbil, Assist. Prof., PhD, "Babes-Bolyai" University of Cluj-Napoca

*Abstract. The focus of the present paper is on family names formed with the proper patronymic suffixes -ici and -ovici (ukr. -yč and -ovyč), peculiar to the Ukrainians living in the nord of Romania. It must be specified that the respective family names can be characteristic of some other anthroponymic systems in other parts of our country. As a result, in some cases it is difficult to state the origin of some family names formed with these suffixes; in south-western regions they may be of South Slavonic origin, while in norh-eastern parts they may be of east Slavonic origin, taking into account the fact that the suffix -ici (ukr. -yč) of common Slavonic origin (< -*itjo or -*itji), represents a means of expressing filiation in most of the old Slavonic languages.*
*As many researchers suggest that in addition to family names formed with the suffix -yč we should examine separately anthroponyms derived with the help of the formative that consists of two morphemes -ovyč (< common Slavonic. -ov + -*itjo), which, from its first uses, formed patronyms (by comparison with -yč, which, originally, may be a diminutival suffix).*
I also focus on the frequency of family names formed with the respective suffixes both in Ukraine and within the anthroponymic systems examined so far.

Keywords: anthroponym, patronym, Ukrainian family names, proper patronymic suffixes and other multi-functional suffixes, -yč and -ovyč patronymic formatives.

Astăzi, fiind nişte semne asemantice, numele de familie nu exprimă nicio nuanţă, fie ea negativă, fie pozitivă, şi nici nu-l mai caracterizează pe denotat. Ele au doar calitatea şi rolul de a denumi şi indica o familie şi de a-l identifica pe fiecare membru al acesteia, în cadrul unei comunităţi, mai ales în plan oficial. Faptul că lexemele care stau la baza numelor de familie reproduc, prin fonetica lor, teme şi radicali ce se regăsesc printre numele comune sau în cele proprii, fie ele biblice, calendaristice ori laice, nu înseamnă că „aceste nume de familie sunt până astăzi nişte exponenţi relevanţi ai semanticii respective." (Čučka 2005: XVIII). Ele nu continuă sensul acelor apelative sau nume de persoană de la care s-au format.

O situaţie identică întâlnim şi în cazul sensului formanţilor care au contribuit la crearea numelor de familie. De exemplu, sufixul ucrainean *-ovič* (ucr. lit. *-ovyč*), din numele de familie *Semcovici*, nu mai este, în mod cert, o mărturie că tatăl lui *Semcovici* este persoana cu numele de familie (sau numele de persoană) *Semko* sau acelaşi sufix, existent în numele de familie *Ulici*, nu mai exprimă faptul că purtătorul său este fiul celei ce avea numele *Úl'a*.

Actualele nume de familie, formate cu ajutorul diferitelor sufixe, au apărut nu cu scopul de a deveni nume de familie, ci doar pentru ca, în acea etapă a existenţei unei familii sau a unui neam, să fie subliniat faptul că respectivul denotat este fiul sau fiica tatălui ori a mamei, sau nepotul ori nepoata bunicului sau a bunicii etc. Acestea erau nişte patronime, matronime, andronime ş.a.m.d., folosite „explicit de o singură generaţie, fiind create pentru a denumi fiul după numele tatălui (sau după numele mamei, al bunicului etc.), şi nu întregul neam cu toţi urmaşii săi." (Čučka 2005: XVIII).

Numele de familie din localităţile cu populaţie majoritar ucraineană din judeţul Maramureş[1] sunt, din punctul de vedere al originii, ucrainene, româneşti, maghiare, germane etc.[2]). În rândurile de mai jos, ne vom ocupa doar de numele de familie din trei astfel de localităţi, şi anume: Rona de Sus, Crăciuneşti şi Lunca la Tisa. Prin această analiză, este redată frecvenţa numelor de familie în *-ici* şi *-ovici*, ea fiind reprezentativă pentru întreaga regiune cercetată.

Majoritatea numelor de familie din antroponimia celor trei localităţi (ca şi a celorlalte puncte locuite de către ucraineni) sunt formate cu ajutorul formanţilor specializaţi în derivarea antroponimelor. Cele mai multe nume de familie sunt creaţii polimorfematice care, de-a lungul secolelor, şi-au „îmbogăţit" mereu structura. Chiar şi numele de familie care astăzi sunt considerate antroponime-tulpină (sau antroponime primare, adică acele nume de la care s-au format, cu ajutorul altor sufixe, actualele nume de familie) au şi ele în componenţa lor, în afară de radical, alte morfeme, în special sufixe (de exemplu, sufixele posesive ucrainene *-ov, -ev/-jev, -iv/-jiv*; *-yn/-in* apar în numele de familie analizate, fie ca parte componentă a antroponimului la care s-a mai adăugat un formant, fie ca şi element al unui sufix compus (ca de exemplu: *-ovyč, -inec'*, care apar în grafia românească sub formele *-ovici, -ineţi/-ineţ*)). Fiecare sufix, într-o oarecare etapă a funcţionării respectivului antroponim primar, fie el nume de persoană, apelativ sau toponim, a avut o funcţie precisă. Astfel, la formarea numelor de familie care au la bază un nume de persoană, a luat parte un număr mare de sufixe hipocoristice, diminutivale, diminutivo-alintătoare, diminutivo-augmentative şi alte sufixe calitative. Pe lângă numeroasele sufixe polifuncţionale (care, iniţial, erau de cele mai multe ori diminutivale, dezvoltându-şi funcţia lor patronimică ulterior, mai exact pe fondul limbii ucrainene), precum: *-uk/-juk/-čuk*; *-ak/-jak/-čak*; *-an*; *-aš, -iš, -oš*; *-ej*; *-k(a)*; *-k(o)*; *-yk/-ik/-čyk*; *-ynec'*; *-ča(t)* etc. (redate în grafia românească prin: *-uc/-iuc/-ciuc*; *-ac/-eac (-iac)/-ceac*; *-an, -aş, -iş, -oş*; *-ei*; *-c(a)*; *-c(o)*; *-ec/-ic/-cic*; *-ineţ/-ineţi*; *-cea* etc.), la formarea acelor antroponime care aveau să devină nume de familie, au luat parte cele mai vechi sufixe ale limbii ucrainene, care exprimau filiaţia (descendenţa) încă înainte de formarea numelor de familie, şi anume sufixele patronimice propriu-zise, *-yč* şi *-ovyč* (în grafie românească *-ici*, *-ovici*), de origine slav comună. Funcţia patronimică le-a fost proprie dintotdeauna, mai exact înainte de formarea limbii ucrainene.

Antroponimele formate cu ajutorul sufixului ***-ici*** (ucr. ***-yč***), de origine slavă comună (< *-*itjo* sau *-*itji*), reprezintă, în limbile slave, unul dintre cele mai vechi mijloace de exprimare a filiaţiei. Referitor la funcţia iniţială a acestui formant, există în literatura de specialitate, după cum constatase L. O. Kravčenko (2004: 79), două puncte de vedere diferite: unii cercetători (O. M. Seliščev, D. Bogdan., A. Zaremba) consideră că sufixul ucrainean *-yč* este, la origine, unul diminutival, iar alţii (O. M. Trubač'ov, V. Blanar) sunt de părere că, iniţial, sufixul indica apartenenţa sau originea, iar, cu timpul, exercitând funcţia de exprimare a rudeniei (a filiaţiei), s-a specializat în indicarea patronimiei, fapt

[1] Limba ucraineană este vorbită în următoarele localităţii maramureşene: Rona de Sus, Crăciuneşti, Lunca la Tisa, Poienile de sub Munte, Repedea, Ruscova, Bocicoiul Mare, Tisa, Câmpulung la Tisa, Remeţi şi Teceul Mic (graiuri transcarpatice) şi Crasna Vişeului, Bistra şi Valea Vişeului (graiuri huţule).

[2] Am ajuns la aceasta concluzie, în urma etimologizării numelor de familie din mai multe sisteme antroponimice, proprii localităţilor ucrainene din această parte a României.

ilustrat în cele mai vechi monumente scrise ale limbii ucrainene, în care cnejii erau numiţi şi cu patronime în *-ič*: *kn'az' Vladimir Sv'atoslavič vnuk Vsevolož* (Chudaš 1977: 112).

Însă, pentru a putea înţelege rolul funcţional al formantului *-ičъ* la numele proprii, trebuie să ne întoarcem la lexicul comun (la apelative). Acesta „deriva, iniţial, *denumiri patronimice* care, formal, aveau legătură cu adjectivele posesive (*brateničъ, d'ad'kovič*). Celălalt sens, al categoriei *nomina personalia*, a apărut la substantivele derivate cu sufixul *-ičъ*, mai târziu, la sfârşitul secolului al XII-lea (*bratitičъ, dѣdičъ, dѣtičъ, hospodičъ*)." (Kravčenko 2004: 79-80). În monumentele scrise ale limbii ucrainene din secolele XIV-XV, derivarea cu ajutorul formantului *-ičъ* a fost mai puţin productivă în cadrul apelativelor care denumeau persoane (indicând ocupaţia, profesia, starea socială etc. – s.n.). O situaţie identică se înregistrează şi în secolele XV-XVIII, când apar doar 34 de denumiri formate cu *-ičъ* şi cu derivatul său compus *-ovičъ / -evičъ*." (Kravčenko 2004: 80). O productivitate scăzută a respectivului sufix se înregistrează şi astăzi în limba ucraineană contemporană (*Sučasna ukrajinska* 2001: 166). Aceeaşi situaţie o întâlnim în sistemele populare de denominaţie personală (în formarea supranumelor, poreclelor, hipocoristicelor etc.) ale localităţilor ucrainene din Maramureş, unde respectivul sufix lipseşte cu desăvârşire.

Dar, în sistemul antroponimic ucrainean, formaţii cu *-ič, -ovič/-evič*) (azi, în lb. ucr.: *-yč, -ovyč/-evyč*) sunt mai numeroase. Astfel, în limba documentelor din secolele XIV-XV, unul dintre cele mai frecvente sufixe în formarea numelor de persoană era sufixul patronimic *-ič(ъ)* (*hodorъ čjeolči(č)* – atestat la 1370, *Ivanъ Putѧtič* – 1487) (Chudaš 1977: 121), alături de derivatele sale *-yn-ičъ, -ov-ičъ/-ev-ičъ* (vezi *infra*), al căror sens primar era acela de a indica apartenenţa (Kravčenko 2004: 80). Dacă, în secolul al XVI-lea, sufixul patronimic *-ičъ*, în comparaţie cu compusul său, *-ovičъ/-evičъ*, era mai puţin productiv şi forma, de obicei, antroponime de la nume (ce aveau la bază apelative, supranume sau porecle – s.n.) terminate în *-a* (*Wassil Soboticz, Luko Žabičъ*), în secolul al XVIII-lea (ca, de exemplu, în regiunea Jitomir) sunt înregistrate numeroase nume de persoană cu *-ič* (*Andruško Lavrič, Hičipor Vasilevič*), care sunt o dovadă că respectivele patronime au devenit nume de familie (Kravčenko 2004: 80)[3].

Azi, cea mai mare frecvenţă a numelor de familie în *-yč* se înregistrează în regiunea Transcarpatică a Ucrainei (6,5 %), fiind urmată de regiunile Lviv, Volâni, Ivano-Frankivsk, Ternopil, Cernăuţi etc. Procentul scade odată cu deplasarea spre regiunile nordice şi cele sudice, pentru ca, în cele estice, să devină foarte mic sau chiar să nu fie înregistrate astfel de nume (regiunile Harkiv, Herson etc.) (Red'ko 1966: 206)[4].

Existenţa, în sistemul antroponimic al Ucrainei Transcarpatice, a unui număr mare de nume de familie (peste 650 din totalul de cca 10 mii) formate cu *-yč* i-a determinat pe unii cercetători să se gândească la originea sârbă sau croată a acestora. Însă, după cum argumentează P. P. Čučka (2005: XXXIII), „atât fonetica, cât şi semantica temelor care stau la baza respectivelor nume de familie nu stau mărturie că ar avea origine sud-slavă. O caracteristică polivalentă a sufixului *-yč*, continuă lingvistul ucrainean, este aceea că el se

[3] Pentru mai multe exemple, vezi Chudaš 1977: 121-122.

[4] Ju. K. Red'ko (1966: 206) prezintă frecvenţa numelor de familie formate cu *-yč* împreună cu cele în *-evyč/-ovyč* (unde, cele formate cu *-yč* reprezintă cca 2/3 din numărul total al numelor de familie de acest tip).

putea adăuga, de cele mai multe ori, la numele de persoană în *-a/-'a*, fie acestea nume calendaristice feminine sau masculine (*Hanúsyč*, *Krestýnyč*, *Kóstyč*, *Mykýtyč* etc.), nume laice (*Berýnyč*, *Dubróvyč*, *Holóvnyč*, *Nádyč* etc.), porecle (*Berézyč*, *Hýryč*, *Kózyč*, *Voronýč* etc.). De asemenea, la baza numelor de familie, puteau sta andronimele terminate în *-an'a* (*Velyčkányč*, *Haluškányč*, *Slyvkányč*) şi *-ul'a* (*D'akúlyč*, *Levkúlyč*, *Stankúlyč*) (Čučka 2005: XXXIV). Referitor la numele de familie de acet tip, existente în Transcarpatia, Ju. K. Red'ko (1966: 17) afirmă că ele s-au format cu ajutorul sufixelor compuse *-anyč*, *-enyč*, *-ynyč*: *Fedykányč*, *Hruškányč*, *Semkányč*, *Mychalényč*, *Petrýnyč*[5].

Puţine sunt cazurile, după cum afirmă P. P. Čučka (2005: XXXIV), când sufixul *-yč* putea să se alăture şi altor teme decât cele în *-a* (*D'akúnyč*, *Kohútyč*, *Makcýmyč*, *Zvíryč* etc.).

Primele atestări ale antroponimelor ucrainene transcarpatice formate cu *-ič* apar deja în documentele secolelor XIII-XIV (*Bábič*, *Bédič*, *Kúdrič*, *Pétič*) (Čučka 1970: 82), iar, în limba vorbită (în graiurile ucrainene transcarpatice), supranume patronimice în *-yč* se formează şi astăzi (Čučka 2005: XXXIV). Astfel, sufixul *-ič* (< *-*itji*) este prezent în regiunea ucraineană transcarpatică încă din cele mai vechi timpuri, fiind „un mijloc productiv în formarea de patronime, în cel mai larg sens al acestui termen." (*Ibidem*).

În cadrul numelor de familie din cele trei localităţi cercetate, productivitatea formantului *-ici* (care redă în grafia românească ucr. *-yč*), întâlnit în nume precum, *Bilici*, *Bucurici*, *Ivanici*, *Marfici*, *Şofronici*, *Ulici*, este scăzută, situaţia fiind următoarea: în Rona de Sus, au fost înregistrate 4 nume de familie (ceea ce reprezintă 1,9 % din totalul numelor de familie înregistrate), numărul purtătorilor fiind de 35 de persoane (adică, 0,89 % din totalul populaţiei); în Crăciuneşti, apar 3 nume de familie (1,38 %) care denumesc 34 de persoane (2,28 %), iar, în Lunca la Tisa, se întâlnesc tot 3 nume de familie (2,36 %), ce sunt purtate de către 48 persoane (5,22 %).

Prezentăm, în continuare, etimologiile numelor de familie în *-ici* (cf. ucr. *-yč*), existente în cele trei sistemele antroponimice studiate[6].

Bílici (LT, RS).

Este o variantă locală (datorată grafiei româneşti) a n.fam. ucr. *Bílyč* < antrop. *Bila*[7] (< n.pers. v.sl. *Бѣла*[8] < format de la adj. v. sl. care este corelativ cu adj. ucr. *bílyj* „alb") + suf. ucr. *-yč* (Čučka 2005: 66-67). Acest n.fam. este atestat în Maram., în localitatea Vad (azi Vadu Izei), între 1547-1549: *Lazar Bylycz* (Bélay 1943: 139). Este răspândit în raioanele Ucrainei Transcarpatice, Teaciv şi Hust (cf. Čučka 2005: 66).

[5] Însă, în dicţionarul lui P. P. Čučka (2005: 386, 513), *-an-*, *-en-*, *-yn-* fac parte din tema respectivelor nume de familie, fiind etimologizate în felul următor: *Mychail'ányč* (căci nu apare *Mychailényč*, însă poate fi o pronunţie huţulă a celui dintâi) < n.f. *Mychail'án'a* (soţia lui *Mychajl'ó*) + suf. *-yč*; *Symkányč* (varianta lui *Semkányč*) < n.f. *Symkán'a* (soţia lui *Symkó*) + suf. *-yč*.

[6] Referitor la prezentarea etimologiilor respectivelor nume de familie, precizăm faptul că, imediat după cuvântul-titlu (în care marcăm accentul), apare sigla localităţii (sau a localităţilor, unde: RS=Rona de Sus; Cr=Crăciuneşti; Lunca la Tisa=LT), în care se întâlneşte respectivul nume, fiind urmată de variantele grafice oficiale (dacă ele există) ale acestora sau, acolo unde este cazul, de pronunţia lor dialectală. Analiza numelui de familie este dată abia în cel de-al doilea alineat.

[7] *Bila* a funcţionat ca şi n.pers. (cf. Čučka 2011: 51) şi ca n.fam. (cf. Čučka 2005: 64) în Ucraina Transcarpatică. Este atestat (cu forma *Billa*) ca n.b. în localitatea maramureşeană Onceşti, la 1604 (cf. Bélay 1943: 213).

[8] Acesta poate fi continuare a n.b. *Бѣлъ* sau *Бѣло*, corelative cu *Бѣломиръ*, *Бѣлославъ* (cf. Šimundić 1988: 398).

Bucuríci (RS).

Provine de la n.pers. *Bucur*/*Bucura* (< vb. *a bucura* sau subst. *bucurie* – cf. Constantinescu 1963: 219)[9] + suf. ucr. *-ič* (varianta dial. a lui *-yč*). Respectivul nume de familie nu l-am găsit în nicio lucrare de specialitate (nefiind înregistrat în regiunile Ucraina Transcarpatică şi Cernăuţi – cf. Čučka 2005; *Slovnyk prizvyščˇ* 2002). Acest lucru ne face să credem că este o creaţie locală, apărută în satul cu populaţie ucraineană, Poienile de sub Munte, de unde este originară purtătoarea numelui de familie respectiv.

Ivaníci (Cr).

I. Iordan (1983: 264) afirmă că *Ivanici* provine din n.calend. *Ivan* „Ioan" + suf. *-ici*, de origine slavă. De asemenea, poate fi un împrumut de la slavii de sud (în special la croaţi şi bulgari) a n.fam. *Ivanić*, unde are o mare răspândire (Čučka 2005: 236). A se comp. cu n.b. srb. *Ivaniћ* (< *Ivan*) – Grković 1977: 98. Însă, pentru numele de familie *Ivanici*, existent în această zonă a ţării noastre, suntem de acord cu etimologia propusă de P. P. Čučka (2005: 236). Acesta afirmă că provine din n.f. ucr. sau bg. *Ivana*[10] (normat de lb. lit. *Ivanna*) + suf. ucr. *-yč* (redat la noi prin *-ici*). N.fam. *Iványč* (cu accentul pe prima silabă) este răspândit în raioanele ucrainene Svaleava, Mukaceve şi Teaciv (cf. *Ibidem*).

Márfici (LT, Cr). În Lunca la Tisa, apare varianta maghiarizată *Marfics*.

Este format din n.f. *Márfa* (rom. *Marta*) + suf. ucr. *-yč* (dial. *-ič*). Totodată, este posibil ca, la baza lui, să stea supran. *Márfa* < apel. *márfa*, care, în unele sate din Ucr. Transc. (mai exact în raioanele Irşava şi Hust), înseamnă „bârfitoare; femeie leneşă, destrăbălată, uşuratică" (Čučka 2005: 367), iar la huţuli are sensul de „lemn, par de care se leagă gardul" (Hrinčenko II 1907-1909: 407). N.fam. *Marfici* este atestat la 1672, în Lunca (la Tisa): *Marfics Artim, Panyko* (Bélay 1943: 173). Azi, n.fam. *Márfič* (cu forma normată de lb. ucr. *Márfyč*) este răspândit în raioanele ucrainene Rahiv şi Teaciv (cf. Čučka 2005: 367).

Şofrónici (RS). În graiul din Rona de Sus, se pronunţă *Šofrónьič*.

Este format din n.pers. *Šofrón*[11] + suf. ucr. dial. *-ič* (cf. ucr. lit. *-yč*). Numele *Şofrón*[12] este unul calendaristic, folosit azi, mai rar, ca şi prenume (Ionescu 2001: 352); cf. rus. *Sofrón*, *Sofrónij* (Superanskaja 2005: 205) şi ucr. *Sofrón*, *Soprón* (Trijn'ak 2005: 345). Nu l-am reperat în niciun studiu dedicat numelor de familie, ceea ce ne face să credem că este un nume de familie cu frecvenţă redusă, apărut (sau care mai circulă) doar în sistemul antroponimic al localităţii Rona de Sus.

Úlici (RS, Cr, LT).

Provine din n.f. *Úl'a* (*Úlea*) < ucr. *Ul'ána*[13] (rom. *Iuliana*) + suf. ucr. dial. *-ič* (ucr. lit. *-yč*). După părerea lui I. Pătruţ (2005: 97), n. *Ulici* este format de la tema *Ul-* + suf. *-ič* (cf. *Ulic* < *Ul-* + suf. *-ic*; *Ulea* < *Ul-* + suf. *-ea*; *Ulescu* < *Ul-* + suf. *-es(u)*). I. Iordan (1983: 475) îl derivă de la n.fam. *Uliu* < apel. „*uli(u)* (monosilabic) «pasărea răpitoare bine cunoscută», cu suf. *-ici*", la fel procedând şi cu n.fam. *Ulic* < *Uliu* + suf. *-ic*, fiind, desigur, etimologii

[9] I. Iordan (1983: 83) este de părere că *Bucur* are la bază alb. *bukur* „frumos".
[10] N.f. *Ivana* este răspândit la cehi şi la croaţi (cf. Knappová 1985: 236; Šimundić 1988: 151-152).
[11] În aceeaşi localitate, Rona de Sus, este atestat numele de familie *Sofronul (Mihaly)*, la 1680 (cf. Bélay 1943: 186).
[12] N.fam. *Şofron* este explicat de către I. Iordan (1983: 435) în mod eronat, ca având la bază apel. *şofron*, variantă a lui *şopron*, fără să arate că acesta provine dintr-un nume calendaristic.
[13] N.f. *Ul'ána* ca şi *Ol'ána* (n.f. ale ucr. *Úl'an* < n.pers. grc. *Iulianos* < lat. *Jūliānus* < apel. lat. *jūlius* „iulie") < grc. *Iulianē*, lat. *Jūliāna* (Trijn'ak 2005: 367-368).

eronate. A se comp. cu etnonimul ucr. *uliči*/*ulyči*, numele neamului slav de răsărit, care a trăit între secolele IV-IX în zona dintre Dunăre, Nistru şi Marea Neagră şi fiind (alături de tiverţi) urmaşii anţilor şi „strămoşii" huţulilor. În afară de zona Transcarpatică a Ucrainei, numele de familie *Úl'a* se întâlneşte în Slovacia şi în Bulgaria (Kovačev 1995: 525). Numele *Ulici*[14] este înregistrat la 1715 în Rona de Jos şi Crăciuneşti: *Lad Ulics* şi *Laz. Ulicsa* (Bélay 1943: 185, 161). Este răspândit în Ucr. Transc. în raioanele Rahiv, Ujgorod şi Velekei Bereznei (cf. Čučka 2005: 565).

Faţă de numele formate cu *-yč*, trebuie cercetate separat antroponimele derivate cu ajutorul formantului compus din două morfeme ***-ovyč*/*-evyč***, care (după cercetările făcute de către lingviştii ucraineni Ju. K. Red'ko, M. V. Birylo, L. L. Humec'ka) este propriu şi altor sisteme antroponimice slave, însă cu un grad diferit de răspândire (Kravčenko 2004: 81). Din punct de vedere genetic, sufixul *-ovyč* este un sufix vechi, format din *-ov-* + *-ič* (< sl. com. *-ov* + *-*itjo*), care, „încă de la apariţia sa forma patronime, deşi de-a lungul funcţionării sale, atât el, cât şi corespondentul său palatal, *-evyč*, au avut o frecvenţă oscilantă (de exemplu, azi, în Ucraina Transcarpatică, numele de familie formate cu sufixul *-ovyč* reprezintă 2,7 %, în timp ce în satele din bazinul Latoriţei ajung la 5 %)." (Čučka 2005: XXXIV). Cu toate acestea, pe la jumătatea secolului al XVI-lea şi pe parcursul celui de-al XVII-lea, antroponimele în *-ovič*, ce aveau să devină nume de familie, atingeau, după cum constatase P. P. Čučka (*Ibidem*), chiar şi 50 %.

După părerea lui M. L. Chudaš (1977: 120), în secolele XIV-XVIII, dar mai ales în veacurile XIV-XVI, numele derivate cu formantul *-ovič*/*-evič* (alături de *-ič* şi de alte sufixe devenite, cu timpul, patronimice), în cazul identificării păturilor de jos sau mijlocii ale populaţiei ucrainene, nu erau nişte antroponime moştenite (care puteau să devină nume de familie), ci, de cele mai multe ori, erau denumiri date direct după numele tatălui, al mamei, sau chiar după cel al socrului, fratelui sau ai altor membri ai familiei, ca, de exemplu: *olješko malječkovičъ* – înregistrat în anul 1368; *Vasko kirdьjevič'* – 1366; *Hrinko Survilovičъ* – 1437, *Martinъ Chrjebtovič* – 1487, *Safonъ Stepanovičъ* – 1552, *Jaczko Awrasowicz* – 1564, *Luczka Mieleskowicz* – 1565 etc. (Chudaš 1977: 121). Pe lângă numeroasele structuri antroponimice (ca şi cele de mai sus) formate din două componente (*numele de botez* + *patronime în -ovič*/*-evič* şi *-ič*), sunt bine fixate în monumentele limbii ucrainene şi cele care au în structura lor trei elemente constitutive. Această formulă antroponimică continuă vechiul model slav de est ce funcţiona, în multe cazuri, după schema *numele de botez* + *patronime în -ovič/-evič* şi *-ič* + *supranumele/porecla*, fiind folosit, la început, de către pătura superioară a societăţii, de orăşeni şi de către reprezentanţii burghezimii (Chudaš 1977: 134-135): *Fedorъ jevlaškovi(č) chvorošča* – 1388; *ivaško danъskovi(č) rjeknoltъ* – 1393; *Oljechno Jurьevič Čuska* – 1458; *Mikolaj Stjeckovičъ Vorona* – 1583; *Andrej Dmitrijevičъ Bьldaga* – 1605; *Ioanъ Ioanovičъ Kheresъ* – 1605 (Chudaš 1977: 135-136).

În secolul al XVII-lea, în „*Registrele căzăcimii zaporojene*…" (cf. Ostaš 1995: 517-568)[15], numele de persoană formate cu *-yč*, *-ovyč*/*-evyč* reprezentau 5 % din totalul antroponimelor înregistrate în monumentul respectiv, ele întâlnindu-se, cu precădere, în

[14] La slavii de est (Pinsk, azi, în Belarus), îl găsim înregistrat pentru prima dată ca patronim, la 1629: *Vasko Uličъ* (cf. Tupikov 1903: 798).
[15] Apud Kravčenko 2004: 81, 135.

zonele unde locuia conducerea căzăcimii. Lucrul acesta i-a determinat pe unii dintre cercetătorii respectivelor antroponime să afirme că ele aparţineau persoanelor care aveau funcţii în căzăcime sau cazacilor înstăriţi, iar pe alţii, că erau proprii fie reprezentanţilor burghezimii, fie oamenilor în vârstă (Ostaš 1989: 125; Kravčenko 2004: 81).

Din analiza numelor de familie în *-ovyč*, existente în Ucraina Transcarpatică, realizată de către P. P. Čučka, se poate observa, că, la început, respectivul formant se putea adăuga doar la numele de persoană masculine terminate în consoană dură sau în *-o*, şi, câteodată, la cele de alte tipuri (*Bohóvyč*, *Il'kóvyč*, *Ivaškovýč*, *Stankóvyč* etc.), la porecla (ori supranumele) tatălui (*Br'uchóvyč*, *Kačuróvyč*, *Žmur'kóvyč* etc.), iar, cu timpul, se putea alătura şi la patronime deja create (*Hrycakóvyč*, *Fal'ukóvyč*, *Pavl'ukóvyč* etc.), formând, astfel, un patronim dublu derivat (Čučka 2005: XXXVI). Mai târziu, sufixul *-ovyč* a început să fie adăugat şi la numele masculine terminate în consoană palatală sau în cea şuierătoare (*Hajóvyč*, *Isajóvyč*, *Sen'óvyč*; *Il'ašóvyč*, *Ostašóvyč*, *Stec'óvyč*) sau chiar la antroponime masculine în *-a* (*Boróvyč*, *Bryndzóvyč*, *Kuz'móvyč*, *Lukóvyč* etc.) (*Ibidem*).

Astăzi, numele de familie formate cu *-ovyč*/*-evyč* au o frecvenţă mare în vestul Ucrainei (Bučko 1995: 156; Blyzn'uk 2000: 172; Čučka 2005: XXXVI), pe când, în estul acesteia, numărul antroponimelor derivate cu respectivul formant este foarte redus. Odată cu înaintarea spre regiunile extreme răsăritene, numele de familie de acest tip sunt din ce în ce mai puţine, iar, în unele regiuni sud-estice, astfel de antroponime nici nu sunt înregistrate (Red'ko 1965: 81; *Idem* 1966: 17).

Numele de familie ale ucrainenilor din Rona de Sus, Crăciuneşti şi Lunca la Tisa (cât şi a celorlalţi ucraineni din România) formate cu *-ici* sau *-ovici* sunt, în marea lor majoritate, de origine ucraineană (căci, în grafia românească, sufixul ucrainean *-yč* este redat prin *-ici*), însă nu putem exclude că unele ar putea fi de origine slavă de sud (este cazul când un purtător al unui astfel de nume de familie este originar din sudul ţării), ca, de exemplu, *Popovici*.

O slabă reprezentare în sistemul celor trei localităţi cercetate o au şi numele de familie formate cu *-ovici* (*Clemcovici*, *Popovici*, *Semcovici*). În Rona de Sus, este înregistrat 1 nume de familie (0,48 %) purtat de 64 de persoane (1,63 %), în timp ce, în Crăciuneşti, există 3 nume de familie (1,38 %) care denumesc 73 de persoane (4,89 %), iar, în Lunca la Tisa, apar 2 nume de familie (1,57 %) ce sunt purtate de 9 persoane (0,98 %). Nume de familie formate cu *-evyč* (varianta palatală a lui *-ovyč*) nu există în sistemele antroponimice ale celor trei localităţi, deşi, în Regiunea Transcarpatică a Ucrainei, sunt înregistrate câteva zeci de astfel de nume de familie (*Durnévyč*, *Konévyč*, *Korolévyč*, *Mychnévyč*, *Pankévyč*, *Senévyč*; *Isajévyč*, *Matijévyč* etc.), unele dintre ele dispărute (cf. Čučka 2005).

În cele ce urmează, dăm etimologiile numelor de familie în *-ovici*:

Clémcovici (LT).

Este format din antrop. *Klemko* (normat de lb. ucr. cu forma *Klymkó*) + suf. ucr. *-ovyč* (redat prin rom. *-ovici*). *Klymkó* (< n.pers. ucr. *Klym* (hipoc. de la *Klement*, *Klementij* – Kersta 1984: 116; Trijn'ak 2005: 178) + suf. ucr. *-ko*), atestat la 1447, funcţionează ca nume de familie în raioanele Teaciv şi Ujhorod ale Ucrainei Transcarpatice (cf. Čučka 2005: 267). N.fam. *Klémcovici* nu se întâlneşte în Ucraina Transcarpatică şi nici în regiunea Cernăuţi. Posesorul acestui nume este venit recent din regiunea Ivano-Frankivsk (şi stabilit în România).

Pópóvici (RS, Cr). În Crăciuneşti, există variantele grafice *Popovics* şi *Popovits*, iar, în Rona de Sus, doar *Popovics*. Se pronunţă diferit în graiul celor două localităţi. De exemplu, în Rona de Sus, se poate auzi în vorbirea locuitorilor *Popóvьič* şi *Pópovič* (mai rar), în timp ce, în Crăciuneşti – *Popóvy^{e}č*.

În „zona ucraineană", acest n.fam. provine din apel. ucr. *popópyč* „fiul preotului"[16], însă, după cum afirmă P. P. Čučka (2005: 463), pentru o parte dintre denotaţii transcarpatici, n.fam. *Popóvyč* (< *Pop*[17] + suf. ucr. *-ovyč*) nu înseamnă „fiul preotului", ci „fiul lui *Pop*". Este atestat ca nume de persoană (*...pana stana popoviča...*) în Suceava, la 1415 (Costăchescu I 1931: 116). Totodată, unele dintre numele de familie *Popovici*, existente în această parte a României, pot fi o continuare a numelui bg. sau srb.-crt. *Popović* (doar în cazul în care, purtătorul acestuia este venit din sudul ţării şi stabilit în această zonă). N.fam *Popóvyč* are o mare răspândire în Ucr. Transc., întâlnindu-se în raioanele: Velekei Bereznei, Perecen, Ujgorod, Mukaceve, Svaleava, Voloveţi, Mijhirea, Irşava, Vinogradiv, Hust, Teaciv şi Rahiv (cf. Čučka 2005: 463).

Semcóvici (Cr). Se întâlnesc variantele grafice: *Semkovics* şi *Szemkovics*.

Este format din antrop. *Semkó*[18] (< n.pers. ucr. *Semén* + suf. ucr. *-k(o)*) + suf. ucr. *-ovyč* (ucr. dial. *-ovič*). N.pers. *Semén* continuă n.calend. ucr. *Semén* (răspândit şi azi în unele localităţi ucrainene din România) < n.pers. grc. *Symeón* sau lat. *Simeón* < v.ebr. *Šĕim'ōn* (*Simeón*) „Dumnezeu aude / a auzit"; cf. v.sl. *Simeonъ* (Trijn'ak 2005: 331). Azi, n.fam. *Semkovyč* nu mai este viu în regiunea Ucr. Transc., unde e atestat la 1696 (cf. Čučka 2005: 508), dar este răspândit în regiunea Cernăuţi (cf. *Slovnyk prizvyšč* 2002: 320).

Pe lângă numele de familie în *-ici* şi *-ovici*, prezentate mai sus, în Maramureş, întâlnim şi altele, precum: *Bohotíci*, *Danilíci*, *Dubóvici*, *Dúmnici*, *Lábici*, *Sórici*. Unele dintre acestea erau proprii şi celor trei sisteme antroponimice analizate. Azi, au rămas doar în memoria locuitorilor mai în vârstă, care-şi amintesc din ce sat a venit cel care avea unul sau altul dintre aceste nume de familie. De exemplu, un informator din Rona de Sus, doar la auzul numelui de familie *Dúmnici*, ne-a răspuns: „Acesta (purtătorul respectivului nume de familie – s.n.), în mod cert, se trage din Remeţi, căci *Dúmnicii* trăiesc doar în satul acela. Acolo se întâlnesc şi

[16] După cum apare atestat, pentru prima dată, în localitatea Przmyśl, la 1366 (cf. *Slovnyk staroukrajins'koji* II 1978: 195).

[17] Deşi N. A. Constantinescu (1963: p. 134) afirmase în 1963 că n.fam. rom. *Pop* are la bază apel. rom. *popă* (care sub influenţa magh. *pap* „preot*")* a dat *Pop*, cu două decenii mai târziu, I. Iordan (Iordan 1983: 374) susţine că *Pop(u)* provine de la apel. rom. *pop*, care este o variantă a lui *popă*. Referitor la n.fam. *Pop*, existent pe teritoriul Ucr. Transc., P. P. Čučka (2005: 426) consideră că are la bază apel. magh. *pap* sau apel. uzual pol. ori slc. *pop* (fără ca *o* să treacă în *i* sau *u*) „preot". Nu excludem posibilitatea ca n.fam. *Pop*, răspândit pe teritoriul Ucrainei, să provină dintr-un apel. ucr. *pop*, neatestat de unele dicţionare (Hrinčenko 1907-1909; *Velykyj tlumačnyj* 2002 etc.), dar prezent în *Slovnyk staroukrajins'koji* II 1978: 196, unde apar formele *popъ*, *popь*, *pop*, *popo*, *pupъ*, fiind atestate începând cu secolul al XIV-lea (*popъ loi* – la Lviv, 1370; *popъ Lisinskij* – în Kiev, 1398 etc.) şi întâlnit în numeroase derivate (în care, ce-i drept, poate avea loc alternaţa lui *i* cu *o*), ca, de exemplu, *pópyk*, *popívn'a*, *popad'á*, *popóvyč*, *popóve* etc. sau în antroponime ca: *Pópyk*, *Popanýč*, *Popad'á*, *Popéj*, *Popénko*, *Popivn'ák* etc. (cf. Čučka 2005: 462-463) ori în toponime precum: *Popóve*, *Popívka*, *Popívci*, *Popóvyči* etc. (cf. Horpynyč 2001: 331-332), fără ca vechiul *o* să treacă într-un alt monoftong. În Sighetu-Marmaţiei, este atestat, la 1404, un *Kostje Popov* (*Slovnyk staroukrajins'koji* II 1978: 195). N.fam. *Pop* are o mare răspândire nu numai în România, ci şi pe teritoriul Ucrainei, în regiunile Transcarpatică (în raioanele Teaciv, Hust, Irşava, Rahiv, Mukaceve, Vinohradiv şi Ujgorod – cf. Čučka 2005: 461) şi Cernăuţi (cf. *Slovnyk prizvyšč* 2002: 285).

[18] *Semkó* funcţionează şi azi în Ucr. Transc. ca şi n.fam. (cf. Čučka 2005: 508).

cei cu numele *Dubóvici*". Un alt informator, de data aceasta din Crăciuneşti, ne-a relatat că „numele *Lábici* se întâlneşte în Ruscova".

Cauzele frecvenţei reduse a numelor de familie formate cu sufixele patronimice *-ici* şi *-ovici* pot fi numeroase. Una dintre acestea ar fi aceea că, fiind situate la periferia teritoriului lingvistic ucrainean, din care s-au desprins prin secolele XIII-XIV, şi ţinând cont că respectivele denumiri se dădeau reprezentanţilor păturii superioare a societăţii, aceste nume (nefiind caracteristice păturii mijlocii şi celei de jos) nu aveau „motive" să se formeze şi, probabil, nici mediul de aici nu era unul propice pentru păstrarea lor.

Analiza semanticii antroponimelor (devenite nume de familie) oferă posibilitatea de a înţelege mai bine procesul formării numelor de familie, de a lărgi într-un mod esenţial cunoştinţele asupra lexicului unei limbi vorbite în diverse perioade şi de a releva diferitele forme, derivate şi hipocoristice, ale numelor de botez care puteau circula pe un teritoriu lingvistic la un moment dat. Elucidarea informaţiei care sălăşluieşte în acestea duce la descoperirea a încă unei pagini din istoria socială, etnică şi culturală a popoarelor unei anumite regiuni.

Bibliografia:

Bélay, V. (1943), *Máramaros megye társadalma és menzetiségei. A megye betelepülésétől a XVII. század elejéig*, Budapesta.

Blyzn'uk, B. B. (2000), *Osoblyvosti stanovlenn'a hucul's'kych prizvyšč*, în „Hucul's'ki hovirky", red. Ja. Zakrevs'ka, Lviv, p. 166-176.

Bučko, H. Je. (1995), *Stanovlenn'a prizvýšč Bojkivščyny*, în „Bojkivščyna: istorija ta sučasnist'", red. princip. V. Konopl'a, Lviv – Sambor, p. 153-156.

Chudaš, M. L. (1977), *Z istoriji ukrajins'koji antroponimiji*, Kiev, „Naukova dumka".

Constantinescu, N. A. (1963), *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, Editura Academiei.

Costăchescu, Mihai (1931), *Documente moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, vol. I (1373-1437), Iaşi, „Viaţa Românească".

Čučka, P. P. (1970), *Istorija stanovlenn'a slovotvirnych typiv prizvyšč u hovirkach Zakarpatt'a*, în „Praci 13-ji respublikanskoji dialektolohičeskoji narady", red. P. Čučka, Kiev, „Naukova dumka", p. 80-89.

Čučka, P. P. (2005), *Prizvyšča zakarpats'kych ukrajinciv: Istoriko-etymolohičnyj slovnyk*, Lviv, „Svit".

Čučka, P. P. (2011), *Slov'anski osobovi imena ukrajinciv: Istoriko-etymolohičnyj slovnyk*, Ujhorod, „Lira".

Grković, M. (1977), *Rečnik ličnich imena kod Srba*, Beograd.

Horpynyč, V. O. (2001), *Slovnyk heohrafičnych nazv Ukrajiny (toponimni ta vidtoponimni prykmetnyky)*, Kiev, „Dovira".

Hrinčenko, B. (1996), *Slovar' ukrajins'koji movy*, t. I-IV, Kiev, „Naukova dumka", (fotocopie realizată în 1996 după ediţia din 1907-1909).

Ionescu, C. (2001), *Dicţionar de onomastică*, Bucureşti, Editura Elion.

Iordan, I. (1983), *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Kersta, R. J. (1984), *Ukrajins'ka antroponimija XVI st. Čolovičі imenuvann'a*, Kiev, „Naukova dumka".
Kovačev, N. (1995), *Čestotno-etimologičen rečnik naličnite imena v săvremenata bălharska antroponimija*, Veliko Trnovo.
Knappová, M. (1985), *Jak se bude jmenovat*, Praga, Academia.
Kravčenko, L. O. (2004), *Prizvyšča Lubenščyny*, Kiev, „Fakt".
Ostaš, R. I. (1995), *Do pohodžennʼa prizvyščevych nazv Rejestriv*, în „Rejestr Vijs'ka Zaporoz'koho 1649 roku", sub red. lui F. P. Ševčenko, Kiev, „Naukova dumka", p. 517-568,
Ostaš, R. I. (1989), *Slovotvorča struktura*, în „Mižetnični *svjazy* v ukrajins'kij antroponimiji XVII st.", sub red. lui A. P. Nepokupnyj, Kiev, „Naukova dumka", p. 124-133.
Pătruţ, I. (2005), *Studii de onomastică românească*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
Red'ko, Ju. K. (1965), *Heohrafija osnovnych typiv ukrajins'kych prizvyšč*, în „Pytynnja onomastyky", red. K. K. Cilujko, Kiev, „Naukova dumka".
Red'ko, Ju. K. (1966) *Sučasni ukrajins'ki prizvyšča*, Kiev, „Naukova dumka".
Superanskaja, A. V. (2005), *Sovremennyj slovarʼ ličnych imen*, Moscova, „Ajris Press".
Šimundić, M. (1988), *Rječnik osobnih imena*, Zagreb.
Trijn'ak, I. I. (2005), *Slovnyk ukrajins'kych imen*, Kiev, „Dovira".
Tupikov, N. M. (1903), *Slovarъ drevne-russkichъ ličnychъ sobstvennychъ imenъ*, Sankt-Peterburg.
******* *Slovnyk prizvyšč; praktyčnyj slovozminno-opfohrafičnyj (na materiali Černiveččyny)* (2002), col. red. K. M. Luk'an'uk şi alţii, Cernăuţi, „Bukrek".
******* *Slovnyk staroukrajins'koji movy XIV-XV st.* (1978), red. princip. L. L. Humec'ka, vol. II, Kiev, „Naukova dumka".
****Sučasna ukrajins'ka literaturna mova* (2001), sub red. lui M. Ja. Pl'ušč, Kiev, „Vyšča škola".
****Velykyj tlumačnyj slovnyk sučasnoji ukrajins'koji movy* (2002), red. princip. V. T. Busel, Kiev, „Perun".

COGNITIVE PERSPECTIVES ON LEARNING ENGLISH GRAMMAR THROUGH SITCOMS

Claudia Leah, Assist. Prof., PhD, University of Oradea

Abstract: Starting from the hypothesis that Sitcom is a genre that implies both real language phenomena and their motivation, the present paper aims at highlighting the idea that learning English, especially English grammar, using cognitive strategies, based on learners's cognitive abilities to acquire foreign language knowledge, can be combined with the strategies of learning English grammar through sitcoms, which, in their turn, are closely interrelated with the so-called learner autonomy. The paper will show that the approach to learning English grammar through sitcoms can be performed from different perspectives, depending on the instances in which it occurs.

Keywords: sitcom, learning, strategies, cognitive, learner autonomy.

It is generally considered that the learning process cannot be effective without knowing and using the whole spectrum of learning theories, i.e.: behaviorism (a teacher-centered instructional framework), cognitivism (learner viewed as an active participant to the learning process), and constructivism (learners build personal interpretation based on situations, experiences and interactions). The cognitive perspective on learning English grammar tries to put a light on how people acquire, perceive, remember and communicate linguistic information, and the cognitive ability may be defined as the capacity to perform higher mental processes of reasoning, remembering, understanding, and problem solving. Since there is a difference between language and other abilities, there is a close relationship between language and cognition, based on complex similarities and differences.

In the learning process, learners may have their own autonomy in acquiring foreign language knowledge. The idea of learner autonomy is sometimes confused with that of self-instruction and interpreted either as capacity or behaviour, either characterised by learner responsibility or learner control[1].

A foreign language can be tought and learnt through various methods and strategies, including songs, poems, games, role plays or sitcoms.

The word *sitcom* is a distinguished compound formed by putting together parts of two words: situation and comedy. Therefore, a sitcom is a humorous drama based on situations that may occur in everyday life. The situation comedy is considered a genre which initially appeared as a necessity for radio broadcasts, but now is seen as the asset of television.

The sitcom has some distinctive features such as:

- a *small cast of characters*; "Comedy, a cast of recurring stock characters"[2];
- "individual *self-contained episodes* are characteristics of most comedies"[3];
- the length of an episode is around half an hour;

[1] *Benson, P.,Teaching and Researching Autonomy in Language Learning. Harlow: Longman/Pearson Education (2001).*
[2] http://nevermindthebllcks.wikispaces.com/file/view/teaching+situation+comedies.pdf
[3] Idem

- the setting around *typical places* such as: cafeteria, Friends, Home, Office;
- they tackle highly *deep-rooted human flaws.*

Using a sitcom in a lesson, implies the idea that the teacher should think of its positive effect on forming students' competence to communicate in an efficient way[4]. Sitcoms are useful because:

- they have enjoyed *great popularity* both among teachers/educators and students;
- they *develop and improve* students' *listening skills;*
- they improve the quality of students' vocabulary;
- they frame and portray issues, characters on a *humour-based framework;*
- they *maximize students' pronunciation, pitch, rhythm and fluency;*
- they address *vocabulary, grammar, cultural, social* and many other aspects;
- they offer a *huge potential of exploitability;*
- *students* are *motivated* and *interested in the plot, characters, and catchphrases;*
- they are easily *adaptable to teaching objectives.*

The sitcoms have not been created with the second language learner in mind, but having been broadcast on TV around the world, they proved to be valuable as they perfectly render the English language in a totally unaltered way; moreover, these *"Spontaneous authentic materials exhibit the characteristics of natural everyday speech in a way that read-aloud texts do not."*[5]

The sitcoms strongly resort to multiple intelligences as most learners are visually, auditory, cognitively, kinesthetically and interpersonally engaged in these pre/while and post sitcom activities, showing an obvious autonomy. The visual input is supported by visual aid with "*paralinguistic features and extralinguistic information to help develop listening skills; for comprehension activities that stimulate freer production, both oral and written, of language; to practise pronunciation; and to familiarise students with the culture of the target language* "[6].

The real situations show that learners do not understand all words, still we should take into consideration that video resources are a complementarities of stimuli: audio, visual along with many non-linguistic ones, which together contribute to the jigsaw puzzle of the activity. The visual side of sitcoms, besides being fun and language learning motivating, has a dual role: drawing students' attention towards the content, while contributing to a more efficient comprehension encoded both linguistically and non-linguistically[7]. *"Incorporating communicative activities based on the content of the video can encourage a more interactive classroom, one in which the students are pushed to communicate what they have seen and heard in order to complete the task at hand. Video provides foreign language learners insight into the culture of the target language, and allows for the opportunity to question any non-*

[4]Balada, Jan et al. Framework Education Programme for Secondary General Education(Grammar Schools). Prague: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007.Metodický portál RVP. Web.
[5] Field, J. 'Finding one's way in the fog: listening strategies and second-language learners', in Modern English Teacher, 2000, Vol 9, no. 1, pp. 29-34.
[6] Walker, S. (1997). Video for young learners,
URL: http://skyscraper.fortunecity.com/networking/68/edtech/aisha2.html;
[7] Retrieved from http://www.hltmag.co.uk/oct12/sart02.htm on January

verbal aspects of communication that they may not be familiar with. Video can lead to such cross-cultural comparisons to be made."[8]

Linguistically, sitcoms not only enable but also encourage the learner to observe the language and enrich their vocabulary from an "*intensely verbal form of television".* [9]

By not exceeding half an hour, sitcoms allow the teacher and the students to have an entire lesson based on several minutes of watching them, observing and practicing while "present, exemplify, consolidate and revise language"[10]. The use of authentic material is a way of bringing the learners into the real world of the target language.[11] Consequently, exposing the learners to real English language at a normal flow, with its characteristic intonation, fluency and rhythm and not indulging in using just class-made videos that have been slowed down and adapted to the artificial class environment, the learning process combines its cognitive aspect with the learners autonomy. Thus, the vocabulary is enriched and the listening skills are developed, leading to a good acquisition of the English language. Such activities support the learners' needs and maximize their language skills. The teacher's aim is to choose the right episode of a sitcom, or sequence that the students would benefit the most, in order to attain the learning objectives. When students are provided with the appropriate video materials, these do not only boost their self confidence but they also bring along the sense of achievement which is of utmost importance during the learning process. These authentic materials also offer the correct feedback and learning strategy, if the teacher masters the manner of employing it productively and efficiently.

Sitcoms are full of cultural references. Depending on the situation these references might portray regional differences throughout the UK, the British class system, family issues, religion, race and ethnicity, gender issues, social issues, politics and numerous others, and the more the learners know about the culture of the language they are learning - the better their understanding of that language will be.

Since every language is culturally bound, it is obvious that it cannot be learnt in isolation of a target language's culture. Teachers should be aware of the fact that not every modern textbook contains supportive materials for teaching culture. If teachers want to incorporate teaching culture in the lessons, they should make use of authentic materials like sitcoms, which are valuable sources not only for acquiring language through the culture but also for broadening learners' views of people differences, attitudes and beliefs.

Culture is often perceived as making the study of English more attractive and providing a relief from vocabulary and grammar exercises, in other words as standing out of English language learning. Culture is inseparable of language, and together language form the so called linguoculture[12], i.e. language acquisition cannot be accomplished without cultural understanding.

"Teaching English via culture enhances not only a learner's level of proficiency but also contributes to their communicative competence, especially cultural, intercultural and

[8] Stempleski, S. & Tomalin, B. Video in Action: Recipes for Using Video in Language Teaching, Prentice Hall, 1990,

[9]URL REFERENCE Curriculum Corporation, 'Talk about laugh: Situation comedies' URL: http://www.curriculum.edu.au/download/lesspln/talkslp.htm

[10] Idem, ibidem

[11] Cooper, R., Lavery, M. & Rinvolucri, M. Video. Oxford: Oxford University Press, 1991

[12] Idem, pp. 218-221

sociolinguistic competences"[13]. English teachers should teach their learners discourse behavior of native speakers in order to realize how they think and see the world. Thanks to teaching culture in English lessons, the teacher encourages the students in international understanding, taking responsibility in the globalised world, and awareness of and respect to cultural differences. "*Cultural education should lead towards acceptance of people of different race, sex, ability, cultural background, origin and religion; moreover, students should respect other people's values, attitudes and beliefs"*[14]. By exploring the target language culture students not only heighten understanding of the foreign culture, but they can also compare foreign culture with their own culture, finding differences and similarities between their culture and the target.

It is generally agreed that a picture is worth a thousand words. The same applies to sitcoms which provide access to a cultural reference about the target language's culture. Sitcoms are a powerful resource for teaching culture since they present "living vibrant people who use the target language for daily communication"[15] from settings such as the stock exchange, court, American suburbia and army life through dressing, table manners, gender roles. Sitcoms familiarize learners with a target culture's sites, authentic discourse, native speakers' lives, and their social behaviours.

Thanks to watching sitcoms, learners encounter various customs, attitudes, beliefs and ways of life; furthermore, they can compare and contrast the culture of English speaking countries with the culture of their mother tongue. Due to learning more about the culture of English speaking country, learners become to understand the language's links to its culture; "the more we know about the culture of the language we are learning - the better our understanding of that language will be"[16]. Sometimes, this way of language acquisition is called "*acculturation model"*[17].

Sitcoms are humorous, and, therefore, under no circumstance, should teachers of languages leave *laughter and humour* out of the class as these *contribute to extremely productive and efficient teaching process*. Long gone are the days when teachers were perceived as rigid spirit modelers and education was conceived as an activity lacked of entertainment. In fact, nowadays textbooks, researches and articles abound about the intricacies and complexity of humour and not surprisingly "*humour is getting to be exploited as a powerful educational tool at these days*." [18]

It has been concluded that *humour alleviates stress and inhibition* while *fostering a positive learning environment, improving student/student/teacher rapport, raising learners' autonomy and interest.* It is said that humour and laughter turn out more areas in our brain, maximize learning and also strengthen memory. To be humorous, you must be smart and ready to take a step back from interpreting the world.

[13] Idem, Ibidem
[14] Idem, 221-226
[15] Herron, Carol et al. "The Effectiveness of a Video-Based Curriculum in Teaching Culture" in The Modern Language Journal, 1999, pp. 518-533
[16] Retrieved from http://www.teachingenglish.org.uk/article/sitcoms-a-tool-elt
[17] Chen, Yiching. "Integrating Authentic Video into Junior College English: An Empirical Study for Situation Comedy." In Humanity and Social Science, 43.2 1998, pp. 21-35.
[18] Retrieved from http://is.muni.cz/th/270029/pedf_m/DIPLOMA_THESIS.txt

It is often considered that "*humour is a good vehicle for providing authentic cultural information, builds bridges between cultures, practices language items in genuine contexts, develops creative thinking,provides memorable chunks of language, reinforces previously learnt items, enriches textbook-based courses and introduces a refreshing change from routine language-learningprocedures".*[19] Accordingly "*second language speakers may learn vocabulary, syntax, semantics, discourse conventions and culture of the target language via humour*"[20] . A teacher can teach the language of humour in order to make humour accessible for students; and vice versa, the teacher uses humour to make the language accessible.

The type of humour depends on the audience which grasps its meaning:

- ❖ universal humour is usually understood worldwide;
- ❖ culture-bound humour may be understood only by people of certain cultural background or experience;
- ❖ idiosyncratic humour may be understood only by people with the similar sense of humour.

As sitcoms are solely/mainly built on the exploitation of humour, this teaching resource may intensify the learning process: "when watching a sitcom we are not laughing at jokes but at ingredients which are mixed in a particular way".[21]

Most people prefer visual learning style, some prefer either auditory or kinaesthetic learning, or they do not prefer any particular perceptual channels. Sitcoms are a very appealing teaching tool as it conveys visual and verbal elements in the same time. Sitcoms highly overlap the learner styles and certainly this can just positively contribute to the success of the learning activity. Thanks to the *visual element* of the sitcom, learners get familiar with the setting of the plot; they not only learn about the culture of a certain place or country but also have some expectations of how people behave in given *physical surroundings* such as an office, a pub or a shop. Appearances of the characters such as dress, hairstyle and property are other visual components reflecting a character's life style and community belonging, together with *gestures, facial expressions, eye contact, body language or proximity*.[22].Regarding the audio elements, including verbal as well as vocal, English teachers should exploit sitcoms in a different way than the audio recordings.

Sitcom is a very powerful tool in English language teaching since it transmits visual and verbal components at the same time. Therefore, if learners misunderstand some parts of the video, they can rely on the visual element in the sitcom. Listening to real conversations with a visual support is generally perceived as more helpful in comparison with audio recordings. Moreover, a visual component of sitcoms puts learners in context of casual conversations. Since a sitcom contains picture and sound simultaneously, it presents the conversational process as a whole.

Starting from the idea that motivation is the art of getting people to do what you want them to do because they want to do it, we have to admit that sitcoms are real *motivation*

[19] Medgyes, Péter. Laughing Maters: Humour in the language classroom. Cambridge University Press, Cambridge, 2002

[20] Bell, Nancy D. "Learning about and through humor in the second language classroom" in Language Teaching Research, 13.3 (2009): 241-258. SAGE Journals Online.

[21] Corke, Mike. "Sitcom: Why Audiences Laugh." in The British Comedy Guide. Digital MarkLtd. Web.

[22] Allan, Margaret, Idem, pp. 68-70

generator resources as they are *playful, verbally teasing and culturally provocative* and thus, they irremediably capture the attention of learners who are lured into a fascinating laughter-filled and humour-based learning process that they become addicted to. The motivational strength of learning English through sitcoms can be explained with the following reasons:

- sitcoms distinguish from other traditional types of teaching materials (course books or audio recordings)
- sitcoms are part of the popular culture
- achievements corelated with exposure to the authentic language
- sitcoms are powerful means for supporting students in autonomous and lifelong learning
- sitcoms deal with issues of modern society
- learners may identify with the sitcom protagonists' experiences[23]
- learners experience sense of entertainment, satisfaction

Motivation is closely linked to a proactive teaching environment in which students are exposed to real English at native-like flow and the sooner we teach students how to "watch" a sitcom, the faster we have shaped intrinsically highly motivated learners capable of learning English language via sitcoms on their own at home, as autonomous learners. English teachers' task is to promote these *learners' autonomy and support self-directed language learning*. Learners should be exposed to authentic English language in order to acquire a communicative competence. A teacher's objective is to make the learners' lexical competence approximate that of native English speakers.By using *authentic video* in lessons, the teacher can enhance *students' perceptive* as well as *productive skills*, i.e. learners may not only understand authentic English but also utilize it in *real communication*. "Real" English vocabulary involves single words and multi-word items which are currently employed in conversational English by native speakers of the language[24] This language is widely colloquial and it is in accordance with the native-like fluency and word usage thus it incorporates a huge amount of spontaneous spoken and written language.

We cannot say that complete and highly formal language should not be taught but however learners need to be able to distinguish between an artificial speaking environment and a real speaking world as this is shortened, abbreviated, concatenated and many other linguistic and phonological processes influence its final shape. For example, we teach our students to respond to the common social formula 'How are you?' with expressions such as 'I'm very well, thank you. And you?', whereas in 'real' (American) English, the answer would be 'I'm good, thanks'. "Responding with the first option will only draw attention to the fact that the speaker does not pragmatically master the English language, whereas, in the second case, (s)he will be approximating the actual conventions of native English speakers."[25]

The best course of action when teaching real English and proposing to upgrade and enrich our students' lexicon, it is to resort to sitcoms as they completely feature this spoken natural language that the English speaking world would use and react to. "*Via watching sitcoms from different English speaking countries students are exposed to a different speaking*

[23] Retrieved from http://is.muni.cz/th/270029/pedf_m/DIPLOMA_THESIS.pdf
[24] Reengineering English Language Teaching: Making the Shift towards 'Real' English; English Language Teaching Journal; 2009; http://www.ccsenet.org/journal/index.php/elt/article/view/3295
[25] Idem

speed, tempo, accent, intonation, vocabulary, or slang"[26]. Like any other languages, English has been developing all the time. "*Thanks to its expansion across the world, English has diversified into abundance of forms, varying in pronunciation, intonation, grammar, vocabulary, spelling and usage in different environments"*[27].Though sitcoms, learners become familiar with collocations, phrasal verbs, and means for expressing functions, idiomatic expressions, lexical phrases and acronyms used in nowadays English. According to Sherman "*the sitcom may serve as a language model for specific language item or a general pool for students to pick up from as it provides up-to-date linguistic resource of accents, vocabulary, grammar and syntax*".[28]Teachers can never teach all the words or expressions and idioms in language but they can take advantage of a sitcom as a source of authentic language in their lessons.

It is believed that watching sitcoms enhances language acquisition process; in other words, students make rapid progress in listening comprehension, extension of vocabulary stock and oral production. In addition, learners gain confidence in speech, improve in communicative techniques and produce the message in more effective way. On the other hand, utilizing sitcoms in the English lesson can be frustrating and discouraging, if the students do not understand the language. "*Comprehension of 'real' English may be complicated by high density of language, when there is a lot of speech with little action in the scene; words which do not match the action; quick speed of the speech; swallowing the words; unfamiliar dialects and regional accents; background noise; and a high degree of naturalism in the speech, for instance overlap in speech, mumbling or characters with their backs to the camera*" [29]. Learners, especially elementary ones would appreciate visual support and unambiguous action, where there is a close link between what the picture shows you and what is said; clearly pronounced speech in standard accents; and anything which slows down the diction. Chen believes that "*providing a learner with comprehensible input, which is slightly above the learner's language level, is crucial in acquiring the English language*".[30]

In conclusion, taking advantage of sitcoms in the English lessons can be highly beneficial since learners are exposed to authentic language. Perception and comprehension of modern English expressions lead to practice of these words and phrases in oral as well as written production. As a result, students' communicative competence in English becomes closer to native speakers'. Despite the fact that there are some obstacles in the clear comprehension of 'real' English, teachers can arrange the lesson around the sitcom in a way which would lead to progress in learners' language acquisition.

Bibliography

Allan, Margaret. Teaching English with Video. Harlow: Longman, 1985.

[26] Idem
[27] Gilmore, A., *Authentic materials and authenticity in foreign language learning* in Language Teaching 40/2, 2007,pp.97-118
[28] Sherman, Jane, Using Authentic Video in the Language Classroom, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
[29] Idem
[30] Chen, Yiching, op.cit.

Balada, Jan et al. Framework Education Programme for Secondary General Education (Grammar Schools). Prague: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007.Metodický portál RVP. Web.
Bell, Nancy D. "Learning about and through humor in the second language classroom" in Language Teaching Research, 13.3 (2009): 241-258. SAGE Journals Online
Benson, P., Teaching and Researching Autonomy in Language Learning. Harlow: Longman/Pearson Education. ,2001.
Chen, Yiching, "Integrating Authentic Video into Junior College English: An Empirical Study for Situation Comedy." in Humanity and Social Science, Journal of National Taiwan Normal University, 2013.
Cooper, Evan. "Decoding Will and Grace: Mass Audience Reception of a Popular Network Situation Comedy." In Sociological Perspectives 46.4, 2003, pp. 513-533.
Cooper, R., Lavery, M. & Rinvolucri, M. Video. Oxford: Oxford University Press, 1991.
Corke, Mike. "Sitcom: Why Audiences Laugh." in The British Comedy Guide. Digital MarkLtd. Web. 24 February 2013.
Field, J. 'Finding one's way in the fog: listening strategies and second-language learners', in Modern English Teacher, 2000, Vol 9, no. 1, pp. 29-34.
Garza, Thomas. "Culture." in Foreign Language Teaching Methods. Ed. Carl Blyth. Texas Language Technology Center, University of Texas at Austin, 2013.
Gilmore, A., "Authentic materials and authenticity in foreign language learning" in Language Teaching 40/2, 2007, pp. 97-118.
Herron, Carol et al. "The Effectiveness of a Video-Based Curriculum in Teaching Culture" in The Modern Language Journal, 1999, pp. 518-533.
http://is.muni.cz/th/270029/pedf_m/DIPLOMA_THESIS.txt
http://nevermindthebllcks.wikispaces.com/file/view/teaching+situation+comedies.pdf
http://www.hltmag.co.uk/oct12/sart02.htm
http://www.teachingenglish.org.uk/article/sitcoms-a-tool-elt
Kramsch, Claire. "Culture in Language Learning: A View From the United States.", Oxford University Press, Oxford, 1993.
Medgyes, Péter. Laughing Maters: Humour in the language classroom. Cambridge University Press, Cambridge, 2002.
Reengineering English Language Teaching: Making the Shift towards 'Real' English; English Language Teaching Journal; 2009;
http://www.ccsenet.org/journal/index.php/elt/article/view/3295
Sherman, Jane, Using Authentic Video in the Language Classroom, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
Stempleski, S. & Tomalin, B. Video in Action: Recipes for Using Video in Language Teaching, Prentice Hall, 1990,
URL REFERENCE Curriculum Corporation, 'Talk about laugh: Situation comedies'
http://www.curriculum.edu.au/download/lesspln/talkslp.htm
Walker, S. (1997). Video for young learners, URL:
http://skyscraper.fortunecity.com/networking/68/edtech/aisha2.html;
Weyers, Joseph R. "The Effect of Authentic Video on Communicative Competence" in The Modern Language Journal, 83.3 (1999), pp. 339-349.

ON SOME EUPHEMISMS EXPRESSED BY XENISMS

Oxana Chira, Assist Prof., PhD, A. Russo State University of Bălţi, Moldova

Abstract: The invasion of xenisms (foreignisms or loan words) nowadays is due to advertising, commercial or political purposes. Traders and politicians tend to impress the audience by using more sophisticated, foreign or institutionalized terms. Today's communication turns into a false one. In many cases, the sender of a message selects some unknown words to mask the reality by means of loans, especially, when the references made relate to such unpleasant aspects as: fast food which actually means "poor quality food" or scene science - fiction from Moldovan politics refer to "science fiction scenes" etc. The adoption and the usage of these terms in speech reflect some cultural and social expressive needs.

Keywords: euphemism, xenism, loan, economy, politeness.

Invazia xenismelor în perioada actuală se subordonează astăzi comunicării publicitare, scopurilor sociale sau politice. Atît comercianţii, cît şi politicienii tind să impresioneze publicul său printr-un termen cît mai ales, mai străin, mai camuflat sau instituţionalizat.

Multe împrumuturi, de dată mai recentă, au fost preluate ca atare, cu forma şi sensul lor etimologic, neadaptîndu-se la sistemul limbii române. Cauzele acestei neadaptări pot fi multiple, începînd de la perioada redusă în care termenul a intrat în limbă, cunoaşterea perfectă a limbii străine din care vine xenismul, dar şi păstrarea formei neadaptate considerată de utilizator mai elevată. Xenismele constituie o clasă din ce în ce mai bogată, în care intră mai multe anglo-americanisme. Această tendinţă se observă mai ales în denumirile profesiilor, care au fost lipsite de prestigiu, mai prost plătite, astăzi fiind susţinute prin intermediul unei „haine noi".

Actualmente a apărut în lingvistica românească un fenomen numit *anglomanie*, fiind totodată de mulţi lingvişti interpretată ca un pericol pentru limba română. Anglomania nu poate fi considerat un fenomen negativ, dacă îl privim drept un procedeu de modernizare a unor termeni demodaţi, de exemplu denumirile de profesii: *driveri* – „şoferi", *chef* – „bucătar calificat", *bodyguarzi* – „gărzile de corp", „paznic", *dealer* – „vînzători de maşini", *babysitter* – „dădacă", *shop manageri* – „şefi de aprovizionare", *Head-hunter* – „expert pe resurse umane", *copywriter* – „redactor pentru mesaje publicitare", *paparazzo* – „fotograf" etc. Deseori este utilizat în limbajul actual eufemismul *copyright* în locul sintagmei „dreptul de autor": „*Copyright-ul* şi libertatea accesului la informaţie" (*Contrafort*, 2007, 1-3 ianuarie-martie, 4); „Practica de a-ţi trimite prin poştă o copie a propriei lucrări este numită uneori *copyright-ul sarmanului* (poor man's copyright)" (www.eucopyright.com, 11.10.2014).

Un eufemism care nu are echivalent în limba română este *au pair*[1], termen provenit din limba franceză, deseori sinonim cuvintelor *bonă, dădacă, babysitter* etc. În anunţul

[1]*Au pair* este un termen francez care înseamnă "egal cu" şi descrie o persoană tânără care locuieşte în condiţii de egalitate cu o familie dintr-o ţară străină. *Au pair*-ul ajută familia la îngrijirea copiilor şi/sau treburi domestice în timpul şederii sale cu familia; în general primeşte o alocaţie bănească rezonabilă (sau bani de buzunar) (http://ro.wikipedia.org/wiki/Au_pair).

următor devine vizibil acest fenomen constituit dintr-un lanţ de xenisme sinonimice: „Craiova: Britanicii caută *babysitteri* în Dolj. Doljenii care vor să muncească în Marea Britanie în sistemul *Au Pair* sînt aşteptaţi mîine la ora 10.00 la sediul Agenţiei Judeţene de Ocupare a Forţei de Munca Dolj la o selecţie de mici dimensiuni pentru recrutarea de personal" (www.ziare-romanesti.info, 10.11.2009).

Cuvintele la modă *boss, high-life, summit, speech sau spici* sînt folosite în limba română deseori cu o conotaţie peiorativă: „La pauză avem *un summit la boss*" în loc de „adunare la şef". De exemplu: *no comment* – „formulă consacrată în cadrul interviurilor pentru a se evita răspunsul la o întrebare"; *high-life* – „viaţă veselă, desfrînată": „Unul dintre cei doi finanţatori majoritari ai Rapidului a fost surprins de paparazzii Cancan.ro alături nu de una, nu de două, ci de trei femei! Jucatorii lui se vaită ca nu au bani nici de bilete la RATB, însă şeful Rapidului trăieste o adevarată viaţă de *high-life*" (www.cancan.ro, 11.11.2014); *second-hand* – „uzat, folosit, vechi": „Citeste pe wall-street.ro ultimele stiri legate de masini *second-hand*" (www.wall-street.ro, 12.11.2014); *topless* – „cu sînii goi": „De data asta, Brit nu a surprins cu vreo aventură nocturnă la hotel sau cu vreun *topless* la piscină, ci prin hainele pe care a ales să le poarte, relatează Daily Mail" (http://unimedia.info/stiri/-1894.html).

Cu certitudine trebuie să menţionăm că eufemismele-xenisme referitoare la aspectele intime precum *safer sex, call girl, gay, lady of the night* etc. au scopul evitării lexemelor pudice. Xenismele sînt convenabile în calitate de eufemisme, deoarece pentru o bună parte de vorbitori de limba română sînt cuvintele străine nederivate şi nemotivate. În comparaţie cu lexemele române, care au o interdicţie socială, cuvintele străine cel puţin în stadiile iniţiale de utilizare a acestora, nu au o conotaţie negativă. De exemplu *gay* (engl. *gay*), *pedik* (ru. *педик*) pentru „homosexual", *tripak* (ru. *трипак*) pentru „gonoreie" etc.

După cum observă I. Coteanu, unele „prezintă o faţă conotativă dublă, căci într-un mediu social sînt indicele integrării individului în acest mediu, deci o marcă pozitivă, în timp ce în alt mediu sînt o marcă negativă, marca renunţării la anumite conformisme" [Coteanu, 39]. Astfel, termenul *hacker* substituie sensul negativ de spărgător de reţele computerizate. În acest caz *hacker* în limba română a devenit eufemism. Totodată, acest xenism are şi sens pozitiv cînd se referă la o persoană cu cunoştinţe temeinice în domeniul calculatorului: „Se numeşte Bogdan Gabriel Ionescu, dar din de-cembrie încoace a fost botezat *micul hacker* sau *piratul web*, după ce a clonat site-ul Poştei italiene şi a fost prins şi extrădat în Italia. E un *hacker* bun, poate îl angajăm să verifice mal-urile colaboratorilor?" (www.jurnal.ro, 4.11.2008). Uneori, din cauza necunoaşterii sensului xenismului, vorbitorii transformă aceşti termeni în eufemisme ironice. De exemplu, *deboserie* (< fr. *debauche*), pe care etimologia populară îl pune în legătură cu *boase, budoar* (< fr. *boudoir*), a devenit eufemism pentru *budă* (cu sensul de „toaletă, WC) [Seiciuc, 228].

Deseori xenismul în limba din care provine nu are sensul deplin eufemistic, cum ar fi *video chat* din limba engleză. Această sintagmă în limba română, nu înseamnă altceva decît „sex vitual": „*Videochatul,* un mod care maschează prostituţia" (www.realpress.ro, 16.06.2011); „Sînt multe povesti despre prostituţie online sau pe internet, sex virtual si multe altele. În România, cuvîntul *video chat* este TABU" (www.ele.ro, 4.10.2011). Lexemul *chat* este un „program care permite converaţiile on-line cu transmitere instantanee a mesajelor" [DEXI, 339], provine din engleză şi este utilizat pentru „sporovăială, taifas, taclale". În acelaş context, air bag la o maşină e „o pernă de siguranţă" pe cînd în limba română se utilizează

eufemistic pentru „sîni”: „Nici cu etilotestul nu a fost chip să i se măsoare alcoolemia şi şoferiţa cu *airbag-uri* mai mari decît putea duce a ajuns după gratii” (www.protv.ro, 30 septembrie 2013).

Xenismul *fair play* pentru „acceptarea loială a regulilor (într-un joc, într-un sport, în afaceri),” este utilizat cu o notă ironică în domeniul politic pentru „joc cinstit”. De exemplu: „Sigur, a fost un gest de *fair play* că aţi revenit asupra interzicerii comuniştilor” (Busuioc, 2003: 40)

În aceeaşi ordine de idei este necesar de explicat xenismul cu funcţia sa eufemistică *seif sex*[2], care nu are echivalent în română printr-o explicaţie scurtă sau printr-o singură sintagmă. „Prin *safe sex* se înţelege un act sexual absolut sigur, adică nici un fel de contact cu fluidele infecţioase ale corpului” (http://sida_info.tripod.com/id7.html); „Un fel de *safe sex* intre sufletele voastre. Drept urmare, s-a conturat o nouă formă de sexualitate în societate *(safe sex*, sexul sigur, protejat), mesajul avînd un scop educaţia sexuală” (www.zang.ro, 22.09.2014).

Multe dintre xenisme înregistrează mutaţii semantice în limba română. Este cunoscut xenismul *show* în sens de „spectacol”, însă în exemplul „Mare *show* a fost ieri la serviciu”, devine sinonim eufemistic pentru lexemul „scandal”. Xenismul *skanderbeg* este un sport practicat în prezent foarte des cu scopul de a măsura forţa în braţe a adversarilor. Acest lexem este utilizat în limba română cu sens eufemistic pentru „forţă, luptă”. De exemplu: „Lumea noastră nu-i un skandenberg între Bunul Dumnezeu şi Cel Rău, ci mai degrabă un ţesut viu reînnoint clipă de clipă, într-o succesiune prestabilită ce lasă loc (totuşi!) liberului – arbitru, de către Prestidigitatorul Suprem şi Încurcă-Lume jucînd aţele” (Galaicu-Paun, 2012: 325).

Acronimele sînt deseori utilizate cu funcţie eufemistică, deoarece legătura cu referentul se face mult mai greu, cînd nu se cunoaşte limba din care el provine. Variantele de pronunţare sînt numeroase, vorbitorii tind totodată spre o pronunţare exact ca în limba „sursă”. Acronimele împrumutate le putem considera xenisme, doar în situaţiile cînd iniţialele cuvintelor nu corespund cu iniţialele cuvintelor respective din limba română. De exemplu, acronimul *HIV*, ce vine din engleză, se decodifică în limba română ca *virusul imunodeficienţei umane*.

Acronimul englez *POS* „Piece of shit” [Sturgron, 67] este folosit în limba română ca eufemism, făcînd aluzii la „prostie, decizii greşite”. Acronimul *PMS* este decodat de majoritatea femeilor, însă rămîne eufemism din motive de pudoare şi lexic obscen pentru mulţi bărbaţi: „Cel mai de temut coşmar al bărbaţilor este perioada în care iubitele lor (…) suferă de PMS[3]” (www.tonica.ro, 11.02.2013).

Acronimul TINS „Two Incomes, No Sex”[4] face aluzie la „o căsătorie dintre două persoane de tip A, cel mai probabil obsedate de munca lor”: „Cînd au trecut unul pe lîngă celălalt în drum spre serviciu, Mary şi-a dat seama că aveau o căsnicie TINS” (Sturgron, 209).

Un alt acronim ironic utilizat eufemistic este PC de la *personal computer*, pronunţat *pi-si*, varianta română este CP *calculator personal*, pronunţat *ce-peu*. În varianta engleză îl

[2] *Seif sex* – „sexual activity with another in which a protective sheath is used” [Holder, 332].
[3] Varianta *PMS* în limba engleză semnifică *Premenstrual syndrome*.
[4] Traducere în română: două salarii, zero viaţă sexuală

atestăm în limbajul colocvial: „*PC*-ul lui nu se restartează”, acronimul *PC* substituind sintagma de „cap prost”.

Printre xenismele de origine germană se pot enumera următoarele substantive utilizate frecvent în limbajul actual din Birourile de migrare: *gastarbeiter* pentru „lucrător invitat”: „Bulgaria renunta la gastarbeiteri, inclusiv la cei din R. Moldova” (www.timpul.md, 31 martie 2009); *ausländer* pentru „străin, venetic”: „Este ceea ce voi încerca să fac în această temă, descriind diverse aspecte inedite / mai puţin cunoscute despre viaţa ca *ausländer* în Germania” (www.diseara.ro, 7 decembrie 2010). *Ausländer* este xenism în limba română, pe cînd în limba sursă germană acest lexem este înlocuit prin eufemismul *migrant.*

Un xenism din domeniul medicinii *Alzheimer* este utilizat în limbajul colocvial pentru „demenţă”. De exemplu: Ce nu mă cunoşti, ai alzheimer? este un xenism utilizat eufemistic de provineţă germană: „Aproximativ 500.000 de români sunt diagnosticaţi cu Alzheimer, afecţiunea cunoscută şi ca boala uitării, la care incidenţa şi prevalenţa cresc puternic odată cu vârsta (www.monitorulcj.ro, 28 octombrie 2013);

Un alt xenism de origine germană este eufemismul *Führer*, care are o individualizare grafică, prin care astfel emiţătorul manifestă că termenul nu aparţine limbii române. Observăm în următoarele exemple lexemul care substituie sensul de „dictator” este scris diferit. Prin urmare, primul exemplu dă dovadă că emiţătorul cunoaşte regula că substantivele în limba germană se scriu cu majusculă, în exemplu doi substantivul este scris conform limbii române. „Atunci cînd spui ceva care nu place *Fuhrer*-ului, primeşti imediat ştampila *omul lui Plahotniuc*” (www.unimedia.md, 10 noiembrie 2011); „Dacă există o metafizică a romanului politic, aceasta nu poate fi decît anti-politicul, opoziţia politic-sacru, condiţia Domnului Iisus cînd ajunge pe acel munte înalt şi i se arată tot pămîntul pentru a-l lua în stăpînire. Şi a încheiat studentul: „Iisus nu a primit oferta satanei fiindcă nu voia să fie *fuhrer*... Auzi, Ioana, cum vorbesc copiii în ziua de azi?...” (Stanca, 54).

Un xenism a fost preluat ca atare din italiană, cu forma şi sensul lui etimologic *macho* pentru „barbat afemeiat, curvar, barbat cu mai multe parterene sexuale”: „Profesorul de religie acuzat de viol, un macho adevarat!” (www.cancan.ro, 12.11.2014); „De ce femeile sunt «curve», iar barbaţii «macho» atunci când au mulţi parteneri sexuali” (http://gandul.md, 12.04.2013).

Persona ingrata sau *persoana non-grata* este un xenism preluat din latină şi folosit în afara limbajului diplomaţiei în vorbirea curentă despre o persoană care este exclusă dintr-un anumit cerc, sau despre cei care au pierdut dreptul de a intra într-un cazinou. De exemplu: „elevii ce deschid gura , devin persona non-grata şi sunt excluşi încet încet” (www.ziare.com, 11.11.2014).

Deoarece multe lexeme în limba română din Republica Moldova sînt afectate de limba rusă, există *acronime-xenisme* cu funcţie eufemistică, ce derivă din limba rusă: *ŢR* pentru „cancer”: „Vecinul părinţilor are *ŢR*” (Цервикальный *рак*) substituind astfel diagnoza de „cancer” sau „copil cu *DTŢ*” (Детский церебральный паралич) pentru „Paralizia cerebrală infantilă”.

Există xenisme prezente în limbajul actual din limba rusă, marcate de istoria URSS. De exemplu:

gulag – pentru „regim totalitar, represie, lagăr”: „dacă-ar fi să-i înnod cap la cap pe iubiţii mei, cîmpul electric format astfel ar fi suficient pentru a-mprejmui un gulag” (Galaicu-

Păun, 2009: 29); „*Gulagul* meu intim nu vreau să-l împart cu nimeni, nici măcar cu oamenii dragi, nici măcar cu Dumnezeu" (Ernu, 2006: 288); „Astfel societatea este pusă în faţa unei alegeri: piaţa liberă sau GULAG. Dar eu spun că liberalii greşesc dacă manifestă încrederea că, în prezenţa unei astfel de dihotomii şi a lipsei de alternative, societatea va alege, din nou şi obligatoriu, piaţa" (Ernu, 2012: 99);

perestroika: „Perestroïka, la Chişinău, avea să vină peste mai bine de un an. Odată cu ea, a apărut însă şi un impresionant număr de foşti disidenţi („Postdisidenţi", cum mi-am permis obrăznicia să-i numesc mai demult.) Nu aveam de gînd să le îngroş rîndurile..." (Busuioc, 2011: 23).

În exemplul următor observăm grafia incorectă şi diversitatea formelor selectată de emiţător:

„SPA sector 6 angajez *Hair-Stylist* (coafor şi frizerie) cu experienţa de minim 1 an" (www.jobs.bizoo.ro, 10.06.2013). În acest exemplu există două denumiri pe care de fapt emiţătorul le consideră echivalente. Vorbitorul ezită să formeze pluralul împrumutului *hairstylist*, presupunem că o frezerie are nevoie de mai multe persoane, dar în exemplele excerptate pluralul nu apare: „Salon de înfrumuseţare, cu vad bun, angajeaza *hair stylist,* cosmeticiană, manichiuristă, cu experienţă în domeniu de minim 2 ani,salariu pe baza de procent" (www.e-saloane.ro/anunturi, 20.05.2013). În al doilea exemplu, grafia incorectă a eufemismului, denotă că emiţătorul a selectat această variantă mai aproape de limba română, grafia corectă este însă *hairstylist*. Cuvintele preluate din alte limbi, pe lîngă problema scrierii lor în limba română, prezintă dificultăţi din punct de vedere al adaptării morfologice. Ceea ce era de aşteptat, că varianta corect scrisă nu apare în anunţurile online scrise în particular, dar în ziare de tipul *Adevărul*: „Sibianul Lucian Coman, cel mai bun *hairstylist* din România" (www.adevarul.ro, 16.03. 2011). Totodată şi eufemismul *playboy* pentru „tînăr elegant, cu fizic plăcut, care are succes la femei şi duce o viaţă uşoară" are variante ortografice diferite, deoarece scrierea termenului nu este normată. Acest eufemism apare ortografic în formele: *play-boy, playboy, PLayboyUL etc.* „*Playboy*-ul Silviu Văduva, instalat şef la Vama Bucureşti, a fost demis" (www.evz.ro, 12.10.2009).

În concluzie, contactul direct sau indirect, realizat pe cale orală sau scrisă determină evident preluarea unor unităţi lexicale dintr-o limbă „sursă" într-o limbă „ţintă". Limba româna s-a dovedit a fi receptoare la influenţe dintre cele mai diferite, îmbogăţindu-se cu noi termeni. Comunicarea de astăzi se transformă într-o comunicare falsă, cuvintele fiind selectate de emiţător astfel, încît să mascheze realitatea atît prin eufemisme-xenisme, în special, cînd se fac referirile la aspectele neplăcute: *fast-food* pentru „mîncare de proastă calitate" sau *scene science-fiction* în politica moldovenească pentru „scene fantastice" etc. Adoptarea acestor termeni corespunde unor necesităţi de expresie atît culturale, cît şi sociale. Printre motivele pentru folosirea acestor eufemisme în limbajul actual se numără: diversitatea exprimării şi expresivitatea, economia limbii, variaţia de expresie, eufemizarea şi parafrazarea tabuului. De altfel ajungem la cuvintele Profesorului E. Coseriu care menţiona „Alt temei ce determină substituirea unor semne, «…» , este aşa-numitul «tabu lingvistic», adică fenomenul prin care cuvinte asociative unor superstiţii sau credinţe sînt evitate, fiind substituite prin împrumuturi, eufemisme, perifraze, metafore, antifrază etc." [Coşeriu, 187].

Bibliografie de referinţă:

Coşeriu, I. *Omul şi limbajul său*, Iaşi: Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2009.
Coteanu, I. *Stilistica funcţională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*, Bucuresti: Editura Academiei R.S.R., 1973.
Holder, R. W. *Oxford Dictionary of Euphemisms*, New York: University Press, 2008.
Seiciuc, L. *Un alt fel de a nu spune: Eufemism şi disfemism în limbile romanice*, Suceava: Editura Universităţii „Stefan cel Mare”, 2011.
Surse bibliografice:
Busuioc, A. *În căutarea pierderii de timp,* Chişinău: Prut Internaţional, 2011.
Busuioc, A. *Spune-mi Gioni*! Chisinău: Prut Internaţional, 2003.
Contrafort: Revistă lunară a tinerilor scriitori din Republica Moldova.
DEXI: *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*, Chişinău, Editurile Arc şi Gunivas, 2008.
Ernu, V. *Inteligheţia rusă azi,* Chişinău: Cartier, 2012.
Ernu, N.V. *Ultimii eretici ai Imperiului*, Bucureşti: Polirom, 2006.
Galaicu-Păun, E. *Arme grăitoare*, Chişinău: Cartier, 2009.
Galaicu-Paun, E. *Ţesut viu. 10 x 10*, Chisinău: Editura Cartier, 2012.
Stanca, D. *Apocalips amînat*, Bucureşti: Gramar, 1999.
Sturgeon, R. *Green Weenies & Due Diligence*. *Jargon de afaceri american*, Bucureşti: Humanitas, 2010.

THE TRANSLATOR'S VOICE(S)

Raluca Nicoleta Balaţchi, Assist. Prof., PhD, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: The paper analyses the hypothesis of the existence of a transparent and audible translator's voice in the translated text. The translator's voice, which is one of the voices that can be detected in translated narrative discourse, is clearly identified in paratexts, which are particularly rich in contemporary retranslations of children's literature. It can also be perceived, to a lesser or greater extent, in the translated text, through various intrusions, distortions, tone and register shifts, all of which are an index of the translator's style, text orientation and translation norms.

Keywords: children's literature, retranslation, text orientation, translator's voice, norms.

Introduction

In this paper, we investigate the concept of the translator's voice, defined as the discursive presence of the translator in the text (Hermans, 1996), taking as a case study the translation of children's literature. It is a particularly rich corpus, as books for children are constantly retranslated in different historical, social and economic contexts. Our aim is to see to what extent the translator's presence can be identified in the translated text as a distinct narrative voice and whether it is more audible in retranslations. Children's books are a real challenge for the translator, as, in the case of texts such as tales, the translator reshapes the different original narrative voices and narrative perspective, putting his/her stylistic imprint on it.

Recent research in Translation Studies has suggested that the translator's voice is more clearly heard in subsequent retranslations than in first translations. Retranslation appears to be directly related to the translator's presence, as 20th century retranslators seem to be more audible than previous translators (Monti 2011, 21). Retranslated books for children are an interesting case from this point of view as they address different audiences and respond to different linguistic and translation norms. In retranslations, textual and narrative structures are redesigned, recreated and modernized according to the translators' and/or the publishers' profile.

In the first part of our paper, we discuss the concepts of *voice* and *retranslation*. Then, we outline the general peculiarities of children's literature. By the comparison of the source text with the target text, it can be shown that the various changes, distortions and interferences lead to the emergence of the translator's voice in the text.

1. The translator's voice in translated narrative

The concept of *voice* is generally used in narratology to define the narrator's presence in the text. But, as Theo Hermans and Giuliana Schiavi showed in 1996, the various existing models of narrative communication do not distinguish between original narratives and translated ones, thus overlooking the translator's presence in narrative discourse. Translated

narratives obviously differ from original ones, and therefore the translator's presence must be postulated in the translated text, as a counterpart of the author or of the narrator.

The translator's imprint on his/her text has been defined in Translation Studies as the translator's *voice* (Hermans 1996, Schiavi 1996, O'Sullivan 2003), *profile* (Assis Rosa 2008), *point of view* or *style* (Baker 2000, Bosseaux 2007, Munday 2008).

For Giuliana Schiavi (1996), new entities enter a translated text and the translator's voice can be partly considered as standing for the author's and partly autonomous. Theo Hermans (1996, 27) argues that "translated narrative discourse always implies more than one voice in the text, more than one discursive presence". Such a voice can be clearly manifest or merely "insinuated" into the text. Theo Hermans enumerates and analyses a series of cases where this presence manifests itself, even in the absence of a comparison with the source text. The first, namely the "text's orientation towards an Implied Reader" (1996, 28), is particularly important for the translation of children's books, especially in the case of texts which address more than one audience. (e.g. Perrault's tales).

Whereas Theo Hermans is mainly concerned with explicit instances of the translator's discursive presence, Jeremy Munday (2007) and Charlotte Bosseaux (2007) relate the translator's voice to the complex issue of style. Shifts in linguistic style are seen by Jeremy Munday as more interesting marks of the translator's voice than the manifest traces of the translator's presence such as those explained by Theo Hermans, because they are more subtle. In his discussion of the translator's discursive presence, voice and style, Jeremy Munday metaphorically associates style with the "linguistic fingerprint of an individual translator" (2007, 7), seeking to find what justifies the variation between "translators working in related geographical, historical and social settings".

Charlotte Bosseaux (2007), who is primarily concerned with point of view in translation, defines the translator's style as "the manner of expression or the characteristic use of language that is typical of a translator" (2007, 23).

The translator's voice has specific peculiarities in children's literature; these are explained by Emer O'Sullivan (2003) in connection with the asymmetrical communication structure specific to children's books – an adult writes for children, often addressing children and adults simultaneously. Studies of retranslations and re-editions of such texts in different cultures have underlined the importance of text orientation towards a certain type of addressee, as tales can be differently directed in translation (Hennard Dutheil de la Rochère 2011).

When analysing children's literature in translation, aspects like the sophistication of narrative structures, as well as the ambivalent audience allow the identification of the translator' voice in the translated text.

2. Retranslation

Retranslating is a response to the permanent need for updating translated texts for new linguistic and cultural requirements. It is a phenomenon which characterizes most literary systems. *Retranslation* – a new translation of a book already translated in the same target language (Chevrel, 2010, 11) – has been approached in various ways by Translation Studies scholars. The best-known theoretical model is the *Retranslation Hypothesis* (Berman 1984, 1990, Chesterman 1998, 2000). According to this hypothesis, the first translations are target-

oriented, whereas retranslations are generally closer to the source text. For Antoine Berman (1984, 281), retranslations are necessary as translations "age" and need linguistic updating; moreover, they bring a significant improvement if compared to previous translations.

Several subsequent studies have shown that time is rarely the only factor at stake in retranslation. For Anthony Pym (1998), (re)translating phenomena can only be explained by multiple cause models. According to him, a distinction should be made between active and passive retranslations. Whereas active retranslations share the same cultural context, the passive ones are separated by wide expanses of time or space and have no influence on each other. If the comparison between passive retranslations gives necessary information about historical changes in the target culture, that of active retranslations locates causes to the translator, being therefore "better positioned to yield insights into the nature and workings of translation itself" (Pym 1998, 83).

The necessity of a multiple causation model has been underlined in more recent studies based on empirical data from various cultures and literary genres; such studies bring interesting quantitative and qualitative results which show the dynamics of retranslation and the importance of the translator's visibility in the case of European literature. Isabelle Desmidt (2009) highlights how retranslations are not always source-oriented. In the case of children's literature, literary, pedagogical and economical norms are often more important than an allegiance to the original. Outi Paloposki and Kaisa Koskinen (2010, 30) also argue that "ageing" does not always explain retranslation (2010, 30) and suggest that more emphasis should be placed on translators and editors in the analysis of retranslation and revision as forms of text reprocessing. Yves Gambier discusses, in his turn, the numerous causes which prompt retranslating, in addition to or regardless of "ageing". These include context and ideological constraints, editorial policy and the translator's subjectivity (Gambier, in Monti and Schnyder 2011).

Children's books in translation constitute a corpus which brings evidence in favour of a multi-causal model for retranslation. Considered diachronically and synchronically, it is obvious that not all children's books are retranslated because texts need updating or improvement in terms of accuracy or closeness to the original. Translating styles, specific target cultural contexts and editorial issues count among the important factors that prompt retranslation. There are both passive retranslations, separated by wide expanses of time, and active ones, that coexist and share the same culture or generation.

3. Translating and Retranslating Children's Literature

Children's literature represents a special case of literary translation in Translation Studies as it has been emphasized by scholars like Georges Mounin, Antoine Berman or Katharina Reiss. It has given rise to a growing number of studies in the past decades: Reinbert Tabbert shows in his survey of the various approaches to the translation of children's literature that text-specific items, age-specific addressees, changing norms and the function of the translation count among the main analyzed aspects (2002: 303). Adaptation is considered by Katharina Reiss as the best solution for this type of translation (2002: 130) as texts must be translated according to the reader's age. Abridgement, omission, simplification, register shift are therefore accepted as long as they respond to the main function of such texts, namely respect for the young reader (2002: 131). Riitta Oittinen (2000) also argues that adaptation is

acceptable and even justified when translating children's literature, as it helps young readers understand the message; she suggests at the same time that more emphasis should be set on the translator, who should be more visible, as texts "do not function without human beings":

> The translator's centered approach to the study of translation differs sharply from older, more traditional approaches that are focused on abstract structures of equivalence, "matches", or "fidelities" between texts (in words). Thus, I do not agree with views that see translation as a mechanistic act – pertaining to texts as such, to the author's intentions and issue of language. In this way, the translator's action is relegated to obscurity, if not invisibility (2000: 3).

The translator's visibility supposes an orientation of the translator towards the reader:

> My intention is to demonstrate how the whole situation of translation takes precedence over any efforts to discover and reproduce the original author's intentions as a given. Rather than the authority of the author, I focus special attention on the intentions of the readers of a book in translation, both the translator and the target-language readers (2000: 3).

In the author's opinion, children's books are dialogical texts; their translation is a negotiable, non-authoritative communication between adults and children; as we will see, emphasis on this special type of communication is a strategic device in translated tales.

Several important aspects that shed light on the peculiarities of children's books translation and are particularly useful for the study of the translator's voice in a translated tale are treated in the 2003 special issue of *Meta* coordinated by Riita Oittinen. Text orientation is responsible for the various translating strategies adopted in children's literature translation. In her study of the translation of proper names in *Alice in Wonderland*, a double-address text, Christiane Nord (2003) states that "it would be interesting to see whether a particular strategy correlates with addressee-orientation. […] we have to look at the form of publication to find out whether a translation is directed at children or adults ». For Emer O'Sullivan (2003), the main difficulty in translating children's literature arises out of the peculiarities of the asymmetrical communication situation: an adult writes for children, often addressing children and adults simultaneously. Translators redesign textual and narrative structures for different audiences. The translator's voice on the narrative level is thus a crucial aspect that the analysis of the translated tale should account for, especially when complicated narrative structures are at stake.

The translator is not the only actor in the complex process of children's literature translation: the publisher has a major role, as Cecilia Alvstad emphasizes in her analysis of translated and non-translated children's books in Argentina, because he is "one of the most important mediators between the source text and the recipient of the translation" (2003). The publisher's profile is one of the factors that intervene and direct text-orientation in a tale and the translator's narrative presence. Translating tales may bring about a creative modernizing of the text, as Sandra L. Beckett demonstrates in her analysis of the different English versions of *Little Red-Riding Hood*: a tale can be translated through *retelling* it into an "imaged

language", which is particularly significant for contemporary contexts, when the addressees are the children of the "video-sphere" (Perrot, 2011: 11).

Children's literature seems to count among the type of texts most often *re*translated. Starting from Antoine Berman's and Anthony Pym's pioneering studies, *retranslation*, in the sense of a new translation of a book already translated in the same target language (Yves Chevrel, 2010: 11) is a phenomenon to which Translation Studies scholars have shown a growing interest lately, several approaches and theoretical models being suggested.

Retranslations reflect changing linguistic and translational norms from one epoch to another, as Miryam Du-Nour shows in her study on children's literature (1995). The voice of the translator in tales is the echo of the norms that underlie the literary and more generally cultural context as well as the translating strategies specific to a certain period.

For Anthony Pym (1998), retranslations are either active or passive and they must be clearly distinguished from re-editing: "Whereas re-edition would tend to reinforce the validity of the previous translation, retranslation strongly challenges that validity, introducing a marked negativity into the relationship at the same time as it affirms the desire to bring a particular text closer". He shows that explanation of (re)translating phenomena leads to a multiple cause-model, as "for every translation that we might want to explain in terms of causation there are at least four possible causes at work, any one of which might be dominant" (1998: 158).

Antoine Berman's Retranslation Hypothesis is discussed by Outi Paloposki and Kaisa Koskinen who argue that ageing is rarely the only factor at stake, underlying the importance of the individual commissioners and actors: translators and editors. Moreover, as far as the faithfulness to the original is concerned, they sustain, bringing evidence from various case studies that: "the strong version of the retranslation hypothesis, implying that later translations are closer to the original or better than an earlier translation (and/or substituting earlier translation), is not sufficient alone to cover the field of retranslations" (2010: 33).

The multiple causation model is developed in a recent study by Yves Gambier (2011), who shows in his turn that retranslations do not necessarily relate to previous versions of the original and that there are numerous other causes which prompt retranslating, in addition to or regardless of ageing. Context and ideological constraints, editorial policy, the translator's subjectivity are particularly relevant for the literary genre that we are interested in, namely tales.

4. The Translator's Voice in the Retranslated Text for Children

Retranslating is quantitatively and qualitatively present in most literary systems. It is one of the conclusions drawn by Enrico Monti and Peter Schnyder on the basis of a series of corpus studies on European literature (2011). Retranslations appear to have more "visibility" on behalf of the paratextual elements and 20th century retranslators seem to be more audible than previous translators (Enrico Monti, 2011: 21).

Children's literature is particularly interesting from this respect. Tales can be differently directed in retranslations: Martine Hennard Dutheil de la Rochère insists on the idea of re-orientating texts towards children with respect to two of *Cinderella's* translations into English (2011). Contextual constraints seem to justify a similar tendency in recent retranslations of Charles Perrault's tales into Romanian.

On the basis of a series of corpus studies which we have recently undergone in the field of children's literature translated from French into Romanian, we can argue that the retranslation of children's literature brings significant changes on both the textual and narrative levels. A translator-centered approach is, in our opinion, the most suitable frame within which such changes might be understood.

A significant number of translators mark their presence overtly, either by the explicit choice of a translatorial style, or by various "discordances" that are manifest throughout the text. Cultural embedding of the text distinguishes older and newer translations: if localization is more often used in old translations, recent retranslations present interferences or recreations of a universe that might be more familiar to the young reader.

Text-orientation towards a particular type of reader remains a major index of the translator's voice in children's books. Whereas ambivalent audience is preserved in some of the older translations, recent retranslations favor a clearly child-orientated text, with two distinct tendencies: educating the young reader and building a dialogical relationship. The translating voice is stronger in retranslations oriented towards the young reader and emerges through various strategies like shifts or distortions in tone or register, additions, explicitations, adaptations or omissions of problematic episodes or adult-intended comments. Re-orientation towards children also affects the paratextual level: a significant number of translators make use of explanatory notes, prefaces and original postfaces allow the translator overtly explain his/ her strategy[1].

References:

Berman, Antoine. 1990. "La retraduction comme espace de traduction", in *Palimpsestes*, 4, *Retraduire*, Paris: Presses de la Sorbonne Nouvelle. 1-8.

Chevrel, Yves. 2010. "Introduction : la retraduction – und kein Ende", in Kahn, Robert, Seth, Catriona, *La Retraduction.* Publications des Universités de Rouen et du Havre. 11-20.

Constantinescu, Muguraş. 2006. *Les Contes de Perrault en palimpseste*, Suceava : Editura Universităţii Suceava.

Du-Nour, Miryam. 1995. "Retranslation of Children's Books as Evidence of Changes of Norms". Target 7:2. 327–346.

Gambier, Yves. 1994. "La retraduction, retour et détour". Revue : *Meta : journal des traducteurs* / *Meta: Translators' Journal*, Volume 39:3. 413-417.

Hermans, Theo. 1996. "The Translator's Voice in Translater Narative". Target 8:1.23-24.

Kahn, Robert, Seth, Catriona. 2010. *La Retraduction,* Rouen: Publications des Universités de Rouen et du Havre.

Lombez, Christine (sous la direction de). 2011. *Retraductions - De la Renaissance au XXIe siècle*, Cécile Defaut (Editions), Université de Nantes: Horizons Comparatistes.

Monti, Encrico, Schneyder, Peter. 2011. *Autour de la retraduction, perspectives littéraires européennes*. Paris: Orizons, coll. Universités.

Oittinen, Riita. 2000. *Translating for Children*, New York and London: Garland Publishing.

[1] This paper is a result of the research programme PNCDI, CNCS-UEFISCDI, PN-II-RU-PD-2011-3-0125.

Oittinen, Riitta (sous la direction de). 2003. *Méta*, Traduction pour les enfants / Translation for children, Volume 48, numéro 1–2, p. 1–327, Montréal: Les Presses Universitaires de Montréal.
Paloposki, Outi, Koskinen Kaisa. 2010. "Reprocessing Texts. The Fine Line between Retranslating and Revising". *Across Languages and Cultures* 11:1. 29-49.
Perrot, Jean. 2011. *Du jeu, des enfants et des livres à l'heure de la mondialisation.* Paris. Editions du Cercle de la Librairie.

Pym, Anthony. 1998. *Method in Translation History*. Manchester: Jerome.
Reiss, Katharina. 2002. *La critique des traductions, ses possibilités et ses limites,* traduit de l'allemand par C. Bocquet, Arras. Artois Presses Univesité.
Schiavi, Giuliana.1996. „There is Always aTeller in a Tale". Target 8: 1.1-21.
Tabbert, Reinbert. 2002. "Approaches to the Translation of Children's Literature. A review of critical studies since 1960". *Target* 14: 2. 303-351.

INTERNALLY CAUSED VERBS OF CHANGE OF STATE

Maria Poponeţ, PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: This paper aims at shedding light on the semantics and syntax of internally caused verbs of change of state. Thus, we show that by itself, argued to tell apart externally caused verbs of change of state from internally caused ones, does not behave uniformly with respect to verbs belonging to the internally caused class, leading to the conclusion that the phrase does not modify a cause inherent to the verbs in question. Regarding adjunct causers, Romanian data confirms Levin's (2009) conclusion based on English according to which causative semantics does not represent a necessary condition for licensing causer prepositional phrases (PPs); such adjuncts can also be taken by non-causative verbs like unergatives and statives. In sum, the data under scrutiny does not provide conclusive evidence for the presence of CAUSE in the semantics and syntax of internally caused verbs of change of state.

Keywords: internal versus external causation, by itself, causer PPs, unergative, stative.

1. Introduction

The syntax and semantics of verbs of change of state has been a matter of debate mainly because of the questionable status of the diagnostics employed. In this paper we go over two such diagnostics which, according to us, do not necessarily support a causative analysis of internally caused verbs of change of state.

The paper is organized as follows: Section 2 introduces the notions of external and internal causation drawing on Levin and Rappaport Hovav (1995). In Section 3 we argue that *by itself* does not behave uniformly with respect to verbs belonging to the internally caused class, and should not hinge on a causative semantics of these verbs. In Section 4 we show that, while adjuncts containing emotion noun phrases are not introduced by a preposition that is typical of causers supporting Alexiadou and Anagnostopoulou's (2009) suggestion that emotion noun phrases are not genuine causers in Greek, Romanian does register unergatives (and statives) modified by natural phenomena and events in support of Levin's (2009) conclusion that causer PPs need not point to CAUSE. Section 5 resumes and concludes the paper.

2. Internally versus externally caused events

For starter, consider the pair of sentences comprising the change of state verb *break.* With such dynamic verbs resulting in an end state (i.e. the state of being broken), the change of state can either be contemplated by itself via an intransitive verb (cf. (1a)), or can be presented as a result of a cause via a transitive verb (cf. (1b)). It should be noted that semantically, the subject of the intransitive has the same role as the object of the transitive, i.e. theme/patient/undergoer of the change of state.

(1) a. *The window broke.*
b. *The boy broke the window.*

While researchers agree that we are not dealing with two lexical entries in that the intransitive and transitive variants participating in such causative alternations[1] are derivationally related, opinions differ as to which variant is basic. For instance, intransitive basicity is argued by Hale and Keyser (2002), and Pesetsky (1995), who claim that the transitive is derived by causativization, an operation which adds the cause argument to the intransitive verb. On the other hand, Chierchia (1989/2004), and Levin and Rapaport Hovav (1995) consider that the transitive form is basic, while the intransitive is derived by decausativization which removes the cause argument from the transitive.

In Levin and Rappaport Hovav (1995, henceforth L&RH), the availability of a transitive variant differentiates between externally caused verbs like *break* that (can) participate in the causative alternation and internally caused ones which do not because they lack transitives.

In the next sections, we go over the main features that L&RH attributed to these categories of verbs.

2.1. Externally caused verbs of change of state

Externally caused verbs "imply the existence of an "external cause" with immediate control over bringing about the eventuality denoted by the verb" (L&RH: 92). In other words, an externally caused event involves a causer ("an agent, an instrument, a natural force or a circumstance" (id.) independently of the entity undergoing the change of state. L&RH entertain bi-eventive lexical causatives comprising a causing subevent and a central subevent (Hale and Keyser 1987 cited in L&RH); the causer argument x is part of the causing event while the patient argument y belongs to the central event. As they involve two arguments, externally caused events have the dyadic lexical semantic representation below typical of transitive verbs.

(2) [[x do-something] cause [y become <STATE>]][2]

Despite exhibiting a transitive lexical semantic structure, externally caused events can give rise to intransitives[3], e.g. (1a), verbs exhibiting a monadic argument structure as a result of "existentially binding" the causer argument in (2) (cf. L&RH). Still, externally caused intransitives can only be derived if the event described by the verb does not specify anything about the causing subevent. For instance, *assassinate* or *murder* denote change of state events brought about by agents and cannot form inchoatives because intentionality cannot be removed.

(3) a. *The terrorist assassinated/murdered the president.*

[1] The core class of verbs participating in the causative alternation is represented by verbs of change of state (*break, close*, etc.). Other verb types engaged in this alternation are left aside in this paper.
[2] While it is possible for the causer to be an event as in *Will's banging shattered the window*, usually the causer is a simple participant representing the entire causing subevent via "metonymic clipping" (cf. Wilkins and Van Valin 1993, cited in L&RH).
[3] See L&RH: 282-283 for various classes of externally caused verbs that participate in the causative alternation.

b. **The president assassinated/murdered.*

Apart from the semantic arguments employed by L&RH[4], there are also morphological arguments in favour of deriving externally caused verbs of change of state via decausativization (see Haspelmath 1993). For instance, while Romance languages lack causative morphology, they do show the *se/si* morpheme on some intransitives considered to be externally caused (e.g. intransitive "break" exhibits the *se/si* morpheme in Italian, Romanian, and Spanish) as a sign of derivation from a transitive counterpart.

2.2. Internally caused verbs of change of state

By comparison, in the case of internally construed events "some property inherent to the argument of the verb is "responsible" for bringing about the eventuality" (L&RH: 91). With these verbs, the entity undergoing the change is also the cause of change by virtue of its inherent make-up. Since internally caused events are not brought about by an external entity they have the monadic lexical semantic representation in (4) (cf. L&RH), and are also monadic at argument structure.

(4) [y become <STATE>]

Internally caused verbs of change of state are conceptualized as self-controlled either because the change is inscribed in the natural development of the affected entity (*bloom, wither, ferment,* etc.)[5], or simply because the event arises from within the entity (*blush, faint,* etc.). In Romance, such verbs are usually non-*se*-marked precisely because the intransitive is conceptually basic, not derived from a transitive as in the case of externally caused verbs.

As mentioned before, according to L&RH, only externally caused verbs (i.e. conceptually transitive ones) participate in the causative alternation. Internally caused verbs lack transitive variants, and, consequently, do not engage in this alternation.

Nonetheless, against L&RH, McKoon and Macfarland (2000, 2002) and Wright (2001, 2002 cited in Rapapport Hovav and Levin 2012, and Rappaport Hovav 2014) showed that English internally caused verbs of change of state have transitive uses, but their subjects are usually restricted to natural forces and environmental phenomena.

(5) a. *Light will damage anything made of organic material. It rots curtains, it rots upholstery, and it bleaches wood furniture.* (LN)
b. *Salt air rusted the chain-link fences.* (LN)
c. *Bright sun wilted the roses.* (LN)
(Wright 2001: 112, cited in Rappaport Hovav and Levin 2012: 161)

As is generally accepted, lexical causatives, unlike analytical/periphrastic ones, express direct causation. Since humans cannot manipulate natural forces they cannot function as direct

[4] Additional arguments along these lines can be found in their work.
[5] See the list in L&RH: 283.

causers (cf. Rappaport Hovav and Levin 2012 adopted from Wolff 2003), and do not show up as subjects of transitive *bloom/blossom* (cf. (6b)).

(6) a. *Early summer heat blossomed fruit trees across the valley.* (LN 1999)
(Wright 2002: 341, cited in Rappaport Hovav and Levin 2012: 161)
b. **The gardener bloomed the flowers.*
(Rappaport Hovav 2014: 11)

Romanian also registers transitive variants for counterparts of the internally caused verbs in (5) which we leave aside here for reasons of space. However, it is a pair of verbs that lack a transitive version in this language that is relevant to the diagnostic that we discuss next. Specifically, we believe that the causative alternation that underlies the split between internally and externally caused verbs of change of state cannot do justice in the case of *by itself*.

3. By itself

Following Chierchia (1989/2004), L&RH consider that *by itself* is restricted to externally caused intransitives because it necessarily modifies the CAUSE present in the lexical semantic representation of these verbs. On their reasoning, internally caused intransitives lack the dyadic lexical semantic representation in (4), so they lack the CAUSE responsible for licensing *by itself*.

Although English *by itself* is ambiguous between "alone" as in (7b), and "without outside help" as in (7a), it is the second sense that is of relevance here. Thus, in (7a), this phrase modifies a cause which it identifies as the theme argument itself, i.e. the door causes and undergoes opening.

(7) a. *The door opened by itself.*
b. *Molly laughed by herself.* (Levin and Rappaport Hovav 1995: 88-89)

Arguing for a uniform causative analysis of verbs of change of state, Alexiadou et al. (2006) claimed that, unlike externally caused verbs like *open*, with internally caused predicates *by itself* is marginal or unacceptable because of redundancy.

However, there appears to be variation among such verbs. For instance, blooming for internal reasons is the norm and the addition of *by itself* is redundant in (8) because an externally caused scenario is hard to imagine. By comparison, growing can be facilitated through chemical means or heavy watering, thus, *by itself* is felicitous in (9).

(8) ??*Pomul a înflorit de la sine*
tree.the has blossomed from itself
"The tree blossomed by itself."

(9) *Planta a crescut de la sine.*
plant.the has grown from itself
"The plant grew by itself."

Both *a înflori* "bloom/blossom" and *a creşte* "grow" lack transitive counterparts in Romanian, so they obviously lack the causative lexical semantic structure in (2).

(10) **Căldura/ Grădinarul a înflorit pomii.*
heat.the gardener.the has blossomed tree.PL.the
"The heat/gardener blossomed the trees."

(11) **Îngrăşămintele/ Grădinarii au crescut plantele.*
fertilizer.PL.the gardener.PL.the have grown plant.PL.the
"The fertilizers/gardeners grew the plants."

Since *a creşte* easily allows *de la sine* "by itself" (lit. "from itself"), we are inclined to believe that this verb has a causative semantics whereas *a înflori* does not. In other words, these verbs exhibit a uniform conceptualization/lexical semantic representation (cf. the lack of transitive), but at the same time do not have a uniform semantics. On L&RH's reasoning, *de la sine* imposes a dyadic lexical semantic representation to a verb like *a creşte*, but the lack of a transitive variant argues against such a dyadic causative structure.

Hence, we consider that with internally caused events *by itself* is licensed by/presupposes the existence and denial of a scenario in which the event is externally caused. As *a înflori* and *a creşte* have an identical lexical semantic representation, we conclude that *by itself* does not hinge on a CAUSE in the semantics of verbs.

The data that we discuss next point in the same direction, making space for an analysis in which causation is linked to the added adjuncts themselves.

4. Causer PPs

Whereas (some) lexicalist accounts (e.g. L&RH, McKoon and Macfarland 2000, 2002) employ lexical semantic representations, syntactic accounts (stemming from Hale and Keyser 1993) allow semantic decomposition to take place in syntax.

Adopting a syntactic approach, Alexiadou and Anagnostopoulou (2009, henceforth A&A) and Alexiadou et al. (2006) posit a causative analysis to transitive and intransitive verbs of change of state alike, internally caused ones included. Such verbs, they suggest, are made up of a root denoting a result state which combines with vCAUS that introduces a causal relation between the causing event and the result state. In transitive verbs, the causing event is introduced by Voice (cf. (12a)), while in intransitives, causer PPs are licensed by vCAUS[6] (cf. (12b)).

(12) a. [Voice [vCAUS [root]]]
b. [vCAUS [root]]

[6] STATE in the lexical semantic representations in (2) and (4) above most likely corresponds to the lexical root within syntactic accounts.

A&A and Alexiadou et al. (2006) take internally caused verbs of change of state to be causative despite holding (with L&RH) that such verbs lack transitive causative uses. In their opinion, a verb's ability to take a causer PP is sufficient evidence for positing a causative analysis. Thus, an internally caused verb of change of state like Romanian *a înflori* "bloom", which does not manifest a transitive counterpart, can take causer PPs, allegedly, by virtue of exhibiting the structure in (12b)[7].

(13) *Pomii au înflorit de la căldură.*
tree.PL.the have blossomed from heat
"The trees blossomed from the heat."

To secure the architecture proposed for verbs of change of state, A&A consider that *from* prepositional phrases (PPs) constitute genuine causers if they can occur as subjects of a periphrastic sentence headed by (counterparts of) *make* or *cause.* In particular, they argue that *from* PPs should not modify unergatives, and if unergatives take such phrases they should not occur as subjects of periphrastic causatives. Hence, they admit that Greek unergatives can be modified by noun phrases denoting emotions as in (14a), but such noun phrases cannot be subjects of periphrastic causatives, whence the ungrammaticality of (14b).

(14) a. *I Maria xoropidikse apo hara.*
the Maria jumped.ACT APO happiness (A&A: 10, (34))
"Mary jumped from happiness."
b. *?*I hara ekane ti Maria na horopidiksi.*
the joy made the Maria SUBJ jump
(A&A: 10, (36b))
"Happiness made Mary jump."

According to Levin (2009), in English, the analytical causative equivalent to (14b) is also awkward.

(15) a. *She jumped from happiness.*
b. ?? *Happiness made her jump.* (Levin 2009: 8, (19))

Nonetheless, Levin provides attested examples in which English unergatives do take *from* PPs denoting emotions and allow periphrastic causatives.

(16) a. *Family members believe Raymond Pelzer simply ran from fear. An officer shot the unarmed man.*
Fear made him run.
.

[7] Although the authors argue that in Greek internally caused verbs are modified by adjuncts headed by *me*, a preposition typical of indirect causers, we should retain that, according to them, both direct and indirect causers are introduced by vCAUS.

(17) a. *She giggled from embarrassment/nervousness.*
b. *Embarrassment/nervousness made her giggle.*
(Levin 2009: 8, (20), (22))

The Romanian equivalents to (14a)/(15a), (16a) and (17a) are ungrammatical as a result of the prepositional phrase *de la* "from". Apparently, in Romanian, unergatives modified by adjuncts containing emotions are introduced by *de* "of", not by *de la* "from" typical of causers. As the sentences below can constitute answers to *De ce?* "Why?", we hypothesize that emotion phrases introduced by *de* "of" represent reasons rather than causers proper.

(18) a.	*Ea*	*a*	*sărit*	*de/*	**de la*	*fericire*	
	she	has	jumped	of	from	happiness	
b.	*??Fericirea*	*a*	*făcut-*	*o*		*să*	*sară.*
	happiness	has	made	CL.3SG.ACC		SUBJ	jump

(19) a.	*El*	*a*	*fugit*	*de/*	**de la*	*frică.*
	he	has	run	of	from	fear
b.	*Frica*	*l-*	*a*	*făcut*	*să*	*fugă.*
	fear.the	CL.3SG.ACC	has	made	SUBJ	run

(20) a.	*Ea*	*a*	*chicotit*	*de/*	**de la*	*jenă/*	*nervozitate.*
	she	has	giggled	of	from	embarrassment/	nervousness

b.	*Jena/*	*Nervozitatea*	*a*	*făcut-*	*o*
	embarrassment/	nervousness	has	made	CL.3SG.ACC
	să	*chicotească.*			
	SUBJ	giggle			

A&A further claim that adjuncts containing an emotion NP should not be interpreted as causers because natural forces or causing events are banned from Greek unergatives. However, Levin tracked down sentences comprising English unergatives modified by natural forces (cf. (21)) and causing events (cf. (23)). Their translations are acceptable in Romanian as well (cf. (22a) and (24a)). (25a) is a similar example found on the internet. All these sentences allow a periphrastic causative (cf. (22b), (24b), and (25b)) strengthening the causer status of *de la*-adjuncts.

(21) *Leaves rustled from the wind/breeze* (Levin 2009: 9, (26a))

(22) a.	*Frunzele*	*au*	*foşnit*	*de*	*la*	*vânt/*	*briză.*
	leaf.PL	have	rustled	from		wind	breeze

b. *Vântul/ Briza a făcut să foşnească. frunzele*
wind.the breeze.the has made SUBJ rustle leaf.the
"The wind/breeze made the leaves rustle."

(23) *The dog yelped from the blow.* (Levin 2009: 9, (27a))

(24) a. *Câinele a scheunat de la lovitură.*
dog.the has yelped from blow

b. *Lovitura l- a făcut pe câine să scheaune.*
blow.the CL.3SG.ACC has made PE dog SUBJ yelp
"The blow made the dog yelp."

(25) a. *Am urlat şi am sărit în sus de la sperietură.*
have yelled and have jumped in up from fright
"I yelled and jumped from the fright."
http://laraducu.wordpress.com/2009/07/

b. *Sperietura m- a făcut să urlu şi să sar.*
fright.the CL.1SG.ACC has made SUBJ yell and SUBJ jump
"The fright made me yell and jump."

We agree with Levin that unergatives can take *from* PPs when neither volition nor control is involved in bringing about the event. For instance, highly agentive unergatives like *work* do not take such phrases:

(26) *He worked *from….*

That unergatives can accommodate *from* PPs proves that the addition of causer PPs is not conditioned by the causative semantics of verbs. Furthermore, Levin (citing Koontz-Garboden) notes that *from* PPs are also found with stative predicates in English, as in *Her face was red from embarrassment.* Romanian statives can also take adjuncts headed by *de la* as in (27) provided that the nominals do not denote emotions.

(27) *Plantele erau veştejite de la secetă.*
plant.PL.the were wilted from drought
"Plants were wilted from the drought."

Since *from* PPs can introduce causers to structures that lack a causative semantics, *from* PPs should not be taken as evidence for an inherent causative analysis of internally caused verbs of change of state neither in English (cf. Levin) nor in Romanian.

5. Conclusion

The diagnostics reviewed in this paper do not warrant a causative analysis of internally caused verbs of change of state in English and Romanian. The fact that internally caused verbs lacking transitive counterparts in Romanian accept *by itself* leads us to the conclusion that this phrase does not hinge on the causative semantics of verbs. Moreover, the addition of *from* PPs to non-causative unergative and stative verbs in the languages under discussion constitutes indirect evidence against a compulsory vCAUS in internally caused verbs of change of state. From these, we can conclude that *by itself* and causer PPs are added, rather than licensed by CAUSE.

Bibliography

Alexiadou, Artemis and Elena Anagnostopoulou (2009). "Agent, causer and instrument PPs in Greek: implications for verbal structure", *MIT Working Papers in Linguistics* 57: 1-16.

Alexiadou, Artemis, Elena Anagnostopoulou and Florian Schäfer (2006). 'The properties of anticausatives crosslinguistically', in Mara Frascarelli (ed.), *Phases of Interpretation*, 187-212, Berlin: Mouton de Gruyter.

Chierchia, Gennaro (1989/2004). 'A semantics for unaccusatives and its syntactic consequences', in Artemis Alexiadou, Elena Anagnostopoulou and Martin Everaert (eds.), *The Unaccusativity Puzzle: Explorations of the Syntax-Lexicon Interface*, 22-59, Oxford: Oxford University Press.

Hale, Kenneth and Samuel Jay Keyser (1993). 'On argument structure and the lexical expression of syntactic relations', in Ken Hale and Jay Keyser (eds.), *The View from Building 20: Essays in Linguistics in Honor of Sylvain Bromberger*, 53-109, Cambridge, MA: MIT Press.

Hale, Kenneth and Samuel Jay Keyser (2002). *Prolegomenon to a Theory of Argument Structure*, Cambridge, MA: MIT Press.

Haspelmath, Martin (1993). "More on the typology of inchoative/causative verb alternations", in Bernard Comrie and Maria Polinsky (eds.), *Causatives and transitivity*, 87–120, Amsterdam: John Benjamins.

Horvath, Julia and Tal Siloni (2013). "Anticausatives have no cause(r): a rejoinder to Beavers and Koontz-Garboden", *Lingua* 131, 217--230.

Levin, Beth (2009). 'Further explorations of the landscape of causation: comments on the paper by Alexiadou and Anagnostopoulou', *MIT Working Papers in Linguistics*, 49, 239-266.

Levin, Beth and Malka Rappaport Hovav (1995). *Unaccusativity: At the Syntax-Lexical Semantics Interface*, Cambridge: MIT Press.

McKoon, Gail and Talke Macfarland (2000). 'Externally and internally caused change of state verbs', *Language*, 76(4), 833-858.

McKoon, Gail and Talke Macfarland (2002). "Event templates in the lexical representation of verbs", *Cognitive Psychology* 45: 1–44.

Pesetsky, David (1995). *Zero Syntax: Experiencers and Cascades*, Cambridge, MA: MIT Press.

Rappaport Hovav, Malka (2014). 'Lexical content and context. The causative alternation revisited', *Lingua* 141: 8-29.
Rappaport Hovav, Malka and Beth Levin (2012). 'Lexicon uniformity and the causative alternation', in Martin Everaert, Marijana Marelj and Tal Siloni (eds.), *The Theta System: Argument Structure at the Interface*, 150-176, Oxford: Oxford University Press.
Wolff, Phillip (2003). 'Direct causation in the linguistic coding and individuation of causal events', *Cognition*, 88, 1-48.

THE DISCOURSE OF MADNESS VERSUS THE PARADOX OF ACCEPTANCE. A CASE STUDY IN NEGOTIATED REALITY

Haralambie Athes, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The movie "I Am a Cyborg, But That's Ok", directed by Park Chan-Wook, apparently revolves around a strange love-story between two patients in a mental institution, while subtextually displaying a complex net of inquiries into the nature of reality, the dynamics of psychiatric diseases and the role of society as formative environment. The cinematic discourse offers an insight into the seemingly chaotic chart of distorted meanings and inherently biased attitudes that ultimately shape the individual perspective.

Keywords: manufactured reality, treatment, attempted suicide, neurosis, manipulation.

Often perceived as a romantic comedy, the movie "I Am A Cyborg, But That's Ok" is constructed upon a much deeper net of meanings than a mere love-story in the oppressive environment of a mental institution. First of all, it is an inquiry into the intricate definitions of normality, sanity and reality, and an equation containing complex factors, beginning with the perpetual human desire to find a coherent answer to the question "What is the purpose of existence?" to the need of wearing a social mask. The plot revolves around Young-Goon, a young woman who is convinced that she is a cyborg – throughout the movie, the viewer gets a glimpse at what might have caused her obsession, including her family's mental history and her own maddeningly repetitive life, but this is not what is important – the paramount importance lies in the potentiality of being cured, not in the disease itself.

The beginning of the movie consists of a scene whose meaning seems to be that of convincing the viewer that society has turned individuals into robots – along an endless assembly line, a voice commands the workers, and they all make the same moves, over and over again, in the exact same succession, until for one of the workers another voice takes over, ordering her to connect to a source of energy – cutting her own wrists, Young-Goon tries to recharge using electricity, and she is taken to a mental institution to be cured of her allegedly suicidal tendencies. Even if it clearly shows the reaction of the people around her – be it the apparently mindless co-workers or the hospital staff – the movie seems to be making a consistent effort of imagery to convince the viewer that she *really is* a cyborg (or, at least, that she is different). Basically, beyond the obsessive "straight line" asked by the voice from above giving directions to the workers, she becomes the individual with the most authentic human behaviour, since she stops acting like a robot. Young-Goon's mother keeps repeating "My daughter is a human being", while we see images proving that she is being deprived of the very right to act human, and forced to turn herself into a thoughtless machine, programmed to follow the indications of a voice whose source is never revealed.

The first scene inside the mental institution is confusing; Young-Goon in a wheelchair, pushed along a large hospital room by a kind-looking woman, who is explaining the particularities of the "cases" they meet – patients with various mental problems. Suddenly, though, the apparent comfort of the scene is dislocated by an intrusion from the real hospital stuff – the alleged nurse discussing the cases is actually a patient herself, and this unexpected

identity shift is a preview of the series of distorted realities to be presented, through a complex combination of realism and expressionism, against the background of a shifting pattern of what Pudovkin would call relational editing[1]. Each character has his/ her own universe, populated by unique thoughts and threatened by individual obsessions.

Communication – in the universally accepted definition – seems to cease being an option for Young-Goon, who refuses to talk to people, choosing to focus her inherent communicational needs upon fluorescent lights. What she obsessively repeats when talking to lights or vending machines is actually a lamentation about human condition in general and the apparent gap of signification between her being and the universe around her: "I still don't know what my purpose is". From the perspective of purpose itself, she considers herself to be inferior to machines, since machines do possess some kind of meaning, some kind of purpose.

When she finally decides to break the self-imposed barrier of silence, after having met Il-Soon, she asks him to steal her sympathy (in a twisted collection of "laws" presented throughout the movie, having sympathy is the worst of the seven deadly sins[2]). Accordingly, the first thing she tells him is actually a self-contradicting statement: "I have this thing I want somebody to steal from me". The ambivalence between the concept of stealing and the wilful choice of giving something up suits Il-Soon perfectly, as he is known for his alleged ability – accepted as fact by the others, as if through a complex act of self-induced hypnosis - to steal the strangest things, from one's ability to play ping-pong to politeness and a day of the week (he is accused of stealing Thursday).

At an earlier point, Young-Goon's mother had stated "It's ok if you are a cyborg. It won't interfere with how you live. Just don't tell anybody", as if the problem were not the self-delusional behaviour itself, but the way the others perceive it, accepting it or condemning it. Il-Soon also readily accepts Young-Goon psychosis, also understanding the real reason behind her desire to have her sympathy stolen – she tells him it prevents her from killing the people she should kill – as being the remnant of a childhood trauma: seeing her grandmother being taken away by an ambulance, and perceiving the doctors and nurses dressed in white as attackers, consequently metabolizing this trauma mentally through an intense need for revenge. Revenge is already present in Young-Goon's mind, who fantasizes about opening fire in the hospital using guns sticking out of her robotic fingers[3].

Il-Soon has his own share of neurosis. Left by his mother when he was fifteen, he somehow managed to turn this trauma into a perpetual annoyance related to a frivolous fact: his mother took his electrical toothbrush. Driven by the persistence of his trauma, he turned it into an obsession about brushing his teeth. He is also terrified about vanishing into a dot ("I'm afraid I'll vanish. I'm anti-vanishing"). The metaphor of death present in the fear of "vanishing into a dot" strongly resembles the feelings of inadequacy and pointlessness experienced by Young-Goon, with the latter eventually refusing to eat – but, rather surprisingly, not as a means to put an end to her life; her refusal to eat stems from a deep

[1] Monaco, James. How to Read a Film. The Art, Technology, Language, History and Theory of Film and Media, Oxford: Oxford University Press, 1981, p. 323

[2] At number three, on the same list, there is "feeling guilty". At number four, "thankfulness".

[3] The imaginary enactment of her murderous fantasies is accompanied by cheerful music, with the association between the violence of the scene and the happy song producing a strange effect.

belief that she really is a cy-borg (as opposed to a mere psy-cho, a word-play between the two characters). According to this belief, she needs to be charged instead of being fed[4].

At this point the viewer gets to witness a clash of realities. On the one hand, Young-Goon's psychotic conviction. On the other hand, the logical arguments provided by the doctors and nurses to put an end to her hunger-strike. One might think that the obvious choice should be based on reason, but then again, her supposedly good-willed "saviours" also use shock-therapy[5]. Against the background of this clash, Il-Soon chooses to completely embrace Young-Goon's apparent madness, and to act as if she really were a cyborg. If the serious discussions between Il-Soon and Young-Goon about stealing sympathy and talking fluorescent lights may appear as further damaging the sanity of both, we soon have the proof that, in this case, *not* questioning another person's reality, albeit made-up, is a much better alternative than forcibly convincing that person to adapt to another one, imposed by others. Throughout a significant scene, the two characters actually share one fantasy[6], as a metaphor for finding common ground instead of inquiring into the functionality of the other's reality. Having reached a level of understanding and empathy that enables him to connect to Young-Goon's reality, Il-Soon devises a strategy to save her; he convinces her that he has designed a "rice-convertor" ("rice-megatron") that can enable robots to turn normal food into energy, and he even mimics a surgical intervention, so that his patient trusts him completely. The device is constructed using the pendant he had got from his mother, and after the "successful surgery" he buries it – again, a gesture of symbolic value, and a metaphor for forgetting the past represented by his mother and his childhood trauma in favour of a future with Young-Goon.

The entire movie could be decrypted as a metaphor for the difference between treatment and actual help, where treatment stands for the method adopted by doctors and Young-Goon's fantasy world is considered a disease, and help represents the acceptance of this fantasy as functional reality, through empathy. It is in fact rather paradoxical: in an artificial environment (the mental institution), doctors try to cure the patients' perspective on a presumably objective reality. The one who succeeds in restoring Young-Goon's will to live is a mental patient, not a doctor – the dialectics of healing is more complex than detecting a disease and treating it. Throughout the entire movie, the disease itself is personified. The viewer does not see people with psychiatric diseases, but the human side of the disease.

Along the plot development, it seems like the neurosis of normality poses a much greater danger to the individual than the deviation from the psychiatric norm, and the ending[7] places a significant question mark on the scientific effort to understand the disarticulated relationship between cause and effect in the case of mental patients, and supporting the idea of acceptance as treatment. If being different is no longer a problem, and the general meaninglessness of existence is included within the norm, than each individual's reality,

[4] Once more, her attempted suicide is given a new dimension – not an act of self-destruction, but an act of survival, based on the conviction she would need to connect to a power-source.
[5] Even though it is proven that I can cause amnesia and trauma, shock-therapy is being used for other patients as well, in spite of the complete lack of progress.
[6] Young-Goon and Il-Soon fly together, while yodeling – a talent stolen by the latter from another character – to a land where the former meets her deceased grandmother, being offered the chance to ask about the meaning of life.
[7] The two characters together, having overcome both her refusal to eat and his fear of shrinking into a dot, having discovered the true dimension of the connection between them.

however strange, becomes operative and meaningful. From the medical point of view, the discourse of madness is treated through forcing the commonly acknowledged pattern of reality upon the patient. For the patient, it only means empowering a version of reality that he/she either does not comprehend, or finds hurtful. Doctors perceive Young-Goon as a case, a sum of symptoms, and an erroneously coded reality that needs fixing. Il-Soon sees her as a human being trying to cope with her reality on her own terms. Once he is able to adequately grasp her utopia-of-the-self, curing her stops being a matter of treating, and turns into a matter of curing. The treatment provided by the hospital is understood and felt by patients as psychological and physical torture, mind control and painful manipulation of individuality. Doctors are oblivious to Il-Soon's intentions, but his help is accurately apprehended by other patients[8], so shared madness looks better equipped for solving one's problems than an aggressively imposed normality. The social masks, once acknowledged as such, are no longer a hiding place, but a functional environment; as long as each individual can tap into another one's version of reality, communication can surpass any boundaries, and the healing process can begin. The entire textuality of disease is transformed, once the norm defining disease is so elastic as to encompass *all* versions of reality. Forced to choose between an exterior reality they cannot relate to and a wholesome unreality that they construct themselves, patients inevitably choose the latter, thus fuelling, once more, the conflict between doctors and patients – a seemingly paradoxical conflict, since it basically involves the people-who-cure and the people-to-be-cured. But if the treatment needs to be forcibly accepted, is that a treatment? This is one of the questions subtextually raised by the movie. If one individual, for whatever reason, creates his/her own reality, then questioning or even denying this reality can only bring about trauma, alienation and a further fragmentation of the connection between individual and environment.

Another question raised by the cinematic narration is related to the very definition of reality, and the answer suggested by the movie is perhaps more puzzling than the question itself. On the one hand, there seems to be a dual definition of reality which closely resembles the ones offered by Philip K. Dick: "Reality is that which, when you stop believing in it, doesn't go away". On the other hand, though, all patients in the mental institution never stop believing – or, at least, they do not want to. But then again, in *VALIS*, Philip K. Dick states that "sometimes, the appropriate response to reality is to go insane", and this looks to be exactly the case. When faced with a reality that causes too much trauma – her grandmother being dragged away by doctors, in Young-Goon's teenage years, and Il-Soon being left by his mother – the individual has to resort to a safe haven; and if this haven does not exist, it has to be created. Moreover, they both perceive their slice of the real through carefully designed social masks, simulating perspectives in order to cope with it. This complex process of simulation echoes Baudrillard's theory on simulation[9], but here the different stages are not in any order anymore, but rather cyclical. Moreover, in the movie, simulation has no purpose, but represents a purpose in itself. Characters do not actually use it as a tool in perfecting their

[8] In the scene when Young-Goon is enjoying her first real meal after her refusal to eat, all the other patients are mimicking her gestures and seem really connected to Il-Soon's efforts; he is telling her what to do, step by step, as if she had long forgotten how to act like a human.

[9] While Baudrillard regards the process of simulation as being a set of distinctive stages, the movie views it as a repeating endlessly, fuelled by the developments in the interactions between characters.

social masks, but as a certain level of functionality as far as their version of reality is concerned.

The movie could be interpreted as a strange love-story between a delusional guy who wears a rabbit-mask and a girl who thinks she is a cyborg, but also as a crash course in applied psychology or an introductory guide to acceptance. The complex interplay of realities and perspectives, of masks and selves, and of visions of normality and disarticulated norms, all against a background that seems to belong to a cyberpunk setting instead of a mental institution, ultimately deciphers the riddle of hope amidst what it seems to be a desert of meaninglessness.

Bibliography:

Baudrillard, Jean. *Selected Writings*. Ed. by Mark Poster. Stanford: Stanford University Press, 1988
Baudrillard, Jean. *Simulacra and Simulation*. Trans. by Sheila Faria Glaser, Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1994
Baudrillard, Jean. *Symbolic Exchange and Death*. London: Sage, 1993
Baudrillard, Jean. *The Illusion of the End*. Trans. by Chris Turner. Cambridge: Polity, 1994
Dick, Philip Kindred. *Do Androids Dream of Electric Sheep?*. New York: Vintage Books, 1982
Dick, Philip Kindred. *Flow My Tears, The Policeman Said*. New York: Vintage Books, 1998
Dick, Philip Kindred. *The Three Stigmata of Palmer Eldritch*. New York: Vintage Books, 1973
Dick, Philip Kindred. *Time Out of Joint*. New York: Vintage Books, 2002
Dick, Philip Kindred. *We Can Remember It for You Wholesale*. New York: Vintage Books, 1992
McHale, Brian. "POSTcyberMODERNpunkISM". In Larry McCaffery (ed.), *Storming the Reality Studio: A Casebook of Cyberpunk and Postmodern Fiction*. Durham: Duke University Press, 1991
Monaco, James. *How to Read a Film. The Art, Technology, Language, History and Theory of Film and Media*, Oxford: Oxford University Press, 1981
Moylan, Tom. *Demand the Impossible: Science Fiction and the Utopian Imagination*. New York: Methuen, 1987

Filmography
I Am a Cyborg, But That's Ok. Directed by Park Chan-wook. CJ Entertainment, 2006.

SENTENCE-INITIAL INFORMATION STRUCTURE IN ENGLISH AND ROMANIAN: A PRAGMATIC APPROACH

Silvia Florea, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: My paper sets out to explore various aspects pertaining to how information structure may be constrained, determined and correlates with differences in meaning in English and Romanian. It argues that from a pragmatic point of view, accounts of sentential information structure correspond to truth-conditional effects and that topic-comment representation in both languages is reflective of discourse unbundling that serves specific communicative needs.

Keywords: information, sentence structure, pragmatic, topic, comment.

The last decades have witnessed an increasing interest in the unifying approaches to pragmatic phenomena, particularly in the development of overarching logical theoretic frameworks of information structure. Newly arising research platforms on the interaction of discourse coherence, implicatures and information structure have underscored the architectural interface of several fields, in particular of linguistics and philosophy: information structure, in terms of the ways in which the informational architecture (rheme vs theme; topic vs focus, given vs new, etc.) is reflected in the sentence structure; the semantics of discourse with regard to the way meanings of sentences contribute to text cohesion and dialogue; and the pragmatic inferences (implicatures) generated by the speaker's rationality and cooperativeness that contribute to the richness of sentence meaning. More specifically, the study of implicatures offers significant functional explanations of linguistic facts, produces simplifications in the structure (and content) of semantic descriptions and last but not least, provides explicit explanation and evidence of how it is possible to mean (and be understood accordingly) more than is said.

Several attempts have been thus made at subsuming conversational implicatures to semantics (Chierchia, 2004), at uniformly explaining information structure, presuppositions, and conventional implicatures (Simons et al., 2011), at exploring discourse theories in terms of segmented discourse representation theory (Asher and Lascarides, 2003), and game theoretic pragmatics (Benz et al., 2006), including the Optimality Theory recent research proposed by Benz and Mattausch (2011).

Along such theoretical framework approaches, a considerable number of experimental studies have pointed out that constituents such as the information structure and implicatures are closely interdependent. Starting with the Prague School theorists, Halliday (1967), and Vallduví (1992;1993) the theory of information structure has been described at sentence-level as a variation of sentential structure operating along certain parameters so as to regulate the presentation of the information in a way that relates that information to the prior context structure. The relationship is thus characterized by the primitive functional roles of theme/rheme, focus/ (back) ground, topic/link, old/new, etc. These primitives encapsulate the correlated sentence information structure and help explain the roles of particular syntactic focus constructions, of intonational focus, ellipsis (Winkler 2005), of topicalization and/or other

displacement transformations, including of a wide range of other phenomena such as word order, the functionality and representations of distinguished structural positions, definiteness, specificity, use of affixes and negation, etc.

However, information structure is typically taken to be a pragmatic phenomenon, with primitives that represent pragmatic categories of the proposition and that can be defined on the basis of pragmatic information interpretation established in the unifying management sense of the Common Ground (Lambrecht 1994; Roberts 1996). Hence, the concept of 'topic' may be approached from several viewpoints: of *aboutness* (Gundel 1988; Lambrecht 1994); *addressation* (Reinhart 1981); *presupposition* (Roberts 1996) and/or *givenness* (Katz and Selkirk (2011). Similarly, the notion of 'focus' is generally interpreted across various property of information theories that differentiate between proposition and presupposition (Lambrecht 1994) or definiteness and givenness (Erteschik-Shir 2007). These approaches rest on the pragmatic properties and functions that the chunk of information has in a context, and although, most often than not, they seem to reduce the meaning component to a grammatical concept of processing instructions they nonetheless rely on pragmatic features. In other words, language specific studies explore how primitive pragmatic categories are expressed across languages, by explaining the aspect of form representing the assumed form–meaning relation.

According to Winkler (2005), this is reflected even in generative grammar where information structure involves two distinct cycles: a functional and a grammatical one. The first cycle constitutes in fact the default cycle that automatically derives the information focus (IF) of the phase that is handed on to LF (the syntax-semantics interface) which is responsible for the interpretation of information structural and discourse notions and which relates to pragmatics. The smallest phase represents the domain of IF. Cycle 1 determines whether a phase needs to be sent on to the second cycle on the basis of the presence of absence of formal features while the second cycle checks the grammatical status of the phase constituents. In so doing, it identifies the non-interpretable features that lead to syntactic displacement and word order variation. In English, cycle 2 generally interprets displaced constituents to a sentence initial position as either Contrastive Focus (CF) or Contrastive Topic (CT).Therefore the first cycle typically derives unmarked sentence structures, whereas the second cycle derives marked sentence structures. Such a derivational history (that is whether a phase passes the first cycle without being sent on to the second cycle) effects a direct impact on SSI (Surface Semantic Interpretation) a subcomponent of LF that is responsible for the interpretation of syntactic displacement.

Against this background, the present paper argues that both topic and focus, often termed as given (topic) versus new (focus), are delineated in natural languages across the whole spectrum of syntax, phonology, semantics, and pragmatics (still mostly controversial of them all), and that there is a high tendency, particularly in unmarked sentences, to map the contextually bound stretch of the sentence on to the subject and the contextually unbound stretch on to the predicate. With further exemplifications from English and Romanian we will point to various emerging issues of linearity arising mostly from the fact that the majority of world languages are either SVO or SOV.

By general acceptance, the sentence-level message is built along prototypical lines as a balanced representation of the given and the new, with a climax in the form of a focal point of

information that usually comes in sentence-final position. However, there is no reason why any contextually bound (given/less dynamic/presupposed) part of the sentence should come first. Different approaches have examined the topic property of a constituent in terms of its occurrence in sentence-initial position, a generalization that can be nonetheless questioned. For linear considerations, only constituents that convey grammatical functions can have a topic function. Thus, languages may have topics that do not always occur in initial sentence position, such as circumstantial elements:

"Yesterday Jane was in a bad mood". (1)

In this sentence, the topic is not *yesterday*, rather it is the constituent that has the subject function. However, the first position may differ from topic position, although the first position is generally the topic position. Cheng (2012) exemplifies the differences encoded in the information structure provided by the pattern "Today Jean is playing" as compared to "Jean is playing today":

Question: When is Jean playing? (2)

Answer: Jean is playing // today. (3)

PRESUPPOSED FOCUS

Answer: ? Today // Jean is playing. (4)

FOCUS PRESUPPOSED

Question: Is Jean studying today? (5)

Answer: No, today Jean // is playing. (6)

PRESUPPOSED FOCUS

Although the natural position for focused information in English is sentence final, occasional deviations from this rule are allowed and, as in this case, may be signaled by a high falling pitch emphatic stress on the constituent.

As well, English cleft-sentences are commonly considered to be patterns of a sub-category of information structure characterized by exhaustivity (Kiss 1998, Büring and Križ 2013); however, its encoding variation of information structure is characterized by discourse features that determine the distribution of clefts (Delin and Oberlander 1995). The relative clauses in it-cleft constructions introduce information that is already known, but is not yet embedded in the present discourse context, which is why they typically come as focused information at the end of the sentence. For example:

"Jack wrote an essay" has encoding variation of information structure:

It was Jack who wrote an essay. (7)

FOCUS PRESUPPOSED

It was an essay that Jack wrote. (8)

FOCUS PRESUPPOSED

The relative clauses of wh-clefts (presupposed) appear in different discourse contexts than it-clefts, as they include foregrounded information that comes naturally in the topic position.

The one who wrote an essay was Jack. (9)

PRESUPPOSED FOCUS

What Jack wrote was an essay. (10)

PRESUPPOSED FOCUS

There is a very strong interdependence between the concepts of topic and subject. The topic-comment encoded information structure in English appears to be a bit more complicated by

the common sentence initial position for subject nominal. A good way to alternate topic choice is by selecting different subjects.

Water streamed down the alley. (11)
TOPIC COMMENT
The alley streamed with water.
Dirt flowed in the pipes. (12)
TOPIC COMMENT
The pipes flowed with dirt.

Across natural languages, subjects tend to be nominal phrases, however sentential subjects (subjects that would ordinarily be analyzed as sentences) may function as subjects. An interesting point of view is provided by Lohndal (2013) who examines whether sentential subjects are structurally subjects, or sentential subjects are structurally topics.

[That Mary is late] annoys John. (13)

Active and passive voice representations constitute one of the most common information-structure encoding devices in English. Within topic-comment information structure, extra-positioning is a topic-altering device:

That Mary will come is sure. (14)
TOPIC COMMENT
Mary is sure to come. (15)
TOPIC COMMENT

On the other hand, in Romanian, which is a pro-drop language (16), sentence-initial information follows regular topic-comment information structure. However, a characteristic feature is that an overt pronoun in a sentence-initial subordinate clause is considered as disjoint from the main clause subject (17a,b) (Diaconescu and Goodluck 2003; Dobrovie-Sorin 1994), but for a sentence-final subordinate clause co-reference with the main clause subject is possible although typically dispreferred (18a,b).

pro mănâncă (16)
sing-PRESENT-3sg
'he eats'
Când *pro* stă, Nicolae nu mănâncă. (17a)
Când el stă, Nicolae nu mănâncă. (17b)
When he rests, Nicolae does not eat.
Nicolae nu mănâncă când *pro* stă. (18a)
Nicolae nu mănâncă când el stă. (18b)
When he rests, Nicolae does not eat.

Another interesting issue relating to topic–comment information structure is posed in Romanian by the syntax and status of the clitic (see Tigău 2014), traditionally considered as weak forms of their stressed pronominal counterparts that they may replace, as in (19):

L-am auzit pe el. (19a)
Him.cl-have.I heard *pe* him.
I have heard him.
L-am văzut. (19b)
Him.cl-have.I heard.
I have heard him.

Pe cine ai auzit? (20a)
Pe who have.you heard
'Whom did you hear?'
L-am auzit pe el. (20b)
Him.cl-have.I heard *pe* him.
'I have heard him.
L-am auzit. (20c)
Him.cl-have.I heard.
'I have heard him'

For the purpose of our discussion, in (20b) the stressed form of the pronoun *pe el* represents the information focus, in fact the very new information sought after in (20a). The clitic constitutes known information in the topic partition and explains the discourse-linked character of the *wh*-element *pe cine.* As in (20c) some basic information is apparently missing, therefore (20c) does not represent an answer to (20a), hence it is considered ungrammatical. (20c) makes use of the clitic to convey this information, but this is not possible as the clitic may operate only as a topic making a connection to a presupposed situation.

All the above contexts have excluded phonological discussion contexts where pitch and duration may be manipulated in meaningful and well-defined ways so as to create a contrast between the word(s) under contrastive focus and the structures in pre-and post focal contrasts (Vigario et Al 2009). Typically, topic and subject are very closely connected, however they are simply not isomorphic; there are cases of topics that are not subjects, particularly when they occur in initial sentence position and precede the subjects as the following sentences:

TOPIC COMMENT
Last year// I heard 10 new songs in premiere. (21a)
As for Mary// she is a terrific bore. (21b)
Anul trecut //am auzit 10 piese noi in premieră. (22a)
Cât despre Mary// ea e foarte plictisitoare. (22b)

(21a) and (22a) represent clear cases of ordinary topicalization, while (21b) and (22b) operate as left-dislocations, in which the pronouns in both languages mark the otherwise expected topic nominal position. In English, as much as in Romanian, left-dislocations may be used to express a change in the topic of the discourse, typically to override previous topic (as for). Ordinary topicalization, on the other hand, may prevent as topic any constituent which is presupposed. For example:

Question: What's your favourite singer? (23)
TOPIC COMMENT
Answer: Pink// her voice is wonderful.

By way of conclusion, information structure variation may be critically architectured only by studies at the interface of syntax, pragmatics and computational linguistics. The range of variation across natural languages generally points to information that is (re)construed from the complementary point of view. The message is built along prototypical models in the form of a balance between the given and the new, upsurging in a focal point of information, that ultimately represents the packaging of a particular expression of a language.

Bibliography

Asher, N. and A. Lascarides, (2003), *Logics of Conversation*, Cambridge University Press.
Benz, A., G. Jäger, and R. van Rooij, (2006), An Introduction to Game Theory for Linguists, in *Game Theory and Pragmatics* Benz et al., pages 1-82.
Benz, Anton, and Jason Mattausch, (2011), *Bidirectional Optimality Theory, in Linguistics Today 180*, John Benjamins.
Büring, Daniel, and Manuel Kriz, (2013, "It's That, and That's It! Exhaustivity and Homogeneity Presuppositions in Clefts (and Definites)", in *Semantics and Pragmatics* 6: 6:1–29.
Cheng, Shufang, (2012), "A Short Analysis of Information Structures of English Sentences", in *Theory and Practice in Language Studies*, Vol. 2, No. 3, Academy Publisher, pp. 492-497, March.
Chierchia, Gennaro, (2004), 'Scalar Implicatures, Polarity Phenomena, and the Syntax/Pragmatics Interface', in Adriana Belletti (ed.), Structures and Beyond: The Cartography of Syntactic Structures, vol.3, pp.39–103, Oxford: Oxford University Press.
Delin, Judy, and Jon Oberlander, (1995), "Syntactic Constraints on Discourse Structure: The Case of It-Clefts", in *Linguistics* 33 (3).
Diaconescu, Constanţa Rodica and Helen Goodluck (2003), "Structural and Discourse Factors in Romanian L2 English Learners' Interpretation of Pronouns", in Proceedings of the 6th Generative Approaches to Second Language Acquisition Conference (GASLA 2002), ed. Juana M. Liceras et al., 71-75. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project.
Dobrovie-Sorin, C., (1994), *The Syntax of Romanian. Comparative Studies in Romanian*, Mouton de Gruyter.
É. Kiss, Katalin, (1998), "Identificational Focus versus Information Focus", in *Language* 74 (2): 245–73.
Erteschik-Shir, Nomi, (2007), *Information Structure: The Syntax-Discourse Interface*, OUP Oxford.
Gundel, Jeanette K. (1988),"Universals of Topic-Comment Structure", in *Studies in Syntactic Typology*, edited by Michael Hammond, Edith A Moravcsik, and Jessica R Wirth, 209–39. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
Halliday, M.A.K., (1967), "Notes on Transitivity and Theme in English" (Part 2), in *Journal of Linguistics* 3:199-244.
Kahnemuyipour, Arsalan, (2009), *The Syntax of Sentential Stress*, Oxford Scholarship Online: September 2009.
Katz, Jonah, and Elizabeth Selkirk, (2011), "Contrastive Focus vs. Discourse-New: Evidence from Prosodic Prominence in English", in *Language* 87 (4): 771–816.
Lambrecht, Knud, (1994), *Information Structure and Sentence Form: Topic, Focus, and the Mental Representations of Discourse Referents*, Cambridge: Cambridge University Press.
Lohndal, Terje, (2013), Sentential Subjects in English and Norwegian. *Syntaxe et Sémantique*.
Reinhart, Tanya (1981), "Pragmatics and Linguistics: An Analysis of Sentence Topics in Pragmatics and Philosophy" I, in *Philosophica* 27 (1): 53–94.

Roberts, Craige, (1996), "Information Structure in Discourse: Towards an Integrated Formal Theory of Pragmatics", in *OSUWPL* Volume 49: Papers in Semantics, by Jae Hak Yoon and Andreas Kathol (eds.), The Ohio State University Department of Linguistics.
Simons, Mandy, Judith Tonhauser, David Beaver, and Craige Roberts, (2011), "What Projects and Why", in *Semantics and Linguistic Theory* (SALT) 20, in Nan Li and David Lutz (eds.), 3:309-327, *Language*.
Tigău, A., (), **"**Clitic Doubling and *Pe* Marking with Romanian Indefinite Direct Objects", available at:http://www.unige.ch/lettres/linguistique/enseignantschercheurs/equipesyntaxe/alina-tigau/. Retrieved Dec.01, 2014.
Vallduví, Enric, (1992), *The Informational Component*, Garland Press, New York.
*** (1993), *Information packaging: A survey*, Report of the Word Order, Prosody, and Information Structure Initiative, University of Edinburgh.
Vigário, Marina, Sónia Frota, M. João Freitas, (2009), *Phonetics and Phonology: Interactions and Interrelations*, John Benjamins Publishing.
Winkler, Susanne (eds), (2005), *Ellipsis and Focus in Generative Grammar*, Walter de Gruyter.

TRANSLATION: AN AID OR A HINDRANCE

Andreea Năznean, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The aim of this article is to highlight the importance of translation in teaching a foreign language regarding not only vocabulary acquisition and improvement, but also the development of grammatical structures and even the acquirement of cultural competences. Taking into consideration my students' different translation assignments, I will demonstrate the fact that translation is sometimes an aid, but it can also be a hindrance since finding the proper form and meaning of a certain text as a whole is not always an easy task.

Keywords: translation, vocabulary, development, language, technique.

Translation activities can represent a positive method to introduce certain features into a foreign language class and the students also have the chance not only to acquire the new vocabulary belonging to the foreign language, but also to improve the development of grammatical structures and to compare their own culture and way of life to the foreign ones.

In a translation class, students have their own ways of translating, each of them tries to develop and improve that particular method which he/she feels is suitable for him/her. Some students find it very easy to solve one particular exercise of translation, others need more time to think about it and others are simply not sure, so the teacher must always plan the class in such a way as to be able to take care of all these aspects and to motivate the students for further translation practice. Otherwise students will feel discouraged and they will consider the translation class a boring one. How can they become active participants in these classes if they find no satisfaction in dealing with such types of exercises?

Gifted teachers will surely find the most suitable types of exercises for students belonging to different levels of mastering the foreign language. Students do not always have to work individually, they can work either in groups or in pairs because in this way they feel at ease, talking to their peers and finding solutions together. Such activities are very good not just for the translation tasks, but also for developing their relationships with each other: they have the chance to know each other better, to spend more time together and to improve their foreign language because they have more courage to use it when they talk to a classmate than to a teacher. They have the confidence that they are not evaluated and they are allowed to make mistakes because nobody is going to judge them.

I will exemplify some of the activities that I have practised with my students making use of translation, which have been successful in my attempt to develop my students' vocabulary and grammatical structures and even the acquirement of cultural competences. The students enjoyed these activities very much because they made them take part actively in all translation classes.

Even if the textbooks do not offer the students the possibility to solve different translation tasks, there are nowadays a lot of books that can be used in teaching translation and I will mention the source of each particular exercise.

A book that I use in order to help my students improve their language skill is *Essential English, Dificultăţi şi Capcane ale limbii engleze*, written by Olivia Farrington, translated and

adapted in Romanian by Alina Hăhăianu and published by Teora Publishing House in 1998. The following example is selected from this book; my students found it very interesting and considered it helped them improve their comprehension of the new words and phrases. The following exercises are selected from the worksheets that I make use of in my translation classes.

Class: 8A, 2 English classes/week (8th year of study)

- **Translate into English paying particular attention to the translation of the word which occurs in all sentences: „sfat".**

1. Măcar dacă aş fi urmat sfaturile profesorului meu.
2. Urmaţi aceste două sfaturi şi nu puteţi greşi.
3. Un mic sfat înainte de a începe: citiţi instrucţiunile (de utilizare).
4. Nu ne-au dat multe sfaturi în această privinţă.
5. Sfaturile sale nu au fost apreciate. (1998: 10)

- **Transate the following letter into English:**

Dragă Charles,

N-am mai primit de mult veşti de la tine. Ce mai faci? Vreau să îţi povestesc ce mi s-a întâmplat acum o lună, dar mi-ar fi greu să-ţi explic într-o scrisoare. Ne putem întâlni undeva? De exemplu la Wild Boar (=La Mistreţul)? N-am mai fost pe acolo de luni de zile. Sper că încă mai există!

Pe curând, Ben.

P.S. Acum o săptămână am primit o scrisoare de la Francis. E în Portugalia de şase luni. (1998: 15)

The first exercise can cause some difficulty in translating the sentences because the noun *advice* in English does not have a plural form and if the students do not know that already or if they have forgotten that, then the sentences might be translated in a wrong way, we might find the noun *advices* in certain sentences or *an advice*, which is definitely wrong, instead of *pieces of advice* or of *a piece of advice.*

The second exercise simply helps the students improve or develop their vocabulary by translating an uncomplicated and short letter from Romanian into English. They have the chance to enrich their vocabulary by learning new words or revising the ones they already know.

Class: 9E, Philology, Bilingual English, 5 English classes/week

- **Translate the following text using the words *miss* or *lack*:**

Le lipseşte o strategie adevărată asupra transportului feroviar. Vor să suprime linia care duce pe coastă, dar ea le-ar lipsi într-adevăr insularilor (locuitorilor din insule). Fostul ministru al transporturilor era mai bun. Tuturor ne lipseşte. (1998: 76)

- **Translate the following text using the words *many*, *much*, *a lot of* or *too (much/many):***

Nu am mult timp şi am prea mult de lucru. Am multe scrisori de scris. Sunt multe mesaje pentru mine pe robotul telefonic (= answer machine)? Sunt într-adevăr prea ocupat! (1998: 86)

When my students solved these exercises, first they said everything was very easy, but when they started to translate the sentences, they realized that they involved certain vocabulary and grammar topics that were not as easy as they looked like at first sight. But what really counted was the final result because they had developed both their lexical and their grammar knowledge.

The next exercises are taken from *Essential English; Exerciţii cu verbe complexe*, written by Stela Şlapac, published by Teora Publishing House in 1994 one of the books that is suitable for the students in the, 8th, 9th and 10th grades. They develop certain translation exercises containing verbs and offer the students the opportunity to see how many alternatives there are in which the same verb can have a different meaning, depending on the context or on the preposition it is used with.

Read and translate the following short text paying particular attention to the phrasal verb *to break up:*

9C, Biology-Chemistry, Bilingual English, 5 English classes/week

The audience in the college auditorium was impatiently awaiting the appearance of the out-of-town entertainer, who was already an hour late. The chairman of the evening, fearing the people would *break up*, scribbled a frantic appeal for help and had it passed down the aisle to Professor B., who was a ready and witty speaker. Thinking to *break up* the stony atmosphere, Professor B. began:

- I've just received a message asking me to come up here and say something funny.

A young student at the back of the room called loudly:

- You'll tell us when you say it, won't you?

To which the grave professor made an instant reply:

- I'll tell you; and the rest will know! (1994: 14)

In order to solve this exercise in a proper way, the students need to know the meanings of the phrasal verb *to break up*. Thus, they will illustrate in the best way possible the original meaning of this phrasal verb, but if they are not so sure of all its meanings, then it might involve a certain degree of difficulty in translating it properly.

The next exercises are selected from *English with tears; English Grammar made difficult*, *Engleza cu lacrimi*, written by Ileana Galea and Virgil Stanciu in 2001 and published by Dacia Publishing House, a book that I use for the students in the 11th and 12th grades as it is suitable for advanced learners. The exercises aim at developing proficiency in different aspects of the language and to make students acquainted with recent types of examination tests.

Translate the following text into English:

CLASS: 12E, Philology Bilingual English, 5 English classes/week

Monet a dat impresionismului demnitatea artei clasice, deşi la sfârşitul secolului nu mai era un impresionist, în sensul de a lucra în aer liber, inspirându-se direct din natură. El declara că dacă pânzele lui sunt sau nu pictate după natură nu-i treaba nimănui şi nu are absolut nicio importanţă. De fapt, erau pictate din memorie, dar cuprinderea memoriei sale era la fel de limitată ca şi drumul de la eleşteu la atelier. Prin geniul său de a reda efemerul printr-o structură monumentală, Monet a devenit un maestru al timpului regăsit – cel mai proustian dintre pictori. De fapt, echivalentul său literar mai potrivit era poetul simbolist Stéphane Mallarmé. Pentru Mallarmé, pagina albă tremura de posibilităţi, aşa cum făceau şi apa calmă sau pânza pentru Monet. (2001: 203)

In order to offer a proper translation, the students need to master not only the appropriate lexical knowledge, but also the sequence of tenses. Thus, from the lexical point of view, this short text helps students revise or acquire new vocabulary, and from the grammatical point of view it helps students revise the sequence of tenses or understand the relationship between past and present tenses.

The next translation exercises are selected from *Developing Competence in English, Intensive English Practice*, written by Cornelia Coşer and Rodica Vulcănescu, published in 2004 by Polirom Publishing House and from *Engleză. Exerciţii*, written by Cecilia Croitoru and published in 2008 by Booklet Publishing House.

These two books include exercises which have been chosen in order to involve knowledge acquired or revised in textbooks at school regarding the sequence of tenses, nouns, articles, adjectives, adverbs, possessive adjectives and pronouns, numerals and determiners, passive voice, if clauses and hypothetical meaning, modal verbs and reported speech.

CLASS: 11E, Philology Bilingual English, 5 English classes/week

I. Translate the following text into English focussing on the passive voice:

"Pădurea a fost tăiată. Copacii bătrâni au fost culcaţi la pământ, curăţaţi de crengi, făcuţi stive, încărcaţi în care şi duşi la oraş. Din rădăcinile vechi a răsărit crâng tânăr. Pădurea o să fie iarăşi pădure în putere mai târziu.

O dată cu pieirea pădurii, au pierit şi hoţii. În porumburi, în grâne, mai greu să se ascundă hoţii, să-şi piardă urmele...

S-a apropiat toamna. A inceput toamna. A fost cules porumbul. Viile, câte au sădit românii după molimă, au fost îngropate, să nu degere mlădiţele sub zăpadă.

S-a deschis şcoala. Arborii îşi leapădă frunzele galbene. Vânt. Ploaie. Vânt schimbător. Ploaie măruntă, deasă. Ploaie de toamnă..." (Zaharia Stancu, *Desculţ*) (2004: 157)

After having solved enough exercises on the passive voice, the students can translate this short text with the purpose of better understanding the use and the proper meaning of the passive voice in English and its relationship to the Romanian language.

We should take into account the fact that comprehending a language involves not only understanding its grammar and vocabulary, but also the definite aspects and features of its culture, which is a system of significances and approaches, principles and norms that speakers of that language assume.

Language and culture are fundamentally interconnected and they should always be studied together since there is such a close relationship between them. Additionally, it can be

established without doubt that we cannot consider foreign language teaching without including culture.

In *Introducing Translation Studies*, Jeremy Munday refers to Lefevere's definition regarding the relationship between translation and culture: "Translation is the most obviously recognizable type of rewriting, and … it is potentially the most influential because it is able to project the image of an author and/or those works beyond the boundaries of their culture of origin." (2008: 126)

Nowadays, teachers focus more on teaching the students about other countries' cultures and civilizations, thus contributing more to the development of their students' vocabulary and ability to use the foreign language in different contexts. Then they can use the information regarding the students' background, interests and experiences to facilitate the progress of the culturally relevant classes. (Terry&Irving, 2010)

There are many methods by means of which students can learn about the foreign culture: newspaper articles, magazines, music, dances, movies, books, TV shows and documentaries. My students prefer music and newspaper articles, but also getting into contact with native speakers. When I develop translation activities based on cultural topics, I usually bring my students different texts that I previously select from magazines, newspapers or the Internet and they have to translate them adapting the text to our country. If there are specific terms that cannot be translated, then they are only explained and the source word is kept in its original form.

In my translation classes I often use Kussmaul's example of developing such activities and it always helps: "… I give my students an oriented translation task, in other words, I tell them the purpose of their translation, who their prospective readership is, and sometimes, in order to get them on the right path, I also tell them if they should adapt the text to the target culture or leave it within the source culture" (1995: 134). This type of translation activities is appropriate for 11th or 12th graders who already posses certain knowledge of both the source and the target culture.

In this article I have tried to demonstrate how we, as teachers, can improve our students' knowledge of English by using translation exercises, more precisely how we can develop their vocabulary, grammar structures and also the cultural competence. I hope the exercises I have selected from the ones I use with my students in my translation classes can be a good proof of the way that translation can help teachers in the teaching process.

Bibliography

Baker, M. (ed.) (2001) *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, London and New York: Routledge

Beeby, A., Ensinger, D., Presas, M (1998), *Investigating Translation*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins

Chesterman, A. (2000) "Teaching Strategies for Emancipatory Translation" in C. Schäffner and B. Adab (eds.), *Developing Translation Competence*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins

Cook, G., (2010), *Translation in Language Teaching*, Oxford: Oxford University Press

Coşer, C., Vulcănescu, R., (2004), *Developing Competence in English, Intensive English Practice*, Bucureşti: Polirom
Croitoru, C., (2008), *Engleză, Exerciţii*, Bucureşti: Booklet
Dimitriu, R. (2002), *Theories and Practice of Translation*, Iaşi: Institutul European
Dimitriu, R. (2006), *The Cultural Turn in Translation Studies*, Iaşi: Institutul European
Duff, A. (1990), *Translation*, Oxford: Oxford University Press
Farrington, O., (1998), Dificultăţi şi Capcane ale Limbii Engleze, Bucureşti: Teora
Galea, I., Stanciu, V. (2001), *English with Tears, English Grammar made difficult, Engleza cu lacrimi*, Cluj-Napoca: Dacia
Harmer, J. (2007), *The Practice of English Language Teaching* (4th edition), Harlow, England: Pearson Education Limited
Kussmaul, P. (1995), *Training the Translator*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company
Munday, J. (2008), *Introducing Translation Studies, Theories and Application* (2nd edition), London and New York: Routledge
Neubert, A. (2000), "Competence in Language, in Languages and in Translation" in Schäffner, C. and Adab B. (eds.), *Developing Translation Competence*, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins
Patton Terry, N. and Irving, M.A. (2010), *Cultural and Linguistic Diversity: Issues in Education*, Kendall Hunt Publishing Co.
Schäffner, C. (2004) "Developing professional translation competence without a notion of translation" in K. Malmkjaer (ed.), *Translation in Undergraduate Degree Programmes*, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins
Şlapac, S., (1994), *Essential English, Exerciţii cu Verbe complexe*, Bucureşti: Teora

***

Celebrating Cultural and Linguistic Diversity in Head Start, available on line at http://www.acf.hhs.gov/programs/opre/hs/celeb_culture/reports/diversity/celebrating.pdf viewed on 10th February 2010
Creativity, its Place in Education, available on line at http://www.jpb.com/creative/Creativity_in_Education.pdf viewed on 7th August 2011
Encouraging Students to use their Imagination, available on line at http://suite101.com/article/encouraging-students-to-use-their-imagination-a82347 viewed on 3rd September 2012

Preparing Teachers to Work with Culturally and Linguistically Diverse Children, available on line at http://www.naeyc.org/files/yc/file/200511/DanielFriedmanBTJ1105.pdf viewed on 5th May 2012

TRANSLATING REPETITION IN DRAMATIC DIALOGUE

Ana-Cristina Chirilă Şerban, PhD Student, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This article examines specific translation strategies at work in the transfer of a particular type of created oral discourse from English into Romanian. Based on micro-sequences extracted from translated versions of Tennessee Williams' plays, the paper sets out to illustrate how repetitive structures building up dramatic dialogue in source-texts can find direct correspondence or oblique equivalence in target-texts . The focus of the analysis is on „other-repetion" forms and on specific repetitive techniques operated in sequences of the source-dialogue.

Keywords: created oral discourse, conversational features of dramatic dialogue, monological repetition, diaphonic repetition, pragmatic equivalence.

Ne propunem prin prezentul articol o analiză aplicată a a strategiilor adoptate de traducătorii români ai lui Tennessee Williams [1]în diversele secvenţe textuale de *reluare* a unui component al discursului. Repetiţia caracterizează *discursul oral creat* [2](concretizat, în corpusul nostru, în construcţiile *dialogului dramatic*), manifestându-se în *forme involuntare* (ca marcă a ezitării sau procedeu de auto-corectură) sau, cel mai adesea, în forme *intenţionate*, menite să asigure *coeziune textuală* şi să realizeze *mişcări argumentative* sau *strategii conversaţionale*. În piesele lui Tennessee Williams, repetiţia nu funcţionează exclusiv ca marcă a oralităţii. Funcţiilor pragmatico-discursive ale acesteia, i se asociază *valori retorice* proprii stilului autorului, recunoscut ca maestru al lirismului dramatic. Ritmul şi aliteraţia, contrucţiile de tip *polisindenton*, formele paralelismului sintactic sau formele repetiţiei la distanţă (refrenul în *crescendo* sau laitmotivul cu funcţie semiotică) infuzează calităţi poetice unui dialog, care păstrează, în egală măsură, trăsături conversaţionale.

1. Formele auto-repetiţiei

Propunându-ne o abordare pragmatică a analizei traducerii, vom investiga, mai întâi, tehnici de redare impuse de reluarea unui element de către *locutor* în cadrul unei *intervenţii* [*self-repetition; same-speaker repetition* (Norrick 1987: 246); „monological repetition" (Bazzanella 1996: ix)]. Vom viza, cu precădere, *reluări libere intenţionate* ale unui cuvânt sau ale unei sintagme în cadrul unui enunţ sau reluări ale unui enunţ în cadrul aceleiaşi replici.

[1] Variantele analizate reprezintă textele în limba engleză ale pieselor *The Glass Managerie* (Tennessee Williams, *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America.2000) – TS1; *Orpheus Descending* (Tennessee Williams, *Plays 1957 – 1980*, New York, The Library of America.2000) – TS2; *Cat on a Hot Tin Roof* (Tennessee Williams, *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America.2000) – TS3. Versiunile româneşti sunt textul Andei Boldur (TT2) şi respectiv textul semnat de Mihnea Gheorghiu (TT2), cuprinse în volumul Tennessee Williams, *Teatru* (1978), şi traducerea Antoanetei Ralian (TT3), inclusă în antologia Tennessee Williams (2010).

[2] Reluările, se înscriu între trăsăturile mimetice ale discursului oral creat, ele constituind, în fapt, fenomene specifice canalului discursiv oral (Bazzanella, 1996) şi, în special, fenomene specifice conversaţiei: "everyday face-to-face conversation thrives […] on repetition. Conversationalists routinely repeat their own words and phrases […]; in addition they echo the wording, rhythm, and entire utterances of their interlocutors" (Norrick, 1987: 245-246).

În multe astfel de secvenţe, miza traducerii, din perspectiva unei redări fidele a *intenţionalităţii* locutorului ficţional (dublate de intenţia arhi-enunţătorului), este realizarea unui efect echivalent de *intensificare* (accentuare a unei stări afective sau a unei idei).

Remarcăm, în acest sens, că textele-sursă manifestă o predilecţie pentru formele *repetiţiei imediate, totale, identice.* Textele-ţintă echivalează *efectul amplificator* prin variate *strategii oblice*, traducerea directă constituind o soluţie rar adoptată de traducătorii români:

- redare prin forme ale *repetiţiei sintactice* (*anaforă cumulativă*) şi schimbare a termenului repetiţiei lexicale;

TS1	TT1
Amanda: My hopes and ambitions for you – **just gone up the spout, just gone up the spout** like that. Textul-sursă reia toate elementele expresiei familar argotice *to go up the spout* (de la sensul propriu al termenului *spout* [DER: canal de scurgere, burlan], sensul figurat de „pierdut", „distrus", (*CED*: ruined, lost) < „dus pe apa sâmbetei" (traducerea noastră).	Planurile noastre, ambiţiile mele pentru tine, **toate s-au dus, toate**! Găsind un echivalent al expresiei englezeşti în forma sintetică a verbului „a se duce" (soluţia alternativă fiind expresia „s-au dus pe apa sâmbetei"), TT mută accentul tematic dar recuperează *efectul cumulativ* prin dubla reluare pronominală a subiectului multiplu (termenul repetiţiei lexicale identice devenind *proforma anaforică globalizantă* „toate").

- reformulare sintactică a structurii repetate: redare prin *chiasm*;

TS2	TT2
Beulah: The poor old fellow, the Wop [...] **burned *alive*...Uh-huh! *Burned alive*...** TS marchează grafic efectul de amplificare: Williams semnalează prin litere cursive elementele de *variaţie prozodică* (accentuate prin intensitate crescută a vocii)	Bietul bătrân, bietul Macaronar [...] **a ars de viu...o, oh...de viu a ars ...** Elementul de accentuare *prozodic* este substituit, în mod relevant, de un procedeu stilistic (*trop sintactic*).

- transpunerea *repetiţiei lexicale* (reluare atât a formei cât şi a conţinutului) în forme ale *repetiţiei semantice*[3] (forme ale *scrierii sinonimice*, manifestate prin reluare totală sau parţială a conţinutului, cu schimbarea formei);

[3] Numită *paraphrase* la Tannen (1989: 54) sau *semantic repetition* la Johnstone (1994: 15): „where what is reiterated is the idea or the concept of the original". Ultimul concept înglobează în formele repetiţiei antonimele, hiponimele şi hiperonimele.

TS2	TT2
Beulah: The whole nawth shore of the lake was **a mass of flames, a regular mass of flames...** [Repetiţie amplicatoare, cu complinire – determinantul *regular*]	Ţărmul de nord al lacului era tot **o vâlvătaie, o adevărată mare de flăcări...** Primul element al structurii repetate în TS (*a mass of flames*) găseşte un echivalent expresiv în termenul hiperbolizant „vâlvătaie”, în timp ce sintagma cu funcţie de reluare amplificatoare este redată direct, la nivel sintactic, şi prin dublă modulaţie, la nivel semantic: *a regular mass of flames – o adevărată mare de flăcări*. Prin sugestia metaforică (asociată nuanţei hiperbolizante din termenul anterior *vâlvătaie*), soluţia traductivă asigură efecte contextuale superioare originalului.
Pe de altă parte, repetiţia lexicală (tip I de repetiţie) poate apărea ca soluţie traductivă la *auto-reluări semantice*, de tip sinonimic (tip II), cu rol de accentuare.	
Beulah: They rode out there [...] and **set** that place **on fire**! They **burned** the whole thing **up...** [Au dat foc; au ars totul]	Au venit aici călare [...] şi **au dat foc** la **tot**! **Au dat foc** şi a ars **totul...** Formele repetiţiei se impun ca soluţie pertinentă pentru reconstituirea sensului „exhaustiv” construit, în TS, prin asocierea verbului frazal „to burn up” (a face scrum) cu sintagma nominală „the whole thing”.

- echivalenţe ale modalizatorilor cu funcţie de amplificare în *construcţiile repetitive cumulative* (*incremental repetition*);

TS2	TT2
Beulah: We used to go there, *an'* **court up a storm**, ha, ha, **just court up a —storm**! [Repetiţie amplicatoare, cu complinire – modalizatorul *just*]	Obişnuiam să mergem acolo şi **petreceam**, he, he, **cum mai** petreceam! Traducătorul demonstrează o percepţie corectă a valorii contextuale intensificatoare a adverbului *just* (doar), folosit aici ca marcă discursivă. Structura exclamativă cu rol emfatic din TT (*cum*) asigură, în mod similar cu TS, menţinerea contactului şi continuitate narativă.

În cazurile în care structurile repetitive cumulative sunt construite, în textul-sursă, pe o schemă de *reluare parţială*[4] la nivelul unui grup nominal, traducerile tind să reducă substantivul englezesc la proforme (*not a single* ***engine*** *– nici măcar una*). Credem că acest tip de soluţie ilustrează orientarea traducerii spre normele operaţionale ale discursului-gazdă (*target-orientedness*), opţiunea traducătorului înclinând spre efecte de fluiditate în secvenţa tradusă (prin mijloace de *coeziune referenţială*, substituite elementelor de *coeziune lexicală* din TS).

TS2	TT2
Beulah: Ha ha ha ha....**Not a fire engine**, **not a single engine**, pulled out of a station that night in Two River County! [...] [Repetiţie amplificatoare, cu complinire – determinantul *single*]	Ha, ha, ha...şi **nici o** maşină de pompieri, **nici măcar una** nu s-a mişcat de la locul ei în noaptea aceea în districtul Two River.

În alte locuri ale textului, varianta de traducere *extinde* / *amplifică* formele autorepetiţiei imediate, parţiale sau totale, obţinând efecte contextuale suplimentare. Relatările *auto-centrate* ale pitorescului personaj Beulah, sunt marcate, în varianta lui Mihnea Gheorghiu, de valori asertiv-expresive intensificate prin subtile inserţii ale profrazei emfatice *da*.

TS2	TT2
Beulah: and those two met like you struck two stones together and **made a fire, yes, a fire**	Şi când s-au întâlnit ei doi, fata cu el, a fost ca şi cum ai fi lovit amnarul de cremene. Au luat foc, **nu alta. Da, da, foc...**
Beulah: And so **I said, I said** to Lady this morning before she left for Memphis to bring Jabe home, I said….	Şi atunci **i-am spus, da, i-am spus** lui Lady azi dimineaţă, înainte de a pleca la Memphis ca să-l aducă acasă pe Jabe, i-am spus …

Restructurarea sintactică (prin fragmentarea frazelor coordonate) şi expansiunea intensificatoare se dovedesc soluţii compensatorii eficiente şi în intervenţiile în care formele *auto-reluării (imediate, totale, modificate*) din textul-sursă realizează mişcări argumentative de contestare.

TS3	TT3
Big Papa: now you think **you're just about to take over, you are** not **just about to take over** a God damn thing […]	acum îţi bagi în cap c-ai **să preiei** tu totu'. Ei bine**,** vreau să-ţi spun că n-ai **să preiei nimic, nici măcar** un pai. […]

[4] Numită şi „repetition with variation" la Tannen (1989: 54) sau *non-exact repetition* la Johnstone (1994: 14).

În TS, reluarea totală, modificată prin marca negaţiei, este realizată în cadrul aceleiaşi fraze coordonate, contestarea fiind amplificată prin determinantul expresiv din structura de complinire lexicală (*a God damn thing*)	Efectul adversativ este reformulat în TT prin inserţia conectorului *ei bine* (cu rol de subliniere a opoziţiei de idei şi atitudini), prin reluarea semantică a mărcilor negaţiei (nimic, nici măcar) şi prin simetria antitetică a complinirilor în structurile repetitive: *să preiei totu' – să preiei nimic*.

2. Formele hetero-repetiţiei

Reluarea de către interlocutor a unui element sau a mai multor elemente din intervenţia locutorului este comună în dinamica interacţiunii verbale. Dimensiunea dialogică este sugerată de diversele denumiri atribuite fenomenului, în studiile de limbă engleză: „other-repetition", „second-speaker repetition" (Norrick, 1987) sau „next-turn repetition", „allo-repetition", „dialogic repetition" (Bazzanella, 1996: ix).

Analiza contrastivă întreprinsă în aceste rânduri urmăreşte în ce măsură pot fi păstrate formele şi funcţiile acestui *procedeu coeziv* în traducerea pseudo-dialogului teatral. Ne vom raporta, în consecinţă, la mecanisme cere ţin, în esenţă, de caracterul secvenţial şi interactiv al dialogului, reflectând principii fundamentale de organizare a conversaţiei (precum regulile accesului la cuvânt) şi modele de *structurare preferenţială* a acesteia.

În acest sens, repetiţia de tip dialogal nu poate fi discutată în afara conceptului de *adiacenţă*. Considerate, în unele studii, drept unităţi minimale ale organizării conversaţionale (Goffman, 1981), *perechile de adiacenţă* reprezintă secvenţe de două enunţuri consecutive, produse de emiţători diferiţi, ordonate ca o succesiune de părţi şi structurate astfel încât prima parte reclamă cu necesitate o anumită parte a doua (Ionescu Ruxăndoiu, 1999: 50). *Reluări diafonice* se produc în toate perechile reprezentative pentru această clasă: întrebare-răspuns, salut-salut, ofertă sau invitaţie – acceptare / refuz, afirmaţie – acord / contestare (caz examinat în această lucrare, în cadrul subcapitolului dedicat actelor reprezentative) etc.

Pentru început, vom selecta drept secvenţe ilustrative pentru obiectivele studiului nostru câteva tipuri repetitive în schimbul *întrebare-răspuns*. Folosind drept criteriu de selecţie particularităţile textului-sursă, am constatat că formele *hetero-repetiţiei integrale* sau cele ale *hetero-repetiţiei parţiale* constituie frecvent soluţii de redare pentru răspunsuri-sursă cu formă eliptică. Plecând de la structuri repetitive manifestate în textul-sursă, remarcăm că fenomenul se manifestă şi în sens invers, astfel de strategii constituind opţiuni libere – relevante sau mai puţin relevante – ale traducătorilor, sau fiind impuse de resurse sistemice corelate cu date ale contextului verbal sau maxime conversaţionale.

TS1	TT1
Laura: Where **have you been** all this time? Tom: I **have been** to the **movies**. Laura: All this time at the **movies**? Secvenţă triadică cu hetero-repetiţie la nivelul fiecărei perechi: întrebare parţială –	Unde ai fost până acum? **La cinema**. Atâtea ceasuri **la cinema**? Opţiune liberă de redare a răspunsului [am fost la cinema] prin enunţ eliptic, cu pierderi

răspuns (have been), răspuns – întrebare *ecou* (mişcare argumentativă de tip *polemic*: contestare indirectă).	stilistice la nivelul *simetriei dialogale* (trăsătură distinctivă a stilului lui Williams, concretizată aici, ca în multe alte secvenţe, şi în unitatea ritmică şi metrică a replicilor).
TS3	TT3
Margaret: since it's so obvious **what they're up to.** Brick: **What are they up to**, Maggie? Margaret: Why, you know **what they are up to**! Brick: No, I don't know **what they are up to**! Margaret: I'll tell you **what they're up to**, boy of mine. **They're up to** cutting you off from your father's estate. Tranzacţie cu *reluări multiple* (element repetat în cinci intervenţii consecutive): afirmaţie – întrebare de *clarificare* – *pseudo*-răspuns (refuz implicit de a răspunde solicitării) – replică de *infirmare* (re-formulare indirectă a întrebării de clarificare) – *pre-secvenţă emfatică* şi răspuns cu rol de *clarificare*.	Margaret: pentru că-i cu ochi şi sprâncene **ce urmăresc ei.** Brick: **Ce urmăresc**, Maggie? Margaret: Ştii foarte bine. Brick: Nu, nu ştiu. Margaret: Atunci am să-ţi spun eu **ce urmăresc**, băieţaş. Să-ţi sufle partea ta din moştenirea lui taică-tu... Opţiune funcţională de omitere a elementului repetitiv din trei intervenţii, cu *pierderi* de efecte contextuale la nivelul mărcilor stilistice ale intensificării: textul-ţintă atenuează nota obsesivă a *mişcării de incriminare* din discursul personajului Margaret şi reduce forţa contestării implicite din replicile lui Brick.

În sistemul sursă, *hetero-repetiţia parţială* se manifestă frecvent (constituie un tipar sintactic) în perechea întrebare totală – răspuns scurt. Procedeul se realizează prin reluarea în enunţul-răspuns a verbului auxiliar cu care a fost formulat enunţul interogativ adiacent. Soluţiile traductive variază de la la *reduceri* (Have you seen him? I have. – L-ai văzut? Da.) la *expansiuni*, adică redări prin construcţii cu repetiţie integrală modificată a predicatului (Will you tell her ? I will. – Îi vei spune? Da, îi voi spune).

TS3	TT3
Margaret: Now we know Big Daddy's dyin' of – *cancer*...[...] Brick: **Do we**? Margaret: **Do we what**? Brick: Know Big Daddy's dyin' of cancer? Margaret: Got the report today.	Margaret: acum când **ştim** că Papa cel Mare o să moară de... cancer. .. [...] Brick: **Ştim**? Margaret: Ce **să ştim**? Brick: Că Papa cel Mare moare de cancer? Margaret: Azi a sosit rezultatul biopsiei.

Astfel de strategii sunt impuse de particularităţi ale discursului-ţintă în formularea răspunsurilor afirmative sau negative scurte (reluarea parţială a unui element al predicatului – posibilă în cazul formelor verbale la timpuri compuse – producându-se rar în vorbirea curentă).

Tendinţa generală este, totuşi, de păstrare a modelului repetitiv în schimburile şi în tranzacţiile la nivelul cărora reluarea se constituie în *mecanism proairectic* (înlănţuire specifică dialogului dramatic, care asigură progresul acţiunii în universul ficţional al piesei). Strategia de *segmentare* în perechi repetitive a *hetero-repetiţiilor în lanţ* este operată de Mihnea Gheorghiu în traducerea savuroaselor înfruntări dintre Dolly şi Beulah din Prologul piesei *Orpheus Descending.*

TS2	TT2
Dolly: Well, I was surprised when **I wint up myself!** Beulah: **You wint up you'self?** Dolly: **I did** and so **did you** because I seen you, Beulah. Beulah: I never said that **I didn't**. Curiosity is a human instinct.	D: Să-ţi spun drept, când am urcat am rămas surprinsă. B: Şi tu **te-ai dus** sus? D: Da, **m-am dus** şi **ai fost** şi tu, pentru că te-am văzut Beulah. B: N-am spus nicidecum că **nu am fost**! Curiozitatea este un instinct al omului.

În *Menajeria de sticlă*, traducătoarea percepe corect folosirea ironică a heterorepetiţiei în răspunsuri formulate prin repetarea identică a întrebării, în prima parte a intervenţiei: prefaţarea părţii de răspuns care oferă informaţia nouă prin secvenţe repetitive cu rol de confirmare mimează comportamentul de sprijin, conferind replicilor lui Tom *note zeflemitoare*, păstrate de traducere.

TS1	TT1
I hope that Mr O'Connor **is not too good-looking.** [*Modalizatorul dezideraţiv* formulează o întrebare indirectă] TOM: No, **he's not too good-looking**. He's covered with freckles and hasn't too much of a nose. AMANDA: **He's not right-down homely**, though? [structură *indirectă mixtă*] TOM: **Not right-down homely**. Just medium **homely**, I'd say. [reluare în enunţul negativ, de *infirmare*, şi în	Sper că domnul **O'Connor nu este prea frumos.** [întrebare indirectă] **Nu, nu este prea frumos.** E plin de pistrui şi are nasul cam cârn. **Dar nici prea urât sper că nu e.** [întrebare *indirectă* cu sintaxă afirmativă] **Nu, nu e nici urât. E aşa şi aşa.** [reluare parţială în enunţul de *infirmare*]

enunţul cu rol de *precizare* a informaţiei noi]	

Aplicarea acestor strategii se dovedeşte, însă, dificilă, în alte secvenţe ale textului. Considerarea *nivelului presupoziţional* în schimburi precum cel redat mai jos impune soluţii mai subtile decât simpla reluare parţială a unor elemente din intervenţia precedentă: în opinia noastră, un plus de relevanţă ar fi fost conferit de traducerea elementului *position* prin „funcţie" (*Ce funcţie* deţine tânărul acesta la depozit?). Justificarea este oferită de aşteptările înalte ale Amandei – formulate în alte locuri ale textului – privind statutul socio-economic al unui eventual pretendent. Contrastul dintre acestea şi realitatea meschină ar putea fi astfel reformulat, în textul-sursă, prin reluarea de tip ***asteismus***: funcţie – funcţionar.

AMANDA: …What **is this young man's position at the warehouse?** TOM […]: **This young man's position is** that of a shipping clerk, Mother.	A: Şi ce fel de slujbă are **tânărul acela** la voi la depozit? T: **Tânărul acela** este funcţionar la expediţie, mamă.

Mişcările argumentative de *contestare* sunt frecvent formulate prin diverse structuri de *reluare diafonică*: aserţiune pozitivă –aserţiune negativă, aserţiune – întrebare ecou sau afirmare – contestare – reafirmare. În secvenţe complexe, care combină mai multe astfel de structuri, traducătoarea recurge inspirat la tehnicile explicitării prin expansiune: în locuri în care textul-sursă foloseşte exclusiv mijloace repetitive pentru a marca diverse mişcări argumentative, textul-ţintă prezintă *elemente conversaţionale suplimentare* (evidenţiate prin litere aldine cursive) care facilitează decodarea *orientării ilocuţionare*.

TS1	TT1
Scena înfruntării dintre Amanda şi Laura, atunci când cea dintâi descoperă că fiica sa nu a frecventat cursurile Şcolii Comerciale Rubicam: şirul contestărilor construite în jurul elementului repetitiv *walk* conturează refuzul mamei de a a accepta infirmitatea fizică şi incapacitatea Laurei de a se adapta social.	
Laura: **I've just been going out walking**. Amanda: **That**'s not true. [act de contestare cu *referire anaforică*] Laura: **It is. I just went walking**. [act de contestare realizat prin *hetero-repetiţie parţială* şi *auto-reluare modificată*] Amanda: **Walking? Walking**? In winter? [...] Where did you **walk** to, Laura?	**Mă duceam** pur şi simplu **să mă plimb**. Nu-**i** adevărat! .[act de contestare cu *referire anaforică*] ***Ba da*, mă plimbam**, ***crede-mă***! [act de contestare realizat prin *marcă pragmatică* (soluţie pentru structura hetero-repetitivă), auto-reluare modificată şi marcă suplimentară a valorii de contestare] **Te plimbai? Te plimbai** în plină iarnă? ***Şi***, pe unde **te plimbai**, ***mă rog***?

[act de contestare prin întrebare ecou; întrebare parţială cu valoare expresivă]	[act de contestare prin *întrebare ecou*; întrebare parţială cu mărci suplimentare de expresie a valorii de „neîncredere”].

În *Orpheus Descending*, formele repetiţiei diafonice construiesc secvenţe memorabile de *susţinere comunicativă* şi de *sprijin fatic*, în dialogul dintre două personaje secundare, Beulah şi Dolly. Asigurând cadrul acţiunii dramatice, „bârfa” acestora completează golurile informaţionale din derularea scenică a evenimentelor sau asigură comentarii ale întâmplărilor din universul ficţional. Dinamica acestui schimb conversaţional este asigurată de replici iniţiative ale personajului Beulah, cadenţate prin hetero-repetiţie, de replici ale personajului Dolly. Replicilor afirmative de confirmare li se adaugă întrebări cu *funcţie fatică de menţinere a contactului*, încadrate în construcţii repetitive. Reţinând strategia conversaţională şi ritmul dialogului, traducătorul Mihnea Gheorghiu traduce astfel de secvenţe cu minime pierderi de efecte contextuale.

TS2	TT2
Beulah: You know what I sometimes **wonder**? Dolly: No. What do you **wonder**? B: I **wonder** sometimes if Lady has any suspicion...	B: Ştii tu ce **mă întreb** eu câteodată? [păstrare atentă a *simetriei deictice* din fraza originală prin opţiunea de a exprima subiectele pronominale] D: Nu, ce **te întrebi**? B: **Mă întreb** uneori dacă Lady are vreo bănuială...
B: Then one of them-gits-cincer or has a – stroke or somethin’ ? – The other one – D: ***Hauls in the loot*?** [*întrerupere justificată*] B: That’s right, **hauls in the loot**!	B: Apoi, unul din ei să zicem că se îmbolnăveşte de ceva subit [*soluţie eufemistică* pentru *cincer / cancer*] , sau are un atac de apoplexie sau ceva , **ei?** Celălalt... D: Celălalt **se aruncă asupra prăzii?** B.**Da, se aruncă asupra prăzii!**
Beulah: Jabe Torrance **bought** that woman. Dolly: **Bought her?** [întrebare ecou cu valoare expresivă: surpriza] Beulah: Yais, he **bought** her! He **bought** her and **bought her cheap** because she’d been thrown over …	Beulah: Jabe Torrance **a cumpărat-o** pe femeia asta. Dolly: **A cumpărat-o**? Beulah: Da, **a cumpărat-o**! **A luat-o chilipir**, fiindcă rămăsese pe drumuri… [Opinăm că prin valoarea expresivă deosebită a modalizatorului „chilipir”, repetiţia semantică *compensează* formele succesive ale auto-reluării din enunţul original]

Echivalenţe remarcabile sunt reuşite şi în secvenţele în care reluările în casacadă asigură *efecte comice*: reconfigurat în notele colorate ale discursului colocvial, „corul" modern prefaţează acţiunea dramatică (recurenta temă a unei „morţi anunţate", amintind de conversaţii de fond similare din *Cat on a Hot Tin Roof*). În astfel de tranzacţii, formele autorepetiţiei sunt dublate de heterorepetiţie, replica interlocutorului conferind intervenţiei iniţiative valori intensificatoare suplimentare.

TS2	TT2
Beulah: That man will **never** come down those stairs again!	**Niciodată** omul ăsta nu va mai coborî acea scară. [efecte poetice suplimentare: *hiperbaton*]
Dolly: **Never** in this world, honey. Beulah: He has th' **death sweat on him**! Did you notice that **death sweat on him?** ... B: ...**Dog and me are so worried**. D: **Pee Wee and me are worried sick** about it. [*hetero-repetiţie amplificatoare* prin *complinire* cu determinantul „sick"]	Da, **niciodată** în viaţă, scumpo. **Avea sudoarea morţii pe faţă**, n-ai observat că **avea sudoarea morţii pe faţă**? Dog şi cu mine suntem foarte îngrijoraţi. Pee Wee şi cu mine ne-am îmbolnăvit **din pricina asta**. [*referire anaforică*]
Lady: About what?	**Din care pricină?** [*compensare* textuală a hetero-repetiţiei din enunţul anterior]
B: Jabe's operation in Memphis. **Was it successful?** D: **Wasn't it successful?** (..*The women...close avidly about her, tense with morbid interest*) Beulah: Somebody told us it had gone past the knife. Dolly: **We do hope** it ain't **hopeless**.	Operaţia lui Jabe, la Memphis...**A reuşit?** **N-a reuşit?** *(Femeile...se apropie cu priviri pline de o curiozitate morbidă*.) Ne-a spus cineva că era prea târziu pentru cuţit. Noi **tragem nădejde** că situaţia nu este **deznădăjuită.** [*simetrie lexicală* păstrată]
Eva: **We hope** and pray **it ain't hopeless.** [*hetero-repetiţie amplificatoare*, construcţii pleonastice] (*All their faces wear faint, unconscious smiles*)	**Sperăm** şi ne rugăm să nu fie **desperată.** [expresivitatea deviantă redată prin *formă coruptă*] (*Toate au un zâmbet şters, inconştient, pe faţă*.)

3. Concluzii

Observăm că, la nivelul *structurilor auto-repetitive*, variantele de traducere reuşesc să realizeze efecte echivalente de *intensificare* a unor stări stări afective sau a unor idei prin variate *strategii oblice*: echivalenţe între tipuri de realizare a repetiţiei (forme ale repetiţiei lexicale redate prin forme ale repetiţiei semantice sau ale repetiţiei sintactice), echivalenţe ale modalizatorilor cu funcţie de amplificare în construcţii repetitive cumulative. În privinţa *hetero-repetiţiilor*, tendinţa generală este de păstrare a modelului repetitiv în schimburile şi în tranzacţiile la nivelul cărora reluarea se constituie în mecanism proairectic asociat *procedeelor stilistice* (reluarea ironică, repetiţia de tip antanaclază) sau *mişcărilor conversaţionale* (reluarea cu funcţie de contestare sau de reafirmare a unui conţinut contestat, sau repetiţia cu rol de confirmare, de ranforsare şi de sprijin fatic). Reţinând strategiile conversaţionale şi ritmul dialogului, traducătorii redau astfel de secvenţe cu minime pierderi de efecte contextuale prin redare fidelă a structurilor repetiţiei diafonice şi ocazionale expansiuni ale enunţurilor prin particule pragmatice care facilitează decodarea orientării ilocuţionare. Opţiunile traducătorilor de a omite elementul repetitiv în anumite perechi de adiacenţă sunt justificate uneori de diferenţe sistemice (cazul reluării parţiale a predicatului în formularea răspunsurilor afirmative sau negative scurte). În alte instanţe, lipsa de percepţie a funcţiei stilistice a procedeului sau opţiunea liberă de a omite fenomenul rezultă în pierderi de efecte contextuale la nivelul mărcilor intensificării (spre exemplu, acte de contestare sau mişcări de incriminare atenuate).

Analiza întreprinsă arată că traducerile de dialog dramatic pot reda impresia de „autentic conversaţional", recurgând la aceleaşi sau la alte tipuri de strategii şi proceduri caracteristice schimburilor verbale curente, construind, astfel, un discurs cu un tip de coerenţă sintactico-semantico-pragmatică similară cu a originalului.

Bibliografie:

Bazzanella, C. (ed.), 1996. *Repetition in Dialogue*. Tübingen, Niemeyer.
Goffman, E., 1981. *Forms of Talk*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press.
Ionescu Ruxăndoiu, Liliana, 1999. *Conversaţia. Structuri şi strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura ALL.
Johnstone, B., 1994. "Repetition in discourse: a dialogue", în Johnstone, B. (ed.) *Repetition in Discourse. Interdisciplinary Perspectives*, vol. 1. Norwood (NJ): Ablex Publishing Corporation, 1-22.
Norrick, N. N. 1987. "Functions of repetition in conversation", în *Text*,7/3, pp. 245-64.
Tannen, D. 1989. *Talking Voices: Repetition, Dialogue, and Imagery in Conversational Discourse*. New York, Cambridge University Press.

Corpus de studiu :

Williams, Tennessee, 1978. *Teatru*, Bucuresti, Editura Univers.
Williams, Tennessee, 2000. *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America.
Williams, Tennessee, 2000. *Plays 1957 – 1980*, New York, The Library of America.
Williams, Tennessee, 2010. *Un tramvai numit Dorinţă*, trad. Antoaneta Ralian, Bucureşti: Art.

*** *Teatrul american contemporan, 1968.* Editura pentru literatură universală, Bucureşti.

ACKNOWLEDGMENT: This paper was supported by the project „Sustainable performance in doctoral and post-doctoral research PERFORM" - Contract no.POSDRU/159/1.5/S/138963, project co-funded from European Social Fund through Sectorial Operational Program Human Resources 2007-2013.

PARADIGMATIC STRUCTURES IN THE TERMINOLOGY OF ARCHITECTURE

Bianca Geman, Assistant, PhD Candidate, Technical Constructions University of Bucharest

Abstract: This study tries to establish the specific of the architecture terminology from the point of view of its semantic structures. It has been found that there are many paradigmatic structures. The terminology of architecture is characterized by a special conceptual semantic hierarchy.

Keywords: terminology, architecture, language, context, term.

Identificarea **sensului specializat** de către vorbitorii obişnuiţi (profani) prezintă un interes major, în condiţiile societăţilor moderne, preocupate de deschiderea codurilor ştiinţifice. În acest context, terminologia din *arhitectură*, dobândeşte o importanţă deosebită pentru că este un domeniu ştiinţific şi o disciplină cu un impact social larg. Se admite că în afara domeniului sau în contact cu limba comună, sensul specializat suferă o **determinologizare** în grade şi forme diferite, dar aceasta nu trebuie să depăşească anumite limite, trebuie sa păstreze „nucleul dur" al sensului specializat.

Încercarea de a sesiza o serie de probleme specifice *identificării sensului specializat al termenilor din domeniul arhitecturii* adoptă o serie de principii ale semanticii moderne – *abordarea relaţională şi diferenţială a sensului în clase paradigmatice*. Din perspectiva vorbitorului obişnuit, rezultatele aplicative ale degajării structurilor paradigmatice facilitează *diferenţierea exactă a sensului* care face mai eficiente definiţiile, cu efecte pozitive asupra memorării sensului specializat. Paradigmele lexico-semantice se delimitează pornind de la mai multe *seme comune*: semul lexico-gramatical (partea de vorbire identică), unul sau mai multe seme de substanţă (conceptual-semantice) şi, mai multe *seme variabile*, distinctive (corespunzând diferenţei specifice). Rigurozitatea analizei va fi asigurată de aplicarea analizei semice sau a degajării *componentelor de sens*, ceea ce impune o raportare strictă atât la *definiţiile terminologice*, cât şi la cele *lexicografice*. Selectarea componentelor, ordonarea lor în funcţie de relaţiile din clasa paradigmatică poate da modele de interpretare riguroasă şi accesibilă a sensului specializat, modele numite „*lectura*" definiţiei (Bidu-Vrănceanu 2007: 71-98).

Paradigma propusă pentru analiză, este cea a *tipurilor de locuinţă*. Termenii acestei paradigme, CASĂ, VILĂ, BLOC, CASTEL, PALAT, HOTEL, CĂMIN, PENSIUNE, prezintă interes întrucât au o circulaţie largă, nu numai în comunicarea specializată, ci şi în cea obişnuită. Semul comun de bază în acest caz este /*construcţie*/. Dat fiind că *semele comune* care grupează termenii unei paradigme în sens larg au caracterul de concepte generale, în definiţia componenţială a termenilor respectivi se pot combina cu alte seme, care le sunt subordonate şi pe care le implică (similar cu raportul gen/specie din logică).

Termenii reuniţi în această paradigmă se definesc prin următoarele proprietăţi sau seme comune: /*loc*/, /*construit* (sau *amenajat*)/, /*pentru a fi locuit*/, /*de oameni*/. Toate semele

menţionate s-ar putea cuprinde în conceptul de „locuinţă” (termenul de LOCUINŢĂ având statutul de arhilexem). Încadrarea unui lexem în paradigma *tipurilor de locuinţă* se va face dacă întruneşte semele de mai sus ca *primele în definiţia lui componenţială*. Este de precizat că, deşi termenii desemnând „locuinţă” se pot defini referenţial, importanţa contextului este destul de mare pentru a se realiza identificarea semantică. Semelor comune care definesc diverşi termeni din limba română ca „locuinţe”, li se adaugă seme variabile, care realizează opoziţiile din această paradigmă. Cel mai important dintre semele variabile este /*destinaţia primară* (*durată stabilă*)/, /*destinaţia secundară* (*durată temporară*)/, /*maniera de construcţie obişnuită*/, /*maniera de construcţie neobişnuită*/ (se redau diferite caracteristici referenţiale, greu de formulat în metalimbaj).

Termenii CASĂ, VILĂ, BLOC, sunt definiţi lexicografic cu ajutorul hiperonimului LOCUINŢĂ. Este adăugat şi arhisememul /*clădire*/, redat prin diverse mijloace lingvistice. Acestea reprezintă singurele seme comune, pentru toţi cei trei termeni.

Termenul CASĂ, cu lexicalizări diferite, îşi precizează sintagmatic o trăsătură semantică */relativ mic/*, care îi permite să se opună termenului VILĂ. Termenul VILĂ definit prin trăsătura */locuinţă elegantă, spaţioasă/* (în opoziţie faţă de CASĂ), pierde de multe ori marca „elegant”, păstrând-o pe cea a „mărimii”. Şi în cazul termenului BLOC, este precizată componenta semantică /*mare*/. Semele variabile /*multe încăperi*/ pentru termenul CASĂ şi /*multe etaje*/ pentru termenul BLOC, realizează opoziţiile din această paradigmă, conducând astfel către ideea existenţei unor trăsături definitorii pentru fiecare tip de LOCUINŢĂ.

În cazul termenilor analizaţi, un aspect esenţial este reprezentat de lipsa mărcii diastratice (**arhit.**), rezultând astfel încadrarea termenilor CASĂ, VILĂ, BLOC, în categoria unităţilor de interes general.

Termenii CASĂ şi BLOC, prezintă *definiţii terminologice* în consens cu *definiţiile lexicografice*, din *dicţionarele generale*. Unităţile sintagmatice CASĂ DOMNEASCĂ, CASĂ EGUMENEASCĂ şi CASĂ ROMANĂ, apar în **D.Art.,** prin informaţiile oferite**,** prezentând interes atât pentru lectorul mediu cât şi pentru specialişti.

Din perspectivă conceptuală, *definiţia terminologică* a termenului VILĂ, cuprinde componente semantice, care redau detaliile referenţiale, necesare pentru o identificare riguroasă: /*număr variabil de camere*/, /*1-2 etaje*/, /*confort sporit*/, /*decor interior şi exterior adecvat*/.

Termenii PALAT şi CASTEL, sunt caracterizaţi prin arhisememul „*clădire mare, somptuoasă*”. *Definiţiile lexicografice* sunt concise, acest fapt fiind o posibilă cauză pentru lipsa elementelor comune. Prin sensul generalizat, arhisememul „*clădire mare, somptuoasă*”, indică omonimia dintre cei doi termeni. Datorită celorlalte detalii referenţiale, reprezentând seme reziduale la nivelul metalimbajului, considerăm cei doi termeni cvasisinonimi cu VILĂ, definit, de asemenea, „*construcţie elegantă*”, însă într-o altă manieră.

Termenul PALAT, este definit de semele variabile: /*sediul unei autorităţi*/, /*locuinţa unei personalităţi*/. Definiţia termenului CASTEL, oferă câteva date de ordin **arhitectural**: /*construcţie medievală*/, /*prevăzută cu turnuri şi creneluri*/, /*înconjurată de ziduri şi de şanţuri*/.

Din perspectiva ierarhiei semantice, se observă existenţa unor unităţi superioare diferite: „*construcţie/ansamblu de edificii*” pentru PALAT şi „*locuinţă seniorială întărită*” pentru CASTEL. Semele variabile care se referă la /*maniera de construcţie*/, divid părţi ale

definiţiilor terminologice, după cum urmează: /*construcţie sau ansamblu de edificii*/, având /*dimensiuni impozante*/, în cazul termenului PALAT şi /*locuinţă seniorială întărită*/ cu o /*structură specifică*/ pentru CASTEL.

Este remarcată o diferenţă formală, în cazul termenului CASTEL, pentru care *definiţia lexicografică* indică componenta /*locuinţa seniorilor feudali*/, iar *definiţia terminologică* precizează semul /*locuinţă seniorială întărită*/. O altă remarcă se referă la descrierea PALATULUI, care include unităţi de ordin istoric: /*originar din antichitate*/, /*program arhitectural impus în Renaştere*/, /*apanajul unor aristocraţi sau al înaltei burghezii*/.

Semelor comune tuturor termenilor din *paradigma tipurilor de locuinţă*, li se adaugă altele variabile. Din combinarea lor diferită, rezultă identităţile şi opoziţiile acestei paradigme.

Aşadar, prin semele /*locuinţă primară*/ şi /*stabilă*/ se stabileşte o opoziţie între clasa termenilor alcătuită din CASĂ, VILĂ, BLOC şi cea formată din termenii HOTEL, CĂMIN, PENSIUNE, caracterizaţi întotdeauna, prin semul /*locuinţă secundară*/ şi /*non-stabilă (temporară)*/.

Termenul HOTEL, definit prin cvasisinonimul „clădire (mare)”, este caracterizat de semele variabile /*multe camere mobilate*/ şi /*cu destinaţie publică*/.

Relaţia de hiponimie este accentuată în cazul termenului CĂMIN, întrucât acesta este definit drept „denumirea dată unor instituţii cu caracter social şi (sau) cultural”, precum:

CĂMIN DE COPII – „instituție cu regim de internat pentru copii preșcolari (3-6 ani), cu orar de zi sau săptămânal”;

CĂMIN STUDENŢESC – „așezământ universitar care asigură cazarea studenților”;

CĂMIN SPITAL – „cămin (de bătrâni) în care se acordă și asistență medicală”;

CĂMIN-HOTEL – „cămin cu un grad sporit de confort, care îl apropie de acela al unui hotel” (cf. DEXI 2007: 319).

Aşadar, în cazul analizei termenului CĂMIN, *importanţa contextului* în care apare cu aceste sensuri, este foarte mare.

Termenul PENSIUNE definit prin arhilexemul „CASĂ”, relevă aspectul de „găzduire, constând din locuinţă şi masă (sau numai masă) pe care o primeşte cineva, cu regularitate (într-o casă particulară), în schimbul unei sume de bani”.

Paradigma termenilor care desemnează *tipuri de locuinţe*, este caracterizată de o normare relativă şi eterogenă, ca urmare a *definiţiilor lexicografice şi terminologice*, care prezintă formulări generale, cu diverse probleme din punct de vedere al conţinutului.

Definiţiile lexicografice sunt mai sintetic formulate decât *definiţiile terminologice*. Acest fapt este evident la nivelul exprimării *diferenţelor specifice* din glosările lexicografice, unde se remarcă absenţa datelor enciclopedice prezente în multe dintre *definiţiile terminologice*. *Genul proxim*, care conţine componenta de clasare, este formulat foarte asemănător în cele două tipuri de definiţii. De asemenea, trebuie menţionat faptul că multe dintre *definiţiile terminologice* sunt formulate într-un *cod relativ deschis*, accesibil în multe cazuri şi nespecialiştilor. Aceasta se datorează amestecului just de date specializate şi de date preştiinţifice, caracteristic mai degrabă *definiţiilor lexicografice*.

Impunerea unor sensuri specializate presupune corelarea lor cu modalităţi de exprimare proprii, tipice. *Sintagmele* reprezintă o categorie importantă pentru că desemnează concepte şi noi sensuri, în relaţie cu modificările din societatea actuală. În categoria

sintagmelor fixe se pot încadra: CASĂ-CAMPING, CASĂ-REMORCĂ, CASĂ MONUMENT, CASĂ MEMORIALĂ, CASĂ DE VECI, CASĂ-RESTAURANT, care se impun prin frecvenţă, grad mare de sudură şi stabilitate Alte exemple de *sintagme fixe* sunt CĂMIN DE COPII, CĂMIN STUDENŢESC, CĂMIN SPITAL, CĂMIN-HOTEL, invariabile morfo-sintactic, cu sens unitar, care corespund unui referent unic, stabil şi invariabil. Condiţionările contextuale pot contribui la identificarea sensului specializat. Exemple de *sintagme relativ libere* pot fi considerate CASĂ DOMNEASCĂ, CASĂ EGUMENEASCĂ şi CASĂ ROMANĂ, definite numai în dicţionarul specializat (D.Art.). Aceste sintagme păstrează parţial sensul termenilor care le compun, dezvoltând însă în structura respectivă sensuri particulare.

Opoziţiile din paradigma „*tipurilor de locuinţe*” se realizează prin semele variabile. Astfel, prin semele /*locuinţă primară*/ şi /*stabilă*/ se stabileşte o opoziţie între clasa termenilor alcătuită din CASĂ, VILĂ, BLOC şi cea formată din termenii HOTEL, CĂMIN, PENSIUNE, caracterizaţi întotdeauna, prin semul /*locuinţă secundară*/ şi /*non-stabilă (temporară)*/.

Unităţile acestei paradigme se diferenţiază şi prin semul */materialele (construcţiei)/*, având două valori principale: */materiale obişnuite/* vs */materiale neobişnuite/*.

Între termenii acestei paradigme se mai stabilesc opoziţii prin semul */mărimea (locuinţei)/* cu valorile: */±mare/ vs /±mic/*. Semele variabile */multe încăperi/* pentru termenul CASĂ, */multe etaje/* pentru termenul BLOC, */număr variabil de camere/* pentru termenul VILĂ, conduc către ideea existenţei unor trăsături definitorii pentru fiecare tip de LOCUINŢĂ.

Alte opoziţii se stabilesc prin semul */maniera (construcţiei)/*, cu două valori principale: */obişnuită/* vs */neobişnuită (specifică)/*. Ultima valoare acoperă mai multe reprezentări referenţiale diferite: */construcţie medievală/*, */prevăzută cu turnuri şi creneluri/*, */înconjurată de ziduri şi de şanţuri/*, pentru CASTEL, */(construcţie) elegantă cu alte particularităţi/*, pentru VILĂ, */construcţie (ansamblu de edificii) cu dimensiuni impozante/*, pentru PALAT. Prin sensul generalizat „clădire mare, luxoasă”, termenii CASTEL şi PALAT, pot fi consideraţi cvasisinonimi. Prin prezenţa altor detalii referenţiale, reprezentând seme reziduale la nivelul metalimbajului, cei doi termeni nu pot fi cvasisinonimi cu VILĂ, definit „construcţie elegantă”, dar de o altă manieră.

Caracterul diversificat şi arborescent al semelor din această paradigmă determină o structurare mai puţin clar constituită, la aceasta contribuind şi prezenţa semelor reziduale.

În mare măsură apropiate ca tip **paradigmatic** sunt structurile bazate pe relaţia de **hiponimie** (adică relaţia dintre un hiperonim şi hiponimele sale). Hiperonimul ca termen supraordonat întruneşte statutul de arhisemem (suma semelor comune mai multor termeni), şi, uneori, de arhilexem (când este lexicalizat prin forme specifice, chiar dacă această lexicalizare nu e obligatorie).

La nivelul termenilor din **arhitectură** se remarcă relaţii hiponimice frecvente, bine organizate, de un tip determinat. Avem în vedere relaţia dintre un hiperonim lexicalizat simplu (ACOPERIŞ, TEMPLU, COLOANĂ, FEREASTRĂ, ş.a.) şi hiponimele sale exprimate prin structuri sintagmatice care conţin obligatoriu hiperonimul. Prezenţa organizării hiponimice este eficientă în identificarea sensului specializat atât pentru specialişti, cât şi pentru nespecialişti, cum se poate vedea din exemplele următoare:

ACOPERIŞ care desemnează „ansamblul elementelor ce constituie partea superioară a unei construcţii, destinat să închidă spaţiile de dedesubt şi să le protejeze de intemperii” este hiperonim pentru sintagmele hiponimice desemnând „diferite tipuri de ACOPERIŞURI: ACOPERIŞ ÎN PUPITRU, ~ÎN DOUĂ APE, ~ÎN PATRU APE, ~MANSARDAT, ~ÎN TERASĂ, ~ARTICULAT.

Hiperonimul TEMPLU „edificiu rezervat cultului unei divinităţi, construit pe un loc sacru, apoi consacrat şi închinat”, înregistrează din punct de vedere funcţional, în *Dicţionarul de artă*, următoarele sintagme hiponimice: TEMPLU IN ANTIS, ~ÎN DUBLU ANTIS, ~PROSTIL, ~AMFIPROSTIL, ~PERIPTER, ~PSEUDOPERIPTER, ~DIPTER, ~PSEUDODIPTER, ~TETRASTIL, ~HEXASTIL, ~HEPTASTIL, ~OCTOSTIL, ~DECASTIL, ~DODECASTIL.

Termenul COLOANĂ, strict specializat, cu o circulaţie mai limitată dincolo de comunicarea specializată, reprezintă un „element constructiv vertical, destinat să contribuie la descărcarea forţelor de împingere provenite din sistemul de acoperire a unui spaţiu (bolţi, tavane)”. Din punctul de vedere al structurii, se remarcă numeroasele sintagme hiponimice, din *dicţionarele de specialitate*, majoritatea cu structura COLOANĂ + adjectiv: COLOANĂ MONOLITĂ, ~MODULATĂ, ~CILINDRICĂ, ~CANELATĂ, ~ANELATĂ (INELATĂ), ~ÎN TORSADĂ, ~FASCICULATĂ, ~ÎNNODATĂ, ~SOLOMONICĂ, ~ADOSATĂ, ~ANGAJATĂ, ~GEMINATĂ, ~COMEMORATIVĂ, ~ROSTRALĂ.

Statutul de hiperonim al lui FEREASTRĂ „deschizătură de formă regulată lăsată în peretele unei clădiri, al unui vehicul etc. pentru a permite să intre aerul şi lumina” este indicat de următoarele sintagme hiponimice, desemnând diferite tipuri de FERESTRE: FEREASTRĂ BIPARTITĂ sau BIFORĂ, ~TRIPARTITĂ, ~OARBĂ.

Nu putem înregistra aici toate situaţiile de acest tip, numeroase mai ales în textele de specialitate, dar, multe sunt curente şi în limbajul cotidian.

Complexitatea structurilor paradigmatice presupuse de definirea mai multor **termeni din domeniul arhitecturii**, justificată de ierarhia conceptuală explică o parte din dificultăţile interpretării riguroase. Suprapunerea mai multor tipuri de structuri paradigmatice ale sensurilor **termenilor din arhitectură** poate contribui, la decodarea lor. Un asemenea studiu semantic poate indica particularităţi ale acestei terminologii în raport cu altele.

Referinţe bibliografice

Bidu-Vrănceanu, A., 1993 - *Lectura dicţionarelor,* Editura Metropol, Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, A., coord. 2000 – *Lexic comun, lexic specializat*, Editura Universităţii din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, A. şi Forăscu, N., 2005 - *Limba română contemporană. Lexicul,* Editura Humanitas Educaţional, Bucureşti.

Cabré, M. T., 1991 - *Terminologie ou terminologies? Spécialité linguistique ou domaine interdisciplinaire?*, în *Meta*, XXXV, nr. 1.

Gaudin, F.,1996 – *Terminologie: l'ombre du concept*, în *Meta*, XLI, 4, p.605.

Rastier, F., 1995 – *Le terme: entre ontologie et linguistique*, în *Banque des mots* 1995, p.35-64.

Dicţionare

DEX – *Dicţionar explicativ al limbii române*, ediţia a 2-a, coord. Ion Coteanu şi Lucreţia Mareş, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998.
DEXI – *Dicţionarul explicativ ilustrat al limbii române*, coord. Eugenia Dima, Editura Arc & Gunivas, Italia, 2007.
Dicţionar de artă, coord. Mircea Popescu, Editura Meridiane, Bucureşti, 1995.
Lexicon de construcţii şi arhitectură, coord. Bălan, Ştefan; Mihăilescu Şt. Nicolae, Editura Crişana, 1985.

STRUCTURES RITUALISÉES SPÉCIFIQUES À UNE LANGUE-CULTURE: LES VŒUX ROUMAINS ET LEUR TRANSFERT EN FRANÇAIS

Anda Rădulescu, University of Craiova

Abstract: In an act of communication, interlocutors use a wide range of verbal and nonverbal strategies to get a reaction or appropriate behavior on the part of their partners and to establish a form of conversational negotiation with them (Kerbrat-Orecchioni, 2005:7). Negotiation implies particular rituals according to which the participants exchange greetings, wishes, congratulations, compliments or, at least, thank those who have expressed them. The above mentioned elocutionary acts share a common function: captatio benevolentiae. Marandin identifies these exchanges as being 'charitable actions', while Pomerantz calls them 'supportive actions' that aim to create a positive, friendly and relaxed atmosphere for the ensuing conversation. In this article we intend to present Romanian wishes, their particularities and versatility, because some of them can be, contextually, interpreted as greetings or wishes. We also analyze their structure (verbal or nominal) and examine the translator's difficulties in transferring their meaning to a foreign language (French, in our case). A special place is attached to strategies which the translator has at his disposal, as he has to choose to either keep the culturally specific language (ethnocentrism), or to acclimatize these formulas to the foreign language.

Keywords: votive phrases, elocutionary acts, answer phrases, acclimatization, ethnocentrism.

1. Argument

Les règles de bienséance et de politesse sont pratiquées selon des rituels assez stricts, stéréotypés, dans toutes les langues-cultures, ce qui leur confère une valeur universelle ; cependant, elles varient d'une culture à l'autre et même dans des langues-cultures apparentées, telles que le roumain et le français. Dans de nombreuses situations elles sont différentes, tout comme les réponses à ces formules à caractère figé, comme il ressort clairement de l'analyse portant sur les formules de vœux que nous y présentons.

Dans cette étude, qui fait partie d'une série plus ample, portant sur les salutations, les remerciements et les compliments, nous avons d'abord essayé d'analyser les diverses situations où les Roumains s'adressent des vœux, la structure de ces formules à caractère stéréotypé, en fonction de plusieurs facteurs, dont le type de communication (orale ou écrite), le registre de langue (formel ou informel), la relation interpersonnelle (officielle ou amicale), l'âge et le sexe des interlocuteurs. Ensuite nous nous focalisons sur les difficultés rencontrées par le traducteur lorsqu'il doit rendre en français certaines structures votives spécifiques au roumain. En effet, qu'elles soient fortement ritualisées, ou que leur forme se soit lexicalisée voire même grammaticalisée, ces structures sont parfois intraduisibles dans d'autres langues-cultures, de sorte que même si on leur fournit un équivalent, le transfert du sens se fait avec des pertes stylistiques et sémantiques considérables. Nous précisons que notre corpus est constitué d'exemples puisés dans des textes littéraires roumains et dans des sites internet, et que la traduction en français nous appartient.

2. Les vœux – un acte de langage réactif

En général, par *vœux* on entend les souhaits que l'on adresse à autrui, dans diverses circonstances (TLFi). En tant qu'acte de langage, les vœux se caractérisent par : désir sincère de réalisation du vœu, favorable à l'interlocuteur ; acte à valeur conversationnelle, dont le rôle est de renforcer la relation harmonieuse des protagonistes ; acte réactif qui nécessite une réponse appropriée à la circonstance ; fort caractère ritualisé, dépendant de la situation de communication et des rapports interpersonnels des participants à l'échange verbal.

En roumain, tout comme en français, les vœux s'accompagnent le plus souvent d'autres actes de langage, tels que les salutations, les compliments, les congratulations, les félicitations, les louanges, dont on ne peut pas les séparer totalement. En effet, ils sont fondés sur une structure profonde quasi-identique, dont la réalisation superficielle oriente l'acte en question vers la salutation, lorsqu'il se réalise comme une structure averbale, nominale, de type (Adj.) + N comme *bună ziua* [bonjour][1], ou comme vœu, lorsqu'il apparaît dans une structure complexe, à verbe fini, basée sur un verbe explicite de souhait *Vă doresc o zi bună* [Je vous souhaite une journée bonne] {Je vous souhaite une bonne journée}. Dans beaucoup de cas, les vœux sont associés non seulement aux salutations, mais aussi aux remerciements (explicites ou implicites), que parfois ils peuvent même remplacer :

1. Pe urmă a zis "mulţumesc şi vă urez succes, în loc de noapte bună", şi a închis telefonul. (Chiriţă)
[Ensuite il a dit "merci et je vous souhaite succès, au lieu de nuit bonne" et il a fermé le téléphone]. {Ensuite il a dit "merci et bonne chance au lieu de bonne nuit" et il a raccroché}.
2. -Salut ! -Multă sănătate şi noroc tuturor ! (www. linkedin.com)
[-Salut! -Beaucoup de santé et de chance à tous]. {-Salut ! -Portez-vous comme le Pont Neuf et bonne chance à vous tous!}

En tant qu'acte universel de langage, les vœux sont adressés dans les situations les plus diverses (voir Avram, Sala, 2001: 183), dont les plus courants portent sur :
- fêtes : *Crăciun fericit* [Noël heureux] {Joyeux Noël} ;
- anniversaires : *La mulţi ani* [À beaucoup d'années] {Bon anniversaire}/ {Bonne année} ;
- promotions : *Felicitări şi la mai mare*[2] [Félicitation et à plus grand] {Toutes mes félicitations et de nouvelles réussites} ;
- acquisition d'un objet : *Să-l stăpâneşti sănătos !* [Profites-en en bonne santé] {Bravo, profites-en bien!} ;
- examens : *Noroc / Succes* [Chance, Succès] {Bonne chance, Merde[3]} ;
- séparation : *Drum bun* [Voyage bon] {Bon voyage} ; *Să ne vedem cu bine* {Que nous nous revoyions avec bien] {Au revoir} ;
- déroulement des procès biologiques : *Poftă bună* [Appétit bon] {Bon appétit}.

[1] Nous avons utilisé des crochets pour la traduction littérale de la structure roumaine et des accolades pour la traduction équivalente.
[2] *La mai mare* représente une formule roumaine de vœu qui n'a pas de correspondant en français, langue qui n'ajoute pas de vœu à la formule de félicitation.
[3] Cette interjection, ou simplement sa majuscule, est considérée trop vulgaire pour être écrite en totalité ; elle est utilisée notamment en français argotique, son correspondant roumain étant *baftă,* mot d'origine tzigane, très répandu surtout dans les milieux des jeunes : *Et pour ton examen de demain je te dis M….* {Şi (să ai) baftă la examenul de mâine}.

Certaines formules sont polyvalentes, parce qu'elles peuvent servir de salutation ou de vœu et ne peuvent être correctement décodées qu'en fonction du contexte. Par exemple, le mot *noroc* [chance], peut fonctionner comme :

- formule de salutation :

3. *-Noroc bun ! zise Ion strângând din umeri prostit. -Noroc, noroc, ginere!* (Rebreanu)
[-Chance bonne! dit Jean en serrant les épaules, hébété. -Chance, chance, beau-fils !]
{-Bonjour, dit Jean, hébété, en haussant les épaules. -Salut, salut, mon gendre}.

- formule votive, lorsque :

a) quelqu'un éternue : *Noroc !* [Chance] {À vos souhaits}
b) on trinque à la santé de quelqu'un : *Noroc!* [Chance] {À votre santé}
c) on souhaite la réussite à quelqu'un : *Noroc!* [Chance] {Bonne chance / Courage}

Dans certains cas, le décodage de la formule comme acte de salutation ou de vœu est facilité par la présence de certains verbes performatifs et du contexte, ce qui aide beaucoup le traducteur :

4. *Noroc bun ! îşi salută el prietenii…* (Chiriţă) [Chance bonne ! salua-t-il ses amis] {Salut ! dit-il à ses amis}.
5. *Ei, să trăiţi ! ură doamna Bologa.* (Eliade) [Eh, que vous viviez ! souhaita Mme Bologa.] {Eh bien, bonne année ! souhaita Mme Bologa}.

Les vœux, tout comme les remerciements et les salutations, peuvent apparaître à tout moment d'une séquence verbale. En effet, ils rendent évidente l'intention du locuteur de créer avec son interlocuteur un lien d'empathie, de lui offrir un « cadeau » verbal pour l'amadouer. C'est pourquoi dans nombre de cas on retrouve le vœu associé aux salutations ou aux remerciements, tant dans le code oral, que dans le code écrit :

6. *Noapte bună şi succes!* (Preda) [Nuit bonne et succès!] {Bonne nuit et bon courage.}
7. *Îşi salută cu mâna prietenii, le ură "drum bun"…* (Chiriţă) [Il salua de la main ses amis et leur souhaita "chemin bon"] {De la main, il fit un signe de salut à ses amis, en leur souhaitant bon voyage…}
8. *Dragă Marilena, Cu mulţumiri şi la mulţi ani !* (Rotaru) [Chère Marlène, Avec des remerciements et à beaucoup d'années] {Chère Marlène, Avec tous mes remerciements et mes vœux de longue vie.}

Employé en début de séquence conversationnelle, le vœu ne se distingue pas de la salutation, le locuteur condensant dans son bref message les deux formules usuelles dans tout échange verbal :

9. *-Să trăieşti, Ioane ! -Noroc, Petre !* [-Que tu vives, Jean ! -Chance, Pierre !] {-Bonjour, Jean ! -Salut, Pierre !}

De même, l'emploi du vœu en début de séquence est courant dans le cas de l'accueil, les règles de politesse exigeant une réponse de la part de l'interlocuteur, qui doit répondre par une formule stéréotypée comme *Bine te-am găsit (sănătos)* [Bien je t'ai retrouvé sain] {Bonjour à toi}, qui fonctionne également comme salutation (et comme vœu de santé) pour le locuteur.

10. *-Bine-aţi venit, cocoane Fănică. -Bine v-am găsit, cocoană Marghioalo.* (Caragiale)

[-Bien vous êtes venu, M'sieur Fanica. -Bien je vous ai trouvée, Madame Marghioala] {-Soyez le bienvenu, M'sieur Fanica. -Bonjour / Vous allez bien, Madame Marghioala ?}

Utilisé au cours du déroulement d'une interaction verbale, le vœu représente d'habitude la formule stéréotypée avec laquelle on conclut un marché, une transaction entre le locuteur et son interlocuteur :

11. *-Nu mi-l dai cu mai puţin ? -Scoateţi mia şi să-l purtaţi sănătos* [paltonul]. - *Mulţumesc*. (Preda)

[-Vous ne me le donnez pas pour moins ? -Sors mille lei et portez-le sain [le manteau]. -Merci.]

{-Vous ne me faites pas de réduction ? -Eh bien, va pour mille lei ! Portez-le avec plaisir. -Merci beaucoup.}

Les vœux les plus nombreux sont utilisés, dans les codes oral et écrit, comme formules de clôture, assurant ainsi l'ouverture vers une nouvelle interaction entre les protagonistes, la présence d'un verbe qui sémantiquement indique la fin de l'échange verbal étant importante pour établir le moment de l'interaction :

12. *Am să închei aici, urându-vă să fiţi mai profesionist, domnule...* (Porumboiu) [Je vais finir ici, en vous souhaitant d'être plus professionnel, monsieur…] {Et pour finir ma lettre, je vous souhaite un comportement de professionnel, monsieur…}

Comme réponse aux vœux, l'interlocuteur a le choix entre des formules ritualisées identiques à celles adressées par le locuteur, ou différentes, en fonction des circonstances, de l'âge et du sexe des protagonistes. Ainsi, à la campagne et dans des milieux ouvriers, les hommes et plus rarement les femmes utilisent des formules de salutation qui ont également une valeur votive :

13. - *Să trăieşti, vere ! -Salut !* [-Que tu vives, cousin ! -Salut !] {-Porte-toi bien ! -De même !}[4]

14. *-Să trăieşti, Anuţa ! -Să trăieşti, Ioane !* (Rebreanu) [-Que tu vives, Anutza ! -Que tu vives aussi, Jean] {-Longue vie, Anutza! -Toi aussi, Jean!}

alors que les femmes préfèrent les structures à verbe performatif, notamment dans les milieux citadins :

15. (une admiratrice adresse des vœux à son auteure préférée, lors de son anniversaire) *Dragă Uca, îţi urez viaţă lungă cu sănătate şi cu împliniri pe măsura curajului tău.* (site : ucamrinescu.ro) [Chère Uca, je te souhaite vie longue, avec santé et réalisations à la mesure de ton courage]. {Chère Uca, je te souhaite une longue vie, une bonne / excellente santé et la réussite que tu mérites / une réussite à la hauteur de ton courage}

Dans le cas de la séparation des protagonistes, considérée en quelque sorte comme un acte d'agression produite sur le territoire d'autrui, la nécessité d'une préparation préalable est évidente ; c'est pourquoi le locuteur déploie toute une stratégie au sens goffmanien du terme pour « sauvegarder la face » de son interlocuteur et laisser une porte ouverte à un échange ultérieur. Le cérémonial de séparation chez les Roumains impose que l'hôte souhaite un bon voyage et/ou un bon retour à son/ses invité(s), alors que celui/ceux-ci doit/doivent souhaiter une bonne santé à leur hôte.

[4] Les jeunes utiliseraient plutôt les formules - *Salut, mon cousin ! - Salut aussi!*

16. *-Rămâneţi cu bine ! -Drum bun.* (Chiriţă) [-Restez avec bien. -Chemin bon.]{-Au revoir. -Bon voyage.}

17. *-Rămâneţi cu bine. -Şi dumneavoastră să vă întoarceţi sănătoşi !* [-Restez avec bien. -Et que vous y reveniez sains / en bonne santé] {-Au revoir, portez-vous bien. -À une prochaine visite / à bientôt j'espère.}

Parfois, on remarque des vœux en cascade, surtout pour marquer un style qui se veut ampoulé, dans un registre de langue soutenue ou familière. Ces formules font le délice des textes littéraires et mettent en vedette la façon de nuancer les relations interpersonnelles égalitaires qui caractérisent l'écriture de certains auteurs.

18. *Noroc, sănătate, viaţă lungă, succes, domnule Petrini, să ne îngropi pe toţi, bunicule... să te văd bunic, bolândule, asta ar fi o performanţă pentru tine, care te-ai însurat tîrziu.....* (Preda) [Chance, santé, vie longue, succès, monsieur Petrini, que vous nous enterriez tous, grand-père… et que je te voie grand-père, toqué, ce serait une performance pour toi, qui t'es marié tard….] {Je te souhaite de la chance, de la santé et une vie de Mathusalem, Monsieur Petrini… et que tu deviennes grand-père, vieux fou ! Ce serait vraiment une performance pour toi, qui t'es marié tard…}

3. Structure des vœux roumains

La complexité des formules votives roumaines pourrait, grosso modo, se réduire à deux types : a) verbales ; b) averbales, nominales. Si les premières caractérisent surtout le code écrit, et sont notamment utilisées dans la langue soutenue sans pourtant être exclues du code oral, les secondes abondent dans le style familier, relâché.

3.1. Les structures verbales

Dans le cadre des structures verbales utilisées pour exprimer les vœux, le roumain peut se servir :

a) de deux verbes performatifs, *a ura* et *a dori*, dont le correspondant français est *souhaiter* :

19. *Vă urez la mulţi ani.* (Preda) [Je vous souhaite à beaucoup d'années] {Je vous souhaite bon anniversaire}

20. *Îţi doresc succes în continuare.* (Ţuculescu) [Je te souhaite la continuation des succès]. {Je souhaite que vous ayez de nouveaux succès}

b) d'un verbe à un mode personnel (impératif, subjonctif ou indicatif). L'alternance entre l'impératif et le subjonctif s'explique par le fait qu'en roumain l'impératif n'a que deux personnes, à savoir la 2-ème du singulier et du pluriel. Pour exprimer un vœu à un non participant direct à l'échange ou pour donner un peu d'emphase au souhait adressé à un participant direct, le locuteur se sert du subjonctif à la place de l'impératif :

21. *Să trăiască cu toţii şi… noroc !* (Rebreanu) [Que tous vivent et… chance !] {Longue vie pour tous…. et de la chance !}

22. *Să fii mereu tânără, frumoasă şi cu acelaşi spirit vesel* ! *Şi să nu ne uiţi nici la 100 de ani* ! (site : ofelicitare.ro/mesaje) [Que tu sois toujours jeune, belle et avec le même esprit gai ! Et que tu ne nous oublies pas, ni même à 100 ans] {Je te souhaite de rester toujours jeune et belle et de garder ta gaieté / joie de vivre! Et ne nous oublie pas, même si tu fêtes tes 100 ans !}

On doit préciser que l'impératif reste fréquent dans les formules stéréotypées de séparation. Il est notamment utilisé par les gens de la campagne et par ceux qui ont dépassé les 60 ans ; la jeune génération perçoit ces formules comme un peu désuètes. Par ailleurs, ces structures servent également de formules de salutation, spécifiques à la clôture d'une séquence verbale :

23. *Rămâneţi sănătoşi, boieri, urmă domnul ieşind.* (Kogălniceanu) [Restez sains, boyards, continua le prince en sortant] {Portez-vous bien, boyards, fit le prince en sortant.}

24. *Rămâi cu bine !* (Dulfu) [Reste avec bien] {Adieu}.

Les vœux formulés avec l'indicatif précédé de l'adverbe *bine* [bien] servent en égale mesure de souhait et de salutations et sont utilisés en début de séquence, surtout pour l'accueil de quelqu'un, la formule de réponse ritualisée étant également formée d'un verbe à l'indicatif précédé de l'adverbe *bine* :

25. *-Bine ai venit. -Bine te-am găsit.* [-Bien tu es venu. -Bien je t'ai trouvé] {-La bienvenue à toi. -Le bonjour à toi aussi.}

Dans la plupart des cas, le choix du locuteur pour une structure à verbe performatif ou pour un verbe fini varie en fonction du type de message (oral ou écrit), du niveau de langue (les verbes performatifs sont favorisés par le style soutenu), de la façon plus ou moins télégraphique d'envoyer les vœux et de la relation interpersonnelle des protagonistes (les performatifs semblent être plus «officiels» que les autres verbes à un mode fini).

26. *Domnilor, zisei ridicându-mă, vă urez în continuare petrecere plăcută….* (Preda) [Messieurs, dis-je en me levant, je vous souhaite en continuation une fête agréable] {Messieurs, dis-je en me levant, je vous souhaite une bonne continuation de cette agréable fête}.

27. *Petrecere bună, domnilor*. (Călinescu) [Fête bonne, messieurs] {Messieurs, je vous souhaite bonne fête}.

3.2. Les structures nominales

Elles figurent plutôt dans la langue parlée ou dans un style lapidaire, télégraphique, et sont utilisées de préférence par les jeunes ou par des personnes situées en position de supériorité ou d'égalité:

28. *Anul nou cu fericire* ! (Alecsandri) [Nouvel An avec bonheur] {Un nouvel an plein de bonheur}

29. Linişte, prosperitate, fericire şi noroc ! (www. realitatea.net) [Tranquillité, prospérité, bonheur et chance] {Calme, prospérité, bonheur et succès}.

Ces structures peuvent être plus ou moins développées, allant d'un seul mot (*succes, ruşită, victorie* [succès, réussite, victoire]), jusqu'aux syntagmes formés de 5 ou 6 mots (*un An nou cu multă fericire şi realizări* [Un Nouvel An avec beaucoup de bonheur et des réussites]). Apparemment, les plus fréquentes sont celles qui sont formées d'un nom et d'un adjectif (*somn uşor* [sommeil léger] {dors bien}, *vise plăcute* [rêves agréables] {fais de beaux rêves}, *sărbători fericite* [heureuses fêtes] {joyeuses fêtes}, *poftă bună* [appétit bon] {bon appétit}).

Elles sont plus « souples » que les structures verbales, moins fixes comme structure, donc moins grammaticalisées et mettent le mieux en vedette le caractère créatif et dynamique de la langue.

4. Procédés de traduction utilisés

Ballard 2003:180 remarque le caractère idiomatique de ces formules qui «ne sont pas le produit d'un acte de langage individuel, mais de deux communautés dont un individu utilise le prêt à dire, ce donné commande en partie la manière dont on est amené à traiter leur traduction». Pour lui, leur traduction est une «sorte de traduction automatique, fonctionnant par substitution de blocs figés que l'on met en équivalence en raison de leur similitude de valeur» (id). Dans le cadre de cette équivalence, on constate que certaines formules qui se retrouvent sous une forme plus ou moins identique (*Vă doresc poftă bună* [Je vous souhaite appétit bon] {Je vous souhaite bon appétit}/ *drum bun* [voyage bon] {bon voyage} / *o seară plăcută* [une soirée agréable] {bonne soirée}) relèvent de correspondances assimilables à de la traduction littérale. Mais, le plus souvent, ces correspondances n'ont rien de littéral, de sorte que chaque langue se sert d'autres structures pour «dire presque la même chose» (cf. Eco) : *Rămâi cu bine, prietene, şi să ne revedem sănătoşi.* [Reste avec bien, ami, et que nous nous revoyions sains] {Au revoir, mon ami, portez-vous bien jusqu'à la prochaine fois}. Donc, selon l'avis de Ballard que nous partageons également, il convient de retenir le critère de l'équivalence textuelle globale.

Autrement dit, deux voies s'ouvrent devant le traducteur qui veut rendre les structures votives spécifiques à une langue, sans hétéronyme dans la langue cible : soit il «acclimate» la formule et cherche un équivalent dans la langue cible, de sorte que les locuteurs non natifs puissent le comprendre, au risque d'une perte stylistique et parfois même sémantique considérable ; soit il procède à une traduction ethnocentrique, proche de la traduction sémantique et parfois même de la traduction littérale, parfaitement compréhensible par l'étranger, quoique bannie par certains professionnels qui la considèrent non inspirée. Évidemment, chacun des procédés a ses limites, dont on est conscient et qu'on doit toujours prendre en considération lorsqu'on opte pour l'un ou pour l'autre.

4.1. L'acclimatation

De nombreuses formules utilisées encore dans la campagne roumaine, par les gens âgés, qui s'adressent réciproquement les souhaits de rester en bonne santé (*Rămâi cu bine* [Reste avec bien]{Adieu, demeurez en paix}*, Rămâi sănătos, rămâneţi sănătoşi* [Reste sain, restez sains] {Adieu, portez-vous bien /porte-toi bien}) et de voyager en bonne santé (*Mergi cu bine* [allez/marchez en bien], *Du-te sănătos* [Va sain]*, Umblă sănătos* [Marche sain] {Bonne route / Bon voyage}) risquent d'être neutralisées en français par l'emploi d'une simple formule de salutation comme *adieu, au revoir, à bientôt*. Car leur acclimatation ne fait qu'entraîner des pertes sémantiques et culturelles évidentes. De même, les vœux adressés lors de l'acquisition d'un objet imposent une modification du point de vue en passant du roumain en français (modulation), le roumain mettant l'accent sur une possession «en bonne santé» de l'objet, fait que le français le passe sous silence :

> 30. *Felicitări pentru noua maşină, <u>să o stăpâneşti sănătos</u> şi să faci cu ea cât mai mulţi km fără probleme*. (www. clubchevrolet.ro) [Félicitations pour ta nouvelle voiture, que tu en fasses bonne possession et que tu roules beaucoup de km sans problèmes] {Toutes mes félicitations pour ta nouvelle voiture, <u>profites-en bien</u> et bonne route, en toute sécurité.}

Ou encore, les vœux adressés aux jeunes mariés, par des formules ritualisées consacrées en roumain comme *să fie într-un ceas bun* [que ce soit à la bonne heure] {bonne chance}, *să fie cu noroc* [que ce soit avec chance] {bonne chance} et *casă de piatră*[5] [maison de pierre] {longue vie au couple}, dont l'équivalent français enregistre les mêmes pertes sémantiques et culturelles.

Dans d'autres cas, on remarque la même neutralisation des traits culturels, l'équivalent français étant trop général pour pouvoir rendre compte de la charge sémantique portée par les deux formules roumaines de remerciement et qui constituent en même temps des vœux :

31. *-Bunico, mulţumesc pentru masă. -Să creşti mare, puiule. / Să-ţi fie de bine.*
[-Mamie, merci pour le repas. -Que tu grandisses grand, mon poussin. / Qu'il te soit de bien] {-Merci pour le repas, mamie. -Profite bien, mon petit.}

4.2. L'ethnocentrisme

Dans quelques situations, les formules de vœu roumaines se prêtent à une traduction proche de la traduction littérale. Elles permettent au francophone d'avoir une représentation de la situation énonciative plus exacte que dans le cas d'un équivalent contextuel de sens plus ou moins éloigné. Même si les traducteurs considèrent que la traduction littérale est une façon facile de transférer ou, de façon plus imagée, de «transplanter» le sens, nous considérons que ce procédé facilite la bonne compréhension d'une formule spécifique.

Ainsi, par exemple, la formule de vœu adressée aux enfants *să te faci mare* [que tu deviennes grand] avec sa variante pléonastique *să creşti mare* [que tu grandisses grand][6] pourrait être rendue en français par la variante quasi littérale *grandis vite* :

32. *Să creşti mare şi cuminte, Mulţi ani de-acu-nainte*. (mesaje.itbox.ro)
[Grandis grand et sage, beaucoup d'années dorénavant]{Grandis vite et sage, En prenant de l'âge[7]}

De même, les Roumains ont l'habitude de se souhaiter au Réveillon un nouvel an prospère, avec plus de bonheur et de réussites personnelles que dans le précédent, formule assez ampoulée, qui passe bien en français et qui est parfaitement compréhensible et fait plaisir quand on la reçoit :

33. *Vă doresc un An nou cu multă sănătate, fericire, prosperitate şi cât mai multe realizări.* [Je vous souhaite un Nouvel An plein de santé, de bonheur, de prospérité, avec le plus de réalisations]{Je vous souhaite un Nouvel An plein de santé, de bonheur, de prospérité, avec le maximum de réussites}.

La même formule ampoulée *vă doresc tot binele din lume* [je vous souhaite tout le bien du monde], où l'accent emphatique est porté par l'adjectif totalitaire *tout*, trouvera un

[5]Autrefois les maisons des Roumains pauvres étaient construites en briques et torchis, qui ne résistaient pas à l'épreuve du temps. C'est pourquoi on souhaitait aux nouveaux couples un ménage aussi solide que les maisons en pierre.
[6] Lorsqu'elle est employée pour exprimer un remerciement, ses équivalents sont *de rien, je vous en prie,* comme dans l'exemple : *-Mulţumesc. -Să creşti mare.* [Merci. Que tu grandisses grand] {Merci. De rien}.
[7] Notre création.

équivalent assez proche en français, où *le bien* est remplacé par *le bonheur* : *Je vous souhaite tout le bonheur du monde.*

Dans le cas des formules votives à caractère ludique, l'ethnocentrisme compte moins, ce sont les facteurs prosodiques qui l'emportent et qui orientent la traduction vers une forme équivalente dans l'autre langue :

34. *Sănătate, că-i mai bună decât toate.* [Santé, parce qu'elle est la meilleure de tout]{Santé, c'est la meilleure des gaîtés[8]}

35. *Somn uşor, vise plăcute, purecii să te sărute.* [Sommeil léger, rêves agréables, que les puces t'embrassent]{Dors bien jusqu'à demain, fais des rêves, et combien![9]}

Conclusions

Les formules votives roumaines, assez variées comme structure et comme emploi, ne peuvent pas toujours être dissociées des salutations et des remerciements, c'est pourquoi le transfert de leur sens dans une autre langue nécessite une bonne connaissance non seulement de la situation de communication, mais aussi des relations interpersonnelles des protagonistes, de leur âge, du niveau de langue et du code (oral ou écrit). Ce transfert se fait plus facilement lorsqu'en français il existe des structures similaires, le traducteur se servant, dans ce cas, d'un hétéronyme. Mais, dès que la formule votive est spécifique au roumain, c'est au traducteur de choisir entre un équivalent plus général, qui neutralise l'information culturelle et mène à une perte sémantico-culturelle évidente, et une traduction quasi littérale, qui fournit au francophone les données nécessaires pour la compréhension du texte, ressentie pourtant comme étrangère et non acclimatée à la langue-cible. Tout en étant conscient des limites de ces deux possibilités, le traducteur prend ses risques et assume les conséquences de sa traduction. Par ailleurs, il est unanimement reconnu que le transfert de toutes ces formules à caractère fortement stéréotypé est parfois presqu'impossible et qu'elles font partie d'une zone fortement idiomatique, spécifique à toute langue-culture.

Références bibliographiques

Avram, M., Sala, M., 2001. *Connaissez-vous le roumain ?*. Bucarest : Éditions de la Fondation Culturelle Roumaine, pp.182-189.

Ballard, M., 2003. *Versus : La version réfléchie (Repérages et paramètres)*. Paris : Ophrys.

Brown, P., Levinson, S., 1987. *Politeness. Some Universals in Language Use*. Cambridge : CUP.

Goffman, E., 1974. *Les rites d'interaction.* Paris : Minuit.

Gumperz, J.J., 1989. *Engager la conversation. Introduction à la sociolinguistique interactionnelle.* Paris : Minuit.

Kerbrat-Orecchioni, C., 1994/1998. *Les interactions verbales.* Tome 3, *Variations culturelles et échanges rituels.* Paris : Armand Colin/Masson.

Kerbrat-Orecchioni, C., 2005. *Le discours en interaction.* Paris : Armand Colin.

Marandin, J.-M., 1986. «Des mots et des actions : *compliment, complimenter* et l'action de complimenter». *Lexique* n. 5, pp. 65-99.

[8] Notre création.

[8] Notre création. En anglais, il y a la formule ritualisée *Night-night, sleep tight*.

Pomerantz, A., 1978. «Compliment Responses». In J. Schenkein (éd.) *Studies in the Organization of Conversational Interaction.* New York : Academic Press, pp.79-112.
Rădulescu, A., 2010. «L'expression des vœux en roumain et en français», *Quaderni di Studi Italiani e Romeni Torino-Craiova* n. 5, Alessandria : Edizioni dell'Orso, pp. 145-167.

Corpus

Alecsandri, V., 1866/1995. *Poezii populare ale românilor*. Chişinău : Ed.Litera.
Călinescu, G., 1932/1998. *Viaţa lui Mihai Eminescu*. Chişinău : Ed. Litera.
Chiriţă, C, 1963/2009. *Cireşarii*, vol. I-V. Bucureşti : Ed. Cartex.
Caragiale, I.L., 1988 (3-ème édition). *Temă şi variaţiuni. Momente, schiţe amintiri*. Cluj-Napoca : Ed. Dacia.
Dulfu, P., 2001. *Isprăvile lui Păcală*. Bucureşti-Chişinău :Edit. Litera Internaţional.
Eliade, M., *Maitreyi*, 1933/1969. Bucureşti : Editura pentru literatură.
Kogălniceanu, M., 1997. *Scrieri literare, sociale şi istorice* (texte selectate de Vasile Ciocănuşi după scrieri din *Dacia literară* 1840-1844). Chişinău : Ed. Litera.
Preda, M., 1980. *Cel mai iubit dintre pământeni*. Bucureşti :Ed. Cartea Românească.
Porumboiu, C., 2006. *A fost sau n-a fost*, LiterNet.ro /2007.
Rebreanu, L., 1920/1963. *Ion*, Bucureşti : Biblioteca pentru toţi.
Rotaru, M., 2002, *Întoarcerea lui Vintilă Horia*, Ed. Ideea, Bucureşti.
Ţuculescu, R, 1985, *Degetele lui Marsias*, Ed. Dacia, Bucureşti.

ASPECTS OF MOOD CATEGORY OF THE VERB IN AN OLD ROMANIAN GRAMMAR

Andreea Drişcu, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: It is known that morphology is one of the most stable level from all the grammar levels, but in the old Romanian language there are some interesting aspects determined by many formal oscillations. They can be explained by the fact that at the end of the eighteenth century there were used new phonetic and morphological forms along with the old ones. The usage of etymological forms together with verbal forms which have been copied by a foreign pattern made that the verbal system to be formed of short, synthetic forms, but also of long, periphrastic ones. These aspects reveal a mixt, unstable verbal system and that is a common feature for all old Romanian grammar text. I decided to analyze some of the verbal moods particularities, applied on Radu Tempea's Romanian Grammar from 1797 and on other old grammar texts.

Keywords: Romanian literary language, grammar, verb, verbal moods, eighteenth century.

Secolul al XVIII-lea reprezintă o perioadă de profunde schimbări în plan lingvistic, schimbări determinate de renunţarea treptată la influenţa culturii slavone şi de orientarea spre Occident, concomitent cu redescoperirea limbii latine şi a celor romanice. În acest moment limba română veche a cunoscut intense modificări la toate nivele limbii, cel mai afectat fiind nivelul lexical, compartiment în care procesul de îmbogăţire şi diversificare este mai evident, prin împrumuturi romanice şi prin calcuri numeroase.

Într-o măsură mai mică este afectat de schimbare şi compartimentul morfologiei, precum şi al terminologiei care însoţeşte descrierea faptelor de limbă. Chiar dacă este considerat un domeniu mai puţin permeabil la schimbări structurale, morfologia textelor din secolul al XVIII-lea cunoaşte variaţii, fiecare parte de vorbire având un specific aparte. La acest nivel, categoriile gramaticale ale verbului cunosc mai multe realizări, una dintre ele fiind categoria modului verbal. Cele mai multe variaţii se datorează folosirii alternative de forme iotacizate cu cele refăcute, de forme scurte cu cele compuse şi supracompuse.

Vom prezenta o serie de particularităţi ale modurilor verbale într-o veche lucrare de gramatică românească, apărută la Sibiu, în 1797. Lucrarea, al cărei titlu este *Gramatica românească*, aparţine lui Radu Tempea, având ca modele mai multe gramatici redactate anterior, dintre care cea mai de seamă este *Elementa linguae dacoromanae sive valachicae* a lui Samuil Micu şi Gheorghe Şincai. Prezentarea va fi organizată pe structura modurilor gramaticale identificate în gramatica lui Tempea sau la care acesta face referire.

Radu Tempea recunoaşte existenţa a şapte moduri personale şi nepersonale (indicativ, conjunctiv, condiţional-optativ, imperativ, infinitiv şi, deşi nu sunt menţionate printre ele, gerunziu şi supinul, cărora le acordă, uneori forme specifice). Participiul este considerat, asemenea lucrărilor de gramatică anterioare, parte de vorbire distinctă, şi nu mod nepersonal. Şi clasificarea timpurilor verbale reflectă intenţia autorului de a apropia gramatica limbii române de cea latinească:

„(1) T i m p u l d e a c u m (*tempus prezéns*) arată oareşcare faptă de faţă, ádecă *eu învăţ*.
[95/58r] (2) T i m p u l c a r e t r e c e a sau c e l c e e r a (*témpus imperféctum*) arată o faptă neîmplinită, între care s-au întîmplat alta, ádecă *eu învăţam*.
(3) T i m p u l t r e c u t sau c e l c e a u f o s t (*tempus perféctum*) arată timpul trecut, ádecă *eu învăţaiu*. Acesta să apleacă în duo chipuri.
Cel dintîi să zice t i m p u l t r e c u t d e s i n e ş (*preterítum perfectum simpléx*), ádecă *eu învăţaiu*.
Cel de al doilea să zice t i m p u l t r e c u t a d ă o g a t (*preterítum perfectum compozitum*), ádecă *eu am învăţat*.
(4) T i m p u l c e l m a i m u l t d e c î t t r e c u t (*tempus pluscvamperfectum*) arata fapta împlinită de tot *[96/58v]* dupe care alta urmeaze, ádecă *eu învăţasem*.
Acesta să apleacă iarăşi în duo chipuri şi să zice:
Întîiu t i m p u l c e l m a i m u l t d e c î t t r e c u t d i n t î i u (*preteritúm pluscvamperféctum prímum*), ádecă *eu am fost învăţat*.
Al doilea t i m p u l c e l m a i m u l t d e c î t t r e c u t d e a l d o i l e a (*preteritum pluscvamperfectum secúndum*), ádecă *eu învăţasem*.
(5) T i m p u l v i i t o r i u (*tempus futurum*) care arată un lucru viitoriu, ádecă *eu voi învăţa*".

În ceea ce priveşte *formele de indicativ prezent* şi de *conjunctiv prezent*, se observă faptul că cele iotacizate alternează cu cele refăcute. Interesant este faptul că Radu Tempea recunoaşte fenomenul iotacizării, recomandând formele refăcute, însă nu este constant cu propriile reguli:

> „La multe locuri s-au obicinuit a să zice în loc de *eu văd, eu văz, şed şez, cad caz, rămîn rămîiu, pun pui, vin viiu, ţin ţiiu* şi altele. Dar mai bine este a să zice *eu şed, eu văd, rămîn, pun, vin, ţin*, căci că să trage de la cuvintele latineşti *sedeo* ([lat.] *sedeo*) *şed, remaneo* ([lat.] *remaneo*) *rămîn, video* ([lat.] *video*) *văd, pono* ([lat.] *pono*) *pun* sau *pon, teneo* ([lat.] *teneo*) *ţin* şi altele" *[125/72v]*.

În text sunt atestate şi forme scurte ale unor verbe de conjugarea I: „*eu usc, tu uşti, eu să usc, tu să uşti, el să uşte" [116/68r]*. Uneori formele slabe sunt dublate de cele tari: „Unele graiuri iau după sine *–ez*, fără de care s-ar putea fi şi apleca, însă pentru mai îmfrumseţarea grăirii să adaogă sillaba *–ez*, ádecă *lucru lucrez, iern iernez, împreun împreunez* şi altele" *[118/69r]*; „ci să împreună cu slogul dinainte, fiind scurtă" *[198/109r]*. Prezenţa în textul gramaticii lui Tempea a acestor forme tari ale verbelor de conjugarea I este fapt dialectal, caracteristic graiurilor ardeleneşti.

Tot la indicativ prezent, verbul *a fi* prezintă numai forme analogice (*sîntem, sînteţi*), iar la persoana a III-a singular, textul înregistrează numai forma *este*.

În ceea ce priveşte *indicativul imperfect*, persoana I singular prezintă forme analogice în *-m*, însă la persoana a III-a plural am înregistrat numai forme etimologice, vechi, fără *–u*: „Ei era" *[99/60r]*.

Cât priveşte formele de *indicativ perfect simplu*, se observă o alternare a formelor slabe de perfect cu cele tari. Există însă şi situaţii în care Tempea, asemenea predecesorilor săi, Samuil Micu şi Gh. Şincai, recomandă atât formele etimologice, cât şi pe cele noi, analogice. Faptul este evident mai ales la conjugarea verbului *a fi* la perfect simplu:

„Timpul cel ce au fost de sineş (*preterítum perfectum simpléx*)

S i n g u r a t e c
Eu fuiu
Tu fuş
El fuse sau fu
M u l t o r a t e c
Noi furăm
Voi furăţi
Ei fură sau fuseră” *[99/60r]*

Pentru verbul *a avea*, însă sunt indicate numai forme vechi, asigmatice (vezi şi GALR 2009: 307):

„Timpul cel ce au fost de sineş
S i n g u r a t e c
Eu avuiu
Tu avuşi
El avu
M u l t o r a t e c
Noi avurăm
Voi avurăţi
Ei avură” *[105/62v]*.

Formele de perfect simplu au fost înlocuite de cele de perfect compus, iar locul celor compuse a fost luat de cele supracompuse[1], care au în limba română veche o largă întrebuinţare.

În ceea ce priveşte formele de *perfect compus*, la persoana a III-a singular auxiliarul are forma *au*: „au stat Dáchia” *[II/4v]*; „limba noastră s-au amestecat cu a bulgarilor” *[III/5r]*; „cel mai vechi au fost Ghenádie” *[V/6r]*.

Gramatica românească a lui Radu Tempea consemnează şi forme de *mai mult ca perfect sintetic*, denumit *preteritum pluscvamperfectum secúndum*. El are o paradigmă care se deosebeşte de cea a mai mult ca perfectului perifrastic. Se observă faptul că este generală folosirea formei analogice cu desinenţa *–m* la persoana I singular. La persoanele I, a II-a şi a III-a plural, însă nu apare sufixul analogic *–ră–*: „Noi tăc-usem; Voi tăc-useţi; Ei tăc-use” *[121/70v]*.

Pe de altă parte, *mai mult ca perfectul perifrastic sau analitic*, alcătuit din auxiliarul *a fi* la perfect compus şi participiul verbului de conjugat, reprezintă ceea ce Tempea numeşte *timpul cel mai mult decît trecut dintîiu* sau *preteritúm pluscvamperféctum prímum*. Forma recomandată de gramatician este cea cu verbul *a fi* la imperfect, şi nu la perfect compus:

[1] Vezi particularităţile formelor verbale supracompuse în C. Frâncu, *Timpurile verbale supracompuse în limba română*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară”, tomul XXIX, anul 1983-1984, p. 23-63.

„Timpul mai mult decît trecut dintîiu (*preteritum pluscvamperfectum prímum*)

S i n g u r a t e c	M u l t o r a t e c
Eu eram fost	Noi eram fost
Tu erai fost	Voi eraţi fost
El era fost	Ei era fost” *[100/60^{v}]*.

Unul dintre cercetătorii care au analizat componenţa şi răspândirea formelor verbale supracompuse este Constantin Frâncu (1983-1984: 23-63). Analizând aceste structuri din perspectiva lingvisticii textului, profesorul ieşean arată că perfectul simplu, ca timp al „lumii narate”, a fost înlocuit de perfectul compus, care făcea parte din universul comentat[2]. Specific verbelor aparţinând lumii narate este timpul preterit, adică cel care exprimă o acţiune încheiată în trecut. Perfectul compus trece din planul comentariilor la naraţiune şi ia locul perfectului simplu. La rândul său, este înlocuit de formele supracompuse. De asemenea, Constantin Frâncu subliniază diferenţa dintre raportul temporal exprimat de perfectul compus faţă de mai mult ca perfectul supracompus sau perifrastic:

> „Spre deosebire de perfectul compus *au judecat*, forma *au fost judecat* îndepărtează retrospectiv acţiunea de perspectiva locutorului. Este vorba de o nuanţă pe care limba literară modernă, respingând forma supracompusă de tipul *au fost judecat*, nu o mai posedă” (*ibidem*: 37).

Existentă şi în limba română actuală în diverse graiuri, forma de mai mult ca perfect supracompus subliniază, potrivit aceluiaşi cercetător, „tendinţa spre analitism a limbii române” (*ibidem*).

Cât priveşte *formele de viitor*, Tempea admite şi forme „populare” ale viitorului (vezi şi GLRV 2009: 313):

„Timpul viitoriu (*futúrum*)

S i n g u r a t e c	M u l t o r a t e c
Eu voi fi sau oi fi	Noi vom fi sau om fi
Tu vei fi sau îi fi	Voi veţi fi sau îţi fi
El va fi sau a fi	Ei vor fi sau or fi”

[101/61^{r}].

La persoana I singular forma auxiliarului oscilează între *voi* şi *voiu*: *„eu voiu luoa” [119/69^{v}]*.

Formele de viitor propriu-zis sunt separate de Radu Tempea de cele *de viitor II*. Acesta din urmă este denumit de gramatician *timpul mai mult decît trecut al poftirii*. Pentru celelalte verbe cu excepţia lui *a fi*, Tempea acceptă pentru viitorul al II-lea şi forme cu auxiliarul *a fi* dublu exprimat (la infinitiv şi la participiu) şi participiul verbului de conjugat:

„Timpul mai mult decît trecut al poftirii

[2] C. Frâncu preia de la H. Weinrich distincţia între timpuri narative şi comentative (1983-1984: 25). În prima categorie se încadrează perfectul simplu, imperfectul, mai mult ca perfectul, condiţionalul prezent şi perfect, perfectul anterior, iar în cea de-a doua sunt incluse perfectul compus, prezentul, viitorul I şi II (*ibidem*).

S i n g u r a t e c M u l t o r a t e c

Eu voi fi avut sau voi fi fost avut Noi vom fi avut sau vom fi fost avut

Tu vei fi avut sau vei fi fost avut Voi veţi fi avut sau veţi fi fost avut

El va fi avut sau va fi fost avut Ei vor fi avut sau vor fi fost avut" *[107/63^{v}]*.

Formele de persoana a III-a ale viitorului al II-lea sunt sincretice cu cele de prezumtiv, în funcţie de „efectul de sens" (FRÂNCU 1983-1984: 39) pe care îl pot dobândi în context, având valoare de prezumtiv atunci când „locutorul nu este suficient informat sau are o rezervă cu privire la acţiunea realizată de protagonistul procesului enunţat" (*ibidem*). Dat fiind faptul că formele excerptate pentru fiecare mod şi timp în parte se află mai mult în planul paradigmatic al textului, ele fiind notate de Tempea ca exemple care susţin suportul teoretic, nu putem distinge între valoarea viitorului al II-lea şi prezumtiv.

Radu Tempea pune semnul echivalenţei între formele supracompuse cu trei elemente şi cele cu patru elemente. Acestea din urmă sunt create după modelul supracompuselor cu patru forme care aparţin condiţionalului (*ibidem*: 43). Ele sunt numite de către Constantin Frâncu forme de viitor preanterior sau de viitor III, având de asemenea, valoare de prezumtiv. Profesorul ieşean explică felul în care sunt formate, precum şi valorile pe care le pot dobândi în context aceste structuri:

„Extensiunea formelor supracompuse cu patru elemente verbale din sfera condiţionalului în cea a viitorului indicativ se explică prin afinităţile structurale (auxiliarul *a vrea*) şi funcţionale ale celor două microsisteme (condiţionalul este, în ultimă instanţă, un «viitor ipotetic» (...)) Ca şi formele supracompuse de condiţional, cele de viitor apar, în special în perioade ipotetice ca nucleul al propoziţiei subordonate. (...) Întrebuinţate de obicei numai la persoana a III-a singular sau plural, formele de viitor cu patru elemente verbale sunt capabile de a exprima irealul, posibilul, căci viitorul este domeniul posibilului întrevăzut, sau mai bine zis al «lumii posibile». De aici, fenomenul semantic de presupunere în spaţiul enunţiativ al locutorului, de distanţare a sa faţă de acţiunea făcută de subiectul gramatical. Este vorba de acelaşi fenomen pe care l-am constatat la condiţional, cu singura deosebire că «lumea posibilă» evocată de viitor este mai apropiată de lumea reală a locutorului" (*ibidem*: 43-44).

În ceea ce priveşte *conjunctivul perfect*, atrage atenţia la acest timp, pe care Radu Tempea îl numeşte *timpul cel ce au fost*, faptul că auxiliarul se conjugă asemenea unui verb predicativ, fiind, aşa cum arată profesorului ieşean Constantin Frâncu, un auxiliar variabil (GLRV 2009: 315):

„Timpul cel ce au fost

S i n g u r a t e c M u l t o r a t e c

Eu să fiu fost Noi să fim fost

Tu să fii fost Voi să fiţi fost

El să fi fost Ei să fie fost" *[102/61^{v}]*.

Tot în categoria modurilor verbale se încadrează şi *condiţionalul prezent* care este conceput de Tempea sub două forme, una denumită *timpul ce era al poftirii* şi una *timpul ce era al împreunării*. Primul dintre ele corespunde condiţionalului prezent actual, în timp ce cel de-al doilea are o formă alcătuită din conjuncţia *de,* verbul auxiliar *a vrea,* conjugat la prezent şi verbul de conjugat la infinitiv. Astfel, forme precum *de vrêm ara eu [111/65^{v}], de vrea ara ei [111/65^{v}]*, specifice mai mult textelor moldoveneşti, sunt incluse de Tempea în categoria condiţionalului.

Condiţionalul mai mult ca perfect este denumit *timpul cel mai mult decît trecut al împreunării*, exprimând pre-anterioritatea în trecut (vezi GLRV 2009: 318 şi 1983-1984: 35) prin forme precum: *Eu aş fi fost băt-ut [130/75^{r}]*; *Ei ar fi fost băt-ut [131/75^{v}]*. Astfel de forme alcătuite din patru elemente verbale sunt numite de profesorul ieşean ,,forme de a treia generaţie" (FRÂNCU 1983-1984: 35), deosebindu-se de formele supracompuse cu trei elemente prin faptul că ,,exprimă un recul mai accentuat în trecut, o preanterioritate faţă de anterioritatea exprimată de verbul regent" (*ibidem*). Aceste repere temporale îl determină pe Constantin Frâncu să-l numească *mai mult ca perfect condiţional* şi să atragă atenţia asupra insuficientei tratări a lui în literatura de specialitate actuală:

> ,,Fireşte, terminologia este tot atât de dificil (sau chiar mai dificil) de reformat ca ortografia, dar a nu face o distincţie terminologică între forme simplu supracompuse de condiţional şi forme dublu supracompuse (*ar fi cântat- ar fi fost cântat*) înseamnă a nu ţine cont de valoarea lor temporalo-aspectuală, aceea de a exprima anterioritatea, respectiv preanterioritatea" (*ibidem*).

Acest timp cunoaşte o răspândire semnificativă în textele narative redactate în secolele al XVII-al XVIII-lea, unde funcţia lui va fi aceea ,,de a lărgi spaţiul locutorial între protagonistul procesului acţiunii şi acţiunea făcută de subiectul gramatical" (*ibidem*: 41).

Imperativul are o flexiune asemănătoare conjunctivului, acceptând şi forme de persoana I plural şi a III-a:

,,S i n g u r a t e c	M u l t o r a t e c
Ar-ă tu	Să ar-ăm noi
Ar-e el	Să ar-aţi voi
	Să ar-e ei" *[111/65^{v}]*.

Verbul *a avea* are la imperativ forma *aibi*: *Aibi tu [106/63^{r}]*, iar verbele *,,du tu, fă tu, zic, zi tu" [132/76^{r}]* sunt recomandate ca fiind literare.

Infinitivul admite şi forme pentru perfect, numit de către Tempea *timpul cel ce au fost şi mai mult decît trecut*: *a fi ar-at [113/66^{v}]*. Infinitivul scurt este folosit foarte des în locul conjunctivului, fiind frecvent în numeroase structuri sintactice: ,,Vrînd cineva o măiestrie a învăţa" *[I/4^{r}]*; ,,trebuinţă a să chivernisi" *[I/4^{r}]*; ,,trebuinţă de a veni" *[II/4^{v}]*; ,,am început a ne nevoi a şti limba bulgărească" *[II/4^{v}]*. Deşi o caracteristică a textelor din această perioadă este de a se înlocui infinitivul prin conjunctiv, am identificat mai multe contexte în care este folosit infinitivul decât verbul la conjunctiv. Acest aspect pune în evidenţă faptul că Radu Tempea este încă tributar vechilor particularităţi morfologice şi sintactice ale textelor

româneşti. Exemplele care susţin această idee abundă în text („Graiurile din care să cuprinde vorbirea pot a să lua deosebit" *[5/13^{r}]*). Se pare că aceasta este o caracteristică generală a textelor scrise de reprezentanţii Şcolii Ardelene, aceea de a reînvia folosirea infinitivului (vezi FRÂNCU 1983-1984: 46).

Textul consemnează şi forme de infinitiv mai mult ca perfect, alături de cele de perfect (*A fi ar-at [113/66^{v}]*), create după modelul formelor supracompuse de condiţional şi de viitor. Este vorba de structuri precum *a fi fost avut [108/64^{r}]; A fi fost tăc-ut [124/72^{r}]; a mă fi fost văzut [145/82^{v}]* care vor dispărea din texte în epoca ulterioară (vezi FRÂNCU 1983-1984: 46).

Folosirea formelor supracompuse de condiţional, viitor şi infinitiv în textul gramaticii lui Radu Tempea se datorează probabil şi influenţei gramaticii lui Samuil Micu şi Gh. Şincai, text în care apar cele trei tipuri de supracompuse. Se observă, totuşi, faptul că unele structuri supracompuse frecvente în alte texte, inclusiv în cele de gramatică (supracompuse de conjunctiv, cele alcătuite cu gerunziu) nu sunt folosite în gramatica lui Tempea. De aceea, se poate vorbi despre o selecţie a formelor perifrastice, în sensul utilizării cu precădere a celor care au o întrebuinţare în majoritatea graiurilor româneşti ale vremii. Textul devine astfel mai lizibil, mai uşor de parcurs.

Gerunziul sau *gherúndia* posedă în terminologia lui Tempea o paradigmă pe care autorul o confundă cu cea a infinitivului. Spre exemplu, forme precum *de a fi, întru a fi, pentru a fi [104/62^{r}]*, alături de forme precum *luînd [119/69^{v}]*, alcătuiesc paradigma gerunziului. De asemenea, Radu Tempea introduce printre formele infinitivului şi pe cele de genitiv: „Chipul nehotărîrii [infinitiv n. n. A. D.] *a ninge, a fi nins, ningînd, nins, de a ninge*" *[148/84^{r}]*; „Chipul nehotărîrii *a să nemeri, a fi nemerit, nemerind, nemerit, de a nemeri, nemeritori*" *[149/84^{v}]*. În acelaşi timp, forme de genitiv sunt încadrate în aşa-numitul *participiu lucrătoriu*.

Participiul este considerat o parte de vorbire distinctă de cea a verbului, această încadrare fiind determinată de nevoia expresă de a apropia morfologia limbii române de cea a latinei, aşa cum însuşi autorul admite:

„Partiţipiile nu ar trebui să fie parte a vorbii sau să se ţie, dar fiindcă s-au obicinuit şi la limba latinească a să număra între părţile acestea şi mai vîrtos căce nu face nici o *[150/85^{r}]* sminteală pentru mai bună rînduială a părţilor de căpetenie s-au pus aicea în rînd".

Interesant este şi faptul că gramaticianul recunoaşte apropierea participiului de adjectiv, datorată flexiunii, dar şi de verb:

„P a r t i ţ í p i a este un nume mutarnic (*nomen adiectivum*) care să naşte de la graiu şi să apleacă ca şi cêlelalte nume mutarnice; cîteodată să pot şi a să comparălui, însă de cêlelalte mutarnice cu atît să deosibeşte, căce îşi ţine numirea timpului său, de la graiu, de la care să trage" *[150/85^{r}]*.

În opinia sa, participiul cunoaşte două tipuri, şi anume *lucrătoriu* sau *actívum*: *învăţînd* şi *pătimitoriu* sau *passívum*: *învăţat*.

Deşi nu este recunoscut printre părţile de vorbire, cu un statut şi caracteristici specifice, *supinul* sau *supinum* este invocat totuşi printre celelalte moduri nepersonale, având drept formă pe *Ar-at [113/66^{v}]*. Verbul cunoaşte în *Gramatica românească* a lui Radu Tempea şi realizări locuţionale. Dintre acestea menţionăm: „a să luoa în seamă" *[84/52^{v}]*; „de ar aduce-o cineva în curăţenie" *[VI/6^{v}]*; „are mai întîiu trebuinţă" *[I/4^{r}]*.

În ciuda numeroaselor neajunsuri de ordin gramatical, terminologic (identificarea numai a cinci moduri verbale, identificarea de forme verbale specifice gerunziului şi supinului fără o încadrare a lor în clasa acestor moduri verbale, amestecul de paradigme-a gerunziului şi a infinitivului-, considerarea participiului ca parte de vorbire distinctă, şi nu ca un mod nepersonal al verbului, amestecul formelor iotacizate cu cele refăcute, alternarea formelor scurte cu cele analitice, a celor slabe cu cele tari, a celor analogice cu cele etimologice, preferinţa pentru formele construite cu infinitiv, în dauna celor alcătuite cu conjunctiv etc.), precum şi a faptului că Radu Tempea este uneori inconstant cu propriile reguli (a se vedea regulile pe care le formulează asupra formelor refăcute, în detrimentul celor iotacizate), autorul se remarcă totuşi printr-o corectă încadrare a faptelor de limbă şi printr-un efort considerabil de desemnare a acestor realizări gramaticale nu doar prin termeni vechi, formaţi prin calchiere, ci şi prin termeni noi, neologici. Mai mult decât atât, este admirabil efortul unui gramatician de la finele secolului al XVIII-lea de a găsi resorturi lexicale pentru a adapta metatermenii gramaticali, împrumutaţi din diverse lucrări străine, la specificul limbii noastre.

Bibliografie:

Drişcu, Andreea, *Gramatica românească a lui Radu Tempea (1797). Ediţie critică şi studiu lingvistico-filologic* (teză de doctorat), încă nepublicată, susţinută public la Iaşi, 2013.
GLRV = Frâncu, Constantin, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780),* Editura Demiurg, Iaşi, 2009.
Frâncu, C., *Timpurile verbale supracompuse în limba română*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", tomul XXIX, 1983-1984, p. 23-63.
Tempea, Radu, *Gramatica românească*, Sibiu, 1797.

"I HAD CERTAINLY FOUND MY TRADITION": MARGARET ATWOOD AND THE CONSTRUCTION OF CANADIAN IDENTITY

Adela Livia Catană, PhD Student, University of Bucharest

Abstract: Margaret Atwood is a worldwide successful writer as well as a Canadian celebrity who promotes her national identity or helps her fellow artists. However, her ascension has not been an easy one. Growing up in the 1950s, she had to face a society full of prejudices regarding women interested in literature. Moreover, Canadians were still in a deep-frozen colonialism making barely visible efforts in constructing their self-consciousness and specific culture. Atwood had to discover the Canadian tradition on her own, process its elements and themes and apply them in her writings. She identified the idea of Survival as a unifying symbol similar to the American Frontier or the British Island. She praised the communion between people and nature due to her own experience in the Bush but also revealed the Canadian victim complex and the female experience living in a patriarchal society. Finally, Atwood used her voice not only to construct a Canadian literary identity but also sound a warning signal regarding important contemporary problems such as human rights and environmental degradation, failed scientific experiments, pandemics, totalitarianism, fanaticism and wars.

Keywords: Margaret Atwood, Canadian Identity, nature, survival, women.

For almost fifty years, Margaret Atwood has been an internationally acclaimed author who dared to approach various genres from poetry, prose, theatre, to non-fiction, critical essays and even comics. She has also been regarded as a Canadian celebrity who participates in various shows and promotes her national identity or helps her fellow artists by founding the Writer's Trust of Canada or the Griffin Poetry Prize. Nevertheless, Atwood remains a well-known socio-political satirist and human rights spokeswoman, an environmentalist who associates her name with organic food and recycled products and the brilliant inventor of the LongPen, a device which facilitates the remote writing of documents. Her extraordinary ability to combine "high seriousness" and "a witty image" has fascinated the public of all ages and become a "hallmark" of her entire activity (Howells 1). Time and space seem to be no obstacle for her as she continues to be prolific, to reinvent herself and spread her messages overpassing both physical and virtual boundaries via Tweeter, Facebook and other sites. However, in order to understand her ideas and evolution, we should see where the story of this "electrifying" woman with blue sparkling eyes and "wiry, unruly hair" (Sullivan 61) begins.

Margaret Eleonore Atwood was born on November 18, 1939 in Ottowa as the second child of a family with modest financial possibilities but with a deep love for knowledge. Her parents, Carl Edmund Atwood, a biologist, and Margaret Doroty (née Killam), a former dietician, had an older son Harold, born in 1937, and a second daughter, Ruth, in 1951. Six months after Margaret's birth, she was "backpacked" and moved to rural western Quebec, where her father pursued his entomological studies. Seven years later, Carl Atwood joined the University of Toronto, however the family continued to alternate the time spent in the city

with that in the woods and as the writer recollects: "I didn't spend a full year in school until I was in grade eight. This was a definite advantage" (Ingersoll 38).

Canada, as a member of the Allies, had been ravaged by the losses and social transformations of the Second World War. However, in the middle of the woods, little Margaret lived isolated from all this and grew up with the images of "stacks of fresh-cut lumber", "the huge mountain of sawdust", "the tar smell of heavy canvas tents and the smoke from campfire or rancid smell of fish" (Sullivan 27-28). She saw her father chopping wood, building containers or patiently studying moths – a habit which will raise her interest in metamorphoses. She admired her mother's skills and courage especially when a bear attached their food supplies: "If mother had had a rifle handy, she probably would have shot the bear. She wasn't a bad shot" (Sullivan 28). She also grew very fond of her brother, Harold, whom she competed against but also protected finding him vulnerable. Yet, he passed her a range of skills from reading, Greek or Science to swimming, canoeing, scaling fish, shooting bows, arrows and rifles (Sullivan 29-30). Her younger sister, Ruth, came much later, but despite the age difference, offered Margret a sense of sisterhood which she would often talk about.

Asked about the years spent with her family in the Bush, Atwood would sarcastically reply that they corresponded to a well-known stereotype: "Americans usually find this account of my childhood- woody, isolated, nomadic – less surprising than do Canadians: after all, it's what the glossy magazine ads say Canada is supposed to be like" (Atwood 31).

The author grew up surrounded not only by nature but also by plenty of exciting stories. Many of them were about Nova Scotia, "an exotic place" her mother came from, and which in the girl's eyes "abounded in eccentrics whose eccentricity took a practical form" (Sullivan 22). Her genealogical tree was also a source of great interest as it included martyrized French Pilgrims, a monk's son but also a brave woman named Mary Reeve Webster, who lived in Hadley, Massachusetts, and who was accused of witchcraft a decade before the infamous Salem trials of 1692-93. Moreover, Atwood became a voracious reader beginning with Grimm's Fairy Tales, Dell pocketbook mysteries, Canadian animal stories, comics and big survival guides such as Ellsworth Jaeger's *Wildwood Wisdom*. She was particularly fascinated by Josef Scharl's Gothic illustrations of skulls, monsters and witches and this passion would lead her also to Edgar Allan Poe's terrifying poems and short stories and Marry Shelley's *Frankenstein*. Yet, reading was not enough for little Margret who started writing her own poems, plays and stories and whose mother remembered her saying: "Hurry, Mummy. I'm telling myself a story and I can't wait to find out how it turns out" (Sullivan 34).

Later on, in Toronto, she had to replace the freedoms of forest with the constraints of school and face real life, "in the form of other little girls - their prudery and snobbery, their Byzantine social life based on whispering and vicious gossip, and an inability to pick up earthworms without wriggling all over and making mewing noises like a kitten" (Atwood, *Negotiating* 10). Moreover, she was able to go through the entire year's curriculum in a month and enrol sooner to Leaside High School - a situation which made her feel awkward: "They shouldn't have done that. I was 12 in the first year of high school and there were people in my class who were 15-and-a-half" (qted in Potts 1).

Growing up in the 1950s was not an easy thing for the talented Margaret Atwood, as the society around her "was very bent on having girls collect china, become cheerleaders, and get married". Becoming a poet was merely a dream and "the attempt to write well – to

investigate, to explore, to acknowledge an external discipline, to take risks among them the risk of failure" – was especially discouraged in young women (qted. in Sullivan 4). Atwood's parents, did not encourage her to write, but expected her to become as educated as possible and use her intelligence and abilities. Up until age sixteen, Margret herself thought that professional writing was an impossible thing for a young person in Canada in the twentieth century and expected to work as a Home Economist or fill in the obituaries and the ladies' page as a journalist. Canadians were still in a deep-frozen colonialism and their efforts to build a self-consciousness and culture were barely visible, as Atwood remembers:

> *we had no Canadian poetry in high school and not much of anything else Canadian. In the first four years we studied the Greeks and Romans and Ancient Egyptians and the Kings of England, and in the fifth we got Canada in a dull blue book that was mostly about wheat. Once a year a frail old man [Wilson MacDonald] would turn up and read a poem about a crow; afterward he would sell his own books . . . autographing them in his thin spidery handwriting. That was Canadian poetry*. (qted in Staines 13)

However, by 1957, Atwood knew that her life goal was to "write the Great Canadian Novel" and began her bachelor studies in English Literature at Victoria College, University of Toronto (qted in Potts 4). There she encountered a dynamic cultural life, read the evergreen editions of Sartre and Ionesco and had mentors, such as Jay Macpherson and famous Northrop Frye. Furthermore, she discovered for the first time, the works written by Canadians such as Margaret Avison, P. K. Page, Leonard Cohen, James Reaney and A. M. Klein. This experience made her realize "that people in the country were writing and not only that, they were publishing books" and that she could "do the same thing". As she recollects: "by the time I was about 21, I had certainly found my tradition" (Gibson, 11–12).

In 1959, Atwood made her literary debut with the poem *Fruition*, published in a major literary journal, "The Canadian Forum". Soon after that she would come to the public's attention with two important collections *Double Persephone* (1961), winner of the E.J. Pratt Medal, and *The Circle Game* (1964), winner of a Governor General's award. These works illustrated as Sherrill Grace explained in *Violent Duality: A Study of Margaret Atwood*, the poet's "pull towards art on one hand and towards life on the other" as well as her constant opposites "self/other, subject/ object, male/female, nature/man—and of the need to accept and work within them" (130).

After receiving the Woodrow Wilson Fellowship, in 1961, Margaret Atwood began a master program in English Literature at Radcliffe College, Harvard University. She had the chance to access Widener Library and its extensive and endowed holdings in Canadian literature, and to attend the courses on Victorian literature hold by Jerome Hamilton Buckley or those on American Puritans taught by Perry Miller. The time spent there allowed her a certain distance from her own country and a more serious perspective over it:

> *it [Harvard University] was the place where I started thinking seriously about Canada as having a shape and a culture of its own. Partly because I was studying the literature of the American Puritans, which was not notable for its purely literary values – if one can study this in a university, I thought, why not Canadian literature? (you must understand that at the time Canadian literature was simply not taught in high schools*

> *and universities in Canada) – and partly because Boston was, in certain ways, so similar, in climate and landscape, to part of Canada. One began to look for differences.* (qted. in Oates 9)

One year later, Atwood got her Master's degree and began her doctoral studies at Harvard University with a thesis on "The English Metaphysical Romance". However she later abandoned it in order to write poetry and support herself financially while performing different jobs.

Her teaching career started in 1964 when Atwood accepted a lectureship in creative writing at the University of British Columbia (1964–65, 1992–93) and continued at Sir George Williams Universities in Montreal (1967-68), University of Alberta (1968–70), New York University in Toronto (1971–72), University of Alabama in Tuscaloosa (1985), where she was a visiting M.F.A. and New York University (1971–72), where she was Berg Professor of English. Meanwhile, she married Jim Polk an American colleague from Harvard within a "faintly shambolic and surreal" wedding ceremony in January 1967 (Potts 1). Afterwards she became the editor and a member of the board of directors at the prestigious Canadian publishing "House of Anansi Press", which her husband was also involved in and travelled to Europe. The couple got divorced five years later and Atwood started a long-lasting happy relationship with novelist Graeme Gibson, whom she also has a daughter with, Eleanor Jess Atwood Gibson, born in 1980.

Margaret Atwood's literary acknowledgement began with her first full-length volume of poetry *The Circle Game* (1966) which won Canada's highest award, the Governor-General's Award for Poetry, and secured her collaboration with William Toye, the editorial director of Oxford University Press, and Jack McClelland, president of the "McClelland and Stewart" publishing house. Soon, she would publish two other collections *The Animals in that Country* (1967) and *The Journals of Susanna Moodie* (1968), which focused on Canadian history but also invoked for the first time the image of an artist of the past.

Her preoccupations regarding "the frail Canadian Identity" were encapsulated in a controversial study titled *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature* and published in 1972. Atwood claimed that there was a Canadian literature, different from its American or British counterparts, and which was mainly concerned with victims and their ability to survive in critical conditions. It used survival as a unifying symbol similar to the American Frontier or the British Island (Staines 18). Yet, Canadians also seemed victimize themselves the relations with others and especially with the Unite States, as Atwood stated: "Look at poor innocent us, we are morally better than they. We do not burn people in Vietnam and those bastards are coming in and taking away our country. Well the real truth of the matter is that Canadians are selling it" (Gibson 22–23). She returned to this theme in *Strange Things: The Malevolent North in Canadian Literature* (1995) when she also claimed that "Canadians are fond of a good disaster, especially if it has ice, water, or snow in it. You thought the national flag was about a leaf, didn't you? Look harder. It's where someone got axed in the snow" (2).

The author has further associated the Canadian victim complex with the female stance towards men and society and urged people to take responsibly for their actions stating that: *It you define yourself as innocent then nothing is ever your fault – it is always somebody else*

doing it to you, and until you stop defining yourself as a victim that will always be true. (qted. in Gibson, 22–23).

Her first novel *The Edible Woman* (1969) reveals a young woman's rebellion against a modern, male-dominated world. Having no professional opportunities and an unhappy engagement the protagonist, Marian McAlpin, feels separated from her body which she regards as food and finds herself unable to eat, repelled by metaphorical cannibalism (Levens, 61). Although critics have usually qualified this novel as a feminist or a "proto feminist" one, Atwood claimed that:

> *there was no women's movement in sight when I was composing the book in 1965, and I'm not gifted with clairvoyance, though like many at the time I'd read Betty Friedan and Simone de Beauvoir behind locked doors. It's noteworthy that my heroine's choices remain much the same at the end of the book as they are at the beginning: a career going nowhere, or marriage as an exit from it. But these were the options for a young woman, even a young educated woman, in Canada in the early sixties. It would be a mistake to assume that everything has changed . . .*(*The Edible Woman* 8)

Surfacing (1972), is a novel especially written for the Canadian public, at a time when nationalism and Quebecois cultural differences were raising in force. It is usually read as a postcolonial novel, though not in the traditional sense as it regards not only the gradual Canadian independence from British dominance but also that from American subtle cultural infiltration. It also questions the gender roles and the psychological mechanisms that men use to control women. Atwood's following books such as *Lady Oracle* (1976) and *Life before Man* (1979), would also point out the physical and psychological boundaries women have to face although they are represented by an obese girl or a worker at the Toronto's Royal Ontario Museum. Her fifth novels, *Bodily Harm* (1981) removes the heroine, Rennie, from Canada and places her on the fictional Caribbean island St. Antoine, on the brink of a revolution. By doing so, Atwood criticizes Canada's passivity to social issues that plague the world. *The Handmaid's Tale* (1985) positions Offred, the protagonist-narrator, within the Republic of Gilead, a dystopian version of the United States. This patriarchal society was combined the events taking place in the Islamic Republic of Iran (1979) which Puritan precepts and Nazi ideology. All its citizens suffered especially women. Deprived of their political and social rights, they were regimented and forced to perform well established tasks otherwise tortured and killed. In addition, they are also part of a hierarchical system, where the Commanders' wives, dressed in blue, are at the top of the pyramid while the Jezebels or the prostitutes and the Unwomen or the rebels are so low that their existence is officially conceived. Being a fertile women, Offered has to wear a red robe and become a handmaid or a "two-legged womb", a child breeder for the governing elite (Atwood, *The Handmaid's Tale* 136). She is tortured by the Aunts, a par-military female cadre, and blackmailed by Serena Joy, the infertile wife who wants a baby. The protagonist acts as "an ordinary, more-or-less cowardly woman (rather than heroine)", yet she breaks free and flees to Canada, where she tells her story (qted in Bloom 16). Atwood would focus again on the power relations between women and the ways they could hurt each other in *Cat's Eye* (1988). The novel focuses on a successful painter, Elaine Risley, who returns to Toronto, the city where she grew up, and

remembers the ways in which she was bulled by three other girls up to a point when she felt suicidal impulses.

In her later books, *The Robber Bride* (1993) and *Alias Grace* (1996), Atwood continues to question women's moral nature by constructing female characters defined by their intelligence and complexity. The first one brings forward the self-empowered modern Zenia, who backstabs her college friends and seduces their husbands. The second one is a historic novel which focuses on Grace, a servant convicted for murder in a time when women had to act as "angels in the house". Atwood takes the difference between what women really are and what they are expected to be, even further in *The Penelopiad* a novella published in 2005. She borrows the voice of Penelope and gives the myth a contemporary twist. Odysseus's wife is expected to remain faithful and to him for twelve years, avoid scandalous rumours, take care of Ithaca, bring up their son and reject a hundred suitors. Meanwhile her husband is away fighting in the Trojan War in the name of the beautiful Helen, overcomes the hardships of the journey back home, fights monsters and sleeps with goddesses. Upon his arrival he kills her suitors and her twelve maids and makes sure to remain her where her place is. This story may also remind us of the Canadian wives who joined the workforce and emancipated themselves while waiting for their husbands who were finding in the Second World War. When the men returned, women had to go back to their homes and kitchens and the feminist leaders, just like the maids, were firmly criticized.

Margaret Atwood's *MaddAddam* trilogy brings the reader back to the speculative terrain mapped out in *The Handmaid's Tale.* Consisting of three novels, *Oryx and Crake* (2003), *The Year of the Flood* (2009) and *MaddAddam* (2013), it depicts a distorted society of the near future, a big scientific experiment which got out of control. The plot takes place again on the territory of the former United States, because as Atwood claims, "Americans are more extreme in everything" and everyone keeps an eye on them to see what they might do in a year or two (qted in Bloom 14). This way, the author is free to explore a series of contemporary problems such as human rights and environmental degradation, failed scientific experiments, pandemics, totalitarianism, fanaticism and wars both at local and a global level.

Atwood's short fiction continues to perpetuate almost the same themes and to reflect the idea that a writer should write about what he/she knows best. Her collections of short stories such as *Dancing Girls* (1977), *Murder in the Dark* (1983), *Wilderness Tips* (1991), *Good Bones* (1992) *Good Bones and Simple Murders* (1994), *The Labrador Fiasco* (1996), are set just like her novels in the places she knew well, grew up or was educated. They explore brutal forms of love, the suffering and the relation victor-victim, the metamorphosis of the personality, the connection between nature and humans and the instinct for survival. Moreover, in *Bluebeard's Egg* (1983), Atwood recreates in a modern manner Charles Perrault's folkloric story "Bluebeard" and talks about infidelity, abuse of trust, and the failure of men and women to communicate on a personal level. Her recent books, *The Tent* (2006) and *Moral Disorder* (2006), talk about the confusions of childhood, the burdens of fame, about city people adjusting to a life surrounded by nature, dysfunctional family members, Alzheimer as well as the fear of terrorism. Atwood's latest collection *Stone Mattress* (2014) reveals her obsession with aging and dying and the misfortunes of a character which says:

> *You believed you could transcend the body as you aged, she tells herself. You believed you could rise above it, to a serene, nonphysical realm. But it's only through ecstasy you can do that, and ecstasy is achieved through the body itself. Without the bone and sinew of wings, no flight. Without that ecstasy you can only be dragged further down by the body, into its machinery. Its rusting, creaking, vengeful, brute machinery.* (270)

Since her debut in 1959, Margaret Atwood has constantly written poetry which more or less reflected the themes found in her prose. The volume titled *Morning in the Burned House* (1995) expresses her grief after losing her father and understanding of her own transience. Her recent collections *Eating Fire: Selected Poems 1965-1995* (1998) and *The Door* (2007) have been admired for their elegance and symbolism. Moreover, the critic Jay Parini stated that Atwood maintained her "northern" poetic climate "full of wintry scenes, harsh autumnal rain, splintered lives, and awkward relationships. Against this landscape, she draws figures of herself" (1).

Her children's books are also subscribed the general themes Atwood approaches in her prose. They are illustrated and abound in witty word games in order to delight but also to teach little children different important lessons. For instance, *Up in the Tree* (1978), *Anna's Pet* (1980), *For the Birds* (1990) (with Shelly Tanaka), *Rude Ramsay and the Roaring Radishes* (2003) depict the connection between humans and nature, animals and their place, as well as food. *Princess Prunella and the Purple Peanut* (1995), *Bashful Bob and Doleful Dorinda* (2006) *Wandering Wenda and Widow Wallop's Wunderground Washery* (2011) show the differences between the rich and poor and the ways boys and girls interact.

The author also shares her opinions about writing in *Negotiating with the Dead: A Writer on Writing* published in 2002 and in several essay collections, such as *Moving Targets: Writing with Intent*, 1982-2004 (2004), *Curious Pursuits: Occasional Writing*, 1970-2005 (2005) and *Payback: Debt and the Shadow Side of Wealth* (2008). She insists that a good writer should write within his tradition, discover and reinvent it. Her like time activity remain a vivid example for the Canadian as well as for writers from all over the world.

Overtime, Margaret Atwood received numerous awards which consecrated her name among the best writers of both the twentieth and the twentieth first centuries - the Arthur C. Clarke Award, Prince of Asturias Award for Literature, the Booker Prize, the Governor General's Award 2001. She has been inducted into Canada's Walk of Fame, her books, *Surfacing*, *The Handmaid's Tale*, *The Robber Bride* have inspired movies, a show performed by the Royal Winnipeg Ballet, and real trends among the young adult readers. She has been labelled as a Canadian nationalist, feminist, deconstructivist and even as a Northern Gothic writer but as Harold Bloom argues, "given the range and volume of her work, Atwood both incorporates and transcends all of these categories" and seems "vastly superior […] to the ideologues she attracts" (7). Yet, she draws her draws her creative energy from the landscape, the history and the people of Canada, she fallows the tradition formed by her fellow writers and she processes the contemporary problems sending a message to the whole world. In short, the prolific Margaret Atwood is not only a Canadian writer who has successfully created a path for others to fallow but who did not limit herself to the physical and cultural boundaries of her country and continued to approach new subjects which have an import impact all over the world.

This work was cofinaced from the European Social Fund through Sectoral Operational Programme Human Resources Development 2007-2013, project number POSDRU/159/1.5/S/140863, Competitive Researchers in Europe in the Field of Humanities and Socio-Economic Sciences. A Multi-regional Research Network, sau Această lucrare a fost cofinanţată din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Cod Contract: POSDRU/159/1.5/S/140863, Cercetători competitivi pe plan european în domeniul ştiinţelor umaniste şi socio-economice. Reţea de cercetare multiregională (CCPE)

Works cited

Atwood, Margaret. *Negotiating with the Dead: A Writer on Writing.* Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

----------. *Stone Mattress: Nine Tales*. Toronto: McClelland & Stewart, 2014.

----------. *Strange Things: The Malevolent North in Canadian Literature*. Oxford: Clarendon, 1995.

----------. *The Edible Woman*. London: Virago, 1980.

----------. *The Handmaid's Tale*. New York: Fawcet Crest, 1987.

Bloom, Harold. *Bloom's Guides: Margaret Atwood's The Handmaid's Tale*. eds. Jenn McKee and Frank Diamond. New York: Infobase Publishing, 2004.

Gibson, Graeme. *Eleven Canadian Novelists.* Toronto: Anansi, 1973.

Grace, Sherrill Elizabeth and Norris, Ken. *Violent Duality: A Study of Margaret Atwood,* Montreal: Vehicule Press, 1980.

Howells, Coral Ann (ed). *The Cambridge Companion to Margaret Atwood.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006

Ingersoll, Earl G. (ed). *Waltzing Again: New and Selected Conversations with Margaret Atwood*. Ontario Review Press: Princeton, 2006.

Levens, Mary. *Eating Disorders and Magical Control of the Body Treatment through Art Therapy*. London: Routledge, 1995.

Oates, Joyce Carol. "A Conversation with Margaret Atwood," The Ontario Review 9 (Fall–Winter 1978-9): p. 9.

Parini Jay. *Open and shut case: The robust free verse - with an ironic twang - of Margaret Atwood's The Door wins over*, The Guardian, Saturday 1 September 2007

Potts, Robert. "Light in the wilderness" in The Guardian, Saturday 26 April 2003

Staines, David. "Margaret Atwood in her Canadian context" in *The Cambridge Companion to Margaret Atwood.* Howells, Coral Ann (ed). Cambridge: Cambridge University Press, 2006. pp 12-27.

Sullivan, Rosemary. *The Red Shoes: Margaret Atwood Starting Out.* Toronto: Harper Flamingo Canada. 1998

THE INFLUENCE OF ERASMIAN THOUGHT ON THE SUBVERSIVE HUMOROUS LANGUAGE OF FRANÇOIS RABELAIS

Liviu-Iulian Cocei, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: François Rabelais, the monk that left the monastery to study medicine, was also a major Renaissance writer and scholar. Most often associated with the field of literature, Gargantua and Pantagruel*, the story of the extravagant adventures of two giants, covers a much wider range of domains: from occult or fantastic stories (like the episode of Epistemon`s resurrection) to epic tales (like the naval journey in search of the* Divine Bottle*), from practical philosophy to the art of education (the letter of Gargantua to Pantagruel and the chapters on Gargantua`s childhood is highly relevant to the humanistic ideals of the French author). This paper aims to analyze the influence of Erasmian thought on the hilarious language of Rabelais. Even though the books that compose the stories of these giants are humorous, I support the idea that behind the laughing mask lies serious thoghts. Just like Erasmus of Rotterdam in* The Praise of Folly*, Rabelais, through the ironic language that he creates, hides his subversive view about the Scholastic theologians. That is why, in the second part of this study, I analyze some of the passages that reveals his own philosophy of life.*

Keywords: humor, subversive language, irony, humanism, Scholastic theology.

Fără îndoială, umanistul francez François Rabelais se numără printre marii admiratori ai lui Erasmus din Rotterdam, după cum reiese şi dintr-o „scrisoare din 1532, [în care] Rabelais i se adresează astfel lui Erasm: «Părinte preaiubit (*Pater amantissime*), părinte şi podoabă a patriei, oblăduitor al literelor, apărător de neînvins al dreptăţii.» Şi îi mărturiseşte: «tot ceea ce eu sunt şi orice merit al meu, doar de la tine l-am primit (*ut quidquid sum et valeo, tibi id uni acceptum.*) [...] dacă nu aş recunoaşte-o în faţa tuturor, aş fi cel mai ingrat dintre oamenii de astăzi şi din viitor.»"1 Cu alte cuvinte, asumându-l drept mentor, scriitorul francez recunoaşte fără nicio rezervă influenţa pe care cărturarul olandez o exercitase asupra creaţiei sale literare. În cele ce urmează, ne vom concentra atenţia asupra modului în care gândirea ironică a lui Erasmus a marcat limbajul umoristic subversiv al lui Rabelais.

Călugăr franciscan, trecut apoi la ordinul benedictinilor, Rabelais se aseamănă cu Erasmus, în primul rând prin decizia de a părăsi cercul îngust al zidurilor mănăstirii şi de a gândi în mod autonom. „Şi unul şi celălalt", scrie Lucien Febvre, „au simţit, de timpuriu, misterioase legături între credinţa lor şi înţelepciunea antică. Unul ca şi celălalt îşi bazează teologia pe texte sacre şi profane în acelaşi timp. Şi unul şi celălalt se răzvrătesc împotriva educaţiei pe care au primit-o [...]"2. Iar în virtutea acestor apropieri, putem aminti câteva pasaje edificatoare. În primul rând, dacă *Elogiul Nebuniei* se încheie pe un ton vesel, în spiritul zeului vinului3, *Gargantua şi Pantagruel* se deschide, în mod explicit, cu o dedicaţie

1 Cornelia Comorovski, „Erasm-Huizinga-Erasm", în Johan Huizinga, *Erasm*, Humanitas, Bucureşti, 2007, p. 18

2 Lucien Febvre, *Religia lui Rabelais. Problema necredinţei în secolul al XVI-lea*, vol. I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, p. 237

3 „Văd că aşteptaţi un epilog; dar sunteţi mari proşti, dacă vă închipuiţi că mai mi-aduc aminte ceva din noianul de vorbe pe care le-am rostit. O vorbă veche zice: «Urăsc pe beţivul cu memorie bună». Dar umblă şi

adresată „băutorilor”4. De fapt, opera lui Rabelais este străbătută în întregime de aluzii fățișe la virtuțile consumului de alcool, în special de vin, cititorul fiind întâmpinat dintru-nceput cu expresia „*Hic bibitur*, adică *Aici se bea*”5, pentru ca în finalul operei să fie reafirmată celebra maximă antică: *in vino veritas*. Însă, după cum vom vedea, în spatele îndemnurilor lipsite de simțul măsurii, înaintează ascuns mesajul înțelept al „înfruptării” din tot ceea ce este material și spiritual deopotrivă.

Din punct de vedere structural și tematic, „romanul” lui Rabelais – de altfel, destul de dificil de încadrat într-un gen literar datorită caracterului său eclectic – oscilează între epopee6, enciclopedie7 și narațiune fantastică, cuprinzând și referiri științifice, dar și multe trimiteri la filosofii greci și romani.8 Și, întrucât trece cu ușurință de la monolog la dialog și de la proză la poezie, scriitorul François Rabelais nu poate fi fixat doar într-un gen precis.

Între paginile operei sale, în afară de plăcerea de a mânca sau de a bea, se remarcă totuși și plăcerea de a crea diverse cuvinte de spirit. El „folosește toate izvoarele pe care i le oferea limbajul timpului său: termeni populari, științifici, provincialisme, neologisme din limba greacă sau latină. E un virtuos al enumerărilor. Începe potolit și continuă vertiginos până ți se taie răsuflarea”[9]. Însă numele personajelor, de exemplu, dincolo de faptul că exprimă trăsăturile dominante ale acestora, sunt inventate cu scopul de a masca adevăratele intenții ale autorului: *Panurge* („șiret”), *Epistemon* („cel învățat”); cât despre numele uriașilor: *Grandgousier, Gargantua* și *Pantagruel*, nu putem spune decât că semnifică o sete nestăpânită de a ști, o curiozitate imensă, pe măsura staturii și a poftei acestor protagoniști.

Așa cum observam la începutul acestui studiu, în raport cu ironia lui Erasmus, umanistul francez se distinge ca un bun continuator al acesteia, exacerbând stilul critic erasmian de înțelegere a lucrurilor și de raportare la lume. „Rabelais, în mod similar [lui Erasmus], combină satira ecleziastică, lauda bătăii de joc și evanghelismul în cadrul repovestirii sale a istorisirilor populare despre uriașii Gargantua și Pantagruel care acoperă peisajele franțuzești cu urme ale explorărilor și emisiilor lor. Gigantică în stil, la fel ca și în conținut, emfatica narațiune bahică transformă orice incident într-o ocazie pentru sporovăiala elaborată și lauda extravagantă, uneori direct (ca în strălucitele omagii aduse învățăturii

---

una nouă: «Urăsc pe auditorii ce-și aduc aminte». Așadar, rămâneți sănătoși, aplaudați, bucurați-vă de viață și mai goliți câte un păhărel, voi, prea vestiți ciraci ai Prostiei”. (Erasmus din Rotterdam, *Elogiul nebuniei sau cuvântare spre lauda prostiei*, Editura Minerva, București, 2000, p. 160)

4 „O, mireasma vinului cât e de-mbietoare și de-amețitoare, mai minunată și mai desfătătoare decât a untdelemnului de candelă. Și aș socoti drept o laudă să se spună despre mine că am cheltuit mai multe parale pe vin decât pe ulei. [...] Drept care, veseliți-vă, iubiții mei, și cu voioșie citiți cele ce urmează, spre desfătarea minții și-a trupului. Și, ascultați, ghidușilor, amintiți-vă și de mine și, când o să creșteți mai mari, închinați-mi un pahar că și eu am să vă-ntorc urarea pe loc! Zău!” (François Rabelais, *Gargantua și Pantagruel*, Editura Tineretului, București, 1968, p. 13)

5 *Ibidem*, p. 16

6 Călătoria pe mare a lui Pantagruel și a echipajului său, precum și insulele pe unde aceștia poposesc, amintesc în mod evident de peripețiile lui Odiseu în drumul său de întoarcere acasă.

7 Scriitorul renascentist *se joacă* cu accepțiunile zicătorilor, proverbelor și sfaturilor înțelepciunii populare, făcând aluzii la unele episoade din miturile greco-romane, pe care le integrează armonios în nemaipomenitele aventuri ale celor două „mari” personaje ale operei sale.

8 În special la Platon, Aristotel sau Cicero, dar și la Socrate sau Diogene din Sinope. Referindu-se la cel din urmă, Rabelais realizează chiar o digresiune în mijlocul capodoperei sale, amintind de farmecul ironiei cinice, în speță de felul în care Diogene își rostogolea, aparent fără niciun sens, butoiul în care obișnuia să doarmă. *Cf. Gargantua și Pantagruel*, pp. 181-184

9 Sorina Bercescu, *Istoria literaturii franceze. De la începuturi și până în zilele noastre*, Editura Științifică, București, 1970, p. 95

umaniste sau utopicei abaţii Thelema), alteori la limita dintre bufonerie şi seriozitate”[10]. Astfel, dacă Erasmus realizează o elogioasă genealogie a Prostiei personificate, Rabelais prezintă în chip laudativ vechimea spiţei celor doi uriaşi, Gargantua şi Pantagruel. De asemenea, prin intermediul lui Panurge, un bun prieten al lui Pantagruel, Rabelais întocmeşte în manieră erasmiană un adevărat „discurs spre lauda datornicilor şi a creditorilor”, susţinând că, dacă n-ar mai exista niciun fel de datornic sau de creditor, echilibrul şi armonia lumii în ansamblu ar fi profund afectate: „O lume fără datorii! Astrele n-au să mai aibă, acolo sus, nici o rânduială în mişcare. [...] Nici un om n-are să-l mai scoată din nevoie pe semenul său; strige cât o pofti: «săriţi!», «arde!», «mă-nec!», «mă omoară!», că nimeni n-are să-i sară în ajutor. De ce? Păi, cum n-a dat nimic, nu i se datorează nimic. Arderea, naufragiul, ruina ori moartea lui nu păgubesc pe nimeni. Tot nu dăduse nimic. Tot n-ar fi dat nimic nici dup-aceea”11. Retorica de tip sofistic a lui Panurge este dezminţită însă imediat de Pantagruel, care nu se lasă convins sub nicio formă de această apologie a datornicilor şi a creditorilor: „Socot că, oricând şi oriunde, e ruşine mare să ceri împrumut, în loc să munceşti şi să agoniseşti. Nu se cade să te-mprumuţi, decât atunci când muncind n-ai putut dobândi câştigul cuvenit sau când ţi-ai pierdut pe nepusă-masă avutul. De-acum înainte nu te mai înhăita şi tu cu creditorii, şi hai s-o lăsăm baltă”12.

Putem spune că, sub umbrela limbajului umoristic, prin astfel de divagaţii, Rabelais îşi forţează limitele filosofice, chiar dacă, de cele mai multe ori, nu se raliază niciunei direcţii de gândire specifice, păstrând o relativitate axiologică îngăduitoare. De altfel, această atitudine ezitantă, cu accente hazlii, este tipică multor scriitori ai Renaşterii, după cum remarcă şi cercetătorul francez Lucien Febvre, atunci când scrie că „a existat în vremea Renaşterii, printre cei pasionaţi şi mânaţi de curiozitate, un fel de sufocare şi de năuceală în faţa strigătelor contradictorii şi vehemente ale filosofiilor antice. Cu cine trebuia început? Pe cine să-l ascultaţi mai întâi? Pe Aristotel sau pe Platon, pe Epicur sau pe Marcus Aurelius, pe Lucreţiu sau pe Seneca? Ce încurcătură! Nu era oare mai bine să stai în expectativă şi să te retragi în spatele unui surâs şi al unui «poate că...»? Şi aşa mai departe?”13 Altfel spus, datorită abundenţei copleşitoare de autori antici ce tocmai fuseseră redescoperiţi se configurează o viziune umanistă care nu acordă întâietate niciunei doctrine filosofice.

Forţa ironiei umoristice rabelaisiane rezidă în exagerări cu totul neverosimile, în hiperbolizare, procedeu care va fi reluat îndeosebi de Jonathan Swift. Referitor la naşterea lui Gargantua, de exemplu, autorul povesteşte, cu un gen de umor subversiv, că acesta „îşi făcu intrarea în lume pe urechea stângă a mumă-sii [...] Tare mă tem că nu prea credeţi ce vă spun eu despre această născare. Nu vreţi să credeţi, eu n-am ce vă face! Orişicum, să ştiţi: un om cumsecade, un ins cuminte, crede întotdeauna ce i se spune şi mai ales ce e scris în cărţi. Popii

10 James Grantham Turner, „Literature”, în Guido Ruggiero, *A Companion to the Worlds of the Renaissance*, Blackwell Publishing, Oxford, 2007, p. 377 („Rabelais likewise mixes ecclesiastical satire, mock encomium, and evangelism into his retelling of popular folk-tales about the giants Gargantua and Pantagruel, who cover the French landscape with traces of their exploits and emissions. Gigantic in style as well as content, the sprawling, drunken narrative turns every incident into an occasion for elaborate verbiage and extravagant praise, sometimes straight (as in the glowing tributes to humanist learning or the utopian Abbey of Theleme) and sometimes poised between jest and earnest.” trad. n.)

11 François Rabelais, *op. cit.*, pp. 190-191

12 *Ibidem*, p. 192

13 Lucien Febvre, *Religia lui Rabelais. Problema necredinţei în secolul al XVI-lea*, vol. II, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998, p. 100

de la Sorbona nu spun ei, oare, că temeiul tuturor lucrurilor de necrezut e tocmai credinţa? Şi, adică, dacă asta a fost voia Domnului, mai cutezaţi a vă-ndoi? Păi, dac-ar vrea el, femeile ar face de-aci-nainte copiii pe ureche!”14 Rabelais, alături de maestrul său spiritual, se numără printre aceia care, sub formă de glumă, se referă de fapt la lucruri serioase. Astfel, pe un ton vesel, el demască fie hibele feţelor bisericeşti, fie pedanteria scolasticilor. În cadrul fragmentului citat, avem de-a face cu o ironie de tip hiperbolă îndreptată împotriva obscurantismului religios, al caracterului habotnic şi complet neştiinţific al Facultăţii de la Paris din acea vreme. Creând un contrast între lumea obişnuită a cititorului şi o alta fantastică, ironia umoristică a lui Rabelais se naşte din nevoia de a surprinde ca-ntr-o oglindă prejudecăţile şi cusururile lumii în care a trăit. În acest sens, putem spune că discursul umoristic este doar un ambalaj, frumos ornat, menit să-l apere pe autor de posibilele atacuri ale minţilor suspicioase sau ale privirilor scrutătoare.

Potrivit lui Rabelais, în afară de râs, obiceiul de a consuma alcool reprezintă o altă caracteristică prin care omul se diferenţiază de animale. Evident, şi de această dată, dincolo de aparenţa frivolă sau comică a sugestiei respective, descoperim că scopul autorului nu e doar acela de a fi amuzant, ci de a dezvălui o învăţătură înaltă, întru totul serioasă. Iar în acest sens, el se referă la chipul şi felul lui Socrate de a face filosofie, despre care scrie în felul următor: „dacă l-ai fi preţuit după înfăţişare, n-ai fi dat pe el nicio ceapă degerată, atâta era de pocit la trup şi de vrednic de luat în râs la port [...] chicotind cât e ziua de mare şi bând la cot cu te miri cine, luându-le toate-n zeflemea şi ascunzându-şi cu grijă marea şi minunata lui ştiinţă; [...] destoinicii mei învăţăcei şi poate şi alte câteva minţi curioase, citind năstruşnicele titluri ale unor cărţi născocite de mine, ca: *Gargantua*, *Pantagruel*, *Uscă-Duşcă*, *Despre bob cu slănină* şi altele, să nu vă pripiţi a spune că-n ele n-ar fi înfăţişate decât pozne, năzdrăvănii şi cai verzi pe pereţi, [...] nu vă opriţi la tâlcul şăgalnic al cuvintelor, cela ce se arată la prima vedere, ci încercaţi să tălmăciţi înţelesul înalt a ceea ce v-a fost povestit cu inima deschisă”15. Deci, chiar dacă vinul şi excesul bahic în general însoţesc întreaga existenţă a celor doi mari protagonişti, nu trebuie scăpat din vedere faptul că această *lăcomie* ascunde de fapt o filosofie practică, o deschidere către viaţa dedicată cunoaşterii lucrurilor. Sensul filosofic al setei nestăvilite se referă la nevoia de a cunoaşte valorile culturale ale Antichităţii. „Tratatele de retorică”, notează James Turner, „au recreat idealul antic al oratorului expert în elocuţie şi gestică, la fel ca şi în tehnica verbală. Rabelais întruchipează acest ideal prin obişnuita sa exagerare înţeleaptă, atunci când îl descrie pe învăţăcelul medieval ca pe un bădăran, expert doar în jocurile de copii; în contrast cu noul tineret educat, frumos ca o pictură, care oferă discursuri improvizate într-o latină perfectă, fără cea mai mică ezitare”[16]. Iar ca exemplu al educaţiei umaniste rabelaisiene, care rezumă în ce constă ficţiunea ironică a autorului francez, ne putem referi la scrisoarea lui Gargantua către fiul său, în care acesta îl îndeamnă părinteşte să se pună (în mod serios) cu burta pe carte şi să înveţe din toate domeniile cunoscute, la fel

14 François Rabelais, *op. cit.*, pp. 19-20
15 *Ibidem*, pp. 11-12
16 James Grantham Turner, „Literature”, în Guido Ruggiero, *op. cit.*, p. 368 („Rethoric treatises recreated the ideal of the ancient orator in elocution and gesture as well as in verbal technique. Rabelais dramatizes this with his usual wise exaggeration when he presents the medieval schoolboy as a slovenly lout, expert only in children`s games; in contrast the newly educated youth, beautiful as a picture, delivers impromptu speeches in perfect Latin without the slightest hesitation.” trad. n.)

cum se proceda şi în cadrul marilor şcoli filosofice ale vechii Grecii.17 Prin urmare, lăsând deoparte plăcerea fiziologică pe care o provoacă vinul, Rabelais urmăreşte, de fapt, să stârnească setea de cunoaştere şi să atingă plăcerea spiritului.

„Filosofia existenţială" a lui Rabelais, dacă o putem numi astfel, se distinge prin acest apetit insaţiabil al uriaşilor, prin dragostea lor pentru mâncare, băutură şi tot ceea ce este lumesc şi spiritual deopotrivă.18 Iar asta pentru că Rabelais concepe natura umană atât în lumina bucuriilor sufleteşti, cât şi a celor trupeşti. „Răscumpărarea păcatului originar prin ascetism nu l-a preocupat", scrie Sorina Bercescu legat de interesele şi intenţiile umanistului francez, „fiind convins că fiinţa umană trebuie să pună în mişcare toate forţele vieţii pentru a duce o existenţă firească"[19]. La fel ca în cazul lui Erasmus, pentru fostul călugăr francez omul nu este cu-adevărat om decât dacă e înţeles într-un mod complet. De aceea, omul rabelaisian, spre deosebire de omul „medieval", nu este doar vesel, ci şi tolerant şi înţelegător faţă de oameni. Iar din moment ce natura umană nu este perfectă, Rabelais consideră că atitudinea cea mai potrivită, numită de el *pantagruelism*, trebuie să reflecte o bună dispoziţie a spiritului.

Deşi îndemnul la voioşie al lui Rabelais pare a fi exagerat, acesta se explică prin faptul că gândirea rigidă a scolasticii avea nevoie de un răspuns pe măsură. Dispreţului medieval al trupului, respectiv felului în care Biserica înfăţişa această lume, ca un spaţiu decadent, propice doar ascetismului, Rabelais le opunea cu emfază incredibilele vieţi şi idei ale giganţilor. Iar în acest sens, demnă de menţionat e descrierea mănăstirii *Thelema,* pe care Fratele Ioan o întemeiază cu încuviinţarea lui Gargantua. Este vorba de un lăcaş paradisiac asemănător celorlalte utopii ale Renaşterii: *Cetatea Soarelui* de Tommaso Campanella, *Utopia* de Thomas Morus, *Noua Atlantidă* de Francis Bacon. În cadrul acestei abaţii neobişnuite sălăşluieşte o lume perfectă, pe care umanistul o prezintă astfel: „Locul unde-şi duceau thelemiţii viaţa era numai podoabă şi frumuseţe. [...] Pentru desfătarea femeilor şi-a bărbaţilor erau prevăzute toate cele câte fac viaţa frumoasă şi senină. Peste tot erau piscine de-not, băi cu apă-nmiresmată, amfiteatre, locuri pentru întreceri cavalereşti, hipodromuri, locuri pentru jucat mingea şi tot felul de alte jocuri. Livada era plină cu toate neamurile de pomi, iar la capătul ei se-ntindea un parc uriaş, mişunând de tot felul de sălbăticiuni. [...] Viaţa li se desfăşura nu după legi ori canoane, ci după voinţa şi liberul lor arbitru, singura regulă a tagmei thelemite fiind: «FĂ CE-ŢI PLACE!» Şi thelemiţii se sculau când le plăcea, mâncau atunci când le era foame, beau când le era sete, se culcau atunci când le era somn"20. Rezultă de aici o relativitate morală care, în primă instanţă, ne poate duce cu gândul la un hedonism desfrânat, însă libertinajul prezentat de Rabelais reflectă mai degrabă o conştiinţă ce se situează, în termeni nietzscheeni, *dincolo de bine şi de rău*. Sau, într-un alt sens, am putea spune că dictonul Thelemei trebuie înţeles în acord cu maxima celebră a Sfântului Augustin: „Iubeşte şi fă ce vrei!", deoarece Rabelais precizează, în cele din urmă, că „viaţa nu le trecea nici fără de folos şi nici în neorânduială. Nu leneveau, nu se lăcomeau, ci căutau să-şi ducă traiul pentru

17 *Cf.* François Rabelais, *op. cit.*, p. 132

18 „Uriaşii" lui Rabelais pot fi interpretaţi ca fiind şi o metaforă a marilor spirite ale Antichităţii greceşti şi romane. Spre exemplu, referindu-se la înţelepciunea tatălui său Grandgousier, uriaşul Gargantua aminteşte de o idee cunoscută a lui Platon: „căci Platon spune undeva că atunci vor fi republicile fericite când conducătorii vor gândi şi gânditorii vor conduce!" *Ibidem*, p. 92

19 Sorina Bercescu, *op. cit.*, p. 93

20 François Rabelais, *op. cit.*, pp. 103-104

cât mai marele folos al trupului şi, mai ales, al minţii”21. Prin urmare, acest lăcaş este orice altceva numai mănăstire nu. De fapt, în virtutea celor descrise, Thelema „e anti-mănăstirea”22. Nu numai că nu seamănă cu nicio mănăstire, dar este cu totul opusă structurii ierarhice, rigorii şi obiceiurilor bisericeşti. Ea readuce în atenţie câte ceva din idealurile de viaţă ale Antichităţii greceşti, putând fi comparată chiar cu *Republica* lui Platon sau cu *Grădina* lui Epicur.

Datorită caracterului său antidogmatic, anticlerical, dar mai ales libertăţii imaginative prin care răstoarnă orice ierarhie, sacră sau profană, am putea crede că Rabelais ar fi fost un ateu. Însă, la fel ca în cazul altor umanişti ai Renaşterii, scriitorul pantagruelic e un credincios atipic, care priveşte dincolo de contradicţiile formale dintre religii, înspre fondul lor comun. Realizând un fel de sinteză între concepţiile religioase greceşti, iudaice şi creştine, Rabelais dovedeşte că nu este un autor fanatic, oricât de zeflemitor ar fi fost cu teologii de la Sorbona. Dezaprobarea pe care şi-o exprimă faţă de aceştia, pe alocuri sarcastică, este de obicei umoristică, întrucât îi invită inclusiv pe cei vizaţi la râsul dimpreună cu ceilalţi, nicidecum la un rânjet duşmănos. În rezumat, trecând peste aparenţa glumelor sprinţare, importanţa limbajului umoristic al lui Rabelais constă în optimismul şi bucuria de a trăi pe care le insuflă, altfel spus, în transfigurarea oricărui neajuns sau suferinţă cu care omul se confruntă de-a lungul vieţii. La aceasta se reduce „filosofia practică” a acestui „gigant” al Renaşterii.

***Menţiune**: Această lucrare a fost finanţată din contractul Cercetători competitivi pe plan european în domeniul ştiinţelor umaniste şi socio-economice. Reţea de cercetare multiregională (CCPE) – POSDRU/159/1.5/S/140863 proiect strategic „Programe doctorale şi postdoctorale – suport pentru creşterea competitivităţii cercetării în domeniul Ştiinţelor umaniste şi socio-economice” cofinanţat din Fondul Social European, prin Programul Operaţional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.*

Bibliografie

Bercescu, Sorina, *Istoria literaturii franceze. De la începuturi şi până în zilele noastre*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970.
Erasmus din Rotterdam, *Elogiul nebuniei sau cuvântare spre lauda prostiei*, Editura Minerva, Bucureşti, 2000.
Febvre, Lucien, *Religia lui Rabelais. Problema necredinţei în secolul al XVI-lea*, vol. I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996.
Febvre, Lucien, *Religia lui Rabelais. Problema necredinţei în secolul al XVI-lea*, vol. II, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998.
Huizinga, Johan, *Erasm*, Humanitas, Bucureşti, 2007.
Rabelais, François, *Gargantua şi Pantagruel*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1968.
Turner, James Grantham, „Literature”, în Guido Ruggiero, *A Companion to the Worlds of the Renaissance*, Blackwell Publishing, Oxford, 2007.

21 *Ibidem*, p. 104
22 Lucien Febvre, *Religia lui Rabelais. Problema necredinţei în secolul al XVI-lea*, vol. I, ed. cit., p. 133

SYMBOLISM OF THE SERPENT IN KLIMT'S DRAWINGS

Antonela Corban, PhD. "Al. I. Cuza" University of Iaşi and University of Burgundy, Dijon

Abstract. The theme of the serpent repeats and undergoes constant reinterpretation in many of Klimt's paintings, the author often considering the significance conferred to it by tradition, yet adding personal elements as well in its pictorial approach. The purpose of this article is to indicate and analyze the very paintings in which Klimt treats the theme of the snake from the perspective of its potential significations.
To start with, we shall focus on the analysis of the signification of the snake/ serpent symbol in various cultural and religious areas and we shall insist on the ambivalent character of this symbol (the serpent could be associated with both life and death, being a creature that triggers both fear and fascination). Out of the many interpretations associated with the symbolic myth of the serpent, we shall choose only those related to Klimt's work, noticing that the artist copes, each and every time, with a different signification of it.
A first meaning the painter considers is that of creative wisdom, based on intelligence, knowledge and power – Asclepius's serpent (in Medicine *and Hygeia) or Athens' serpent (*Pallas Athene*). On the other hand, it may represent the poisonous intelligence associated with cunning and envy, as in* Jurisprudence, *in* Envy *or his late, unfinished work,* Adam and Eve. *It could be about the complex embodiment of natural forces (benevolent, as the dragon from* Tragedy, *or hostile, as the Echidna – like monster, together with Typhon, the winged one, in* Beethoven Frieze*). Klimt identifies the meaning of a phallic symbol in* Nuda Veritas *and* Water Serpents, *a symbol associated with life, in the shape of the serpent twisted around Hygeea's arm in* Medicine, *or with death, embodied in the black snakes from* Procession of the Dead.

Keywords. Symbol, myth, hypostases and representations of the serpent/ snake.

The word "serpent" is related to the Latin word *serpens/ ntis*, as the verb *serpō/ ere* means "to crawl" ("The snake (*serpens*) takes its name because it creeps (*serpere*) by secret approaches; it crawls not with open steps but by tiny thrusts of its scales[1]). The same creature is named in English by the noun "snake"; although the two words are often used as synonyms, a difference between them exists. "Snake" usually indicates a member of the reptiles family and is preferred in the scientific jargon, while "serpent" carries also symbolic connotations, as it is used in religious, mythical, literary or artistic contexts.

In most religious and cultural areas, the serpent plays a fundamental symbolic role. It has a wide range of attributes, some of them contradictory, which indicates the complexity of this symbol as well as its underlying ambiguity. For this reason, tradition equally associates it with a negative role, as it is capable of causing death through its mortal venomous bite and a positive one on account of its relation to the earth and its energies. It can have an apotropaic function, but it can equally be man's foe.

On one hand, it is a chthonian creature, a keeper of the boundaries of the underworld and of the realm of the dead; on the other hand, it can be related to the sun's rays (as it is in the Egyptian tradition). The fact that it transcends its chthonian status is symbolically rendered by the two intertwining serpents on Hermes' winged caduceus: "the lower

[1]*Etymologies of Isidore of Seville*, translated by St.A.Barney, W.J.Lewis, J.A.Beach, Oliver Berghof, Cambridge University Press, 2006, p. 255

transcendence from underworld snake – consciousness, passing through the medium of earthly reality, finally attains transcendence to transpersonal reality on its winged flight"[2]. This image is also reminiscent of Kundalini, the vital force in Oriental tradition, which can be awakened through meditation.

The serpent can be seen as both a male sexual symbol due to its phallic shape and a female sexual symbol owing to its capacious belly and the sinuous lines. It is Eve's great tempter and, at the same time, a symbol of wisdom (Matthew 10:16, "Be ye therefore wise as serpents, and harmless as doves") and of the revelation of hidden meanings. Because of its poison and of the unexpected manner in which it surfaces, the serpent is a source of fright, a symbol of unconscious fears.

Its physical features (sly and slippery, cold, with hypnotizing eyes) transferred to the moral plane have resulted in a large number of idioms and proverbs: "To take a snake to one's bosom", "It is good to strike the serpent's head with your enemy's hand", "He that hath been bitten by a serpent is afraid of a rope", "The whisperer's tongue is worse than serpent's venom".

The great spiritual and religious traditions place it together with the most important deities and remarkable mythological characters, both male and female, both negative and positive; some serpents thus become their emblem or become gods themselves (for example the serpent Uraues of Ancient Egypt, the pre-Columbian Quetzalcoatl, the serpent Python killed by Apollo, the snakes in the hands of the Mykonos priestess-goddess, Athena's serpent, Hygeea's, the oriental Nagas serpents, the serpent wreathing around the tree of life in Paradise, Moses' brazen serpent, the exaggerated forms of the serpent in the shapes of the oriental dragon, the dragon that St. George defeats or of the Basilisk).

1. Klimt. The serpent and the time

In the drawing *Januar*, published in the journal *Ver Sacrum* (associated to the Viennese Sezession), the serpent is associated to time. There are in fact four symbolical elements whose significance is conducive to the idea of time and its passage. Firstly, Time is allegorically represented as a bearded winged old man, with a furrowed brow, holding an hourglass. This piece is reminscent of ancient emblems and is well established that Klimt had an interest in this topic. The representation of themes and ideas through emblems and allegories are modes he used in several of his paintings. For example, in 1882 Klimt completes a set of pictures which the editor Martin Gerlach included in his *Allegorien und Emblemen* (a portfolio of models). Returning to the representation of winged bearded Old Father Time, an interesting emblem related to the topic is *Quinti horati flacci emblemata* (1607) by Otto van Veen, Rubens' master.

Time is associated to another image representing revival – that of the Ouroboros serpent. The manner in which the latter is represented is reminscent of emblems, among which those by Alciato can be mentioned here. In various cultural and geographical areas, the myths related to Ouroboros have various meanings. Ouroboros, the snake biting its tail, is a symbol which, through its circular shape, is an image of the eternal return. Any ending is thus

[2] Jung, Carl Gustav, *Man and His Symbols*, Dell Publishing, New York, 1968, p. 155

followed by a new beginning in a perpetual repetition[3]. In biting its own tail, the serpent signifies an evolutionary cycle closed in itself. According to certain interpretations, the circular shape is associated to two opposing principles: the union between the chtonic world represented by the serpent, and the celestial world represented by the circle[4]. However, the snake biting its tail is in fact rotating, it is closed inside its own cycle, thus being suggestive of the wheel of existences. Since it seems doomed to be forever captive in its own cycle, ascension to a higher level is therefore impossible, it only symbolizes the eternal return, the neverending circle of rebirth, the endless reiteration indicative of a fundamental instinct for death[5].

The serpent biting its tail – a symbol that was adopted by the gnostics – signifies both eternity and the circle of life and the zodiac, as well as the union of the sexes (through its tail which is held in its mouth). Among others, they considered the serpent to be the deep dark unfathomable side of divinity.

This particular aspect of the cyclical passage of time is captured by Klimt. In his drawing, on the snake's body, close to its head, there is nude maiden standing upright in front of Time. His eyes are closed, as he does not allow himself to be impressed by her beauty and youth. He seems to point at the elderly woman crouching on the snake's tail, chin propped in hand: old, withered, helpless. This is the course that no creature can elude. Since it has no intention of concealing anything, Time is also presented as a nude. The passage of time and its devastating and overwhelming effects on the physical body presented by using distinct human characters at different ages is a recurrent theme with Klimt at various stages in his career: *The Three Ages of Woman* (1905), *Love*, *Medicine* (1907), *Hope I* (1903), *Death and Life* (1916).

Another element that can be identified in Klimt's drawing is the hourglass, an atribute of God Chronos; it can be construed as a symbol of transience, of vanity of vanities, of the passage of time, of death itself. It is an instrument that has to be reverted continuously in order to work. Is is therefore associated in its turn to cyclical time in the cosmogonic design, to eternal return.

2. The serpent and the life

Man and serpent are rivals, opposed to each other, complementary. Man is said to have a snake-like quality, which escapes understanding. For this reason, psychoanalists consider that "the serpent is a vertebrate creature embodying the lower psyche, hidden psychosis and what is unusual, incomprehensible and mysterious"[6].

In its simplicity of form, as it is more often represented as a straight or sinuous line, it is the most challenging to the spirit, since in this way it is reduced to its primordial expression. André Virel states that it can be assimilated to a straight simple line, only this line is alive, an embodied abstraction, since the line has no beginning and no end, "once it comes

[3] Hans Biedermann, Hans, *Dicţionar de simboluri*, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2002 p. 472
[4] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicţionar de simboluri,* volumul 3, Editura Artemis, Bucureşti, 1993, p.416
[5] Ibid.
[6] Jung C.G., *L'homme à la découverte de son âme: structure et functionnement de l'inconscient*, Payot, Paris, 1967, p. 237

alive, it becomes capable of depicting whatever you like or of changing into any shape"[7]. Keyserling considers that the snake is not only an archetype, but an archetypal complex, that "all possible snakes together form one single primordial manifoldness, an inseverable primordial Something which yet is ever coiling and uncoiling, which is ever melting away and re-emerging"[8]. This primordial Something is actually latent life, "the lowest layer of life". It is the well-spring, potentiality, from which all manifestation derives. "Nethermost Life", he continues, "must needs be reflected in daylight consciousness in the form of a snake as indeed the Chaldeans had but one word for Serpent and Life"[9].

The snake's habit of changing its skin at certain intervals has been associated to a rebirth and thus the snake has become "the symbol of life throwing off the past and continuing to live"[10]. This periodic change has also been associated with the quarters of the moon, its rising and growing sequences. René Guénon focuses on the same meaning: "serpent symbolism is, in fad, linked to the notion of life itself"[11].

The first aspect that Klimt captures is associated to life and the serpent's role in healing as it is presented in the mural he painted for the University, bearing the title *Medicine*. At the bottom, at equal distance between life and death, Hygeia is standing. She is painted as in other classical representations, with the snake winding along one hand and a goblet in the other. Her red dress is decorated with golden circles and stylized ivy leaves, as in the ancient representations. In the initial sketch and in the composition design, she had vine leaves in her hair, which were eventually replaced with golden laurel leaves, flowers and berries. Such details can be related to Asklepios, who, in one of the versions of the myth, is Apollo's son. (which could explain why one of his emblems was the laurel wreath). Hygeia was the daughter and helper of Asklepios, the god of medicine and healing. In turn, as the goddess of health and cleanliness, Hygeia played an important role in the cult of her father. While Asklepios was mainly associated to healing, she was associated to prevention of illness and maintenance of good health. The symbol traditionally associated with her is the goblet she shares with the serpent. It is the same serpent of wisdom to be seen on Asklepios' staff which is the symbol of medicine.

Another painting by Klimt where the serpent is present is *Nuda Veritas* (1899). It dates from the symbolistic stage of his creation and, on first analysis, it displays the elements of a classical allegory with the traditional motifs: the veil, the mirror and the serpent. It is extremely interesting, as it cannot be discusses in the terms of a simple allegory, since it has a meaning that transcends it. It is true to say that, generally, allegories in art have taken a woman's shape; however, in this particular case the female character also presents herself – as a woman, and she is not only a mediator for what she is supposed to signify.

On the other hand, this character that impersonates the *Truth* is associated by the artist to the mirror and the serpent as attributes that tradition (especially in the baroque art through its emblems) associates with *Prudence*[12]. In 1880, using the technique called etching, Max

[7] Jean Chevalier, op. cit., p. 298
[8] Herman Keyserling, *Méditations sud-américaines*, Editions Stock, Paris, 1977, p. 222
[9] Ibid., p. 21
[10] Joseph Campbell, *The Power of Myth*, Anchor Books, New York, 1991, p. 45
[11] René Guénon, *Symboles fondamentaux de la Science Sacrée*, Paris, 1962, p. 159
[12] James Hall, *Dictionary of Subjects and Symbols in Art*, John Murray Publisher, London, 1996, p. 254

Klinger – an artist much appreciated by Klimt and his Sezession collegues – had created a piece by the title *The Serpent* belonging to the series *Eve and the future* in which the serpent holds the mirror to her. The nude female figure in profile standing on tiptoes looks at herself in the mirror.

Nuda Veritas is actually the artist's declaration of war against the academic artistic ideal. Thus, this painting is an example of representation according to the tenets of *Jugendstil* symbolism, where the female principle is seen as dangerous and instinctual. That is why this painting allows Klimt to analyse instinctual life and opens the way to his future stages and works. Through her body posture, the female character brings forward her sexuality. She tries to seduce through her fixed look and her rich scarlet hair strewn with flowers half covering her breasts. Eroticism is also suggested by the feminine elements (the sensuous body with a generous hip line, her rounded belly, her navel), as well as by the serpent winding around her feet.

The woman's eyes seems to have the same symbolic function as the mirros she is holding: the eyes as the window to the soul. The position of the snake is also interesting: although it has obvious sexual connotations, its presence is somewhat paradoxical – it does not appear to be the tempter, instigating to the knowledge of good and evil; rather it is similar to the serpent around Asklepios' staff, the symbol of medicine. Which could then be the "ailment" that *Nuda Veritas* can cure? It could well be the "disease of the modern man" analyzed by Nietzsche and reflected by the serpent's eyes that serve as mirrors. In *Untimely Meditations II*.5, Nietzsche speaks about the disease of the modern man, which is his "weakened personality". The same weakened personality is the result of the divide between "the outer and the iner part," between appearance and essence, between the body and the spirit, an imbalance between the form and the content.

3. The serpent and the death

The snake is associated to death in many cultures as a symbol of the underworld. This is most likely related to its hidden existence, in holes in the ground, and to its venomous, often lethal bite.

Procession of the Dead (1903). This creation, along with three others (*Philosophy, Medicine, Jurisprudence*) created for the University, was destroyed in the fire at the Immendorf Palace. Ematiated, hairless, withered skeletal bodies, with sunken abdomens, are carried by a stream to the underworld. They no longer have faces and therefore the artist presents them with heir heads turned. A soul no longer "inhabits" those bodies, they are no longer persons, human beings. A significant detail is the presence of the snakes which accompany them on their way: threatening, dangerous. It is no longer the image of the harmless snake, the symbol of healing on Hygeia's arm, but the negatively connoted image of the serpent. This is a relvant comment on the painting: "inspect again his work *Procession of the Dead.* How many hours will the artist have spent that summer in Professor Zuckerkandl's dissection room to draw patiently and extract from death in its entirety such a stiff cadaverous combination of colours and lines. Stylized bodies in white shrouds are floating carried by a mysterious stream and by thin limber dark-blue snakes with golden heads"[13].

[13] Ludwig Hevesi, *Acht Jahre Secession*, Klagenfurt, 1984, p. 449

4. The Klimtian allegory of the *Envy* - a Schopenhauerian perspective

In *The World as Will and Representation, I*, Schopenhauer claims that one of the masks or disguises under which the will to live presents itself is envy. The human being, as a phenomenon of the Will, never ceases to compare his own satisfactions, be they real or imaginary, with the possible satisfaction presented by his intelligence. Then, Schopenhauer claims, envy appears and any deprivation is amplified when compared to someone else's pleasure, and also becomes more easily bearable at the thought that others may be equally deprived.

According to Schopenhauer, envy is a special type of suffering, which does not imply an ailment or physical pain. It is a type of sufferig afflicting some souls at the sight of someone else's happiness, welfare or any kind of achievement.

Envy can run through many stages and levels of intensity. A really vicious form of envy is that caused by the fellow humans' personal qualities, since in it the envious is left with nothing. This thought of Schopenhauer's continues that of Petrarca, whom he actually quotes: "It seems that, more than others, those people are envied who can rise through the sheer power of their wings and free themselves from the cage in which the others are still captive."

The human being is supposed to love and appreciate special qualities – that is, precisely what he envies; hence its immoral nature. Although it is infernal to rejoice at someone else's misery, envy remains a characteristic of human nature, says Schopenhauer. The sufferings that are common to all people hardly impress us. It is worse misfortunes than ours that impress us and seemingly alleviate our pain.

The human endowed with a strong will understand that any satisfaction is sheer appearance, that anything one obtains is in fact far from the actual object of one's wishes and it does not result in final satisfaction to his will. He will realize that "a wish that has been satisfied will only change its appearance and take a new one to torture the human even more"[14].

Klimt represents *Envy* (1898) allegorically. This time he chooses a female character of a weakly appearance, with unfocused eyes, with a snake round her neck and a floral wreath as well (a kind of „golden brake for an old mule") for spurious embellishment.

In several other pieces of the same artist, a central role is played by the character's eyes – windows to the soul. This woman's eyes, an embodiment of envy – express everything. It is the type of look described in the Biblical texts as the envious casting the "evil eye" (for example, "And Saul did not look on David with a good eye", 1 Kings, 18, 6-9).

The less powerful withered hands are, the more they want to grab, as wishes are countless. The character in full black attire (the drawing uses Indian ink) is standing in a field of thorns. Their sharp spiky flowers and leaves are drawn in a stylized manner and the motif is repeated endlessly. This use of the thorn motif is significant in itself, as it was related to the city of Nancy, whose emblem it was and which was the "capital of Art Nouveau." Black is also the value (non-colour) chosen by the artist for the background behind the female

[14] Schopenhauer, *Lumea ca voinţă şi reprezentare*, Editura Moldova, Iaşi, 1995, p. 392

character representing envy, which is actually its horizon. A minimum of means for a maximum of effects.

The snake of envy circling round the neck of the character completes the symbolic meaning of the drawing. It is the same snake that thrust its poisonous fangs in the human's heart, that Dante talked about in *La Divina Commedia*, 2, XIV, 82-84: "Envy boiled so hot, raging in my blood/ That any time another man was glad/ You would have seen me burning purple and red"[15].

5. Another meanings

Two of Klimt's paintings present the snake in its menacing dangerous aspect: *Beethoven Frieze* (1902) and *Jurisprudence* (1903-7). The second panel in *Beethoven Frieze*, known as *Hostile Forces*, brings together a number of menacing figures: the Gorgon sisters, Typhon, Illness, Madness and Death, as well as a number of vices. The three Gorgon sisters are described as female monsters, hideous terrifying apparitions with head full of snakes, bronze arms and golden wings, copper claws and wild boar fangs. Their fiery piercing eyes could turn to stone any living creature. Euryale (she who can jump far) and Sthenno (the strong one) were immortal, but Medusa (the queen) was the only mortal one and was eventually killed by Perseus. Their deformities present the corrupted forms of the three instincts: sociability, sexuality and spirituality[16]. Thus sexual perverseness is associated with Euryale, social perverseness is associated with Sthenno, while spiritual perverseness is associated to Medusa, which symbolizes "the corrupted image of the self [...] the image that can petrify"[17].

In other paintings (*Pallas Athena,*1898), Klimt chose to paint the well known image of Medusa as she was portrayed in stone on Athen's shield. In the frieze, she has a body and is alive (as are her sisters) and snakes undulate through her hair. They resemble rather well the female figures in *Jurisprudence*. Behind the Gorgon sisters there are three menacing figures, presented as hideous and repulsive: Disease, Madness and Death. The next in line is the giant Typhon, a mythical monster with snakes covering his body and with a hundred dragon heads for fingers. His size is so overwhelming that the can actually reach the eastern and western ends of the world with his stretched arms. This detail is emphasized by Klimt: Typhon's stretched wings cover the width of the painting to "protect" this world populated by hideous or vicious characters whose father he is. Klimt, however, chose an aesthetic representation – the monster is presented with shiny nacre eyes and countless snakelike tentacles and snake tails.

In the three paintings in which the artist represented Athena, the serpent is on the goddess' aegis in a repetitive fashion (in the absence of the model that tradition in sculpture has handed down in time, namely of the serpent at her feet, next to her round shield).

In *Jurisprudence*, the snake plays the same role as in the *Beethoven Frieze*. Here, The Truth, Justice, and Law are allegorically opposed to the three Erinyes, surrounded by snakes

[15] Dante, *The Divine Comedy*, translated by Burton Raffel, Northwestern University Press, 2010, p. 246; („My blood was so with envy set on fire,/That if I had beheld a man make merry,/ Thou wouldst have seen me sprinkled o'er with pallor", translated by Henry Wadsworth Longfellow, p. 179)
[16] Jean Chevalier, op. cit., vol.II, p. 105
[17] Paul Diel, apud. Jean Chevalier, *Dicţionar de simboluri*, vol.II, p. 105

in a direct attack at the hypocritical spirits of his time represented in these three sexual archetypes. *Hope I* (1903) introduces again the negative image of a black menacing snake in opposition to the central image representing the hope for life.

Yet another (final) meaning of the snake can be found in the two paintings *The Water Serpents* (1904-7), where intertwined bodies of lesbos and aqueous plants are carried away by the stream. Klimt gives this title to the paintings on account of the relation between the snake and the vital element water which equally symbolizes fertility. A simpler explanation is also that the course of water streams is winding like that of snakes.

It is perhaps worth mentioning that in *Adam and Eve* (1917-18) the snake is absent. The entire tradition that dealt with this theme (long and rich in titles: Dürer, Rubens, Titian, Michelangelo, Cranach) presents the two together with the great tempter. The painting may not have been completed and there is a space between the two which through further chromatic additions could have been or become the skin of a panther … or a snake.

Bibliography:

Becker, Udo, *The Continuum Encyclopedia of Symbols*, Continuum International Publishing Group, New York, 1994

Biedermann, Hans, *Dicţionar de simboluri* (*Dictionary of Symbols: Cultural Icons and the Meanings Behind Them*), Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2002

Campbell, Joseph, *The Power of Myth*, Anchor Books, A Division of Random House Inc., New York, 1991

Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain, *Dicţionar de simboluri* (3 volume), Editura Artemis, Bucureşti, 1993

Cirlot, J. E, *A Dictionary of Symbols*, Routledge, London, 1990

*** *Le Serpent et ses symboles*, Neuvième colloque tenu à Paris, les 14 et 15decémbre 1974, Editions DésIris, 1994

Garai, Jana, *The Book of Symbols*, Simon and Schuster, New York, 1974

Grimal, Pierre, *Dicţionar de mitologie greacă şi romană*, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2003

Hall Hall, *Dictionary of Subjects and Symbols in Art*, John Murray Publishers, London, 1996

Hangen, Eva C., *Symbols, Our Universal Language*, McCormick-Armstrong, Wichita, 1962

Hevesi, Ludwig, *Acht Jahre Secession*, Ritter, Klagenfurt, 1984

Jobes Gertrude, *Dictionary of Mythology: Folklore and Symbols*, Scarecrow Press, New York, 1961

Jung, Carl Gustav, *Man and His Symbols*, Dell Publishing, New York, 1968

Kernbach, Victor, *Dicţionar de mitologie generală*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989

Olderr, Steven, *Symbolism: A Comprehensive Dictionary*, McFarland, Jefferson NC, 1986

Vollman Klaus, *The Little Giant Encyclopedia of Dream Symbols*, Sterling, New York, 1997

De Vries, Ad, *Dictionary of Symbols and Imagery*, Elsevier, Amsterdam, 2004

Walker, Barbara G., *Woman's Dictionary of Symbols and Sacred Objects*, Harper & Row, San Francisco, 1988

CRITICAL DISCOURSE AND THE DIAGRAMATION OF POWER RELATIONS THROUGH DISCURSIVE STRATAGEMS

Cristina Moraru, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: This paper problematizes the understanding of critical discourse studies as a complex methodological endeavor which relationates language and power, analyzing the possibilities to diagrammate power relations that are instituted in, and through, the practice of language. The discourse – as a form of articulating knowledge in society –, generates power and instrumentates the mechanisms of control, structuring the power relations. Thus, the power is becoming relational, reactive and performative, and is being operationalized by a network of institutional systems that is constituted as a rizomatic relation inside which any individual can institute a force of resistance – generating a counterpower –, or it could be instituted as an apparatus of exercising power – generating subjectivization and subjectification.
Both mechanisms – either concerning the force of resistance, or the subiectivization of an individual – , cannot exist outside the discursive field. As a mechanism of discursivization, the subject answers to the power that was instituted in him – rhizomatically and transversally – through means of psychologization and normalization. Thus, the subject becomes a social construct, to whom, even the performation of gender, it represents an institutionalized gesture of constraint – the regulatory discourse of the disciplinary regimes is the one to decide the gender possibilities by determining the existence of the subject in and through the language. Thus, becoming subject is determined by discourse and supposes a molecular, rhizomatical practice, which agglutinates a decentralized multitudes of subjectivities upon which the power could no longer be instituted disciplinary, so it is instrumentalized biopolitically.

Keywords and relevant syntagms: critical discourse studies, power relations, mechanism of discursivization, diagramation, subjectivization.

Deşi, în mod uzual abordările critice faţă de discurs au fost teoretizate sub titulatura: „analiza discursului critic" – o metodă inter- şi multidisciplinară de analiză a discursului care poziţionează limbajul în cadrul praticilor sociale, considerând că, în măsura în care limbajul şi puterea sunt inter-relaţionate, dominaţia politică şi socială ajunge a fi reprodusă prin discurs –, cercetarea de faţă preferă sintagma „studii ale discursului critic" ca denumire a unui demers metodologic complex care implică atât analiza critică cât şi teoria critică. Preferinţa pentru această structură lingvistică infirmă disensiunile semantice cu privire la analiza discursului critic, generate de falsa apreciere a abordării critice ca metodă a analizei discursului.

În fapt, analiza discursului critic, dacă se doreşte a fi o metodă de cercetare inter- şi multidisciplinară nu poate fi limitată la implementarea analizei, ca metodologie ştiinţifică singulară, ci ar trebui – ca orice cercetare critică –, să utilizeze o serie de metodologii specifice studiilor discursului – nelimitate la analiza discursului –, apropriate din ştiinţele umaniste, psihologie sau sociologie. Spre deosebire de analiza discursului critic, studiile discursului critic nu se doresc a fi o metodologie, ci „o perspectivă, o

poziţie sau o atitudine din cadrul disciplinei multidisciplinare a studiilor discursului”[1], aşa cum remarcă Teun A. van Dijk, în articolul „Critical Discourse Studies: A Socio-cognitive Approach”.

În această paradigmă, Dominique Maingueneau se întreabă, în articolul „Is Discourse Analysis Critical?” dacă este legitim să diferenţiem între analiza discursului şi analiza discursului critic ca făcând parte integrată – fie ea printr-o direcţie, o perspectivă, o reflecţie – a diciplinei studiilor discursului? Oare analiza discursului nu este, în sine, un demers critic? Dacă orientarea critică poate fi determinată însăşi prin alegerea subiectului – precum analiza fenomenelelor sociale considerate a fi negative din punct de vedere etic sau politic precum: rasismul, sexismul, fascismul, antisemitismul –, ce se întâmplă „în momentul în care analiza discursului tinde să abordeze tematici care nu prezintă o orientare critică per se, evitându-se conotaţiile negative implicite”[2] şi susţinând-se demersul ştiinţelor sociale şi umaniste de a contribui la remedierea transformaţională a societăţii?

În continuarea argumentului său, Dominique Maingueneau exemplifică aceast demers socio-transformativ prin prisma teoriei critice[3] a scolii de la Frankfurt care, reiterând anumite aspecte ale filosofiei marxiste, viza necesitatea imixtiunii teoriei critice în practicile politice şi dezvoltarea rizomatică a argumetelor filosofice în relaţie cu ştiinţele sociale, în vederea remedierii progresive a societăţii. Însă, această perspectivă ar presupune o analiză a discursului, neutră, din punct de vedere ideologic, care − pe cale de consecinţă −, ar neutraliza, aplicabilitatea abordărilor critice, în măsura în care orice abordare critică sau non-critică − responsabilă de producţia de cunoaştere −, trebuie să fie capabilă a produce emancipare.

Reîntorcându-se la întrebarea: „este analiza discursului, critică, în sine?” Dominique Maingueneau diferenţiază între analiza discursului ca practică structurală şi autonomă − care refectă ideologia dominantă −, şi analiza discursului ca practică heteronomă şi sistematic conectată structurilor sociale − care chestionează ideologia dominantă. Pe cale de consecinţă, analiza discursului care problematizează supremaţia ideologică − fiind conectată practicilor şi instituţiilor sociale −, nu poate fi decât critică. Altfel spus, atunci când se realizează conexiuni între structurile textuale şi interesele sociale, analiza discursului devine, chiar şi fără intenţie în această direcţie, o cercetare critică.

Acest interes faţă de instituţiile sociale, dominaţiile ideologice şi practicile socio-politice justifică preferinţa terminologică pentru sintagma „studii ale discursului critic” care presupune ceva mai mult decât practica unei analize structurale asupra discursului, implicând metode de cercetare ce aparţin ştiinţelor sociale, psihologiei sau ştiinţelor umanistice. Pornind de la premisa că orice discurs public poate fi injust, Teun A. van Dijk

---

[1] Teun A. van Dijk, „Critical Discourse Studies: A Socio-cognitive Approach” în Ruth Wodak, Michael Meyer (eds.), *Methods for Critical Discourse Analysis*, Sage, Londra, 2009, p. 62

[2] Dominique Maingueneau, „Is Discourse Analysis Critical?” în *Critical Discourse Studies* Vol. 3, No. 2, Routledge, Londra şi New York, 2006, p. 229

[3] Mulţi alţi autori au relaţionat studiile discursului critic, sau analiza discursului critic, cu teoria critică. În articolul său „Cultural Studies, Critical Theory and Critical Discourse Analysis: Histories, Remembering and Futures”, Terry Threadgold-Cardiff concede faptul că actualele forme de analiză ale discursului critic se află sub puternica influenţă a teoriei critice.

susţine argumentul conform căruia, studiile discursului critic investighează producerea şi re-producerea dominaţiei sociale, abuzurile de putere şi rezistenţa în faţa puterii – urmărind „combaterea injustiţiilor şi contribuind la înţelegerea şi soluţionarea diferitor probleme sociale –, cu precădere cele provocate, sau amplificate, de discursul public”[4].

Identificând şi acuzând injustiţia discursivă, studiile discursului critic sunt orientate mai mult către optimizarea situaţiilor sociale problematice, decât către teoretizarea acestor circumstanţe, motiv pentru care cercetarea este susţinută în limita unui cadru normativ, definit în acord cu drepturilor umane internaţionale – care permite evaluarea practicilor discursive abuzive şi generarea unor intervenţii practice de rezistenţă împotriva unor forţe dominante, ilegitime. Ceea ce remarcă Michel Foucault, în acest demers al studiilor discursului critic, este încercarea de a instrumentaliza însăşi practicile discursive în vederea contracarării injustiţiilor provocate sau amplificate prin discurs. Altfel spus, discursul este cel care generează putere, însă numai el are puterea de a contracara mecanismele de control.

Aşa cum precizează Eric Fernie în antologia de texte „Art history and its methods a critical anthology; [iconography, style, marxism, feminism, poststructuralism, quality, conoisseurship, canon, semiotics , patronage]” discursul, pentru Foucault, este o manieră a articulării cunoaşterii în societate – prin diferitele forme instituţionale instrumentalizate –, însă dacă acceptăm faptul că prin cunoaştere se produce şi se transmite puterea, atunci putem considera discursul ca formă a producerii de cunoaştere şi a instrumentalizării mecanismelor de control. Pentru Michel Foucault, relaţionarea implicită între putere şi cunoaştere face ca structurarea cunoaştereii, prin discurs, să fie ea însăşi un factor determinant al evoluţiei şi configurării relaţiilor de putere.

În lucrarea sa, „Arheologia cunoaşterii”, Michel Foucault, vorbeşte despre anumite structuri şi reguli prin care cunoaşterea este construită şi care produc, în mod inevitabil, efecte sociale şi structurează relaţii de putere. Pentru Foucault, puterea nu este posedată implicit, placid şi inactiv de către structurile dominante, ci se manifestă relaţional, reactiv şi performativ prin intermediul unor indivizi care operează în cadrul unor sisteme instituţionale. Astfel, manifestarea puterii nu rămâne unilaterală, liniară, ci se construieşte prin intersectarea relaţiilor de putere, stabilindu-se raporturi multiple şi diagramări contingenţionale, care permit mecanismelor instituţionale să funcţioneze.

Aşa cum remarcă şi autoarea Sara Mills, într-un studiu despre Michel Foucault, puterea devine o reţea de relaţii – cu o structură rizomică –, ce acaparează întreaga societate. În această structură a relaţiilor de putere, individul deţine un rol semnificativ, atât prin potenţialitatea de a genera o forţă de rezistenţă ce ar putea institui o contra-putere – fără de care raporturile de putere nu ar putea funcţiona –, cât şi prin reprezentaţionalitatea sa ca dispozitiv prin care puterea poate fi exercitată, fie asupra propriei individualităţi „prin impunerea anumitor conduite de adevăr pe care individul trebuie să le recunoacă ca fiindu-i definitorii”[5] – ca formă a puterii care transformă individul în subiect –, fie asupra celorlaţi indivizi, prin control şi dependenţă.

[4] Teun A. van Dijk, *Idem,* p. 64
[5] Michel Foucault, „The subject and Power”, în *Critical Inquiry*, vol 8, no. 4, The University of Chicago Press, Chicago, 1982, p. 781

Astfel, Foucault identifică două posibilităţi de a fi subiect – fie eşti subiectul celuilalt, supus unor raţiuni exogene şi dominat de mecanismele de control, fie eşti propriul tău subiect, supus identităţii care a fost investite în tine şi dominat de propria-ţi conştiinţă şi de auto-cunoaştere –, ambele posibilităţi vizând o anumită formă de putere care subjugă şi subiectivizează şi construind, pe cale de consecinţă, două tipuri de revoltă: fie împotriva mecanismelor de dominaţie economică, socială, religioasă, fie împotriva submisiunii subiectificării şi subiectivizării individului.

Toate aceste mecanisme ale subiectificării nu pot fi studiate înafara relaţiei lor cu discursul, care se constituie sub forma unui „sistem ce structurează modalităţile în care percepem realitatea”[6]. Supus discursivizării, subiectul răspunde puterii care a fost instituită în el, integrându-se într-o structură a mecanismelor de putere în care fiecare dispozitiv contribuie la diagramarea relaţională a traiectoriilor de putere. Pe cale de consecinţă, puterea nu poate fi distribuită ierarhic şi unidirecţional, ci rizomatic şi transversal, articulându-se asupra individualităţii pe care „tinde să o normalizeze, pishologizând-o”[7]

Această perspectivă a subiectului supus discursivizării, care se prezintă ca o consecinţă a discursului, sau ca efect discursiv al practicilor de subiectivizare a fost apropriată şi de către studiul culturii vizuale contemporane. Irit Rogoff, în articolul său „Studying Visual Culture”, vorbeşte despre subiectul supus normalizării prin vizualizare, într-o „lume în care cunoaşterea circulă atât discursiv şi textual, cât şi vizual”[8]. Astfel, atât prin discurs cât şi prin imagine se pot structura modalităţile în care individul percepe realitatea, determinându-i nu doar evaluările estetice, ci chiar şi posibilităţile de performare a genului, aşa cum consideră Judith Butler în lucrarea „Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity”.

Astfel, problematicile unei hermeneutici ale subiectului, lansate de Michel Foucault ajung a fi instrumentalizate şi în cadrul teoriilor feministe care consideră subiectul un construct social − constituit submisiv, ca efect al unor practici discursive −, realizat prin gesturi performative repetitive. Însă, pentru Judith Butler, performarea genului nu este o alegere voluntară, regimurile disciplinare fiind cele care decide posibilităţile de gen ale subiectului, discursul lor regulativ incluzând tehnici de disciplinare, care prin coerciţiile performării unui anumit gen creează doar „o aparenţă a sexualităţii”.[9]

Această presupusă aparenţă a sexului ca dat natural, biologic, ţine de gradul de acribie a construţiei discursului regulativ, însă, genul − fiind fictiv şi perceptiv impune o interpretare politico-socială a corpului, în timp ce atributele expresive ale sexului material, factual, corporal nu pot face obiectul genului, determinat de performativitate. În această cheie, numirea sexului devine un gest instituţionalizat de constrângere ce impune construcţia discursiv-perceptivă a corpului în conformitate cu realitatea socială. Aşa cum remarcă Judith Butler, suntem contrânşi a răspune „naturii care a fost investite în noi,

[6] Sara Mills, *Michel Foucault*, Routledge, Londra şi New York, 2003, p. 55
[7] Michel Foucault, *Puterea psihiatrică*, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2006, p. 57
[8] Irit Rogoff, „Studying Visual Culture” în Nicholas Mirzoeff (ed.), *The Visual Culture Reader Routledge*, Londra şi New York, 1988, p. 15
[9] Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, Routledge, Londra, 1990, p. 103

hegemonia heterosexualităţii find cea care ne oprimă pe toţi, pentru că stă la baza creării societăţii”[10].

Aici Judith Butler reiterează argumentul lui Foucault conform căruia puterea se instuie asupra corpului, constituindu-se biopolitic, prin intermediul discursului. Astfel, subiectul devine un efect al limbajului, mediu care se înalţă la rangul de sistem al puterii totale, aşa cum remarcă Boris Groys vorbind despre lingvisticizarea societăţii, în lucarea „Post-scriptumul comunist”. Pentru Boris Groys, societatea comunistă este singura în care puterea şi discursul critic împotriva puterii pot coexista, operând în acelaşi mediu şi determinând existenţa subiectului în şi prin limbaj, în timp ce capitalismul şi critica lui discursivă sunt mediatic incompatibile, „limbajul funcţionând ca marfă, iar discursul critic, de succes, fiind cel care se vinde bine.”[11]

Această perspectivă a subiectului condiţionat a exista critic şi discursiv de dominaţia anumitor regimuri ideologice, deschide o perspectivă istorică asupra problematicii devenirii subiectului. Altfel spus, subiectul există ca produs al unei anumite configuraţii ideologice care îi determină devenirea, însă dacă subiectul este condiţionat de cadrul în care acesta a fost instituit, ce se întâmplă în eventualitatea unei disoluţii a regimurilor cultural-ideologice care au determinat constituirea subiectului? Putem vorbi oare despre o „moarte a subiectului”, sau doar despre deveniri progresive şi succesive? Sunt, în fapt, toate devenirile moleculare? aşa cum concluzionează Deleuze şi Guattari în lucrarea lor „O mie de platouri. Capitalism şi schizofrenie”.

Pentru Deleuze şi Guattari devenirile sunt moleculare atât prin maleabilitatea lor structurală cât şi prin indisociabilitatea lor particulară, fiecare devenire presupunând o auto-transformare şi nu o imitare, o asumare şi nu o duplicare a noilor experienţe culturale. De aici se deschide problematica „devenirii întru minoritate”[12] pe care cei doi autori o teoretizează ca practică rizomatică − involuţionară, dar creativă −, care generază opoziţionalitate şi multiplicitate, concretizându-se în producţia de diferenţă. Devenirea întru minoritate presupune multiple posibilitaţi de împietare a majoritarismului şi nenumărate configuraţii reformatoare.

Astfel, devenirea întru minoritate ajunge a fi susţinută de multitudine, ceea ce crează noi diferenţe, în favoarea productivităţii şi a efectivităţii practicilor devenirii. Conceptul negrian de multitudine − analog rizomului deleuzian −, se constituie ca o „reţea de singularităţi”[13] care se dezvoltă progresiv, prin deteritorializarea logicii dominante a producţiei de subiectivitate. Această reţea de singularităţi eterogene − aglutinată drept consecinţă a relaţionărilor discursive −, nu reuşeşte să-şi legitimize o instanţă de comandă, motiv pentru care acţiunile colective ajung a se constitui neinţenţional şi descentralizat.

În aceast context al coalizării unei multitudini descentralizate şi discursiv aglutinate, puterea nu poate fi instituită în mod disciplinar − prin izolarea, monitorizarea şi normalizarea indivizilor −, ci ajunge a fi instrumentalizată biopolitic. În accepţiunea

[10] *Ibidem*, p. 109
[11] Boris Groys, *Post-scriptumul comunist*, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2009, p. 6
[12] Gilles Deleuze, Felix Guattari, *A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1987, p. 291
[13] Michael Hardt, Antonio Negri, *Multitude: War and Democracy in the Age of Empire*, The Penguin Press, New York, 2004, p. 68

foucauldiană, puterea nu este exclusiv represivă, ci şi productivă − asumându-şi necesitatea ancorării indivizilor în colectivitate. Spre deosebire de puterea disciplinară − care operează la nivelul individului −, bioputerea acţionează la nivelul întregului corp social, urmărind obiective diferite precum sporirea natalităţii şi evitarea mortalităţii şi activând instrumentare de analiză, distincte.

În termenii lui Foucault, biopolitica desemnează „raţionalizarea problemelor puse practicii guvernamentale, de către fenomenele proprii unui ansamblu de persoane constituite sub forma unei populaţii”[14], gestionând mecanismele de regularizare a proceselor biologice, concretizate la nivelul tehnologiilor guvernamentale de sănătate şi securitate. Altfel spus, biopolitică generează o turnură a modalităţilor de exercitare a puterii în societatea modernă, care refuză a se constitui disciplinar, instrumentalizând puterea în vederea maximizării vieţii prin raţionalizarea politicilor de santitarizare şi de ameliorare a vieţii sociale.

Ceea ce remarcă Steven Best şi Douglas Kellner cu privire la acest model foucauldian de instrumentalizare biopolitică a puterii este constituirea inertă a colectivităţilor sociale care nu-şi exploatează „potenţialul emancipator de rezistenţă socio-culturală”[15], ci rămân a fi constituite ca aglutinări neintenţionale şi descentralizate, care trădează disfuncţionalitatea diagramărilor relaţionale şi a practicilor de subiectivizare, atât timp cât pentru Foucault singura formă de rezistenţă în faţa mecanismelor de subiectivizare este revolta individuală, practicată prin forme de subiectivizare insolite, care sfidează normele sociale.

Spre deosebire de Foucault, care nu a teoretizat mecanismele de opoziţionalitate în relaţia subiect-societate decât la nivelul posibilităţilor de emancipare a individului, fără a dezvolta practicabilităţile unor acţiuni colective ca formă de rezistenţă, Deleuze şi Guattari lansează o serie de concepte − precum maşina nomadă de război, transversalitatea, şi micropolitica −, care au fost instrumentalizate în vederea articulării unor forme de rezistenţă colectivă, împotriva modelelor de subiectivizare impuse de societatea contemporan-capitalistă, care ajunge să radicalizeze modelul de gândire biopolitică, propus de Foucault.

Astfel, Deleuze şi Guattari utilizează o serie de metafore cartografice care descriu relaţii, poziţii şi reţele interacţionale, considerând devenirea întru subiect o activitate mobilă şi multistratificată al cărei rezultat este concretizat într-un nomadism colectiv. Maşina nomadă de război − un construct teoretic cu privire la tehnologiile sociale −, se constituie, pentru cei doi autori, prin dezvoltarea relaţiilor între diferite dispozitive eterogene, care se transformă continuu în scopul producerii relaţiilor sociale. O maşină există doar prin conexiunile pe care le face, având direcţiile organizate diagramatic, iar atribuţii definite temporar şi contextual. Fără a se urmări materializarea unei stări imuabile, maşina nomadă se constiuie ca modalitate contiguă de rescanare şi reajustare a relaţiilor sociale, pe baza unor posibilităţi de interacţionare.

Al doilea concept, cel de transversalitate, este elaborat în scopul investigării unor conexiuni pe baza cărora maşina abstractă şi practicile ei diagramatice, funcţionează.

[14] Michel Foucault, *Biopolitică şi medicină socială*, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2003, p. 113
[15] Steven Best, Douglas Kellner, „Foucault and The Critique Of Modernity” în Steven Best, Douglas Kellner (eds.) *Postmodern Theory: Critical Interrogations*, Guilford Press, New York, 1991, p. 69

Principiul transversalităţii este articulat în lucrarea lui Felix Guattari, Ian Pindar şi Sutton Paul „The Three Ecologies", în care sunt identificate trei sisteme de relaţii transversale: cel personal-psihologic, cel socio-interpersonal şi cel socio-ecologic, insistându-se asupra faptului că „producţia spaţiului construit este un act semnificant din punct de vedere personal"[16] – experienţa individuală fiind relevantă pentru instituţiile socio-politice care acţionează la nivelul unor registre eterogene multiple – politica având rolul de a gândi şi de a se comporta transversal şi de a propune conexiuni între şi prin aceste trei sisteme.

Micropolitica, cel de-al treilea concept presupune singularizarea scopurilor politice în direcţiile specifice concretizării unei anumite condiţii ce ar putea produce o destabilizare a structurilor de putere. Fiind distribuită prin relaţii rizomatice, micropolitica este instrumentată în vederea deconstruirii mecanismelor ideologice. Maşina nomadă şi practicile de diagramare care o supun, domină anumite structuri de putere prin calităţile specifice unei condiţii pre-existente prin care se evită conformarea faţă de un regim disciplinar pre-conceput. Astfel, potenţialul indeterminării şi multiplicităţii privit prin intermediul maşinii abstracte, a transversalităţii şi a micropoliticii destabilizează radical un regim disciplinar stabil, activându-şi flexibilitatea, în sens relativ, faţă de potenţialul anti-disciplinator al practicilor de diagramare.

Toate aceste concepte abstracte pot fi apropriate de către studiile discursului critic şi instrumentalizate în vederea înţelegerii practicilor diagramatice a relaţiilor de putere. Astfel, maşina nomadă este forma de expresie a relaţionărilor discursive prin intermediul cărora se construiesc subiectivităţi relaţionale nomade, a căror mişcare contiguă (re)organizează şi (re)ajustează societatea; transversalitatea reprezentând modalitatea de exercitare a puterii asupra individului, determinându-i relaţiile în toate cele trei registre: cel personal-psihologic, cel socio-interpersonal şi cel socio-ecologic; în timp ce conceptul de micropolitică ar putea fi transpus în câmpul practicilor de diagramare a relaţiilor de putere, prin intermediul discursului, drept cadru al deconstruirii mecanismelor disciplinare prin care puterea este instituită asupra societăţii.

În concluzie, această cercetarea investighează studiile discursului critic ca demers metodologic complex, ce relaţionează limbajul cu puterea, urmărind posibilităţile de diagramare a relaţiilor de putere care se instituie în şi prin limbaj. Discursul, ca formă a articulării cunoaşterii în societate, generează puterea şi instrumentalizează mecanismele de control, structurând relaţiile de putere. Pe cale de consecinţă, puterea devine relaţională, reactivă şi performativă, fiind operaţionalizată prin intermediul unor sisteme instituţionale care se constituie sub forma unor reţele rizomatice, în interiorul cărora individul poate institui o forţă de rezistenţă − generând o contra-putere −, sau poate fi instituit ca dispozitiv al exercitării puterii − generând subiectificare şi subiectivizare.

Ambele mecanisme, atât cel al rezistenţei cât şi cel al subiectificării nu pot exista înafara discursului. Ca efect al discursivizării, subiectul răspunde puterii care a fost instituită în el − rizomatic şi transversal − prin efectivitatea psihologizării şi a normalizării. Astfel, subiectul ajunge a fi un construct social pentru care până şi performarea genului reprezintă un gest instituţionalizat de constrângere − discursul regulativ al regimulurilor disciplinare fiind cel care decide posibilităţile de gen,

[16] Guattari, Felix, Pindar Ian, Sutton Paul, *The Three ecologies*, Anthlone Press, New York, 2000, p. 113

determinând existenţa subiectului în, şi prin, limbaj. Devenirea subiectului este, astfel, determinată de discurs şi presupune o practică rizomatică moleculară, care ajunge a fi aglutinată într-un multitudine de subiectivităţi descentralizate, în care puterea nu se mai poate institui disciplinar, ci este instrumentată biopolitic.

Referinţe bibliografice:

Best, Steven, Kellner, Douglas, „Foucault and The Critique Of Modernity" în Steven Best, Douglas Kellner (eds.) *Postmodern Theory: Critical Interrogations*, Guilford Press, New York, 1991

Butler, Judith, *Gender Trouble: Feminism and The Subversion of Identity*, Routledge, Londra, 1990

Deleuze, Gilles, Guattari Felix, *A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1987

Dijk van Teun, „Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach" în Ruth Wodak, Michael Meyer (eds.), *Methods for Critical Discourse Analysis*, Sage, Londra, 2009

Fernie, Eric, *Art history and its methods a critical anthology ; [iconography, style, marxism, feminism, poststructuralism, quality, conoisseurship, canon, semiotics , patronage]*, Phaidon, 1995

Foucault, Michel, *Arheologia cunoaşterii*, Editura Univers, Bucureşti, 1999

Foucault, Michel, *Biopolitică şi medicină socială,* Editura Idea Design & Print, Cluj, 2003

Foucault, Michel, *Puterea psihiatrică*, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2006

Foucault, Michel, „The subject and Power", în *Critical Inquiry*, vol 8, no. 4, University of Chicago Press, Chicago, 1982

Guattari, Felix, Pindar Ian, Sutton Paul, *The Three ecologies*, Anthlone Press, New York, 2000

Groys, Boris, *Post-scriptumul comunist*, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2009

Hardt, Michael, Negri, Antonio, *Multitude: War and Democracy in the Age of Empire*, Penguin Press, New York, 2004

Maingueneau, Dominique, „Is Discourse Analysis Critical?" în *Critical Discourse Studies* Vol. 3, No. 2, Routledge, Londra şi New York, 2006

Mills, Sara, *Michel Foucault*, Routledge, Londra şi New York, 2003

Negri, Antonio, *Arts and Multitude*, The Polity Press, Cambridge, 2001

Rogoff, Irit, „Studying Visual Culture" în Nicholas Mirzoeff (ed.), *The Visual Culture Reader*, Routledge, Londra şi New York, 1988

Threadgold, Terry-Cardiff, „Cultural Studies, Critical Theory and Critical Discourse Analysis: Histories, Remembering and Futures" în *Linguistik online* Vol 14, No 2, 2003

THE PROBLEM OF THE TRUTH IN EMINESCU'S JOURNALISM

Diana Darabană, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The main problem in Eminescu's journalism is the presentation of truth and its major goal is to convince the reader that the set are true. Therefore, the publisher creates a highly coherent argumentative device, where he uses many strategies and types of arguments. Not infrequently, Eminescu uses biblical model that we find in various ways in his articles. Sometimes he quotes sequences well - known in the Bible, which he places in the text itself or he transforms them, referring to the negative aspects of reality; sometimes he appeals to biblical parables or even create his own biblical parables by model.

Keywords: journalism, truth, Bible, parables, arguments.

Argumentarea reprezintă o trăsătură esenţială a publicisticii eminesciene. Este, de fapt, principalul element care impune publicistica eminesciană şi scoate la iveală un jurnalist matur, capabil să-şi susţină o opinie şi să o propună ca valabilă. La receptarea pozitivă a articolelor eminesciene contribuie atât dimensiunea argumentativă a textului (un aparat complex şi complet), cât şi dimensiunea persuasivă a acestora ce are în vedere adeziunea emotivă/emoţională a cititorului la o opinie; cele două dimensiuni ale discursului publicistic eminescian coexistă, argumentarea incluzând persuadarea, deorece scopul strategiei argumentative este persuadarea receptorului. Eminescu este atât un bun cunoscător al problemelor pe care le abordează – de aici o bună şi complexă argumentare, cât şi un bun cunoscător al societăţii în care trăieşte – de aici derivând dimensiunea persuasivă a textelor sale. În articolele sale politice, Eminescu foloseşte un aparat argumentativ complex pentru a susţine veridicitatea observaţiilor făcute. Argumentarea se realizează printr-o serie de mijloace şi strategii argumentative, dintre care cele mai des întâlnite sunt demonstraţia, teatralitatea, povestirea, întrebarea retorică, negaţia polemică, metafora complexă[1] etc. Cele trei modalităţi de realizare a argumentării la Eminescu sunt demonstraţia, povestirea şi teatralitatea şi stau în legătură cu varietatea problematicii abordate şi cu complexitatea sistemului argumentativ folosit de jurnalist, având în centru interesul publicistului pentru evidenţierea adevărului. Deşi sunt tipuri de discurs diferite – argumentativ, narativ, demonstrativ – care funcţionează după reguli diferite, Eminescu, pentru a convinge cititorul de adevărul celor susţinute, include demonstraţia şi naraţiunea în discursul argumentativ. Rolul acestora este de a spori credibilitatea jurnalistului în ochii cititorului. Se observă că această strategie are un dublu scop: pe de o parte convingerea cititorului, pe de alta persuadarea sa. În strânsă legătură cu inserarea şi crearea de episoade narative.

Mihai Eminescu foloseşte în articolele sale structuri argumentative precum demonstraţia, teatralitatea şi naraţiunea ce îmbracă forma unor povestiri sau a unor anecdote, în funcţie de ceea ce situaţia cere, ţinând însă întotdeauna cont de adevăr.

Structura binară care defineşte publicistica eminesciană şi care, cel mai adesea, se

[1] Metafora este considerată, în literatura de specialitate, (vezi în acest sens, Rovenţa- Frumuşani, *Argumentarea*, p. 118) o strategie argumentativă punctuală. În cazul publicisticii eminesciene, în lucrarea de faţă, am optat pentru valoarea de marcă stilistică a metaforei, întrucât această valoare este reprezentativă, constituind un element distinctiv şi definitoriu.

construieşte pe baza unei comparaţii dintre un fapt general şi unul particular se păstrează şi în cazul naraţiunii: există o comparaţie realizată pe un contrast, cel dintre trecut şi prezent, comparaţie ce traduce, în plan profund, un mod ideal de a înţelege lumea (lumea politică chiar). De aici, vine deziluzia cauzată de prezent, nemulţumirea faţă de înţelegerea comună, faţă de complacerea politicienilor români în situaţia dată şi dorinţa de a evada, de a găsi un model compensator în trecut. Este un contrast ce adânceşte sensul negativ al prezentului şi pune într-o lumină mitică trecutul, contrast realizat în aceeaşi manieră în care Eminescu îl realizează şi în poezie sau proză. La toate acestea, se adaugă plăcerea nespusă de a povesti. În acest segment, jurnalistul atinge perfecţiunea. Numeroase articole conţin ferestre narative. Acestea fie că fac referire la legende, fie că marchează textul ironic sunt modalităţi de susţinere a opiniei jurnalistului. Lui Eminescu îi este caracteristică „prelucrarea istoriei în scopuri probante, transmiterea ei în planul fictiv, chiar mitic ; pentru a demonstra, Eminescu include istorisiri situate în *illo tempore,* domeniu al naraţiunii paradigmatice. Eminescu aclimatizează în publicistică ficţiunea documentară, sau imaginarul istoriografic cu atribute probante" (Spiridon, 2004: 51).

De exemplu, într-unul dintre articole Eminescu face referire la imaginea lui Nastratin Hogea, într-o *Poveste orientală* ce ia forma pildei :

„Ce ţi-e şi cu omul iscusit ? Cum află el aşa ca din senin vindecarea la toate relele, cum află oricărui sac petecul, aşa bunăoară vestitul Nastratin îşi cârpea într-o zi giubeaua fără nod la aţă. Aşa şi cu liberalii noştri" (Eminescu, 1989: 269).

Şi tot caracteristică pentru Eminescu este caracterizarea personajelor din prezent. Fenomenul se produce fie prin ironizarea subtilă a unor trăsături, fie prin numirea directă, unde textul alunecă de la registrul grav la cel trivial.

„În mod frecvent, publicistul deschide câte o fereastră fabulatorie" (Spiridon, 2004: 51) pentru a introduce câte o anecdotă, câte o istorisire, câte un fragment de legendă cu caracter probant şi accentuator pentru ideea susţinută.

Structura stilistică a argumentării eminesciene urmăreşte tiparul pe care Monica Spiridon îl numeşte „precum...tot aşa", sintagmă ce intră în categoria conectorilor argumentativi. În acest tipar ce se dezvoltă pe o amplă comparaţie, cu valoare sintetizatoare, el introduce fapte, anecdote, fabule, basme, mituri şi istorisiri pe care le prelucrează şi adaptează conform necesităţilor sale, ajutându-se de un limbaj adecvat ce oscilează între expunerea raţional-obiectivă şi utilizarea lexicului şi sintaxei familiare, marcate, în mod frecvent de un maximum de subiectivism. Verbul eminescian se încarcă fie cu o valoarea expozitivă, fie cu o valoare sarcastică, ironică, devenind forţă de răsturnare şi manipulare a situaţiei.

Acelaşi articol ce utilizează imaginea lui Nastratin Hogea adaptează imaginea arhicunoscutului personaj balcanic situaţiei existente în România în momentul scrierii şi publicării articolului.

„Eminescu îşi creează propriile legi stilistice, ştiind să dea expresie artistică tumultului personal, şi numai aşa poate să acţioneze cu atâta forţă asupra cititorului. Tumultul frazelor îşi descoperă un ritm specific care le luminează şi le urcă pe culmile lirismului" (Spiridon, 2004: 45).

Deseori, pentru a convinge cititorul de justeţea opiniei sale şi de corectitudinea informaţiilor date şi în strânsă legătură cu inserarea de episoade narative, Eminescu porneşte

în demersurile sale de la funcţiile probante ale parabolei. Astfel, jurnalistul fie face referire la una dintre parabolele biblice, fie construieşte el însuşi un text după modelul biblic, aşa cum este cazul articolului *Studii exegetice asupra unei parabole ce lipseşte în Sfânta – Scriptură,* în care, pentru a ironiza presa de opoziţie, ne pune în faţa unei istorisiri ce iese din limitele temporale şi care se încarcă de valenţe moralizatoare : „Odată Afganistanul juca un rol cu desăvîşirea preponderant în primii Bucureşti ale unei foi oarecari, iar Emirul Şir-Ali, relaţiile cu nenorocitul om şi fiul neascultător, Iacub-Han, era oarecum centrul împrejurul căruia gravita centrul însuşi.

Deşi lucrul e cam încurcat, noi, simpli muritori cari nu vedem legăturile intime dintre cauză şi efect, vom spune numai că afganii, acest popor primitiv, însă se vede că foarte simpatic, aveau în Asia rolul de-a acoperi cu neagra lor mulţime tendenţele Rusiei, iar Franţa orientală acopereau cu vitezele lor regimente *o poartă mare,* pe care cineva se-ncerca să intre.

E ciudat cum o poartă mare poate deveni o *cheie* pentru dezlegarea interesantelor cestiuni... din Asia centrală.

Dar Afganistanul s-a cam învechit ... precum e în genere greu de-a vorbi mult timp într-aiurea, chiar cînd eşti advocat. O formă mai poetică se puse la dispoziţie pentru urmărirea aceleiaşi porţi mari şi acea formă este ... parabola.

Vestita parabolă a proroculuiNută către David-împăratul, povestirea lui Hristos despre fiul risipitor şi despre lucrătorii din via Domnului şi altele de asemenea natură n-au putut a nu face victime din naturile simţitoare ale unei depărtate posterităţi.

E bine ca augurii să se-nţeleagă *sub rosa,* iar noi, ucenici umiliţi, vom încerca numai să facem o exegeză plină de admiraţiune asupra unei adînci parabole, ce-o găsim în *Presa*.

Încă în numărul de la 26 noiemvrie *Presa* prevestise că ministeriul d-lui Cairoli va cădea, o prevestire atît de sigură încît se-ntîmplase deja cu cîteva zile mai nainte.

Nimeni nu a contestat fostului ministru italian nici buna-voinţă, nici sinceritatea intenţiunilor sale, — zice *Presa* — dar toţi 1-au acuzat de o slăbiciune fără margine faţă cu societăţile primejdioase ale socialiştilor internaţionalişti.

Au fost foarte instructive, sub mai multe puncturi de vedere, discuţiunile ce s-au urmat în Camera din Roma, cu ocaziunea combaterii ministerului Cairoli.

Au vorbit contra ministerului şi d. Depretis, şi d. Sella, şi d. Crispi, şi d. Minghetti, ca să nu mai amintim pe domnii Peruzzi, Bonghi, Finzi, Mari şi alţii. Toţi întruniţi au dărîmat cabinetul din stânga.

Aşa e. Ce să mai facem atîta vorbă de d-nii Peruzzi, Bonghi, Finzi, Mari şi alţii! Importantă e întrebarea ce-au făcut regele Italiei în cazul acesta" (Eminescu, 1989: 100).

În acest articol, Eminescu porneşte de la inventarea unei parabole pe care, apoi, grefează faptul concret care a determinat recursul la parabolă. Situarea în atemporalitate realizată prin recursul la parabolă determină o comparaţie implicită între un atunci repetabil şi valabil în permanenţă, realizat la nivel temporal prin utilizarea verbelor la imperfect şi un acum ce ia în derizoriu orice valoare umană. Structura binară determinată de inserarea parabolei, bazată pe comparaţia prezent – trecut are valenţe negative pentru ceea ce se petrece în prezent.

Pentru a accentua credibilitatea propriei poziţii, Eminescu intră, în cadrul aceluiaşi articol, în dialog direct cu textul biblic, făcând referire la o serie de parabole ce ar explica situaţia avută în vedere: „Vestita parabolă a proroculuiNută către David-împăratul, povestirea

lui Hristos despre fiul risipitor şi despre lucrătorii din via Domnului şi altele de asemenea natură n-au putut a nu face victime din naturile simţitoare ale unei depărtate posterităţi".

Apoi, Eminescu inserează în articol o sinteză a alegoriei folosite de *Presa* pentru a susţine corectitudinea guvernării liberale: „Încă în numărul de la 26 noiemvrie *Presa* prevestise că ministeriul d-lui Cairoli va cădea, o prevestire atât de sigură încît se-ntâmplase deja cu câteva zile mai nainte.

Nimeni nu a contestat fostului ministru italian nici buna-voinţă, nici sinceritatea intenţiunilor sale, — zice *Presa* — dar toţi 1-au acuzat de o slăbiciune fără margine faţă cu societăţile primejdioase ale socialiştilor internaţionalişti.

Au fost foarte instructive, sub mai multe puncturi de vedere, discuţiunile ce s-au urmat în Camera din Roma, cu ocaziunea combaterii ministerului Cairoli.

Au vorbit contra ministerului şi d. Depretis, şi d. Sella, şi d. Crispi, şi d. Minghetti, ca să nu mai amintim pe domnii Peruzzi, Bonghi, Finzi, Mari şi alţii. Toţi întruniţi au dărâmat cabinetul din stînga.

Aşa e. Ce să mai facem atâta vorbă de d-nii Peruzzi, Bonghi, Finzi, Mari şi alţii! Importantă e întrebarea ce-au făcut regele Italiei în cazul acesta.

Chemat-au la minister pe d. Finzi?

Aş, de unde.

Dar poate d. Mari sau d-nii Bonghi şi Paruzzi vor fi fost chemaţi ?

Nu, ferească Dumnezeiu ! Pe cine altul putea regele să cheme decât pe d. Depretis — *numai* pe d. Depretis. Şi de ce?

Iată de ce.

În numărul de la 26 noiembrie trecut, *Presa*, cercetând posibilitatea chemării domnului Depretis, arăta calităţile eminente ale acestui bărbat de stat, *luminat, progresist şi liberal-moderat,* membru al *centrului cum am zice la* noi, *plin de idei practice şi de vederi nemeritate.*

Mulţi pretind că d. Crispi reprezintă în Italia credinţele politice ale principelui Bismarck şi dar regele, binecugetînd, nu s-a adresat la dînsul, voind să facă în ţara Italiei o politică *pură italiană,* iar nicidecum o politică agreată străinilor.

Vedeţi, cam tot lucrul acesta s-ar putea întâmpla şi în România. Pentru a face o politică pură românească, iar nu una agreată străinilor, M. Sa Domnul, binecugetând, nu se va adresa la cutare ori cutare, ci neapărat la un om

luminat,

progresist,

liberal-moderat,

membru al centrului, cum am zice la noi,

plin de idei practice,

de vederi nimerite.

Partidul *centrul, nuanţa partidului liberal,* a dat dar *şi* în Italia ministerul Depretis.

De vreme ce partidul centru — această nuanţă a partidului liberal — a dat *şi* în Italia ministerul Depretis, de ce nu 1-ar da *şi* în România?

Nu e nimic de criticat în această privinţă şi mersul instituţiunilor constituţionale a putut da foarte bine rezultatul acesta.

Dar, dacâ am zis că regele nu a chemat pe d. Crispi, fiindcă a voit să urmeze o politică

numai naţionale, ne putem întreba totdodată : care a fost cauza de nu a chemat oare pe d. Sella, căci şi concursul cestui din urmă a contribuit la căderea domnului Cairoli?

Aşa e. Dacă regele, voind a urma o politică *numai* naţională, n-a chemat pe d. Crispi, pe acest om vîndut la Bismarck —, care să fi fost pricina că Maiestatea Sa a uitat pe d. *Sella?* Bine, ăsta n-a stat umăr la umăr pentru a răsturna pe d. Cairoli? Ba da! a stat umăr la umăr, dar vedeţi

Sella este şeful dreptei şi, ca atare, regele nu a crezut că-1 poate chema azi la putere, în faţa sureccitaţiunei poporului şi a aprinderei spiritelor în Italia. D. Sella are idei *cam învechite;* azi trebuiesc *vederi democratice* şi *pur liberale.* Spiritul timpului din zilele noastre ne cere *moderaţiune în libertate,* dar nu *comprimarea şi restrîngerea libertăţilor.*

Aşa e. Sella e, *cum am zice la noi,* ca dumnealui arhon slugeriul Sandu Napoilă, giubeliu, şi-n zilele de azi nu mai merge. Alte mofturi a ieşit la modă pe vrema noastră. Azi trebuie să ai vederi democratice,

pur liberale,

moderaţiune în libertate,

c-un cuvînt să fii:

un om din partidul centru, cum am zice la noi.

Şi dar în faţa acestor împrejurări d. Sella a trebuit să lase locul d-lui Depretis, care reprezintă ideile liberale-moderate în Italia. Şi cu modul acesta s-a dovedit prin urmare şi cu această ocaziune că într-o ţară, *în multe asemănată nouă, nici vederile radicale nu mai pot fi primite, nici estrema opoziţie nu mai este agreată.* Dacă d. Cairoli — şi-ar fi schimbat sistema; daca în locul d-lor Conforti şi Zanardelli, miniştri de justiţie şi interne, partizani ai principielor radicale, d. Cairoli s-ar fi adresat la *bărbaţi politici cu altă greutate şi altă pricepere,* poate că regretabilul atentat din Neapole nu s-ar fi petrecut şi fostul prim-ministru *nu ar fi fost constrîns* să demisioneze.

Adecă bate şeaua să priceapă — d. Brătianu. la pildă, d-le Brătiene, de la nenorocitul Cairoli. Italia ne e în multe asemănată nouă. Italia a avut pe Dante, noi pe Prodănescu, ea o papalitate celebră, noi pe părintele Gr. Musceleanu, ea pe Beccaria, noi pe Athanasiad. Ce mai vrei dar d-le Brătiene? în ţări cari se aseamănă atît de mult, nu mai merge nici cu vederile radicale, nici cu reacţia ruginită. Nu mai sînt agreate. Daca d-ta ţi-ai schimba sistema, daca în locul unor domni ca Conforti şi Zanardelli, te-ai adresa la bărbaţi politici cu altă greutate şi altă pricepere, la un om luminat,

progresist,

liberal-moderat,

membru al centrului, *cum am zice la noi,*

atunci poate, poate că n-ai fi constrîns să-ţi dai demisia.

Mai înţelept se vede decât d. Cairoli la Roma, d. *Canovas del Castilio la Madrid,* prevăzînd o mică neînţelegere, voieşte să preîntâmpine răul; şi, ca să nu sufere ce alţii au suferit în Italia, se pregăteşte a chema, se zice, la minister bărbaţi de stat *liberali-moderaţi,* ca d-nii Bugallal, don Francisco Silvela şi generalul Yovellar, în locul domnilor Robledo, Colantes şi Ceballos. Cu modul acesta spiritele s-ar împăca şi d. Canovas del Castilo, cu spiritul său practic, ar preîntâmpina zdruncinarea sa din minister.

Iată dar o altă pildă luminoasă : d. Canovas del Castillo. Ce Robledo, Colantes, Ceballos ? — Nu ! Bugalal, Silvella şi Yovellar, adecă liberali-moderaţi, membri ai centrului

cum am zice la noi.

De aceea ca să preîntîmpine zdruncinarea sa din minister, d. Brătianu trebuie să fie mai înţelept decît Cairoli de la Roma şi să se pregătească a chema la minister bărbaţi de stat liberali-moderaţi ca don Francesco Silvela" (Eminescu, 1989: 100).

Eminescu nu ezită să îşi exprime atitudinea vădit ironică la fiecare pas. Recursul la propria-i parabolă are rolul esenţial de a contextualiza atitudinea şi situaţia şi de a justifica nemulţumirea şi ironia. Aşezarea la începutul articolului a unei parabole, fie ea şi produs al ficţiunii impuse de moment, accentuează asupra ideii de permanentizare, de perpetuare a unei situaţii... groteşti. Finalul articolului explică intenţia jurnalistului şi lămureşte pe deplin sensul parabolei de la început, parabolă întărită prin inserarea unor referinţe intertextuale din *Biblie*: „Toată parabola aceasta alegorică, în care se vorbeşte mereu de Cairoli şi de Canovas del Castillo, de Sela, Robledo, Yovellar şi de patriile mîâtuite sau mântuibile prin centrele respective, cari nu există în realitate, pe când în adevăr e vorba de D. Brătianu, Boerescu etc., toată parabola, zicem, ne-au mişcat atât de mult şi ne-au descoperit calităţi până acum atât de ascunse în fundul inimei privighitorii respective de la *Presa* încît, daca ne-a mai rămas o mângâiere şi am comprimat începutul unei lacrimi, precum Sella ar comprima libertatea, e că ne-am adus aminte cumcă, asemenea tiradelor din tragedie, lucrurile *par* foarte jalnice, dar nu sunt adevărate. Nomenclatura chiar de dreaptă, stîngă, centru are în alte ţări cu totul alt înţeles. Centru în Germania de ex. însemnează tocmai partidul cel mai reacţionar; lăudabil prin tăria convingerilor lui... dar reacţionar.

Iar cât despre Italia şi Spania — acolo nici nu există centre în sensul *Presei*. Nu e nici o deosebire bunăoară între d-nii Cairoli şi Depretis, decît că unul reprezintă foasta stângă a unei provincii, iar altul foasta stîngă a altei provincii, din cele acum întrunite în o singură Italie. Deosebirea dintre aceşti domni, precum trebuie s-o fi ştiind *Presa,* e cestiunea drumurilor de fier — din Italia se-nţelege. Iar nuanţele din Spania sunt pentru publicul nostru tot atât de interesante ca şi nuanţele de partid din Afganistan şi, fiind noi oameni buni, nu voim a ocupa până şi această branşă a istoriei contimporane, care poate fi atît de folositoare pe viitor organului, aliat cu noi; destul numai că nici aicea nu e vorba de centru.

Singura ţară, în care există două centre şi a căror maimuţare, cam incoloră, vor fi precum prevedem şi superfetaţiunile din viitoarea adunare turcească din Stambul, e Franţa; cu deosebirea — mică neapărt — că centrul din Franţa e compus — nu din persoane, care se împrumută la alegorii şi joacă în mai multe feţe, ci din oameni, pe cari [t]e poţi întemeia si a căror vorbă e vorbă.

Izbutita alegorie a *Presei* e atît de bună încât ne e teamă că va şi rămâne un model de alegorie şi nimic mai mult. Ca toate capodoperile promite a nu se preface niciodată în realitate — de aceea ne şi inspiră acelaşi sentiment de siguranţă personală, pe care-1 avem cînd privim din colţul nostru o jalnică tragedie, jucată pe scenă.

Şi în priveliştea lumii aceştia oamenii se poartă după temperamentul lor. Cel melancolic plînge, cel vesel râde — cel născut cu caracter statornic şi predispoziţii skepticoase fluieră" (Eminescu, 1989: 100).

Un alt articol în care jurnalistul face referire la parabole se referă la situaţia României în faţa marilor puteri şi are în vedere pierderea Dobrogei: „În ajunul de-a pierde o parte din patria noastră, Basarabia, şi a adaoge la pământul strămoşesc ţinuturile de peste Dunăre ale Dobrogei, credem că cestiunea aceasta trebuie cercetată mai cu deamăruntul şi din mai multe

puncte de vedere.

Cunoscând odată stipulaţiunile respective ale Tratatului de Berlin, vom cerceta deci întru cît avem *datoria* şi întru cît *dreptul* de a le urma.

Consideraţia care ni se impune chiar de la început este că actele noastre cari vor avea de obiect realizarea stipulaţiunilor Tratatului sunt acte ce le vom face de astădată şi pentru prima oară după sute de ani pe răspunderea noastră proprie. Oricâte ne-am fi închipuit în trecut despre drepturile noastre *ab antiquo,* fie cu, fie fără cuvânt, totuşi marile puteri europene ne considerau parte ca pe nişte vasali ai Turciei, parte ca pe nişte epitropisiţi ai Europei, şi răspunderea pentru faptele noastre era adeseori ale suzeranului, dar şi mai adesea ale epitropilor, aşa încât părtinirea părinţească a unuia ne scăpa adesea de supărul poate mai puţin părinţesc al celuilalt din ei. Legaţi de-o împărăţie pusă sub epitropie din cauza bătrâneţii ei, noi, popor tînăr de ciobani, deveniţi plugari abia de la 1830 încoace, croirăm cu uşurinţa ce ne caracteri-zează planuri de politică europeană şi ne amestecarăm în certele celor mari, fără a pricepe politica lor, urmărită de veacuri cu stăruinţă de fier şi cu mijloace uriaşe, căşunîndu-le, de nu primejdii serioase, ceea ce nu sîntem în stare, totuşi însă vexaţiuni pe cari ei le treceau cu vederea tocmai din cauza atîrnării noastre relative.

Mai este însă acelaşi caz şi astăzi ? Ca şi fiul pierdut din parabola evangheliei, noi ne-am pierdut din calea istoriei noastre adevărate, am cheltuit în mare parte moştenirea părintească pe formele goale ale unei civilizaţii străine pe care n-am avut nici timpul, nici mijloace îndeajuns spre a ne-o apropria, şi azi, cu mult mai săraci în puteri decît acuma douăzeci de ani, noi ne vedem puşi înaintea unor întrebări, pe care *trebuie* să le dezlegăm, deşi viaţa uşoară de pînă acuma nu ne-a înţelepţit decît prea puţin.

Nu e vremea de a ne face unul altuia imputări : cel puţin nu în această privire. Naţiunea va judeca la momentul oportun pe cei ce merită să fie judecaţi şi va mustra pe cei ce s-au jucat cu interesele ei. Noi, abstrăgând deocamdată de la orice polemică, vom privi cestiunea cedării Basarabiei şi luării în posesiune a Dobrogei într-un mod cu totul obiectiv şi fără a face fraze" (Eminescu, 1989: 94).

În strânsă legătură cu inserarea de episoade narative stă o altă calitate a publicistului Eminescu cu valenţe de marcă stilistică: crearea de personaje. Pe acest teritoriu, Eminescu demonstrează puteri excepţionale, întrucât personajele sale îmbracă o gamă largă de ipostaze: personaje model, ieşite din lumea mitului sau a legendei, personaje comice, specifice modului românesc de a reprezenta aspecte mai puţin convenabile sau plăcute ale realităţii sau personaje de-a dreptul groteşti, realizate pe principiul caricaturii, prin exagerare şi hiperbolizare. Efectele stilistice ale realizării unor astfel de personaje sunt dintre cele mai variate: ironie la adresa prezentului, aprecierea valorilor trecutului etc.

Astfel, unul dintre articolele eminesciene vizează corupţia ridicată la rangul de valoare, iar cei care se îndeletnicesc cu acest lucru sunt identificaţi în imaginea ironică a unei Sfinte Treimi a României, Treime ce are la bază pe nimeni altul decât C. A. Rosetti: „În numărul nostru de la 20 decemvrie anul trecut am spus că ceea ce nu voim este *incapacitatea erijată în titlu de merit; prostia şi neştiinţa brevetate ca titluri de recomandaţie.*

Ce se mai cere azi în România pentru a deveni om mare? Merit? Ştiinţă? Avere? Caracter? Nimic din toate acestea.

Se cere să fii războtezat în numele tatălui: C. A. Rosetti, a fiului: I. Brătianu, a Sfîntului Duh: Carada, atunci le ai pe toate cu de prisos, şi merit, şi ştiinţă, şi avere"

(Eminescu, 1989: 172). Cine recunoaşte valoarea acestei Treimi a statului român obţine toate beneficiile, fără a avea nevoie de vreo autentică valoare.

Luarea în răspăr, apelul la elemente sfinte pentru a sublinia impostura adversarului, determină clasarea articolului la un apogeu al ironiei şi... secării speranţei cu privire la acesta. „Războtezarea" şi reinterpretarea Sfintei Treimi în termenii oferiţi de conducătorii partidului liberal detremină o receptare negativă.

Identificare adversarului cu diferite ipostaze ale negativului pentru ţară continuă şi, de la articol la articol, aceasta se adânceşte, culminând cu imaginea de un grotesc aparte în care Eminescu reinterpretează ironic Sfânta Treime pe care o regăseşte în imaginea oferită de opozanţi: „Se cere să fii războtezat în numele tatălui: C. A. Rosetti, a fiului: I. Brătianu, a Sfîntului Duh: Carada, atunci le ai pe toate cu de prisos, şi merit, şi ştiinţă, şi avere" (Eminescu, 1989: 172).

Eminescu îşi identifică opozantul, îl concretizează şi îi urmăreşte fiece greşeală pentru a o aduce la cunoştinţa publicului şi a o acuza. Rosetti se rezumă doar la a respinge acuzaţiile şi la a sugera că nici opozantul său nu este imaginea perfecţiunii, însă toate atacurile şi răspunsurile sale vin de pe poziţia ideologiei pe care o susţine.

Apelul la parabole, prin referire la cele biblice sau prin crearea unor parabole după modelul biblic, stă în strânsă legătură cu un mod de a vedea şi a înţelege lucrurile specific pe de o parte, zonei căreia publicistul aparţine (Europa de Est), care recurge la la povestire pentru a explica un fapt, o stare de lucruri; pe de altă parte, cu intenţiile şi cu stilul jurnalistului Eminescu care conştientizează autoritatea pe care o are un asemenea paralelism – între un element al prezentului şi un element atemporal, petrecut în vremuri imemoriale, cunoscut tuturor creştinilor şi având, de aceea, o mare putere de convingere.

Bibliografie

Izvoare şi lucrări de referinţă

http://www.sfantascriptura.com/Biblia_Bucuresti_1688.pdf

Eminescu 1980: Mihai Eminescu, *Opere*, vol. IX, ediţie critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei, Bucureşti, 1980.

Eminescu 1989: Mihai Eminescu, *Opere*, vol. X, Editura Academiei, Bucureşti, 1989.

B. Literatură secundară

Cesereanu 2003: Ruxandra Cesereanu, *Imaginarul violent al românilor*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2003.

Dumistrăcel 2006: Stelian Dumistrăcel, *Discursul repetat în textul jurnalistic*, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", Iaşi, 2006.

Irimia 1979: Dumitru Irimia, *Limbajul poetic eminescian*, Editura Junimea, Iaşi. 1979.

Munteanu 2008: Eugen Munteanu, *Lexicologie biblică românească*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2008.

Murăraşu 1999: Dimitrie Murăraşu, *Naţionalismul lui Eminescu*, Editura Atos, Bucureşti, 1999.

Spiridon 2004: Monica Spiridon, *Eminescu. O anatomie a elocvenţei,* Editura Minerva, Bucureşti, 2004.

DISCURSIVE TYPES AND VARIANTS IN MEDIA COMMUNICATION

Cornelia Pavel Nichifor, PhD Student, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: In the present essay, Discursive Types and Variants in Media Communication, we follow the definition of the concept of "communication", "communication media", "speech/ language/ text" and the various meanings that have been given to it and also we review the opinions of main specialists in the field of communication.
The theme deals with a major area of interest, media communication arousing not only the interest of linguists, but also of philosophers, sociologists, semioticians, mathematicians etc. Media discourse knows a great variety of reflections, presenting the social reality by using specific discursive ways.

Keywords: mediated communication, language/ types of language, language/ speech/ text, discursive variants, media discourse.

În prezentul articol, intitulat *Tipuri și variante discursive în comunicarea mediatică,* urmărim definirea conceptului de „comunicare", „comunicare mediatică", „discurs/ limbaj/ text" și variatele accepțiuni ce au fost date acestuia și, de asemenea, vizăm trecerea în revistă a opiniilor principalilor specialiști în domeniul comunicării.

Tema tratează un domeniu de interes major, comunicarea mediatică suscitând nu numai interesul lingviștilor, ci și al filozofilor, sociologilor, semioticienilor, matematicienilor etc. Discursul mediatic cunoaşte o mare varietate de reflectări, în care prezintă realitatea socială, apelând la modalităţi discursive specifice.

1. Comunicarea: generalități

Termen vag și generalizator - *comunicare* (lat.*communis*) a avut, între secolele XIV-XIX, sensurile de „a pune în comun", „a fi în relație", „a împărtăși", „a transmite", „înștiințare", „aducere la cunoștință", pentru ca în secolul XX să se identifice cu faptele mediatice (presă scrisă, radio, televiziune)[1]. A comunica înseamnă a avea ceva în comun așa cum indică verbul care stă la baza acestui cuvânt (din fr. *communiquer*).

Etimologic, termenul *comunicare* cunoaște mai multe interpretări. Unii cercetători consideră că termenul vine din latinescul *communis*, în timp ce alții găsesc originea acestui termen în latinescul *cuminecare*, cu sensul „*a se împărtăși, a primi sau a da cuminecătură*" - conturat odată cu răspândirea creștinismului - cuvântul desemnând împărtășirea credincioșilor. Din ultima accepțiune, s-a dezvoltat antonimul *excommunicare* – „*interdicție de a primi împărtășania*", echivalentă cu excluderea din comunitate. Mihai Dinu, în lucrarea „*Comunicarea*"[2] subliniază faptul că românii nu au reținut decât înțelesul ecleziastic al latinescului *communicare*, moștenit sub forma *cuminecare*. Preluarea recentă a sensului laic al cuvântului, reprezentat de neologismul *comunicare*, a condus la apariția unui dublet etimologic bogat în semnificații.

[1] I.C. Corjan, *Mass- media și publicitate*, Editura Universității Suceava, 2004, p. 7-8.
[2] Mihai Dinu, *Comunicarea*, Editura Algos, București, 2000, p.15.

Se presupune[3] că la „temelia formării verbului latin *communico, -are* ar sta adjectivul *munis, -e* al cărui înțeles era „care își face datoria, îndatoritor, serviabil". Totuși, sensul apropiat de „comunicare", „împărtășire", „participare", este începând din secolul al XVI-lea sinonim cu
„acces", „trecere", fiind legat de mijloacele de transport – căile de comunicație.

Termenul românesc *comunicare, comunicări,* (s.f.) este neologism și provine din limba franceză (vb. transitiv *communiquer*), fiind înregistrat în dicționarele românești de specialitate: DEX`09, DOOM², DN (1986), MDN (2000), cu următoarele semnificaţii: „înştiinţare, informaţie, ştire, raport; contact, relaţie, legătură; prezentare într-un cerc restrâns de specialişti a unei contribuţii personale într-o problemă ştiinţifică".

Conceptul de *comunicare* derutează prin multitudinea ipostazelor sale. Specialiștii nu au putut ajunge la o definiție cuprinzătoare și general acceptată, de aceea, ar fi foarte dificil să încercăm să le expunem pe toate în lucrarea noastră. Cercetătorii americani, Frank E.K. Dance și Carl E. Larson, au încercat, în urmă cu treizeci de ani, să adune într-o carte definițiile comunicării propuse de diferiți autori, limitându-se la cele mai reprezentative 126 de formulări[4]. Nici una dintre propunerile reținute de cei doi cercetători nu i-a mulțumit pe specialiștii de diferite formații. S-a evidențiat faptul că termenul este utilizat într-o accepțiune specială, aflată nu o dată în divergență cu sensul din alte sectoare ale științei.

Christian Baylon și Xavier Mignot**,** în cartea *Comunicarea*[5]*,* semnalau faptul că verbul „a *comunica*" și substantivul „*comunicare*" sunt polisemantice, adică comportă o pluralitate de semnificații.

În opinia lui Denis McQuail, în cadrul sociologiei, comunicarea ca proces „pare să fi fost neglijată deși, deghizată sub alte nume (interacțiune, relație, schimb, influență, control, putere, comunitate și multe altele), ea era omniprezentă"[6].

Din perspectiva semiotică asupra comunicării, teoria semnului este aplicată la analiza comunicării mediatice prin contribuțiile semioticienilor Roland Barthes și Umberto Eco. În lucrarea *Mitologii*[7], Barthes demonstrează, luând ca exemplu fotografia, că a comunica înseamnă a interpreta niște coduri. O stradă poate fi fotografiată în diverse moduri, din diferite unghiuri, dar semnificația de bază a acesteia rămâne aceeași, așa cum demonstrează și Eco în *Opera deschisă*[8]: există fenomenul receptării prin care fiecare vede altceva în aceeași fotografie.

Odată cu dezvoltarea teoriei informației, comunicarea este privită ca un proces de transmitere a unui *mesaj* de la un *emițător* către un *receptor*, după o schemă simetrică în jurul noțiunilor de *cod, canal, emițător, receptor, codificare* și *decodare*.

Autorii Cuilenberg, Scholten și Noomen evidențiază esența procesului comunicării care constă în „transferul de informație de la un participant la altul, circulație bidirecțională,

[3] *Ibidem*, p.14.
[4] Apud Mihai Dinu *op. cit*, p. 8.
[5] Christian Baylon , Xavier Mignot, *Comunicarea*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2000.
[6] Denis McQuail, *Comunicarea*, Institutul European, 1999, p. 13.
[7] Roland Barthes, *Mitologii*, Institutul European, Iași, 1997.
[8] Umberto Eco, *Opera deschisă*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.

de tip dialogic, sau unidirecțională, în cazul comunicării monologice prin presa scrisă sau audio-vizuală”[9].

În 1948, americanul H.D.Laswell[10] își propune să reflecteze la problemele de comunicare pornind de la cinci întrebări fundamentale:

a) who? (cine?);
b) say what? (ce spune?);
c) to whom? (cui?);
d) under what circumstances? (în ce împrejurări?);
e) with what effects? (cu ce efecte?).

Actul comunicării se reduce, astfel, la schema: Cine? Ce spune? Prin ce mijloc? Cui? Cu ce efect?

2. Tipuri de comunicare

Actul de comunicare se concretizează sub forma unui discurs monologic ori dialogic, pe care Ricoeur îl numește *instanța de discurs*[11]. Principalele funcții ale comunicării au fost enunțate de lingvistul Roman Osipovici Jakobson, reprezentant de seamă al Școlii de la Praga, prin raportare la factorii implicați în acest proces: *emițătorul* și *receptorul* (agenți ai comunicării), *mesajul* purtător de informație, *codul, canalul de transmisie*, care asigură legătura dintre emițător și receptor, *contextul.* Fiecare factor implică o funcție: funcția emotivă, funcția conativă sau persuasivă sau retorică, funcția poetică, funcția referențială, funcția metalingvistică și funcția fatică.

Posibilitățile de transmitere a mesajului determină următoarele tipuri de comunicare:

- *comunicarea intrapersonală*, în care emițătorul și receptorul se suprapun în aceeași persoană;
- *comunicarea interpersonală*, în care se dezvoltă și se consolidează relațiile interumane;
- *comunicarea de masă*, în care informația circulă prin intermediul presei scrise, al mijloacelor audio-vizuale, al cinematografiei, al internetului etc.;
- *comunicarea la nivelul grupului*, ce permite interacțiunea între membrii grupului, în vederea atingerii unor scopuri comune.

Comunicarea umană se poate realiza pe baza a două tipuri de relaţii: comunicarea *directă* şi comunicarea *mediatizată.*

Comunicarea directă presupune prezenţa a doi sau mai mulţi indivizi, în aceeaşi proximitate spaţială, indivizi care interacţionează, influenţându-se reciproc.

Comunicarea mediatizată utilizează întotdeauna un suport tehnic şi vizează fie un destinatar individual (telefonul, scrisoarea), fie un destinatar colectiv (afişele electorale, televiziunea, internetul, cărţile, filmele, presa scrisă, radioul). Mass-media tradiţionale și generaliste – presa scrisă, radioul şi televiziunea – nu reprezintă decât o componentă a comunicării mediatizate[12].

---

[9] J.J. Van Cuilenburg, O. Scholten, G.W. Noomen, *Ştiinţa comunicării*, Editura Humanitas, București, 2004.
[10] Aurelian Bondrea, *Sociologia opiniei publice și a mass-media*, Editura Fundației”România de Mâine, București, 1997, pp.191-205.
[11] Paul Ricoeur, *De la text la acțiune*, Editura Echinox, Cluj, 1999.
[12] Guy Lochard, Henri Boyer, *Comunicarea mediatică,* Institutul European, Iaşi, 1998.

Comunicarea mediatică permite transferul mesajului de la emițător către receptor, în timp ce comunicarea de masă reprezintă comunicarea prin care se realizează informarea opiniei publice[13].

După opinia noastră, în societatea actuală, *comunicarea de masă* şi *comunicarea mediatică* pot fi considerate sinonime, dat fiind faptul că majoritatea mesajelor destinate publicului sunt transmise prin mass-media.

3. Conceptul de „comunicare mediatică”

Activitatea mediatică nu ia naștere decât destul de recent în istoria noastră[14]. Precedată de apariția ziarelor ocazionale („fițuici”), o primă presă ia naștere în Olanda în secolul al XVII-lea (*Nieuwe Tydinghen – Ştiri recente*, 1605), apoi în principalele țări europene. În Anglia, primul cotidian ia naștere în 1702 (*Daily Current*). În Franța, activitatea mediatică este amenințată de-a lungul întregului secol al XIX-lea de un regim de cenzură, fiind pe deplin consacrată doar la sfârșitul secolului al XIX-lea (1881). Comunicarea mediatică va cunoaște sub presiunea factorilor tehnologici, la sfârșitul secolului XX, profunde transformări.

Intrarea informaticii în redacții a transformat profund, începând cu anii `80, lanțul de fabricare a ziarelor. Astfel, venind în permanență cu știri din întreaga lume presa, radioul şi televiziunea operează o primă formă de „sincronizare a lumii”[15]. Ziarele propun astăzi cititorilor ediții electronice, consultabile „online” pe rețeaua internet. Potrivit autorilor Guy Lochard şi Henri Boyer tehnicile hipermedia permit cititorului să obțină versiuni personalizate ale ziarelor, să acceseze bănci de date pentru mai multe informații, să stabilească contacte imediate cu redactorul articolului sau chiar cu alți cititori, cu care poate purta un dialog.

Sunt, de asemenea, propuse pe rețeaua internet sisteme de difuzare automată a informațiilor, ce permit cititorului căutarea acestora printr-un proces de „navigare”. Informațiile ajung în posesia destinatarilor, doar printr-o simplă conectare.

Împărtășim părerea autorilor mai sus menționați, care consideră că aceste inovații nu semnează moartea suportului scris, ci permit acestei media tradiționale să reducă distanța temporală.

4. Limbă. Limbaj. Tipuri de limbaje

Termenul *limbaj* este înregistrat în dicționarele românești de specialitate cu următoarele semnificații: *Limbaj, limbaje,* (s.n.) Sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specific oamenilor, prin care aceştia îşi exprimă gândurile, sentimentele şi dorinţele; limbă, grai.

Termenul *limbă* este definit în DEX`09 şi DLRM astfel: *Limbă, limbi*, (s.f.) Principalul mijloc de comunicare între membrii unei colectivităţi, alcătuit din sistemul gramatical şi lexical; Fel de exprimare propriu unei persoane, în special unui scriitor; Totalitatea altor mijloace şi procedee (în afară de sunetele articulate) folosite spre a comunica oamenilor idei şi sentimente.

---

[13] Delia Balaban, *Comunicare mediatică*, Editura Tritonic, București, 2009, p.12.
[14] Guy Lochard şi Henri Boyer, *Comunicarea mediatică,* Institutul European, Iaşi, 1998.
[15] *Ibidem.*

Termenii *limbă* și *limbaj* au semnificații diferite în domeniul lingvisticii, în comparație cu înțelesul lor uzual din limba română literară actuală[16]. Şi profesorul Ioan Oprea afirmă că este dificil de respectat puritatea de conținut și de întrebuințare a celor doi termeni, *limbă* și *limbaj*, întrucât aceasta presupune o delimitare strictă a noțiunilor. Această distincție se poate face doar în unele limbi, şi anume: în română – *limbaj/limbă*; în italiană – *linguaggio/lingua*; în franceză– *langage/langue*; în spaniolă – *lenguaje/lengua*; în portugheză – *linguagem/língua*. Această delimitare nu se regăsește în alte limbi precum engleza sau germana, în care prin același termen (*language*, *Sprache*) se redau conceptele de „facultate umană" și de „mijloc de comunicare"[17].

Ferdinand de Saussure nota în *Cursul de lingvistică generală*: „Pentru noi, ea (limba – n.n.) nu se confundă cu limbajul; ea nu este decât o parte determinată, esenţială – ce-i drept – din el. Este, totodată, un produs social al facultăţii limbajului şi un ansamblu de convenţii necesare, adoptate de corpul social pentru a îngădui exercitarea acestei facultăţi de către indivizi. Luat în întregul său, limbajul este multiform şi heteroclit; intersectându-se în acelaşi timp cu mai multe domenii: fizic, fiziologic şi psihic, el aparţine atât domeniului individual cât şi domeniului social […]. Limba, dimpotrivă, este un tot în sine şi un principiu de clasificare[18]".

Potrivit definiției oferite de I.Coteanu, prin *limbaj* înțelegem „un sistem lingvistic mai mult sau mai puțin specializat în redarea conținutului de idei specifice unei activități profesionale, unui sau mai multor domenii din viața socială-culturală"[19].

Dihotomia *langue/parole* poate fi regăsită în studiile lingvistice ale secolului al XX-lea: *limbă* vs.*discurs* (Gustave Guillaume), *competență* vs. *performanță* (Noam Chomsky), *frază* vs. *enunț* (Oswald Ducrot)[20].

Chiar dacă Jakobson vorbește de comunicarea verbală, prin intermediul sistemului de funcții propus de acesta (funcții cu o valabilitate generală la nivelul comunicării), pot fi studiate mecanismele comunicării și tipurile de comunicare, tipuri în care se poate vorbi de: „limbaj artistic, limbaj literar, limbaj poetic, limbaj religios, limbaj științific, limbaj publicistic. Sistemul jakobsonian este aplicabil și în alte cazuri particulare (...)"[21].

5. Limbă/Discurs/Text

În sistemul ternar *limba/discurs/text*, propus de R. Martin, textul este efectul reconstrucției operate de componenta discursivă care asigură inserția frazei în coerența textului unde: discursul este un ansamblu infinit de fraze posibile, limba este un ansamblu finit de semne și reguli, iar textul este un ansamblu organizat de enunțuri[22].

---

[16] Eugen Coșeriu, *Teoria limbajului și lingvistică generală. Cinci studii*, Editura Enciclopedică, București, 2004.
[17] Ioan Oprea, *Elemente de filozofia limbii*, Institutul European, Iasi, 2007.
[18] Ferdinand de Saussure, *Curs de lingvistică generală*, Polirom, Iași, 1998,p.36.
[19] Ion Coteanu, *Stilistica funcțională a limbii române*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1973, p.45.
[20] Mihaela Popovici, *Comunicarea și discursul în audiovizual*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2007, apud DESL (Oswald Ducrot, Jean-Marie Schaeffer, *Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului*, București, Editura Babel, 1996).
[21] *ibidem.*
[22] R Martin, *Pour un logique de sens*, 1983 apud Rovența-Frumușani, Daniela, *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*, Editura Tritonic, București, 2005, p.72

Noțiunile *discurs* și *text* reprezintă concepte importante pentru analiza discursului și lingvistica textului. Definirea celor două noțiuni este dificilă atât din cauza polisemiei celor doi termeni, cât și a opiniilor divergente privind raportul dintre aceștia. Încercând o definiție pentru noțiunea de *discurs,* J.M.Adam afirmă că „un text nu devine un fapt de discurs decât prin punerea lui în relație cu interdiscursul unei formațiuni sociodiscursive", iar discursul este un „loc de circulație a textelor – intertextualitatea proprie memoriei discursive a unui grup și a categoriilor generice"[23].

Din punct de vedere lingvistic, *discursul* este în complementaritate cu *textul*. În acest sens Rovența-Frumușani exprimă plastic unitatea *discurs/text:* „discursul se situează în amonte și textul în aval"[24].

Textul reprezintă o configurație de unități/secvențe propoziționale coerente și coezive semiotico-sintactic. „Textul este o unitate sintactică, semantică și pragmatică superioară frazei, unitate segmentabilă, în vederea operațiilor de analiză, în unități inferioare și la nivelul căreia se dezvoltă raporturile sintactice de coordonare, apozitiv, intermediar-explicativ și intențional"[25].

Considerațiile pe care le expune Daniela Rovența-Frumușani, în *Analiza discursului. Ipoteze şi Ipostaze*, cu privire la noțiunile *discurs* și *text* sunt completate de definiția *competenței de comunicare*[26], ca o caracteristică esențială a individului; autoarea nuanțează opinia lui Umberto Eco, prevăzând trei dimensiuni subordonate: *competența lingv*istică, care explică posibilitatea vorbitorilor unei limbi naturale de a construi, înțelege și recunoaște frazele corecte ale acelei limbi; *competența socio-culturală*, care vizează două aspecte: înțelegerea și exploatarea contextului fizic și înțelegerea și gestionarea raporturilor interumane; *competența enciclopedică*, care se referă la nivelul de instrucție al locutorului.

Volumul mai sus invocat aduce și o sistematizare a standardelor de textualitate[27] adică, a condițiilor care determină statutul de discurs al unui șir de fraze. Astfel un discurs va fi caracterizat de: *coeziune* - ca relație de dependență gramaticală (acord, selectarea unei prepoziții etc.) la nivelul suprafeței discursive; *coerență* - se referă la conexiunile de ordin logic manifestate la nivelul structurii de adâncime a textului; *intenționalitate* - ca atitudine a producătorului de text de a construi un text coeziv și coerent; *acceptabilitate* - este asociată cu atitudinea și așteptările receptorului; *informativitate* - ca organizare cognitiv-discursivă adecvată a raportului cunoscut/necunoscut, așteptat/neașteptat; *situaționalitate* – ca ancorare corectă în contextul de comunicare (distincția scris/oral, discurs formal/informal etc.); *intertextualitate* – ca raport între discursul prezentat și discursurile anterioare criticate, modificate și inserate într-un nou context discursiv.

Condițiile esențiale pentru ca un număr de enunțuri să se constituie într-un discurs sunt: *orientarea spre receptor* și *asigurarea coeziunii textuale*.

Orientarea spre receptor presupune angajarea receptorului ca partener în realizarea sensului. Principiul fundamental care trebuie să acționeze în elaborarea unui discurs este

[23] Jean Michel Adam, *Lingvistica textuală*, Editura Institutul European, Iași, 2008.
[24] Daniela Rovența-Frumușani, o*p.cit*, p. 73.
[25] Rodica Nagy, *Sintaxa limbii română actuală*, Editura Universității „Ştefan cel Mare" Suceava, 2002.
[26] Daniela Rovența-Frumușani, o*p.cit*, pp. 65 și urm.
[27] *Idem*, pp. 74 și urm.

potrivit lui H.P. Grice, *principiul cooperativ*[28]. Acest principiu se detaliază în patru maxime și fiecare dintre receptori trebuie să le respecte: maxima cantității se referă la conținutul de informații pe care le transmite discursul; maxima calității interzice furnizarea de informații false; maxima relevanței impune adecvarea discursului la subiect; maxima manierei impune claritate.

Acestor maxime subordonate principiul cooperativ, li se pot adăuga două forme, care derivă din *principiul politeții: principiul politeții pozitivă și negativă*[29].

Politețea pozitivă este întemeiată pe relațiile de apropiere dintre interlocutori și are rolul de a intensifica aceste relații. *Politețea negativă* presupune o distanță mai mare între interlocutori și are rolul de a proteja aceste relații.

Coeziunea textuală caracterizează modul în care este construit discursul.

6. Accepții ale noțiunii de „discurs" și tipuri de discurs

Termenul *discurs* a constituit obiectul multor teorii, cunoscând numeroase accepții complementare și chiar contradictorii. Printre primele abordări ale noțiunii de *discurs*, amintim pe cea a lui Ferdinand de Saussure, conform căreia *discursul*, ca proces, este opus limbii ca sistem de semne.

În DEX, noțiunea de *discurs* (din fr. „*discours*"> lat.*discursus*) este definită ca „expunere, de obicei, pe o temă politică făcută în fața unei adunări; cuvântare; tratare în scris a unui subiect de natură științifică sau literară".

În DGSL[30] se subliniază diversitatea formelor pe care le îmbracă *discursul*: „[...] în sens larg, secvență continuă de propoziții sau fraze, structurată și coerentă; [...] în sens restrâns, termenul este în relație de complementaritate cu textul. Această relație este înțeleasă diferit: discursul înglobează numai formele vorbite și/sau dialogice ale limbii, pe când textul este domeniul formelor scrise și/sau monologice".

Potrivit lui Constantin Sălăvăstru[31], sensul lingvistic lărgit al conceptului *discurs* este acela de ansamblu de mesaje verbale, emanând de la același individ sau de la același grup social și prezentând caractere lingvistice comune.

Abordări mai recente ale termenului pun accent pe latura constructivă, prezentând *discursul* ca pe un ansamblu de stategii corelate cu o anumită situație de comunicare.

În lingvistica românească, Daniela Rovența-Frumușani[32] notează că *discursul* este un mod de utilizare a limbii și a limbajelor pe baza căruia un actor social prezintă interlocutorilor săi o interpretare a unor fapte. Atunci când utilizăm o limbă și anumite limbaje specializate și producem efecte asupra interlocutorilor noștri direcți sau indirecți, putem afirma că orice act de comunicare are o dimensiune discursivă.

Eugen Coșeriu consideră *discursul* ca fiind nivelul particular al vorbirii „actul sau seria de acte al(e) – cutărui individ în cutare împrejurare"[33].

---

[28] Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Limbaj și comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică*, Editura All, București, 2003, pp. 44și urm.
[29] *Ibidem*, pp.65 și urm.
[30] Angela Bidu-Vrânceanu *et alii, Dicționarul general de științe ale limbii* (*DGSL*), Editura Științifică, 1997.
[31] Constantin Sălăvăstru, *Logică și limbaj educațional*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
[32] Daniela Rovența-Frumușani, *Analiza discursului: ipoteze și ipostaze*, București, Tritonic, 2005, p.64.
[33] Eugen Coșeriu, *Teoria limbajului și lingvistică generală. Cinci studii*, Editura Enciclopedică, București, 2004.

În *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*[34], Daniela Rovența–Frumușani propune următoarele tipuri de discurs, raportându-se la lingvistica textului de origine germană:

1. tipul narativ, axat pe desfășurare temporală și cauzalitate crono-logică (temporală și logică);
2. tipul descriptiv, axat pe desfășurare spațială;
3. tipul expozitiv, asociat analizei și sintezei reprezentărilor;
4. tipul instructiv, incitând la acțiune;
5. tipul argumentativ, centrat pe o luare de poziție.

Lingvistul francez Jean Michel Adam, reluând această tipologie, introduce noțiunea de schemă textuală globală; astfel, schemele discursive sunt clasificate după caracterul funcțional și dominanta structurală în: narative, descriptive și argumentative.

În *Dicționarul general de științe ale limbii* (DGSL)[35], diversele tipuri discursive sunt încadrate în două categorii:

- discursul monologic;
- discursul dialogic.

Discursul monologic este o înlănțuire de enunțuri centrate asupra emițătorului. Formele de manifestare a discursului monologic sunt:

- solilocviul – monolog format în prezența sau absența unui receptor;
- discursul monologic propriu-zis, destinat unui auditoriu cu intenția de a fi receptat;
- discursul narativ care prezintă acțiuni și evenimente, concretizat prin: monolog și monolog interior.

Discursul dialogic se constituie într-o secvență de replici produse alternativ de cel puțin doi emițători ce se adresează unul altuia. Aceștia trebuie să respecte două principii fundamentale: *principiul cooperării* și *principiul politeții*.

7. Clasificarea variantelor discursive

Cele patru tipuri discursive[36], pe care Rovența–Frumușani le preia din tradiţia retoricii sunt următoarele :

Discursul instructiv (informativ). Accentul cade asupra informaţiei pe care o transmite discursul. Este folosită preponderent funcţia referenţială a limbajului, iar prototipul este în acest caz discursul ştiinţific .

Discursul narativ. Se caracterizează prin desfăşurarea unei acţiuni care implică personaje. Gradul de implicare a naratorului poate varia, de la un narator impersonal, obiectiv, la naratorul subiectiv.

Discursul descriptiv. Constă în descrierea unei porţiuni din realitatea empirică (fără suport teoretic), a unui fenomen, a unui personaj etc. Şi în acest caz, gradul de implicare a subiectului este variabil; putem avea pe de o parte, discursul ştiinţific, pe de altă parte tabloul liric sau confesiunea.

Discursul argumentativ. Este un tip de discurs care are drept obiectiv promovarea unei ipoteze, constituită ca un punct de vedere individual asupra unui aspect al realităţii. Ipoteza avansată nu are un caracter necontestabil şi, de aceea, trebuie susţinută printr-o serie de

[34] Daniela Rovenţa-Frumuşani,*op.cit*, pp.76-77.
[35] Angela Bidu-Vrânceanu *et alii, Dicționarul general de științe ale limbii* (*DGSL*), Editura Ştiinţifică, 1997.
[36] Daniela Rovenţa-Frumuşani, *Analiza discursului: ipoteze şi ipostaze*, Bucureşti, Tritonic, 2005, pp. 85 şi urm.

argumente. Argumentaţia va reuni aşadar argumente de ordin raţional cu exemple, imagini, prin care este apelată latura afectivă a receptorului.

Concluzii

Prezentul articol urmărește trecerea în revistă a câtorva concepte: „comunicare", „comunicare mediatică", „limbaj/discurs/text" precum și a variatelor accepțiuni ce au fost date acestora, de către specialiști. Prezentarea acestor concepte constituie un discurs preliminar necesar, pentru a putea propune o metodă de analiză care să servească demersului nostru viitor de cercetare.

Bibliografie

Adam, Jean Michel, *Lingvistica textuală*, Editura Institutul European, Iași, 2008
Balaban, Delia, *Comunicare mediatică*, Editura Tritonic, București, 2009
Baylon, Christian, Mignot, Xavier, *Comunicarea,* Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2000
Barthes, Roland, *Mitologii*, Editura Institutul European, Iași, 1997
Bidu-Vrânceanu, Angela, *Dicționarul general de științe ale limbii* (*DGSL*), Editura Ştiințifică, 1997
Bondrea, Aurelian, *Sociologia opiniei publice și a mass-media*, Editura Fundației "România de Mâine", București, 1997
Corjan, I.C. *Mass- media și publicitate*, Editura Universității Suceava, 2004
Coșeriu, Eugen*, Teoria limbajului și lingvistică generală. Cinci studii*, Editura Enciclopedică, București, 2004
Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1973
Cuilenburg, van J.J., Scholten, O., Noomen, G.W., *Ştiința comunicării*, Editura Humanitas, București, 2004
De Saussure, Ferdinand, *Curs de lingvistică generală*, Polirom, Iaşi, 1998
Dinu, Mihai, *Comunicarea*, Editura Algos, București, 2000
Eco, Umberto, *Opera deschisă*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005
Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, *Limbaj și comunicare.Elemente de pragmatică lingvistică*, Editura All, București, 2003
Lochard, Guy, Boyer, Henri, *Comunicarea mediatică,* Institutul European, Iaşi, 1998
McQuail, Denis, *Le comunicazioni di massa*, Società editrice il Mulino, Bologna, 1993
Nagy, Rodica, *Sintaxa limbii română actuală*, Editura Universității "Ştefan cel Mare" Suceava, 2002
Oprea, Ioan, *Elemente de filozofia limbii*, Institutul European, Iasi, 2007
Popovici, Mihaela, *Comunicarea și discursul în audiovizual*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2007
Ricoeur, Paul, *De la text la acțiune*, Editura Echinox, Cluj, 1999
Rovența-Frumușani, Daniela, *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*, Editura Tritonic, București, 2005

Sălăvăstru, Constantin, *Logică și limbaj educațional*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995

Dicţionare

DEX` 09 *** *Dicționarul explicativ al limbii Române,* EAR, București, 2009
DGSL - *Dicționarul general de științe ale limbii,* Editura Ştiințifică, București, 1997
Dicționar de sociologie, 1996
DLRM – Dicționarul limbii române moderne, Editura Academiei, București, 1958
DOOM², *** *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române,* 2005
DN *** *Dicționar român de neologisme, Editura Floarea Darurilor, București, 2000*
MDN - Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum I.O., București, ediția 2008

THE AMBIGUITY OF THE NOUN PHRASES WITH GENITIVAL ADJUNCTS

Ionela Gușatu, "Carol Davila" University of Medicine and Pharmacy, Bucharest

Abstract: This paper aims to present the cases of ambiguity of the Romanian genitive noun phrases and tries to find methods of disambiguation, among which the generative lexicon. This method, which proposes a representation of the lexical meaning that is richer and better structured than other theories, seems to be the solution for the Romanian possessive.

Keywords: ambiguity, the Romanian genitive, the generative lexicon.

Grupurile nominale cu dependent genitival prezintă de multe ori fenomene de ambiguitate: ele pot avea două interpretări. De exemplu, grupul nominal *cartea lui Ion* poate fi interpretat fie drept *cartea pe care o deţine Ion*, fie *cartea pe care Ion a scris-o*. În mod similar, *maşina lui Ion* poate însemna *maşina pe care Ion o conduce* sau *maşina pe care el o are în proprietate*.

Ambiguităţile de acest fel sunt uşor explicabile prin intermediul lexiconului generativ[1].

Elementul care intervine în mod decisiv în explicaţie este structura de caracteristici. Fie exemplul *casa lui Ion*. Reprezentarea pe care o oferă lexiconul generativ sensului numelui *casa* este următoarea:

[1] Pustejovsky, *The generative lexicon*. Lexiconul generativ reprezintă o nouă metodă de abordare a sensului lexical. Lexiconul generativ este structurat pe următoarele nivele: nivelul structurii de argumente (ARGSTR), nivelul structurii de evenimente (EVENSTR) şi nivelul structurii de caracteristici (QUALIA).
Structura de argumente prezintă tipurile posibile de argumente pe care le poate selecta o unitate lexicală. În această categorie intră argumentele autentice, argumentele implicite, argumentele cvasi-pleonastice şi adjuncţii.
Structura de evenimente se referă la tipul de bază al evenimentului şi la posibila structură internă a acestuia: stări, procese şi tranziţii.
Structura de caracteristici menţionează patru caracteristici de bază ale sensului cuvântului: rolul *CONSTITUTIVE*, rolul *FORMAL*, rolul *TELIC* şi rolul *AGENTIVE*. Rolul *CONSTITUTIVE* prezintă relaţia dintre un obiect şi părţile lui constituente: material, elemente componente. Rolul *FORMAL* se referă la cel care distinge obiectul într-un domeniu mai larg, de exemplu caracteristicile fizice precum orientare, formă, dimensiune, etc. Rolul *TELIC* specifică scopul şi funcţia obiectului, iar rolul *AGENTIVE* menţionează factorii implicaţi în originea obiectului sau „producerea acestuia": artefact, creator.
Structura de caracteristici a termenului *roman* este interpretată astfel: *romanul* este o naraţiune (rolul *CONSTITUTIVE*) care apare de obicei sub forma unei cărţi (rolul *FORMAL*) şi care a fost scris (rolul A*GENTIVE*) cu scopul de a fi citit (rolul *TELIC*).

$$\begin{bmatrix} \text{roman} & & \\ QUALIA = & \begin{bmatrix} CONST & = & naratiune \\ FORMAL & = & carte \\ TELIC & = & de\ citit \\ AGENT & = & scris \end{bmatrix} \end{bmatrix}$$

Toate aceste caracteristici duc la o mai bună descriere a sensului cuvântului şi mai ales la înţelegerea structurilor nominale.

(1)
$$\begin{bmatrix} \text{casa} \\ ARGSTR = \begin{bmatrix} ARG = x : constructie \\ D-ARG1 = y : uman \vee institutie \\ D-ARG2 = z : uman \end{bmatrix} \\ EVENSTR = \begin{bmatrix} D-EV = e_1 : stare \\ D-EV = e_2 : tranzitie \\ D-EV = e_3 : proces \end{bmatrix} \\ QUALIA = \begin{bmatrix} FORMAL = casa(x) \\ CONST = a\_consta(e_1, x, incaperi, acoperis, etc) \\ AGENTIVE = a\_construi(e_2, z, x) \\ TELIC = a\_locui(e_3, y, x) \end{bmatrix} \end{bmatrix}$$

Din reprezentarea de mai sus se observă că este posibil ca fie variabila *z*, fie *y* să fie substituite prin constantele corespunzătoare. Variabila *z* indică agentul procesului de construcţie. În eventualitatea că această variabilă este înlocuită cu o constantă, numele *casa* proiectează un grup nominal care exprimă relaţia dintre o casă şi constructorul ei. De pildă, *casa lui Ion*:

(2)
$$\begin{bmatrix} \text{casa lui Ion} \\ ARGSTR = \begin{bmatrix} ARG = x : constructie \\ D-ARG1 = y : uman \vee institutie \\ D-ARG2 = Ion \end{bmatrix} \\ EVENSTR = \begin{bmatrix} D-EV = e_1 : stare \\ D-EV = e_2 : tranzitie \\ D-EV = e_3 : proces \end{bmatrix} \\ QUALIA = \begin{bmatrix} FORMAL = casa(x) \\ CONST = a\_consta(e_1, x, incaperi, acoperis, etc) \\ AGENTIVE = a\_construi(e_2, Ion, x) \\ TELIC = a\_locui(e_3, y, x) \end{bmatrix} \end{bmatrix}$$

În eventualitatea însă că substituţia afectează variabila *y*, care se referă la cel ce locuieşte o casă, numele *casă* va proiecta un grup nominal în care genitivul denotă o anumită persoană care locuieşte într-o casă. Această persoană poate fi *Dan*:

(3)
$$\begin{bmatrix} \text{casa lui Dan} \\ ARGSTR = \begin{bmatrix} ARG = x : constructie \\ D-ARG1 = Dan \\ D-ARG2 = z : uman \end{bmatrix} \\ EVENSTR = \begin{bmatrix} D-EV = e_1 : stare \\ D-EV = e_2 : tranzitie \\ D-EV = e_3 : proces \end{bmatrix} \\ QUALIA = \begin{bmatrix} FORMAL = casa(x) \\ CONST = a\_consta(e_1, x, incaperi, acoperis, etc) \\ AGENTIVE = a\_construi(e_2, Ion, x) \\ TELIC = a\_locui(e_3, Dan, x) \end{bmatrix} \end{bmatrix}$$

Substituţiile alternative au fost mai sus realizate în mod intenţionat cu constante diferite. Însă în absenţa informaţiei contextuale este limpede că atunci când auzim rostită sintagma *casa lui Dan* sau *casa lui Ion*, oricare dintre ele poate fi interpretată în două feluri.

Există însă şi ambiguităţi ale grupului nominal cu dependent genitival care nu pot fi explicate prin teoria lexiconului generativ. Discuţia exemplului de mai sus a lăsat cu bună ştiinţă de-o parte o a treia interpretare posibilă a sintagmelor *casa lui Dan/Ion*: interpretarea posesivă. Această a treia interpretare nu mai este derivabilă din analiza teoriei lexiconului generativ deoarece posesia, aşa cum s-a arătat, nu este codificabilă în lexiconul generativ (şi probabil în nicio altă teorie semantică lexicală).

O altă interpretare ce nu poate fi justificată lexical este interpretarea de superlativ a sintagmei *romanul secolului XX*. Este de reamintit că o primă semnificaţie a acestei sintagme este aceea de (tip de) *roman scris în secolul XX*. Interpretarea de superlativ este *cel mai bun roman al secolului XX*. Această a doua interpretare nu este derivabilă din structura semantică atribuită de lexiconul generativ numelui *romanul*, căci ideea de superlativ nu este exprimată de structura în cauză sub nicio formă.

Concluzii

Analiza genitivului cu ajutorul lexiconului generativ a demonstrat cât de important este să se lucreze cu o structură semantică lexical extinsă. Mulţumită acestor reprezentări dezvoltate cu care lucrează lexiconul generativ a fost posibil să se arate că, de fapt, semnificaţiile posesivului sunt determinabile lexical.

Bibliografie

Nishiguchi, Sumiyo, *Possessive Disambiguation*, Ph.D Thesis Dissertation, 2009.
Partee, Barbara Hall, *Uniformity vs. Versatility: The Genitive, a Case Study* appendix to Theo Janssen (1997), "Compositionality", in Johan van Benthem and Alice ter Meulen, eds., The Handbook of Logic and Language, Elsevier, 1983/1997.
Pustejovsky, James, 1995, *The Generative Lexicon*, The MIT Press, London.

THE LANGUAGE – FORM OF SECONDARY ADAPTATION FOR PERSONS DEPRIVED OF LIBERTY

Elena Pitiu, PhD Student, University of Bucharest

This text is trying to present a short analysis of the penitentiary vocabulary, a study of the way that prisoners establish relations between them, but also of their relations with the prison's employees.
We consider that the space of detention is a whole different world, with different rules and regulations and the language has here more impact than anywhere else. It helps sending the message, but the importance is more than this: it helps the prisoners to transmit a certain message, known only by them, message that usually is inaccessible for the employees of this institution.
The way in which the deprived persons of liberty communicate, how they solve certain problems using words with different meanings has shown us that the penitentiary language is also a way of secondary adaptation; it stays next to other ways through which the detainees are trying to recreate or to rebuild the freedom they had outside, but has been taken by incarceration.
We will also take in consideration the official language used by employees and by the state representatives when they talk about this sensitive field of society, but also the difference between the language used by employees when talking with prisoners and when talking with visitors from outside the prison.
In the end, we mention the way that detainees are using the language with other prisoners and with visitors and employees; we will also point the way in which, because of their experience in the legal system, the prisoners have a legal language, closed to the language used by a specialist in legal sciences.

Key words: official language, penitentiary slang, detainees, secondary adaptation, prison's employees.

1.Introducere

A scrie despre spațiul carceral necesită multă empatie și un efort substanțial. Este greu să pătrunzi în lumea carcerală și să identifici toate legăturile foarte puțin deductibile ale acestui spațiu, plin de mister și suferință.

În primul rând, oamenii din afara închisorii îi judecă pe cei dinăuntru pentru fapta pe care au făcut-o și pentru care se află în spatele gratiilor; o faptă reprobabilă, care a produs suferință altora și care l-a trimis pe făptuitor direct în această lume. Este adevărat că nu se ajunge în penitenciar decât după săvârșirea unei fapte penale, o faptă cu grave implicații asupra victimelor, deoarece acela care a săvârșit o faptă de o mai mică gravitate, de obicei primește o pedeapsă cu suspendare sau intră în supravegherea serviciului de probațiune.

În concluzie, cine ajunge în penitenciar a săvârșit o faptă gravă, cu una sau mai multe victime sau, în cazul infracțiunilor economice, prejudiciul a fost unul foarte mare.

În această lume, odată ajuns, individul nu mai are neapărat contact cu opiniile publice, deoarece nu mai intră în contact cu persoanele cunoscute pentru a putea fi judecat de ele. El intră însă în contact cu două categorii de persoane. Pe de o parte, este vorba despre ceilalți deținuți, cu care împarte efectiv spațiul de detenție, fie că locuiesc în aceeași cameră, se

întâlnesc la muncă, la masă sau în oricare altă activitate și apoi intră în contact cu angajații instituției, aceia care au grijă ca regulamentul formal al instituției să fie respectat, să se păstreze liniștea, iar deținuții să nu își facă rău unul altuia sau chiar propriei persoane.

Aici întreg sistemul de valori al individului se modifică. În primul rând, trece prin carantină, care este o perioadă definitorie pentru întreaga lui viață în penitenciar; acum învață regulamentul formal, ce anume se așteaptă de la el pe parcursul detenției și cum trebuie să se comporte pentru a nu-și atrage sancțiuni sau pentru a nu-și prelungi în mod nejustificat pedeapsa. Așadar, încă de la intrarea sa în penitenciar și până în ziua eliberării, individul trece prin diferite etape și situații care îi modifică modul de gândire, comportamentul și îi schimbă acestuia percepțiile față de mediul înconjurător.

Erving Goffman este autorul care a inclus penitenciarul în lista instituțiilor totale. El definește instituția totală drept "un loc în care își desfășoară viața și activitatea un număr mare de indivizi cu statut similar, despărțiți de restul societății pentru o perioadă de timp apreciabilă și care duc împreună o viață strict delimitată, reglementată oficial de către instituție."(Goffman, 2004, p.11) Așadar, odată intrat în acest spațiu, individul nu mai are deloc intimitate, nu își mai poate organiza programul cum dorește, însă lucrul cel mai important este acela că, prin dobândirea statutului de "pușcăriaș", el nu mai are dreptul la nici un fel de alegere personală, logica de funcționare a acestor instituții fiind aceea de a exclude propriile alegeri: "încercarea de a satisface un număr mare de necesități omenești prin organizarea birocratică a unor grupuri mari de oameni reprezintă faptul-cheie al instituțiilor totale, indiferent dacă este sau nu o modalitate necesară sau eficientă de organizare socială în circumstanțele date."(Goffman, 2004, p.18).

2. Structura socială din spațiul carceral

Fiind un spațiu închis, trebuie să observăm că penitenciarul este o instituție cu multiple interacțiuni între persoane. Avem pe de o parte deținuții, iar de cealaltă, pe angajații instituției penitenciare. Atitudinea deținuților față de cadre diferă în funcție de poziția ocupată de acestea în ierarhia instituției. Gardienii sunt priviți cu neîncredere de către deținuți: "sunt niște șacali mai mari decât noi. Dacă nu se grăbeau să se facă albaștri erau în locul nostru. Drojdie. Afară nimeni nu are nevoie de ei. n-au nici un Dumnezeu. Se ascund în găurile astea pentru că se tem. Cei mai mulți nu se simt în siguranță decât în timpul slujbei, când zidurile care ne țin aici îi apără și pe ei de ochii și gura celor din afară." (Bozînțan, 2001, p. 86). De cealaltă parte, directorul penitenciarului și cadrele cu funcții de conducere sunt priviți altfel și mult mai respectați de către persoanele private de libertate: "Vedeți-vă de treaba voastră, că noi nu la voi ne gândim, ne gândim la oamenii ăștia de conducere, că nu trebuie să le facem greutăți, probleme...comandanții nu au nici o răutate asupra noastră, dânșii își fac datoria. Asta a fost legea, ordinul care li s-a dat."(Istodor, 2005, p. 54).

De cealaltă parte, lumea deținuților este extrem de fragmentată. Se fac diferențieri de natură juridică între infractorii primari și cei recidiviști, dar și între statutul pe care îl are deținutul în ierarhia spațiului de detenție. Mai apoi, experiența vieții penitenciare împarte lume deținuților în două mari categorii extrem de diferite; pe de o parte sunt cei care cunosc "regulile casei" și pot, măcar în parte, să scape de exigențele personalului și nou-veniții, care intră în penitenciar cu un cod comportamental învățat din afară, care aici nu își are în nici un fel aplicabilitate. „Treptat noul venit va asimila atât prescripţiile care definesc rolul de deţinut

cât şi modalităţile de a-l performa şi, eventual, de a se adapta la noul statut. Rolul deţinuţilor cu o bogată experienţă a detenţiei (dobândită ca urmare a executării mai multor pedepse privative de libertate fie a executării unei părţi însemnate dintr-o pedeapsă lungă) este foarte important: „depozitari" ai tradiţiilor închisorii, ei joacă un rol important în socializarea noilor veniţi. Astfel, ei sunt agenţi principali în transmiterea către noii veniţi a regulilor care guvernează viaţa grupului de deţinuţi, dar în acelaşi timp joacă rolul de filtru al regulilor transmise de către personal, reguli care ar trebui să traducă în comportamente explicite scopurile oficiale ale penitenciarului." (Dobrică, 2008, suport curs nepublicat, pag.11): „Pot să spun că, la început, a fost foarte greu. Nu eram învăţat, trebuie să te-nveţi, nu? Deci nu ştii mersul lucrurilor, care sunt regulile. Nu regulile interioare ale puşcăriei. Alea nu-s aşa importante. Regulile dintre hoţi. Că există un regulament al puşcăriei şi hoţii au un regulament al lor. Deci era, pot să spun, un regulament tâmpesc, aşa. Când erai în cameră, trebuia să te baţi cu cineva, să fii mai tare – acum câţiva ani. Dacă erai mai slab, ţi se făcea primirea. Deci erau nişte chestii tâmpite care nu-şi aveau rost. Dar hoţul le făcea." (Istodor, 2005, pag.187).

Apoi, există diferenţieri între deţinuţi în funcţie de infracţiunea sau infracţiunile pe care aceştia le-au săvârşit şi pentru care au fost condamnaţi. Dintre toate categoriile de infracţiuni, cele de natură sexuală sunt privite cel mai rău, cei condamnaţi pentru astfel de fapte fiind „un obiect permanent al disprețului, batjocorii şi violenţei celorlalţi deţinuţi." (Dobrică, 2008, pag.14). Reacţiile celorlalţi deţinuţi faţă de ei merg „de la izolare şi până la agresarea zilnică. Respingerea lor este motivată prin explicaţii de genul „avem şi noi mame, surori, prietene şi copii", „ăştia nu merită să trăiască", „ăştia nu sunt normali." (Bruno, 2006, pag.91).

O altă clasă distinctă este categoria celor care „dau în primire", numiţi şi „sifoane", „jeturi" sau „turnători"; aceştia sunt cei care „trag cu urechea" şi „dau cu ciocul" la cadre şi la ofiţerul SRI. Izolaţi de ceilalţi membri ai colectivităţii pentru că se supun autorităţilor pentru vagi promisiuni de liberare condiţionată, ei suportă, de câte ori se iveşte prilejul, bătaia de joc şi răzbunarea liderilor." (Bruno, 2006, pag. 91): „Sifonarii, şi avem şi noi aici, fac lucrul ăsta pentru ca să caute să stea un pic mai bine, să aibă nişte beneficii, să aibă nişte ieşiri în plus. Nu i-am înţeles niciodată, n-am fost de acord." (Istodor, 2005, pag. 297). „Însă nu în toate puşcăriile sunt iubite sifoanele şi nu toţi oamenii-l iubesc. Astea se acceptă acuma, că nu mai e puşcăria care era înainte. Eu ştiu, aveam un sifon în cameră, să-l omoare toţi din bătaie, să-l dea afară pe uşă. Nu, acuma dacă te-a prins de un sifon, e mai rău." (Istodor, 2005, pag.189).

O ierarhizare a deţinuţilor în cadrul închisorii se realizează şi în funcţie de autoritatea şi prestigiul dobândit în cadrul respectivei instituţii, existând din această perspectivă trei categorii: la cel mai înalt nivel întâlnim „şmecherii", o categorie restrânsă de indivizi care au autoritate şi se bucură de prestigiu în rândul celorlalţi deţinuţi. Aceştia au dreptul la cele mai bune paturi şi îşi pot asigura foarte uşor protecţia, un aspect extrem de important pe fondul unor actuale sau viitoare conflicte cu colegii de celulă şi nu numai: „Secţia era condusă de un grup restrâns de deţinuţi, numiţi „cocoşii", care aveau o reputaţie de duri. Ei controlau totul, inclusiv televizorul închisorii care era dat la maxim în majoritatea timpului. Era aproape de patul meu, dar n-am îndrăznit să-l dau mai încet. Numai conducătorii aveau dreptul să o facă. Sâmbăta, aproape cincizeci de deţinuţi se înghesuiau lângă patul meu să vadă desene animate." (Istodor, 2005, pag. 322). La polul opus, îi întâlnim pe „fraieri", deţinuţi care

„ocupă treapta cea mai de jos; ei sunt cei care se ocupă de muncile considerate degradante în camera de detenţie (curăţenia, făcutul paturilor, spălatul hainelor, etc.)” (Dobrică, 2008, pag.11). Între cele două categorii atât de diferite întâlnim o clasă de mijloc, aşa numita categorie a deţinuţilor „obişnuiţi”, care au un comportament normal în cadrul penitenciarului, atât în raport cu cadrele, cât şi cu ceilalţi deţinuţi: „Dacă eşti luat de prost, o duci rău. Asta înseamnă că toată puşcăria ta care-ai să faci în pedeapsa respectivă nu trebuie să ridici niciodată tonul la nimeni. Chiar dacă te bate, chiar dacă te înjură sau mai ştiu eu ce se întâmplă. Şi atunci nu-ţi convine chestiile astea. Nu trebuie să fii nici prost, dar nici al dracului; să stai în banca ta şi, când e vorba să răspunzi, să fii răspunzător de tine. Adică să răspunzi cu aceeaşi monedă. Sau, mai nou acuma, dacă ştii să-l baţi din vorbe, e şi mai frumos. Cel mai plăcut e să-l baţi pe un om din vorbe...Deci, asta e o ...pot să spun, mai grea ca cum mi-ar da, eu ştiu, trei-patru coţi. Că se bate el singur. Deci suferă raţiunea lui foarte mult.” (Istodor, 2005, pag.188).

Există mai mulţi factori care concordă pentru plasarea unui deţinut într-o anumită categorie dintre cele menţionate mai sus. În primul rând, este vorba de violenţa fizică: „deţinuţii puternici fizic sunt cei care „fac legea” în penitenciare, cei slabi fizic neavând altă posibilitate decât pe cea a supunerii.” (Dobrică, 2008, pag.11). Dar forţa fizică nu reprezintă o certitudine care îl poate plasa pe un deţinut într-o anumită categorie; de asemenea, este foarte important şi accesul la resurse economice, resurse care pot veni din partea familiei, deoarece se subînţelege faptul că un deţinut vizitat des primeşte şi pachete consistente, dar şi modul în care acesta „se descurcă” în interiorul închisorii. În acest mediu aproape orice lucru poate fi tranzacţionat, o practică foarte des întâlnită, cunoscută şi tolerată chiar şi de cadrele instituţiei fiind „caleaşca”: "în orele fără program, cu cadrele ignorând, după ce pleacă cadrele, între ferestre, „pe caleaşcă”, în orele de program, din puşcăriaş în puşcăriaş, sau „la aer”, cică fentând privirea gardianului. Comerţul. Pe bani. Troc. Pentru unii, părăsiţi, sursă de mici bucurii, pentru alţii, speculaţii plăcute şi apropierea de plăceri de afară. Hoţul nu aşteaptă de la stat totul, că moare fără plăceri. Se descurcă. (Istodor, 2005, pag. 321). În închisoare, instituţie care reproduce, în mare, caracteristicile lumii în care trăiesc oamenii normali, moneda de schimb pentru mărfurile tranzacţionate nu este, aşa cum ne-am aştepta, banul, ci ţigările, care pot fi schimbate pe alimente, haine sau chiar pe diverse servicii. (Dobrică, 2008): „Din cauză de lipsă de ajutor, m-am descurcat şi eu. Era profitabilă ca preţ. Cu materialele la îndemână, am făcut un cazan şi un sistem de răcire. În sticle de plastic puneam cartofii tăiaţi mărunt cu zahărul. Aşteptai 3-4 zile să fiarbă şi, dacă aveai noroc ca atunci să nu vină percheziţia, scoteai dintr-un kil de cartofi şi un kil de zahăr aproape 1,5 kg de ţuică pe care luai 15 pachete de ţigări.” (Istodor, 2005, pag. 189).

3. "Regulile casei" "și adaptările secundare" în mediul penitenciar

„Lumea instituţiei totale este o lume ale cărei exigenţe fundamentale exclud autonomia individului şi posibilitatea ca acesta să aibă posibilitatea (sau senzaţia acestei posibilităţi) de a-şi controla viaţa. Procesele analizate anterior urmăresc transformarea individului din „cea mai de neînlocuit fiinţă” (după expresia lui Gide) într-o piesă standardizată a sistemului. Paradoxul penitenciarului ca instituţie este acela că trebuie să „reformeze” indivizi foarte diferiţi într-un context care presupune uniformitate şi uniformizare. Mai exact, penitenciarul este supus constrângerilor oricărei instituţii birocratice;

motivaţia fundamentală folosită pentru atacurile la adresa eului (diferitele temeiuri invocate ca raţiunile sanitare, responsabilitatea pentru sănătatea şi viaţa deţinuţilor, siguranţa, etc.) sunt „foarte des, simple raţionalizări determinate de eforturile de administrare a activităţii cotidiene a unui mare număr de persoane, într-un spaţiu limitat şi cu cât mai puţine resurse cheltuite.” (Goffman, 2004,pag.51). În acelaşi timp, fiecare individ reprezintă un univers singular; „reformarea” sa reclamă tipuri de intervenţie, incompatibile cu administrarea birocratică. Sociologii, psihologii şi asistenţii sociali ar trebui să încline balanţa în favoarea „reformării indivizilor”; numărul extrem de redus al acestor specialişti în sistemul penitenciar românesc constituie semnul vizibil al dominanţei funcţiei de supraveghere.”(Dobrică, 2008, suport curs nepublicat, pag.34). Uşor-uşor, pe parcursul obişnuirii deţinutului cu modul de viaţă din penitenciar, acesta ajunge să cunoască „regulile casei”, definite de Goffman drept acel „set de recomandări şi interdicţii relativ explicite şi oficiale care descriu principalele cerinţe cu privire la comportamentul instituţionalizatului. Aceste reguli descriu ciclul de viaţă auster al individului. Procedurile de la intrarea în instituţie, care îl deposedează pe nou-venit de elementele de sprijin pe care le-a folosit anterior, pot fi privite ca fiind modalitatea prin care instituţia îl pregăteşte pe individ pentru a trăi în conformitate cu regulile casei.” (Goffman, 2004, pag.52). Cei care se află la a doua condamnare au experienţă în viaţa penitenciară şi au învăţat care sunt modalităţile prin care pot scăpa, măcar în parte, de exigenţele cadrelor, adică aplică aşa-numitele „adaptări secundare”, cum le numeşte Goffman. Adaptările secundare sunt „un fel de locuinţă pentru eu”, deoarece odată plasat în mediul penitenciar, individul încearcă să-şi reorganizeze o parte din comportament, făcând eforturi mari de a recâştiga măcar o parte din autonomia pe care o avea atunci când se afla în libertate şi mai mult decât atât, de a avea impresia că îşi poate controla propria viaţă, un lucru extraordinar de important pentru orice persoană, indiferent dacă este deţinut sau nu.

În consecinţă, putem afirma că penitenciarul românesc este un tip specific de instituţie totală, cu un sistem de organizare ce impune respectarea de norme şi regulamente riguroase, în care viaţa indivizilor este planificată în cel mai mic detaliu. Cu toate acestea, pe lângă normele formale care trebuie respectate de toată lumea, deţinuţii au dezvoltat un sistem de norme informale, cunoscute şi tolerate de multe ori de cadrele instituţiei, norme care încearcă să reclădească în spaţiul punitiv măcar o parte din viaţa pe care oamenii au dus-o înainte de a fi privaţi de libertate. Putem spune că aceşti indivizi încearcă, pe cât posibil, să-şi construiască în închisoare o copie a vieţii lor de dinainte, în contextul existenţei obligaţiei de a respecta rutina impusă prin regulamentul oficial al închisorii şi a poziţiilor diferite de putere în care se află în comparaţie cu cadrele instituţiei.

4. Limbajul în penitenciar, formă de adaptare secundară

Limbajul utilizat în spațiul din spatele gratiilor a fost analizat de autorii străini încă din anii 1940. Astfel, Sykes (1958) îl denumește "limbajul din lumea ascunsă", iar autorul este de părere că acesta poate fi comun grupurilor periferice sau subculturilor delincvente, formate din cerșetori, prostituate, traficanți. După condamnare, actorii acestor spații marginale ajung în penitenciar, unde vor continua să folosească aceleași cuvinte. Din acest punct de vedere, argoul este împrumutat ca sintaxă, intonație și semnificație din limbajul-sursă, adică de pe stradă. Totuși, există numeroase cuvinte care au fost create în spațiul carceral, fiind un produs exclusiv al acestui mediu și a activităților care își au locul principal de desfășurare universul

carceral. Astfel, după cum observa Sykes (1958), argoul reflectă modul de viață din interiorul grupului de deținuți, tocmai de aceea este atât de "plin de amărăciune și defetism".

Argoul îndeplinește totodată și funcția de a organiza și structura sistemul social din penitenciar. Este o formă a limbajului la care nu au acces decât cei inițiați, aceia care deja sunt familiarizați cu "regulile casei", prin utilizarea argoului se demonstrează de către deținut apartenența la un anumit grup, dar și loialitatea față de acesta. (Crewe, Einat, 2008). Prin utilizarea acestui limbaj, o persoană privată de libertate își arată apartenența la un anumit grup în care interacționează frecvent, dar se identifică și așa-numitele "soluții alienate la suferințale încarcerării", adaptările secundare la care am făcut referire anterior. Folosind un cod comun, care este greu de identificat de gardieni și aproape imposibil pentru aceia care vin din afara spațiului carceral, deținuții își construiesc o lume a lor, o lume în care nu se simt singuri, ci se simt înțeleși și puternici. (Bondeson, 1989). Ei consideră că prin utilizarea argoului penitenciar pot eluda, măcar în parte, regulamentele oficiale ale instituției și simt că și-au recâștigat măcar o bucată din libertatea pe care au pierdut-o o dată cu intrarea pe porțile penitenciarului. În același sens, "familiarizarea cu limbajul infractorilor poate funcționa ca indicator al afilierii la subcultura criminală." (Bondeson, 1989, p.107). cu cât un deținut cunoaște mai multe cuvinte din argou și le folosește mai fluent, cu atât acesta este mai repede acceptat în rețelele de prieteni. În opinia autorului, cunoașterea argoului reprezintă un bun indicator al procesului de criminalizare și, totodată, un predictor important al recidivei.

În ceea ce privește limbajul folosit de cadre în spațiul de detenție, putem afirma că specificul închisorii de instituție închisă se reflectă și în limbaj, având în penitenciare un limbaj oficial și unul neoficial, utilizat ori între cadrele de supraveghere și superiorii acestora, dar și în personalul de pază și deținuți. În multe din vizitele în spațiul carceral am observat că, în special cadrele care se ocupă de supravegherea deținuților, utilizează un limbaj formal în discuțiile cu persoanele din exterior și un alt limbaj, un argou, în discuțiile dintre el sau cu deținuții.

Limbajul oficial "are grijă să amenajeze decorul în care-și clădește ficțiunile, apoi le împopoțonează cu rămășițele realității interzise. Orice limbă de lemn comportă o modalitate deschisă – limba de aparat- și modalitatea ascunsă, pe care o putem numi pseudo-limba naturală." (Zafiu, 2002, p. 91).

Referitor la argoul penitenciar, acesta a apărut, așa cum am menționat, ca limbaj al grupurilor marginale ale societății sau ca o formă de protest lingvistic în fața autorităților totalitare. Astfel, argoul penitenciar se analizează în concordanță cu argoul din societatea liberă, din care se și inspiră, însă, așa cum am precizat, acesta reprezintă mult mai mult decât argoul societății libere, deoarece prezintă trăsături specifice mediului carceral, fiind, pe lângă alte metode, o modalitate de adaptare secundară a deținuților.

Primul glosar de jargon a fost întocmit în Franța, în 1554, scopul lui fiind acela ca oamenii care înfăptuiau justiția să înțeleagă ce spuneau inculpații. Mai târziu, celebrul Vidoq, un tâlhar angajat de poliție, a alcătuit un dicționar de argou la sfârșitul domniei lui Napoleon, dicționar care conținea în jur de 800 de cuvinte și expresii. În România, prima listă cu termeni de argou penitenciar a apărut târziu, în 1861; astfel, N.T.Orășanu, în cartea "Întemnițările mele politice", a înscris și o listă de termeni din limbajul deținuților de drept comun și din "jargonul cartoforilor de cafenele". Această listă a fost preluată integral de G. Baronzi, în 1872, în lucrarea Limba *română și tradițiunile ei*, ca ilustrare pentru "limba cărăitorilor".

Studiile românești referitoare la argou au fost întrerupte după instalarea regimului comunist la putere: "în politica linvistică a totalitarismului românesc, argoul a fost obiectul unei ostilități permanente. Atitudine perfect explicabilă- dat fiind potențialul său subversiv și natura sa de limbaj al grupurilor marginale- surpinzătoare doar prin ducerea la extrem. Argoul era așadar respins pentru că folosirea lui aparținea grupurilor- deopotrivă de periculoase- ale plebei și ale elitei; viziunea utopică a dispariției grupurilor marginale plasa argoul în categoria resturilor burgheze, transmise numai prin canalul insuficient ideologizat al familiei."(Zafiu, 2002, p. 95).

Comunicarea sub această formă apare așadar spontan, afirmându-se dintr-o necesitate de apărare, de avertizare, argoul fiind, de altfel, "reflexul nesupunerii, un act nemărturisit de revoltă. De-asta puterile totalitare se încrâncenează să sufoce acest agent periculos al nesupunerii. El creează un sentiment de complicitate și de familiaritate, compensând banalitatea limbajului oficial prin producerea de surprize lexicale. Prin marea lui putere de a lua în glumă sau de a ironiza autoritatea, o face mai ușor de suportat unor oameni asupra cărora ea se manifestă violent." (Astaloș, 2002, p. 257).

Prezentăm în final o scurtă listă de cuvinte și expresii din argoul penitenciar, întâlnite mai ales în penitenciarul București-Rahova, însă cu mențiunea că acestea sunt utilizate de persoanele private de libertate în toate penitenciarele din țară. Argoul penitenciar cuprinde, fără dubii, termeni mult mai mulți decât cei prezentați aici și este într-o continuă îmbunătățire, însă termenii de mai jos sunt strict pentru exemplificare.

Vocabular:

-**băiat:** deținut cu statut superior
-**bighidiu:** tînăr între 18 și 21 ani
-**bombardier, smardoi**: deținut bătăuș;
-**bomboan**e: somnifere procurate de la alți deținuți;
-**broscuțe**: membrii grupei de intervenție;
-**bulangiu:** deținut care practică relații homosexuale
-**caleașcă**: sacoșă de plastic prevăzută cu sfoară sau fâșii din material textil care circulă pe fereastră, pe exteriorul clădirii, cu ajutorul deținuților, pentru a transporta anumite bunuri;
-**carantină**: deținut nou-venit în penitenciar;
-**cioacă**: comerț ilegal;
-**combinație:** schimb nepermis între deținuți;
-**crocodil:** telefon mobil;
-**cuțit penal**: capacul unei cutii de conserve, coada ascuțită a unei linguri sau alt obiect tăios;
-**exivă**: scrisoare, bilețel;
-**fetiță**: deținut care își oferă serviciile în cadrul unor relații homosexuale;
-**gabor**: personal din penitenciar;
-**gardă**: personalul de pază;
-**ghium**: recipient în care se distribuie mâncarea deținuților;
-**haladit, hienă, rechin**: deținut recidivist, cu experiență;
-**has**: mâncare
-**malaciucă**: marfă, droguri;
-**maralog**: deținut în vârstă, neputincios;

-**pachetar**: deținut ce primește pachete de la familie, însă alți deținuți se folosesc de bunurile primite;
-**panaramă**: deținut în care nu poți avea încredere;
-**pentagon**: comanda penitenciarului;
-**săgeată, trepăduș**: deținut ce execută anumite comenzi trasate de către deținuți cu statut superior în penitenciar (de exemplu: pedepsește, obține informații, își asumă responsabilitatea pentru fapta altuia;
-**sclav**: deținut care execută munci în locul altor deținuți (de exemplu: spălatul lenjeriei, curățenia în cameră) în schimbul anumitor favoruri sau recompense (de regulă, materiale). Acest deținut provine de obicei din rândul deținuților necăutați de familie sau al celor vulnerabili;
-**sifon**: deținut care informează cadrele;
-**spadasin**: deținut care lovește cu cuțitul;
-**stricăciune**: deținut care fură de la alți deținuți;
-**țeap**ă: păcăleală;
-**terorizat**: deținut care se adaptează mai greu la viața de detenție;
-**tramvai:** deținut sau cadru care transportă obiecte interzise;
-**urs**: analfabet, prost.

Expresii:
-**a face oroc:** a fura de la alt deținut
-**a lăchi**: procedură prin care un deținut este umilit. Ulterior, deținutul lăchit este exclus de la orice activitate comună și nu este atins;
-**a merge pe burtă**: a se preface că nu s-a întâmplat nimic;
-**a vinde**: a informa cadrele cu privire la o activitate interzisă de regulament.

Bibliografie:

Astaloș, George, 2002. *Pe muchie de șuriu. Cânturi de ocnă*, București: editura Tritonic.
Bruno, Ştefan, 2006. Mediul penitenciar românesc. *Cultură şi civilizaţie carcerală.* Iaşi: Institutul European.
Crewe, B; Einat, T. 2008. "Argot (Prison)" in Y. Jewkes, J. Bennet (ed), *Dictionary of Prisons and Punishment*, William, Cullompton.
Dobrică, Petronel, 2008. *Supraveghere şi reeducare. Despre scopurile oficiale ale instituţiei penitenciare, ca spaţiu de executare a sancţiunilor privative de libertate.* Bucureşti: suport curs nepublicat.
Dobrică, Petronel, 2008. *O abordare sociologică a penitenciarului. Pentru o sociologie a instituţiilor totale.* Bucureşti: suport curs nepublicat.
Durnescu, Ioan, 2009. *Asistenţa socială în penitenciar*. Iaşi:Polirom
Goffman, Erving, 2004. *Aziluri: eseuri despre situaţia socială a pacienţilor psihiatrici şi a altor categorii de persoane instituţionalizate*. Iaşi: Polirom.
Istodor, Eugen, 2005. *Vieţaşii de pe Rahova. Din mărturiile unor condamnaţi pe viaţă.* Iaşi: Polirom.

Sykes, G.M. (1958/1974). *The society of captives. A study of a Maximum Security Prison*, Princenton University Press, Princenton, New Jersey.
Zafiu, Rodica, 2002. *Diversitate stilistică în România actuală*. Editura Universității București.

LIVING WITHOUT DOORS

Fazacaș Iudita, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: In this paper we will investigate atypical ways of living and strange, even eccentric homes. The seed of this work is represented by a refuse (based on various reasons) of everyday living and usual houses. The option for a non-conformable way of life, an alternative living, varies from a character to other. Some of them make this choice for a lifetime, some for a shorten period. Frequently, atypical living is considered just a childish whim, reason why we will lead our attention towards seriousness and gravity off this whole process. Also, our interest is captured by the way this characters manage their new place and keep or not any sort of relation with commonplace (especially other characters). Books like The Baron in the Trees, or The Box Man provides a great source for our paper.

Keywords: alternative living, maturity, infantile, space management, strife.

De regulă, a locui implică, de cele mai multe ori, existența unei persoane care să investească un anumit spațiu, cu statutul de domiciliu/locuință și vorbim, de regulă, despre case, mai mult sau mai puțin atipice, dacă e să luăm în considerare și construcțiile contemporane din ce în ce mai bizare date de valul postmodern. Esența tuturor e însă locuirea, după cum spune Heidegger: „Orice spațiu inert este descoperit prin căile și demersurile uzanței cotidiene și relevat la modul previziunii, iar nu constata și înregistrat printr-o măsurătoare spațială de tip contemplativ."[1] Nu poate fi lăsată de-o parte nici afirmația lui Lefebvre referitoare la relația om-spațiu „each living body is space and has its space: it produces itself in space and also produces that space"[2]. Pentru a-l înțelege însă mai bine, putem invoca în acest context și intervenția lui D. Harvey care susține: „Spațiul poate fi cucerit doar prin producerea spațiului"[3].

Poate fi destul de ciudat să invocăm asemenea elemente în contextul locuinței/ locuirii, aspecte atât de uzuale, încât problematica ridicată pare, la o primă vedere, redundantă. Spațiul de viață nu e însă un simplu dat pe care ni-l însușim pur și simplu, ci un construct al nostru care trebuie să fie în consesns cu însuși cadrul dat, pentru a nu exista discrepanțe, uneori chiar și conflicte. Prin urmare ceea ce spun cei doi teoreticieni: Lefebvre și Harvey începe să prindă contur. Pentru a înțelege însă fenomenul, putem porni chiar de la primele aspecte de bază care implică locuirea: acomodarea. Prin acomodare, înțelegem personalizarea spațiului de viață cotidian:locul preferat, clădirea, culori alese, tip de mobilier, accesorii etc. Toate acestea inseamnă, deja, creație. De altfel, un spațiu care nu e astfel investit, nu există ca spațiu de viață, iar dacă mergem mai departe, fără ființa umană care să „sfințească locul" spațiul nu există, nu e perceput ca spațiu de viață, după cum spune și Céline, una dintre protagonistele romanului *Copilul divin*: „Trebuie (...) să obligi viața să se plieze la exigențele tale așa cum

[1] Martin Heidegger, *Ființă și timp*, trad. Dorin Tilinca, Edit. Jurnalul literar, București, 1994
[2]Henri Lefebvre, *The Production Of Space*, Translated by Donald Nicholson-Smith, Basil Backwell Oxford UK & Cambridge USA 1991 (1984) (pdf), p170
[3] David Harvey, *Condiția postmodernității. O cercetare asupra originilor schimbării culturale*, trad. Cristina Gyurcsik și Irina Matei, Ed. Amarcord, Timișoara, 2002 (1990, p260

îndoi o trestie. Obstacolele nu ne micșorează libertatea, o condiționează. (...) aparții lumii pe care ți-ai construit-o singur și nu celei pe care alții au făcut-o pentru tine."[4]

Nu o dată sunt menționați rebelii, atât în literatură, cât și în viața reală, care se ridică împotriva bunului mers al lucrurilor, împotriva bunului simț împământenit, care se resfrânge și asupra locuinței și modului de a locui. De cele mai multe ori, după o schimbare mai mult sau mai puțin vizibilă care se impune, acești rebeli se calmează, „le vine mintea la loc" și toate își urmează cursul bine stabilit. Odată copilăria/ adolescența depășite, bătrâna lume își reintră în făgaș. Foarte rar vârstnicii sunt cei care se revoltă cum e de exemplu cazul lui Simeon liftnicul care se închide în lift, la etajul zece, sau cazul lui Baudolino care se cocoață pe un stâlp după eșecul călătoriei întreprinse. În ambele cazuri, personajele își dau seama de zădărnicia demersului și abandonează postul, reluându-și bejenia, sau devenind călători (cazul lui Simeon)- tot o formă de respingere a lumii clasice. Indiferent de durata demersului ascetic (pentru că undeva în subsidiar, despre asta este vorba, doar că lumea e mult prea profană pentru a putea fi mișcată de către câteva manifestații răzlețe), acești bătrânei sunt considerați senili și lăsați să-și consume toanele, asemeni copiilor. Nu trebuie să uităm că cele două vârste sunt considerate extrem de apropiate.

Cu vârsta și toanele copilăriei începe și primul roman care poate fi discutat în acest context, *Baronul din copaci* scris de Italo Calvino. Pe scurt, este vorba despre un copil care, cuprins de revoltă se urcă în copac și refuză să coboare. Până aici, nimic deosebit, doar că încăpățânarea protagonistului ia amploare, astfel încât, acesta refuză să coboare din copaci, devenind locuitor permanent al livezii și pădurii de pe domeniul tatălui său, Baronul. Lucrurile evoluează în așa fel, încât acesta nici măcar la moarte nu atinge pământul: „Cosimo, care se afla în agonie, în clipa în care funia ancorei trecu pe lângă el, zvâcni într-un salt așa cum făcea în tinerețe, se agăță de frânghie, cu picioarele pe ancoră și cu trupul ghemuit, și astfel îl văzurăm zburând repede, târât de vânt, abia frânând balonul care gonea și dispărând spre mare."[5] Prin urmare, pentru Cosimo nu doar casa reprezenta un spațiu care-i repugna, ci însuși pământul, traiul terestru fiind pentru el un mediu obtuz, coroziv, după cum relevă și fragmentul: „ Tu însă ești sfânt și inviolabil cât timp te afli în copaci, pe teritoriul tău, dar de îndată ce atingi pământul grădinii devii sclavul meu și vei fi pus în lanțuri."[6]

De o punere în lanțuri fuge și personajul lui Kobo Abe din romanul *Bărbatul-cutie.* Acesta, spre deosebire de copilul Cosimo, e un bărbat aflat în floarea vârstei, cu propriile bunuri (apartament cu toate utilitățile), un loc de muncă stabil, pe scurt, toate elementele care reflectă o viață așezată, echilibrată. Ceea ce hotărăște însă acesta contravine oricărei logici domestice. Refuză toate aceste beneficii cotidiene mutându-se într-o cutie de carton. Îmbrăcat astfel, iese pe stradă îndreptându-se spre nicăieri, refuzând să se despartă de carapacea de carton: „Cu greu este însă păcălit un bărbat cutie. Când privește afară, el captează toate minciunile și relele intenții ascunse de peisaj. Priveliștea era făcută să-mi zdruncine toate convingerile, să mă ispitească să cred că e un drum pe care lumea nu se poate rătăci cu intenția vădită de a mă determina să capitulez"[7]. Ambele personaje incercă, prin varii matode

[4] Pascal Bruckner, Copilul divin, trad. Lucia- Cecilia Călinescu, Ed. Nemira, București, 1997 (1992), p37
[5] Italo Calvino, *Baronul din copaci*, trad. Despina Mladoveanu, Ed. Univers, București, 1999, p284
[6] Italo Calvino, *Baronul din copaci*, trad. Despina Mladoveanu, Ed. Univers, București, 1999, p 35
[7] Kobo Abe, *Bărbatul-cutie*, trad. Angela Kondru, Ed. Polirom, Iași, 2007 (1973), p44

să evite atacurile lumii care vor să-i dezarmeze și să-i readucă în cotidianul, din punctul lor de vedere, surmontat.

Deși ambii refuză lumea dată, se raportează diferit la oamenii, societatea din care s-au desprins. Cosimo rămâne un idealist până la capăt. Dacă la început vrea să înființeze o nouă republică: „vom alcătui în copaci o armată și vom băga mințile în cap pământului și locuitorilor lui”[8], pe parcursul romanului se precizează persistența lumii clasice, căreia Cosimo îi e părtaș, complice. Astfel, locuitorul copacilor trăiește după toate regulile bunului simț în privința educației, igienei, respectului față de semeni, însă are o perspectivă mai largă asupra lumii în care trăiește: „Lumea, ea era cea care devenea alta (...) În timp ce cealaltă lume, a noastră, a rămas jos, turtită, iar noi aveam figurile disproporționate, și nu pricepeam nimic din ceea ce știa el, acolo sus (...). Există un moment în care tăcerea câmpiei se descompune în pâlnia urechii într-o pulbere de zgomote.”[9] Mai pe scurt, ar fi vorba despre o înțelegere mai profundă a naturii și conviețuirea în armonie cu aceasta, renunțând la egocentricitatea renumită a ființei umane.

Dacă despre Cosimo se afirmă că e „un solitar care nu ocolea oamenii”[10], bărbatul-cutie reprezintă exact opusul, fugind, pe cât posibil, de compania umană, amenințat fiind mereu de pericolul pierderii carapacei. Uneori confundat cu un cerșetor, bărbatul cutie e, de fapt, o non-ființă, un spectru: „Cel care plonjează într-un asemenea obiect își pierde calitatea de ființă umană în clipa în care iese pe stradă. Și nu e nici cutie. Devine un fel de spectru”[11]. În timp ce Baronul își conturează și-și desăvârșește calitățile devenind chiar mai uman (dacă se poate spune asta) prin adoptarea unui trai în copaci, bărbatul-cutie se dezumanizează, dezumanizare care duce până la descompunerea/ pălirea lui ca ființă. Dacă despre bronul din copaci se poate afirma lejer, sprijinindu-ne și pe citatele date mai sus, că se reîntregește, de fapt ca ființă, regăsind/ reînnodând legăturile cu natura, bărbatul-cutie se restrage în acel univers artificial dat de spațiul interior al cutiei rupându-se de tot ce e în jur, nu doar de societatea umană. Acesta ajunge, de fapt, să piardă controlul spațiului pe care și l-a creat, pierzându-se, în mrejele propriului labirint existențial. Nu degeaba, spre final, descrie spațiul, cândva protector ca fiind: „O cutie este, în aparență, un simplu paralelipiped cu unghiuri drepte, dar când o privești dinăuntru, devine un labirint cu o sută de inele enigmatice legate laolaltă. Cu cât te zvârcolești mai mult, cu atât cutia care arată ca o epidermă suplimentară ce se dezvoltă din trup- creează noi contorsiuni amăgitoare”[12].

În cazul acestui personaj, spațiul, după cum ilustrează foarte clar citatul, devine o prezență viscerală, mai exact dispare percepția clasică de mediu de viață. Tot acest demers redă, în esență, suspendarea totală a spațiului, după cum se afirmă o tendință din ce în ce mai pronunțată în această direcție în literatura de specialitate a zilelor noaste. Cauza e „continuumul social” care are ca finalitate anularea spațiului din viața cotidiană: „Spațiul se stinge ca fenomen. Nu dispare, nici măcar nu mai apare (e suprimat). Până și viteza, atât de acuzată ca anulare a spațiului, tinde, iată, să dispară ca fenomen”[13].

[8] Italo Calvino, *Baronul din copaci*, trad. Despina Mladoveanu, Ed. Univers, București, 1999, p 35
[9] Italo Calvino, *Baronul din copaci*, trad. Despina Mladoveanu, Ed. Univers, București, 1999, pp96-97
[10] Italo Calvino, *Baronul din copaci*, trad. Despina Mladoveanu, Ed. Univers, București, 1999, p89
[11] Kobo Abe, *Bărbatul-cutie*, trad. Angela Kondru, Ed. Polirom, Iași, 2007 (1973), p15
[12] Kobo Abe, *Bărbatul-cutie*, trad. Angela Kondru, Ed. Polirom, Iași, 2007 (1973), p229
[13] Ion Copoeru, *Spațiu-Prezență-Loc. O abordare structural-fenomenologică* în *Alfel de spații*, coord Ciprian Mihali, Ed. Paideia, București, 2001

Totuși, problematica spațiului nu poate fi eliminată din discuție, după cum spune Copoeru continuându-și demonstrația. În fapt, se face o trecere de la spațiul clasic, la spațialitate și spațializare ceea ce duce la teoriile foucaultiene despre spațiu, mai exact chestiunea heterotopiilor- spațiul ca manifestare a puterii. Tot aici poate fi invocat și Soja, cu teoria despre thirdspace, adică resemnatizare a condiției (spațiale) astfel încât subiectul să-și recâștige puterea asupra propriului statut, fiind capabil să se reafirme până și spațial. Astfel, chiar dacă spațiul e suprimat, acesta are capacități resurecționare prin subiectul care-l generează, în condițiile în care, acest subiect, este stăpânul spațiului generat și nu ajunge victima propriei creații.

Spre deosebire de bătatul-cutie, baronul din copaci reușește să trăiască după principiului Thirdspace: face din poziția lui, considerată de marea majoritate ca fiind total defavorabilă, ceva privilegiat, un mod original de a trăi care-i conferă un tip special de putere. Reușește să-și valorifice pozitiv enclava, păstrând acel închis-deschis la cote optime. „Era un solitar care nu ocolea oamenii. Ba chiar s-ar fi putut spune că nu-i îndrăgea decât pe ei.”[14] Evident, în cazul Bărbatului-cutie e exact invers, acesta situîndu-se pe aceeași liniea cu personajele din *Omul din cerc*, incapabili să mai iasă din spațiul creat: „de câtva timp, majoritatea cercurilor nici nu mai ascultă de oameni. S-ar părea că sunt nenumărați cei care, odată intrați în cerc, descoperă că nu mai pot să-și deschidă cușca în care au intrat. Și că nu vor mai putea ieși, de fapt, niciodată.”[15]

Dacă ar fi să invocăm un spațiu de această factură din realitate, nu putem omite Republica Kugelmugel, cea mai mică din lume (1 singur locuitor), situată în prezent în Parcul Prater din Austria. Republica a fost construită de către arhitectul Edvin Lipburger, în anii ’80 (și-a declarat independența în 1984), și reprezintă revolta împotriva societății, respingerea acesteia în mod brutal. Situația e similară cu cea a bărbatului-cutie la o primă vedere, dar dacă tratăm chestiunea cu mai multă atenție, Lipburger e mult mai aproape de baronul din copaci. Elementul esențial care conduce în această direcție e comunicarea păstrată cu exteriorul, chiar dacă negative (s-a ajuns la procese de lezmajestate cu risc foarte mare de încarcerare a arhitectului). Într-adevăr e vorba despre un om care se închide într-o bilă, pe deasupra o declară și republică dându-i legi și tipărindu-i monedă. Toate acestea nu duc spre izolarea malignă a personajului abean, din contră, sunt un motiv în plus să-l apropiem de Cosimo, care la rândul lui vroia să întemeieze o societate a oamenilor din copaci. Planul lui a rămas însă la stadiul de proiect, nereușind să-și declare propria republic. Motivul ar fi incapacitatea de a găsi oameni care să stea, de bunăvoie în acest spațiu atipic. Dacă ar fi să invocăm teoria evoluționistă, categoric omul și-a câștigat supremația asupra lumii coborând din copaci. A urca la loc ar fi un regres imens din punctul de vedere al majorității. Cosimo era strict legat de societate, spre deosebire de Lipburger căruia i-a ajuns un singur om și spiritul său creativ, ludic, pentru a crea o republică. Șubrezenia intenției lui Cosimo de a crea republica în copaci e surprinsă în treacăt în corpusul textului când fratele acestuia, aflat în vizită în culcușul secret spune: „N-a lipsit mult ca încăperea să mi se pară un adevărat palat regal, dar îndată m-am convins că se clatină nu glumă, deoarece era de ajuns să se afle două ființe înăuntru, ca să-i

[14] Italo Calvino, *Baronul din copaci*, trad. Despina Mladoveanu, Ed. Univers, București, 1999, p89
[15] Vișniec, Matei, Omul din cerc (Antologie de teatru scurt 1977-2010), Ed. Paralela 45, Pitești, 2011, p 100

pună în primejdie echilibrul”[16] . Imaginea invocă automat o altă secvență din *Omul din cerc*, cea în care se precizează imposibilitatea existenței unui cerc prin prezența, intrarea altei ființe în incintă, fie și animal de companie. De altfel, izolarea lui Cosimo ne e reamintită la fiecare pas, deși păstrează o viață socială destul de tumultuoasă (aventuri amoroase, ajutorul dat țăranilor cu diferite ocazii în varii greutăți, implicarea în viața familiei etc). Astfel, pe lângă descrierea „palatului”, imaginea e completată de somnul în burduf ca într-un uter matern și incapacitatea, de a călători în afara granițelor pădurii. Până și animalul de companie (câinele Maximus) îi iese din raza de acțiune, îl părăsește temporar. Deși aproape de bărbatul-cutie, Cosimo e, totuși, destul de departe, situându-se la limita normalului. Normal, pentru că atipicul generează implicit un anumit tip de graniță, mai mult sau mai puțin opacă și izolantă față de lumea clasică.

Atât Kugelmugelul și modul de a acționa a lui Lipburger, respectiv viața atipică a lui Cosimo (viață în care perseverează, nefiind doar o toană a copilăriei sau o criză antisocială trecătoare) au un echivalent în antichitate: Diogene din Sinope, cinicul care se auto-izolează într-un butoi. Ca și în cazul celorlalți doi deja amintiți, tot demersul lui vine din revolta față de societatea în care trăiește. În textul lui Ch. M. Wieland care redă dialogurile lui Diogene, risipa si lipsa de moravuri sunt invocate ca fiind principalul motiv al recluziunii personajului, în timp ce la Cosimo e meniul de melci pregătit de sora răutăcioasă. În esență însă, adevăratul motiv al revoltei și găsirii unui spațiu alternativ doar al lor vine din nevoia, după cum spune Diogene în însemnările sale, de a descoperi mijlocul „ de a se putea lipsi de aprobarea voastră.”[17] Faptul e relizabil, cel puțin în cazul celor doi la reducerea existenței la strictul necesar: „sînt mulțumit că am ajuns să am nevoie numai de rădăcini, ca să-mi potolesc setea și foamea, numai de o haină de pânză de sac, să-mi acopăr goliciunea și numai de butoiul meu, să mă apăr de vânt și ploaie.”[18] Cosimo pare să iubească un pic mai mult luxul decât predecesorul său cinic, casa lui din copac fiind prevăzut cu numeroase paturi, cel puțin la început, până la descoperirea burdufului de dormit și face trocuri cu țăranii, ceea ce reflectă o implicare directă în viața socială activă. Diogene în schimb, e cel care le spune lucrurilor pe nume, e cel capabil să facă o critică socială la sânge, fără a-și menaja „victimele”, nici măcar dacă e vorba de persoane alese ale societății ca de exemplu Alexandru Macedon[19].

Prin urmare, atât Cosimo, cât și Diogene au un scop bine stabilit, un țel în ceea ce privește viața lor privată dar și cea socială, mai pe scurt, ambii au o cauză în care cred și pentru care trăiesc. Nu același lucru se poate spune despre personajul lui Abe, bărbatul- cutie, care nu are niciun țel în afară de fugă și izolare. Ceea ce vizează el e topirea în peisaj, dezumanizare etc, și toate acestea sunt date de frică sau cel puțin un disconfort acut al lumii în care trăiește. Asemeni lui se comportă și Louis, din romanul lui P. Bruckner, *Copilul divin*, fiind, de fapt, copilul superinteligent care refuză să se nască, prelungindu-și la infinit viața intrauterină. „Viața asta ce mi se propune nu-mi zice nimic.Totul a avut deja loc: la ce bun s-o iei de la capăt? (...) Lumea aceasta nu este cea bună, este o eroare a lui Dumnezeu. Adevărata

[16] Italo Calvino, *Baronul din copaci*, trad. Despina Mladoveanu, Ed. Univers, Bucureşti, 1999, p85
[17] Christoph Martin Wieland, *Dialogurile lui Diogene din Sinope*,p331 în Chrisoph Martin Wieland, *Opere alese*, vol. II, trad. Sevilla Răducanu, Ed. Univers, București, 1973 (1963)
[18] Christoph Martin Wieland, *Dialogurile lui Diogene din Sinope*,p 330 în Chrisoph Martin Wieland, *Opere alese*, vol. II, trad. Sevilla Răducanu, Ed. Univers, București, 1973 (1963)
[19] „Solicit ca Alexandru, fiul lui Filip, al Macedoniei, să fie atât de bun să se dea la o parte din soarele meu.” P397

viață este cea dinainte"[20]. Ceea ce încearcă el la un moment dat e exact același demers cu al bărbatului-cutie: închiderea lumii în existența lor în coajă de nucă. Astfel, încet, umple pântecul matern cu numeroase gadgeturi prin care își aduce lumea la picioare. Se dovedește, însă, a fi o lume surogat insuficientă. Situația lui e mult mai gravă și mai sterilă decât cutia personajului din romanul japonez. Acesta alege anumite elemente strict necesare pe care să și le ia cu sine și reduce, în esență legătura cu lumea la un soi de voieurism. Deși e o privire prin gaura cheii, mai păstrază, cu greu, ce-i drept, legătura cu exteriorul, vede o fărâmă din lumea reală. Louis, în schimb, e fătul absolut digitalizat care vede și aude, doar prin intermediul gadgeturilor, astfel, cu ceea ce reușește să ajungă în contact e percepția unei lumi proiectate prin intermediul ecranelor. Deși militează pentu spiritualitate, inutilitatea corpului și a vieții obișnuite, adică respinge umanitatea cu tot ceea ce înseamnă ea, la urmă, din cauza unei femei, Lucia, întreg sistemul său, considerat intangibil, se dărâmă. Ca și bărbatul-cutie sau oamenii din cerc, Louis ajunge victima prorpiilor lui proiecții și limitări. Refuzând lumea își refuză, de fapt, viața, iar ca să rămânem în termenii lucrării de față, acest personaj își refuză în esență, capacitatea de a crea un spațiu pozitiv, prin care să se poată dezvolta. Încercând să dețină întreaga putere și implicit cunoaștere, pierde absolut tot, fiind o ființă pierdută. El preferă recluziunea în colțul sterp teoretizat de Bachelard: „Prin multe din aspectele sale, ungherul „trăit" refuză viața, restrânge viața, ascunde viața. Ungherul este în acest caz o negare a Universului. În ungher nu vorbești cu tine însuți. Dacă îți amintești de ceasurile din ungher, îți amintești de o tăcere, de o tăcere a gândurilor"[21].

La urma urmei, fiecare e propriul lui stăpân și după cum spunea deja Céline câteva rânduri mai sus, fiecare are lumea pe care și-o face. „Dar nașterea nu mă face cetățeanul unui anume stat, dacă nu vreau să fiu" spune și Diogene în scrierile sale cu care-și decorase interiorul butoiului. Totul ține de disponibilitatea individului de a-și gestiona propria putere, propriul spațiu, capacitatea lui de a armoniza spațiul interior cu cel exterior prin spațializare.

Cercetători competitivi pe plan european în domeniul științelor umaniste și socio-economice. Rețea de cercetare multiregională (CCPE) Contract nr.: POSDRU/159/1.5/S/140863

Bibliografie

Bachelard, Gaston, *Poetica spațiului*, trad. Irina Bădescu, Ed. Paralela45, Pitești, 2005
Harvey, David *Condiția postmodernității. O cercetare asupra originilor schimbării culturale*, trad. Cristina Gyurcsik și Irina Matei, Ed. Amarcord, Timișoara, 2002
Heidegger, Martin *Ființă și timp*, trad. Dorin Tilinca, Edit. Jurnalul literar, București, 1994
Lefebvre, Henri, *The Production Of Space*, Translated by Donald Nicholson-Smith, Basil Backwell Oxford UK & Cambridge USA 1991 (1984) (pdf), p170

Mihali, Ciprian, *Alfel de spații* Ed. Paideia, București, 2001

*

Abe, Kobo, *Bărbatul-cutie*, trad. Angela Kondru, Ed. Polirom, Iași, 2007 (1973),

[20] Pascal Bruckner, Copilul divin, trad. Lucia- Cecilia Călinescu, Ed. Nemira, Bucuraşti, 1997 (1992), p32, p36
[21] Gaston Bachelard, *Poetica spațiului*, trad. Irina Bădescu, Ed. Paralela45, Pitești, 2005, pp 165-166

Bruckner, Pascal, *Copilul divin*, trad. Lucia- Cecilia Călinescu, Ed. Nemira, Bucurași, 1997 (1992)
Calvino, Italo, *Baronul din copaci*, trad. Despina Mladoveanu, Ed. Univers, București, 1999
Vișniec, Matei, Omul din cerc (Antologie de teatru scurt 1977-2010), Ed. Paralela 45, Pitești, 2011
Wieland, *Opere alese*, vol. II, trad. Sevilla Răducanu, Ed. Univers, București, 1973 (1963)

THE "BOOK OPENING" PRACTICE IN THE CONTEXT OF ROMANIAN VERNACULAR RELIGION. AN ETHNOLOGICAL READING OF SOME THEOLOGICAL LANDMARKS

Mircea Păduraru, Assist., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Often has been said that Romanian popular religion is a most fortunate encounter between Christianity and local paganism. The phenomenon was analyzed by Lucian Blaga (see the concept of "bipolar spirituality") and Mircea Eliade (see the concept of "cosmic Christianity") and from their mantle descends a number of remarkable studies. It is true that this harmony is constructed by the mind that analyses the relation – it is the result of a reflexive effort to put in agreement a number of heterogeneous data. Still, the fact that the field material itself allows such a reflection suggests that an objective ground of such a perspective could be possible. And if such a ground truly exists, then the institution of the Church, in question in this study, enjoys a plus of legitimacy within this space. There are, however, some popular practices and customs whose existence and vitality embarrass the Church and remind her of the complicated and eternally provisory character of her victory over the local religions. "The practice of divination through the Holy Book" is one of the most interesting of these practices.

Keywords: Bible divination, theology, Orthodox Church, vernacular religion, ethnology.

Când se are în vedere raportul *religie oficială/ religie populară*, termenii acestuia se înţeleg aproape de la sine în felul următor: elementele de credinţă *pre* ori *ne*creştină se află în mentalitatea şi în practica laicilor, iar Biserica luptă împotriva acestor supravieţuiri prin instituţia clericilor. Mai puţin s-a vorbit despre faptul că acest creştinism necanonic nu este numai o realitate a mirenilor, ci, *în aceeaşi măsură şi la fel de vizibil*, şi una a clericilor. Analiza de faţă se va preocupa de această latură – puţin explorată – a experienţei religioase autohtone. Primul impuls al etnologului roman este să considere practica „deschiderii cărţii" drept o contaminare păgână a unui element creştin. Eu, dimpotrivă, voi încerca să arăt că divinaţia prin „deschiderii cărţii" poate origina în însăşi practica creştină, având rădăcini în cadrul *sistemului creştin*, fiind o dezvoltare necanonică a unor elemente de dogmă creştină. Cred că explicarea coerentă a abaterii de la canon nu are nevoie de „presiunea" ori „agresiunea" poporului superstiţios, de „sinteza păgâno-creştină" – soluţia clasică la care se ajunge în astfel de situaţii. Indiferent dacă impulsul depărtării de canon porneşte de la preot sau de la mirean (de obicei ambele instanţe participă), am impresia că avem aici o excelentă ilustrare a caracterului esenţialmente vernacular al trăirii religioase. Înainte de a citi în cheie etnologică nişte repere teologice elementare, care ar putea legitima practica „din interior", e necesar să fac câteva observaţii privitoare la vechimea practicii şi la relaţia problematică (şi tocmai de aceea profund semnificativă) în care aceasta se află cu canoanele bisericii.

1. O idee despre vechimea practicii

Potrivit analizei preotului profesor Nicolae D. Necula, fenomenul „deschiderii cărţii" ar fi o inovaţie liturgică, mai precis o dezvoltare patologică a ritualului Sfântului Maslu

(Necula 1996: 243-246). Afirmaţia (preluată aşijderea şi de Dan Sandu 2004: 63-76) pare cel puţin pripită, mai ales după publicarea lucrării lui Alexandru Ofrim, *Cheia şi psaltirea* (2001). Pentru a ne face o idee cât de cât verosimilă privitoare la vechimea fenomenului trebuie să avem în vedere cel puţin şapte evidenţe: a. Incapacitatea populaţiilor convertite la religia lui Crist de a trăi religiosul în perfect acord cu *reţetarul canonic*. Faptul că trăirea *reală* a religiosului (L.N. Primiano 1995) a presupus/presupune tot felul de adaptări în raport cu normele instituţionale constituie o realitate sesizată prompt de Părinţii (*recte* Elitele) Bisericii şi confirmată de instituirea canoanelor menite să reglementeze comportamentul religios. *Cuminecarea mortului, botezul post-mortem* ori amestecul numelor de sfinţi alături de cel al vechilor zei în compoziţia diferitelor vrăji şi descântece sunt practici care dovedesc forţa acestui impuls spre *amalgamare* dintre vechi şi nou în comportamentul religios. Seriozitatea ameninţării „păgâne" e măsurată de severitatea canonului care o acuză[1]. Dacă privim cu atenţie Istoria Bisericii, vedem că această tendinţă „centrifugă" este o constantă şi priveşte întregul sistem religios, de la chestiuni sofisticate de dogmă până la cele mai modeste aspecte ale obiectelor de cult – toate constituie fapte care, din momentul instituţionalizării, îşi încearcă „rezistenţa" prin tot felul de extinderi şi prefaceri de sens şi toate şi-au găsit chiar de la naştere contrapunctul patologic, replica coruptă. Cărţile sacre nu fac excepţie de la această regulă. b. În spaţiul Occidental practica are un dosar deosebit de consistent şi de complicat. Afară de faptul că este condamnată de conciliile de la Veneţia, în 465, canonul 16, şi Auxerre, în 578, canonul 4, deci de foarte devreme, *sortes sanctorum*, cum numea Biserica practica divinaţiei cu ajutorul cărţilor sacre (Psaltire, Evanghelii, Liturghiere), constituie o „creştinare" a altor două practici mai vechi – *sortes homericae* şi *sortes virgilianae* (Harris 1888, Horst 1998). Deşi biografiile câtorva sfinţi apuseni înregistrează gesturi şi comportamente care au multe în comun cu *sortes sanctorum* (vezi, de pildă, capitolul XII, *Tolle lege; tolle lege!*, din cartea a opta, din Confesiunile Sf. Augustin 2004: 283-285), practica se pedepsea cu excomunicarea. c. Totuşi, pentru că „deschisul cărţii" presupune existenţa *cărţii*, cercetarea naşterii ritualului trebuie să se afle cumva în legătură cu începuturile obiectului "carte" în civilizaţia română, or acest detaliu „instrumental" ne-ar forţa să considerăm calculul cronologic începând cu sau după secolul al XVI-lea, când cărţile au început să se tipărească şi să circule, chiar dacă în exemplare puţine şi în medii închise, în civilizaţia română. Deşi nimeni nu poate fi sigur că practica nu a existat şi cu ajutorul cărţii netipărite, ca în Occident, ne mulţumim să remarcăm că cel puţin începând cu a doua jumatate a secolului al XVI-lea practica are toate condiţiile „necesare şi suficiente" de existenţă. d. Alexandru Ofrim aduce la lumină un document istoric care localizează practica cel mai adânc în timp: „Prima informaţie documentară despre existenţa păscălarilor o găsim într-o ordonanţă circulară (în limba română) emisă în octombrie 1787 de contele Kristofor Nicky, preşedintele Consiliului de locotenentă maghiar şi adresată preoţilor români, *Pentru cei care caută în păscălie sau cu cărţile umblări fac din ţară în ţară,* care precizează: «Pentru aceea, Bine Cucernicia Ta, ca sub orânduiţii preoţi parohielnici toată grija şi

[1]Canonul 86, Sinodul Ecumenic al 6-lea precizează: „Nimeni să dea Euharistia trupurilor celor moarte, că scris este: «Luaţi, mâncaţi» [Matei 26:26]. Iar trupurile morţilor, nici a lua pot, nici a mânca. TÂLCUIRE: Fiindcă, după Zonará, obicei vechi era a împărtăşi cu Euharistia, adică cu Dumnezeieştile Taine trupurile cele moarte; pentru aceasta sfinţii Părinţi opresc a nu se mai urma aceasta. De unde se înţelege că nici a boteza cineva pe morţi se cuvine". (Pidalion, 225). A se vedea de pildă canonul 72 al Sf. Vasile cel Mare, cel mai aspru, prin care vrăjitorii se canonesc asemenea ucigaşilor, iar femeia vrăjitoare se canoneşte şase ani cu 500 de metanii pe zi.

socoteală să dai. Mai puţină slobozenie să nu se dia. Ci dacă prin sate, oraşe a umbla şi de la oameni cu făţărnicie bani a strânge să vor afla, să se oprească deîndată sau Mie sau Judecăţii Mireneşti să se descopere»" (Ofrim 2001: 300). e. Motivul circulă şi în folclorul literar. În 1850, Ludwig Adolf Staufe culegea o legendă intitulată *Popa prezicator* pe care a publicat-o în 1899, la Berlin. De altfel, cercetările mai noi au descoperit peste 35 de variante ale acestei legende localizate în toate provinciile române (Staufe 2010: 190-193). Este inutil să mai precizăm că, dacă motivul "deschiderii cărţii" este atestat sub forma coagulată şi unitară a legendei în 1850, atunci existenţa socială a practicii, punct de plecare al legendei, trebuie să fie mult mai îndelungată. De altfel, în *Cheia şi psaltirea*, Alexandru Ofrim oferă şi el un dosar folcloric şi literar al motivului „deschiderii cărţii" – vezi capitolul intitulat *Zodierii şi pâscălarii în folclor şi în literatură*. f. Folcloristul Ion H. Ciubotaru a descoperit la ţăranii din Moldova o folosire similară a carţii sacre. În cazul muribunzilor care sufereau mult, consemnează cercetătorul ieşean, preotul era/este chemat să oficieze „deschiderea cărţii". Astfel „dacă molitfa Sfântului Vasile se deschide pe roşu, mai trăieşte, dacă se deschide pe negru, moare. S-arată şi în cât timp" (Ciubotaru 1999: 38). g. În fine, există şi mărturii literare care atestă practica. E semnificativ că scriitorul şi diaconul caterisit Ion Creangă strecoară în finalul povestirii Popa Duhu (1881) câteva ironii privitoare la citirea viitorului în cărţile sfinte de către preoţi, iar prozatorul şi distinsul preot Ion Agârbiceanu are o nuvelă (Păscălierul, 1920) în care pe cca. 70 de pagini descrie ritualul cu lux de amănunte. E de prisos să mai subliniem şi cu acest prilej că, dacă ritualul a ajuns obiectul ironiei literare în 1881, atunci viaţa sa „socială" trebuie să fi fost mult mai lungă. Prin urmare, coroborând cele şapte evidenţe, se poate lucra cu ipoteza provizorie că, în spaţiul României de astăzi, fenomenul de care ne ocupăm trebuie datat cel mai târziu începând cu secolul al XVI-lea. Opinia susţinută de Sandu şi Necula, potrivit căreia „deschisul cărţii" ar fi un fenomen de „dată recentă", este neîntemeiată.

2. Problema canoanelor

În ciuda existenţei îndelungate a practicii, aceasta nu este anatemizată *textual* de nici un canon. Din luările de poziţie ale diferiţilor preoţi, care exprimă *dintr-o perspectivă personală* punctul de vedere al Bisericii, aflăm că este interzisă. De pildă, un preot afirmă că „ritualul" ilustrează un caz clasic de impostură („Cel ce practică ghicirea în Sfânta Evanghelie este un escroc, iar cel care cere să i se deschidă Sfânta Evanghelie este un înşelat", afirmă Preot Florin Ionescu 2011), amputând astfel practica de orice urmă de supranatural. Arhiepiscopul Antonie Plămădeală consideră practica drept o expresie a „falsului misticism", iar Ilie Cleopa, raportând practica la canoanele creştine, o încadrează la capitolul „vrăjitorie cu cele sfinte" („Ghitia este ghicirea sau vrăjitoria prin lucruri sfinte, precum ghicirea prin Psaltire, numită astăzi deschiderea pravilei; ghicirea cu obiectele bisericii, cum ar fi resturi de veşminte clericale, cheia bisericii, cenuşa din cădelniţă, scrierea unor nume pe toacă, pe clopote, pe ziduri de biserică sau introducerea lor în candele etc.", Cleopa: 131), recunoscând ritualului capacitatea de a provoca supranaturalul, dar cu ajutorul forţelor răului. Însă înţeleasă ca „vrăjitorie prin lucruri sfinte", practica este sancţionată, ca mod de gândire, de Sf. Ioan Chrisostom însuşi. Pentru acesta, fermecătorii şi descântătorii care pomenesc sfinţii în

incantaţiile lor actualizează în comunitatea creştină şi cu limbaj creştin un comportament păgân[2].

Afară de aceste puncte de vedere neoficiale, mai amintim că pravilele româneşti – *Pravila de la Govora*, 1640 (1884: 67), *Pravila de la Târgovişte*, 1652 (1962: 48, 58, 65, 323), *Hristoitia Sfântului Nicodim Aghioritul*, 1799 (2001: 159, 162), *Pidalionul de la Mănăstirea Neamţ*, 1844 (1993: 213-214) sau, mai recent, *Pravila bisericească* a Ieromonahului Nicodim Sechelarie (1999: 478-482) – conţin toate articole clare împotriva vrăjitoriei, dar, cum am precizat mai sus, nici una nu conţine *textual* interdicţia divinaţiei prin „deschiderea cărţii" de către preot. Or, vom vedea, această absenţă este extrem de semnificativă şi plină de consecinţe. Totuşi, preoţii care performează ritualul nu cred că se abat de la învăţătura Bisericii. Dimpotrivă, ei lasă să se înţeleagă că „deschisul cărţii" ar fi chiar dovada unei înălţimi spirituale greu de atins (vezi Ofrim 2001, Păduraru 2014a, b). Încerc în cele ce urmează să interpretez fenomenul ca expresie a raportului tensionat dintre *reperele creştinismului instituţional* şi *manifestările inevitabile ale religiozităţii trăite*, convins fiind de faptul că actualizarea credinţei religioase produce întotdeauna *o depărtare* de normele/reţetele instituţionale (L.N.Primiano 1995), depărtare de care nu e vinovat întotdeauna substratul păgân pe care stă religia creştină.

3. „Deschiderea cărţii" în perspectivă teologică

a. Citit cu inocenţă, adică fără savantele reperele interpretative dogmatice, mai tot Vechiul Testament proiectează un paradox viguros. Deşi avem exprimată clar interdicţia divinaţiei, din care pravilele şi canoanele citează copios, mai toate marile personalităţi ale Vechiului Testament vorbesc cu Dumnezeu şi află de la el viitorul, trecutul şi tot felul de informaţii inaccesibile omului obişnuit. Din acest punct de vedere se poate spune că ceea ce textul neagă explicit afirmă şi ilustrează într-un alt sistem de lectură. Pe de altă parte, când cei care vor să afle viitorul nu au parte de o comunicare cu IHVH precum cea a marilor patriarhi, „gură către gură", se foloseşte divinaţia, şi aceasta chiar la recomandarea lui IHVH. Se ştie însă că în Vechiul Testament existau, pe lângă instituţiile divitatorii oficiale, enigmatica Urim şi Tumim (Exodul 28:30, Leveticul 8:8, Numeri 27:21 ş.a.) şi tragerea la sorţi (Leveticul 16:7-10 sau Faptele Apostolilor 1: 26 în Noul Testament), şi o serie de modalităţi divinatorii neoficiale („lâna" udă sau uscată în Judecători 6: 36-40, apariţia unui semnal verbal dinainte stabilit în 1Samuel 14: 8-14 ş.a.m.d.), mijloace care, în afara „relaţiei privilegiate cu Dumnezeu", prezentau un indice mare de hazard şi arbitrar. Din perspectivă teologică, desigur, acest comportament, chiar când nu e vorba de marii patriarhi, constituie parte a unei istorii cu un regim excepţional. Însă pentru cititorul (sau „auzitorul") inocent precedentul ilustrat de exemplele veterotestamentale rămâne: deşi practicile divinatorii sunt interzise, iată că „marii patriarhi" (şi nu numai ei) le fac în anumite situaţii, iar rezultatul căutat este aflat. Trebuie remarcat că gesturile, vorbirea şi actele cu care şi prin care aceştia se raportau la divinitate sunt fapte care, din pricina caracterului lor special şi a eficienţei lor extraordinare,

[2] Partea cea mai înspăimântătoare a înşelăciunii este că, sfătuindu-te şi cerându-ţi noi să te îndepărtezi de ele, crezând că te aperi zici: «Femeia aceasta nu face decât să spună descântece şi este creştină, pentru că nu rosteşte altceva decât numele lui Dumnezeu». Uite, pentru asta o urăsc în primul rând şi mă întorc cu scârbă de la ea, fiindcă se foloseşte de numele lui Dumnezeu ca să-l hulească. *Spunând că e creştină face ce fac şi idolatrii*"(s.n.) (Ioan Chrisostom, 74).

au provocat imitaţia şi, mai apoi, au dat naştere mai multor tradiţii paralele care îşi disputau supremaţia asupra domeniului sacru – vezi conflictul dintre profeţii „adevăraţi" şi cei „mincinoşi". E drept, şi Noul şi Vechiul Testament ţin să discearnă între profeţi şi să ofere un *temei originar* (care *nu este un cadru instituţional*!) al exerciţiului divinatoriu. Acest argument originar pe care se întemeia realitatea şi eficienţa exerciţiului divinatoriu era dat de „relaţia privilegiată cu Dumnezeu" de care se bucura divinatorul/profetul. În acest plan se făcea diferenţa. Prin urmare, dacă tabloul formulat mai sus nu e greşit, atunci putem întrevedea o cale posibilă de justificare a abaterii de la canon: preluarea schemei generale a comportamentului „privilegiaţilor lui Dumnezeu" şi actualizarea sa, astăzi, în perspectiva unui efect similar. Dacă mai menţionăm că printre gesturile divinatorii făcute de „mari patriarhi" în istoria biblică se găseau şi elemente neoficiale, circumstanţiale, care prezentau în aspectul lor concret un indice mare de hazard, dar care îşi conţineau justificarea în tăria relaţiei de prietenie cu Dumnezeu, atunci în mod simetric şi preotul contemporan poate face la fel, invocând acelaşi temei originar, respectiv statutul de privilegial al lui IHVH. Iar dacă obiectul din ritualul divinatoriu neoficial nu era clar, ci circumstanţial, adesea modest ca demnitate în sine, cu atât mai mult s-ar putea folosi în acest scop, acum, un obiect „tare" şi „demn" precum Evanghelia.

b. Să ne apropiem de problemă dintr-o perspectivă complementară. Creştinismul proclamă un Dumnezeu personal, iar pentru Ortodoxie, în contextul căreia se pune problema de faţă, înţelegerea acestui fapt este de o importanţă covârşitoare. Păstrând în minte acest element de dogmă, putem considera că religia creştină (în toate variantele ei) prezintă două aspecte: unul instituţionalizat, care furnizează structura de interdicţii/cadrul formal pentru experienţa religioasă, şi unul personal/relaţional, în care problema se pune în termeni de libertate. *Dimensiunea instituţională* oferă stabilitate sistemului, repere dogmatice şi morale fixe; *dimensiunea personală/relaţională*, dimpotrivă, constituie aspectul dinamic, surprinzător şi emotiv. Religia ca sistem stabil conservă şi fereşte de „patologii", este condiţia durabilităţii. Însă religia ca bucurie a libertăţii, ca celebrare a relaţiei personale cu Creatorul universului, cum spune Rudolf Otto (de altfel, temă cardinală la Dumitru Stăniloae, Ioannis Zizioulas, Christos Yannaras, Hans Urs von Balthasar ş.a.), deşi este aspectul care, teoretic, are greutate mai mare în cadrul acestei ecuaţii, este o chestiune care produce inevitabil derută în sistem, dacă este într-adevăr asumată plenar, deoarece exerciţiul acestei libertăţi poate căpăta uşor expresia sfidării canoanelor. A se vedea cazul misticilor[3]. Prin urmare, în contextul opoziţiei dintre aspectul religiei ca celebrare a relaţiei personale cu Divinitatea, o relaţie eu-tu, în sens buberian, şi aspectul instituţionalizat al acesteia, manifestat prin instituţia canoanelor (care presupune un raport rigid şi impersonal), cum am putea aşeza subiectul studiului nostru? Ne întrebăm: dacă preoţii despre care vorbim consideră a fi ajuns tocmai la acest stadiu al devenirii spirituale în care asemenea suspendări ale canonului sunt, de fapt, expresii ale înălţimii duhovniceşti? Dacă vom privi la portretele acestora făcute de credncioşii lor (sau chiar la autoportrete), vom vedea că toate proiectează imaginea insului excepţional, a „elitei spirituale" care se situează deasupra canonului – călăuză a debutanţilor pe drumul vieţii spirituale. Este oare un fapt de ignorat că imaginarul preoţesc şi monastic are în centru tocmai imaginea insului excepţional, o figură profetică aidoma celor veterotestamentare sau din

[3] Fenomenul e amplu. Trimitem doar cazurile "nebunilor întru Hristos" din Grecia şi Rusia.

Pateric? Şi oare credincioşii care apelează regulat la această practică nu văd în preot exact o figură de acest fel, adică preotul ieşit din tipare şi care îndrăzneşte să facă ceea ce ceilalţi nu fac?

c. Când ortodoxul mărturiseşte că Dumnezeu este Atoateţiitorul, el afirmă o legatură invizibilă între divinitate şi orice lucru din lume, animat sau inanimat: în toate există logosul divin care le uneşte, le conferă sens şi stabilitate ontologică. Pentru că raţiunile divine (*logoi*) se află în toate câte există, se poate afirma că toate lucrurile sunt prilejuri de manifestare a dumnezeirii. În acest sens, cosmosul întreg vorbeşte despre Dumnezeu şi constituie revelaţie. Psalmul 19 este, în lectură areopagitică, o concretizare a acestei intuiţii. Nu insistăm, a se vedea Dionisie Areopagitul şi Maxim Mărturisitorul (Dionisie Areopagitul: 135-176, 177-228). În coerenţa acestui mod de gândire, tradiţia creştină răsăriteană consideră că obiectele de cult au un statut aparte între lucrurile lumii, căci constituie „spaţii" privilegiate de manifestare a „energiilor divine". În cadrul acestei categorii de obiecte, icoanele şi Evanghelia se situează la cel mai înalt grad de cinstire: ele stau în legătură directă cu Hristos şi constituie actualizarea sensibilă a persoanei sale – *Faţa* şi *Cuvântul* Domnului[4]. Graţie legăturii lor speciale cu „prototipul", ele sunt totodată şi „canale" prin care "energiile divine" se revarsă abundent în lume. De aceea creştinii ortodocşi scot obiectele de cult pe ogoare în momente de secetă, iar bolnavii se expun icoanei cu speranţa însănătoşirii. Deşi în experienţa religioasă răsăriteană obiectul „icoană" are o „biografie" mai bogată în miracole decât obiectul „Evanghelie", "cuvântul" şi "faţa" sunt aspecte inseparabile ale persoanei lui Hristos. Icoana, acest „cuvânt plasticizat" (D. Stăniloae), e percepută mai mult afectiv, tocmai graţie expresivităţii sale, şi în această dimensiune sensibilă stă forţa ei, în vreme ce Evanghelia e percepută mai mult ca experienţă cognitivă, cu toate că, în timpul Liturghiei, ea devine sensibilă – voce a lui Hristos însuşi. Însă important pentru discuţia de faţă este că Evanghelia e un obiect de cult care poate provoca miracolul, ea conţinând într-o măsură superlativă „energiile divine".

Prin urmare, dacă s-a admis teologic prezenţa privilegiată şi concentrată a „energiilor divine" în obiectele sfinte, atunci şi Evanghelia ca obiect prezintă toate datele supranaturale pentru a fi implicată într-un ritual de tipul „deschiderii cărţii". În definitiv, dacă Evanghelia cuprinde Adevărul ce oferă slobozenia, de ce nu ar comunica ea – în virtutea „energiilor divine" pe care le poartă şi în condiţiile manevrării sale de către o elită spirituală (un sfânt, „un privilegiat al divinităţii" cum se prezintă preotul bibliomant) – ceva în privinţa credinciosului? Un adevăr folositor într-un sens imediat, pragmatic, pe lângă revelaţia pe care o comunică în mod absolut? La fel ca celelalte două „argumente" şi această chestiune dogmatică poate deveni un „spaţiu" prin care se poate forţa legitimarea teologică a practicii „deschiderii cărţii".

Deci această iniţiativă necanonică se poate integra practicilor creştine pe trei căi: 1. în sensul reactualizării unui tip de gest excepţional care se integrează, într-un fel sau altul, în Marea Tradiţie a Patriarhilor şi Apostolilor"; 2. ca celebrare a libertăţii de manifestare în relaţia cu IHVH, în care persoana umană, asemenea lui Avraam de odinioară, îşi îngăduie un comportament atipic în raport cu acesta; 3. ca mod distinct (insolit?) de folosire a „energiilor

[4] În privinţa esenţei şi ideii icoanei dar şi a relaţiei dintre *Cuvântul Domnului* şi *Faţa Domnului* trimitem la studiile lui D. Stăniloae, *O teologie a icoanei. Studii*, postfaţă de Matei Adrian Alexandrescu, volum îngrijit de Ştefan Ionescu-Berechet (Bucureşti: Editura Fundaţiei Anastasia, 2005).

divine", care se revarsă în lume prin obiectul de cult (cartea sacră, Evanghelia) de către o elită religioasă, o folosire în multe privinţe asemănătoare folosirii icoanelor. Interesant şi oarecum ironic este că cele trei aspecte ale creştinismului răsăritean, al căror contrapunct necanonic l-am formulat, deşi sunt rodul unui foarte consistent efort de conceptualizare teologică, ajung să fie locuri prin care se poate forţa legitimarea unui fenomen de tipul „deschiderii cărţii". Oricum, în lumina argumentelor de mai sus, putem considera că avem în faţă o *practică creştină*. Chiar dacă este necanonică, ea se poate înţelege foarte bine ca o dezvoltare vernaculară a unor elemente fundamentale de dogmă.

4. Concluzii

Practica „deschiderii cărţii" poate origina, e drept, şi într-o influenţă dinspre divinaţia magică locală, remarcând aici o mişcare dinspre popor spre cler. În acest sens, practica ar fi produsul unei negocieri dintre o serie de aşteptări ale credincioşilor şi disponibilităţile preotului – ceea ce ar fi în acord cu inertiile de înţelegere ale etnologiei româneşti: sinteza creştinism/păgânism ar fi cu acest prilej minunat exprimată. În acest studiu însă am arătat că naşterea practicii se poate explica şi fără apelul la presiunea „poporului superstiţios". Ce-i conduce pe aceşti preoţi spre o lectură *insolită* a reperelor religioase consacrate instituţional? Cel puţin trei lucruri: pe de o parte e vorba de o exigenţă de ordin pragmatic, căci acest ritual produce experienţa sacră, de care şi el, şi credincioşii săi au nevoie, pe de altă parte practica constituie un răspuns, o formă de „rezistenţă" a preoţilor la politicile şi la exigenţele elitelor bisericeşti, celor din vârful ierarhiei instituţionale şi, în fine, constituie o modalitate distinctă de actualizare, apropriere a a unor dogme creştine. Asumarea şi apropierea credinţei religioase, a demonstrat-o Primiano în *Vernacular Religion and the Quest for Method in Religious Studies* (1995), nu se poate face fără interpretare. Or aceasta presupune adaptarea, reconfigurarea datelor credinţei religioase în raport cu caracteristicile persoanei religioase, cu contextul său, epistema sa ş.a.m.d. Aşa se explică distanţa care creşte între aspectul instituţional al religiei şi cel vernacular. Din punctul de vedere al acestui proces, conceptul de *religie oficială* este fără aderenţă la real. Nimeni, niciodată nu trăieşte religia oficial, iar *religia trăită* este esenţialmente *religie vernaculară*, fie că actorul religios este popă de ţară, arhiepiscop ori simplu ţăran.

5. Bibliografie

Nicolae D. Necula, *Tradiţie şi înnoire în slujirea liturgică*, Galaţi, Editura Episcopiei Dunării de Jos), 1996.

Dan Sandu, „Vrăjitoria şi practicile magice, forme suspecte de religiozitate", *Teologie şi viaţă*, XIV(LXXX)/2004, nr. 1-6, 63-76.

Pr. Florin Ionescu, articol postat pe site-ul official al Episcopiei Slatinei şi Romanaţiilor, http://www.episcopiaslatinei.ro/2011/04/06/superstitii-si-practici-condamnate-de-biserica-deschiderea-evangheliei-practica-necrestina/.

Antonie Plămădeală, *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Alba-Iulia, Editura Reîntregirea, 2004.

Ne vorbeste părintele Cleopa, vol 4, ed. a II-a, îngrijită de Arhimandrit Ioanichie Bălan (Vânători-Neamţ: Mănăstirea Sihăstria, 2004), 131.

Ofrim, Alexandru, *Cheia şi psaltirea*, Bucureşti, Editura Paralela 45, 2002.
Staufe, Ludwig Adolf, *Basme populare din Bucovina*, transcrierea textelor în limba germană şi introducere de Helga Stein, traducere din limba germană, cuvânt înainte şi note de Viorica Nişcov, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2010.
Ciubotaru, Ion H., *Marea trecere. Repere etnologice în ceremonialul funebru din Moldova*, Bucureşti, Editura Grai şi Suflet, 1999.
Pravila de la Govora sau Pravila cea Mică(1640), editată de Academia Română, Bucureşti, Academia Română,1884.
Pravila de la Târgovişte sau Pravila cea Mare (1652), ediţia a fost întocmită de Colectivul de Drept Vechi Românesc, condus de Academician Andrei Rădulescu, Bucureşti, Academia Republicii Socialiste Romania, 1962.
Sf. Nicodin Aghioritul, *Hristoitia sau Bunul moral al creştinilor* , prefaţă de Ioana şi Antonie, schimonahii din sfântul Munte Athos, Bacău, Editura Bunavestire, 2001.
Pidalionul. Canoanele Bisericii Ortodoxe Române, Mănăstirea Neamţ (1844) (Bucureşti: Editura Institutului de Arte Grafice „Speranţa", 1993.
Ieromonah Nicolae Sachelarie, *Pravila bisericească* , Prahova, Parohia Valea Plopului, 1999.
Sf. Ioan Gură de Aur, *Diavolul şi magia*, traducere din limba greacă de Zenaida Anamaria Luca, Suceava, Editura Panaghia, 2002.
Primiano, Leonard Norman, „Vernacular Religion and the Quest for Method in Religious Studies", *Western Folklore,* 54, January, 1995, 37-56.
Horst 1998: Pieter W. van der Horst, "Sortes: Sacred Books as instant Oracles in late Antiquity" in *The Use of Sacred Books in the Ancient World*, eds. L.V. Rutgers, P.W. van der Horst…, Peeters, Leuven.
Harris 1888: J. Rendel Harris , *The "Sortes Sanctorum" in the St. Germain Codex (g1),* The American Journal of Philology, Vol. 9, No. 1.
Sf. Augustin, *Confesiuni*, Traducere din latină, studiu introductiv şi note de Gh. I. Şerban, Bucureşti, Editura Humanitas, 2007
Sf. Dionisie Areopagitul, *Opere complete* (*şi Şcolile Sf. Maxim Mărturisitorul*), traducere, introducere şi note de Pr. Dumitru Stăniloae, ediţie îngrijită de Constanţa Costea (Bucureşti: Paidea, 1996).
Păduraru, Mircea, „Practica «deschiderii cărţii» şi provocarea reflexelor de înţelegere ale etnologiei româneşti. Caracterul problematic al opoziţiei religie populară/religie oficială şi conceptul preferabil de *religie vernaculară*" , *Transilvania,* Sibiu, 7/ 2014.
Păduraru, Mircea, „Practica «deschiderii cărţii» şi provocarea reflexelor de înţelegere ale etnologiei româneşti. Schiţă etnografică a instanţelor participante la ritualul deschiderii cărţii", *Transilvania*, 8/2014.

**Această lucrare a fost publicata cu sprijinul financiar al proiectului „Sistem integrat de îmbunătăţire a calităţii cercetării doctorale şi postdoctorale din România şi de promovare a rolului ştiinţei în societate", POSDRU/159/1.5/S/133652, finanţat prin Fondul Social European, Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.*

DIFFICULTIES IN TRANSLATION – RENDERING THE ONOMATOPOEIA INTO ANOTHER LANGUAGE

Roxana Corina Sfetea, Prof., PhD and Cristina Veronica Andreescu, Assist. Prof., PhD, "Carol Davila" University of Medicine and Pharmacy, Bucharest

Abstract: This paper focuses on the difficulties of translating onomatopoeias into another language, specifically from Romanian into English. In order to translate onomatopoeias it is necessary first of all to define this lexical unit and to specify its status. The theoretical framework on which the translation of onomatopoeias is based is taken from the works of J. P. Vinay and J. Darbelnet and the subsequent refinements made by Professor Teodora Cristea. Finally, this paper provides examples of translations of onomatopoeias using the indirect procedure of equivalence.

Key words: onomatopoeia, linguistic sign, translation, equivalence.

Problemele ridicate de traducerea dintr-o limbă într-alta sunt vechi, însă în cazul traducerii onomatopeelor, prima problemă este legată chiar de statutul acestora, şi anume ce sunt onomatopeele? În limbile română şi engleză, onomatopeele au fost tratate fie ca un sub-tip de interjec⇔ie, în special în gramatici, fie ca un tip de simbolism fonetic, în special în lucrările de lingvistic| ∏i pragmatic|.

Astfel, în gramaticile limbii române, onomatopeea a fost considerată un tip de interjecţie: "Limba român| contemporan|" (I. Iordan, 1956), "Gramatica limbii române" (1963), "Sinteze de limba român|" (Th. Hristea, 1981), "Gramatica de baz| a limbii române" (I. Coteanu, 1982), "Gramatica pentru to⇔i" (M. Avram, 1997). În studiul "Interjec⇔ia ∏i onomatopeea în limba român|" (1971), Constantin Dominte este singurul care a afirmt că interjec⇔ia ∏i onomatopeea, în ciuda faptului că au fost tratate împreun| sub denumirea comun| de >interjec⇔ii=, trebuie considerate unit|⇔i distincte ∏i le-a definit separat pe baza criteriului referentului, deoarece acestea sunt distincte nu numai prin natur| ∏i origine, ci ∏i din punct de vedere extralingvistic ∏i diacronic. Mai mult, sub aspect semiotic, interjecţiile şi onomatopeele sunt semne lingvistice motivate absolut, diferite din punctul de vedere al referentului ∏i al motivării.

În gramaticile limbii engleze scrise de autori români, cum ar fi de exemplu Leon Levi̧tchi ("Gramatica limbii engleze", 1958; "Limba engleză contemporană", 1970), onomatopeea este considerată un tip de interjec⇔ie, pe baza defini⇔iei "*interjec⇔iile exprim/ - f/r/ a le denumi - sentimente, manifest/ri de voin⇔/ ale vorbitorului sau imit/ri de sunete ∏i zgomote din lumea înconjur/toare*" ("Gramatica limbii engleze", 1962:123). Pe baza clasificării din punctul de vedere al conţinutului, onomatopeea este una dintre cele trei categorii de interjec⇔ii, respectiv o interjecţie care exprimă o imitare, celelalte două categorii fiind interjec⇔iile care exprim| emo⇔ii şi cele care exprim| voin⇔a sau sunt imperative.

În mod surprinzător, gramaticile limbii engleze scrise de autori englezi nu fac practic nicio referire la interjec⇔iile ∏i onomatopeele din limba engleză. În lucrarea "Advanced

English Language" (1997:76) Sarah Thorne pomeneşte onomatopeea în capitolul de retoric| şi o defineşte ca fiind "*termenul folosit când sunetele unui cuvânt se leag/ direct de sensul s/u.*"

Considerate un tip de cuvinte expresive, onomatopeele sunt tratate pe larg de Otto Jespersen în lucrarea "Language - Its Nature, Development and Origin" (1959:396-411), în capitolul "Sound Symbolism". "Onomatopeele propriu-zise" sau "cuvintele ecou" sunt incluse printre cuvintele cu simbolism fonetic, fiind cuvinte care realizează o "*imitare direct/ a sunetelor*". Această imitare este afectată de incapacitatea organelor de vorbire de a reproduce perfect toate sunetele nearticulate, ceea ce face ca selectarea complexului sonor s| fie relativ accidental|. În consecinţă, sunetul scos de cocoş este exprimat diferit în limbi diferite: *cock-a-doodle-doo* (englez|), *kykeliky* (danez|), *kukeliku* (suedez|), *kikeriki* (german|), *coquelico* (francez|) şi *cucurigu* în română.

Indiferent cum şi de cine au fost tratate onomatopeele în română şi în engleză, întotdeauna le-a fost recunoscută capacitatea de a imita fonetic sunete ∏i zgomote din natur|, precum şi poziţia semiotică diferită, în sensul că, în mod similar interjecţiilor, onomatopeele sunt semne lingvistice motivate.

În lucrarea "Onomatopeea şi simbolismul fonetic" (2005:76) am definit onomatopeea după cum urmează: "*onomatopeea este un morfem invariabil, cu form/ sonor/ imitativ/, cu caracteristici prozodice* (intona⇔ie exclamativ|), *sintactice* (element predicativ regent), *func⇔ionale* (valoare de fraz| global|) ∏i *semantico-pragmatice* (func⇔ie descriptiv| - exprim| în mod indirect ∏i conven⇔ional referen⇔ii)".

Din punctul de vedere al referentului, onomatopeele pot fi împărţite în două mari categorii semantice, respectiv onomatopee care se referă la obiecte, categorie subîmpărţită în alte două categorii, şi anume onomatopee care reproduc sunete şi zgomote naturale (*bum, buf, pleosc, pic, trosc, ţanc, vâj, zdrang*) şi onomatopee care reproduc sunete şi zgomote ale unor obiecte create de om (*cling, hodorog, tic-tac, hâr, ţac, zbâr*), şi onomatopee care se referă la fiinţe. La rândul său, această categorie se subîmparte în onomatopee care se referă la oameni, respectiv onomatopee care reproduc sunete sau zgomote naturale emise de om ca rezultat al unor acţiuni voluntare (*tralala, ghiorţ, pleasc, ptiu, treanca-fleanca*) sau ca reacţii fiziologice spontane (*hâc, sfor, hapciu, pârţ*) şi care redau mişcări (*şontâc, târş, ţac-pac, hâţa, hop*) şi onomatopee care se referă la animale, mamifere şi păsări domestice sau sălbatice (*chiţ, ham, mâr, miau, guiţ, mac, mor*), subîmpărţite în diferite subcategorii în funcţie de referentul lor specific.

O mare parte dintre onomatopee sunt polisemantice (polifuncţionale) numai în categoria din care fac parte. Un exemplu din limba engleză este onomatopeea *bang*, care face parte din prima categorie (onomatopee care se referă la obiecte). În subcategoria onomatopeelor care reproduc sunete şi zgomote naturale, onomatopeea *bang* reproduce sunetul făcut de căderea unui obiect din metal, sunetul făcut de căderea pe o suprafaţă tare, sunetul făcut de ciocnirea unor obiecte sau de lovirea a două obiecte din metal şi sunetul făcut de o lovitură într-un metal sau lemn, iar în subcategoria onomatopeelor care reproduc sunete şi zgomote ale unor obiecte făcute de om, aceasta reproduce sunetul făcut de o tobă, de un ciocan, de o căruţă, de descărcarea unei arme de foc, de deschiderea sau închiderea bruscă a unei uşi etc.

Trebuie remarcat însă faptul că onomatopeele referitoare la animale nu pot fi polifuncţionale, deşi există unele onomatopee care pot fi considerate sinonime, cu toate că de fapt acestea redau nuanţe ale sunetelor emise de acelaşi referent. Un exemplu în acest sens sunt onomatopeele din limba engleză care redau sunetele scoase de câine: *bow-wow, woof-woof*; *howl, yowl* (urlet); *yap, yelp* (schelălăit); *g-r-r, growl* (mârâit).

În lucrarea "Stylistique comparée du français et de l'anglais" (1977), J.P. Vinay şi J. Darbelnet au descris şapte procedee de traducere care pot fi utilizate pentru a efectua traduceri directe (literale) sau oblice. Dintre acestea, singurul procedeu care poate fi folosit pentru traducerea onomatopeelor este echivalenţa, deoarece acest procedeu presupune numai o identitate de situaţie şi recurge la mijloace stilistice şi structurale complet diferite.

Ex. *Duminicile bâzâiam la strană şi hârşti! câte un colac!* (I. Creangă, "Amintiri din copilărie")

On Sundays we would hum away in the pew and, slap! bang! there was a cake for each of us pinched from the offerings.

(Cartianu, A., Johnston, R. C., "Memories of My Boyhood. Stories and Tales")

Teodora Cristea remarca faptul că, în vederea definirii echivalenţei, lingvistica comparată foloseşte două criterii: "*primul este legat de dimensiunea limbii (echivalenţa situaţiilor enunţiative), al doilea este pur lingvistic (topirea completă a enunţului sursă).*" ("Stratégies de la traduction", 1998:167). Autoarea a operat o distincţie în cadrul echivalenţelor, şi anume echivalenţe *stricto sensu* - în care sunt satisfăcute ambele condiţii (echivalenţa având statutul de procedeu indirect) şi echivalenţe *largo sensu* în care numai condiţia de corespondenţă a situaţiei enunţiative este satisfăcută (procedeu de traducere directă).

Conform autoarei, onomatopeele *"pot fi considerate enunţuri al căror transfer indirect se poate face numai la nivel enunţiativ deoarece traducerea se poate efectua numai plecând de la o percepţie globală în care intervine dimensiunea pragmatică.*" (1998:27). În consecinţă, elementele situaţiei enunţiative, respectiv spaţiul şi timpul comunicării, participanţii la enunţare şi intenţiile enunţiative, au de cele mai multe ori ca rezultat reorganizarea mijloacelor lingvistice folosite.

În concluzie, traducerea onomatopeelor implică punerea în echivalenţă pe de o parte a mesajului (prin interpretarea funcţiei enunţiative descriptive) şi pe de altă parte a formei. În acelaşi timp, caracterul relativ al imitării sunetelor şi zgomotelor naturale sau produse de obiecte sau de fiinţe ridică probleme de natură fonematică.

Punerea în echivalenţă a onomatopeelor din limba română cu cele din limba engleză confirmă şi afirmaţia lui M. Ballard conform căruia "*traducerea este atât literală, când aceasta este potrivită, cât şi prin adaptare, atunci când aceasta este necesară*." ("La traduction à l'université - Recherches et propositions didactiques", 1993:233).

Din punctul de vedere al formei, se constată în primul rând că în ambele limbi există onomatopee cu echivalenţi lexicali identici sau cvasi-identici (adică diferenţiaţi numai printr-un singur fonem), datorită legăturii 'motivate' dintre semnificat şi semnificant, rezultate din perceperea şi reproducerea similară, prin imitare, a aceluiaşi referent, care se pot traduce 'direct', prin echivalenţe *largo sensu.*

Ex. *Şi pornind eu cu demâncarea, numai ce şi aud pupăza cântând: Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!* (I. Creangă, "Amintiri din copilărie")

No sooner did I set out with the rations than I heard the hoopoe singing: Poo-poo-poop! Poo-poo-poop! Poo-poo-poop!

(Cartianu, A., Johnston, R. C., "Memories of My Boyhood. Stories and Tales")

Următoarele sunt exemple de onomatopee cu echivalenţi lexicali identici, din prima categorie semantică de onomatopee, respectiv onomatopee care se referă la obiecte:

1. Prima subcategorie - onomatopee care reproduc sunete şi zgomote naturale.

a) sunete şi zgomote naturale făcute de lovirea a două obiecte din metal

română: *clanc, bang;* engleză: *clank, bang*;

b) sunete şi zgomote naturale făcute de despicarea unui corp solid

română: *crac;* engleză: *crack*;

c) tipuri de sunete sau zgomote din lume anorganică

sunete seci şi scurte: română: *clic, crac;* engleză: *click, crack*;

sunete înăbuşite: română: *bum;* engleză: *boom*;

2. A doua subcategorie - onomatopee care reproduc sunete şi zgomote ale unor obiecte create de om

a) sunete şi zgomote produse de diferite instrumente

ceas: română: *tic, tic-tac;* engleză: *tick, ticktack*;

tobă sau armă de foc, tun: română: *bum;* engleză: *boom*;

clopote mari: română: *bong;* engleză: *bong*;

locomotivă: română: *puf;* engleză: *puff*;

Din a doua categorie semantică de onomatopee, respectiv onomatopee care se referă la fiinţe, a treia subcategorie care se referă la animale, se pot oferi următoarele exemple:

1. Subcategoria – onomatopee care redau sunete emise de mamifere

a) sunete produse de mamifere domestice

pisică: română: *miau;* engleză: *mew, miaou, miaow*;

măgar: română: *iha*; engleză: *hee-haw*;

b) sunete produse de mamifere sălbatice

şarpe: română: *ss*; engleză: *hiss*;

2. Subcategoria – onomatopee care redau sunete emise de păsări

a) sunete produse de păsări sălbatice

cuc: română: *cucu*; engleză: *cuckoo*;

pupăză: română: *pu-pu-pup*; engleză: *poo-poo-poop*;

Aşa cum am menţionat mai sus, în ambele limbi există şi onomatopee cu echivalenţi lexicali cvasi-identici, cum ar fi următoarele onomatopee din prima categorie semantică, respectiv onomatopee care se referă la obiecte, a doua subcategorie - onomatopee care reproduc sunete şi zgomote ale unor obiecte create de om:

a) onomatopee care reproduc sunetele produse de clopote mari

română: *bang, clanc, dang, ting, tong;* engleză: *clang, ding, dong*;

b) onomatopee care reproduc sunetele produse de clopote mici

română: *cling, tilinc;* engleză: *clink, tinkle*;

Şi unele onomatopee din a doua categorie semantică, respectiv onomatopee referitoare la fiinţe, prima subcategorie de onomatopee referitoare la oameni, unele reacţii fiziologice spontane au echivalenţi cvasi-identici în română şi în engleză:

sughiţul: română: *hâc, hec;* engleză: *hic*;

strănutul: română: *hapciu;* engleză: *hachoo*;

În cazul celor mai multe onomatopee, referenţii sunt exprimaţi în cele două limbi în cauză prin semnificanţi a căror reprezentare lingvistică este complet diferită, iar traducerea se face prin echivalenţe *stricto sensu*. În următorul exemplu pentru onomatopeea românească *zvârr* fie s-a folosit un verb englezesc de origine onomatopeică (*to whizz*), fie s-au folosit mijloace structurale complet diferite:

Ex. *Noi, atunci, am pârlit-o la fugă. Iar el zvârr! cu o scurtătură în urma noastră,*

(I. Creangă, "Amintiri din copilărie")

Thereupon we took to our heels followed by the priest with a cudgel hard on us;

(Cartianu, A., Johnston, R. C., "Memories of My Boyhood. Stories and Tales")

Dacă vede ea şi vede că nu mă dau, zvârr! de vro două-trei ori cu bulgări în mine,

(I. Creangă, "Amintiri din copilărie")

When she saw that I would not budge, two or three clods of earth came whizzing through the air at me, (Cartianu, A., Johnston, R. C., "Memories of My Boyhood. Stories and Tales")

În următorul exemplu, pentru onomatopeele *zbârr* şi *haţ* s-au folosit în limba engleză un substantiv, respectiv un verb:

Ex. *Pupăza zbârr! pe-o dugheană şi, după ce se mai odihneşte puţin îşi ia apoi zborul spre Humuleşti ... Eu atunci haţ! de sumanul moşneagului, să-mi plătească pasărea.*

(I. Creangă, "Amintiri din copilărie")

The hoopoe with a whirr of its wings landed on a roof of a booth and, having taken a short rest , flew off to Humuleşti ... I then clutched at the old man's coat to make him pay for the bird.

(Cartianu, A., Johnston, R. C., "Memories of My Boyhood. Stories and Tales")

Trebuie remarcat de asemenea că onomatopeele care conţin sunete specifice fiecărei limbi, şi implicit notările lor grafice, de exemplu sunetul englezesc notat grafic prin [th] sau sunetele româneşti notate prin [â] şi [ă], care nu pot fi echivalate, afectează punerea în relaţie a onomatopeelor din aceste două limbi.

Ex. *Hârţi! încolo, scârţi! încolo, carul se da înapoi.* (I. Creangă, "Dănilă Prepeleac")

Moş Nichifor îşi aprinde luleaua ... şi pâc, pâc! pâc, pâc! din lulea.

(I. Creangă, "Moş Nichifor Coţcariul")

Atunci lupul nostru începe a mânca hîlpov; şi gogîlţ, gogîlţ, gogîlţ, îi mergeau sarmalele întregi pe gât. (I.Creangă, "Capra cu trei iezi")

În concluzie, baza punerii în corespondenţă de natură funcţional pragmatică - funcţia descriptivă a onomatopeelor - permite echivalarea lor într-un context dat şi efectuarea traducerilor acestora. Examinarea inventarului de onomatopee al celor două limbi abordate în lucrarea de faţă evidenţiază faptul că limba română posedă nu numai un inventar mult mai bogat, ci şi mai diferenţiat pe referenţi (sursa sunetului sau a zgomotului) în comparaţie cu limba engleză.

Ex. Onomatopee care redau sunete şi zgomote naturale, şi anume contactul între obiecte solide şi lichide - căderea (azvârlirea, rostogolirea) în apă:

română: *hududâşt, ţâp, ulduc* (a unui obiect sau corp); *leap, pleosc* (a unui obiect sau corp moale); *bâldâbâc, huştiuliuc, huzdup, plist, ştiobâlc, ştiuldic, tâlbâc* (a unui obiectsau corp greu); *liop* (căderea unui obiect sau corp ud pe un loc ud sau alunecos);

engleză: *flip, flop, splash*;

Prin urmare, punerea în corespondenţă a onomatopeelor celor două limbi va fi mai exactă în română decât în engleză. În limba engleză, de cele mai multe ori sunetul sau zgomotul respectiv nu va putea fi pus în echivalenţă cu un semnificant cu caracter imitativ, ci numai printr-o parafrază descriptivă de tipul: X a emis un sunet, sau zgomotul produs de X, apelând mai mult la echivalenţele *stricto sensu* decât la cele *largo sensu* şi recurgând la scindări.

Bibliografie

Avram, M., *Gramatica pentru toţi*, Humanitas, Bucureşti, 1997
Ballard, M., *La traduction à l'université - Recherches et propositions didactiques*, Presses Universitaires de Lille, Lille, 1993
Cartianu, A., Johnston, R. C., *Memories of My Boyhood. Stories and Tales*, Editura Minerva, Bucureşti, 1978
Coteanu, I., *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Albatros, Bucureşti, 1982
Creangă, I., *Poveşti, Amintiri, Povestiri,* Editura pentru Literatură, BPT, Bucureşti, 1967
Cristea, T., *Stratégies de la traduction*, Editura Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti, 1998
Dominte, C., *Interjecţia şi onomatopeea în limba română*, în "Limba şi literatura română", Anul XX, nr. 1-2, AUB, 1971, pag. 165-193
Hristea, T., *Sinteze de limba română*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1981
Iordan, I., *Limba română contemporană*, Editura Ministerului Învăţământului, Bucureşti, 1956
Jespersen, O., *Language- Its Nature, Development and Origin*, George Allen & Unwin Ltd, London, 1959
Levițchi, L., *Gramatica limbii engleze*, Editura de Stat Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1958
Levițchi, L., *Limba engleză contemporană - Morfologie*, Ed.Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1970
Sfetea, R., *Onomatopeea şi simbolismul fonetic*, Editura Universitară "Carol Davila", Bucureşti, 2005
Thorne, S., *Advanced English Language*, Macmillan, 1997
Vinay, J. P., Darbelnet, J., *Stylistique comparée du français et de l'anglais*, Didier, Paris, 1977

MODALITY IN ENGLISH LANGUAGE AND EVERY DAY COMMUNICATION

Elena Lucia Mara, Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: Many linguists consider that any discussion on modality should have its roots in the theory of speech acts, as we rarely simply convey information in discourse, but we very often express opinion, doubt, possibility or actually do things with words: ask questions, order things, allow or prohibit something to happen. If we manage to make our students understand these aspects of written and spoken communication, then they will undoubtedly grasp the purpose and utility of studying the modal constructions, the sentence types, the communicative functions of language in various contexts. Obviously, many of the theoretical considerations that follow belong to the meta-language and we will never try to present them as such to our intermediate students unless we want to scare them away!
Sometimes, the term "mood" is used to refer to the distinction between declarative, interrogative, and imperative. But traditional grammarians use the term in relation to the indicative, subjunctive and imperative moods that are marked inflectionally in Latin and other languages. Some languages employ a wide range of forms to indicate different meanings. English has the system of modal verbs to express the degrees and kinds of commitment by the speaker: will, shall, can, may, must, and ought to. So, the term "mood" refers to grammatical form, while "modality" refers to the function the form expresses. We have started from the assumption that modality is generally defined as the expression of the speaker's attitudes and opinions. Austin's speech act theory is mainly concerned with the relation between the speaker and what he says and for this reason it may represent a good starting point in discussing modality.

Keywords: modality, communicative functions, different degrees, speech act theory.

The concept of modality has been a controversial linguistic issue for many decades and it has become a source of inspiration and speculation for philosophers, sociolinguists, theoreticians who now analyse modality as a broad concept stressing its social, communicative and pragmatic function. Modality is grammatically viewed as a notion similar to tense, gender, aspect, number but we must emphasise the fact that it is more difficult to be defined than any of these grammatical categories.

Leon Levițchi explains that its complexity resides in the fact that each utterance is much more than the mere form and content. The speaker always expresses an attitude towards the statement either implicitly or explicitly. Modality is the reflection of the speaker's opinion in discourse and the receiver can only entirely understand the message if he/she is aware of the modal connotations involved in the text. This means being able to identify the means of expressing modality correctly and relating the statement to the larger context in order to avoid ambiguities. Thus, John Lyons offers the well-known definition according to which modality "expresses the opinion or attitude of the speaker." We can say that modality is the field of emotive language.

Opinions, attitudes and emotions are difficult to perceive exactly as they were experienced or intended by the speaker simply because every human being relates to the inner and outer world differently and individually. Things get even more intricate when we have to convey the modal meaning from one language into another. There is a

correspondence in meaning in all languages and this meaning is represented formally by a modal system be it mood, as in Latin, or modal verbs as in English. Yet, in other languages such, as French or Romanian, things are more complex as the modal system, the modal verbs are not so obviously identifiable within the verbal system. Although the systems differ, there is a "translational equivalence" that allows us to understand other languages than our mother tongue in order to successfully translate from one language into another. This is due to the fact that the different languages express nearly the same notions connected to universal human needs and relationships.

Most grammarians and language philosophers try to find explanations to the mechanisms involved in human communication, the ways in which language is used and the means of expressing and deciphering messages in various contexts. We use language and we engage in conversations in order to achieve more practical goals. If we want our communicative aims to be reached and if we want to be socially accepted, we must observe a set of rules that are closely connected to indirectness and politeness and are commonly accepted. Teachers must be aware of these rules when dealing with the communicative functions of language in class.

One relevant theory on the topic is Grice's theory of implicature presented by Levinson. It is a theory about how people *use* language and it is interesting through the set of four maxims and a principle it proposes which help us determine the implicature (implication) of an utterance:

a. **The co-operative principle**: Make your contribution such as is required, at the stage at which it occurs, by the accepted purpose or direction of the talk exchange in which you are engaged.
b. **The maxim of quality**: Do not say what you believe to be false./Do not say that for which you lack adequate evidence.
c. **The maxim of quantity**: Make your contribution as informative as is required for the current purpose of the exchange./Do not make your contribution more informative than is required.
d. **The maxim of relevance**: Make your contributions relevant.
e. **The maxim of manner**: Avoid obscurity./ Avoid ambiguity./ Be brief./ Be orderly.

These maxims show what speakers have to do in order to communicate efficiently. Sometimes conversations happen according to these rules:

Mary: *"How old is Jane?"*
Susan: *"She is 20."*

The direct question is answered directly, clearly, without irrelevant information and obviously follows Rice's rules. This is an ideal situation. But sometimes people fail to offer a relevant answer unintentionally or simply because they want to lie. For example, we may have a context such as: "Have you attended Professor Parker's seminar?" "Oh, I'm really interested in the problem of global warming!" It is not a straight answer. This apparently makes it wrong or irrelevant according to Rice's set of rules. But if we look at a deeper level of interpretation, the hearer might know that the seminar was about global warming and the actual/understood answer might be: "Yes, I attended it and it was really interesting." The theory addresses this kind of situations, too.

Just like Levinson, Jenny Thomas admits the fact that this theory has its merits and it established some interesting facts about the ways in which we communicate but sometimes practice contradicts the beautifully wrapped theoretical interpretations. Experience and context, the choice of words and intonation are elements that are not to be neglected when we are engaged in conversation. Modal constructions are one of the most common means we make use of in order to build polite and socially-acceptable conversations.

Many scholars interested in the study of modality associate it with the concept of politeness viewed "in a technical rather than in an everyday sense, where it tends to be associated with refined manners and courteous behaviour. The pragmatic notion is broader in scope and (…) the most influential is the "face-saving" model proposed by Brown and Levinson." Leo Hoye explains the term "face" and its relation to modality. The concept of "face" refers to the individual's publicly manifest self-esteem. There are two aspects to face: a positive one which affirms the individual's right to self-determination as an independent agent and a negative one which stresses the individual's need for approval and freedom from the imposition of others. Any kind of linguistic action is a potential threat to this face. So, different politeness strategies are necessary to counteract this risk. The strategies used in the case of *positive politeness* are those that express speaker-hearer closeness; there is no feeling of power or social distance between the participants (the use of first names, nicknames). *Negative politeness* involves linguistic strategies, which reflect distance and respect between the participants (for example: family names, titles and so one).

Many of the theories concerned with the way in which modality is expressed have as starting point the distinction between the present and the past tense forms of the modals as indicators of different degrees of modality. Grammarians often talk of "primary" and "secondary" modals, arguing that the past tense forms are secondary to their present tense counterparts. Palmer calls the past tense forms "tentative forms" and argues that they are more modally marked, having a greater degree of tentativeness or indirectness depending on the context. The same distinction is emphasised by Zdrenghea and Greere in their discussion of modal verbs:

For example, they say that "*Might I* borrow your book?" is much more hesitant than "*May I* borrow your book?" and it suggests greater uncertainty about the answer.

In his discussion of the "core modals" or 'true modals" as he calls the main group of modal verbs, Roderick Jacobs points out the fact that the past tense forms are more tentative, polite versions of present tense forms. We can add that the different levels of modality are very well illustrated in connection with politeness, as modal expressions are in close relation to polite requests.

For example, *"Can you* give me your book for a few minutes?" is less formal than: *"Could you* give me your book for a few minutes?" and this is even less formal than: *"Could* you *possibly* give me your book for a few minutes?"

So, the simple presence of the modal verbs, their form, the adverbs determining them, automatically suggest a certain degree of politeness on semantic grounds. This politeness and the number of modal expressions the utterance contains are correlated with such features as subjectivity and objectivity, directness and indirectness.

Brown and Levinson, refer to the use of modal expressions in protecting negative face, they assert that speakers engage in strategic behaviours or "facework" in order to counter or minimize any threat to "face":

> Hence negative politeness is characterized by self-effacement, formally and restraint...Face threatening acts are redressed with apologies for interfering or transgressing, with linguistic or nonlinguistic difference, with hedges on the illocutionary force of the act, with impersonalizing mechanisms and with other softening mechanisms that give the addressee an 'out', a face-saving line of escape permitting him to feel that his response is not coerced.

Speakers usually rely on conventionalized expression, which regularly incorporate modality. For instance, there are fully conventionalized modal-adverb expressions which function as mechanisms of indirectness, of expressing indirect requests. "Could" and "possibly" are markers of indirectness:

"Could you possibly give him a call and tell him that I am here?"

In other instances "may" and "just" function as markers of indirectness:

"Mr. Johnson, *may* we *just* pass on to the next item as everybody has already understood all the details concerning this chapter?"

"Wouldn't perhaps... would" and "perhaps... might" are even stronger:

"You *wouldn't perhaps* mind our meeting tonight, *would* you?"

"*Perhaps* you *might* like to help us in solving this difficult case."

All these utterances are understood as requests by the participants in the conversation and the use of modal expression to soften impositive force is of the greatest importance.

Brown and Levinson (1987) propose four main strategies that the speaker can employ when addressing negative face and they explain their close relation to modal expressions: "hedge," "be pessimistic," "minimize the impression" and "impersonalize." All these soften the impositive force. For instance, the modal adverbs ("possibly," "perhaps") above mitigate the directness of the request and help the speaker avoid commitment. "Be pessimistic" refers to the uncertainty about the likelihood of the face-threatening act being carried out; the means used in this strategy are the past tense forms (see the examples above). "Minimize the imposition" is the strategy through which the potential threat to face is diffused by indication that the seriousness of the imposition is downgraded by such intensifiers as "just." Through the last strategy mentioned, "impersonalize" the speaker is not identified directly as the agent of the face-threatening act and the hearer is not cited as the person addressed. The indirectness achieved has the role of downgrading the request: "A solution *ought to* be found by midnight." means "I'm telling you that you should find a solution by midnight."

As one can see from the examples above, modal expressions are mostly used in protecting negative rather than positive face. The mechanism functions through an association between modality and indirectness, and indirectness and politeness in English. Nevertheless, modal expressions can also be directed to positive face:

e.g. "I *certainly must* give you my approval."

The function of modal expressions or particles is to mitigate impositive force. They modify the threat to face without entirely removing it. "Modality markers," as they are sometimes

called, modify face-threat either by increasing it: "I really *can't* understand this man!" or by decreasing it: "It is possible that I *just couldn't* understand the meaning of your words properly."

Obviously, modality and politeness go hand in hand in human communication. The modal expressions are the most important devices of the rich arsenal of linguistic strategies available for the realization of politeness. Their main role is that of matching the politeness value of linguistic action with the context of use: politeness and modality are omnipresent in everyday human interaction.

Bibliography

Aitken, Rosemary. *Teaching Tenses. Ideas for Presenting and Practising Tenses in English.* Harlow: Longman, 1995.

Alexander, L. G. *Longman English Grammar*. Harlow: Longman, 1991.

Alexander, L. G. *Longman English Grammar Practice for Intermediate Students*. Essex: Longman, 1990.

Levițchi, Leon, and Preda, loan. *Gramatica Limbii Engleze.* București: Editura Hondero, 1992.

Obee, Bob, Evans, Virginia. *Upstream Upper-Intermediate*. Coursebook. Newbury: Express Publishing, 2005.

Obee, Bob, Evans, Virginia. *Upstream Upper-Intermediate*. Workbook. Newbury: Express Publishing, 2003.

Oxford Advanced Learner's Dictionary. Oxford: Oxford University Press, 1995.

Palmer, Frank, Robert. *Mood and Modality.* Cambridge: Cambridge University Press, 1986.

Zdrenghea, Mihai, and Greere, Anca. *A Practical English Grammar.* Cluj-Napoca:Clusium, 1997.

Zdrenghea, Mihai, M., and Hoye, Leo, F. *Modal Verbs and Modal Expressions in English.* Cluj-Napoca: Ed. Clusium, 1995.

Zdrenghea, Mihai, and Townson, Nigel. *English Grammar.* Cluj-Napoca: Clusium, 1997.

Wilson, Ken, Taylor, James, Howard-Williams, Deirdre. *Prospects Upper-Intermediate. Student's Book.* Oxford: Macmillan, 2000.

THE ROMANIAN MEDICAL LANGUAGE IN THE CONTEXT OF THE UNIVERSAL VALUES

Eugenia Mincu, Assoc. Prof., PhD, The Moldavian Science Academy

Abstract: The Romanian language was formed in the virtue of the Romanian traditions, under the influence of the universal medicine, externalizing the medical experience of centuries and even the philosophy of the medicine. At a national level, we are referring to a terminology which appertains to a language, a culture; at an international level – at a terminology which partially neutralizes the interlinguistic differences and has a translingual status. The Greek and Latin languages, stratified (because theese have not evolved in time), are providing mainly monosemantic lexical units, which is a decisive aspect in the construction of the terms of the medical language. The Romanian medical language represents a symbiosis of the national medical terminology (formed on the basis of the words taken form the autochtonous traditional lexicon, subjected to the process of becoming a term) and of the international terminology (based on the general international lexicon).

Keywords: medical language, terminology, national, international.

Doar medicina ne priveşte în egală măsură pe toţi şi
nimic nu este atât de necesar
întregului neam românesc ca medicina.
Quintilianus

Introducere. Limbajul medical românesc s-a format în virtutea tradiţiilor româneşti, sub influenţa medicinii universale, exteriorizând experienţa medicală de veacuri şi însăşi filosofia medicinii.

Mitologia naşte medicina populară, iar filosofia – medicina ştiinţifică. De studiul bolilor la români s-au preocupat, în special, două categorii de savanţi: folcloriştii şi medicii. Folcloriştii au studiat bolile din perspectiva medicinii magice, iar medicii – din perspectiva medicinii ştiinţifice. Comuniunea *univers* (macrocosm) şi *organism* (microcosmosul), prezentă în filosofia existenţială a poporului român, pătrunde în medicină, obiectul de studiu al cărei este omul în integritatea sa fizică şi spirituală. Astfel, medicina însumează filosofia, religia, arta, mitologia etc.

În continuare prezentăm interferenţa naţional / internaţional printr-o analiză a termenului *boală* şi a elementului savant *pato–, -pat, -patie* < gr. *pathos, patheia* „boală, suferinţă”.

Etapa preterminologică

Letopiseţele Ţării Moldovei prezintă perioada de interferenţă primară a terminologiei populare şi a celei ştiinţifice.

Cuvântul *boala* < sl. *boli* este prezent în *Letopiseţele Tarii Moldovei* alături de variantele populare *betejeală, lâncizime, lingoare, pătimire, vătămare*.

Principiile hippokratice (relaţia *sănătate / boală)* se regăsesc în cronici şi în scrierile lui Dimitrie Cantemir. Nicolae Iorga explică acest lucru prin faptul că însuşi Hippokrate ar fi avut un dascăl trac în ale medicinii, Herodicos din Selimbria [1, p. 77].

Sănătatea este cea care se urează şi pentru care merită „a închina pahar" – pentru „sănătăţi":

„Rândul obiceilor meselor...a închina pahar pentru sănătăţile priciatinilor..." (M. Costin) [2, p. 23].

În credinţele poporului român, tăria (sănătatea) omului depinde de tăria îngerului păzitor. Dacă acesta se istoveşte, omul devine vulnerabil, de el „se lipesc tot felul de boale" (P. Ştefânucă) [3].

Organismul este un tot întreg. Starea de echilibru este sănătatea; oricare dezechilibru instalează starea de boală. Dimitrie Cantemir echivalează noţiunile *sănătate* şi „simbatia". În *Scara a numerilor şi cuvintelor străine tâlcuitoare*, savantul explică cuvântul: „ Învoinţa a firilor…"; adică armonia sistemelor anatomice în a asigura activitatea organismului:

„...că simbatie a dezvăluirii prieten din durerea a osului zdrobit puţină şi nici mai puţină osebire are o sănătate în mai multe mădulare a trupului" [4, p.164].

A doua parte a definiţiei „…împreună pătimire" indică unitatea a tot ceea ce formează corpul uman:

„Că precum o boală şi o hierbinţeală cât de puţin în trup sau o durere cât mai mică într-un mădular tot trupul spre neadşezare şi pătimire aduce" [4, p. 111].

Stare de boală este definită, empiric, prin simptomele: „hierbinţeală" (febră); „durere".

Nimic nu produce o impresie mai profundă asupra omului, decât starea patologică a organismului.

În cronici, omul afectat de vreo maladie devine „bolnav de sănătate" (Gr. Ureche) [5, p. 96], „obositu de vîrtute" (M. Costin) [*ibidem*, p. 140] „cade în boală" (Gr. Ureche) [*ibidem*, p. 84], „se războleşte" (M. Costin) [*ibidem*, p. 152]. Prefixul *răz-*, productiv în limba româna veche, însumează semnificaţiile de intensificare a acţiunii sau de repetare a acesteia. În ceea ce se refera la valorile lui *răs-* (*răz-*), I. Iordan [6] menţiona „că el este pe de o parte moştenit, pe de altă parte împrumutat", făcând aluzie la controversele versus originea prefixului (latină sau slavă). Verbul *a se îmbolnăvi* este prezent în forma sa arhaică: „Iar Antonie-vodă au dat sama că au bolnăvitu şi n-au putut veni în oaste (I. Neculce) [5, p. 296]. Prefixul *îm-*, o formă a latinescului *in-*, din componenţa cuvântului *a se îmbolnăv,* indică o interioritate, o „intrare" a organismului în starea de „boală" (I. Neculce) [*ibidem*, p. 466].

În lucrările lui Dimitrie Cantemir [4], aflăm două definiţii ale „bolii hronice": a) „Boala hronică (elină) – boală care ţine cu anii, cum este dropica, oftica alalte"; b) „...că gâlceava lungă este atocma ca boala hronică". Ultima este o definiţie indirectă, dar explicită. O neînţelegere a organismului cu boala, nesoluţionată imediat, riscă să se transforme într-o „lungă gâlceava".

Febra deseori însoţeşte boala şi omul care „este cuprins de hierbenţeală" are „friguri în corpuri", „pârjol în tot trupul" (D. Cantemir) [4]. În primul model de dicţionar explicativ (1705) savantul include termenul *cfartană* „frigurile a patra zi".

Boala devine o personificare a răului. Şi odată omul „cuprinsu de boală" (Gr. Ureche) [5, p. 152]., este „asuprit de boală" (Gr. Ureche) [*ibidem,* p. 101], care „betejindu-l" îl face „omu boleacu" (M. Costin) [*ibidem*, p. 170]. Unele forme sunt atestate şi în prezent.

Cronicile prezintă o etiologie a bolilor, care reaminteşte doctrina hippokratică:

1. Boala este produsă de forţele supranaturale, mitologice. În mitologia românească boala este considerată o tulburare parţială sau totală a corpului unei fapturi pământeşti, datorate unor forţe supranaturale (R. Voiculescu) [7].

Apoplexia (< lat. *apoplexia* < gr. *apoplexy*) este paralizarea unui organ, pierderea cunoştinţei şi a sensibilităţii cauzate de o hemoragie cerebrală. Variantele ştiinţifice sunt *atac, ictus apoplectic, paralizie*; variantele populare – *cataroia, damblaua, stigetătura:*

„ Atunci în Leov ...şi oblicind (descoperind) c-au poprit (au reţinut) ungurii banii, l-au lovit cataroia, de voie re, ş-au murit pe loc” (I. Neculce) [5, p. 307].

În cronică boala este provocată de „voie re”, o stare de iritare majoră a sistemului nervos în urma unui stres. În folclorul medical această boală este rezultatul unor întâlniri întâmplătoare a omului cu demonii bolilor „în condiţii de suspiciune, iritare, spaimă, atât pentru făptura mitică, cât şi pentru om” (A. Candrea).

Termenul *dambla* (de origine turcă) este conservat în expresiile frazeologice de tipul: „a-1 lovi (pe cineva) damblaua”; aici lexemul având semnificaţia de acces de furie, năbădăi.

Leucomul (< gr. *leucos* „alb” + < gr. *-oma* „prezenţa tumorii”) este o creştere excesivă a unui ţesut, boală de ochi constând în formarea unei pete albe pe cornee, care poate duce la orbire. Variantele populare sunt *albeaţă, apă albă, prevesteală*.

„Ş-având fata lui Scarlet albeaţă pre un ochiu, n-au avut viaţă bună cu Alexandru-vodă” (I. Neculce) [5, p. 366].

În folclorul medical se consideră o boală întâmplătoare provocată de Vârtecuş (Vânt Rău), un joc al diavolului sau o nuntă a dracului. Omul cuprins în mijlocul acestui „dans” ologeşte, muţeşte, orbeşte.

2. Boala este o pedeapsă divină şi se stabileşte în momentul în care omul este în dezacord cu divinitatea.

„Când lumea era încă nouă... oamenii nu sufereau de nicio boală” (M. Costin) [2]. Cronicarul face remarca „lume nouă” care înseamnă lume „fără păcate”. Absenţa păcatului este echivalată cu absenţa bolii.

Bolile infecţioase (ciuma, lepra etc.) erau considerate pedepse divine:

Astfel, „…neunirea în politie şi neînvoinţa în cetate” produce „ciuma şi lîngoarea cea mai rea şi troana cea mai lipicioasă este, căruia lucru cea mai de pre urmă a tot statul răzsipă.” (D. Cantemir) [4, p. 113]. Alte atestări:

„Cu chipul ciumii era boala, că iau ieşit şi o bolfă la o mână, însă nu era ciumă, ci era lungoare carii boală îi zic doctorii maligna…au stat a treia dzi mortu…” (M. Costin) [5, p. 248].

„S-au scornit o ciuma mare în toată ţara în dzille acestui domnu vleato 1675… ” (I. Neculce) [5, p. 295].

„Iar la anul după foamete scornitu-s-au şi un omor mare de ciumă în ţară şi au ţinut un an” (I. Neculce) [5, p. 422].

În sec. III *post Chr*. autorul tratatelor clasice *Febrele*, alchimistul Ko Hung, descrie ciuma şi variola. Prima atestare a ciumei datează anii 531-580 *post Chr*., când ciuma, zisă „a lui Iustinian” bântuie în lumea mediteraneană [8, p. 17].

Ciuma este o făptură mitică din categoria zânelor patogene care prin boală ucid. În folclorul medical Ciuma este personificată, apărând sub chip de femeie în alb, identificându-se astfel cu imaginea Morţii. Variantele populare sunt *Buboasă, Maica Calea, Maica Călătoarea* (numele vin din capacitatea rapidă de răspândire a bolii), *Moartea Neagră, Boala turcilor, Alba* etc.

3. Boala este un rezultat al influenţei mediului. Pe lângă alte explicaţii etiologice în stabilirea bolii, în cronici este oferită şi o altă patogenie – violarea normelor igienice.

O versiune despre apariţia bolilor pe pământ este prezentă în *Istoria în versuri polone despre Moldova şi Ţara Românească* (traducere) de M. Costin [9, p. 288]: „În Egipt Traian, după atâta muncă muri de slăbăciunea măruntaielor şi fu îngropat tot acolo… Boala lui o numesc grecii *dizenterie* şi socotesc că nu este altă mai veche, că ea ar hi cea dintâi, care s-a ivit printre oameni... afară din desfrâu se slăbeau măruntaiele şi se distrugeau din prea multe plăceri”.

Cronicarul face o definiţie a bolii, care este generată de „slăbirea măruntaielor”, nu mai puţin convingătoare decât cea contemporană. Concomitent, cronicarul utilizează şi forma populară „ventre”, stabilind astfel o relaţie de sinonimie: „…şi boale se scornise multe în nemţi şi în Ieşi, şi mai ales boala de ventre” [5, p. 163].

Termenul *dizenteria* (< gr. *dys-* „disfuncţie, afectare” + < gr. *enteron* „intestin”) desemnează o „boală infecţioasă, contagioasă care se manifestă prin ulceraţii intestinale, dureri abdominale violente etc.” şi se include în terminologia naţională, rezervându-şi statut translingval. În 1616 Fabricus von Hilden oferă prima descriere a acestei maladii [8, p. 50].

4. Boala este produsă de starea de dezechilibru a 4 umori (< gr. *umor* „lichid”).

Medicul grec Polib deduce echilibrul numit sănătate prin izonomia a 4 umori: s*anguis* (sânge), *chole* (fiere galbenă sau bilă), *melan* (*chole* sau fiere neagră), *flegma* (salivă) [1, p. 64].

- *Sanguis* – umoarea roşie provoacă febră, transpiraţie: ciuma, variola, varicela etc.
- *Chole* – umoarea galbenă pigmentează în culoare galbenă, portocalie: hepatita.
- *Flegma* – umoarea albă a mucozităţilor formate în nas şi în plămâni expectorată prin tuse: tuberculoza.
- *Melan* – umoarea neagră care se formează în adâncul corpului, organele încep să putrezească, se instalează moartea:

Lepra (< gr. *lepo*) este o boală contagioasă cronică produsă de un bacii specific, caracterizată prin leziuni ale pielii, mucoasei viscerului. Variantele populare sunt *gubăvie, stricăciune, pricază.*

„Aflară-să şi aici sfetnici fără lege... rană fără leac şi se cheamă lepră sau fistulă în pântece” (I. Neculce) [5, p. 328]. Sintagma „fistulă în pântece” (fistulă – ulceraţie adâncă într-un ţesut al organismului) poate fi categorisită la primele încercări de definire a bolii.

În mitologia românească se consideră, de asemenea, şi o boală trimisă de Dumnezeu drept pedeapsă pentru nerespectarea anumitor porunci, stare de lucruri atestată în cronici prin echivalarea „sfetnici fără lege... rană fără leac”. Această boală are o origine veche, atestându-se şi în mitologia greacă.

„Unde el (Inorogul) la loc slobod şi la câmp larg a trăi deprins fiind, de nevăz în curândă vreme, în melanholie în buhăbie, din buhăbie în slăbăciune, din slăbăciune în boală” (D. Cantemir) [4, p. 167]. Aşadar, este prezentat un alt simptom, „slăbăciunea”, care prevesteşte boala şi face parte din şirul logic: „melanholie”→ „buhăbie” → „slăbăciune” → „boală”.

„…ce nici împins de flegmă a tuşi macară nu mi s-ar cădea” : „flegmă”→ „a tuşi”

Se oferă o etiologie a tuberculozei rezultată din acest dezechilibru:

„Vulpea…întâi în melanholiia ipohondrică, apoi în *tusa cu sânge* mutându-să de multă vitionare *şi boală uscăcioasă* toate vinile i s-au întins şi toate mădularele…(D. Cantemir) [4, p. 125]: „melanholie”→ „tusa cu sânge” → „boală uscăcioasă”

Cronicarii folosesc cuvântul *boală* pentru a denumi toate maladiilor (ex., boli de ochi, de inimă, de stomac etc.), localizându-se doar organul şi neprecizându-se afecţiunea propriu-zisă: „Radu-vodă s-au războlit de ochi... singur s-a cerut la împăraţi să-i vină mazilia” (M. Costin) [5, p. 152]. Utilizarea sintagmei „a se războli de ochi” indică o nedeterminare a categoriilor de afecţiuni oftalmice, unificând o serie de „boli de ochi”: *cataracta, leucomul* etc.

Etapa de constituire terminologică

În cultura autohtonă se atestă primele preocupări de terminologie (Constantin Cantacuzino – *Lexiconul italianoromân*, 1700, însoţit de un dicţionar de terminologie geografică; Dimitrie Cantemir – *Istoria ieroglifică,* la care ataşează un glosar cu 286 de termeni savanţi, în special de origine greco-latină).

Dimitrie Cantemir (fondatorul terminologiei ştiinţifice româneşti) propune o terminologie medicală mai bogată, formată din termeni populari şi neologici: *anatomic, chirurg, antidot* etc. *Scara a numerilor şi a cuvintelor streine tâlcuitoare* a lui Dimitrie Cantemir, ataşată la *Istoria Ieroglifică* (sec. al XIX-lea) [4, pp. 22-36] prognozează globalizarea terminologiei. Dintre cei peste o sută de termeni medicali prezenţi, 18 s-au inclus în lexiconul internaţional: „*anomalia* – îndrăptnicie, lucru, cuvânt, care merge împotrivă”; „*laringa* – gâtul, gâtlanul”; „*ipohondraiac* – boală care sminteşte fantezia, slăbăciunea prejur trupului, carele sunt prejur inima”; „*antidot* – leac împotriva boalei ce se dă” etc.; altele nu au rezistat timpului: „*antifarmac* – leac împotriva otrăvii” etc. Formarea acestui lexicon se face conturată în sec. al XIX-lea prin atestarea termenilor compuşi-împrumuturi; *cardioalgie* sau *cardioalghie* – termenul este prezent în *Macroviotica* lui I. F. Sobernheim (Iaşi, 1838) [10] (< gr. *kardia* „inimă” + < gr. *algos, algesis* „durere”).

Drept reacţie la „împrumuturile cuvintelor streine” (D. Cantemir) ia naştere curentul purist, care presupunea „purificarea” limbii printr-un proces de „românizare“, adică de adaptare a tuturor cuvintelor noi, prin analogie, prin filtrul legilor care au funcţionat în limitele fondului latin moştenit. Aron Pumnul (1818-1866), teoreticianul acestei tendinţe analogiste (pumniste), propune un adevărat sistem de modificări bazate pe formele vechi de limbă, ajungându-se astfel la formaţii stâlcite şi chiar ridicole (ex., *limbistică* (lingvistică), *scriemânt* (ortografie), *tâmplământ* (istorie), *năciunal* (naţional) etc., precum şi la eliminarea termenilor *gramatică, etimologie, filologie, filosofie* etc.) [11].

Este perioada în care sunt prezente primele revitalizări ale modelului grec de formare a cuvintelor (prin compunere), punându-se în valoare limbile savante, spiritualitatea antică în procesul de „formare a învăţăturilor grele” (D. Cantemir).

Etapa globalizării terminologiei

Actualmente terminologia, în special cea medicală, este marcată prin împrumuturile constituite în baza elementelor greco-latine, care uşor se integrează în limbile indo-europene.

Este dovedită existenţa unui **lexicon general internaţional**, format din: a) unităţi lexicale autonome şi neautonome de origine greco-latină; b) reguli fonologice, morfologice, lexicale etc., utilizabile în funcţie de solicitările informaţiei.

Cuvântul grec *pathos, patheia* evoluează în elementul terminologic *pat(o)-;-patie* „boală, suferinţă, afecţiune”. Iniţial elementul este înregistrat în componenţa termenului *pathologie* = < gr. *pathos, patheia* + < gr. *logos* (sec. XVI, Paradin) [12, p. 539], în care elementul deţine o poziţie primă. În *Scara a numerilor şi a cuvintelor streine tâlcuitoare,* ataşată la *Istoria Ieroglifică* (sec. al XIX-lea) [4, pp. 22-36], Dimitrie Cantemir explică cuvântul „*simbatiia* – învoinţa firilor împreună pătimire”; aici elementul are o poziţie finală. Elementul evoluează în *patimă* < ngr. *pathema* „pasiune”, apoi achiziţionează şi sensul de „suferinţă, boală, chin”. Definind stările *sănătate / boală*, savantul remarcă : „...simbatiie a dezvăluirii prieten...” (= pasiune); ca mai apoi „…o durere… pătimire aduce” (= suferinţă) [4, p. 111].

În religie atestăm o altă explicaţie:

„Este, mai întâi, sensul de suferinţă şi se foloseşte si ca verb (*a pătimi*). Un al doilea sens este acela de suferinţă nevinovată şi mântuitoare, pornita dintr-o iubire nemărginita, care este folosit numai în expresia *patimile Domnului*. Al treilea sens, şi cel mai răspândit, este cel peiorativ, de păcat cronic…” [13].

Cum se creează un termen? În context morfologico-semantic crearea termenului medical nu se realizează *ex nihilo*. Diverse neologisme conţin noutatea prin asociere originală de morfeme deja înregistrate (preluate din lexiconul internaţional).

Astfel, în 1957 Brigden W. propune o denumire generică a bolilor de inimă – *cardiopatie* asociind neomorfemele de origine greacă: < gr *kardia* „inimă” + < gr *pathos, patheia* „boală, suferinţă”, prezente în lexiconul general cu statut de unităţi terminologice neautonome şi care, la rândul lor, asigură o conjuncţie conceptuală logică şi o sutură transparentă a termenului nou format.

Lexiconul general achiziţionează termenul *cardiopatie,* propunându-l ulterior altor limbi: engl. C*ardiopathy*; fr. *Cardiopathie*; germ. K*ardiopathie*; rus. *Кардиопатия* etc.

Aşadar, greaca şi latina, limbi savante, sunt predestinate în a unifica limbajele ştiinţifice naţionale, revalorificând „natura spirituală a unităţilor limbii”. (Ferdinand de Saussure) [11, p. 302]

Elementul terminologic *pat(o)-;-patie* similar termenului *boală* indică o stare generică a organismului, localizarea revenind altor elemente terminologice juxtapuse: *boală de ochi = oftalmolopatie; boală de inimă = cardiopatie; boală de stomac = gasrtopatie*.

În terminologie, unităţile lexicale, preexistente unităţilor terminologice noi, nu sunt tratate de către lingvişti ca fiind neologisme; se pune astfel în evidenţă statutul translexical al acestora.

Bazele teoretice ale terminologiei moderne sunt puse în anii ’70. În cadrul eforturilor de amenajare lingvistică din Quebec sunt formate unităţile terminologice *Infoterm*-ul şi *Termnet*-ul, care au în obiectiv *definirea, planificarea, standardizarea, globalizarea* terminologiei internaţionale.

Rămâne a fi actuală învăţătura lui Dimitrie Cantemir despre „împrumuturile cuvintelor streine...” şi care spre „hirişa limbii noastre a purcede a îndrăzni a aduce” [4, pp. 6-8] „…precum toate alalte limbi de la cea elinească întâi îndemnându-să, cu deprinderea îndelungă şi a limbii sale supţiere şi a cuvintelor însămnare ş-au agonisit. Aşa cât, cel ce va să dzică / *hypotheais* / înţelege latinul, leahul, italul şi alţii, *hypothesis* macar că cuvântul acesta singur a elinii numai ar fi. Într-acesta chip, spre alte învăţături grele, trebuitoare numere şi cuvinte, dându-te, a le moldaveni sau a le români sileşte”.

Concluzii. Terminologia naţională este, de multe ori, fals pusă în opoziţie cu terminologia internaţională (care are la bază elementele temice de origine greco-latină).

În pofida efortului unor savanţi de a „proteja” terminologia naţională, termenii formaţi în baza fondului internaţional (lexeme şi morfeme sau elemente savante greco-latine), „odată îmbrăcând haina limbii naţionale”, se includ în terminologia naţională, rezervându-şi statut internaţional, căci „vorbele străine trebuie să se înfăţişeze în haine rumâneşti şi cu masca de rumân înaintea noastră” (I. H. Rădulescu).

Referinţe bibliografice

Iftimovici, R. Istoria medicinii. Bucureşti: Ed. ALL, 1995.
*https://ro.scribd.com/doc/.../De-**Neamul-Moldovenilor**-Miron-**Costin***
Ştefanucă, P. *Folclor şi tradiţii populare*. Chişinău, 1991.
http://libraria-electronica.blogspot.com/2011/08/dimitrie-cantemir-istoria-ieroglifica.html
Letopiseţul Ţării Moldovei (Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce). Chişinău: *Hyperion,* 1990.
Iordan, I. *Unele aspecte ale formării cuvintelor în limba română actuală.* În: Studii şi cercetări lingvistice, Bucureşti: Ed. Acad. Române, nr. 4, 1964.
Voiculescu, R. *Mitologia română*. Bucureşti, 1985.
Dicţionar Cronologic de Medicină şi Farmacie, Bucureşti: EŞE, 1975.
Costin, M. *Opere.* Chişinău: Literatura Artistică, 1989.
Ursu, N. *Formarea terminologiei ştiinţifice româneşti*, Bucureşti, 1962.
Toma, Cr.-Al. ***L**imbă, limbaj, comunicare* www.upm.ro/cci/volCCI_I
Dauzat, Al. *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Paris: Librairie Larousse, 1938.
www.crestinortodox.ro/.../**patimile**-omenesti-piedica-calea-mantuirii-700

MULTILINGUALISM - ECONOMIC GROWTH ELEMENT AND SOCIAL COHESION IN THE EU

Mihaela Funaru, Assoc. Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" Christian University of Braşov

Abstract: In order to succeed in creating growth and jobs, technical progress is central and lifelong learning is necessary. Europe's inherent multilingualism is more essential than ever before, as industrial economy is gradually being transformed into a knowledge economy.
Several research studies show that a variety of languages are required on international markets, along with the cultural competence that is usually acquired with the command of linguistic skills. Companies find it increasingly difficult to recruit qualified staff with language skills beyond basic English.
Thousands of European companies lose business as a result of their lack of language skills and intercultural competence. The challenge for internationally firms is to integrate different organizational cultures and communicate efficiently in order to maximize performance.

Keywords: European culture, cultural values, marketing environment, multilingualism, linguistic skills

1. European Cultural Environment

Culture is one of the elements of the external marketing environment of a company that it must take into account, especially when operating in a foreign market.

The components of culture create cultural values specific to each culture underpinning decisions standardization or local adaptation of the marketing mix. The cultural environment also contributes to expression of a particular market requirement, conditioning the kind of products, the distribution and the content and form of market communication of enterprise, messages transmitted to that market.

Culture is seen as the human aspect of development.

The perception of the cultural characteristics of a country, which wants to promote a business, helps international marketing specialist to communicate directly with his interlocutors and understand how they think and act, what are the main psychological barriers that must be overcome or avoid, how to make a better use of the potential of negotiating and therefore to capitalize their offer at superior level.

Knowing the language of a people facilitates understanding of the culture of a society. It is not only a sum of knowledge and linguistic expressions, but express the basic thinking, as the essence of that culture.

Education influences the cultural environment particularly, and the level and structure of the training process practiced in a country depends on value judgments and attitudes towards current market demand. The labour market is interested in selecting representatives of the best education systems.

European marketing must adapt methods and practices to the cultural environment in which they apply. Currently, the European area is characterized by great cultural diversity resulting from the system of values, attitudes, and language diversity, ways of consumption.

"Culture has an intrinsic value for all European citizens, is an essential element of European integration and contributes to the enhancement and sustainability of the European

model of society and influence public opinion on the international stage" (European Parliament, 2000).

European Union's motto, "United in diversity" is considering, among other elements, and multilingualism, a prominent feature of the EU. The European Union has always considered that multilingualism is an advantage and not a burden. While it is committed to political and economic integration of the Member States, the EU actively promotes the freedom of its citizens to speak and write in their own language.

Multilingualism is an essential element through which citizens and businesses can benefit fully from the opportunities it offers. Knowledge of languages has become a key factor in finding a job and for citizens' mobility, becoming an important element to ensure success in business.

A workforce equipped with language and intercultural skills oriented to a practical use helps to establish a competitive environment more effectively on the global market for European businesses.

Multilingualism is also of particular importance in promoting cultural diversity and intercultural dialogue within Europe and other regions. Multilingualism is promoted in order to strengthen social cohesion, intercultural dialogue and European construction.

2. Multilingualism - The Essential Element of Competitiveness of European Economies

A very important element that defines culture is language. The foundations of democracy in the EU is compliance with national languages, as a mean of communication and as an element of culture.

Currently, the 28 EU member states 23 official languages are spoken.

Entrepreneurs must use specific language of each country of community consumer.

The language is particularly important in promotion and communications, to understand those messages, because they do not lose their essential meaning.

Languages are an essential means to enable citizens to fully exercise their rights and participate in a democratic European society.

Knowing more languages is absolutely necessary for Europeans to be able to work together. Languages are the essence of unity in diversity, the fundamental principle of the EU. EU has the obligation to protect and promote the linguistic heritage of all Member States, but at the same time, language is a way of understanding between us, to understand our neighbours, our partners in the EU. Due to knowing several foreign languages, enterprises become more competitive, and citizens may have greater mobility.

Multilingualism is actually contributing to the competitiveness of the European economy to achieve the objectives set in the Lisbon strategy. A study on the effects on the European economy of shortages of foreign language skills in enterprises suggests that the lack of language skills leads to loss of concrete business opportunities, especially for small and medium enterprises.

The European Commission must offer results for citizens and, therefore, must communicate with them in a language they understand. Promoting multilingualism is an excellent way of approaching EU citizens to ensure their access to information and to enable them to express their opinions.

Learning other foreign languages contributes to a better understanding. Interpretation and translation can help citizens to participate in EU and read the publications of the Union.

Promoting multilingualism in the different EU policies, such as culture, education, communication or social policy is one of the key objectives.

Language skills are essential for growth and employment. Every year, thousands of European companies lose business and contracts as a result of lack of language skills and cultural ones. For companies operating on an international scale, the challenge is to integrate different business cultures and communicate effectively to maximize performance.

How can businesses gain a more strategic vision of multilingual communication? National education and training systems are capable of providing dynamic businesses a sufficient number of persons possessing the right skills? Is European workforce flexible enough to allow investment in new markets?

To find answers to these questions, in December 2005, General Directorate on Education and Culture of the European Commission has commissioned the National Centre for Languages in the United Kingdom carried out in collaboration with an international team of researchers of a study on "The effects of foreign Language skills shortages in enterprises on the European economy ". The objective was to provide the Commission and the Member States makers with practical information and analysis on the use of language skills in small and medium enterprises (SMEs) and their performance impact.

Following this study, the main findings were formulated and they will be presented below.

European companies lose business to a large extent due to the lack of language skills. Based on the sample, representing companies from 29 European countries, it is estimated that 11% of exporting European SMEs (945,000 companies) would be losing business because of communication barriers.

The survey identified a direct link between languages and successful exporters. They identified four elements of language management which may be associated with successful export performance: a strategic approach to multilingual communication, appointing native speakers, recruiting staff with language skills and using translators and interpreters. The entire EU economy could have significant gains if all exporting SMEs employed one or more of these techniques.

English is the key to gain access to export markets. However, the survey results suggest that the situation is more complex than the much-quoted view that English is the world language. Russian language is used in a wide area in Eastern Europe (along with German and Polish). French is used in the trade of the African and Spanish is used in Latin America. Business partnerships in the longer term depend on the foundation and management of relationship. For this purpose, knowledge of the culture and language of the target country are essential.

Research indicates that exporting SMEs are more productive than those that do not export. Also exporting companies often benefit from a hidden growth through access to advanced technical knowledge, market intelligence and cost savings or efficiency.

SMEs account for more than 50% of employment in the European Union. Thus, if a larger number of SMEs become successful exporters and exporters expand their market, there would be a significant impact on the European economy. In addition, could benefit from

greater innovation and market knowledge, which in turn could impact on productivity within national economies.

The survey of SMEs revealed that it is losing business to a large extent, due to the lack of language skills.

The value of lost contracts, representing an average per firm over a period of three years, is 325,000 Euros. SMEs face intercultural and language barriers when operating across borders. In all countries, except in eight of them, over 10% of respondents were aware of having encountered intercultural difficulties.

These companies manage linguistic activities such as approaches: employing native speakers with language skills (technique often used by 22% of firms); adapting the website in languages other than the national language (often used in 50% of companies from 22 countries); using the services of translators and interpreters in 4% - 84% of businesses in the country; call local agents in 20% - 40% of smaller firms.

Businesses prefer to hire staff with language skills than to invest in its formation. It is estimated that in the future increase the need for staff with language skills, following the intentions of enterprises to enter foreign markets in the next years.

They expressed their views on the need for work experience in other countries, so employees to improve not only linguistic skills but also awareness of different business cultures.

As regards the large companies, the survey results have confirmed those obtained from the analysis of SMEs, 73% of large companies already having an employment scheme staff with language skills well established. English speakers are required; however, demand for skills in other languages was higher.

The results of the survey demonstrate the real possibility of measuring the impact of language skills on economic performance.

They have identified four elements of language management which can be combined in different ways to be associated with successful export performance: a strategic approach to multilingual communication, appointing native speakers, recruiting staff with language skills and using service of translators and interpreters.

It has been calculated that an SME investing in one or more of these four elements achieved export sales in proportion 44.5% higher than one without these investments.

It was also found that the total productivity of factors of production for exporters may be 3.7% higher than the industrial average. It follows importance of these investments in language skills.

The recommendations made following the study on the impact of language on growth and development of the European economy refers to the consolidation of language learning in education and training at all levels, encouraging students to participate in mobility programs in another European country, encouraging businesses to support education and training programs, establishing links with schools, colleges, universities, business involvement in international exchanges and others.

3. Conclusions

Currently, the main priorities of the European Union are to become the most competitive and dynamic economy based on knowledge and able to promote sustainable

economic development by creating more jobs and ensuring greater social cohesion (European Council Lisbon, March 2000).

European governments have realized that modernization of education and training offered are essential. In 2002 EU set the goal that by 2010 Europe to be recognized internationally as a leader in education and academic training offered.

To achieve the objectives, education ministers agreed on thirteen objectives covering different levels and types of education and training (formal and informal) aimed at realizing a lifelong learning. Existing education systems must be improved at all levels: teacher training; basics; integration of information and communication technologies; efficient investments; teaching and learning foreign languages; continuous support; systems flexibility to allow access to education; mobility and citizen education, etc.

In this context, culture is a major determinant in the cooperation and economic development of the European single market.

References

Kotler P., *Managementul Marketingului,* Ediţia a IV-a, Ed. Teora, Bucureşti, 2005

Adăscăliţei V., *Euromarketing*, Ediţia a II-a, revizuită şi adăugită, Ed.Uranus, Bucureşti, 2005

Pop Al. Nicolae, Dumitru Ionel, *Marketing internaţional*, Ed. Uranus, Bucureşti, 2001

4. State Ioan, *Marketing internaţional.Compendiu*, Editura Universităţii Transilvania din Braşov, 2003

Boşcor Dana, Brătucu Gabriel, *Curs de marketing internaţional*, Reprografia Universităţii Transilvania din Braşov, 2002

Stolojan Theodor, Tatarcan Raluca, *Integrarea şi politica fiscală europeană*, Ed.Infomarket, Braşov, 2002

Migration and education. Eramus.http://ec.europa.eu/education

http://europa.eu/languages/en/home

DIFFICULTIES OF CREATING A LEGAL TERM BASE

Imre Attila, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş

Abstract: The present paper tries to present the difficulties of creating a Romanian–English legal term base with the aim of integrating it into computer-assisted translation tools. The presented data are taken from seven Romanian–English law dictionaries, taking into consideration both quantitative and qualitative aspects. The quantitative part shows us the number of entries for a specific term, whereas the qualitative part derives from the relevance of the legal terms found. We will discuss specific problems for Romanian (diacritical signs, alphabetical order) and English (typographical errors, spelling issues) or the conversion of the .xls(x) format in a standard one for term bases (.csv).

Keywords: terminology, term bases, legal, quality, Romanian, English.

1. Introduction

Studies regarding terminology prove the importance of updating term bases as new words and expressions continuously enter languages. Living in the age of globalization, localization and the (r)evolution of technology (Imre, 2013) it is no wonder that English as a global language pervades our entire life. In Barber's words:

> "… the onrush of economic and ecological forces that demand integration and uniformity and that mesmerize the world with fast music, fast computers, and fast food – with MTV, Macintosh, and McDonald's, pressing nations into one commercially homogeneous global network: one McWorld tied together by technology, ecology, communications and commerce. The planet is falling precipitantly apart *and* coming reluctantly together at the very same moment." (Barber, 1992, p. 53)

'Mesmerized' by this McWorld, it is easy to observe that it brought about changes in language as well. For instance, Snell-Hornby describes it as "McLanguage", which "is to a great extent a particular brand of American English, reduced in stylistic range and subject matter, and – with the aid of abbreviations, icons, acronyms and graphic design – it is tailor-made for fast consumption" (Snell-Hornby, 2006, p. 132). She continues with the idea of "Eurospeak" of a multilingual continent, where we can talk about a real 'Empire of English' "with the ever-expanding language industry, and here technological aids will continue to play a central part" (Snell-Hornby, 2006, p. 144). This McLanguage of fast consumption in the majority of cases does not meet the requirements of linguists (poor grammar, sub-standard choice of words, etc.), but it may be a real challenge to translators and interpreters. Naturally, there are fields where McLanguage may have little to say (specific languages of medicine, law, etc.), but language mediators should be always prepared to select the best option regarding language register and style.

We should also take into consideration Gouadec's statement from 2007: "The PRAT or Pencil and Rubber-Assisted Translator is clearly on the way out, though there are still a few specimens at large. The Computer-Assisted Translator has taken over." (p. 109). The combination of ideas from Barber, Snell-Hornby and Gouadec already offer the profile of

modern translators, who – in our belief – should have multiple skills and competences: alongside with the two major classical competences (linguistic and cultural), they should be able to deal with the technical revolution (technical competence) and to survive on a global market (self-management).

The present article focuses on the technical competence, more precisely on the importance of translation software, including machine translation, computer-assisted translation (CAT) tools and the ability to handle (open, read, create, modify, encode) various types of text-based documents. Due to the limits of the present paper, we only highlight the importance of term bases (TB), which is a major constituent of all CAT-tools (*SDL Trados Studio, Déjà Vu, Wordfast, OmegaT, memoQ,* etc.).

We have already seen that languages are under a constant change, so monolingual, bilingual or multilingual dictionaries and term bases (containing specific words) need a regular 'update'. Creating and/or finding these databases is crucial during the work of the modern translator, who have to filter the information very effectively in order to select the best option available within a language.

However, in the age of McLanguage quality is a delicate matter (the 'copy-paste' option without paying attention to details is effortless), and for the large public intelligibility settles all disputes. Thus the Romanian expression *pentru că așa vrea mușchii mei* (**because my muscles wants it*) is acceptable, even if ungrammatical.

2. The actuality of a Romanian–English and English–Romanian legal dictionary

We already argued in favor of checking previous dictionaries and term bases as languages are in constant change. This means that even within a specific field new words enter, old ones disappear, or new synonyms and antonyms may appear any time. Furthermore, when more than one language is involved the tendency is much more powerful, especially when one of the languages is English. During the past fifteen years at least ten Romanian – English and/or English – Romanian dictionaries were printed on legal terms, but further dictionaries (especially on economics) also contain valuable entries belonging to legal terminology (e.g. Ionescu-Crușan, 2006, Năstăsescu, 2006 or Bantaș & Năstăsescu, 2000). Some of them are only Romanian–English (Lozinschi, 2008), while others contain terms in both directions. Thus we can say that there are more dictionaries to choose in the combination of Romanian–English language pair regarding legal terms, although these dictionaries may present large differences regarding the quantity and quality of the terms they contain.

The actuality of a possible term base derives from the above-mentioned globalization and localization, as well as the McLanguage and 'Eurospeak'. Romania is a member state in the European Union, and Romanian is one of the 24 official and working languages. This means that specific languages belonging to a variety of fields (politics, economics, law, management, etc.) are of high interest, and a proper translation memory (or term base) offered by the Directorate-General for Translation (DGT) is of high interest[1]. However, this only contains items that were used in the extensive work of translation into the 24 languages, and it is not within the reach of all translators.

[1] http://ec.europa.eu/dgs/translation/translating/index_en.htm, 29.11.2014.

A much simpler option would be an extensive term base, unifying more available dictionaries in an available format, such as Portable Document Format, but if we have in mind further completion (new entries to be added later), we can create either a Microsoft Office *Excel* file in .xls or .xlsx format or an OpenOffice or LibreOffice *Calc* file in .ods format. In the next section we will present our partial results based on six Romanian–English dictionaries.

3. Difficulties of creating a term base

At first approach to creating a term base the task seems simple: let us take as many dictionaries and glossaries available and transform them into a single electronic file. However, if we have in mind quality above all, we should analyse both the source and the outcome attentively.

3.1. The importance of the source

The importance of the source should never be overlooked, as our partial results presented below signal extremely many types of possible errors. We can even predict that the more languages are involved, the more possibilities to commit mistakes occur. In our research – up to now – we have collected data from seven Romanian–English law dictionaries, having in mind only the entries under letter *Î* (letter *I* with circumflex, one of the five specific Romanian letters).

3.1.1. A proper selection of entries

Specialized dictionaries should contain concepts in specific fields (terms) and they are supposed to be onomasiological (first identifying concepts then establishing the terms used to designate them, cf. Landau, 2001, pp. 1–6), while general dictionaries should be besemasiological (word to definition), although dictionaries cannot really respect this, especially when bilingual dictionaries are involved. A further problem is the definition of *term* itself: "a. A word or phrase used in a definite or precise sense in some particular subject or discipline; a technical expression. B. Any word or group of words expressing a notion or conception, or used in a particular context; an expression (for something. Trumble & Stevenson, 2002). This means that any number of 'words' may form an expression, thus we can even get to the limit of a full sentence within a headword. And this is exactly what happened in our sources:

(Lozinschi, 2008, pp. 263–304)	
***începere**a unui rechizitoriu înainte de a fi precedat de datele *necasare este o încălcare a Convenției de la Viena, art 36* (*instead of *necesare*)	*commencement of an interrogation before the information is given is a breach of the Vienna Convention, Art 36*
*L-au **înhăța**t pe hoț și l-au dat pe mâna poliției.*	*They captured the thief and handed him over to the police.*

Table 1. Sentences in dictionaries

Furthermore, even the combination of words into specialized terms may raise questions, as some readers may think they purely and simply do not belong to a law dictionary:

(Lozinschi, 2008, pp. 263–304)	
Întorsura Buzăului	*the curve of the Buzău* (geographical area in Romania)
(Dumitrescu, 2009, pp. 120–128)	
*înregistrarea titlurilor de proprietate asupra pământurilor (*australia)* (* It should have been capitalized.)	**terrence registration* (not to be found elsewhere, is it so important to be included?)

Table 2. More words as a single term

However, their significance is minor compared to the number of occurrences of this type. A much more serious problem is the mixture of specialized terms with general ones, to be found in all dictionaries. If numbers, countries, body parts are acceptable in legal dictionaries, then all the words existing in a language should be included, as all of them may appear in a particular legal context. This means that lexicology and terminology is not clearly separated (cf. prepositions as headwords), thus any concept, word, term and expression may enter the dictionaries.

The number of irrelevant entries from the point of view of a legal dictionary (*în orice situație* 'whatever the situation'; *în față* 'in front of') thus contributes enormously to the quality of a specialized dictionary as well as its ampleness.

3.1.2. Typographical errors

Typographical errors are probably the most stinging ones in any dictionary("Typographical error," 2014). In an age when human work is aided by computers and software, typographical errors should not be a problem. We may rely on *Microsoft Office Word*'s *Spelling and Grammar* function within *Review* or *LibreOffice Writer*'s *Spelling and Grammar* function within *Tools* (both having F7 as a shortcut), as they can detect the great majority of typographical mistakes[2] (some of them corrected automatically, while typing). However, two conditions must be fulfilled: the proper spellcheck for the particular language must be installed/activated language and the typing language must be set properly. The cases below prove that at least one of these two conditions were not fulfilled while the dictionaries were being edited:

- Extra letter: ***neighbourghood*, ***prolongued*, ***terrified* (Lozinschi, 2008); ***tresspass* (Dumitrescu, 2009);
- Missing double letter: ***accomodate*, ***commital* (Botezat, 2011 and Hanga & Calciu, 2009); ***plaintif* (Voroniuc, 1999 and Voroniuc, 2011); ***înegurat* instead of *înnegurat* (Lozinschi, 2008);
- Missing letter: ***împutenicit* instead of *împuternicit* (Voroniuc, 1999); ***repeted* instead of *repeated* (Lozinschi, 2008);

[2] Except for the 'atomic typos': http://en.wikipedia.org/wiki/Typographical_error#Atomic_typos, 05. 10. 2014.

- Mixed letters: ***entreprise** (Voroniuc, 1999 and Voroniuc, 2011); ***nosie** instead of *noise* (Botezat, 2011); ***beseige** instead of *besiege* (Lozinschi, 2008);
- Mistyped letter: ***abstinacy** instead of *obstinacy*, ***enbankment** instead of *embankment* (Lozinschi, 2008); ***set up o company** (Voroniuc, 1999 and Voroniuc, 2011);
- Words stuck together: ***indubio** *pro reo* instead of ***in dubio** *pro reo* (Hanga & Calciu, 2009);
- Fat-finger syndrome: ***warramty** (M-N), ***infringemnent** (M-N and extra letter), ***provike** (I-O), ***ascultarera** (E-R and extra letter) (Lozinschi, 2008);
- Small letters instead of capital ones: ***australia**, ***united states patent office** (correctly: *United States Patent and Trademark Office*) (Dumitrescu, 2009);
- Capital letters instead of small ones: the title of the dictionary is *Dicționar **Român–Englez*** instead of *Dicționar român–englez* (although the CIP description is already correct, (Lozinschi, 2008);
- Atomic typos (meaningful words in the "wrong" place, thus spellcheckers will not detect them as errors (Bloom, 2012): *goal* instead of *gaol* ('jail') (Voroniuc, 2011).

In our view, the most grievous types of errors in a dictionary are the ones –whatever type – to be found in the headwords: ***înegurat** (înnegurat), ***încăirare** (încăierare), ***înșeală** (înșală) (Lozinschi, 2008) or incorrect alphabetical order. The latter is extremely problematic in Dumitrescu's book: apparently, entries containing Romanian diacritical marks (*ă, ș, ț* come before any other letter. Thus *înștiințare, înțelegere* comes before *înainta*; *înșelăciune* appears before *însoțitor*; *înstrăinări* precedes *înstrăina*, or we can find *întreținut* in front of *întreaga* (Dumitrescu, 2009, pp. 122–127). In Lister and Veth's dictionary (Lister & Veth, 2010) we could find an entry beginning with *I* among terms beginning with *Î* (*inginerie, ~ genetică*). These errors may turn any dictionary inefficient as the readers may not find the term they are searching for.

3.1.3. Grammatical errors

Grammatical errors mainly derive from ignorance. In case of verbs, we found cases when the conjugated form was used instead of the infinitive: *închirie**z*** ('I rent', first person singular, present) instead of *închiria* ('to lease', 'to rent'). What is worse, there is a separate entry for *închiria*, so this must have been *închirie**re***, which is a noun ('letting', 'renting'). Further errors include singular/plural shift, which remains unmarked: *încasare* ('collection', 'cashing'), whereas an expression rooting from this entry and requiring plural is marked this way: *-i și cheltuieli*, resulting in ***încasarei** instead of *încasări* (Hanga & Calciu, 2009); in other cases instead of a singular form we may find the plural: *lease of **promises***. We detected a case of a possible contamination: ***îngenunchia** instead of *îngenunchea*[3] (improper suffixation); improper suffixation was detected in an English term as well: *sovereignity* (Lozinschi, 2008).

Prepositions as headwords are questionable in a specialized dictionary, especially when multiword expressions begin with a preposition: ***în** baza ordinului* ('under the order'), as readers will search for the expression under *bază* or *ordin*.

[3] There is a tendency of phonetic opening in Romanian.

Combined words may cause misunderstanding as well, since instead of *footwear* we found **footware* (cf. *hardware, software*), which may not be a typographical error as it appears twice (Lozinschi, 2008). However, this type of error already leads us to another category.

3.1.4. Linguistic errors

We had a prediction at the beginning of the research that the more languages are involved, the more mistakes are to be expected and our anticipation seems to be right in the following cases:

- Romanian influence upon English (Lozinschi, 2008): *draw up a **raport* instead of ***report***, as the Romanian *raport* means *report*. Similarly, we have **set up* ***o*** *company* instead of *set up* ***a*** *company* (Voroniuc, 1999), where the Romanian *o* is the equivalent of the English *a* (indefinite article). Another example is **negociations* (< Ro. *negociere*).
- English influence upon Romanian (Botezat, 2011): *process* (English) instead of *proces* (Romanian) under the headword *începtare*.
- French influence upon English (Lozinschi, 2008): *assurage* (typographical error, extra letter) in French is a term used in alpinism, and in our case it is used instead of *assuage* (or the document writer was set to French); similarly, *revigoration* (French) is used instead of *reinvigoration*. We may even call these errors false friends, but they still remain errors.

3.1.5. Formatting mistakes

Under formatting mistakes we refer to any deviation from standard reference for the entries, namely symbols, abbreviations, punctuation and layout; deviations from these standards may be either visually bothering or completely wrong. For instance, the tilde sign (~) replacing the headword is a generally accepted norm, which is overlooked in Hanga and Calciu's dictionary. In the same dictionary more than one type of abbreviation is used for the same thing, for instance the difference between American English and British English is marked with *US, SUA* (the Romanian equivalent for USA), *U.S.A.* and *amer.* (American), and *UK, în Anglia* ('in England'), respectively.

The worst type of mistake within the category definitely goes to the alphabetical order. Talking about dictionaries, it is a must to have a 100% correct alphabetical order, although this basic rule was not taken into consideration in the case of at least two dictionaries. Hanga and Calciu's dictionary contains *cadastru* before *cabotaj*, whereas Dumitrescu's dictionary has a problem with the alphabetical order when the Romanian diacriticals *ș* and *ț* are involved. Thus page 122 (Dumitrescu, 2009) contains *înș**t**iințare–înț**e**les* terms (21 in number) first, followed by *în**a**inta–în**s**cris* terms (5 pages), then *înș**e**lăciune* ('racketeering') appears with 3 other terms, to be followed by *în**s**trăin**ă**ri* and *înstrăin**a*** ... (*ă* before *a*). Thus it is not only *ș* and *ț* is problematic, but the other three diacritically marked letter as well (*ă, î, â*). As a result, we have serious doubts that the reader will find the term, even if it included in the dictionary.

3.2. The importance of term base management

The proper knowledge of the term base manager presupposes the knowledge of the previously presented error types in order to avoid them when creating a term base. Term bases (TB) are electronic databases and are typically accessed via computers (online or with the help

of specialized software). In our case, creating a term base for legal terms in Romanian and English means at least three things:

- enough input from various sources (more Romanian–English law dictionaries);
- selection of entries belonging to law (even if the separation of legal and economic terms in Romanian–English context is not an aim) and not general terms (body parts, numbers, countries, regionalisms, etc.);
- a proper care for the words containing Romanian diacritical marks (letters *ă, â, î, ș, ț*), as they may not appear in the database adequately or in the wrong alphabetical order.

After the term base is created, our aim is to be used when translating legal documents from/into Romanian and English.

4. Creating a legal database

After having purchased these dictionaries, the major aim was to cross-examine them in an effective way and trying to detect their flaws and correct them. Thanks to a POSDRU project at Petru Maior University in Tg.-Mureș we have embarked upon creating a common database from all these sources. In case we start with the most comprehensive dictionary, the others are much easier to include in the database. So we considered that we should start with Lozinschi's dictionary, which proved to contain nearly 100,000 entries, although many of them do not belong to the legal terminology. The other six dictionaries were selected due to other factors (notoriety, foreign authors, etc.). In our view, present-day translators should be able to create databases compatible with computer-assisted translation software. The most widespread CAT-tools are compatible with each other – at least, to a certain extent[4]. Thus creating a term base in *csv* format should be compatible with various, even cross-platform CAT tools. A *csv* format may be easily obtained after having created a *Microsoft Excel* file (*xls* or *xlsx* format) with two columns (in our case Romanian and English), then converted into *csv* format. This type of format can be easily used as an external term base for translation environments. After having collected data from the seven dictionaries, we obtained the following number of entries for letter *Î*:

Dictionary	**Nr. of entries**
Lozinschi, 2008, pp. 263–304	7,410
Hanga & Calciu, 2009, pp. 90–93	199
Lister & Veth, 2010, pp. 442–451	1,155
Dumitrescu, 2009, pp. 120–128	788
Botezat, 2011, pp. 88–92	314
Voroniuc, 1999, pp. 60–63	385
Voroniuc, 2011, pp. 284–288	445
TOTAL	10,696

Table 3. Number of entries form seven dictionaries letter Î

[4] A list of notable CAT tools may be checked here: http://en.wikipedia.org/wiki/Computer-assisted_translation, 04. 10. 2014.

One should note that when a TB is created, one entry means that one word/expression in the source language "equals" one word/expression in the target language, so if we have three translations for *încărcătură*, we will have three entries: *încărcătură–freight, încărcătură–cargo* and *încărcătură–load*. We can observe that there is an enormous difference in number regarding these dictionaries; basically, Lozinschi's dictionary contains more than 37 times the number of entries to be found in Hanga and Calciu's dictionary, or it contains more than twice the number of all entries compared to the other six dictionaries. Partially, it is more detailed than the others, but it also contains many entries not belonging to the legal terminology.

5. Conclusions

Professional translators already signaled on www.proz.com that the quality of a Romanian–English law dictionary is below expectations[5]. However, the others contain extremely many errors in many respects detailed in this article. What is worse is that we cannot say that the quality is improving with the advances in technology and the passing of time: Dumitrescu's dictionary cannot follow the very basic alphabetical order of entries, whereas Voroniuc's 2011 dictionary republishes all the previous errors from 1999 and even manages to add further ones: *întrerupere* as headword is added, containing **negociations* (Romanian influence, < Ro. *negociere*). Similarly, a new entry is *înțelegere*, containing **convenant* instead of *covenant* (probably Romanian influence, e.g. *convenabil*). The only improvement is the replacement of *î* into *â* in the middle of the words due to the changed Romanian spelling rules (e.g. *dobândă* replacing *dobîndă*).

Having seen these errors it is no wonder that there are experts who say that at present we can witness a certain vulgarization of science/language, although many of them might be easily solved, for instance setting the correct typing language in an office document (*Microsoft Office, Libre Office*) and the spell-checker is adjusted to the desired language. Thus we can obtain rather error-free results (Imre, 2013). This is why we consider it disturbing that Hanga & Calciu's dictionary is at its fifth re-checked and completed edition[6]. A well-founded question is, what was the first edition like?

And finally, the choice of UK or US English may be solved very easily: the preface of the dictionary should specify whether the author wishes to follow one or the other terminology/spelling and only the entries in the other language should be marked. This is not systematically followed in any of dictionaries involved so far.

Acknowledgements : The author wishes to thank the invaluable support regarding the Romanian data and the term base to Doina Butiurcă, Beatrice Standavid and Blanka Barabás.
The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development (*Sistem integrat de îmbunătăţire a calităţii cercetării doctorale şi postdoctorale din România şi de promovare a rolului ştiinţei în societate*), as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.

[5] Here are only two links to prove it: http://www.proz.com/kudoz/romanian_to_english/law_contracts/3490819-prepusi.html, http://www.proz.com/kudoz/english_to_romanian/law_patents/479796-invalidity.html. 04. 10. 2014.
[6] In Romanian: "Ediția a V-a revăzută și adăugită", interior cover/first page.

References and dictionaries

Bantaș, A., & Năstăsescu, V. (2000). *Dicționar economic român-englez*. București: Editura Niculescu SRL.

Barber, B. R. (1992, March). Jihad vs. McWorld. *The Atlantic Monthly*, (3), 53–63.

Bloom, D. (2012, September 30). Spell checkers developing "atomic typo" capabilities. Retrieved October 5, 2014, from http://www.chinapost.com.tw/commentary/the-china-post/special-to-the-china-post/2012/09/30/356026/Spell-checkers.htm

Botezat, O. (2011). *Dicționar juridic român-englez / englez-român* (2nd ed.). București: C.H. Beck.

Dumitrescu, D. (2009). *Dicționar juridic român-englez*. București: Akademos Art.

Gouadec, D. (2007). *Translation as a Profession*. John Benjamins Publishing.

Hanga, V., & Calciu, R. (2009). *Dicționar juridic englez-român și român-englez*. București: Lumina Lex.

Imre, A. (2013). *Traps of Translation*. Brașov: Editura Universității "Transilvania."

Ionescu-Cruțan, N. (2006). *Dicționar economic englez-român, român-englez*. București: Teora.

Landau, S. I. (2001). *Dictionaries: The Art and Craft of Lexicography*. Cambridge University Press.

Lister, R., & Veth, K. (2010). *Dicționar juridic englez-român / român-englez*. (R. Dinulescu, Trans.). București: Niculescu.

Lozinschi, S. (2008). *Dicționar juridic Român - Englez*. București: Editura Smaranda.

Năstăsescu, V. (2006). *Dicționar economic englez-român / român-englez*. București: Niculescu.

Snell-Hornby, M. (2006). *The Turns of Translation Studies: New Paradigms Or Shifting Viewpoints?*. John Benjamins Publishing.

Trumble, W. R., & Stevenson, A. (Eds.). (2002). *Shorter Oxford English Dictionary* (Fifth Edition.). OUP Oxford.

Typographical error. (2014, October 3). In *Wikipedia, the free encyclopedia*. Retrieved from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Typographical_error&oldid=628064781

Voroniuc, A. (1999). *Dicționar de termeni economici și juridici (român-englez)*. Iași: Institutul European.

Voroniuc, A. (2011). *Dicționar englez-român / român-englez de termeni economici și juridici*. Iași: Polirom.

LANGUAGE AND THE FUNCTIONS OF MEDIA TEXTS. UNIFORMITY AND PECULIARITIES IN THE HUNGARIAN MEDIALECT FROM ROMANIA

Reka Suba, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş

Abstract: The ethnic minorities' attitude towards mothertongue and its preservation and cultivation strongly depend on the linguistic models provided by institutions like the school, church and mass media. Such models prove to be essential factors of creating and maintaining proper linguistic behaviour, as besides the inherent aspects of bilingualism or plurilingualism, we should also take into account the effects of a third phenomenon , i.e. diglossia. All three elements may shape the communicative potentials of bilingual individuals. This is the reason why, in this study, we aim to approach the issue of the language of the Hungarian media from Romania, through the lenses of its linguistic peculiarities and usage characteristics.

Keywords: language of the media, medialect, linguistic norm, model, language usage variant.

Relaţia minorităţilor naţionale faţă de limba maternă şi faţă de menţinerea sa depinde într-o mare măsură de modelele oferite de educaţie, religie şi mass-media.

Aceste modele lingvistice sunt cu atât mai importante cu cât în cazul bilingvismului sau plurilingvismului specific minorităţilor naţionale trebuie să ţinem cont şi de un al treilea fenomen numit diglosie, ceea ce, la rândul său, ar putea contribui semnificativ la potenţialul comunicativ al persoanei minoritare.

În vederea analizei acestor probleme însă, trebuie să se ia în considerare şi anumite aspecte specifice cum ar fi constanţa sau schimbarea radicală a mediului lingvistic (fenomenul grupului etnic dispersat, al diasporei, precum şi al blocului etnic omogen), noţiunea ariei lingvistice (care iarăşi poate fi dispersat sau uniform), diversitatea situaţiilor de vorbire, apartenenţa limbii la o anumită cultură, prestigiul amândurora, precum şi gradul lor de diferenţiere/abatere din acest punct de vedere, unde prestigiul unei limbi atinge cote mult mai înalte, în mod real sau în mod dirijat (Fülei-Szántó 1992).

Perioada de dinaintea schimbării regimului comunist, poate fi caracterizată printr-o tendinţă accentuată de asimilare din partea naţiunii majoritare, ceea ce ducea la menţinerea privării informaţionale cu ajutorul reducerii numărului şi duratei emisiunilor de radio în limbile minorităţilor naţionale, cu împiedicarea difuzării presei scrise etc. Însă o comunitate lingvistică, dispersată atât din punct de vedere social, cât şi geografic şi totodată privată de posibilităţile dezvoltării sale culturale, din cauza acestei marginalizări poate să se menţină nu numai la un nivel lingvistic anterior, ci şi la unul cultural, ceea ce duce la o ruptură semnificativă faţă de nivelul cultural al naţiunii la care aparţine (Fülei-Szántó 1992). După schimbarea regimului fluxul informaţional a început să revină la normal, crearea structurilor instituţionale proprii însă a fost împiedicată în continuare de politicile educaţionale şi de reglementările legislative şi mass-media.

În ceea ce priveşte informarea publică, pe lângă faptul că producţiile pieţei mediatice din Ungaria, au devenit accesibile şi pentru minoritate maghiară din România (atât emisiunile posturilor de radio şi televiziune publice, cât şi cele comerciale) şi în decurs de 25 de ani s-au

înmulţit posturile comerciale de radio regionale sau locale, nu trebuie uitat nici faptul că unul dintre posturile publice regionale cu cea mai mare arie de acoperire geografică, Radio Tîrgu-Mureş – Redacţia maghiară, numai recent a început să emită în întregimea timpului de antenă exclusiv în limba maghiară.

În continuare dorim să enumerăm câteva dintre specificităţile lingvistice ale limbajului mediatic, considerat o piatră de temelie din punctul de vedere al menţinerii unei limbi la standarde corespunzătoare.

Caracteristicile limbajului mass-media

O caracteristică esenţială a informaţiei transmise prin mijloace şi tehnologii mediatice ar fi că se creează în urma unor selecţii anterioare, fiind o informaţie prestructurată. Prin aceasta se înţelege că proiectarea şi planificarea sa se produce cu o deosebită prudenţă, într-o măsură mult mai accentuată decât în cazul convorbirilor cotidiene sau a comunicării interpersonale în general şi numai după o verificare şi revizuire amănunţită, făcute de mai multe persoane, în etape diferite poate intra în emisie.

Natura, modul şi formele de realizare ale controlului şi redactării, bineînţeles, depind de natura mijloacelor de transmisie, dar, aici putem enumera structurarea conţinuturilor lexicale transmise de radio şi televiziune, şirul elementelor exprimate prin limbaj şi vocalizări, tehnicile vizuale de redactare în cazul emisiunilor televizate, care, duc la transmiterea unor sisteme complexe informaţionale, cu eradicarea contururilor nivelelor comunicative şi creându-şi împreună o viziune artificială şi caleidoscopică asupra lumii, o „conştiinţă-mosaic" al omului contemporan (Knoll 1999)[1].

„Controlul mass-media asupra societăţii se întinde şi asupra limbajului" – conchidea psihiatrul şi cercetătorul fenomenelor comunicaţionale, Buda Béla, încă la începutul anilor 80, dar cu o relevanţă necontenită şi în zilele noastre (Buda 1985: 9), pornind de la ideea că pe când în perioadele anterioare în cazul societăţilor care se luptau pentru autonomia lingvistică, de exemplu în Ungaria epocii reformiste (1825-1848), dar şi în secolul 20., trebuia dusă o luptă perseverentă pentru ca limba proprie să devină în acelaşi timp şi limba informării publice – iar în acea perioada aceasta din urmă includea şi limbajul scenic, editorial, oficial-administrativ şi militar -, în urma unui moment de cotitură, când limba naţională a reuşit să devină principalul mijloc de comunicare, în cazul comunicării în masă a început procesul de codificare a unui limbaj dominant şi extinderea sa asupra unei arii cât mai mari a societăţii (Buda 1985: 9-10).

Cu aceasta a început un proces de nivelare lingvistică, ceea ce devenea tot mai accentuată şi mai eficientă cu apariţia transmisiei radiofonice, ducând la răspândirea limbajului oficial la toate nivelele societăţii. Acest proces, bineînţeles, nu se datorează numai comunicării mediatice, ci au adus un aport important şi sistemul educaţional precum şi alte instituţii publice, dar un rol predominant îl are cu siguranţă limbajul mass-media.

[1] „Die Bedeutung der Information kann von Montage- und Aufzeichnungstechniken aufgewertet werden, erhalt ihre eindringliche Dramatik, aber betrifft vornehmlich ein Kurzzeintgedachtnis und ein kurzzeitiges reaktives Verhalten. Und in der technischen Aufbereitung ist nicht die Manipulation das Problem (...), sondern die Abfolge der Wirklichkeiten, die zusammenhangslos geworden sind. Das Fernsehen vermittelt ein Weltbild, das kaum mehr von Kriterien der Orientierung, eigenen Erfahrung und Urteilsbildung geordnet werden kann." – Reinhold Knoll: Gedanken zum Fernsehen, In: *Kétnyelvűség*, VI. évf. 2. sz., 1999, p. 23.

Acest efect de „amplificator social" al comunicării mediatice este considerat de către Buda Béla de natură lingvistică şi se manifestă în primul rând prin faptul că limbajul oficial al principalei pături cu statut de autoritate în societate, al păturii sociale cu o educaţie de nivel înalt şi care se strânge în jurul aparatului de stat şi al regimului instituţional, se consolidează şi prinde rădăcini şi în interiorul stratului social respectiv, precum şi prin faptul că limbajul mass-media este capabil să amplifice şi elementele lingvistice specifice diferitelor subculturi (limbajul tineretului, subculturi deviante, grupări sociale marcante, precum sportivi, artişti etc.), prin evocarea repetată a lor în vederea menţinerii aparenţei veridicităţii şi chiar dacă nu se identifică cu aceste modalităţi de exprimare, contribuie la răspândirea lor, făcând cunoscute în rândul populaţiei termenii subculturilor lingvistice, expresiile specifice anumitor limbaje speciale (Buda 1985: 10-11).

Uniformitate lingvistică

În cazul în care ne referim la limbajul presei audiovizuale maghiare din România, trebuie să ţinem cont şi de câteva aspecte specifice şi anume că redactorii, crainicii, prezentatorii şi colaboratorii externi de etnie maghiară ai posturilor publice sau comerciale de radio şi televiziune, datorită situaţiei lor minoritare, sunt persoane bilingve, care pe lângă aceasta pot folosi şi dialectul lor local (de proveniență), în decursul interacţiunilor lor private, iar modelul lor lingvistic primordial nu este acea limbă normativă standardizată[2] care în cazul tuturor limbilor naturale constituie un limbaj creat în mod artificial, ci o variantă regională a acesteia, limbajul regional transilvănean, şi numai în al doilea rând varianta standardizată a limbii normative maghiare.

În mod general însă, putem conchide că structurarea specifică a informaţiilor mediatice duce la o uniformizare a limbajului mediatic, ceea ce se manifestă şi în acel aspect că printre diferitele posturi mass-media nu se poate semnala o diferenţă evidentă din punctul de vedere al limbajului utilizat (Buda 1985: 11).

Într-o altă ordine de idei, lingvistul Balázs Géza, a atras atenţia cercetătorilor asupra unei sarcini „normative" tot mai actuale (Balázs 2000: 73) care ar viza delimitarea nivelelor culturale şi stilistice care joacă rol de model în interiorul limbii normative, precum şi definirea rolului dialectelor, deoarece încă nu există o atitudine ştiinţifică privind utilizarea elementelor dialectale în limbajul mass-media şi angajarea de către posturile publice, a persoanelor care vorbesc în dialect. Cert este faptul că apariţia anumitor grade idiomatice în limbajul mediatic stârneşte polemici aprinse.

Deocamdată, aşadar, posturile de radio şi televiziune de limba maghiară (atât pe teritoriul Ungariei, cât şi pe teritoriul României) folosesc limbajul standardizat, în cazul în care nu emit pentru o anumită grupare socială cu o subcultură lingvistică aparte (emisiuni sportive, agrare, de tineret etc.), excepţie făcând genurile documentare şi de reportaj, în cazul cărora vorbitorii, şi anume, persoanele intervievate, comunică corespunzător caracteristicilor

[2] Definiţia lingvistului Balogh Lajos pentru limba standardizată: „limba normativă standardizată (...) în cazul fiecărei limbi constituie o etapă târzie în evoluţia limbii. În cazul limbii maghiare – similar celorlalte limbi europene – acest proces de standardizare numai la mijlocul secolului trecut a ajuns în acea fază ca pe lângă formaţiunile lingvistice naturale să apară limba normativă ca o entitate independentă, neţinând cont de ariile geografice, şi care treptat a ajuns într-o poziţie dominantă, eliminând dialectele arhaice" (Balogh 1990: 121). Alţi cercetători, pentru semnalarea apartenenţei minorităţilor naţionale la naţiunea-mamă, propun înlocuirea termenului de „normă centrală", standardizată cu cea de „normă comună" (Péntek 1998: 44).

propriilor lor limbaj. Buda Béla, însă ne atrage atenţia că redactarea şi structurarea informaţiei este evident și în privinţa acestor genuri mediatice: „Limbajul diferit de cel oficial, nici aici nu se manifestă în realitatea sa, ci numai într-o formă stereotipică, sub forma unor elemente lexicale sau expresii la modă, redactarea eliminând tot ceea ce se opune şablonului” (Buda 1985: 11).

În Ungaria, de exemplu, după formarea structurii plurale a mass-media, s-a trecut la definirea criteriilor lingvistice şi de principiu aferente statutului de post public, s-a elaborat o normă mediatică, care ţine cont de stratificarea socioculturală a receptorilor, susţine norma comunicativă socială şi publică, şi înlesneşte acel proces de socializare care vizează pe cele enumerate anterior (Balázs 1998: 100-101).

În continuare, este nevoie doar de verificarea şi întreţinerea permanentă a normei mediatice, iar tocmai la acesta servesc diferitele comisii lingvistice (Balázs 2000: 74).

În ceea ce priveşte însă alinierea limbajului mass-media maghiară din Romînia la normele mediatice din Ungaria, trebuie să luăm în considerare şi câteva aspecte specifice.

Deoarece în Transilvania secolului 20. s-a amplificat efectul limbii române, devenind limbă oficială, s-a produs un fenomen numit bilingvism asimetric (Péntek 2000: 170), cauzând modificări la nivelul limbajului maghiar regional: în general s-au amplificat procedurile analitice, la nivel lexical au apărut lexeme hibride, expresii şi calculi din limba română, iar la nivel fonetic şi fonologic s-a produs o aliniere, o egalizare parţială între cele două limbi (Péntek 2000: 166). Efectele acestor fenomene se pot resimţi şi în limbajul audiovizual maghiar din România, după cum se poate observa şi din seria monitorizărilor făcute asupra limbajului maghiar radiofonic şi de televiziune din România[3].

Limbaj mediatic vs. limbă maternă

Adaptarea la cerinţa alinierii la norma lingvistică mediatică[4], se poate urmări în primul rând în cazul textelor radiofonice şi televizate redactate anterior şi citite ulterior în faţa microfoanelor. Urechea experimentată recunoaşte imediat textul citit de pe prompter, ceea ce este explicabil prin faptul că lecturarea textului scris, denumit de către McLuhan „informaţie rece” opune o rezistenţă faţă de realizarea acelui mod de exprimare care aparent modelează vorbirea umană naturală. Acesta din urmă este prezentă numai la nivelul cerinţelor, dar „decongelarea” acestei „acustici congelate” după modelul vorbirii directe nu este deloc o sarcină uşoară (Balázs 1998: 101). Capcanele iminente pot fi: modul de exprimare „simultană”, cu arcuri sintactice întinse, specifice textului scris (Deme 1976: 17), precum şi urmărirea mai puţin conştientă a regulilor limbii vorbite. Iar toate acestea duc la greşeli frecvente la nivel suprasegmental: melodii greşite la nivelul propoziţiei şi al frazei, accentuări lexicale şi sintactice deplasate, intonaţie ascendentă la sfârşitul frazelor, suprasegmentare etc.

Deşi, nici în Ungaria nu există o normă explicită de pronunţie, o cerinţă de bază pentru norma mediatică – provenind din natura limbii maghiare – ar fi o fonaţie şi o articulare curată pe tot parcursul procesului comunicativ, deoarece în primul rând aceasta este baza intonaţiei corecte, necesare transmiterii informaţiilor cognitive şi emoţionale, precum şi a utilizării

[3] Monitorizarea lingvistică a limbajului audiovizual maghiar din România - 2010, 2011, 2012, 2013 – Universitatea Sapientia, Facultatea de Ştiinţe Tehnice şi Umaniste.

[4] Aici utilizăm termenul normei mediatice cu un sens restrâns, referându-ne numai la normele lingvistice ale limbajului audiovizual .

corespunzătoare a mijloacelor lingvistice suprasegmentale, vocalice, în vederea transmiterii şi interpretării textului (Balázs 2000: 115).

Şi din aceste considerente se poate vedea deci, importanţa problemei accentuării corecte din punctul de vedere al normei mediatice. Regulile de bază ale pronunţării şi accentuării sunt enumerate în diferite manuale şi cărţi de specialitate, membrii colectivităţii lingvistice însă, accentuarea corectă achiziţionează în mod spontan, inconştient şi împreună cu învăţarea limbii materne. Tocmai acestui fapt se datorează că rareori se produc greşeli de accentuare în cazul comunicării interpersonale cotidiene, în situaţii obişnuite de viaţă. Dacă însă această situaţie de bază devine indirectă, ieşind din cadrul situaţiilor multimediale, naturale de comunicare, de exemplu în cazul citirii textului scris, de foarte multe ori, actele lecturării şi ale interpretării se despart, generând astfel structuri lipsite de sens.

În Ungaria cea mai veche şi cea mai consecventă reglementare privind pronunţia mediatică a fost întocmită de Comisia lingvistică a Radio Ungaria. Reglementarea intitulată *Cerinţe de bază pentru obţinerea dreptului la microfon* (1998), stipulează foarte clar cerinţele pentru dreptul la apariţia radiofonică, precum şi cauzele refuzării acestui drept. În baza acestui act reglementativ însumează Balázs Géza, cerinţele de bază pentru obţinerea dreptului la microfon, care sunt următoarele (Balázs 2000:117):

- respiraţie silenţioasă de discurs
- voce sănătoasă, cu o rezonanţă bună, potrivită pentru modulaţii, ceea ce conferă vorbitorului o intensitate sonoră corespunzătoare
- pronunţie corectă (lungime fonologică, conformitate cu regulile de asimilare la nivelul consoanelor)
- citire şi pronunţie de text cu interpretare corespunzătoare, cu ajutorul utilizării mijloacelor fonetice la nivelul sintaxei şi al textului (accente, intonaţii, pauze, tempo, ritm de vorbire, intensitate, segmentare corespunzătoare)
- competenţă ce vizează segmentarea raţională-intelectuală a textului ca unitate sonoră, precum şi competenţe discursive şi de prezentare sonoră pentru reasamblarea acustică a textului
- un stil de vorbire corespunzător temei, situaţiei, rolului jucat în emisiune.

În cazul limbajului audiovizual maghiar din România (atât în cazul posturilor publice, cât şi a posturilor comerciale), în general, se poate urmări străduinţa pentru alinierea la normele de pronunţie din Ungaria.

În baza materialului acumulat pe parcursul monitorizărilor lingvistice, s-a dovedit faptul că foarte rar se pot auzi greşeli de pronunţie provenind din funcţionarea necorespunzătoare a aparatului articulatoriu, respiraţie fluierătoare sau fonaţii total greşite, într-o mai mare măsură însă, delimitări cu blocarea coardelor vocale, segmentări derutante şi inexplicabile, accentuări mediatice frecvente şi foarte la modă, cum sunt accentuarea inversată a numelor proprii, accentuări repetitive nefuncţionale, intonaţie plutitoare la sfârşitul cuvintelor, lipsa intonaţiei descendente la sfârşitul propoziţiilor etc., dar tot aici, trebuie să enumerăm şi acele fenomene de contact care la nivel fonetic şi lexical, ne demonstrează efectul limbii române asupra limbii maghiare (semilungimea vocalelor, ritmul crescut de vorbire, calculi lingvistice, denumiri traduse greşit etc.).

Bibliografie:

Balázs Géza: *Magyar nyelvkultúra az ezredfordulón*. A-Z Kiadó, Budapest, 1998.
Balázs Géza: A média nyelvi normája. In: *Magyar Nyelvőr*, 124. évf. 1. szám, 2000. január-március, pp. 5-24.
Balázs Géza: *Lehetséges nyelvi szabványok*. A-Z Kiadó, Budapest, 2000.
Balázs Géza: *Médianorma. A nyilvános megszólalás esztétikája*. Magyar Rádió, Budapest, 2000.
Balázs Géza: Sajtónyelv – médianyelv – médianorma. In: H. Varga Gyula (szerk.): *Kommunikáció és nyelvhasználat*. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Nova Series Tom. XXXI. Sectio Scientiarum Economicarum et socialium. Eszterházy Károly Főiskola Tudományos Közleményei, Eger, 2004., pp. 44-55.
Balázs Géza: A rádiók kiejtési normája. In: Zimányi Árpád (szerk.): II. Egri Kiejtési Konferencia, Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Nova Series Tom. XXXIII. Sectio Linguistica Hungarica. EKF Líceum Kiadó, Eger, 2006. pp. 46-55.
Bálint Emese – Péntek János (szerk.): *Oktatás: nyelvek határán – Közelkép a romániai magyar oktatásról.* Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy, 2009.
Balogh Lajos: A nyelvi regionalitás szintjei. In: Balogh Lajos-Kontra Mikós (szerk.): *Élőnyelvi tanulmányok*. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete – Linguistica A/3., Budapest, 199í., pp. 121-133.
Benő Attila – Szilágyi N. Sándor (szerk.): *Nyelvi közösségek – nyelvi jogok*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár, 2006.
Buda Béla: A tömegtájékoztatás nyelvének néhány kommunikáció-lélektani és szociolingvisztikai sajátossága. In: *Nyelvészet és tömegkommunikáció II.* (szerk. Grétsy László), Tömegkommunikációs kutatóközpont, Budapest, 1985., pp. 5-30.
Cserés Miklós – Deme László: *A rádióban elhangzó beszédről*. Tömegkommunikációs kutatóközpont, Budapest, 1976.
Deme László: A kiejtés törvényeinek tanítása és tanulmányozása. *Nyr*. 94, 1970. , pp. 270-80.
Deme László: A „rádiós alaphelyzet". A beszéd szemszögéből. In: Cserés Miklós - Deme László: *A rádióban elhangzó beszédről*. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest, 1976., pp. 15-22.
Elekfi László-Wacha Imre: Az értelmes beszéd hangzása. Szemimpex Kiadó, Budapest, 2003.
Előry Vilma: Nyelvi norma – stílusnorma. In: Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Budapest,1992., pp.31-40.
Fülei-Szántó Endre: Bomló kétnyelvűség. In: Kontra Miklós (szerk.): *Társadalmi és területi változatok a magyar nyelvben*. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete – Linguistica A/9., Budapest, 1992., pp. 35-45.
Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1992.
Knoll, Reinhold: Gedanken zum Fernsehen, In: *Kétnyelvűség*, VI. évf. 2. sz., 1999, 23-39.
Péntek János: A nyelv ritkuló légköre. Szociolingvisztikai dolgozatok. Komp-Press Kiadó, Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2001.

Péntek János: Eltérő szerkezetek kiegyenlítődése nyelvi kontaktusban. In: Borbély Anna (szerk.): *Nyelvek és kultúrák érintkezése a Kárpát-medencében*. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 2000, pp.165-172.
Péntek János: Gondolatok a magyar nyelv mai helyzetéről. Magyar Nyelv, 1998, 43-49.
Szende Tamás: *A beszédfolyamat alaptényezői*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976.
Villó Ildikó: A nyelvi norma meghatározásáról. In: Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1992., pp. 7-23.
Wacha Imre: *Szöveg és hangzása: cikkek, tanulmányok a beszédről*. Magyar Rádió Rt., Budapest, 1999.
Követelményminimum a rendszeresen megszólalók mikrofonjogának megadásához. Magyar Rádió, 1993.
Studiul monitorizării limbii maghiare în programele audiovizuale din România, 2011, 2012 http://www.cna.ro/Studiul-monitoriz-rii-limbii.html, www.sapientia.ro

THE PERSUASIVE FORCE OF THE FIGURES OF RHETORIC IN THE ADVERTISING TEXT

Maria Rodica Mihulecea, Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: In order to reach its purpose and influence the receiver's opinions and behaviour, the advertising creates and adapts the messages according to the market needs and the consumers' requirements. Because there are so many messages in the economic field, the advertising creators pay special attention to the way they express the idea that buying a product is in the consumers' advantage. It means they are very careful of the way they transmit the information and of the way the advertised product is put into light.
The purpose of this article is to illustrate the achievements of an advertisement: that means to persuade the consumer and to make one memorize the product with the help of some figures of rhetoric. These are used in the text editing due to their aesthetic and persuasive features. We use examples found in written advertising texts from different fields, which explains our intention to give this paper a certain degree of generality.

Keywords: advertisement, figure of rhetoric, to persuade, to memorize, advertising text.

Dans le domaine de la publicité, *communiquer* signifie vouloir imprimer sa marque, influencer les attitudes des récepteurs ou modifier leur comportement. Lorsque la réception de l'information engendre une réaction au niveau des consommateurs, on parle d'un effet de la communication entre l'émetteur (l'annonceur) et le récepteur (le public). Pour que celle-ci soit efficace, on se propose[1] d'utiliser un langage global (où les mots et les images se marient en une synthèse homogène), d'étonner le public (le faire entrer dans le message pour y vivre lui-même une découverte) et de s'adapter à la culture et aux styles de vie de celui-ci. Le message repose, avant tout, sur une bonne connaissance de la langue et joue aussi bien de la mise en page de l'information (sous la forme d'un texte cohérent et simple) pour attirer son public, que de la force des mots pour le faire agir. En ce qui concerne *le texte publicitaire*, les considérations qu'en donne Klaus Bochmann dans son étude *Valeurs connotatives du texte publicitaire*[2] nous semblent explicites: «toute publicité réalisée par des moyens linguistiques et de n'importe quelle étendue : de la présentation de l'objet par son seul nom, au texte publicitaire constitué d'une ou plusieurs phrases et au *récit* publicitaire». Le texte et l'image se complètent réciproquement dans le message publicitaire, et les effets qui en découlent relèvent les procédés utilisés, afin d'éveiller l'intérêt du consommateur pour le produit présenté et finalement de le faire se décider à l'acheter.

Étant donné que le marché commercial actuel abonde en marques (on trouve parfois plusieurs messages publicitaires pour la même catégorie de produits), les créateurs de publicité sont de plus en plus intéressés à la manière dont on présente le contenu de l'information, en essayant de varier les modalités d'expression par un langage séduisant. Leur

[1] B. Cathelat, R. Ebguy, *Styles de pub. 60 Manières de communiquer*, Les Editions d'Organisation, 1988, Paris, p. 408.
[2] K. Bochmann : *Valeurs connotatives du texte publicitaire*, in *Langue française*, no.28, Paris, 1975, p.29

but est de faire observer les messages aux consommateurs, et de déterminer ceux-ci à prendre une attitude favorable à l'égard du produit décrit dans les réclames.[3]

Parmi les moyens graphiques auxquels la publicité recourt aujourd'hui, nous nous arrêtons sur les *annonces publicitaires* qui, ayant en vue de capter l'attention, de convaincre la raison et de séduire l'âme, utilisent tous les moyens de la rhétorique[4], aussi bien pour la mise en forme du texte que pour la création des images qui l'accompagnent (des représentations graphiques suggestives, des signes, des symboles). La figure n'y est pas seulement esthétique, sa présence se justifie aussi, selon nous, par le pouvoir persuasif qu'elle exerce sur le récepteur de la communication publicitaire.

Conformément à la tradition antique, *la rhétorique* est l'art de bien parler: « ars bene dicendi » (et bien écrire, dans le sens d'une expression adéquate à la situation), pour persuader. Le rhétoricien Olivier Reboul la définit «l'art de persuader par le discours», entendant par *persuader* «l'acte de susciter chez autrui une croyance par des moyens aussi bien affectifs que rationnels»[5].

On observe que, lorsqu'on rapporte la définition de la rhétorique aux annonces publicitaires, celle-ci met en évidence des éléments communs aux deux domaines, surtout au niveau de la création de plusieurs effets sur les récepteurs. Il est à préciser que pour ceux du texte publicitaire, l'effet recherché est celui du désir à décoder le message, plus précisément de déclencher l'acte d'acheter.

Dans ce qui suit, nous nous concentrerons sur certaines figures de rhétorique, celles qui répondent, en général, aux exigences du discours publicitaire: *persuader* et *faire mémoriser*.

Pour y arriver, nous avons fait porter notre attention sur des annonces publicitaires appartenant à l'activité commerciale. En prenant en considération le public large et hétérogène (de point de vue social, culturel, idéologique) auquel s'adressent les messages des annonces examinées, nous avons puisé notre corpus de plusieurs revues actuelles ou parues les dernières années et représentatives pour le nombre d'exemples véhiculés, ce qui nous a permis, d'un côté, de souligner le degré de généralité de notre travail et de l'autre, de faire relever le pouvoir persuasif de ces figures.

1. À une lecture attentive du corpus proposé, on constate que les deux exigences visées - la persuasion du public et la mémorisation du texte - sont favorisées par les **figures de mots** qui reposent sur la répétition. Nous avons accompagné l'exemple de certaines d'entre elles par une présentation, telle qu'on retrouve dans les ouvrages de spécialité, cités dans la bibliographie.

La paronomase «réunit dans la même phrase des mots dont le son est à peu près le même, mais le sens tout à fait différent»[6] ou, selon l'opinion de Patrick Bacry celle-ci «consiste à rapprocher des paronymes»[7] (mots dont les sonorités sont très proches). Elle tente,

[3] A. Goddard, *Limbajul publicității*, Polirom, Col. *Collegium. Relații publice și publicitate*, București, 2002, p. 25.
[4] B. Cathelat, R. Ebguy, *op. cit*. p. 412.
[5] O. Reboul, *La Rhétorique*, P.U.F., Paris, 1990, p. 7.
[6] P. Fontanier, *Les figures du discours*, Flammarion, Paris, 1977, p. 347.
[7] P. Bacry, *Les figures de style*, Belin, Collection Sujets, Paris, 1992, p. 212.

en conséquence, d'attirer l'attention sur le texte publicitaire et de le fixer dans la mémoire, par le rapprochement des termes (deux au moins) de sens différents et de parenté phonique.
Dans l'annonce pour le café NES, on utilise les termes *extérieur* et *intérieure*, soulignant aussi bien une opposition qu'une ressemblance sonore :

Signe extérieur de richesse intérieure. (NESCAFE)

Les particularités de la paronomase - énergie, réduction aux éléments essentiels et étonnement - en font une figure employée souvent dans le domaine de la publicité. Son effet réside dans un lien phonétique établit entre le nom du produit et sa qualité:

LEGAL, le goût. (Café LEGAL)

On recourt à la paronomase pour donner plus de vigueur à l'expression:

Mini MIR, mini prix. Lavez sans délaver. (Détergent MIR)

Dehors, dedans ... le bien - être permanent (Verres TRANSITIONS)

Il est à remarquer, aussi, la présence des adverbes en *-ment* (adverbes de phrase) à fonction explicite, dont l'emploi constitue une stratégie des créateurs publicitaires, pour gagner la confiance des récepteurs indécis et les convaincre d'acheter le produit:

Quand c'est vraiment bon, c'est vraiment BOIN. (Crème de marrons BOIN)

La rime est un cas particulier de paronomase, une «répétition régulière d'une syllabe»[8] ayant pour but de renforcer une idée, une impression, une image. Elle réussit à persuader et à faire mémoriser, parce qu'elle rend plus facile l'audition, en créant un sentiment d'évidence.

Nouvelle COROLLA. Le top modèle de Toyota.(Marque d'automobile COROLLA)

Moi et mon auto,
On déteste l'incognito ! (Marque d'automobile PEUGEOT 205)

On ne peut pas forcer
une peau rajeunir,
mais on peut l'aider
à ne pas vieillir. (Crème YVES ROCHER)

Né dans la tradition,
Élevé avec passion. (Vin de Bordeaux - MALESAN)

Daregal, si y en a pas, on ne mange pas. (Ail surgelé - DAREGAL)

Mamie Nova, il n'y a que toi qui me fais ça. (Yaourt MAMIE NOVA)

Il prend un malin plaisir à vous faire mincir.(Minceur liquide - 4.3.2.1 MINCEUR)

Avec ce fond de teint, rajeunissez tous les matins. (Fond de teint CLARINS Paris)

CHROME. Tant qu'il y aura des hommes. (Parfum CHROME AZZARO)

L'apocope: c'est le retranchement d'une lettre ou d'une syllabe à la fin d'un mot. Elle concerne en général les sonorités, les rimes et produit des raccourcis faciles à retenir:

L'info de la semaine, la détente du week-end. (publicité pour la revue VSD)

Mi [Kro] climat. Ensemble des conditions climatiques pouvant contribuer à la fabrication de la KRO. (Bière KRONNENBOURG)

L'antanaclase est la figure considérée par Pierre Fontanier[9] comme «la répétition d'un même mot pris en différents sens, propres ou censés tels» ou par Georges Molinié[10] comme une variété subtile de répétition: «un terme apparaît deux fois dans un segment, avec deux sens

[8] O. Reboul, *op. cit.* p. 38
[9] P. Fontanier, *op. cit.* p. 348.
[10] G. Molinié, *Dictionnaire de rhétorique*, Le Livre de Poche, Paris, 1992, p. 50.

différents». Pour Patrick Bacry[11] elle repose sur «la multiplicité des sens, la polysémie, qui constitue une donnée essentielle du lexique et de la langue en général».

Grâce à sa propriété de jouer sur deux sens propres du mot, l'antanaclase prouve sa force argumentative positive, qu'on retrouve également dans les annonces publicitaires. Ainsi, par exemple, on compte sur les deux sens qu'a le verbe *transporter* dans:

Compact - disc laser. Radio. Cassettes. Égaliseur 5 bandes.

Transportez - le! Il vous transporte. (Compact - disc laser RADIOLA)

ou le verbe *sentir* :

Sentir bon et se sentir bien. (Parfum CLARINS)

selon qu'il est employé à la voix active ou pronominale.

Pour ce qui est de l'énoncé pour la revue *Le Monde* on s'appuie sur les sens du nom *monde*:

LE MONDE est à tout le monde. (Revue LE MONDE)

tandis que dans l'exemple pour le produit NUTRICAP, destiné à régénérer et nourrir les cheveux:

Donnez du cheveu à vos cheveux. (Capiléine pro - active NUTRICAP)

on joue avec le singulier et le pluriel du nom *cheveux.*

Parfois, on répète deux homonymes et le principe de l'antanaclase est alors détourné, ce qui détermine Pierre Fontanier à appeler ce fait un «jeu de mots puéril»[12]. C'est le cas du nom (*la) conserve* et du verbe *conserver* (3e personne du singulier: (*elle) conserve*):

La conserve conserve toujours l'essentiel. (La conserve APPERTISEE)

et il en va de même de l'adjectif *frais* et du nom *le frais,* dans la réclame:

C'est plus frais que le frais! (Ail surgelé DAREGAL)

où les deux termes mettent en parallèle la fraîcheur (la qualité) d'un légume frais avec le froid (la température) du surgelé, favorisant ainsi la rime, qui repose sur l'homonymie ainsi créée.

Dans le texte de l'annonce publicitaire visant la montre - bracelet:

Concentré! Concentré de couleurs. (Montre - bracelet PIERRE LANNIER)

le premier terme est le verbe *concentrer* (participe passé) qui fait allusion à la capacité de se concentrer du joueur au tennis, qui porte cette montre - bracelet, tandis que le second est le nom masculin singulier (*le*) *concentré,* qui renvoie à la diversité des couleurs utilisées dans la présentation du produit.

Le calembour est une variante de l'antanaclase qui consiste «à rapprocher deux mots très semblables en apparence, mais de sens différent»[13]. Jouant sur l'homonymie, voire l'homophonie des termes, le calembour est un jeu de mots auquel on recourt souvent dans la création du texte publicitaire, d'autant plus qu'on y introduit le nom de la marque du produit:

On ne pense KA ça. (Marque d'automobile KA)

Il n'y a que MAILLE qui m'aille. (Moutarde Fins Gourmets MAILLE)

La plupart des calembours ont un effet comique.

Il convient de révéler le fait que la force des figures de mots consiste à marquer la mémoire et en même temps à persuader. On trouve chez Olivier Reboul[14] l'explication du pouvoir de persuasion par le sentiment d'une vraisemblance appuyée sur une certaine

[11] P. Bacry, *op. cit.* p. 180.
[12] P. Fontanier, *op. cit.* p. 349.
[13] *Ibidem*, p. 39.
[14] O. Reboul, *op. cit*., p. 39.

harmonie illusoire entre les signifiants et les signifiés: «si la matière des mots s'harmonise avec leur sens, il est vraisemblable - le "vraisemblable" de la rhétorique - que cette harmonie prouve quelque chose».

2. La publicité réussit aussi à persuader et à faire mémoriser par les **figures de construction** qui portent sur la syntaxe, grâce à l'addition ou à la soustraction de signifiants.

L'anaphore est une variété de répétition qui consiste dans «la reprise du même élément en tête de plusieurs membres successifs»[15]. Elle donne beaucoup de souffle, d'allure au texte qu'elle soutient. Dans les annonces publicitaires, on se sert de ce type de répétition pour insister d'une manière régulière, à la place la plus visible - en tête de phrase - sur les qualités d'un produit:

Nouvelle 306. Nouvelle ligne. Nouveaux moteurs 16 soupapes.

(Marque d'automobile PEUGEOT 306)

Suprêmement blonde. Suprêmement protégée. (Crème colorante EXCELLENCE L'OREAL)

Pieds secs?

Pieds échauffés?

Prenez en mains vos problèmes de pieds. (Produit pour les soins des pieds NEUTROGENA)

Je me sens bien.

Je me sens belle.

J'ai trouvé l'harmonie, ma beauté renaît.

J'oublie le temps.

Je suis bien.

Je suis belle. (Crème de beauté antirides PAYOT)

Effet tenseur instantané. Effet réducteur longue durée. (Tenseur réducteur rides BIOTHERM*)*

Parfois l'anaphore surprend par la lexicalisation de certaines formes frappantes de superlatif (adjectif obtenu d'un nom commun ou propre):

Très féminin, très couture, très CARDIN. (Parfum PIERRE CARDIN)

Nous remarquons également que, dans le texte publicitaire, l'anaphore crée une gradation d'idées, par la répétition de la séquence:

Coup de cœur, coup de tête, peu importe, il résiste à tous les coups.

(Marque d'automobile TIGUAN)

Elle permet d'apporter une information sur le produit, en mettant en évidence la notion du terme itéré.

L'ellipse est définie par Pierre Fontanier comme une figure de construction appuyée sur l'action de sous - entendre, car elle consiste dans «la suppression de mots qui seraient nécessaires à la plénitude de la construction, mais que ceux qui sont exprimés font assez entendre pour qu'il ne reste ni obscurité ni incertitude».[16]

La suppression des éléments qui concernent la syntaxe accélère le discours, permet des formules raccourcies, plus aisées à retenir, ce qui facilite la compréhension rapide du message

[15] P. Bacry, *op. cit*. p. 165.
[16] P. Fontanier, *op. cit*. p. 305.

et donne une signification forte, en une structure concise. L'ellipse constitue un atout en publicité, parce qu'elle tire son pouvoir de sa brièveté et économise l'effort de mémorisation:

Des surprises avec les paysages, pas avec la voiture. (Achat/Rachat RENAULT Hors - Taxes)

Voyez la ville autrement. (Marque de voiture PEUGEOT 2008)

17 variétés surgelées dès la cueillette. (Ail surgelé DAREGAL)

Trois façons d'être jeune très longtemps. (Crème de beauté CLARINS Paris)

On la rencontre aussi en association avec d'autres figures comme la paronomase et la métaphore. L'image de la voiture LAND ROVER, inclinée à deux roues et conduite sous la pluie par son chauffeur, tel un voilier, s'appuie sur l'analogie avec un navire à voiles :

Il peut gîter jusqu'à 30^0.

À bâbord comme à tribord. (Marque de voiture LAND ROVER)

Bien utilisée, l'ellipse engendre la surprise, étonne par quelque chose de nouveau et d'extraordinaire, réussissant à transmettre une grande force à la manière de s'exprimer.

Parmi les procédés de rhétorique les plus fréquemment employés dans les annonces publicitaires analysées, on trouve les figures de mots ou de construction, qui affectent le lexique, les sonorités et la syntaxe. Pourtant, il ne faut pas ignorer les figures appartenant à d'autres groupes, qui manifestent la même capacité de persuasion. On en distingue, ainsi, ***l'épanorthose.*** C'est une figure macrostructurale, dont on se sert pour «reprendre une idée qu'on vient d'exprimer, cela pour la corriger, la modifier»[17].

Toujours aussi belle, plus belle même. (Crème antirides PIERRE RICAUD)

Appelée aussi *rétroaction,* P. Fontanier[18] la place parmi les **figures de pensées** par imagination. Dans l'exemple:

Jamais vous ne posséderez complètement une Patek Philippe.

Vous en serez juste le gardien, pour les générations futures.

(Montre-bracelet PATEK PHILIPPE)

la première partie qui concerne la possession d'une montre-bracelet Patek Philippe est une assertion négative, tandis que la seconde apparaît positive, comme une reprise et un renforcement de l'idée de possession, par rapport à l'assertion négative préalable. Grâce à ce procédé, qui a le pouvoir de convaincre, on revient sur le contenu déjà énoncé, pour l'exprimer plus rigoureusement ensuite: *Vous en serez juste le gardien.* On insiste par conséquent sur l'idée de qualité du produit, voire on l'exagère.

Conclusions

Au terme de notre travail sur le pouvoir persuasif des figures de rhétorique, qu'on rencontre dans l'annonce publicitaire, et après avoir analysé les exemples du corpus proposé, nous avons observé que les exigences de la publicité sur lesquelles nous nous sommes concentrée - la persuasion et la mémorisation - sont facilitées surtout par les figures de mots, qui dominent au détriment des figures de construction et de pensée. On a constaté qu'il s'agit plutôt des figures de mots appuyées sur le sens (antanaclases) et sur la matière sonore (des

[17] P. Bacry, *op. cit.* p. 244
[18] P. Fontanier, *op. cit.* p. 408.

jeux de mots révélant la correspondance entre le mot et le produit - rimes, paronomases, calembours).

Nous avons remarqué, aussi, les effets de l'utilisation de ces figures sur le comportement du récepteur, qu'on doit convaincre de se décider à acheter. Dans la création du texte publicitaire, on tient compte non seulement des contraintes comme: la concision, la simplicité, mais aussi du choix des mots, selon leur sonorité ou leur force suggestive. L'annonce publicitaire fait appel à la figure de rhétorique pour la capacité de celle-ci de savoir créer des moments de plaisir, d'émotion et de surprise, en vue de déterminer le public à prendre une certaine attitude par rapport au produit promu.

Bibliographie:

Bacry, P. (1992). *Les figures de style*. Paris : Belin, Coll. «Sujets».
Bochmann, K. (1975). *Valeurs connotatives du texte publicitaire.* in *Langue française* no. 28. Paris: Larousse.
Cathelat, B., Ebguy, R. (1988). *Styles de pub. 60 Manières de communiquer.* Paris: Les Editions d'Organisation.
Fontanier, P. (1977). *Les figures du discours*. Paris : Flammarion.
Goddard, A. (2002). *Limbajul publicităţii.* Bucureşti: Polirom, Col. *Collegium. Relaţii publice şi publicitate.*
Jouve, M. (1991). *La communication publicitaire*. Paris: Bréal.
Le Guern, M., (2008). *Ellipse grammaticale et ellipse stylistique*, in Jean-Christophe Pitavy (dir. avec Michèle Bigot), *Ellipse et effacement. Du schème de phrase aux règles discursives*. CIEREC Travaux 138, Saint-Etienne : Publications de l'Université de Saint - Etienne
books.google.ro/books?isbn=2862724696 - consulté le 10.11.2014
Le Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française.(1993). Paris: Dictionnaires Le Robert, éditeur M. Legrain.
Molinié, G. (1992). *Dictionnaire de rhétorique.* Paris: Librairie Générale Française, Coll. «Le Livre de poche».
Popa, D. (2005). *Comunicare şi publicitate*. Bucureşti: Tritonic, Col. *Comunicare / Media.*
Reboul, O. (1990). *La Rhétorique.* Paris: PUF.

Revues:

L'événement, nov. 1997; *Paris Match*, avril 1997; *Femme actuelle*, oct. 1997; *Challenges. L'économie c'est vous,* déc.1999; *La vie*, mars 2000; *Marianne*, oct. 2001; *Avantages*, mai 2002; *Santé magazine*, oct. 2003; *Modes & Travaux*, oct. 2003; *DNA TV magazine*, oct. 2006; *Le Nouvel Observateur*, janv.; mai 2006; *Science & Vie*, déc. 2013; *L'Express,* nov. 2004; *Elle*, avril; nov. 2014; *Grazia*, avril 2014; *Mode sauvage* Galeries Lafayette, 2014; *Biba*, mai 2014; *AD*, avril-mai 2014.

THE STATUS OF THE VERBS AT THE INFINITIVE IN THE INDO-EUROPEAN LANGUAGES (II)

Doina Butiurca, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş

Abstract: Our research is based on the assertion that the status / position mode infinitive verb is not just one denomination. In Indo-European languages (Greek, Latin, Western Romance languages, English language, etc) finite verb infinitive as used in specific buildings, of which the most common is the accusative with infinitive., Accusative with infinitive "independent (used in Greek in prescriptions), accusative with infinitive" dependent, used oratio obliqua, in Latin, the nominative infinitive ", infinitive with accusative" used in Western Romance languages and English are some of the construction that we propose to study the status of verbs in infinitiv. This metoda research is contrastive, descriptive and functional.
The study concludes that in the actual state of development of Indo-European languages survived status predicate verbs in the infinitive in the specific buildings, partially in Romance languages (except Romanian language) and English.

Keywords: infinitive, construction, Indo-europerne languages, contrastive.

În tradiţia filozofiei lui Platon şi Aristotel, infinitivul a fost considerat component al judecăţii. Aşa de exemplu, construcţiile infinitivale din limba latină clasică erau alcătuite dintr-un nume în acuzativ care servea drept subiect gramatical (şi logic) şi un infinitiv-considerat verb finit - în consecinţă, predicat gramatical şi logic.

Limba latină, limbile germanice şi mai recent limbile romanice (parţial) au conferit infinitivului un statut aparte în sistemul limbii. În latina clasică, infinitivul avea dublă calitate, de verb şi de substantiv. Calitatea de verb era dată de prezenţa categoriilor gramaticale de *timp – prezent*, numit şi istoric sau descriptiv (*laudare* „a lăuda"), *perfect* (*laudavisse* „a fi lăudat/ că a lăudat"), *viitor* (*laudaturum,-am, -um/ -os, -as, -a esse* „că va lăuda") - şi *diateză- activă* („laudare"), *pasivă* (laudari „a fi lăudat"). În propoziţiile subordonate completive infinitivale, infinitivul era utilizat ca predicat. În calitate de substantiv, infinitivul îndeplinea funcţiile de subiect, nume predicativ şi complement direct.

I. Acuzativul cu infinitiv în limbile indo-europene

În studiul consacrat limbilor indo-europene, Theodor Simenschi şi Gheorghe Ivănescu (*Gramatica comparată a limbilor indoeuropene*, Editura Enciclopedică şi Pedagogică, Bucureşti, 1981) au realizat o succintă incursiune în studiul construcţiilor cu infinitiv, utilizate în limbile indo-europene, menţionând faptul că „cea mai remarcabilă întrebuinţare a infinitivului este aceea de acuzativ cu infinitiv (.....). În această construcţie, acuzativul serveşte ca subiect, iar infinitivul ca verb finit"(Theodor Simenschi, Gheorghe Ivănescu 1981:437). Construcţia acuzativ cu infinitiv a luat naştere relativ târziu, în greacă şi în latină, respectiv în propoziţiile în care acuzativul depindea de un verb finit, iar infinitivul servea spre completare: *jussi eum tacere* (am poruncit ca el să tacă).Din astfel de propoziţii s-a desprins construcţia, prin faptul că „acuzativul a fost asociat cu infinitivul şi socotit ca subiect al acestuia"(idem). De-a lungul timpului,sunt de părere autorii, şi-au însuşit construcţia şi verbele care nu se construiesc cu acuzativul (...): lat. gaudeo te valere „mă bucur că eşti sănătos"; got.jah warþ afslauþ- nan allans „şi-au fost că s-au spăimântat toţi"etc(idem).

Două sunt tipurile de acuzativ cu infinitiv: acuzativul cu infinitiv independent, aşa cum se află în limba greacă, mai ales în prescripţii, deci ca imperativ, şi cum există în limba latină în *oratio*

obliqua (vorbirea indirectă). Theodor Simenschi şi Gheorghe Ivănescu sunt de părere că acuzativul cu infinitiv independent trebuie să fi apărut ulterior, din cel dependent. În scrierile lui Homer, în loc de nominativul cu infinitiv imperativ, apare acuzativul cu infinitiv. În inscripţiile greceşti, construcţia *Acuzativul cu infinitiv* exprimă o prescripţie. Concluzia cercetătorilor este că „la infinitivul imperativ se putea întrebuinţa atât nominativul, cât şi acuzativul ca subiect".(ibidem, p. 439). Aşa cum s-a menţionat (Maria Iliescu,1965, p.293) acestă construcţie cunoscută sub numele de *acuzativ cu infinitiv* este o construcţie comună mai multor limbi indo-europene: limbile indo-iraniene, limbile germanice, limba greacă, limba latină, limbile romanice

I.1.Acuzativul cu infinitiv în latina clasică

Pe tot parcursul evoluţiei limbii latine, în propoziţiile subordonate se utiliza subiectul în acuzativ (în propoziţia completivă) şi în ablativ (în construcţii absolute) şi predicatul verbal exprimat prin verbe la modul *infinitiv prezent* sau *infinitiv perfect*.

Infinitivul prezent indică raportul de simultaneitate cu regenta. *Infinitivul perfect* indică raportul de anterioritate faţă de regentă.

Există câteva categorii de verbe care cer completiva infinitivală, dintre care:

a) Verba dicendi (verbe de exprimare): dicĕre „a spune"; narrāre „a povesti"; nuntiāre „a anunţa"; scribĕre „a scrie"; respondēre „a răspunde" etc. b) Verba voluntātis (verbe de voinţă): velle „a voi"; nolle „a nu voi"; malle „a prefera"; cupĕre „a dori", iubēre „a porunci" etc. c) Verba sentiendi (verbe de percepţie şi intelect): sentīre „a simţi"; audīre „a auzi"; vidēre „a vedea"; scīre „a ştii"; purtāre „a crede" etc. d) Verba affectuum (verbe de sentiment): gaudēre „a se bucura"; dolēre „a regreta"; sperāre „a spera"; mirāri „a se mira".e) Verbe impersonale şi expresii verbale impersonale – pe lângă această categorie, completiva infinitivală are rol de subiect: decet „se cuvine"; oportet „trebuie"; licet „este permis"; fama est „se spune"; certum est „este sigur"; utĭle est „este folositor", facĭle est „este uşor" etc.

Există şi câteva excepţii. În latina arhaică, acuzativul cu infinitiv este frecvent după *verba affectum*. Din categoria *verbelor dicendi*, cele mai numeroase sunt construite cu *Acuzativul cu infinitiv* încă de la Plaut. Începând din secolul al III-lea, acuzativul cu infinitiv după *verba dicendi* începe să fie înlocuit de propoziţii subordonate conjuncţionale.

Grupul *verbelor sentiendi* se găseşte folosit cu acuzativul cu infinitiv încă din perioada arhaică. Aceste verbe continuă să se construiască cu infinitiv şi în latina târzie. După predicatele exprimate prin verbe impersonale, acuzativul cu infinitiv s-a generalizat la verbe ca: *conducit, licet, placet, videtur*.

I.1.1.Valorile semantice ale infinitivului cu funcţie de predicat

Infinitivul descriptiv, numit şi istoric sau narativ, a fost utilizat ca infinitiv

absolut, cu funcţia de predicat verbal, la timpul prezent cu aspect de *infectum* (echivalent cu imperfectul), în general, la persoana a III-a. Sorin Stati (*Istoria limbii române* I: 1965: 189) considera că infinitivul istoric a fost la origine tot o frază nominală. Utilizarea infinitivului descriptiv avea drept consecinţe, economia sintactică precum şi o concentrare a frazei. Plautus şi mai ales, Terenţius au folosit acest tip de infinitiv, în piesele de teatru. Este utilizat frecvent în lucrările istoriografiei clasice, datorită faptului că prilejuia concizia naraţiei (la Salustius, Titus Livius).

Infinitivul exclamativ sau al indignării are, aproximativ, aceeaşi evoluţie cu

infinitivul descriptiv, fiind, o caracteristică a limbii de conversaţie. Se utilizează cu funcţia sintactică de predicat, în toată literatura timpurie. Infinitivul exclamativ a fost utilizat de Cicero, în special în Verrine. Istoriografii preferă mai puţin această construcţie. Sub influenţa greacă, infinitivul exclamativ a devenit exclusiv livresc.

I.2. Construcţia nominativ cu infinitiv în latina clasică

Nu întotdeauna, în istoria limbii latine s-a folosit construcţia infinitiv cu acuzativ, ci şi o altă construcţie, cu impact asupra infinitivului dezvoltat în limbile romanice, respectiv, *nominativul cu infinitivul*. Dacă subiectul unui acuzativ cu infinitiv care depinde un *verb declarandi* nu este exprimat, numele predicativ stă în cazul acuzativ. Uneori, stă în cazul nominativ datorită faptului că este atras de subiectul verbului din principală. Ne găsim, în această situaţie, în faţa construcţiei nominativ cu infinitiv: *ait esse paratus.*

La dezvoltarea construcţiei a contribuit limba greacă, fapt argumentat în literatura de specialitate prin câteva aspecte: 1. nominativul cu infinitiv nu se găseşte în latina arhaică, după *verbele sentiendi* şi *dicendi;* 2. tendinţa de reducere a impersonalului. Când „subiectul *verbului declarandi* era nedeterminat, preciza Maria Iliescu (în Istoria limbii române I, 1965, p.296), limba veche folosea în mod curent pasivul imepersonal cu acuzativul cu infinitiv: dicitur *Gallos* in Italiam *transisse*".

Din aceeaşi sursă, reţinem faptul că ulterior, în multe cazuri, verbul capătă funcţie personală, acordându-se cu subiectul acuzativului cu infinitiv care, la rândul său, trecut la nominativ, devine subiect al regentei: „Galli dicuntur in Italiam *transisse*."(idem). Nominativul cu infinitiv după verbele pasive este foarte frecvent la Cicero şi Caesar şi se extinde în epoca imperială şi la verbe ca: *promittor, speror, scior, colligor,,* care nu se construiau astfel în latina clasică"(idem)

1.3. Predicatul exprimat prin verb la infinitiv: *Construcţii infinitivale* în latina târzie

În latina târzie, literatura de specialitate, face o deosebire netă între *verbele declarandi* şi *sentiendi* pe de o parte, şi verbele *voluntatis,* pe de altă parte. Începând din sec. al III-lea al e.n., construcţia acuzativ cu infinitiv se utilizează din ce în ce mai puţin în context. Este înlocuită cu subordonate conjunctivale (introduse prin *quod, quia* şi mai rar prin *ut*.), mai ales în textele religioase cu caracter popular, traduse din greceşte. În *Itala*, tradusă de Ciprian, „se găsesc 113 conjunctivale faţă de 31 acuzative cu infinitiv, în Vitae Patrum se găsesc 530 de subordonate conjunctivale faţă de 275 acuzative cu infinitiv." (Maria Iliescu, 297)

Construcţia infinitivală cu acuzativul nu dispare însă, în această perioadă de evoluţie, predicatul exprimat prin infinitiv fiind utilizat până la sfârşitul latinităţii. Utilizarea acuzativului cu infinitivul după *facere* devine generală în epoca târzie. Exemple se găsesc la Tertulian, Ciprian, Hieronimus. Numărul predicatelor la infinitiv cu subiect în acuzativ creşte, în latina târzie, mai ales în ceea ce priveşte *verbele sentiendi.* Construcţia se extinde chiar la verbe la care era neobişnuită în epoca clasică, cum ar fi: *petere, orare, precari, postulare*.

În epoca târzie, folosirea acuzativului cu infinitiv după *facere*, devine generală. Treptat, construcţia infinitivală devine o construcţie cvasi-autonomă faţă de propoziţia principală. Dintre cauze, literatura de specialitate aminteşte tendinţa de analiză şi claritate a limbii, care prefera exprimarea cu ajutorul unei propoziţii completive conjunctivale. Cîştigă teren aceste subordonate completive, în perioada latinităţii târzii. La sfârşitul secolului al II-lea acuzativul cu infinitiv este rar folosit în traducerile Bibliei şi în scrierile autorilor creştini.

II. Predicatul exprimat prin verb la infinitiv, în limbile romanice

În limbile romanice, există, cel puţin, la nivel formal, o tendinţă spre regularizarea formelor. Predicatul exprimat prin verb la infinitiv îl regăsimşi în limbile romanice occidentale. Aşa cum s-a mai spus, acest tip de predicat continuă tendinţele manifestate, începute în latina populară şi arhaică şi menţinute în latina târzie. În limbile romanice occidentale, acuzativul cu infinitiv de tip popular apare după verbe cauzative, verbe care arată voinţa. Există o deosebire fundamentală între acuzativul cu infinitiv din latina clasică şi acuzativul cu infinitiv din limbile romanice: limbile romanice nu cunosc un acuzativ cu infinitiv care formează un tot unitar. Subiectul acuzativului cu infinitiv este în toate

situaţiile legat, în mod direct sau indirect, de verbul regent, ca în exemplul următor, din limba franceză: fr. je le vois *venir*.

În limba italiană (Mihaela Cârstea–Romaşcanu, 1980, p. 360-369) utilizarea infinitivului cu valoare predicativă este diversificată în situaţiile de comunicare: 1. În propoziţiile predicative se foloseşte infinitivul dacă acestea au subiectul uman, indefinit şi omis: it. Il problema è /di *arrivare* in tempo./

2. *În propoziţia subiectivă*, dacă subiectul acesteia este uman şi indefinit, iar verbul regent este de tipul *essere, possibile* etc se utilizează infinitivul: it. Bisogna / *chiudere* la porta/.(E nevoie să închidem poarta.) unde ,,...*chiudere* la porta" este propoziţie subiectivă, iar ,,Bisogna" este propoziţie principală şi regentă (idem).

3. În *propoziţiile completive directe* se foloseşte infinitivul, dacă subiectul propoziţiei completive directe este identic cu subiectul verbului regent: it. Volio/ *partire* adesso./ unde ,,...*partire* adesso" este completivă directă, iar ,,Volio..", propoziţie principală şi regentă. 4.Nu se poate utiliza infinitivul dacă în completivă lipsesc atât subiectul cât şi complementul direct.

În limba română, infinitivul ca formă verbală nepersonală şi nepredicativă a pierdut satutul de verb, atît prin absenţa flexiunii de persoană, număr, cât şi prin faptul de a fi pierdut ,,ancorarea situaţională şi temporală şi, implicit, natura procesual-predicativă"(GALR 2005:486). Este tratat, cu excepţiile necesare, doar din perspectiva funcţiei denominative (funcţia de a da nume unei acţiuni). Infinitivul denumeşte acţiunea verbului în interiorul sistemului lexical al limbii, aşa cum forma absolută a substantivului acauzală, denumeşte "obiectual" substanţe – "obiecte" interpretate lingvistic: *a călători – călătorie.* Nedefinindu-se printr-o mare bogăţie de forme gramaticale, infinitivul a fost inclus în categoria *modurilor* numai prin tradiţia indo-europeană.

III. **Predicatul verbal exprimat prin verb la infinitiv- în construcţiile acuzativ cu infinitiv- în limba engleză**

Nu numai în limbile romanice a supravieţuit predicatul exprimat prin verbe la infinitiv în construcţii complexe, ci şi în limba engleză (Georgiana Gălăţeanu-Fârnoagă, Ecaterina Comişel 1993: p.194). Ca şi în cazul construcţiilor infinitivale latine, construcţiile complexe din limba engleză au caracter predicativ, deoarece între elementul nominal (reprezentat de regulă, printr-un acuzativ sau nominativ) şi elementul verbal (reprezentat printr-un infinitiv, cu formă în *-ing*) se stabileşte un raport predicativ implicit. Forma nepersonală a verbului funcţionează ca predicat al elementului nominal.Este o funcţie considerată (idem) implicită şi nu exprimată, deoarece formele nepersonale nu sunt marcate prin categoria de persoană.

III.1.Construcţiile cu acuzativ în limba engleză

Aşa cum se menţionează în sursa utilizată de noi (Georgiana Gălăţeanu-Fârnoagă, Ecaterina Comişel 1993), construcţiile cu acuzativ sunt alcătuite în limba engleză, dintr-un substantiv sau pronume în cazul acuzativ şi un verb la infinitiv, care se află faţă de primul element într-un raport predicativ. Cercetătorii oferă următorul exemplu: en. I noticed *them shske* hands.(Am observat că şi-au dat mâna.).Verbele tranzitive urmate de un acuzativ cu infinitiv pot exprima: 1. *percepţia senzorială*: *see, hear, notice* etc.[Did anyone see *Mary leave* the house ? (A văzut-o cineva pe Mary plecând de acasă?) unde ,,...Mary"este complementul direct, iar ,, *leave*"verbul la infinitiv cu funcţie de predicat.]; 2. *activităţi mintale*: think, consider,expect etc[en. A lot of people supposed *her to be* right.(Multă lume credea că are dreptate).]; 3. *dorinţa sau intenţia*: want, wish,desire etc; 4.*sentimente*: like, dislike, love, hate etc [en. I hate *you to be* troubled.(Nu-mi place să fii deranjat.); 5.*un ordin sau o promisiune*: command, order, allow; 6.cauza: *verbe cauzative* - cause, make, have, get... [en. What *makes you think* so?]; 6. *verbe declarative*: declare, pronounce, report[en. Everyone reported *him to be* good for this job.(Toţi au spus că el este bun pentru această treabă).].

Construcţia Acuzativ cu infinitiv este folosită după anumite clase de verbe. Conform sursei citate, un acuzativ cu infinitiv poate apărea şi după un adjectiv sau un substantiv, situaţie în care este precedat de prepoziţia *for:* en. It was *UNUSUAL for him to write* such a long letter.(De obicei el nu scria o scrisoare aşa de lungă.)

III.2. Construcţiile cu nominativ în limba engleză

Construcţiile cu nominativul sunt alcătuite dintr-un substantiv sau pronume în cazul nominativ şi un verb la infinitiv sau participiu prezent între care se află un verb la o formă personală:**He** *happened* **to be** *a hard-working pupil*. **She** *was see* **crossing** *the street*.(cf. Georgiana Gălăţeanu-Fârnoagă, Ecaterina Comişel 1993)

Nominativul cu infinitiv se foloseşte după următoarele verbe: 1. după verbe intranzitive - seem, appear, chance; etc care sunt perechi sinonimice: He [appeared] to be pleased with the arrangement.(El părea să fie mulţumit); 2. după verbe declarative la diateza pasivă: say, declare, report etc; după verbul copulativ **be** şi unul dintre adjectivele: *likely*, *unlikely*, *sure* (idem).

III.3.Nominativul absolut în limba engleză

Aşa cum se menţionează în toată literatura de specialitate, nominativul absolut este întrebuinţat în cazul în care subiectul construcţiei predicative cu infinitiv sau participiu este diferit de cel al propoziţiei care are un verb predicativ. Construcţia cu nominativul absolut conţine în structura sa un substantiv la nominativ şi un infinitiv, participiu prezent sau participiu trecut, care se află în raport predicativ faţă de substantiv: They forwarded the heavy equipment by sea, *to the perishables be sent* by air. Au expediat echipamentul greu cu vaporul, urmând ca mărfurile perisabile să fie trimise cu avionul (cf. Georgiana Gălăţeanu-Fârnoagă, Ecaterina Comişel 1993). Construcţiile cu nominativul absolut sunt folosite pe plan sintactic pentru reducerea unor propoziţii subordonate circumstanţiale la complemente circumstanţiale de timp, de cauză, de condiţie.

Bibliografia

Bujor, Chiriac 1971: I.I.Bujor, Fr.Chiriac, *Gramatica limbii latine*, Bucuresti, Editura Ştiinţifică.
Cârstea–Romaşcanu 1980: Mihaela Cârstea–Romaşcanu, *Gramatica practică a limbii italiene,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.
Gălăţeanu-Fârnoagă, Comişel 1993: Georgiana Gălăţeanu-Fârnoagă, Ecaterina Comişel, *Gramatica limbii engleze*, Omega Press & Rai, Bucureşti.
Gramatica limbii române I. Cuvântul (colectiv) 2005: *Gramatica limbii române I.* Editura Academia Română – Institutul de lingvistică ”Iorgu Iordan – Al. Rosetti”.
Iliescu, Maria1965: Maria Iliescu, *Istoria limbii române I*, coord. acad. Al. Rosetti, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti,
Simenschi, Ivănescu 1981: Theodor Simenschi, Gheorghe Ivănescu, *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene*, Editura Enciclopedică şi Pedagogică, Bucureşti, 1981.
Stati, Sorin 1965: Sorin Stati în *Istoria limbii române* I, coord. acad. Al. Rosetti, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti.

NONVERBAL OCCURRENCE OF EGO STATES IN TEACHING COMMUNICATION

Angelica Hobjilă, Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Teaching communication implies a particular speaker–interlocutor relation. Symmetry and asymmetry in communication are motivated both by individual traits (of the speaker and of the interlocutor) and by the parameters of a communication situation (ends, type of message, feedback forms, etc.). All these elements are, at the same time, from the perspective of transactional analysis, the manifestations of the Ego States of speaker/interlocutor: the Parent, Child and Adult Ego States.
These ego states are present – in varying degrees, in different contexts – in teaching communication and they are marked at each level: verbal, nonverbal and paraverbal. As a contextualisation of this communicative and relational reality, this paper will analyse a series of nonverbal manifestations of Ego States that can be found in didactic communication: teacher – student, student – teacher at primary school level.

Keywords: teaching communication, transactional analysis, Ego States, contextualisation, nonverbal communication.

Introducere

Comunicarea, în general, şi comunicarea didactică, în particular, implică o serie de contextualizări raportate, pe de o parte, la parametrii spaţiali, temporali, cauzali etc. ai situaţiei de comunicare şi, pe de altă parte, la subiectivitatea locutorului, la subiectivitatea interlocutorului şi la intersubiectivitate, înţeleasă drept coroborare a subiectivităţilor „individuale".

Fiecare persoană intră într-un act comunicativ cu un datum de caracteristici personale (ereditare, datorate educaţiei, experienţelor anterioare, influenţelor mediului familial, educaţional, cultural, social etc.), respectiv cu (o anumită tendinţă către) un anumit tip de relaţionare cu celălalt. De aici multiplele variabile care caracterizează orice situaţie de comunicare şi diversele roluri pe care locutorul/interlocutorul şi le asumă, contextual, la un moment dat.

Aceste variabile pot fi avute în vedere, la nivel locutorial/interlocutorial, şi din perspectiva analizei tranzacţionale, care diferenţiază aşa-numitele Stări ale Eului – Starea de Părinte, Starea de Copil şi Starea de Adult; aceasta va fi, de altfel, direcţia de studiu propusă în articolul de faţă, cu aplicare pe situaţii de comunicare didactică (zece lecţii) reperabile la nivelul învăţământului primar, în condiţiile în care pot fi identificate, în acest plan, toate cele trei Stări ale Eului (şi variantele acestora) atât în sfera locutorului profesor/elev, cât şi în cea a interlocutorului profesor/elev de vârstă şcolară mică.

1. Analiza tranzacţională – repere teoretice

Analiza tranzacţională, fundamentată de Eric Berne, este prezentată în literatura de specialitate (Cabin, Dortier, 2010, p. 187 ş.u.; Brécard, Hawkes, 2008, p. 25-55; Coman, 2008, p. 58-73; Cardon, Lenhardt, Nicolas, 2005, p. 25-30 etc.) ca o metodă/un instrument de studiere şi de reglare a relaţiilor interumane, inclusiv a celor de tip conflictual.

Acestei teorii i se subsumează aşa-numita „analiză structurală", care diferenţiază cele trei Stări ale Eului: Starea de Părinte, Starea de Copil şi Starea de Adult (Berne, 2011; vezi şi Birkenbihl, 1998, p. 88), toate acestea reprezentând, în esenţă, manifestări contextuale diferite ale uneia şi aceleiaşi persoane. De exemplu, un locutor copil poate actualiza, în relaţia cu un covârstnic: (a) Starea de Părinte – atunci când „reproduce" una dintre replicile tatălui său („Fii atent, te poţi murdări..."); (b) Starea de Copil – atunci când îşi exprimă bucuria necenzurat, ţopăind, sărind, strigând „Ura!!"; (c) Starea de Adult – atunci când încearcă să înţeleagă mecanismul unui joc şi să-l explice, la rândul său.

1.1. Starea de Părinte

Starea de Părinte reprezintă apanajul normelor, al moralei, al prejudecăţilor, al raportării permanente la un sistem de valori (Hobjilă, 2012, p. 53; Cardon, Lenhardt, Nicolas, 2005, p. 25; Birkenbihl, 1998, p. 90). În cadrul acestei Stări a Eului se diferenţiază două variante:

(a) Starea de Părinte normativ – actualizată, contextual, de o persoană care emite judecăţi de valoare (prin raportare la propriile repere), face morală, ameninţă atunci când comportamentul (inclusiv comunicativ) al interlocutorului nu corespunde „standardelor" sale, nu respectă regulile impuse etc.; această Stare a Eului este manifestată, verbal, prin replici de tipul „Trebuie să faci aşa...", „Nu este bine/frumos să...", „Fă aşa cum îţi spun eu!"; paraverbal – prin voce autoritară, uneori, ton ridicat; nonverbal – prin gest cu degetul arătător ridicat acuzator sau pentru a atenţiona;

(b) Starea de Părinte protector – reflectată, contextual, de către o persoană care are tendinţa de a ocroti, îndruma, ajuta, sprijini, mângâia, alinta; manifestările acestei stări sunt, la nivel verbal, de tipul „Te ajut eu...", „Fac eu în locul tău, ca să-ţi fie mai uşor...", „Nu-i nimic, se mai întâmplă...", la nivel paraverbal – ton cald, voce protectoare, iar la nivel nonverbal – îmbrăţişări, gesturi protectoare (mâna pusă pe umăr, după umeri, pe mână) etc.

1.2. Starea de Copil

Starea de Copil este ilustrată, cu precădere, prin spontaneitate, curiozitate, lipsă de cenzură/autocontrol, reflectând sfera emoţiilor, a sentimentelor, a trăirilor intense, a instinctelor (Hobjilă, 2012, p. 53; Cardon, Lenhardt, Nicolas, 2005, p. 28; Birkenbihl, 1998, p. 89). În planul acestei stări, au fost identificate, în literatura de specialitate, următoarele variante:

(a) Starea de Copil spontan – concretizată în manifestări necenzurate ale sentimentelor, gândurilor, dorinţelor, nevoilor etc., reperabile la nivel verbal prin replici de tipul „Vreau acum...", „nu-mi place...", „nu mă mai joc cu tine...", „mă doare...", la nivel paraverbal – prin suspine, ton ridicat, ritm alert al vorbirii, iar la nivel nonverbal – dans, ţopăit, bătăi din palme, sărituri, mimică supărată, spate întors etc.;

(b) Starea de Copil creator – manifestată prin soluţii ingenioase, originale, inovative, intuitive alese de o persoană într-un anumit context, reflectate, verbal şi paraverbal, cu precădere prin structuri interogative de tipul „Ce-ar fi să...?", „Oare ce se întâmplă dacă desfac...?", „Dacă schimb...?", iar nonverbal – prin mimică expresivă, întrebătoare, curioasă, ghiduşă, prin tendinţa de a dezmembra obiectele/jocurile etc.;

(c) Starea de Copil adaptat – cu variabilele **Copil adaptat supus**, **Copil adaptat victimă** şi **Copil adaptat rebel**; persoana care actualizează, contextual, Starea de Copil

adaptat supus este cea care caută aprobarea din partea „autorităţii”, confirmarea/întărirea spuselor/faptelor sale, respectarea regulilor, normelor etc., manifestându-se verbal prin intervenţii de tipul „Da, sigur”, „Îmi permiteţi, vă rog, să...?”, „Aş putea să...?”, „Am voie să...?”, „Am înţeles.”, paraverbal – prin nesiguranţă/respect în voce, iar nonverbal – prin cap plecat, privire plecată, ridicarea mâinii când doreşte să intervină într-o conversaţie etc.; Starea de Copil adaptat victimă reflectă tendinţa unei persoane de a se subaprecia, de a se culpubiliza într-un anumit context, tendinţă recunoscută, la nivel verbal, prin replici de tipul „Nu pot/nu-mi iese...”, „Oricum tu eşti mai bun decât mine la...”, „Am încercat, dar...”, la nivel paraverbal – prin tonalitate depreciativă, victimizantă, plângăreaţă/ bosumflată etc., iar nonverbal – prin mâinile lăsate în jos a neputinţă/descurajare, mimică dezolată/ dezamăgită etc.; Starea de Copil adaptat rebel este apanajul manifestării revoltei, a dorinţei de a atrage atenţia „autorităţii”, de a rezista impunerilor de orice tip, concretizându-se, verbal, în replici de tipul „Iar să fac asta?”, „Nu!”, „Nu vreau să...”, „Mereu numai cum spui tu...”, paraverbal – prin ton ridicat, iar nonverbal – prin gesturi, vestimentaţie, cromatică etc. diferite de ale celorlalţi.

1.3. Starea de Adult

Starea de Adult se caracterizează prin raţiune, obiectivitate, logică, motivarea deciziilor/ replicilor/faptelor/comportamentului prin analiză atentă etc. (Hobjilă, 2012, p. 54; Cardon, Lenhardt, Nicolas, 2005, p. 28; Birkenbihl, 1998, p. 92; Josien, 2004, p. 33). În plan verbal, mărcile acestei Stări a Eului sunt replici de tipul „Ce s-a întâmplat mai exact?”, „Hai să vedem care este problema...”, „Analizăm datele probemei şi apoi luăm o decizie.”, „Eu aş vedea lucrurile aşa. Tu ce crezi?”, „Care este părerea ta?”; paraverbal, tonul este calm, ritmul vorbirii – mediu, intonaţia punctează elementele-cheie ale mesajului, iar nonverbal – apar mărci precum: privire atentă, care analizează sau care indică un anumit lucru, cap sprijinit în mâini, degetele la bărbie/la tâmplă, gesturi indicative etc.

2. Aplicaţii ale analizei tranzacţionale în comunicarea didactică

Literatura de specialitate reflectă nu doar perspectiva teoretică asupra analizei tranzacţionale, ci şi implicaţiile practic-aplicative ale valorificării multiplelor valenţe ale acestei teorii în diferite contexte comunicative, în varii situaţii de comunicare.

În condiţiile în care comunicarea didactică se caracterizează, în principiu, printr-o relaţie specifică locutor – interlocutor, fiecare instanţă comunicativă putând fi ocupată, succesiv, de către formator, respectiv de către format, studierea – din perspectiva analizei tranzacţionale – a interacţiunilor reperabile în această sferă presupune, în esenţă, identificarea Stărilor Eului actualizate de către fiecare persoană implicată în actul comunicativ didactic (profesor, copil/elev de o anumită vârstă) şi dinamica relaţiilor dintre manifestările acestor stări.

Practic, profesorul poate actualiza, în interacţiunea sa cu interlocutorul individual sau colectiv (elevul sau clasa/grupul de elevi), în funcţie de context şi de datum-urile personale, oricare dintre Stările Eului: Starea de Părinte normativ – în stabilirea regulilor unui joc didactic; Starea de Părinte protector – în atenţia acordată, printr-un gest, unui copil mai timid; Starea de Copil spontan/liber – în exprimarea entuziastă a bucuriei la câştigarea unui concurs cu elevii săi; Starea de Copil creator – în valorificarea, în comunicarea cu elevii, a unei tehnici originale; Starea de Copil adaptat (de exemplu, supus) – în asumarea unei forme de salut

nonverbal alese de către copii; Starea de Adult – în analiza unei situaţii conflictuale dintre doi elevi (relevante sunt, în acest sens, şi exemplele oferite în Stewart, Joines, 2008, p. 281: „educatorul [...] are nevoie să acceseze, liber, toate acest Stări ale Eului. În majoritatea timpului, el/ea îşi actualizează Starea de Adult – pentru a rezolva problemele. Adesea, profesorul trebuie să fixeze limite ferme, ca Părinte normativ, sau trebuie să mângâie, ca Stare a Părintelui protector. Educatorul îşi poate actualiza şi Starea de Copil, accesându-şi astfel spontaneitatea, capacitatea intuitivă şi bucuria de a învăţa").

În mod similar, elevul poate actualiza, contextual, Starea de Părinte normativ – în actualizarea, în discuţia cu profesorul, a unor replici preluate de la părinţii săi; Starea de Părinte protector – în exprimarea grijii/preocupării pentru starea de sănătate a profesorului; Starea de Copil spontan – în exteriorizarea necenzurată a bucuriei la aflarea unei veşti aşteptate; Starea de Copil creator – în rearanjarea pieselor unui joc, dintr-o perspectivă inedită; Starea de Copil adaptat (de exemplu, victimă) – în renunţarea, neputincioasă, la rezolvarea unui exerciţiu; Starea de Adult – în rezolvarea unei probleme după analiza datelor acesteia.

Studiile de specialitate au subliniat importanţa valorificării analizei tranzacţionale în comunicarea didactică atât în general (Stuart, Alger, 2011), cât şi prin raportare la exemple concrete de la diferite niveluri de şcolaritate (Barrow, Newton, 2004; Cardon, 1981), principalele atuuri ale acestui tip de analiză fiind, în sfera educaţională, pe de o parte la nivelul relaţiilor formator – format (Brécard, Hawkes, 2008, p. 425) şi, pe de altă parte, la cel al dezvoltării personale, al cunoaşterii şi autocunoaşterii fiecărui locutor/interlocutor dintr-un act comunicativ didactic (Şerbănescu, 2009; Stuart, Alger, 2011).

Toate Stările Eului sunt concretizate, în comunicarea didactică, atât la nivel verbal, prin replici specifice (vezi *supra*, 1), cât şi la nivel paraverbal (vezi tonul, intensitatea vocii, ritmul vorbirii, intonaţia etc.) şi nonverbal (gestică, mimică, postură, ţinută, distanţă faţă de interlocutor etc.). Dintre acestea, accentul va fi pus în continuare, în exemplificare, pe mărcile nonverbale ale diferitelor Stări ale Eului actualizate, de către diverşi locutori/interlocutori, în situaţii de comunicare didactică subsumate ciclului primar.

3. Mărci nonverbale ale Stărilor Eului – particularizare pentru comunicarea didactică din ciclul primar

Ciclul primar reprezintă, ca încadrare în sistemul de învăţământ, o etapă de tranziţie de la etapa preşcolară, caracterizată printr-un grad mai mare de libertate în sfera activităţilor derulate cu cei mici, şi etapa şcolară, marcată printr-o serie de norme clare, prin structuri riguroase, printr-o relaţie mai „formală" (faţă de grădiniţă) profesor – elev de vârstă şcolară mică.

În acest context, devine cu atât mai interesantă analiza dinamicii Stărilor Eului actualizate de către locutor (profesor sau elev) şi de către interlocutor (profesor sau elev de vârstă şcolară mică) într-o relaţie „declarată" simetrică, însă având, în realitate, destul de frecvent, atributele asimetriei. Simetriei/asimetriei din situaţia de comunicare didactică îi pot fi asociate, pe această direcţie de studiu, relaţiile subsumate Stărilor Eului din analiza tranzacţională: relaţia de dominare (Stare de Părinte – Stare de Copil), relaţia de dependenţă/subordonare (Starea de Copil – Starea de Părinte) şi relaţia de egalitate (Starea de

Adult – Starea de Adult), toate analizabile şi prin raportare la indicatorii nonverbali ai acestor Stări.

3.1. Premise ale analizei

Studiul de faţă îşi are premisele, pe de o parte, în distincţiile operate în literatura de specialitate consacrată universului comunicării nonverbale şi, pe de altă parte, în implicaţiile particulare ale acestei forme de comunicare în plan educaţional.

Prima coordonată devine relevantă, în acest context, prin caracterizarea diferitelor variabile ale comunicării nonverbale (gesturi, mimică, privire, postură, ţinută, vestimentaţie, distanţă faţă de interlocutor, micromişcări etc.) şi prin măsura în care acestea „traduc" o componentă a actului comunicativ (în sensul de întărire/confirmare, indicare, subliniere, sugerare, invocare, repetare, substituire etc., chiar contrazicere – Dinu, 2004, p. 234).

Astfel, gesturile pot fi, de exemplu, mărci ale dorinţei locutorului/interlocutorului de a ceda/păstra/evita/prelua cuvântul într-o situaţie de comunicare (Collet, 2005, p. 88-107), după cum, în planul interlocutorului, se pot diferenţia cinci mişcări ale capului ca tipuri de aprobări: mişcarea aprobatoare a capului ca semn de încurajare („Da, e fascinant!"), de confirmare („Da, continui să ascult!"), de înţelegere („Da, înţeleg ce vrei să spui"), ca semn factual („Da, e corect!"), ca semn al acordului („Da, aşa voi face!") – Borg, 2010, p. 116. Mimica îşi subsumează expresii faciale care exprimă: tristeţea şi agonia, dezgustul, frica, surpriza, furia, dispreţul, emoţiile plăcute etc. (pentru exemple, vezi Ekman, 2011).

Privirea poate îndeplini (cf. M. Ionescu, V. Chiş apud Ezechil, 2002, p. 30) „rol vector" (în stabilirea relaţiei locutor – interlocutor), „rol expresiv" (în trasmiterea emoţiilor/stărilor locutorului/ interlocutorului), respectiv „rol receptiv" (în decodarea componentei nonverbale a mesajului primit într-un anumit context de la locutor). Postura, ţinuta, vestimentaţia pot fi sau nu în consonanţă cu mesajul transmis/aşteptat: „dacă vă derutaţi vizual spectatorii, adică dacă nu arătaţi aşa cum îşi imaginează ei că e cazul pentru un profesionist din domeniul dvs., ei se vor concentra asupra «anomaliei» din tablou, în loc să asculte ceea ce aveţi de spus" (Krasne, 1998, p. 145). Micromişcările (cf. Turchet, 2005, p. 47), la rândul lor, se pot concretiza în microfixări (caracterizate prin lipsa mişcării, într-un moment de concentrare), microatingeri (ca mărci ale unei stări de bine sau ale monologului interior) şi micromâncărimi (indicatori ale unei neconcordanţe între spus şi nespus, ale unei stări de disconfort/jenă).

Distanţa locutor – interlocutor se raportează la elementele de proxemică, în condiţiile în care se diferenţiază, în studiile de specialitate, patru tipuri de „spaţiu nonformal": „spaţiul intim: 0-50 cm; spaţiul dezinvolt – personal: 0,50-1,20 m; spaţiul social – consultativ: 1,20 – 4 m; spaţiul public: peste 4 m" (E. T. Hall, apud Albu, 2008, p. 121).

Cea de-a doua coordonată menţionată *supra*, implicând manifestările nonverbale reperabile în comunicarea didactică, este concretizată în studiile din domeniu cu precădere în trimiterile către aşa-numitele „mişcări ale profesorului" (Grant, Grant-Hennings, 1977, p. 58) – „mişcări de instruire" (valorificate în captarea/menţinerea atenţiei elevilor, în indicarea anumitor elemente, în sublinierea anumitor componente ale mesajului verbal, în „mânuirea" directă, indirectă şi „instrumentală" etc.) şi „mişcări personale" (ticuri reperabile în planul gesticii, al mimicii etc.) –, către atingeri (pe creştet, pe umăr, strângerea mâinii etc.) cu rol motivant, încurajator, către gestionarea distanţelor şi a „teritorialităţii" – „alternanţa

distanţelor personale (de apropiere fizică) cu distanţele sociale (specifice distribuţiei spaţiale a elevilor într-o clasă şcolară); reducerea distanţelor fizice dintre interlocutori (plimbatul printre bănci); [...] acceptarea elevilor în spaţiul catedrei, al cancelariei ca o recompensă" (Ezechil, 2002, p. 65).

3.2. Manifestări nonverbale ale Stărilor Eului identificate în ciclul primar, în situaţii de comunicare didactică

Valorificând premisele teoretice şi aplicative ilustrate *supra*, am identificat – în înregistrările a zece lecţii derulate în ciclul primar, în România – diverse manifestări nonverbale ale Stărilor Eului, reperate atât în planul locutorului (profesor sau elev de vâstră şcolară mică), cât şi în planul interlocutorului (de asemenea, profesor sau elev de vârstă şcolară mică). Am folosit, în transcrierea exemplelor, următoarele abrevieri: P = profesorul, E = elevul (E1 = elevul 1, E2 = elevul 2, En = elevul n), CP1 = clasa pregătitoare 1, CP2 = clasa pregătitoare 2, I1 = clasa I 1, I2 = clasa I 2, II1 = clasa a II-a 1, II2 = clasa a II-a 2, III1 = clasa a III-a 1, III2 = clasa a III-a 2, IV1 = clasa a IV-a 1, IV2 = clasa a IV-a 2; am precizat, de fiecare dată, contextul valorificării unui anumit element de comunicare nonverbală de către locutor/interlocutor (P/E) şi, acolo unde a fost cazul, asocierea cu diverse componente ale mesajului verbal.

(a) Starea de Părinte normativ s-a concretizat, în lecţiile analizate, în următoarele mărci nonverbale:

- gest cu degetul mare, degetul arătător şi cel inelar unite (P, în contextul atenţionării unui elev neatent, dublând mesajul verbal imperativ „Răducu, te rog frumos!", CP1);
- mişcare direcţionată către un interlocutor care are un comportament necorespunzător (P, CP1);
- aplecare a corpului către elev şi indicare cu mâna (pentru a-l numi să răspundă, P, IV1); degetul arătător către interlocutorul ales (P, către eleva numită să răspundă la întrebare, dublare a replicii „Ia să te-aud, Melisa!", CP1); privire aţintită şi mişcare a capului către interlocutorul elev, dublare a replicii „Hai, citeşte mai departe!" (P, CP2);
- degetul arătător pus perpendicular pe buze (P, pentru a impune tăcerea, CP2, IV1);
- mişcare amplă, cu braţele desfăcute (P, pentru a dirija activitatea în grup/răspunsul în cor al elevilor, CP1);
- gest cu mâna stângă la nivelul pieptului (P, pentru a stopa răspunsurile în cor ale copiilor, CP1);
- degetul arătător ridicat (P, în timpul lecturii, pentru a menţine atenţia elevilor, CP1); degetul arătător ridicat pentru a atrage atenţia asupra unei componente a mesajului verbal (P, II2);
- gest indicativ, bătând uşor cu palma pe pagina de pe care trebuie să se citească (E1, către E2, I1);
- aplecarea corpului în faţă, în poziţia în picioare, către colegul de bancă neatent (E, I1);
- gesturi de dirijare a cântecului interpretat de către copii (P, I2);
- braţele încrucişate, privire dominatoare (E, IV2).

Se remarcă, în exemplele de mai sus, dominanta Stării de Părinte normativ în sfera locutorului profesor, care doreşte să conducă şi să impună ritmul, respectiv regulile demersului instructiv-educativ în maniera în care l-a proiectat; am identificat, totuşi, şi câteva contexte în

care elevii de vârstă şcolară mică „reproduc" manifestări nonverbale ale persoanelor percepute de către ei ca autoritare (profesori, părinţi), în special în relaţionarea cu interlocutori covârstnici (aici, colegi de bancă), dar nu exclusiv (vezi atitudinea elevului din ultimul exemplu prezentat *supra*).

(b) Starea de Părinte protector a fost identificată, în comunicarea profesor – elev, elev – profesor din lecţiile utilizate în studiul de faţă, în următoarele contexte cu manifestări nonverbale:

- aplecarea repetată a capului în faţă (P, ca întărire a răspunsului corect dat de E şi ca încurajare a continuării acestuia, CP1);
- ţinerea mâinii drepte pe umărul copilului din faţă şi, cu mâna stângă, a foii de pe care trebuie să citească elevul (P, CP2); profesorul, plasat în spaţiul intim al elevului, în spatele acestuia (P, CP2);
- mişcare către elev şi întinderea mâinii drepte către foaia pe care o are acesta, dublare a replicii „Te ajută doamna?" (P, CP2);
- luarea capului copilului între mâini, dublare a replicii „Nu-i nimic, stai aici..." (P, CP2);
- privire încurajatoare, capul înclinat în faţă (către un elev care a greşit o parte a răspunsului, aşteptând ca acesta să se corecteze, P, I2);
- mâna pusă protector pe capul unui copil (P, IV1);
- gest către colegul de bancă, pentru a-l ajuta, dublare a replicii „Fac eu!" (E, III1).

Dominanta Stării de Părinte protector este asociată instanţei locutoriale a profesorului, în exemplele excerptate remarcându-se un singur exemplu de actualizare a acestei stări de către un copil de clasa a III-a. Este, de altfel, caracteristica existentă, încă, la acest nivel de şcolaritate, în planul relaţiei (emoţionale, afective) profesor – elev(i).

(c) Starea de Copil spontan a fost marcată, cu precădere, în plan nonverbal, prin:

- aşezarea părului (P, CP1; E, II1; E, III2); aşezarea fustiţei în timpul lecţiei (E1, CP1); eliminarea pufului de pe mânecă (E2, CP1); aşezarea eşarfei (E, IV2);
- căscat nemascat/necenzurat (E, CP1); frecare la ochi (E, CP2; E, III2); capul pus pe bancă (E, I1);
- privire curioasă, surprinsă (E, în momentul în care se primeşte în timpul lecţiei un plic surpriză, CP1); buzele întredeschise, marcă a curiozităţii manifeste (E, CP1);
- prinderea repetată, cu mâna, a feţei de masă (E, CP2); mişcare în foarfecă a picioarelor (marcă a nerăbdării, E, CP1; E, I2); legănare pe scaun (E, CP2); frecarea palmelor de genunchi (E, III1);
- mişcare rapidă, stânga-dreapta, a capului (P, în momentul în care a făcut o greşeală verbală şi a corectat-o, CP1);
- mimică expresivă (uimire, încântare la vederea imaginilor de pe CD, P, CP2);
- indicare spontană cu degetul arătător către anumite elemente din imagine (E, CP2);
- mâna dreaptă ridicată, trasă apoi în jos, cu pumnul strâns (semn al bucuriei, al reuşitei, al victoriei, E, CP2); zâmbete, gesturi cu mâinile (mărci ale bucuriei, E, II1); zâmbet spontan, la o replică a interlocutorului copil (P, I2); aplauze (ca marcă a bucuriei generate de câştigarea concursului, E, II2); râs spontan, provocat de o replică a interlocutorului copil (P, III1);
- sărituri cu mâna ridicată pentru a răspunde (E, I1);
- braţele ridicate în V, mână ridicată cu pumnul strâns (E, II2).

Se remarcă, în exemplele prezentate *supra*, actualizarea Stării de Copil spontan cu precădere în momente de manifestare a bucuriei/entuziasmului, a surprizei/uimirii, a curiozităţii, dar şi a nerăbdării, respectiv a unor nevoi fiziologice (somn); contextual, această Stare a Eului a fost actualizată de către un profesor în momentul în care şi-a dat seama că a făcut o greşeală şi a corectat-o imediat şi, atât de către elevi, cât şi de către profesori, ca manifestări ale unor caracteristici personale (de exemplu, cochetărie).

(d) Starea de Copil creator s-a concretizat cel mai frecvent, în lecţiile analizate, în următoarele manifestări nonverbale:

- desfacere a unei piese de Origami, pentru a descoperi etapele, deşi exista şi varianta planşei sau a cărţii cu prezentarea etapelor de realizare a piesei respective (P, II2);
- aranjare a pieselor Puzzle-ului într-o altă manieră decât cea aşteptată (E, III1);
- desfacere a unui pix cu patru paste colorate, pentru a vedea cum este format acel pix (E, I2).

Statistic, această Stare a Eului a avut cele mai puţine reprezentări în lecţiile analizate, realitate care poate fi motivată prin caracterul preponderent dirijat, de către profesor, al activităţii elevilor.

(e) Starea de Copil adaptat supus a fost marcată, nonverbal, în interacţiunile din lecţiile analizate, prin:

- ridicarea a două degete (E, către P, pentru a se implica în situaţia de comunicare, CP1);
- aplecarea corpului în faţă (P, către un elev care a dat un răspuns acceptabil, mişcare dublând replica „Dovleac zemos, dacă vrei tu...”, CP1);
- poziţia cu mâinile la spate pe scaun (E1, E2, ..., En, la cererea profesorului, CP1);
- ridicare în picioare, de pe scaun, cu păstrarea mâinilor la spate (E, CP2);
- poziţia cu mâinile la spate, în bancă, deşi nu i s-a solicitat acest lucru (E, I2);
- ridicare în picioare (în momentul în care răspunde la întrebarea profesorului, E, III1; E, IV2).

Aceste exemple caracterizează maniera în care este înţeleasă, în general, disciplina relaţionării profesor – elev în cadrul demersului instructiv-educativ şi, în particular, disciplina comunicării, cu sublinierea, însă, şi a poziţionărilor extreme ale unora dintre copii faţă de „autoritate” (vezi, de exemplu, poziţia cu mâinile la spate, inclusiv la ridicarea în picioare).

(f) Starea de Copil adaptat victimă s-a concretizat, nonverbal, în:

- privire în pământ (în contextul în care este apostrofat de colega de bancă din cauza neatenţiei, E, I1); frământarea mâinilor, privire descurajată (E, II2);
- privire doar către foaia de pe care citeşte în ritm alert, fără a se uita către elevi (P, II1);
- degetele răsfirate, puse pe cap (E, II1).

Interesantă a fost, în analiza puţinelor exemple asociate – în lecţiile avute în vedere – Stării de Copil adaptat victimă, actualizarea chiar de către un profesor a acestei Stări a Eului; deşi izolate în lecţiile analizate, astfel de manifestări impun, cu siguranţă, demersuri intervenţionale particularizate.

(g) Starea de Copil adaptat rebel a fost manifestată, nonverbal, în interacţiunile din lecţiile analizate, prin:

- mâinile la spate (la solicitarea P), dar într-o poziţie întinsă pe scaun (E, CP1);
- mişcări diferite, la dans, de cele ale profesorului şi ale celorlalţi copii şi privire în jur, aşteptând reacţii (E, CP2);

- gest repetitiv de mişcare, cu degetele, a paginilor manualului, deşi li se solicitase elevilor să facă altceva (E, I1);
- gest de punere a jetonului pe frunte (E, I1); zâmbet demonstrativ (E, IV2).

Toate exemplele prezentate *supra* aparţinând, ca manifestări nonverbale ale Stării de Copil adaptat rebel, elevilor, ele se subsumează, în esenţă, particularităţilor acestui nivel de vârstă (şcolară mică), numărul lor relativ redus demonstrând, ca şi alte exemple de mai sus, caracterul dominant autoritar, pe verticală, al relaţiei profesor – elev(i) şi, contextual, raportarea la o situaţie particulară de comunicare didactică (filmată, înregistrată).

(h) Starea de Adult s-a manifestat, cu precădere, la nivel nonverbal, prin:

- mişcări aferente activităţii la planşă (plasare de siluete, P, E, CP1); gesturi indicative către elemente de pe tablă (P, I1); gest indicativ rotativ către un element de pe planşă (P, I2); folosirea indicatorului pentru a arăta anumite elemente de pe planşă (P, E, III2);
- mişcare alternativă palmă deschisă – palmă închisă (P, pentru a marca elementele cele mai importante din mesajul citit, CP1);
- arătarea, pe degete (1, 2, 3), a lunilor de toamnă (P, CP2);
- aplecări succesive ale capului, corespunzând cuvintelor-cheie ale mesajului verbal (P, CP2);
- mişcarea scaunelor (pentru a vedea monitorul, rezolvând astfel problema vizibilităţii, E, CP2);
- mână stângă dusă la bărbie, dublare a replicii „Oare ce se întâmplă aici?” (P, CP2);
- capul sprijinit în mâini, meditativ (E, CP2); capul sprijinit în mâna dreaptă, privire atentă (E, I1); privire întrebătoare (E, II2); mâinile împreunate, puse sub bărbie, meditativ (E, IV1);
- aşezarea de imagini/fişe pe tablă, într-o anumită ordine (P, I1; P, II1);
- gest de ridicare a paletei de o anumită culoare, corespunzând unei variante de răspuns (E, II2);
- gest rotativ, cu degetul arătător (pentru a rememora datele problemei, P, IV1).

Se remarcă, în exemplele enumerate, actualizarea manifestărilor nonverbale subsumate Stării de Adult preponderent de către profesor, ca marcă a manierei de transmitere a conţinuturilor instructiv-educative: logic, argumentat, intuitiv, adaptat particularităţilor de vârstă ale publicului-ţintă; ca răspuns la această atitudine a profesorului, apar manifestări ale elevilor, demonstrând atenţie, concentrare la sarcinile de lucru şi la derularea, în general, a actului comunicativ didactic.

Concluzii

Demersul analitic propus, având ca premise, pe de o parte, delimitările teoretice şi aplicative sistetizate din literatura de specialitate consacrată sferei comunicării didactice, analizei tranzacţionale şi comunicării nonverbale şi, pe de altă parte, realitatea comunicativă caracteristică ciclului primar (realitate reprezentată, aici, prin cele zece lecţii din care au fost excerptate exemple), demonstrează actualizarea, în situaţiile de comunicare avute în vedere, a tuturor Stărilor Eului.

Starea de Părinte (normativ şi protector), Starea de Copil (spontan, creator, adaptat supus, adaptat victimă şi adaptat rebel) şi Starea de Adult apar manifestate, deşi în proporţie diferită, atât la locutorul profesor/elev, cât şi interlocutorul profesor/elev.

La nivel nonverbal, se remarcă, în mod preponderent, folosirea gesturilor de diferite tipuri (inclusiv în asociere cu materiale şi instrumente didactice: planşe, tablă, indicator, jetoane etc.), a funcţiilor privirii, a mimicii expresive (în concordanţă cu stările exteriorizate la un moment dat), a variabilelor proximităţii (profesorul la catedră/în picioare, în faţa copiilor aflaţi în bănci; profesorul în spatele elevului pe care îl ajută etc.) şi a microatingerilor (mai ales, „mişcări personale"); postura, ţinuta şi vestimentaţia profesorilor/elevilor din lecţiile analizate s-au subordonat, în general, specificului contextului comunicativ didactic (caracterizat prin decenţă, bun gust), ilustrând Starea de Copil adaptat supus, prin respectarea regulilor specifice acestui ciclu de învăţământ (vezi uniformele copiilor), într-o relaţie dominant asimetrică, pe verticală (de dominare/subordonare).

În ansamblu, actualizarea contextualizată – atât de către profesori, cât şi de către elevi – a tuturor Stărilor Eului demonstrează faptul că aceste stări reprezintă, în esenţă, valenţe ale personalităţii fiecărui locutor/interlocutor, făcute manifeste, însă, în anumite momente din derularea actului comunicativ.

Bibliografie

Albu, G. (2008). *Comunicarea interpersonală: aspecte formative şi valenţe psihologice*. Iaşi: Institutul European.

Barrow, G., & Newton, T. (Éds.) (2004). *Walking the Talk. How Transactional Analysis is Improving Behavior and Raising Self-Esteem*. London: David Fulton Publishers.

Berne, E. (2011). *Analiza tranzacţională în psihoterapie*. Traducere de Liviu Stroie şi Nicoleta Gheorghe. Bucureşti: Editura Trei.

Birkenbihl, V. F. (1998). *Antrenamentul comunicării sau arta de a înţelege. Stabilirea unor relaţii interumane eficiente*. Traducere de Aurelia Mihalache. Gemma Pres.

Borg, J. (2010). *Limbajul trupului: 7 lecţii simple pentru a stăpâni limbajul non-verbal*. Traducere de Ianina Marinescu. Bucureşti: Editura All Educational.

Brécard, F., & Hawkes, L. (2008). *Le grand livre de l'analyse transactionnelle*. Groupe Eyrolles: Éditions d'Organisation.

Cabin, P., & Dortier, J.-F. (coord.) (2010). *Comunicarea: perspective actuale*. Traducere de Luminiţa Roşca şi Romina Surugiu. Iaşi: Polirom.

Cardon, A. (1981). *Jeux pédagogiques et analyse transactionnelle*. Éditions d'Organisation.

Cardon, A., Lenhardt, V., & Nicolas, P. (2005). *L'analyse transactionnelle*. Groupe Eyrolles.

Collett, P. (2005). *Cartea gesturilor: Cum putem citi gândurile oamenilor din acţiunile lor*. Traducere de Alexandra Borş. Bucureşti: Editura Trei.

Coman, A. (2008). *Tehnici de comunicare: proceduri şi mecanisme psihosociale*. Bucureşti: Editura C.H. Beck.

Dinu, M. (2004). *Fundamentele comunicării interpersonale*. Bucureşti: BIC ALL.

Ekman, P. (2011). *Emoţii date pe faţă: cum să citim sentimentele de pe chipul uman*. Traducere de Mihaela Costea şi Silviu Gherman. Bucureşti: Editura Trei.

Ezechil, L. (2002). *Comunicarea educaţională în context şcolar*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

Grant, B.M., & Grant Hennings, D. (1977). *Mişcările, gestica şi mimica profesorului. O analiză a activităţii neverbale*. Traducere de Sergiu Ştefănescu-Prodanovici. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

Hobjilă, A. (2012). *Comunicare, discurs, teatru. Delimitări teoretice şi deschideri aplicative*. Iaşi: Institutul European.

Josien, M. (2004). *Techniques de communication interpersonnelle. Analyse transactionnelle. École de Palo Alto. PNL*, Éditions d'Organisation.

Krasne, M. T. (1998). *Munca de lămurire... O artă!*. Traducere de Mihnea Columbeanu. Editura Antet.

Stewart, I., & Joines, V. (2008). *TA Today. A New Introduction to Transactional Analysis*. Nottingham et Chapel Hill: Lifespace Publishing.

Stuart, K., & Alger, A. (2011). *The use of Transactional Analysis in Secondary Education: A Case Study'. Tean Journal* 3 (1) September [Online]. http://194.81.189.19/ojs/index.php/TEAN/article/viewFile/89/163.

Şerbănescu, D. (2009). *The Transactional Analysis and Teacher-Pupil Communication*. *Buletinul Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti*, LXI (1), 101-110.

Turchet, P. (2005). *Sinergologia: de la limbajul trupului la arta de a citi gândurile celuilalt*. Traducere de Luminiţa Botoşineanu şi Florin Botoşineanu. Iaşi: Polirom.

GETTING YOUR MESSAGE ACROSS: ISSUES IN CROSS-CULTURAL WRITTEN COMMUNICATION

Laura Ioana Leon, Assoc. Prof., PhD, "Gr. T. Popa" University of Medicine and Pharmacy, Iași

Abstract : The aim of this paper is to present the ways in which written communication (for academic purposes) is influenced by the author's cultural background. However it is not only the author's educational background that we should have in view here, but also the fact that he / she is a user of English as a foreign language. Therefore the English language is most likely to follow the pattern of the author's native language. Readers belonging to different cultural backgrounds may have difficulties in getting the message of such texts right. Also, the larger general context in which the text is produced may also affect the language and the message the author wants to transmit. Thus factors such as the audience, the time, the place or the purpose for which a written text is produced have to be taken into account. In order to get their message across, authors have to pay attention to all these details that may have an impact upon their written texts.

Keywords: academic writing, cultural background, target audience, language use, context.

Writing a text for academic purposes in English (as a foreign language) is definitely a challenge. There are several steps that the writer has to take into account in order to be sure his / her text will be successful. First of all, there are different academic genres, each of them with its distinctive purposes, therefore the author has to be sure he / she knows the appropriate language, structure and style he / she will have to use. The aim of this paper is to discuss some issues related to the way in which written communication is influenced by its author's *cultural background*. However it is not only the author's *cultural and / or educational background* that will definitely influence the written text, but also some other elements. Since the writing process is a complex one, requiring long preparation, the author has to pay attention to many details, starting from ideas, the way in which he / she will develop his / her research into a subject, how he / she will begin to write the text, starting to develop the text from the paragraph up to an extended form. Another difficulty comes from the fact that the author uses English as a foreign language. Undoubtedly the pattern of the author's mother tongue will influence the English language the author will use. This thing may lead to difficulties in reading these texts. Likewise, as we have already mentioned, the author's educational background also influences the way we write. By and large people have different expectations from teaching and learning, expectations that are based on the educational background. Speaking about writing for academic purposes, we mainly have in view written texts that are produced at the academic level (essays, dissertations). An essay or a dissertation is usually written under the supervision of a professor, member of the academic staff. The type of relationship the author establishes with his / her supervisor will also affect the shape the written text will have. Moreover, the whole context in which the text is produced influences the author's style. Elements such as the audience, the subject, the purpose of the written text, the time and the place in which the written text is produced also have an influence in the writing process. Therefore, in order to get their message across, authors have

to pay attention to all these details. As Jill Burton put it, "few of us could deny that writing is both a means of voice and identity construction or that university students and faculty succeed or fail largely through what and how they write. In doing so, they gain or lose voice and identity (Burton, 2011).

We believe that the first possible barriers that have to be overpassed are those related to the *author's cultural and educational background*. An international student having to complete some written assignments may expect to encounter different writing expectations at the institution / university he studies. The way in which authors use methodologies, analyze theories, develop arguments, and choose to present or discuss data may also differ. Sometimes even the terminology used may be different, therefore the author needs to step aside for a while. The best solution in such cases is to talk to the supervisor, ask him / her to provide some samples of the specific type of writing they need to do. This will enable authors to see the exact style, structure and language they will need to use in order to produce similar writings. Analyzing all these details in the beginning will help the authors to become familiar with all the technical matters. Specialists also recommend that international students become familiar with these details before they actually begin to write their dissertations, as doing all these things in the end is very difficult and time consuming. The author's relationship with the supervisor may also be culturally determined. If the author comes from a culture where the supervisor is regarded as the supreme authority, he / she will definitely expect the supervisor to guide all his / her steps throughout the whole research and writing process. However most of the Western universities have a more self-directed policy, and visiting scholars are given more independence. On the contrary, if the author comes from a position where he / she already has a position of authority, he / she may be inclined to ignore the supervisor. If authors think they might have different expectations from the relationships with their supervisors, they should consider all these things in the beginning, along with the forms of addressing (these may also differ from culture to culture, i.e. using first names or academic degrees). Before writing their assignments, authors need to be able to understand everything that refers to data, numbers, percentages, the use of facts, foreign words, the ways in which bibliographies are written and so on. Authors need to check the institution's requirements and follow them to the letter. Proofreading the text also requires special attention, as author should not rely only on computer programs (they can only check spelling, not the meaning of the sentences). The flow of the text should also be checked. From this point of view we may say that the written communication has more advantages than spoken communication as a written text may be reviewed several times, until its author is satisfied. Authors may ask some of their colleagues (preferably an English native speaker) to proofread the text. In academic texts clarity is very important, therefore the recommendation is to write as clearly as possible, avoiding overcomplicated sentences. The scientific text should impress with the data of the research and not with the length of the sentences. Punctuation is also very important. The complexity of the sentences will dictate punctuation, so the use of simple coherent sentences will make it easier for authors to deal with punctuation. Voice and tone in academic texts should be also analyzed by authors. The use of the third person singular (the impersonal style) may sound more objective as compared to the first person singular (the personal style). Nowadays, however, the first person singular seems to be favored more even in scientific texts, as a proof for the fact that the author is responsible for his / her ideas and research.

When writing for academic purposes authors are required to have a good command of the English grammar. The use of verb tenses becomes very important in academic texts. The English language may be said to be quite rigid from this perspective in the sense that the author is not allowed to use verb tenses randomly. Passive constructions are usually avoided, the most recommended verb tenses being Present Tense Simple and Present Perfect Simple. Both these tenses may be used (*Taylor discusses the problem…* or *Taylor has discussed the problem…*). However, if the reference is to something that happened in the past, Past Tense Simple should be used (*Taylor discussed the theory in 1996*). Proper use of tenses derives from scientific ethics. Depending upon the chapter the author is writing, he / she will probably have to use past tense in the abstract as the abstract will refer to results. Likewise, most of the introduction material should equally contain verbs in the past tense as this is a section which also deals with previous results. Obviously, generalizations, references to stable conditions and general truths should be given in the present tense. The use of the past is also required when the author has to mention some results that cannot be generalized. In scientific writing it is recommended to use the active voice rather than the passive voice in sentences. The active voice will help you to make up shorter sentences that are easier to be understood. The passive voice consists of the verb *to be* plus the *past participle* of an action verb. When the agent performing the action is unknown or irrelevant, the use of *passive voice* is appropriate (*e.g. Michael Chabon's novel,* ***Wonder Boys****, was published in…*). The passive voice may also be used to emphasize something or someone other than the agent that performed the action (*e.g. A brand new idea was emphasized by Johnson*). The use of the passive voice in this sentence is required by the need to emphasize *"the new idea"*. Generally speaking, though, the use of the active voice is more effective than the use of the passive voice. It is the natural voice in which most people speak and write. The passive voice often obscures the meaning and may lead to the creation of sophisticated sentences. Correct use of grammar is an essential part of the written text, not only because it helps to avoid misunderstandings, but also because by means of correct grammar, the author manages to communicate effectively. Besides, the importance of grammatical correctness in scientific writing springs from the precision that science itself requires.

Though delivering a presentation in an international conference apparently has nothing to do with the idea of written communication, it does bring about some cross-cultural issues. Being able to present a paper in an international conference means that a paper has been accepted for publication so we may speak about the existence of a written text. There are some well-determined rules for the publication of these papers, and authors may easily find them on the conference website. Besides, authors may also check online abstracts from previous editions. Nonetheless, each participant comes with his / her own cultural identity. English is the *lingua franca* of such scientific events. However most of the times we do not speak about the use of Standard English, but rather of a broken language, a sort of a standardized English, which is the result of globalization. In international conferences even the notion of time is considered a cultural thing. Depending upon the participant's cultural background, the morning may begin at 8 o'clock, while for some others this may be considered quite an early start. However the standard time in international conferences is divided as follows: the morning from the start time to 12 o'clock, the afternoon from 12.01 PM to 17.00 PM or even 18.00 PM, and the evening from either 17.00 PM or 18.00 PM to

midnight. This may help participants when using the right greeting forms, good morning, good afternoon or good evening. Usually, when giving a presentation, it is a time limit. There countries, however, where this budget time is frequently overpassed and nobody really cares about that. In international conferences presenters should pay attention to this detail, prepare their speeches so that they allow time for questions in the end. Presenters usually fill in jokes throughout their presentations. The use of jokes is indeed, very effective. Nonetheless, if a person chooses to introduce some jokes in such international events, he / she should make sure that the joke will be understood and is appropriate in a multi-cultural context.

> As we have said in the beginning of the paper the whole context in which and for which the written text is produced affects its final shape and content. Thus factors such as the audience, the subject, the time and place, and the purpose for which a specific text is produced will determine the form and content of that text. In an academic text we may assume that *the audience* will be formed by readers who know about the topic and are also interested in it. The *subject* the author chooses has to be in accordance with the needs of the readers. This will constantly determine the author to choose a specific vocabulary. In the context of using English as a foreign language (both for the author and some of his / her readers), the author will have to establish how precisely he / she will have to use the language (avoiding constructions his / her readers might have difficulty in understanding). Figuring out who will form his / her audience, the author will be able to establish how much background information he / she needs to provide. It is obvious that a too technical text will exclude some readers that will not be able to understand. If the author does not want to lose this category of readers, he / she has the option to explain some of these terms at the end of the paper in the form of a glossary.

By context we also understand the *time* and *place*. Up to a certain extent we may say that these elements affect more verbal communication. Nonetheless, we have seen how relationships among academic staff are dictated by the context in which they develop. We have also seen how important it is, when writing a text for academic purposes, to follow the institution's requirements. Though this thing is more evident in case of application forms (they have a standard format and, as you fill them in, you have to write exactly what you are required, they decide what kind of information you put on, but also the structure of your writing), essays and dissertations also follow a special format that is dictated by the institution. Speaking about the *purpose* of written communication, we may say that academic texts have the purpose to inform, record, influence or persuade. Depending upon the author's purpose, the text will have a certain format and its structure will observe some specific rules. If its purpose is to inform a certain audience about something, we are likely to expect a more straightforward style. When we research on a certain topic, we have to use a lot of information. This means authors have to master the ability to gather information and ask questions. In order to persuade, authors need to be able to build up arguments, which is not an easy task. Whatever the purpose, the author will have to adopt that tone that is suitable in the whole context.

Eventually we may say that the authors need to know how to use the language and vocabulary. The use of words will determine the way in which the message will be conveyed to the audience. English has many versions and dialects. As we have already pointed out, the advantage of the written text is that it can be revised until the author is satisfied with the form

of his / her text. It is true that nowadays we should concentrate more on how English is used by real people, and not on how English should be used. This will make our effort to get our message across much easier. Therefore specialists recommend for authors who use English as a foreign language to write their papers directly in the English language. Translating a paper from the native language into English may bring along frequent mistakes and the meaning of the sentences may be easily lost. The English topic (i.e. word order) is likely to be different. Writing directly in English, making up short sentences is a way to avoid the complications of a sophisticated style. Attention should also be paid to another possible problem, that of making your writing sound more like spoken English. Academic English requires a more formal style.

> We have seen how the act of writing is influenced by so many factors. The solution for authors is to practice all these in context, that is in those circumstances in which they are really required to develop interpersonal relationships with members of the academic staff, to overpass the boundaries established by their native languages or cultural background. This is definitely a long term process "during which writers first learn to understand and then mimic writing in English before branching out as confident writers who draw as appropriate on their bi / multicultural and linguistic backgrounds to contribute to development of their academic fields" (Burton, 2011). In other words, as the author manages to overcome all these boundaries, he / she will manage to acquire that independence that will help them to get their message across.

Bibliography

Burton, Jill (2011). *Review on Voices, Identities, Negotiations, and Conflicts: Writing Academic English across Cultures* (eds. P.L .Ha and D. Baurain), Emerald Group Limited.

DISCOURSE OF SPACE. LANGUAGE LANDSCAPE FROM A BILINGUAL TRANSLATION PERSPECTIVE

Tódor Erika Mária, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Miercurea-Ciuc

Abstract: Language landscape is a relatively new term of applied linguistic. It reflects the totality of billboards, formal and informal texts, advertisements, road signs, and names of streets in a settlement, organization or region (Landry & Bourhis, 1997). Language landscape reflects and serves at the same time communicational needs of the social, cultural framework of a given time. This linguistic configuration fulfills informative tasks, because it describes the image of an area, of a region, meanwhile it has also symbolic tasks as it is a manifestation of ideologies and of language policies.
In the present paper I would like to analyze the discourse as it makes clear the structure of the qualities of bilingual existence, of everyday messages, of difficulties and errors. All these phenomena are present when semantic content is transposed in Romanian or in Hungarian. This analytical perspective offers us an insight in the causes of major difficulties and errors, mistakes in translating as shown in the given linguistic landscape. I hold the opinion that any such analysis basically should reflect on the social and behavioural linguistic context, as it has a major impact on the self-definition of the bilingual being.

Keywords: Language landscape, Translation, Bilingualism, Language behavior, Linguistic environment.

1. Traducerea şi arta traducerii

Traducerea reprezintă strădania ambivalentă a traducătorului în căutarea corespondențelor, caracterul ambivalent al migalei fiind determinat, pe de o parte, de ethosul medierii, transmiterii între două limbi și culturi, pentru a repeta „în plan cultural și spiritual gestul ospitalității lingvistice” (Ricour, 2005: 43), iar, pe de altă parte, de nevoia acceptării „doliului” fidelității, a echivalenței absolute, „a paradoxului echivalenței fără adecvare” (Ricour, 2005: 48). Actul traducerii se concretizează în transferul „traductiv” instalat în relația dintre două texte; textul sursă și textul tradus în limba-țintă (Nicolescu, 2012, 2013). Este vorba după Paul Ricoer (2005), de actul căutării și al descoperirii „celor mai bune adecvări cu putință” între resursele limbii-gazdă și cele ale limbii de origine.

Deși textul tradus va substitui textul-sursă, pentru a-l pune în raport cu vorbitorii limbii țintă, traducerea nu este o simplă echivalare a două texte, cât mai degrabă o activitate de resemantizare lingvistică complexă, dependentă de configurația specifică a mai multori factori cum ar fi: a. beneficiarul traducerii și finalitatea acesteia, b. specificul textului original (funcționalitatea comunicativă), c. contextul receptării textului, d. realitatea descrisă, e. codul, registrul folosit, f. tipul de text, etc. Într-o abordare metaforică, actul traducerii înseamnă „să locuiești cu adevărat la Celălalt, pentru a-l putea apoi călăuzi către tine însuți, în calitate de musafir invitat.” (Ricour, 2005: 68)

Tipologia textelor, a discursurilor din perspectiva cărora se poate aborda actul traducerii și strădania „apropierii” este extrem de variată. Katharina Reiss (2000) propune o taxonomie de texte fundamentale din perspectiva traducerii, distingând texte persuasive, mobilizatoare (reclama, anunțul, etc.), texte centrate pe conținut (anunțuri, comentarii,

indicații, descrieri, etc.) și texte centrate pe formă (reprezentate prin texte literare). În cazul primei categorii de texte, sarcina primordială a traducătorului o constituie redarea funcției/ intenției formulate în text, ceea ce implică transpunerea fidelă a conținutului și a formei. În cel de al doilea caz, devine esențială centrarea pe conținut, prin instrumente cât se poate de obișnuite pentru a nu deranja comprehensiunea cât mai exactă în limba-gazdă. În cel de al treilea caz, preocupările traducătorului trebuie să se centreze pe expresivitatea formei, pe strădania transpunerii artei cuvântului dintr-o limbă, într-alta, cu intenția conservării sugestive a mesajului.

Privită din perspectiva transferului semantico-lingvistic complex, Nicolescu (2013:6-7p) propune o altă tipologie a textelor, distingând două categorii (extreme) de texte, mai precis textele poetice și cele pragmatice, precum și tipurile de texte situate între cele două extreme cu o pondere variată a intervenției expresive. În cazul textelor pragmatice – conform autorului citat mai sus – actul traducerii se poate centra pe traducerea de sensuri și pe conservarea elementelor de conținut (fiind vorba de o traducere pragmatică), în timp ce în cazul textelor poetice, literare se traduc și sensuri și expresii, se conservă atât conținutul, cât și stilul. În opera lui Tudor Vianu (2000: 33), aceste stări de fapt sunt surprinse prin „cele două intenții ale limbajului care stau într-un raport de inversă proporționalitate. Cu cât o manifestare lingvistică este menită să atingă un cerc omenesc mai larg, cu atât crește valoarea ei „tranzitivă", cu atât scade valoarea ei „reflexivă", cu atât se împuținează reflexul vieții interioare care a produs-o…"

Traducerea presupune, deci jocul complementar dintre „comunicare și cominecare" (Noica, 1987: 188), căci adeseori „...nu cuvintele vechi interesează, ci înțelesurile lor; nu ele ca atare, ci *lecția* lor" (Noica, 1987: 202). Deoarece prin traducere asistăm nu numai la modificarea codului lingvistic, ci și la transferul cultural al mesajului, studiul realității atriculate în contextul alterității lingvistice – așa cum din perspectiva limbilor studiate în această lucrare apare în studiul lui Magyari (2013) – reprezintă o reală provocare filologică.

2. Peisajul lingvistic și mesajul lui

Peisajul lingvistic (eng. `language landscape`) este un concept relativ nou al cercetărilor de lingvistică aplicată. În literatura de specialite definiția cea mai frecvent citată se leagă de numele lui Landry & Bourhis (1997: 25p) care abordează acest concept drept totalitatea afișelor informative, inscripțiilor oficiale/ neoficiale, comerciale, indicatorilor, materialelor, reclamelor, denumirilor de străzi, etc. care sunt prezente într-un anumit spațiu, așezământ, instituție, regiune, etc. Interesul pentru studiul specificului vizualizării comunicării verbale se datorează în primul rând funcțiilor informative și simbolice (Shohamy-Shoshi, 2009) ale peisagisticii textuale, căci modul vizualizării anumitor informații redă specificul lingvistic al unei comunități, specificul conviețuirii culturilor, precum și atitudinea vorbitorilor față de limbi și uzul lor.

Prin peisajul lingvistic atenția se îndreaptă nu asupra spațiului în general, ci asupra modului cum acest spațiu capătă voce, concretinzându-se în discursul fragmentelor de texte care reflectă nevoile și intențiile comunicaționale ale mediului, dar și atitudinile, motivațiile vorbitorilor. Acest întreg compus din fragmente de text reflectă maniera coexistenței și a interacțiunii culturilor, a limbilor, precum și atitudinea vorbitorilor față de acestea. Tocmai de aceea, aceste manifestări verbale pot fi interpretate drept peisaje semiotice (Jaworski &

Thurlow, 2010), elementele de peisaj lingvistic reprezentând *texte-iceberg*, având conexiuni socio-culturale complexe.

Evident, specificului elementelor de peisaj lingvistic este determinat de o serie de factori extrinseci cum ar fi: cine le produce? unde sunt ele afișate? cu ce scop, intenție sunt expuse? etc, dar tocmai prin acesta capătă voce conștiința lingvistică colectivă și individuală (Muth, 2012). În studiul sociolingvistic al existenței bilingve cercetarea peisajului lingvistic poate oferi o imagine cartografică a obiceiurilor și deprinderilor de activare a limbilor, dar și un reper de autoreflecție în formarea conduitei verbale.

3. Lectura peisajului lingvistic

O analiză lingvistică și semiotică a discursului spațiului ne poate releva faptul că fragmentele de texte avute în vedere pot fi lecturate drept indicatori ai competenței de comunicare și de traducere/ transpunere a mesajelor dintr-o limbă într-alta. Văzută în general, limbajul spațiului public poate fi receptat ca un indicator al intențiilor, al atitudinilor, al individualizării actului de comunicare (Zafiu, 2001), spațiul public fiind „locul manifestărilor accesibile tuturor" (Habermas, 2005). Studiile dedicate analizei limbajului străzii în limba română actuală (Zafiu, 2001) relevă câteva caracteristici dominante, cum ar fi: tendința de internaționalizare, democratizarea scrisului, răspândirea comunicării electronice generalizarea scrierii rapide, abreviate, a lecturii fragmentate, omniprezența colocvialismelor și a argotimselor, prezența anglicanismelor, lipsa de respect pentru formă, etc.

În lucrarea de față am pornit de la premisa că în cazul persoanelor bilingve, din contexte bilingve (biculturale) verbalizarea, redarea bilingvă a elementelor de peisaj lingvistic capătă o configurație (lingvistică, pragmatică) specifică. Weinreich (2013: 12) observă că „după stabilirea echivalanțelor interlingvistice între semantemele celor două limbi în contact, vorbitorul bilingv va putea să interpreteze două semne ca pe un semn compus, alcătuit dintr-un semnificat și doi semnificanți, câte unul pentru fiecare limbă", este o stare similară cu a spune „același lucru altfel". (Ricour, 2005). Întrebarea care se impune vizează tocmai specificul modului de realizare a acestei căutări a echivalențelor interlingvistice într-un context specific dat, resprâns. Finalitatea studiului de față o constituie analiza principalelor forme de dificultăți care pot fi identificate în transpunerea bilingvă a elementelor de peisaj lingvistic ale prezentului, în contextul unui așezământ cu o populație predominat maghiară, și anume în orașul Miercurea-Ciuc, județul Harghita. Fără pretenția unei prezentări exhaustive, în această lucrare vom încerca să punctăm principalele dificultăți ale căutării cuvântului potrivit, făcând precizarea că această problematică ar presupune o cercetare mai vastă, pe baza unui corpus lingvistic reprezentativ.

Elementele de bază ale observațiilor noastre au reprezentat acele texte (eventual imaginea complementară) întâlnite în acest mediu socio-lingvistic, drept elemente ale peisajului lingvistic, în care s-au putut identifica anumite incongruențe, inadecvări, dificultăți de traducere, de transpunere a mesajului din limba maghiară în limba română.

Aceste elemente ale peisajului lingvistic au fost adunate din variate locuri ale vieții de toate zilele (afișele magazinelor, reclamele produselor, afișe, inscripții, reclame, etc.) și am avut în vedere acele materiale bilingve care se leagă de produse comerciale. Am ales acest criteriu, deoarece în socializarea fiecărui individ provocarea descifrării mesajelor într-un astfel de context pragmatic este, practic, de nelipsit. Colectarea datelor s-a efectuat în cadrul

unei activități-proiect, organizată de subsemnata cu un grup de studenți[1]. După ce s-a discutat despre conceptele-cheie ale peisajului lingvistic, ei au avut drept sarcină să noteze pe parcursul plimbărilor, vizitelor, etc. dificultățile de traducere observate pe materialele bilingve (maghiare-române) ale diverselor produse comerciale. Din punct de vedere tematic, textele de față au avut un caracter predominant informativ, persuasiv, deliberativ. Acest exercițiu, a reprezentat în același timp o invitație la o plimbare analitică și o „lectură" mai atentă a mediului și a specificului lingvistic al acestuia. Menționez că, din punctul de vedere al acestei observații selective nu era necesar să efectuăm un inventar al ponderii limbilor în mediul analizat, nici cuantificarea celorlalte limbi prezente (mă refer la limbi străine) în acest context. Am avut în vedere doar dificultățile, incongruențele, „deformările", lipsa corespondențelor, într-un cuvânt dificultățile de traducere. Inventarierea acestor caracteristici ne poate oferi o imagine de ansamblu și asupra calității mediului cu impact semnificativ asupra socializării bilingve a individului.

4. Traducerea: spațiu al comunicării interlingvistice

Pornind de la situațiile de folosire a limbilor și de transpunere bilingvă a mesajelor identificate pe parcursul muncii constatative, prezentăm în continuare principalele tendințe observate în cadrul proiectului.

a. *Neglijența generalizată* este una dintre fenomenele des întâlnite în cazul elementelor de peisaj

lingvistic. Aceasta se concretizează într-o tratare deosebit de lejeră a grafierii lexemelor, concretizând în a.1. omiterea semnelor diacritice, scrisul neglijent (ex: din magazin: „CEAPA ALB ROMANIA CAL I", „caffea[2]"), a.2. în folosirea întâmplătoare a semnelor de punctuație (ex: „CONSTRUIM-RENOVAM"), a.3. în folosirea excesivă a prescurtărilor (ex: „FARFURIE ADANC INOX 22", „PRUNE ROMANESC CAL I") și utilizarea aleatorie a majusculelor, în special datorită scrierii digitale (ex: „Rulada cu Mac De la BUNICUTA"). Evident, în aceste exemple se poate observa traducerea grăbită, neglijentă, precum și scrisul rapid.

Mult mai numeroase sunt în categoria situațiilor problematice de traducere, aspectele care țin de (b) *echivalența interlingvistică* a unităților de expresie și conținut. O situație frecvent întâlnită o constituie tendința de traducere cuvânt cu cuvânt a sintagmelor sau expresiilor (b1), fenomen concretizat în calc lingvistic și „transferul de structură" (termen folosit de Gideon Toury In: Klaudy, (2002: 65). Vom prezenta în continuare câteva exemple ilustrative:

(1.) magh: „sótartó"- ro „suport de sare" (calc lingvistic)

(2.) magh: „ékszeres kazetta"- ro: „caseta cu bijuterii"

Un caz frecvent reîntâlnit pe parcursul „lecturilor" noastre este traducerea prin transferul de structură a denumirilor. Astfel, de exemplu, conceptul românesc „varză de Bruxelles", care în limba maghiară are un singur corespondent (magh: kelbimbó), apare în traducerile consemnate ca „Brüsszeli káposzta" sau „Brüsszeli saláta". O posibilă cauză a

[1] Le mulțumesc studenților (în special lui Salamon Boróka, Piszár Hajnalka, Szabó Ildikó) care s-au implicat activ în munca constatativă, de observare și înregistrare a faptelor de limbă.

[2] Prezența ghilimelelor semnalează reproducerea fidelă a faptului de limbă observat.

acestei traduceri ar putea fi faptul că în engleză (Brussel sprouts) și în franceză (choux de Bruxelles) apar corespondente cu o structură similară, dar se poate întâmpla ca strădania transferului să fie expresia gradului de stăpânire a competențelor de limbă.

Există cazuri de *echivalențe interlingvistice* (b2) în care câmpurile semantice ale semantemelor se suprapun doar parțial sau nu se suprapun deloc. Astfel se întâmplă în situațiile în care încercarea redării conținutului semantic local, împiedică realizarea sensului global. Acest lucru apare în cazul sloganului unui produs alimentar (pe un borcan de castraveți în oțet) care transpus în limba română capătă următoarea formulare: „Cultivat la fel ca tata, conservat la fel ca mama". O altă traducere vizează indicațiile de folosire a sălii de joc în următoarea manieră: „..Pentru *orce* daună a obiectelor sălii sau a obiectelor de folosință *pe toate parte* părinții sunt responsabili."

Am întâlnit în examinarea elementelor de peisaj lingvistic și situații în care mesajele bilingve nu se suprapun, în limbi diferite și transmit mesaje diferite. Iată un exemplu: Paralel cu mesajul în limba maghiară „Velünk minden színesebb./ Cu noi totul e mai colorat". (traducerea autorului), apar următoarele precizări în limba română (ro) „Vopsele finlandeze". Reîntâlnim în elementele peisajului bilingv și aspecte care țin de articularea diferită a realității prin limbi diferite. Iată situația textului informativ de mai jos: (magh): Takarítót alkalmazunk!/ (ro): Angajăm femei de serviciu (poate fi și bărbat)! În acest caz, în limba maghiară substantivul are un referent neutru din punct de vedere al genului, pe când în limba română, sfera semantică a cuvântului se asociază cu femininul, pentru genurile diferite, existând forme diferite.

Se poate observa de asemenea prezența (c) *împrumuturilor lexicale adoptate*, fenomene mai ușor de inventariat. Iată câteva exemple: (magh) „Növelje tanulási kapacitását/ Mindplace készülékkel!" (ro) „Dezvoltați capacitatea de învățare cu aparatura Mindplace!", Cumpărați kurtoskalacs/ cozonac secuiesc!", (ro) „*Service* telefoane mobile/ Decodăm, resortăm la cele mai bune prețiuiri".

În pofida așteptărilor noastre, interferența la nivelul raporturilor gramaticale, mai precis transferul unui raport gramatical din prima limbă la morfemele celeilalte limbi apare mai puțin vizibil în cazul textelor informative mici, dar se poate observa prezența lor în textele mai lungi. Iată un exemplu ilustrativ: „..Nu ne asumăm răspunderea pentru starea fizică a copilului. Pentru orce daună a obiectelor sălii sau a obiectelor de folosință *pe toate parte* [de peste tot] părinții sunt responsabili."

Concluzii

În lucrarea de față am încercat să punctez câteva aspecte relevante ale unei lecturi selective dedicate mediului bilingv, urmărind principalele dificultăți de traducere observate în textele scurte ale vieții de toate zilele. Inventarierea acestor aspecte – în ciuda faptului că ar presupune o lărgire a sferei corpusului lingvistic pentru un studiu mai aprofundat – ne poate permite stabilirea unor tendințe, a unui inventar al formelor predictibile, la care se poate raporta orice persoană care se inițiează în formularea mesajelor bilingve.

Din situațiile prezentate pe baza materialelor adunate se poate observa că nivelul lexico-semantic al limbilor reprezintă partea cea mai dinamică, cea mai nuanțată și constituie domeniul cu cele mai multe provocări și capcane în căutarea denotației adecvate, a cuvântului potrivit. De aici decurge una din sarcinile cele mai importante ale traducătorului, aceea de a

aborda mesajul transmis prin textul-sursă pornind de la ansamblul cultural, coborând astfel spre text, frază și cuvânt.

Bibliografie

Habermas, J. (2005), *Sfera publică şi transformarea ei structurală,* (traducere şi notă biobibliografică de Janina Ianoşi), Editura Comunicare, Bucureşti.
Jaworski, A &Crispin, T. (eds) (2010), *Semiotic landscapes: Language, image, space*, Continuum, London.
Kahtarina R. (ed) (2000), *Translation Criticism-The Potentials and Limitations: Categories and Criteria for Translation Quality Assessment*, Routledge Taylor & Francis Group, London.
Klaudy, K. (2002), *Bevezetés a fordítás elméletébe*, Scolastica, Budapest.
Landry, R., Bourhis, R.Y. (1997), Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality. An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16/1, 23-49.
Magyari, S. *The Linguistic Image of Man in the Hungarian and Romanian Languages*, In: Acta Universitatis Sapientiae, Philologica, 5, 2 (2013), 137-148
Muth, S. *The Linguistic Landscapes of Chisinau an d Vilnius: Linguistic Landscape and the Representation of Minority Languages in Two Post-Soviet Capitals* In: Dark Gorter, Heiko F. Marten, Luk Van Mensel (2012): Minority Languages in the Linguistic Landscape, Palgrave.
Nicolescu, E. Tehnnica și practica traducerii, http://ro.scribd.com/doc/211350090/65915086-Filehost-Tehnica-Traducerii-Franceza-Optional, tastat 2013.11.14.
Nicolescu, E. *Traduire la prédication juridique. Aspects linguistiques et didactiques*, In: Maron, Charret, Del Bove (ed) La traduction Juridique: Points de vue didactiques et linguistiques meunier, Publications du Centre d'Etudes Linguistiques, 2012-1, 215-257.
Noica, C. (1987), *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, București, Editura Eminescu
Ricoer, P. (2005): *Despre traducere*, Polirom, Iași.
Shohamy, E & Shoshi W (2009), Linguistic landscape as an ecological arena: Modalities, meanings, negotiations, education. In: Shohamy, Elana & Durk Gorter (eds.) *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. London: Routledge, 313–331
Vianu, T (2000), *Dubla intenție a limbajului și problema stilului*, In: Arta prozatorilor români, Editura 100+1Gramar, București
Weinreich, U. (2013), *Limbi în contact. Constatări și probleme*, Brașov, Editura Universității Transilvania, traducere și cuvânt introductiv de Marinela Burada
Zafiu, R. (2001), *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității din București

NON-FINITE COMPLEMENTS OF PERCEPTION VERBS

Mihaela Manasia, Assist, Prof., PhD, "Constantin Brâncuși" University of Târgu-Jiu

Abstract: This paper focuses on the non-finite verbal complements of perception verbs from a cross-linguistic perspective. It is known that verbs of perception are likely to receive different types of interpretations partly determined by the very choice of the verb, syntax of its complements and context. Due to space limitations, the main objective of our study is to identify the correlation between the semantic types of complements and their syntactic forms.

Keywords: non-finite complements, verbal complements, verbs of perception, cross-linguistic analysis.

Non-finite verbal complements of perception verbs represent an important type of complementation for this class of verbs. The non-finite clause is formed by a noun phrase functioning as a subject and a non-finite verb (an infinitive, an *-ing* form). In English non-finite clauses are of three types: the full infinitive, bare infinitive and *-ing* forms.

The construction with a full infinitive is specific to English and is also called the ***to-infinitive*.** According to Helle (2006 qtd Schule 2000: 51), this construction consists of an accusative logical subject followed by the infinitive marker *to*, the verb in the infinitive and – if transitive – an accusative object.

It is used only with passive verbs:

(1) "a. It was followed by the entrance of a young man whom I at once *saw to be* a foreigner. (Miller 2003a qtd James)

b. He looked back and *saw* it *to belong* to Videl. (Miller 2003a)

c. The wind was gentler than he remembered, the rocks somehow less harsh, and when he had risen above the level of the land, he *saw* it *to have become* greener, more fertile, more welcoming. (Miller 2003a)"

Example (1a) is typical given that the verbal phrase contains the term *be*. The second one includes the purely stative verb *belong*. The sentences would be ungrammatical if *to* were removed without further modification. On the other hand, they all allow a reasonable paraphrase by a *that*-clause. The impossibility of direct perception is confirmed by a potential difference between the time of the perceived event and time of perception like in (340c), because of the incompatibility of direct perception and perfect infinitive (*to have become*). Declerck (1982) observes that the *to-infinitive* complement is impossible with the verb '*watch'*, given its incompatibility with indirect perception. These uses of perception verbs are similar to those of the cognitive verbs '*know'* and '*believe'*, which confirms once again the connection between indirect perception and cognition.

Romanian and French do not have at their disposal any non-finite complementation corresponding to the above examples.

The association verb of perception and bare infinitive prototypically reproduces an act of direct perception of an event. Besides the experiencer subject, there is also the perceived

participant (for instance *her, people*) who is responsible for the process expressed by the infinitive:

(2) a. Engl. I *saw* her close the door.

Fr. Je l'*ai vu* claquer la porte.

b. Eng. You *hear* people accuse the government of ruining the country economy.

Fr. Vous *entendez* les gens accuser le gouvernement de ruiner l'économie du pays.

"In most Indo-European languages, the direct perception of an event is represented by the construction [perceiver NP1 + perception verb + perceived participant NP2 + infinitive]. In French, the position of the perceived participant varies: it can be anteposed or postposed to the infinitive." (Enghels 2009: 763). However, linguists have demonstrated that the opposition between direct and indirect perception is a continuum, and that the boundary between the two categories is not very clear. It is therefore appropriate to consider, based on examples, whether the infinitive construction is only a direct perception process. Declerck (1983) examines the hypothesis according to which this construction potentially contains deductive elements and thus denotes processes of indirect perception. In '*I see Peter run to his house'* some prior knowledge would allow me to conclude that Peter runs to his house and not somewhere else. We know where Peter lives and we conclude based on our observation that he is running in a certain direction in order to go home.

Similarly to Declerck (1982), in the above examples we do not offer an interpretation in terms of indirect perception given that the deduction process is not a prolonged reflection as in the real acts of indirect perception:

(3) I *see* what you mean.

Indeed, '*I see Peter run to his house'* represents a process of physical and concrete direct perception. Thus, the infinitive construction appears to be confined to the field of direct perception.

Cornilescu (2012:19) also highlights the fact that the characteristics of the infinitive construction derive from the semantics of physical perception and insists upon the simultaneity between the events in the main and subordinate clauses. The presence of a time adverbial would necessarily affect both events: 'I saw the boy arrive *yesterday'*.

Other properties mentioned refer to the impossibility of negating the infinitive clause (**I heard him not enter*) and its incompatibility with "any other sentence-level adverbs, such as speaker-oriented or modal adverbs" (Cornilescu 2012 qtd Bennis and Hoeckstra 1989)

This complementation structure is only specific to English and French while its presence in Romanian would be ungrammatical:

(4) Engl. I heard the boy *leave.*

Ro. –

Fr. J'ai entendu le garçon *partir*.

The *–ing* form complement[1] represents the next important non-finite complementizer which fully deserves our attention. It can be found in a significant number of languages and corresponds to a process of direct perception.

[1] As we shall further see, various linguists also refer to *–ing forms* as gerunds or participles. We accept all this terminology but we shall only use that of *–ing forms* because we view it as having a larger sphere, including the other two terms as well.

In English, cases where perception verbs are followed by a sequence made up of a noun phrase (NP) and an *–ing* form are quite frequent. Opinions differ regarding the status of this construction. Although many envisage it as a unified unit, other scholars (Kortmann 1995, Quirk 1985, Langacker 1991, etc.) consider that there are sufficient semantic, syntactic and cognitive reasons for treating it as a unit composed of two separate constituents. "The treatment of this construction (NP and an *–ing* form) as two different constituents implies that the *–ing* form functions as a participle, where the NP is the direct object of the main verb and the *–ing* form is an adjunct depictive of the NP; whereas the interpretation of this construction as a single unit functions as a direct object of the main verb". (Gomez Castejon, 2007: 36)

From a semantic point a view, the construction with the NP and the *–ing* form expresses an event interpreted as the direct object of the main perception verb. According to Duffley (1999: 227), the direct object behaves as the element 'that which is/was [verb]ed'. For instance, in '*They hear the dog barking' 'that which is heard'* is both the noun phrase *the dog* and the action denoted by the *–ing* form - '*barking'* and not only one of these elements. This would be an argument in favour of the treatment as a whole unit.

To this semantic argument, others of a syntactical nature are added:

- the use of a genitive or possessive pronoun:

They hear the dog's barking/the barking of the dog / its barking.

- the compatibility with pseudo-cleft sentences:

What they heard was the dog barking/the dog's barking.

- the use of the pronoun *it* or *that*:

We heard it/that.

Nevertheless, the analysis of this structure as a whole is incompatible with the passive:

*The dog barking was heard. (by us)

The dog was heard.

We shall no longer insist upon the interpretation of this structure either as a unified or separate unit because it is not an essential aspect in our research. The same sequence of a noun phrase and the equivalent of the *–ing* is also characteristic of the Romance languages under investigation:

(5) Engl. I see *Ann doing* the dishes.

Ro. O văd pe *Ana spălând* vasele.

Fr. Je vois *Anne faisant* la vaisselle.

The common characteristic of this structure is the fact that in all three examples the noun phrase functions as a direct object while the gerund is an "adjunct depictive" (Borgonovo, 1996: 3).

Similarly to the infinitive construction, the *–ing* form complement is characterized by compulsory temporal simultaneousness of the main and subordinated events. However, differences still exist at the level of aspectual relationships. The perceived event begins either before, continues and ends (or not) simultaneously with the moment of perception, or begins and ends with the act of perception. The first scenario describes the development of the events in '*I see Mary preparing dinner'* while the second corresponds to '*I see Mary prepare dinner'*. The first fundamental difference between the *–ing* form and the infinitive complement consists, of an aspectual contrast between progressive and non-progressive. Therefore, the opposition *–ing form* vs. *infinitive* is usually described in terms of

imperfectivity and *perfectivity*. The *–ing* form denotes any moment in the development of a process without regard to its beginning or end, while the use of the infinitive implies a total and perfective consideration of the perceived event. Examples such as '*He saw the woman drown'* and '*I saw my dog die'* show the subordinated event in its totality: '*the woman drowned'* and '*the dog is dead'*. On the contrary, examples with the gerund '*He saw the woman drowning (but she was rescued)'* and '*I saw my dog dying'* do not imply the achievement of a final point: the woman was drowning but they were able to save her and my dog is not necessarily dead.

-Ing forms express a non-accomplished process while the infinitive construction represents a completed event.

Recently, it has been argued that the infinitive is rather neutral in aspect than perfective. The infinitive is aspectually and temporally unmarked because it focuses both on the culmination of the event but also on its beginning and development. Nevertheless, this distinction was not accepted by all linguists. After identifying two types of progressives in Spanish, namely, real and pseudo progressives, Porras (1984:282) considers *–ing* forms following verbs of perception to be a pseudo-progressive imposing a static perspective: "[…] the situation reported by the speaker in a gerundial perception verb complement is said to be statively interpreted because it is conceived as the perception of just a portion of the whole, situation which is supposed to be expanded backwards as well as forwards and thus there are previous and subsequent segments of the same situation which are not captured by the experiencer because of the nondurative condition of the perception." Thus, the *–ing* form and infinitive complement impose both a static and dynamic perspective on the perceived event.

The same idea is endorsed by Van der Meer (1994: 477-479) when referring to the English *'-ing'* structure: "[…] the construction with *–ing* gives a static, frozen picture, whereas that with bare infinitive gives a dynamic picture. […] After verbs of perception *-ing* participles as object complements, in the construction under discussion, refer to situations the object is perceived in."

Nevertheless, Souesme (1990) does not accept the distinction between the *–ing* form and infinitive complements only in terms of aspectual interpretation. On the contrary, the author believes that the variation between these two non-finite forms of the verb fundamentally changes the interpretation of the phrase. The use of the *–ing* form would imply that the identified event is prior to perception and that the speaker recognizes the existence of previous occurrences of the process. By using the infinitive in (6a), for example, the speaker let the others know that s/he does not steal and never will, while the use of the *–ing* form in (6b) only allows her / him to say that s/he has never been seen performing the process of stealing, although s/he steals:

(6) a. You have never seen me *steal*.

b. You have never seen me *stealing*.

These two types of constructions differ not only in terms of aspectual relationships but also from a syntactic point of view. On the one hand, the possible coordination of an infinitive and an *–ing* form points to a structural similarity of the two complements.

(7) I heard the child *enter* the house and his mother *yelling* at him.

On the other hand, the absence of corresponding sentences has led several authors to conclude that there are structural differences between the two complements:

(8) I saw my hope *die / dying*.

While waiting, they saw a man *feeding / feed* the dog.

The class of perception verbs which accepts both *ing* and infinitive complements appears to be an interesting one as these syntactic differences are sometimes correlated with differences in the semantic features of the two constructions. Based on a series of tests, Di Tullio (1998) proves that the *–ing* form complement differs from the infinitive complement according to the number of the constituents it contains: always one in the case of the infinitive construction and often two for the *–ing* form. Some of the tests he proposes refer to the autonomy of the *–ing* form complement relative to the main clause, which allows for its displacement towards the beginning of the sentence comparatively with the infinitive complement which does not admit such a dislocation; the compatibility of the passive with the *–ing* form and incompatibility with the infinitive (*Mary was seen reading a novel /*read a novel).* We shall not insist upon the exhaustive presentation of the tests because it is not within the scope of our research given that some of them do not apply in the case of the languages under investigation.

Fernandez Lagunilla (2003:93) states that the use of the infinitive construction implies that what is perceived is always the event, whereas with the *–ing* form, there is a possible ambiguity between the perception of an event and that of an entity. Indeed, in (a), we see the event of Peter leaving home while (b) is interpreted either as '*We see Peter who is leaving home'*, or as '*Leaving home, we ourselves see Peter':*

(9) a. We saw Peter *leave* home.

b. We saw Peter *leaving* home.

Even though the above observations reveal the interesting possibility of a more complex contrastive study of the *–ing* form and the infinitival one, because of space limitations we shall not go in-depth.

Bibliography

1. Borgonovo, C. (1996), 'Gerunds and Perception Verbs'. *Langues et linguistique, no. 22,* pp. 1-19.

2. Cornilescu, Al. (2012), *Complementation in English. A Minimalist Approach*. București: Editura Universității București.

3. Declerck, R. (1982). 'The triple origin of participial perception verb complements', *Linguistic Analysis* 10: pp. 1-26.

4. Di Tullio, Ángela (1998): 'Complementos no flexivos de verbos de percepción física en español', *Verba* 24, Santiago de Compostela, pp 197-221.

5. Duffley P. J. (1999). 'The use of the Infinitive and the –Ing after verbs denoting the Beginning', Folia Linguistica XXXIII/3-4. Berlin: Mouton de Gruyter.

6. Enghels, R. (2009), 'The syntactic position of the perceived participant as indicator of the internal structure of the Spanish and French infinitival complement', in *Linguistics: an interdisciplinary journal of the language sciences* 47: 3, pp. 759-791.

7. Fernández Lagunilla, M. (2003): 'Aproximación aspectual a la gramática de *ver*', in Girón Alconchel, J. L., Herrero Ruiz de Loizaga, F. J., Iglesias Recuero, S. and Narbona Jiménez,

A. (eds.), *Estudios ofrecidos al profesor José Jesús de Bustos Tovar*, Madrid: Editorial Complutense.
8. Gomez Castejon, A. (2007), 'Syntactic and Semantic Interaction in the Description of the English Gerund-Participle with Physical Perception Verbs', *International Journal of English Studies*. Universidad de Murcia, pp. 35-45.
9. Helle, P. (2006), *A contrastive analysis of perception verbs in English and German*, GRIN Verlag.
10. Kortmann, B. (1995), *Adverbial participial clauses in English*. *Converbs in Cross--linguistic perspective. Structure and meaning of adverbial verb forms – adverbial participles, gerunds.* Eds. M. Haspelmath and E. Konig. Berlin: Mouton de Gruyter.
11. Miller, P. and Lowrey, B. (2003a), 'La complémentation des verbes de perception en français et en anglais' in Miller, P. and Zribi-Hertz, A. (eds.), *Essais sur la grammaire comparée du français et de l'anglais*, Paris: Presses Universitaires de Vincennes.
12. Porras, J. E., (1984), *Nonfinite verbs and the stativity hypothesis in Spanish. A semantic approach to aspect*, Thesis (PhD), Texas: University Microfilms International.
13. Souesme, J-C. (1990), 'Un autre regard sur le Present Perfect', *Sigma: Linguistique Anglaise-Linguistique Générale*, *14*, pp. 157-191.
14. Van der Meer, G. (1994), 'Verbs of perception and their complementation', *English Studies 5*, pp. 468-480.

A SUBTLE GRASP ON THE FIVE SENSES: COGNITIVE METAPHORS IN WINE MEDIA DISCOURSE

Alina Ţenescu, Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: In this paper[1], we aim to explore the figurative language used by wine specialists in media discourse. Starting from an approach whose overall view is guided by conceptual metaphor theory, we will analyze and classify conceptual metaphors related to wine and wine tasting. We will illustrate the identified categories by examples taken from a corpus of excerpts of Romanian and English media discourse and how wines are described metaphorically.
Tackling the issue of perception and description of wine in Romanian and English media discourse allows us an orientation of the research by multiple approaches of the semantics of winespeak: the recognition of essential aspects of the wine imaginary in our research corpus; the analysis of sensory impressions and representations in winespeak; an analysis of the main categories of conceptual metaphors associated with wine and wine tasting notes.
Our main objective is to organize conceptualizations of wine tasting notes into several categories of cognitive metaphors related to wine, according to the model inspired by the research of Lakoff and Johnson (1980, Metaphors we live by).

Keywords: conceptual metaphors, description, media discourse, perception, senses, wine, winespeak.

1. Introduction. Theoretical premises

The theory of metaphor, in the perspective proposed by Lakoff and Johnson in their book *Metaphors We Live By*, allows an extension of the use of the concept of metaphor outside the literary domain. The two authors advance the idea that, far from being a simple figure of speech aimed to render vivid poetic images, which represents only an aspect of this concept, the metaphor's dimension is a whole lot different. The argumentation of this assertion is done by exemplifying with current expressions, certainly metaphorical, but which, by continuous use have become routine and have lost the novelty that characterizes metaphors in literary context, and are not anymore perceived as such by the speaker. On the basis of these examples we can reconstruct a "pattern" of thinking, situated at the origin of these expressions, everything being integrated into a coherent structure. The two authors underline, as an important feature of metaphor, its coherent and systematic character. Thus, metaphor becomes a verbal materialization of certain mental processes, of mechanisms of thinking that allow the representation, the acquisition, the understanding, the expression, the memorization and the organization of abstract cognitive contents. Therefore, this non-literary dimension of metaphor, which Lakoff and Johnson (1980) label as conventional metaphor, and which is materialized at the level of speech, is a projection of the way in which the speaker can operate with abstract concepts, hardly cognoscible, by comparison to the empiric world, with direct

[1] The research was carried out within research direction: *The discourse and the promotion of the image of wine in Europe* within the framework of the Research Excellence Network in Translation Studies, Communication Sciences and Terminology, University of Craiova, 2014.

experience. This new dimension of the metaphor, once emphasized, reveals the coherent and systematic way in which our knowledge is organized according to a *pattern* known a priori and expressed metaphorically.

In their approach to describe the metaphor from a cognitive perspective, the two authors point out the existence of several metaphorical structures. These are complementary elements, presenting distinctive features and fulfilling different functions in the same context. They interact and they are comprised within a system of relationships that allow the creation of a coherent and logic system of representation of knowledge within a conceptual framework.

The corpus chosen for the study of figurative language used by wine specialists in media discourse is analyzed starting from an approach whose perspective is directed by conceptual metaphor theory. The main objective is to classify and analyze categories of conceptual metaphors related to wine and wine tasting. We will understand how wines are described metaphorically and we will illustrate the identified categories by examples taken from a corpus of excerpts of Romanian and English media discourse such as: www.vinul.ro (an online and printed review containing editorials, news, interviews, portraits, analyses and articles about wine, movies, TV broadcasts and wine media advertisements, a life-style section with Romanian traditions and wine legends, as well as a connoisseur section with a Dictionary of tastes and Lessons in tasting wine), www.winestory.ro (powered by Recaş Wine Cellars), www.lovewine.ro, www.punctulpevin.ro, www. vinuripovestite.ro, www.zf.ro, http://www.highburyvintners.co.uk (an independent wine shop for individual tastes), www. laweekly.com, www.bcawa.ca, and the *Illustrated Encyclopedia of Wine*[2] (Stuart Walton: 2011).

Dealing with the issue of perception and description of wine in Romanian and English media discourse allows us an orientation of the research by several approaches of the semantics of winespeak: the identification of essential aspects of the wine imaginary in our research corpus; the analysis of sensory perceptions and representations in winespeak; an analysis of the major categories of conceptual metaphors associated with wine and wine tasting notes.

Looking at the organization of conceptualizations of wine tasting notes into several categories of cognitive metaphors related to wine, the overall purpose of our paper is to identify various aspects of metaphors in the language of wine tasting and establish the main characteristics of these metaphors in English and Romanian media discourse.

Several authors and researchers (Caballero, Diaz-Vera: 2013; Suárez-Toste: 2007; Caballero and Suárez-Toste: 2010, 2008, Lehrer: 2009, Paradis, Eeg-Olofsson: 2013) have asserted that conceptual metaphors are pervasive in wine media discourse and in wine tasting discourse. In order to explain the wide array of sensations and perceptions in the wine tasting, several metaphorical extensions are employed and these rely upon different source domains such as human beings or organisms, plants, objects and so on. Since it has been argued that the organicist-animist metaphor is the most conspicuous, we will verify whether or not the conceptual frame WINE IS A LIVING BEING/HUMAN BEING is a recurrent schema in both Romanian and English wine media discourses. Adopting a comparative perspective, the

[2] Within the corpus of examples we will use the following abbreviations: VL for vinul.ro, WST for winestory.ro, LW for lovewine.ro, PV for punctulpevin.ro, VP for vinuripovestite.ro, HV for highburyvintners.co.uk, ZF for zf.ro, IEW for the *Illustrated Encyclopedia of Wine*, LAW for laweekly.com and BW for bcawa.ca.

current paper presents the results of a research also aimed at identifying similitude and variations in the realisation of the metaphor in Romanian and English wine media discourse.

We chose the media genre of wine reviewing as primary source of information about sensory perceptions related to wine tasting and wine drinking since almost all the excerpts of reviews in our corpus provide descriptions of all sensory experiences - that is vision, taste, smell and touch, and they also allow holistic remarks on the understanding and perceptiveness of the experience of the wine on the basis of all four.

2. Wine metaphors in Romanian and English media discourse

Peculiar conceptual metaphors have been identified as characteristic of particular discourses. Starting from the primary categories of cognitive metaphors identified by Caballero and Suárez-Toste (2008) in the language of wine reviewing and wine tasting in English – 1) WINES ARE LIVING BEINGS, 2) WINES ARE CLOTHES, 3) WINES ARE THREE-DIMENSIONAL ARTIFACTS, 4) WINES ARE BUILDINGS, 5) WINES ARE SHAPEABLE PIECES OF WOOD OR METAL BUILDING MATERIALS – our corpus-based research aims to check whether or not evidence is given of the five conceptual metaphors in both Romanian and English media discourses and whether or not other categories of metaphor can be identified as exclusive characterizations of wine in Romanian media discourse.

These metaphorical expressions are not to be considered as mere figures of speech, but rather as terms endowed with a referential function that correspond to a specialized language and vocabulary. This language is reflected in specialized magazines and websites whose target-public is represented by wine professionals, as well as non-specialized wine drinkers. That is why our data sources are represented by wine reviews and articles and wine tasting notes published in online magazines in 2014 and in the printed *Illustrated Encyclopedia of Wine* (Stuart Walton: 2011). Most of the metaphorical expressions in our corpus are conveyed by verbal collocations and adjectives followed by nouns.

The organicist-animist metaphor WINE IS A HUMAN BEING is reflected in our corpus by a wide array of instantiations:

(1) "Pegasus Bay Maestro (2007/2009) is *robust* and *muscular*, but at the same time plush and velvety". (HV)

(2) Wanaka Road Pinot Noir (2012): "Central Otago's relatively warm climate produces Pinots that are *muscular, broad* and *structured*". (HV)

(3) Syrah Polgar (2008): "*Constituţia* este *una zveltă*, cu tanini încă tineri, iar aromele se menţin compacte, intense, gata să fie descoperite". (VL, PV)

(4) Terrunyo Carmenere (2008): "Culoarea intensă face intrarea unui vin *muscular şi amplu*, care după prizonieratul de 19 luni petrecut în stejar franţuzesc face tot ce-i stă în putere să impresioneze". (VL, PV)

(5) "Mai *bătrân* cu un an, Syrah-ul (99% Syrah, 1% Pinot Noir), aduce, surprinzător, ceea ce îi lipseşte Pinot-ului". (VL)

(6) "Mai *corpolent* decât fratele sau din 2011, cu o structură mai solidă, capabilă să susţină mai bine complexul aromatic, vinul s-a impus la limita in fata altui vin ce urmează să intre în gama Colocviu, Fetească albă". (VL)

(7) Chateau Talbot (2009): "Extremely *sexy, soft, supple* and *opulent*, with notes of cedar, herbs, incense and black currant fruit, this is a *full-bodied, generously endowed* but silky Bordeaux to drink now and over the next 20+ years. By any standard of measurement, this is irresistible".(HV)

(8) Chateau Smith Haut Lafitte (2007): "Un vin *impecabil structurat*, cu o aciditate vioaie şi taninuri energice si granulate. *Echilibrat, distins, savuros*"(VL)

(9) "Nemea Agiorgitiko 2007, un vin foarte elegant, complex, cu o expresie aromatică bună"; "Noile vinuri Aurelia Vişinescu- *„Sofisticate si elegant de simple*"", "Surpriza Rotenberg de anul acesta este însă vinul Primus 2008, continuatorul lui Merlot Cramele Rotenberg 2006, un vin elegant şi mai aşezat[…]"(VL)

(10) „Primul dintre ele, The Hedonist, a fost un Shiraz clasic, *bogat* în alcool (14,5%), cu intensitate medie a aromelor de fructe de pădure, care atacă papilele gustative destul de liniştit, calm". (VL)

(11) "Dragă Mirela şi dragă Vincent, aţi făcut un vin roşu *competent*" (VL)

The organicist-animist metaphor activates an intricate metaphorical schema which highlights different aspects of wine, such as personal quality: *echilibrat (well balanced), distins (distinguished), competent (competent, qualified)* and physical quality: *robust, muscular, broad, structured, zvelt (lean-limbed), amplu (ample), sexy, full-bodied, generously endowed.*

The organicist anthropomorphic metaphor can be divided into a five-patterned design[3] that emphasizes olfactory, visual, tactile and gustatory facets of wine:

Metaphorical design	Wine element	Linguistic metaphor
Age within human lifecycle	Wine lifecycle	*tânăr(young), bătrân (old), older, maturer, evolved (evoluat), îmbătrânit (old-aged)*
Physical traits/anatomy	Structure	*zvelt (lean-limbed), cărnos (fleshy)*
	Body and balance	*muscular, broad, structured, amplu (ample), full-bodied, robust, sexy, soft, supple, bine lucrat (well worked), lusty*
	Alcohol level	*corpolent (corpulent)*
Personality and temperament features	Balance, alcohol and aroma	*echilibrat (well balanced), distins (distinguished), competent (competent, qualified), prietenos (friendly), brooding*
	Intensity of flavours	*auster (austere), aşezat(settled)*
Economic status	Wine wealth	*bogat (rich)*
General appearance	General appearance	*elegant, classic, sofisticat (sophisticated), elegant de simple (elegant in their simplicity), complex, aşezat(quiet, tranquil), interesant (interesting)*

[3] Also consult Bratož's (2013: 28-30) case study comparing the realization of anthropomorphic metaphor in Slovene and English winespeak and the four-element metaphor schema profiled by Isabel Negro (2012:5-7). Negro emphasizes the importance of the metaphorical schema built around the wine's body.

If we observe the schemata - physical appearance and personality - temperament, we can assert that at the core of them we discover a large number of metaphors describing wine ingredients bearing upon smell and vision (*aşezat(quiet, tranquil),), auster (austere)),* and intensity of flavours (*auster (austere), aşezat(settled*)), which is defined in correlation with alcohol and tannin level *(corpolent (corpulent*)), balance and general appearance *(echilibrat (well balanced), distins (distinguished), elegant).* Wine balance is metaphorically portrayed by physical strength (*muscular, broad, structured, amplu (ample), full-bodied, robust, lusty*), physical attractiveness (*sexy, soft, supple*), as well as by an inner quality – that is distinction in terms of style and behaviour (*elegant, classic, sofisticat (sophisticated), aşezat (quiet, tranquil).*

The metaphorical expressions built around the wine's body and its balance refer to a human being's physical structure and gender role. Gender metaphors attribute a sexual role to wines as well as male or female properties as in the examples below:

(12) "Cele două vinuri au avut o interpretare diferită a cupajelor Bordeaux: Le Volte a reprezentat stilul clasic, cu un *caracter* mai *auster şi bărbătesc*, in timp ce Septentrion a fost mai catifelat şi cu un fruct mai intens"; "La capătul opus, un vin *masculin* este *puternic, corpolent,* taninos, *cărnos* şi mai *structurat*". (VL)

(13) Cuvée Amélie (2012): "Amelie este numele bunicii Cristianei Stoica, şi a fost important pentru noi să dăm o nota de *feminitate* acestui vin". (VL)

Finally, wine lifecycle overlaps human lifecycle. A wine can pass through different human life stages: youth (*tânăr(young)),* maturity (*matur (mature*), *maturer*), old age (*older*). The major stages in a wine's lifecycle are youth, maturity and ageing.

(14) "Un vin roşu *tânăr*, sau chiar un alb *matur* şi puşin baricat poate da o notă de distincţie acestui fel de mâncare destul de primăvăratic". (VL)

(15) "Each year, a quantity of base wine is held back in reserve and small amounts of this *older, maturer*, wine are used to give a softer feel and more complex flavour" […] (IEW, 2011: 116)

(16) "Churchills White Port: " Its naturally rich, golden colour is the result of 10 years *ageing* in wood". (HV)

We can notice that with the organicist anthropomorphic metaphor WINE IS A PERSON, linguistic terms related to wine's anatomy and wine's age are descriptive, whereas terms referring to the domains personality and temperament and general appearance are evaluative and highly subjective.

What is surprising is that amongst these anthropomorphic metaphors we discover strange mappings associating wine with a human *prisoner* escaping from the constraining space of an oak cask (see e.g.4), or associating it with pejoratively connoted terms whose meaning is diverted and paradoxically turned positive:

(17) "Vinified dry, Muscat Ottonel can be bracingly *tart* […](IEW, 2011: 120)

(18) "It's also an opportunity if you have a *slutty*, oak-y California chardonnay that's been languishing in your cellar or cabinet […]? What makes a white wine "slutty"?
LA: Let's talk about the theory of a slut. A slut is inviting, is open, is warm, maybe kind of simple and one-dimensional and seduces you with really obvious charm. A slut does not invite contemplation - it's very inviting and hard to resist. These really *voluptuous*

California Chardonnays are not my kind of wine, but if I had one in my cellar that someone had given me, that's a good time to drink that wine […] (LAW)

Although terms like "tart[4]" and "slutty", usually convey negative connotations, these are paradoxically used as positive assessment terms in reference to wine sugar content and flavour bringing about its personality traits: with *slutty voluptuous* Californian Chardonnays the taster perceives a non-conspicuous but definite level of sugar, whereas the overall impression does not come from the residual sugar, but from the vanilla flavour on the oak and the alcohol combined in order to render it luscious.

WINES ARE PIECES OF GARMENT

This metaphor category relies upon features of wine conveyed through gustative, tactile, olfactory and visual perception. We propose a re-organization of the three-element metaphorical schema proposed by Negro (2012:6-7) into a five-patterned metaphorical design containing the following sub-divisions:

Metaphorical design	Wine element	Linguistic metaphor
Clothes	Visual traits	*robă (literally translated as robe)*
	Balance	*stofă (cloth)*
Material	Type of material/wine's anatomy	*lace, laced*
	Sugar content	*velvety/catifelat*
	Properties: shading, specularity, reflectivity, color, transparency	*opac (opaque), strawberry pink, pământiu (sallow), cărămiziu (brick-coloured), strălucitor (sparkling, shining), curat (clean), vibrant, dark, sumbru (shadowy), cernelos (inky), viscous, limpede (clear, transparent)*
Texture	Type and structure	*silky, interwoven*
	Physical feel	*smooth, rough, gritty*
Way of dressing	Quality of flavours	*ţinută*
Exterior appearance	Exterior appearance	*elegant, classic, sofisticat (sophisticated), elegant de simple (elegant in their simplicity)*

(19) "Chateau Grand Corbin 1999 se prezintă într-o *robă* cărămizie. Initial nasul e inchis, dar se deschide în note de dulceaţă de cirese, note vegetale (ca de brusture) şi praf de talc". (VL, PV)

(20) "Auzi, dragă, ce *robă* pământie are vinul ăsta". (VL)

[4] "Tart" might also refer to a sharp quality of a young (red) wine, with excessive acidity and tannin.

(21) Feteasca neagră Reserve (2002): "Un vin *evoluat, bine lucrat*, cu o încarcatură, culoare si buchet deosebite. Are *stofă*!" (VL)
(22) Cuvée Jean-Paul Rose (2013): "This vivid pale strawberry pink Rose displays aromas of crushed red berries, *laced* with an exotic twist". (HV)
(23) "Casa de Mouraz Tinto has a *velvety* mouth feel, well balanced fruit and soft tannins". (HV)
(24) "Pinot Noir La Cetate Miracol Crama Oprişor este un vin *tânăr,* remarcat prin tipicitate etalând note intense de vişine, condimente, fiind un vin foarte *prietenos*, datorită aciditătii bine integrate, ce îl face sa para suav, *catifelat*". (LW)
(25) "Culoarea îl apropie de Bordeaux, un roşu *sumbru, opac*". (LV)
(26) Sauvignon Recaş: "*Strălucitor, curat* si tipic, cu multe note ierboase" (LV)
(27) Rijks Estate Pinotage 2009: "The palate is rich and creamy with *silky,* harmonious tannins".
(28) Cafaro Merlot (2011): "*Velvety smooth* on the palate with good fruit character balanced by the soft, round tannins and lengthy finish";
(29) Ata Rangi Martinborough Pinot Noir (2012): "Taut and restrained when young, this *vibrant* pinot will in time reveal an earthier side, along with *voluptuous* fruit and *silky* tannins (HV)
(30) Macia Batle Reserva Privada 2010: "A *dark, brooding* wine with concentrated ripe fruit, toast, smoke and spice notes from the oak". (HV)
(31) "A *smooth* wine of a *silky* texture that leaves no *gritty, rough* sensation on the palate". (BW)
(32) "In rândul entuziaştilor vinului, numele Masi reprezinta vinuri Valpolicello de *înaltă ţinută*". (LV); I heart Chardonnay Recaş 2013: "*Limpede*, dar nu îndeajuns de satisfăcător". (WST)

The metaphor WINES ARE PIECES OF GARMENT incorporates five schemata: the clothes schema, the material schema, the texture schema, the way of dressing schema and the exterior appearance schema. At a contrastive approach, we notice that Romanian language and Romance languages are endowed with richer means of expressing visual features and quality of aromas such as: *robă* and *ţinută* (in French: "robe et tenue du vin") which lack from English vocabulary; English reformulates and translates the two terms by "appearance and colour of wine" and "wine behaviour".

The "robe" refers to the visual analysis of wine as cloth, whereas "ţinută" (Fr. tenue) refers to a person's way of dressing, as well as to port and demeanour and it is metaphorically conveyed by wine smell, whereas nouns and adjectives which denote clothes' materials and textures (*lace, laced, silky, smooth, rough, gritty*) construe how we interpret wine mouthfeel. While texture conveys the physical feel of wine on the palate - *smooth, rough, gritty-*, a material refers to basic properties of wine's body such as shading, specularity, reflectivity, color and transparency (*opac (opaque), strawberry pink, pământiu (sallow), cărămiziu (brick-coloured), strălucitor (sparkling, shining), curat (clean), vibrant, dark, sumbru (shadowy), cernelos (inky), limpede (clear, transparent)).*

WINES ARE OBJECTS/ARTIFACTS

Wines are also seen as shaped objects with a certain volume, length, surface, texture and consistency. Unlike Negro who identifies a four-patterned metaphorical design, we contend that this metaphor may be decomposed in six schemas:

Metaphorical schema	Wine element	Linguistic metaphor
Shape	Body	*plat (flat)*
	Acidity	*knife-edged*
	Balance	*rotund (round)*
Volume	Balance	*opulent (e.g.7), amplu (ample)*
	Colour density	*profound/profund*
Length	Taste length	*scurt (short)* as opposed to *lung (long)*
Surface	Surface identification-type and absorption	*slate, gravel*
Texture	Tannin content	*thick, viscous, dens (dense)*
Consistency	Alcohol level	*moale (soft, flabby), solid*

(33) Negru de Drăgăşani (2006): "[…]*interesant*, mineral si usor ierbos, susţinut de aciditatea ridicată, cu toate că este un pic cam *scurt*" (VL)

(34) Fetească regală Zoreşti: "*plat, scurt,* dar destul de *prietenos*. Finalul arata niste tonuri de vin *îmbătrânit*…"

(35) Durup Eglatière Chablis (2012): "There are buckets of minerality elegantly balanced with the *knife-edged* apple flavoured *acidity*". (HV)

(36) Merlot Prince Mircea (2008): "Nasul etalează un complex *elegant* şi *rotund* de vişine amărui, trufe, condiment şi cutie de lemn, cu nişte subtonuri *cerneloase*". (VL); Allegrini La Poja 2006: "the 2005 La Poja is rich and *full-bodied* on the palate, with *great structure* and *balance*, *rounded*, spicy cherry-blackberry fruit and a long, spicy finish". (HV)

(37) Vina Tobia Tempranillo (2007): "Buchet *sec, structurat, amplu* şi *echilibrat*. Gust *lung* şi persistent, amărui şi foarte elegant".

(38) Churchills Tawny Port: "'Unquestionably the finest Tawny I've tasted in years. What makes it *profound* is its complex fragrance of roasted nuts and sweet fruit. There is *impeccable* definition and *richness*, a *velvety* texture and a long *lusty* finish". (HV); "Un vin *intens, complex si profund*, cu un bun *echilibru* gustativ si o aciditate *revigorantă* şi postgust susţinut". (VL)

(39) "Cros' Lo Sang del Pais is quite supple with juicy raspberry and cherry flavours underpinned by *slate and gravel* notes". (HV)

(40) Chateau de Malle Sauterne (2009): "*Thick* and *viscous*. Goes on and on". (HV)

(41) Iedul cu vin rosu şi ienupăr are evidente senzaţii olfactiv-gustative condimentate, o suculenţă accentuată, grăsime şi tendinţă dulce, […] care cere un vin *dens* si de caracter,

de exemplu Lagrein dell'Alto Adige, *moale* şi *cald*, cu o reţea densă de taninuri *impletite* foarte fin şi o notă finală condimentată. (VL); "Clos du Val Pinot Noir (2010): "Well integrated fruit and toasted wood, that adds a dollop of cream, combine with a *solid* backbone of acid and tannin to create a balanced and structured wine". (HV)

(42) "[…]vinul Avincis conţine în sine expresia terroir-ului locului, este *construit* ţinând seama de soiurile tradiţionale ale podgoriei de familie". (VL)

The schemata of shape and volume prove to be the richest, since shape is applied to construe wine's body, acidity and balance (*plat/flat, knife-edged, round*), while volume applies to description of balance and colour density (*opulent, amplu/ample, profound*). Wine balance is conveyed by adjectives denoting the shape and volume of an object.

WINES ARE BUILDINGS

Metaphorical expressions refer to wine's body and structure, tannin content and overall quality in terms of properties and actions of building and of architectural traits. The architectural representation of wines is suggested by reference to the action of building a structure (the wine's structure (*construit/built*) or to the type of building (a *blockbuster* building):

(43) "[…]vinul Avincis conţine în sine expresia terroir-ului locului, este *construit* ţinând seama de soiurile tradiţionale ale podgoriei de familie". (VL); Ostertag Riesling Muenchberg Gran Cru 2010: "This *blockbuster* of a wine is *built* for the long term and will reward cellaring". (HV)

as well as by reference to constitutive elements of wine (see Caballero, Suárez-Toste, 2008: 249) such as tannins (*impecabil structurat* (faultlessly structured) e.g. 8) or to the properties of the building (*somptuos(sumptuous*)):

(44) "Château La Croix Cardinal 2006 e un vin *somptuos, elegant*, care necesită cel puţin o oră de aerare". (VP)

WINES ARE SHAPEABLE PIECES OF WOOD OR METAL BUILDING MATERIALS

Since Caballero, Suárez-Toste (2008:241) have already portrayed views of wine as shapeable wood or metal in English language (identifying metaphorical expressions that make use of adjectives such as "molten" or "rough-hewn"), we are interested to see if this metaphor category is to be found in Romanian wine media discourse. The perceptual mode of tasting enriches wine description in Romanian:

(45) Saint Emilion Grand Cru Chateau les Baziliques (2009): "I-am pus alături nişte brînzeturi şi sticla parcă *s-a topit*" (VL); "Oferta, dedicată în mod evident zilei de Sf. Valentin, a fost complimentată de o selecţie de ciocolată făcută de Vinul.ro, în care au stralucit (şi s-*au topit* voluptos printre papile) vinul şi câteva produse Zotter". (VL)

We encounter the metaphor of wine as molten metal in Romanian media discourse: wine and recipient melt together with fine cheese assortments in the eater's palate or wine and chocolate melt voluptuously amongst gustative papillae.

Apart from these five categories, we identify in our research corpus other three metaphorical categories which are not classified in Caballero & Suárez-Toste's typology.

The metaphor WINES ARE FOODS AND SPICES/HERBS outlines wine's structure and body. A wine like Negru de Drăgăşani (2006) can be: "[…] interesant, mineral si usor *ierbos*" (interesting, mineral and slightly *herbal*) whereas Lacrima lui Ovidiu 12 (Ovid's Teardrop 12) is "catifelat, *cremos*, alcoolul fiind foarte bine integrat" (velvety, *creamy*, the alcohol being well integrated). Other wines, Chardonnays especially, are *unctuous and greasy*, but endowed with a robust and round body.

(46) "Despre Chardonnay, toate bune, onctuos si puternic, cu un corp robust, dar rotund". (VL)

(47) Atamisque Malbec (2012): "[…] the palate is powerful but not over-bearing, finishing very long with an *unctuous array* of black fruits and a lick of liquorice". (HV)

The molten metal metaphor is replaced by the molten chocolate metaphor as wine tastes of chocolate molten in olive oil in Romanian winespeak:

(48) "Gustul este puternic, marcat de fructe roşii, mure şi rozmarin sălbatic, iar postgustul lung, lasă o delicoasă impresie de ciocolată cu lapte şi cipsuri de cafea, *topită* în ulei de măsline".(VP)

Negro (2012:8) argues that synaesthetic food and spices metaphors shape the perceptual way of tasting in relation to other modes of perception rendering wine description richer. Synaesthetic metaphors show us that wine tasting relies upon a human experience involving simultaneously two or more senses: taste and hearing. These metaphors imply a "cross-sensory" and multi-sensory mapping where hearing becomes involved in the construction and shaping of taste. That is why wine tasting is metaphorically conveyed as listening to music, and illustrated by metaphorical expressions in both Romanian and English registers: *note/notes, registru/register, harmony/harmonious (armonie, armonios)*:

(49) Chocalan Cabernet Franc Reserva (2012): "Oak-ageing lends more complexity with roasted *notes* of toffee, chocolate and spices. It is full-bodied, velvety, with good weight and a round". (HV); Tohani Princiar Sauvignon Blanc 2010: "E un borş destul de fin, fără *note* drojdioase, o expresie pură a acidului citric" (VL)

(50) Ceptura Rosé (2011): "Gustul mult mai expresiv decat nasul demarează într-o suită de senzaţii dulci-glicerice, de cireşe şi mandarină, *virând* apoi într-un *registru* citric, puternic condimentat şi mineral". (VL)

(51) Blason Cabernet Franc (2012): "*Harmonious* on the palate, moderate tannins work in tandem with the berry fruit flavour to deliver a wine you won't forget in a hurry". (HV)

Wine tasting is not only metaphorically rendered by music composition; its metaphorical design also refers to sections or parts of music composition as we can observe in the example below. A music composition has an opening key, a development and an end (*final*). With well-balanced wines, as with good music composition, the end is "long and consistent" (*final lung* şi *consistent*)

(52) Revelatio Davino (2008): "Energic şi inteligent lucrat, cu o puternică *infuzie aromatică de cremene* care pune în valoare *notele ierboase*, ce evoluează apoi spre citrice şi piersică verde. Un cupaj cu gust intens, *armonios*, susţinut de o aciditate ridicată, ce se desăvârseste într-un *final* lung şi consistent […]". (VL)

Synaesthetic metaphors make us understand that wine tasting does not solely rely upon a human experience involving simultaneously taste and hearing, but it also confides in smell and hearing. Taste and hearing and smell and hearing are coupled together so that the metaphorical design overlaps between several source domains in order to convey a thorough description of the wine smell, taste, balance, quality and mouthfeel:

(53) Alma de Tobia Alb (2006): "*Miros complex si armonios*. Buchet plăcut, *untos*, trecere lungă, bine echilibrat, structurat. […]*Armonios şi cărnos*". (VL)

Not only do we find that in our research corpus wine tasting is metaphorically rendered as listening to music, but wine itself is metaphorically construed as music composition. WINE IS MUSIC metaphor is illustrated by a conceptualization of wine as extended dramatic composition, as a form of musical and dramatic art, as a drama set to music, made up of vocal pieces with orchestral accompaniment and orchestral overtures and interludes, that is - as genuine opera:

(54) Ornellaia Tenuta dell Ornellaia 2007: "Dense, meaty and serious nose. Toasty and deep. This wine is an *opera - drama and music, opulence and beauty*, highly disciplined and deeply expressive. Liquorice, spicy jewelled fruit. Muscular, polished tannins. Magnificent". (HV)

The metaphoric configuration of wine in Romanian and English online and printed reviews shows it not only as a magnificent opera performance, combining drama and music, interweaving opulence and beauty, but also as a true WORK OF ART and FINANCIAL INVESTMENT.

(55) „Mă număr printre extrem de puţinii şi fericiţii deţinători de Busuioacă de Bohotin veritabilă", spune Burduja, care se grăbeşte să adauge că diferenţa dintre un vin veritabil şi un vin industrial este diferenţa dintre o *operă de artă originală* şi reproduceri". (ZF)

A true wine is a genuine work of art, as opposed to industrial wines which are mere reproductions; a true wine also represents a complex financial investment. We gradually become aware that wine does not function as a central bank or as money printing or as a common investment. Even if it is a financial investment, it is an investment which requires patience, high level of qualification and refinement, according to M. Burduja. Both wine and banking are conceived by him as forms of art, an art which involves know-how as well as sensitivity to beauty and aesthetics.

Conclusion

We conclude that the metaphors illustrated in Romanian and English wine media discourse do not only uncover the way wine specialists (oenologist engineers and professional wine experts/tasters) and non-specialized drinkers and tasters conceptualize wine, but they also function as an effective means for rendering the intricate sensory experience of tasting and drinking wine to others. Our research provides a systematic corpus analysis of the range and occurrences of metaphors associated with wine and wine tasting in Romanian and English media discourse. The analysis reveals the lexical richness in Romanian and English and it also

makes us become aware that the metaphoric configuration of wines in Romanian and English reviews emphasizes the high frequency and centrality of the organicist anthropomorphic metaphor, without excluding other mental images of wine, peculiar images, such as that of wine as music, as work of art or as financial investment that rather rely upon the conceptualization of wine tasting as a system of complex experiences and sensations, involving the mastership of visual, olfactory, gustative and tactile mental imagery. Wine media discourse constructs and reconstructs emotional and sensory experiences through the richness of the metaphorical thought built around the conceptualization of wine and wine tasting.

Sources

Walton, Stuart. 2011. *The Illustrated Encyclopedia of Wine*. Wigston, Leistershire: Hermes House, Anness Publishing.
www.vinul.ro
www.winestory.ro
www.lovewine.ro
www.punctulpevin.ro
www.vinuripovestite.ro
www.zf.ro
http://www.highburyvintners.co.uk
www.laweekly.com
www.bcawa.ca
Pages last consulted on the 25th of November, 2014.

Bibliographic references

Amorăriţei, Loredana. 2002. La métaphore en oenologie. *Metaphorik*.de 3: 1-12.
Bratož, Silva. 2013. The Anthropomorphic Metaphor in Slovene and English Wine Tasting Discourses. In *English Language Overseas. Perspectives and Enquiries*. Vol 10, ed. Smiljana Komar, Uroš Mozetič, Ljubljana: Birografika Bori, pp. 23-35.
Brochet, F., & Dubourdieu, D. 2001. Wine descriptive language supports cognitive specificity of chemical senses. In *Brain and Language*, 77(2), 187-196.
Caballero, R. and Diaz-Vera, J. 2013. *Sensuous Cognition. Explorations into Human Sentience – Imagination, (E)motion and Perception*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
Caballero, R. and E. Suárez-Toste. 2010. A genre approach to imagery in winespeak. In G. Low, Z. Todd, A. Deignan & L. Cameron (Eds.), *Researching and Applying Metaphor in the Real World*, 265–287. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins
Caballero, R. and E. Suárez-Toste. 2008. Translating the senses. Teaching the metaphors in winespeak. In F. Boers and S. Lindstromberg (eds.), *Cognitive Linguistic Approaches to Teaching Vocabulary and Phraseology*. 241-259. Berlin: Mouton.
Cacciari, C. 1998. Why do we speak metaphorically? Reflections on the functions of metaphor in discourse and reasoning. In A. N. Katz, C. Cacciari, R. W. Gibbs Jr., M. Turner. *Figurative Language and Thought*, 119-157. New York and Oxford: Oxford University Press.
Châtelain-Courtois, M. 1984. *Les mots du vin et de l'ivresse*. Paris: Belin.

Coutier, M. 1994. Tropes et termes: le vocabulaire de la dégustation du vin. *META* XXXIX, 4: 662-675.
Dard, P. 1994. *Tout savoir sur le vin*. Paris: Comptoir du Livre-Créalivres.
Dominé, A. 2005. *Le Vin*. Paris: Éditions Place des Victoires.
Faurion, A. 1992. Mille et une saveurs et seulement quatre mots pour le dire. *L'Amateur de Bordeaux, no hors série, Le Goût*: 19-24.
Gawel, Richard. 1997. The use of language by trained and untrained wine tasters. *Journal of sensory Studies*, 12: 267-284.
Goded, M. and R. Varela, eds. 2008. *The Language of Wine. An English Course.* Madrid: Ediciones Académicas.
Howes, David, 2003. *Sensual Relations. Engaging the Senses in Culture and Social Theory*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
Hughson, Angus and Boakes, Robert. 2001. Perceptual and cognitive aspects of wine tasting expertise. *Australian Journal of Psychology*, 53: 103-108.
Lakoff, G. 1987. *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind.* Chicago: University of Chicago Press.
Lakoff, G. 2006. The contemporary theory of metaphor. In D. Geeraerts (ed.), *Cognitive Linguistics*: *Basic Readings*. 186-238. Berlin: Mouton de Gruyter.
Lakoff, G. and Johnson, M.. 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago: Chicago University Press.
Lakoff, G. and Turner. M. 1989. *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
Lehrer, Adrienne. 2009. Wine and Conversation. 2nd edition, Oxford : Oxford University Press.
Logette, L. 1995. *La vigne et le vin*. Paris: Éditions La Manufacture.
Nau, G.A. 2001. *Pour l'amour du vin authentique*. Paris: Cheminements. Peynaud, E. 1980. *Le goût du vin*. Paris: Bordas.
Negro, Isabel. 2012. Wine discourse in French language. In *Revista Electronica de Linguistica Aplicada*, 11:1-11.
Paradis, Carita and Eeg-Olofsson, Mats. 2013. Describing Sensory Experience: The Genre of Wine Reviews in *Metaphor and Symbol*, 28:1, 22-40.
Peynaud, E. and J. Blouin. 1996. *Le goût du vin. Le grand livre de la degustation.* Montrouge: Dunod.
Puisais, J. 1986. *Connaître le vin*. Tours: NR éditions.
Renouil, Y., ed. 1988. *Dictionnaire du Vin.* Boulogne-sur-Seine: Sézame.
Robinson, J., ed. 1999. *The Oxford Companion to Wine*. Oxford: Oxford University Press.
Suárez-Toste, E. 2007. Metaphor inside the wine cellar: On the ubiquity of personification schemas in winespeak. *Metaphorik*, 12: 53-64.
Ullman, Steven. 1957. *The Principle of Semantics*. Oxford: Blackwell.
http://da.zf.ro/dupa-afaceri/gastronomie/bancherul-roman-care-are-8-500-de-sticle-de-vinuri-rare-vinul-este-intotdeauna-ochiul-inimii-cand-inima-iti-spune-ca-trebuie-sa-bei-un-vin-bun-bei-un-vin-bun-13484083, consulted on the 13th of November, 2014.

ANTHROPOLOGY AND MEDICINE

Mirela Radu, Assist., PhD Candidate, "Titu Maiorescu" University of Bucharest

Abstract: Ion Biberi (1904-1990) was born in Craiova and attended the Faculty of Letters and Philosophy, then the Faculty of Medicine. He practised medcine but was astive as well in the literary field. His work includes the novels Proces (1935), Cercuri în apă (1939), Un om îşi trăieşte viaţa (1946), Luminile capricornului (1983); nuvele Oameni în ceaţă (1937); numerous essays and literary studies collected in several volumes: Études sur la littérature roumaine contemporaine (1934), Thanatos (1936), Profiluri literare franceze (1945), Arta de a trăi (1970), Essai sur la condition humaine (1973), Eros (1974), Tudor Vianu (1966), Poezia, mod de existenţă (1968), Arta suprarealistă. Privire critică (1973), Eseuri literare, filosofice, şi artistice (1982), as well as interviews with cultural personalities of the his time gathered in the volumes Lumea de mâine, interviuri (1945), Orizonturi spirituale. Dialoguri (1968), Lumea de azi (1980). Oscillation between the strict spirit and the ineffableness of the human intellect have crossed Biberi's entire literary activity as a constant.

Keywords: physician, medicine, man of letters, anthropologist, essays.

Ion Biberi, pe lângă meseria de medic psihiatru, a fost şi un autor prodigios de eseistică şi studiile literare tratând problematici dintre cele mai deiverse precum *Thanatos* (1936) pentru care a şi primit Premiul scriitorilor tineri al Editurii Fundaţiilor Regale, *Visul şi structurile subconştientului* (1936), *Individualitate şi destin* (1945), *Introducere în studiul eredităţii* (1946), *Orizonturi spirituale* (1968), *Arta de a trăi* (1970), *Viaţa şi moartea în evoluţia universului* (1971), *Eseuri* (1971), *Eros* (1974) etc. Totodată, a semnat şi studii introductive la scrierile lui E.T.A. Hoffmann, Jean Giraudoux, Oscar Walter Cisek, Ion Pogan, Dan Botta, George Ulieru etc. Spirit enciclopedic, nu a refuzat nici domeniul traductologiei, semnând traduceri din operele lui Joseph von Eichendorff, Voltaire şi Tolstoi. Respingând abordarea taxonomică a autorilor, medicul poate fi considerat iniţiatorul unei ştiinţe de graniţă ce îmbină filozofia cu patologicul şi biologia.

Psihiatrul Biberi dedică o lucrare, *Funcţiunile creatoare ale subconştientului* (1938), relaţiei dintre succesiunea veghe-somn şi mecanismele vieţii subconştiente, mai precis cu mecanismele psihologice ce îşi au sorgintea în perioada viselor. Autorul simte nevoia să explice mecanismele de creaţie ce au stat la baza lucrării şi a eşafodajul ştiinţific din spatele acesteia: "(...) deşi predominant psihologic, în scurte incidenţe rezumative, îmbină examenul psihologic normal, fiziologia somnului, traseul grafic EEG, metoda poligrafică, privarea de somn la om şi la animale, ancheta statistică, examenul poziţiei omului adormit, raportând toate aceste date la localizările nervoase responsabile de alternanţa veghe-somn, ca şi la mediatorii chimici sau determinismele neuro-hormonale ale stărilor de aţipire şi somn adânc." Şi tot autorul considera că originea viselor se află în substratul subconştient: "Am stăruit de asemeni asupra elaborării psihologice a visului, deci a genezei proceselor onirice, ca şi asupra

caracterului dinamic al vieţii sufleteşti, în permanentă evoluţie."[1] Până şi în cazul creaţiei lirice Biberi descoperă un substrat fiziologic dar şi psihologic mai profund care, afectându-l pe poet, conduce la creaţia artistică. *Poezia, mod de existenţă* (1968) se doreşte a fi o lucrare complexă, cu exemple din arii de interes variate (arheologie şi etnografie) dar şi istorie şi folcloristică, pe care autorul le subsumează fiziologiei şi psihologiei procesului de creaţie poetică:"(...) am alternat sau folosit simultan incidenţele arheologic-preistorică, etnografică şi evolutiv-culturală, analizând în acelaşi timp condiţiile generale de ordin fizio-psihologic ale elaborării peoziei şi stăruind asupra datului primordial, specific uman şi cosubstanţial poeziei: Cuvântul."[2] Lucrarea a fost receptată pozitiv de criticii literari care au văzut în ea "încercarea cea mai ambiţioasă din perioada postbelică de a traduce în termenii unei antropologii ştiinţifice, a unei filosofii a culturii, dar şi a unei estetici, instabilul poeziei" şi care respiră un aer de "rigoare pozitiv ştiinţifică."[3] Pentru Ion Biberi sistemele de comunicare umane reprezintă un mod de exprimare a individului în context social, un "act gnozo-thymo-praxic."[4]

În esenţă, Biberi propunea o abordare pluridisciplinară, ambiţioasă de studiere a operelor literare şi a autorilor, o abordare sistematică, un examen al "(…) personalităţilor creatoare şi a a operelor, din perspective variate, dar convergente, integrând într-o viziune unitară studiile de biologie şi psihologie medicală, estetică şi istorie literară etc., urmărite, în primii ani, la facultăţile de medicină, litere şi filozofie, ca şi în activitatea noastră de medic practician. (Conceptul de structură, aflat pentru prima oară la cursul profesorului C. Rădulescu-Motru [1923], a fost, pentru noi, relevant)."[5]

Edificatoare asupra sistemului de gândire pe care Biberi la dezvoltat este analogia pe care medicul o trasează între cunoaşterea ştiinţifică-univers, pe de o parte, şi activitate umană-antropologie, pe de altă parte: "Dacă fenomenele fizico-chimice îşi au drept cadru universal o viziune cosmologică, faptele umane au perspectivă antropologică generală."[6]

Lărgirea orizontului cultural este relaţionată de Biberi tot de studiile sale medicale iar cei doi piloni principali ai conceptelor pe care s-a sprijinit Biberi au fost organizarea şi genetica: "În aceşti ani (1923-1924) au intervenit, pentru mine, două evenimente intelectuale care aveau să-mi dea revelaţiilor oferite de microscop şi sala de disecţie o deschidere de perspectivă decisivă: aflarea, la cursul de psihologie a profesorului C. Rădulescu-Motru, a noţiunii de *Structură* şi lectura lucrării, descoperită întâmplător la un anticar, a profesorului Erwin Baur, *Einfűhrung in die experimentelle Vererbungslehre*, Berlin, Borntraeger, ediţia 1911. Descopeream, cam în acelaşi timp, cele două călăuziri, esenţial moderne, ale cercetării: faptul *structurii* – ce avea să se extindă mai apoi, progresiv, la mai multe discipline (anatomie, psihologie, biologie, lingvistică, şi, prin viziunea spiritului multilateral al lui Jan Smuts, la

[1] Ion Biberi, *Poziţia omului în orizontul culturii* în *Eseuri litrerare, filosofice şi artistice*, Editura Cartea Românească, 1982, p. 31
[2] Idem, p. 31
[3] Nicolae Balotă, *Ion Biberi*, în *Arte poetice ale secolului XX*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976, p. 331
[4] Ion Biberi, *Poezia, mod de existenţă*, E.P.L., Bucureşti, 1968, p. 265
[5] Ion Biberi, *Principiile unei metode critice*, în *Eseuri şi foiletoane critice*, Editura Minerva, Bucureşti, 1982, p. 7
[6] Ion Biberi, *Poziţia omului în orizontul culturii* în *Eseuri litrerare, filosofice şi artistice*, Editura Cartea Românească, 1982 , p.29

cosmologie) – şi *perspectiva genetică*, completând noţiune de evoluţie, prin elaborarea treptată a realităţilor fenomenale."[7]

Şi între ştiinţă şi filosofie Biberi descoperă un numitor comun. Ambele au nevoie de o delimitare, raţionalizare şi de lămuriri în legătură cu fiinţa umană. La extremele eşichierului dedicat studiului omului se află biologia şi filosofia culturii. Între acestea se vor situa: "numeroasele ştiinţe care vor cuprinde unele sau altele din dimensiunile multiple ale fiinţei umane: arheologia preistorică, etnografia, lingvistica, istoria artelor, literaturilor şi filosofiei, istoria culturilor, psihologia comparată, psihologia copilului, neuropsihiatria, ajungând la sinteza antropologiei filosofice."[8] Biberi s-a dovedit ataşat de noţiunile de psihiatrie şi filozofie în egală măsura ca şi de valorile literare. Filosofia se află la graniţa între arta condeiului şi ştiinţă, străjuind hotarul între subiectivitate şi obiectivitate : "(...) filosofia, fără a fi cu siguranţă o ştiinţă, nu este nici o pură manifestare de subiectivitate artistică."[9]

Puternic influenţat de Heidegger, Ion Biberi pleda pentru o predestinare organică şi una dobândită. "De regulă însă un paralelism perfect domneşte între individualitate şi peristază (mediu), lucru configurat, între altele, de biocosmologie. Omului nu îi sunt îngrădite manifestările decât de timp, încolo el având putinţa să cuprindă lumea şi să se depăşească."[10] Marian Papahagi, citând la rândul său un articol din 1936 aparţinând lui Petru Comarnescu, vorbea cu pasiune în cazul lui Ion Biberi, autor al eseului *Thanatos*, plasându-l sub "priveghiul culturii universale."[11]

Simetria feomenului vital este evidentă, materia organizându-se după regulile unei simfonii în atomi şi sori. Dacă, superficial, realitatea pare placidă ea se dovedeşte a avea însă adâncime, etalându-şi valenţele precum petalele unui trandafir. În acest sens, Biberi îl citează pe Bergson "Realitatea se va deschide în faţă, dincolo de fixitatea şi de monotonia pe care o descoperă la prima vedere simţurile noastre hipnotizate de conştiinţa nevoilor noastre biologice, noutatea veşnic reîmprospătată, mobilitatea originară a lucrurilor."[12] Motivul posibil pentru care Biberi se declară nesatisfăcut de concluziile ştiinţifice poate fi căutat în meseria pe care a practicat-o şi dincolo de care a încercat să vadă un sens mai profund: medicina.

Henri Zalis, rememorând întâlnirea cu medicul-literat în intimitatea căminului său, schiţează un potret al omului de cultură Biberi scufundat în "prezenţa cărţilor, copleşitoare prezenţă, proliferantă, revărsată de pe rafturi, pe birou, pe fotolii, pe podeau încăperilor până la intrare."[13] Fiind "regeşte dăruit în zonele morbidului şi sarcasmului", în cazul lui Biberi sciziunea între meseria profesată şi cea de suflet este vizibilă deoarece "literatura s-a supus

[7] Idem, p. 30
[8] Ion Biberi, *Problema originilor culturii*, în *Orizonturi spirituale*, Editura Tineretului, 1968, p. 21
[9] Florin Mihăilescu, *Critica sau judecata fără sfârşit*, Editura Fundaţia Culturală Libra, Bucureşti, 2008, p. 23
[10] Al. Piru, *Panorama deceniului literar românesc 1940-1950*, Editura 100+1 Gramar, Bucureşti, 2004, p.419
[11] Liviu Rusu, *Eseu despre creaţia artistică. Contribuţie la o estetică dinamică*, Studiu introductiv de Marian Papahagi, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989, p. 5
[12] Bergson, *La pensée et la mouvant*, Paris, Alcan, 1934, pp. 133-134 apud. Ion Biberi, *Viaţa şi moartea în evoluţia universului*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1971, p. 22
[13] Henri Zalis, *Ion Biberi*, în *Printre contemporani*, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2004, p. 79

medicinii, s-a văzut amputată dar şi dispensată de exerciţiul unei profesiuni absorbante, labirintice: psihiatria."[14]

Posedând o cultură vastă, înclinat spre destăinuiri, Biberi a fost permanent preocupat de sudierea diverselor psihologii, în special cele abisale sau patologice, şi de evoluţia personalităţii umane prin pluridisciplinaritate. Medicul-literat avea cunoştinţe enciclopedice în ştiinţa eredităţii, psihologie, filozofie dar şi în biologie. Îmbogăţit de lecturile literare din anii de formare medicală, Biberi poate fi considerat unul dintre medicii cu valorile spririturale cele mai bogate şi complexe. Chiar şi în propriile studii literare Biberi nu şi-a putut contesta formarea medicală, pledând pentru o abordare psihosomatică a literaturii, aplicând structuralismul psihologic şi aducându-şi contribuţia la fondul literar românesc prin eseuri critice savante şi exhaustive.

Bibliografie

Balotă, Nicolae *Arte poetice ale secolului XX*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976
Biberi, Ion *Poezia, mod de existenţă*, E.P.L., Bucureşti, 1968
Biberi, Ion *Orizonturi spirituale*, Editura Tineretului, 1968
Biberi, Ion *Viaţa şi moartea în evoluţia universului*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1971
Biberi, Ion *Eseuri şi foiletoane critice*, Editura Minerva, Bucureşti, 1982
Biberi, Ion *Eseuri litrerare, filosofice şi artistice*, Editura Cartea Românească, 1982
Mihăilescu, Florin *Critica sau judecata fără sfârşit*, Editura Fundaţia Culturală Libra, Bucureşti, 2008
Piru, Al. *Panorama deceniului literar românesc 1940-1950*, Editura 100+1 Gramar, Bucureşti, 2004
Rusu, Liviu *Eseu despre creaţia artistică. Contribuţie la o estetică dinamică*, Studiu introductiv de Marian Papahagi, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989
Zalis, Henri *Ion Biberi*, în *Printre contemporani*, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2004

[14] Ibidem

MOTION IN MEDICAL TERMINOLOGY. A CASE STUDY

Simona Nicoleta Staicu, Assist. Prof., PhD, "Victor Babeș" University of Medicine and Pharmacy, Timișoara

Abstract: The terminological research undertaken in our work is a case study emphasizing the extra-domain polysemy of a corpus of selected medical terms frequently used in specialized medical fields. This stylistic approach highlights certain key aspects that define motion in medical language, as they are analysed in a text of larger proportions selected from rheumatology, namely: the degree of occurrence of different terminological units in speech (nominal terminological units being the most frequently used, but also adjectival or verbal units), as well as the frequency of different types of terms according to their medical level of specialization (concept terms vs. lexeme terms).

Keywords: concept-terms, lexeme-terms, occurrence, terminological, units.

Abordând din perspectiva lingvistică relaţiile semantice dintre unităţile terminologice din sfera medicală, trebuie să admitem, asemenea altor cercetători [L'Homme 2000, Bidu-Vrănceanu 2007] existenţa a trei tipuri de polisemie şi în acest domeniu specializat: 1. polisemia unităţilor din interiorul uneia şi aceleiaşi sfere de specializare sau polisemia intradomenială (intradisciplinară); 2. polisemia termenilor din cadrul a două sau mai multe limbaje de specialitate, denumită polisemie interdomenială (interdisciplinară); 3. polisemia lexemelor care funcţionează în cadrul unui anumit limbaj specializat, dar în acelaşi timp, şi la nivelul limbajului comun, sau polisemia extradomenială (extradisciplinară), de care vom ţine seama în cele ce urmează.

1. Analiza semantică a unităţilor terminologice ce denumesc mişcarea

Corpusul de texte supus analizei unităţilor terminologice în această secţiune a lucrării poate fi interpretat, mai ales, prin prisma *relaţiilor semantice* care se evidenţiază la nivelul *polisemiei extradomeniale* (registru medical - registru uzual). Au fost identificate expresii medicale în care apar cuvinte din limbajul comun, dar cu o semnificaţie specifică, precisă, denumind poziţii, simptome, indicaţii terapeutice, cu un grad unic de percepere doar de către specialiştii în reumatologie.

Sintagme ca „*degete în cleşte*", „*degete în ciocan*", „*picior în gheară*", „*picior plat*", „*planşete balansoare*", „*degete în gripă*", „*semnul rindelei*", inserţia tendoanelor „*labei de gâscă*", mişcare de „*sertar*" sunt **metafore** întâlnite în textul analizat şi care pot fi interpretate total greşit de specialişti din alte domenii sau de necunoscători ai limbajului medical.

Pe parcursul analizei au fost identificate numeroase tipuri de mişcări, poziţii, stări, simptome aflate în opoziţie (relaţii de antonimie), ca de exemplu: *flexie ≠ extensie*; *supinaţie ≠ pronaţie*; *abducţie ≠ adducţie*; *eversie ≠ inversie*; *inflamator ≠ antiinflamator*; *contracţie ≠ relaxare*; *rezistenţă ≠ contrarezistenţă*; *urcare ≠ coborâre*; *activ ≠ pasiv*; *inferior ≠ superior*; *intern ≠ extern*.

De cele mai multe ori, două sau mai multe cupluri antonimice se regăsesc în cadrul unei singure fraze:

„*Accidentul iniţial lipseşte de cele mai multe ori, blocajele sunt mai rare, fugare, incomplete şi mai dese în extensie, decât în flexie. Durerea este localizată, de obicei, în exterior, dar nu este exclus să fie prezentă şi în zona internă*” [Sîrbu E. 2007: 147].

„ … *mişcări libere de flexie-extensie înainte de a se trece la ortostatism* (…)” [Sîrbu E. 2007: 149].

„ … *mobilizarea propriu-zisă a genunchiului; pasiv-activ sau activ-pasiv; se preferă metoda auto-pasivă prin instalaţii cu scripete* (…)” [Sîrbu E. 2007: 153].

„ … *În decubit dorsal, pacientul efectează*:

- *flexii-extensii ale genunchiului, paralel cu flexia-extensia şoldului*;
- *pedalaj, înainte, înapoi* (…)” [Sîrbu E. 2007: 154].

„ … *se execută exerciţii de contracţie-relaxare*” [Sîrbu E. 2007: 155].

Detalierea unor activităţi specifice este, de asemenea, o proprietate a lexicului medical, de exemplu, denumirile diverselor **mişcări** din kinetoterapie, caracteristice unui organ, ca de exemplu ***policelui***: *flexie, extensie, adducţie, abducţie, circumducţie, opoziţie, prehensiune*, ori specifice ***umărului*** şi ***braţului***: *anteducţie, retroducţie, autoducţie, tracţiuni axiale*, sau ***cotului***: *pronaţie, supinaţie, rotaţie* etc.

Din exemplele extrase se poate observa preponderenţa antonimelor negraduale, folosite în majoritatea textelor medicale pentru a exprima noţiuni opuse, în cazul de faţă, tipuri de mişcări aflate în opoziţie, care nu permit grade intermediare. Relaţiile de sinonimie, în schimb, sunt foarte slab reprezentate în acest tip de text specializat.

În textele inventariate şi analizate de noi în lucrare nu am reperat un discurs alcătuit doar din termeni ultraspecializaţi, **termeni-concept** [Toma 2006: 332-333] ai unui anumit domeniu medical, ci am sesizat circulaţia termenilor în mai multe domenii specializate, chiar şi migrarea lor spre lexicul comun. De exemplu, în fragmentele următoare se observă întrebuinţarea în context a termenilor medicali care denotă un anumit tip de mişcare cu grade diferite de specializare:

„***Poziţia de “cavaler servant”****, se apleacă corpul pe coapsa ridicată la 90° şi se sprijină mâinile pe sol. Se întinde genunchiul de sprijin şi se execută o balansare care trebuie să întindă psoasiliacul*” [Sîrbu E. 2007: 136].

„*Reechilibrarea sistemului nervos vegetativ – se urmăreşte creşterea* ***tonusului vagal*** *prin diferite posturi: postura de* ***decubit ventral****, cu o pernă sub abdomen (care comprimă plexul celiac) şi care să cifozeze lomba, sau* ***decubit lateral “în cocoş de puşcă”****, presând cu mâinile perna aşezată pe epigastru* (…)” [Sîrbu E. 2007: 133].

Pe parcursul analizei s-a înregistrat un număr mai ridicat de **termeni-lexem** [Toma 2006: 333], intra- şi extradomeniali, cu un grad mai scăzut de specializare, folosiţi în domeniul medical al reumatologiei, dar şi în alte arii medicale, sau în chiar în lexicul comun. Putem afirma că existenţa exclusivă a termenilor-concept în alcătuirea unui text specializat este aproape imposibil de reperat, fiind necesar să se apeleze şi la termeni-lexem, ca liant între mai multe discipline.

Prin analiza descriptiv-lingvistică, a terminologiei, se poate remarca *dinamica termenilor medicali în uzaj*, circuitul lor permanent spre şi din alte sfere de specialitate, cât şi din limbajul uzual [Cabré 1991: 21, 31; Bidu-Vrănceanu 2007: 25-28].

Din exemplele de mai jos se poate observa gradul mai scăzut de codificare al mesajului, acesta putând fi receptat mai uşor chiar de neiniţiaţi ai domeniului, datorită

folosirii din abundenţă a termenilor-lexem, pe lângă alţi termeni supraspecializaţi, folosiţi într-un număr mai mic, ca de exemplu termenii medicali specifici domeniului reumatologiei preluaţi din latină:

„***Hallux-valgus*** *este o deformare a piciorului caracterizată prin devierea laterală a degetului mare, asociată cu deviere medială şi subluxaţie a primului metatarsian*" [Sîrbu E. 2007: 162].

„***Hallux rigidus*** *este o deformare a piciorului caracterizată prin flexia articulaţiei IFP, cu orientare înspre în jos a vârfurilor degetelor*" [Sîrbu E. 2007: 162].

„*Piciorul în gheară sau* ***Pes cavus*** *se caracterizează printr-o mărire neobişnuită a arcului longitudinal medial, uneori şi a arcului longitudinal lateral, având ca rezultat scurtarea piciorului*" [Sîrbu E. 2007: 162].

2. Rezultatele extragerii manuale a unităţilor terminologice

Rezultateale extragerii UT din corpusul de texte analizat sunt reprezentate în graficul de mai jos. Astfel, dintr-un număr total de 7709 ocurenţe: **substantivele** reprezintă numărul cel mai mare de 2894 ocurenţe (37,5%), **adjectivele** se situează pe locul doi cu 1331 de ocurenţe (17,3%), urmează **prepoziţiile** cu un număr de 1108 ocurenţe (14,4%), **verbele** - 785 ocurenţe (10,2%), **articolele** - 443 ocurenţe (5,7%), **conjuncţiile** - 411 ocurenţe (5,3%), **adverbele** - 393 ocurenţe (5,1%), **pronumele** - 195 ocurenţe (2,5%), **numeralele** - 135 ocurenţe (1,8%), **siglele**, **simbolurile** - 14 ocurenţe (0,2%).

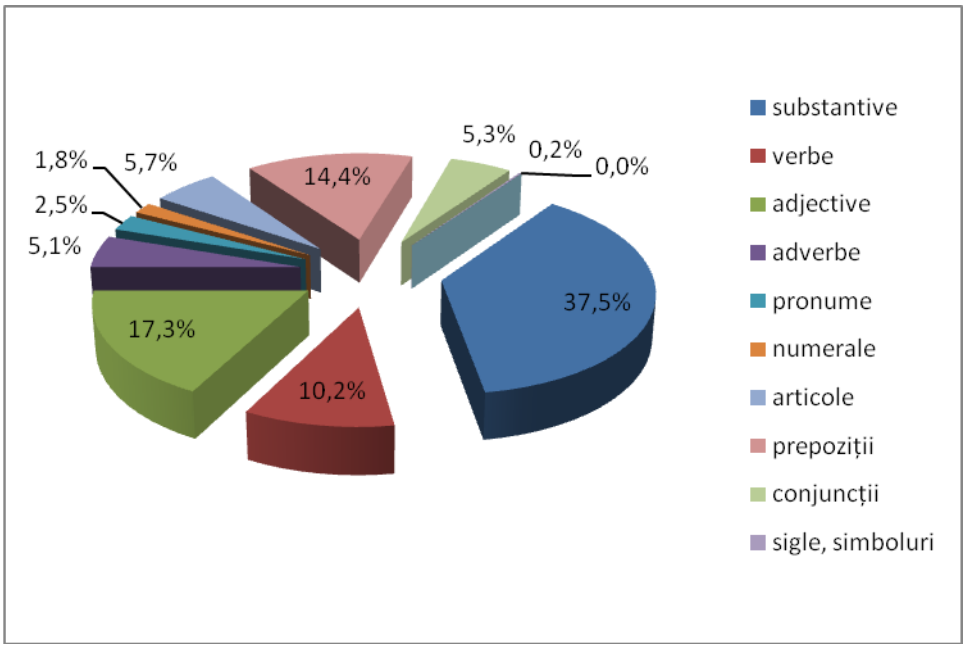

Fig. 1. Indicele de frecvenţă al claselor lexico-gramaticale extrase din corpus

În graficul prezentat se observă preponderenţa substantivelor, dar, totodată şi numărul considerabil de adjective, verbe şi adverbe. Celelalte clase gramaticale, deşi destul de numeroase (prepoziţii, conjuncţii), nu au constituit obiectul nostru de cercetare, nedeterminând caracterul specializat sau nespecializat al unui text.

Pentru a ne edifica şi asupra ponderii termenilor medicali într-un text de specialitate, am considerat necesar să stabilim gradul de frecvenţă pentru clasa substantivelor, calculând indicele de frecvenţă după formula lui Noble[1] :

$$\text{i.fr.s.} = \frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N} R_s$$

Am considerat i.fr. = indicele de frecvenţă; s = substantivul analizat; N = nr. total de ocurenţe substantive; Rs = nr. ocurenţe termen.

Am calculat, în special, frecvenţa acelor substantive care desemnează MIŞCAREA în două capitole din lucrarea de reumatologie şi recuperare a Elenei Sîrbu, *Kinetoterapia în afecţiunile reumatologice*, Timişoara, Editura Eurobit, 2007.

Am grupat totalul de ocurenţe substantivale (2894) în trei grupe de frecvenţă:

I. G1 = grup de termeni cu un indice de frecvenţă (i. fr.) ridicată, de exemplu:

genunchi (163 oc.) având un i. fr. = 0,05%; mişcare (152 oc.) i. fr. = 0,05%; articulaţie (124 oc.) i. fr. = 0,04%; picior (127 oc.) i. fr. = 0,04%; flexie (117 oc.) i. fr. = 0,04%; extensie (119 oc.) i.fr. = 0,04%; abducţie (92 oc.) i. fr. = 0,03%; adducţie (89 oc.) i. fr. = 0,03%.

II. G2 = grup de termeni cu indice de frecvenţă medie:

decubit (74 oc.) i. fr. = 0,02%; ortostatism (69 oc.) i.fr. = 0,02%; supinaţie (67 oc.) i.fr. = 0,02%; pronaţie (64 oc.) i.fr. = 0,02%; rotaţie (63 oc.) i.fr. = 0,02%; lateralitate (58 oc.) i. fr. = 0,02%; recuperare (44 oc.) i. fr. = 0,01%; tonifiere (36 oc.) i. fr. = 0,01%; mobilitate (32 oc.) i. fr. = 0,01%; stabilitate (31 oc.) i. fr. = 0,01%; instabilitate (29 oc.) i. fr. = 0,01%.

III. G3 = grup de termeni cu indice de frecvenţă mică, din care exemplificăm:

artroză (17 oc.) i. fr. = 0, 005 %; întindere (16 oc.) i. fr. = 0,005%; contracţie (15 oc.) cu un i. fr. = 0, 005 %; poliartrită (14 oc.) i. fr. = 0, 004 %; atrofie (12 oc.) i. fr. = 0, 004 %; elongaţie (9 oc.) i. fr. = 0,003%; entorsă (7 oc.) i. fr. = 0, 002 %; înşurubare (3 oc.) i. fr. = 0, 001 %; redoare (1) i. fr. = 0, 0003 %.

3. Concluzii

Trebuie specificat că acest corpus medical, chiar dacă aparţine specialităţii de reumatologie, asemenea limbajului medical, în ansamblul lui, conţine un lexic hiperspecializat, dar şi numeroase cuvinte din limbajul uzual. Cu toate acestea, din exemplele excerptate din corpus, ajungem la concluzia că acest tip de discurs, deşi înglobează multe cuvinte din limbajul uzual, nu este în totalitate traductibil pentru nespecialiştii domeniului, păstrându-se rigiditatea şi exactitatea informaţiei, caracteristică întregului limbaj medical.

În concluzie se poate afirma că, pe de o parte, un text medical în toată amploarea lui, nu conţine doar unităţi terminologice nominale de strictă referinţă conceptuală, sigle şi alte elemente de limbaj artificial, ci şi alte categorii de clase gramaticale, care fac posibilă discursivitatea lineară a textului de specialitate respectiv, conferind termenilor-concept valenţe comunicaţionale.

[1] Pentru a calcula *indicele de frecvenţă* am apelat la indexul lui Noble, la care, de obicei se recurge pentru stabilirea componentelor semantice [Noble 1952 *apud* Sârbu R. 1977: 81].

Bibliografie

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), Ene, Claudia, Savulescu, Silvia, Toma, Alice, *Lexic comun, lexic specializat*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2002.
Bidu-Vrănceanu, Angela, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2007.
Bidu-Vrănceanu, Angela, (coord.): *Terminologie şi terminologii*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2010.
Bidu-Vrănceanu, Angela, *Rolul lingvisticii în terminologie*, în „Terminology and translation studies", Cluj-Napoca, Scientia, 2011, p. 21-36.
Cabré, Maria Teresa, *Terminologie ou terminologies? Spécialité linguistique ou domaine interdisciplinaire*, în „Meta", XXXVI/ 1, 1991.
Cabré, Maria Teresa, *Elements for a theory of terminology: Towards an alternative paradigm* în Terminology vol. 6, nr. 1, 2000, p. 35-57.
Depecker, Loïc, *Le signe entre signifié et concept*, în Béjoint, Henri & Philippe Thoiron, „Le sens en terminologie", Lyon, Presses Universitaires de Lyon, 2000, p. 86-126.
Depecker, L., *Entre signe et concept. Eléments de terminologie générale*, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, 2002.
L'Homme Marie-Claude, *Les enseignements d'un mot polysémique sur les modèles de la terminologie*, în „Cahiers de Grammaire 25, Sémantique et Corpus", 2000, p. 71-91.
L'Homme, Marie Claude, *La terminologie: principes et techniques*, Montréal, Presses de l'Université de Montréal, 2004.
Rusu, Valeriu, *Dicţionar Medical*, Bucureşti, Editura Medicală, 2007.
Sârbu, Richard, *Antonimia lexicală în limba română*, Timişoara, Editura Facla, 1977.
Sârbu, Richard, *Statutul contextual al principalelor categorii semantice*, în vol. „Studiul de limbi şi literaturi moderne", Timişoara, TUT, 1989/1990, p. 89-102.
Sîrbu, Elena, *Kinetoterapia în afecţiunile reumatologice*, Timişoara, Editura Eurobit, 2007.
Toma, Alice, *De la analiza terminologică lexicală la analiza terminologică discursivă. Un exemplu funcţie*, în „Actele Conferinţei Catedrei de limba română, coord. Gabriela Pană Dindelegan", Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2006, p. 329-335.

LANGUAGE AND IDENTITY. THE MONOLINGUAL PARADIGM AND DISPLACEMENT IN THE "KELETI ÚJSÁG"[1].

Fazakas Noémi, Assist. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca, Sapientia University of Târgu-Mureș

Abstract: "Keleti Újság" ['Eastern Newspaper'] was a Hungarian daily newspaper published in Cluj-Napoca between 1918 and 1944, and is considered one of the most important journals of the period between the two World Wars. Covering a large range of topics and genres (from politics to social issues, from literature to advertisements) it was also the most important periodical of the Hungarian community, publishing articles on the state of the community in the new political context, as well as overtly and covertly outlining attitudes towards the mother tongue and the language of the state that determine the way in which the new minority identity of the community was to be shaped.
My paper aims to outline these attitudes towards language in the theoretical framework of the monolingual paradigm and the issues of displacement (from a majority status to a minority status), as well as to identify the strategies with the help of which the newspaper's editors aimed to form the opinions of their readership regarding the attitudes towards the mother tongue and the language of the state.

Keywords: "Keleti Újság", language and identity, the monolingual paradigm, displacement, language attitudes.

Introduction

The present paper aims to outline the attitudes towards language in the theoretical framework of the monolingual paradigm as well as the issues of displacement from a majority status to a minority one of the Hungarian community in Romania after 1918, based on the corpus of texts of articles published in the „Keleti Újság" newspaper. "Keleti Újság" ['Eastern Newspaper'] first appeared on December 24, 1918 in Cluj-Napoca, and is one of the longest-published Hungarian daily newspapers of the period between the two World Wars in Romania, the last issue being printed on October 6, 1944. It became one of the most widespread Transylvanian newspapers playing an important role in informing the readership, in shaping their opinions and attitudes through the types of texts it published. It also provided a forum for the Hungarian writers and poets of the era as it also functioned as a permanent literary press.[2]

Historical context

The years 1918–1920 brought about great changes in the Transylvanian society, and in particular for the Hungarian community. The new political constructions are important not only from the historical point of view, but also from the economic, cultural, literary and media

[1] This work was possible due to the financial support of the Sectorial Operational Program for Human Resources Development 2007-2013, co-financed by the European Social Fund, under the project number POSDRU/159/1.5/S/140863 with the title "Competitive European researchers in the fields of socio-economics and humanities. Multiregional research net (CCPE)"
[2] For more on the history and role of the 'Keleti Újság' in Transylvania see Fazakas 2014.

aspects (see Sófalvi 2009: 242–243). In order to fully understand the social implications of the period it is important to stress that in the 1919 international contract Romania guaranteed minority rights, and although the 1923 constitution did not overtly include the language rights of minority communities, it guaranteed the general rights of the citizens. Nevertheless its practical realizations were not obvious, and, except for shorter periods of time, the members of minority groups had to tackle with a number of difficulties both from the political and the social point of view (Sófalvi 2009: 243; Fleisz 2005: 80). Such difficulties included the decline of the Hungarian middle class (mainly because of repatriation), as well as the issue of Hungarian language education, principally ensured by confessional schools (Fleisz 2005: 81).

It is important from the point of view of our research that the percentage of the Transylvanian citizens who were able to read and write was much above the national average, with almost 10%, and this also corroborates the significance of Hungarian minority language press in forming the attitudes and ideologies of the Hungarian community. As several resources show, the period after 1918 saw an increasing hunger for news in the case of the Transylvanian population, which the now Transylvanian media strived to satisfy (Fleisz 2005: 86–87). It is also important to mention that up until 1918 the concept of 'Transylvanian press' did not exist, as it was an organic part of Hungarian media; however the political changes of the period resulted in its creation.

Languages of Transylvania

It is not our goal to discuss the demography of Transylvania of the period in question, however it is important to mention the fact that this region had always had a multi-ethnic and multicultural character. The 1920 census data regarding the mother tongue and the ethnicity of the inhabitants of the region indicate the coexistence of the Romanian, Hungarian, German, Jewish and several other ethnic groups, which also means the natural coexistence of their languages (see Vargha 1997).

An interesting addition to our knowledge about multi- and plurilingualism in Transylvania, more exactly in Cluj-Napoca can be found in an article published in the "Keleti Újság" newspaper on January 21, 1919 entitled *Kolozsvár könyv-éhsége* ['The hunger for books in Cluj-Napoca']. It is a short account of the situation of the book-shops in the town, as several owners reported having sold thousands of books, many written in foreign languages: English and French books were very popular, German ones especially so, while very many Romanian and French grammars were sold. This also indicates that in this particular period a high percent of the population of Cluj-Napoca reads in foreign languages and is interested in learning them.

The dynamics and power relations between the languages spoken in Transylvania is not the topic of our research either, however it is crucial to understand the most important change that determined the issues of language, mother tongue, identity and displacement among the members of the Hungarian community: "part of an already formed nation, which had been involved in the process of nation building, suddenly became a national minority. (…) the leaders of the Hungarian national minority in Romania organized their political and cultural organizations on an ethno-cultural basis and promoted a policy of self-defence concerning the nationalizing thrust of the enlarged Romanian state" (Kántor 2006: 255). As a result, the mother-tongue became the primary bearer of the national identity of the Hungarian

community, its protection and safeguarding against all dangers (from the inside and the outside) was the main task of the language cultivation movements of the era and also that of the column started in 1936 by Jenő Dsida in *Keleti Újság* (see Fazakas 2014).

In the following we discuss the issue of the mother-tongue within the theoretical concept of the monolingual paradigm. We also analyse several texts published in the "Keleti Újság" from this point of view, outlining the most important attitudes towards the mother tongue as well as the ones towards bi-, multi- and plurilingualism.

The monolingual paradigm

The theoretical framework of our study is the concept of the postmonolingual condition against the monolingual paradigm, as defined by Yildiz:

> "For monolingualism is much more than a simple quantitative term designating the presence of just one language. Instead, it constitutes a key structuring principle that organizes the entire range of modern social life (…). According to this paradigm, individuals and social formations are imagined to possess one 'true' language only, their 'mother tongue', and through this possession to be organically linked to an exclusive, clearly demarcated ethnicity, culture, and nation" (Yildiz 2012: 2).

In Yildis's opinion this monolingual paradigm emerged only in the 18th century, displacing "previously unquestioned practices of living and writing in multiple languages" (Yildiz 2012: 6), establishing the idea that having one language is the natural norm, supported by German thinkers such as Johann Gottfried Herder, Wilhelm von Humboldt and Friedrich Schleiermacher. This also contributed to the political linkage of language and nation. What is even more important in this perspective is that it not only "drew attention to each language's specificity, but also to the individual's relationship to his or her – presumably singular – primary language" (Yildiz 2012: 8), becoming more internal, more innate, more determined by inheritance and nationality. The 18th century is also the period during which the notion of the mother tongue shifts from the original meaning of the Latin term, *lingua materna,* used to refer to lay people's vernaculars (in contrast to learnt Latin) to a highly emotionalized term, linking it to linguistic socialization (see Yildiz 2012: 10). The author concludes that "mother tongue" is more than a metaphor, "it constitutes a condensed *narrative* about origin and identity" (Yildiz 2012: 12), which is unique, very similar to the uniqueness of a mother.

The monolingual paradigm and the concept of the mother tongue as presented above can be identified in several texts published in the "Keleti Újság". Our research focuses mainly on the articles included in the column entitled *Anyanyelvünkért* ['For the protection of our mother tongue'] that Jenő Dsida started in 1936. The name of the column itself indicates the fact that the concept of the mother tongue is deeply rooted in the Hungarian identity of Transylvania; nevertheless in the following we analyse texts that were not published in the column as well[3].

Although the main concepts of the monolingual paradigm can be outlined in almost every such article, we aim to stress the fact that there is a shift from it towards the so-called *postmonolingual* condition, a term introduced by Yildiz, in the sense that it highlights the

[3] In the case of the articles published in the *Anyanyelvünkért* column we used Zsemlyei's anthology (Zsemlyei 2008).

struggles against the monolingual paradigm (2012: 4), which can be identified through the attitudes the newspaper formulates overtly or covertly towards the official language of the state and towards foreign languages in general, towards their impact upon the mother tongue, as well as towards multilingualism and plurilingualism.

The mother tongue and identity in the "Keleti Újság"

As Yildiz stresses, "the manufactured proximity between 'mother' and 'language' stages the fantasy behind the modern notion of the mother tongue – namely, that the mother tongue emanates from the mother's body" (Yildiz 2012: 12). This is why the mother's role as the one who passes the language on to her children and as such ensures intergenerational language and identity transmission is crucial, especially in minority contexts.

There are several texts published in the "Keleti Újság" newspaper which contribute to this type of conceptualization of the mother tongue and of the role of the mother. In the following we will analyse a selection of fragments from such articles trying to identify the attitudes towards the mother tongue and other languages (the language of the state and other foreign languages) in the theoretical framework of the monolingual paradigm as well as to outline the need for such a conceptualization of the mother tongue in the new minority context the language community had to tackle with in this period.

One of such articles is entitled *Ami a magyar anyák kötelessége* ['What the duties of Hungarian mothers are'] published in 1934 (XVII/2.) as a leading article, thus not part of the *Anyanyelvünkért* column, which is significant, because it signals the general standpoint of the newspaper. It is constructed around the linguistic ideologies of decadentism (the belief that the language can decay in the course of its history, however this decay can be halted by language cultivation) and destructivism (the belief that the incorrect, that is the non-standard use of the language can have a destructive effect on itself, and if the speakers use certain linguistic forms considered to be harmful or use harmless expressions incorrectly, this can hurt the language).[4]

The author of this particular article is a woman, presumably a mother, her name is Kovács Dezsőné. She starts from the above defined ideologies, and uses the term 'mother tongue' 10 times in her text. While acknowledging that it is the duty of every Romanian citizen to learn the language of the state, she claims that one cannot be reconciled to the loss of the "pure gold of the mother tongue". Although stressing the importance of the role of institutional education, of schools, and of professionals, she asserts that it is the duty and the "eternal and holy right" of every mother to ensure "eternal life" to the mother tongue, a right that is "hers only, and no one can take that away from her in her family".[5] This is in a complete agreement with the concept of the mother tongue of the monolingual paradigm.

The author continues with a historical retrospection, in which she stresses that in the 17th and 18th centuries the Hungarian language was not considered to be "genteel", and that bourgeois families promoted learning French, German and Latin, and as a result, serf mothers

[4] For a detailed discussion of linguistic attitudes and ideologies present in the texts published in the *Anyanyelvünkért* column, see Fazakas 2014.

[5] "Minden anya végezheti, ha meggondolja, hogy nem csupán kötelességteljesítésről van szó, hanem örök és szent jogról, mely egyedül az övé, és családjában senki tőle el nem veheti."

ensured the continuity of the teaching of Hungarian in their families. This introduces and reinforces the idea of the mother as the cultivator and saviour of the mother tongue.

The article formulates an imperative addressed to the Hungarian women and Hungarian mothers of Transylvania, and states that "fate has put the cause of the mother tongue into your hands".[6] The author then outlines the concept of the mother tongue she operates with: she states that children need to understand that "the mother tongue is the first in the world for them"[7] and only after having experienced the "healing, calming, ensuring breeze of the sweet mother tongue in their homes just like that of fresh, exhilarating, healing air"[8] can they go on learning foreign languages.

The author continues by identifying the tasks of the mothers in securing the continuity of the mother tongue: it is to make the children see the differences between the various linguistic forms, to correct any mistakes in speech and in writing, to make the children understand the beauties of the mother tongue both in the "language of the people" and in "the perfect creations of literature". The final paragraph of the article formulates the need and the obligation of the mothers to be permanently alert: "her ears be sensitive as living conscience"[9], as this will guarantee the good Hungarian (mother tongue) language command of the children. The last sentence of the article is a final affirmation of the role and responsibility of women and mothers in particular: "It is up to the mothers!"[10]

The concept of the mother as the highest institution of language cultivation appears in several other articles as well. The one entitled *Nagy nemzetek példája* ['The example of great nations'] (XX/95.) discusses the experiences of the movements for the safeguarding of the national language organized in England, Germany and Italy as well as the established linguistic institutions and academies. Nevertheless the author concludes, that "There is no such royal institute as the human heart and the lips of the mother".[11]

The above analysed texts focus in particular on the role and tasks of the Hungarian mothers and not so much on the biological connection between them and the mother tongue, however this can be considered a general underlying principle of most of the articles. We continue our analysis with the text published in the *Anyanyelvünkért* column in 1936, entitled *Hogyan neveljünk helyes és tiszta magyarságra?* ['How to educate our children in clean and correct Hungarian mentality'] (XIX/171.), an article putting a much greater emphasis on this aspect. It is mainly a (negative) reaction to multilingualism, more exactly plurilingualism, to the fact that the children living in Transylvania are required to learn several languages (this aspect will be discussed in the following section). The idea of the biological nature and origin of the mother tongue is stressed by the author: "we can speak only one language, not perfectly, but more or less flawlessly, the one which we drank together with our mother's milk".[12] This also appears in Dezső Kosztolányi's text published in the *Anyanyelvünkért*

[6] "Az anyanyelv ügyét a sors a ti kezetekbe tette le." (translation by the author, F.N.)
[7] "anyanyelve neki a világon az első" (translation by the author, F.N.)
[8] "az otthonban állandóan az édes anyanyelv gyógyító, megnyugtató, bíztató áramlatának hatását érzi, mint akár csak a friss, az üdítő, a gyógyító levegőét" (translation by the author, F.N.)
[9] "A füle érzékeny legyen, mint az élő lelkiismeret!" (translation by the author, F.N.)
[10] "Az anyákon múlik ez!" (translation by the author, F.N.)
[11] "Nincs királyibb intézet az emberi szívnél és az édesanya ajkánál" (translation by the author, F.N.)
[12] "nem perfektül, hanem meglehetős hibátlansággal is csak egy nyelvet beszélhetünk, azt, amelyet anyán tejével szívtunk magunkba" (translation by the author, F.N.)

column (XIX/260.): "I look upon the untutored person, who drank my words together with his mother's milk, with much greater cordiality".[13]

The monolingual paradigm is also present in the above discussed cases, as the internal, innate relationship between the individual and his or her primary language is emphasized in almost every article. As Yildiz puts it, the mother tongue "stands for a unique, irreplaceable, unchangeable biological origin that situates the individual automatically in a kinship network and by extension in the nation" (Yildiz 2012: 9). As Schleiermacher illustrates, "the 'mother' in 'mother tongue' stands in for the allegedly organic nature of this structure by supplying it with notions of maternal origin, affective and corporeal intimacy, and natural kinship" (Yildiz 2012: 10), which can be traced in the previously analysed fragments as well.

Another important aspect is that of the uniqueness and organic nature of language: "in this view, a writer can become the origin of creative works only with an origin in a mother tongue, itself imagined to originate in a mother" (Yildiz 2012. 9). The *Anyanyelvünkért* column published one of Dezső Kosztolányi's articles entitled *Káté az anyanyelvről* [Catechism on the mother tongue] (XIX/260.) in which this aspect is particularly strong: "I can be myself only in my mother tongue. From its deepest depths seethe the insensible screams, the poems. Here I forget that I speak, I write".[14] Being one of the most prominent poets and prose-writers of his time, Kosztolányi's views of language and the mother tongue spread quickly as he became the leader of the modern language cultivation movement in Hungary. In this approach the mother tongue is the primary marker of identity, moreover it is identity itself both from the point of view of the individual and that of the (ethnic) group.

The mother tongue and multilingualism

In one of our previous studies we discuss the attitudes towards foreign languages and the language of the state as formulated in the articles published in the *Anyanyelvünkért* column (see Fazakas 2014). We conclude that there is a contradictory attitude towards both: the influence of the Romanian language as the source of many words, expressions and grammatical constructions that enter the Hungarian language, is frowned upon. On the other hand, however, several articles emphasize the importance of learning the language of the state, as something that is a necessity and a duty of the citizens of Romania. Learning and speaking foreign languages is also frequently thematised in these texts, and the attitudes towards it are also conflicting. Several authors confirm that there is need to learn foreign languages especially from the point of view of finding good jobs. One of the articles on the possibilities for employment of young lawyers states that they should not even try to find jobs without foreign language skills: "I have knowledge of several cases in which Hungarian lawyers could not represent foreign firms because they did not speak the German language. It is without a doubt good that they speak French but my experience is that can have more

[13] "… sokkal melegebben tekintek arra a pallérozatlan emberre, aki az anyatejjel szívta magába szavaimat" (translation by the author, F.N.)
[14] "Csak anyanyelvemen lehetek igazán én. Ennek mélységes mélyéből buzognak föl az öntudatlan sikolyok, a versek. Itt megfeledkezem arról, hogy beszélek, írok" (translation by the author, F.N.)

success with the German language. I repeat: it is an absolute must to know foreign languages"[15] (XVII/4.).

The monolingual paradigm underlies these texts as well, as speaking several languages also involves a certain degree of contact, of mixture, the attitudes towards which are absolutely negative. This is supported by a number of fragments: "We advocate that the citizens of the state speak the language of the state, moreover we advocate that they speak it beautifully (…) Whoever speaks Romanian, should speak clearly and beautifully in Romanian. However who speaks Hungarian, should speak clearly and beautifully in Hungarian" (XIX/200.)[16] Thus language contact between the two is not accepted.

Another article written by Albert Márkos (*Hogyan neveljünk helyes és tiszta magyarságra?* ['How to educate our children in clean and correct Hungarian mentality'] XIX/171.), reveals a rather peculiar understanding of multi- and plurilingualism. According to the author, learning multiple languages can have a negative effect on the mother tongue skills of the speakers and especially those of children. He does not support teaching foreign languages to young children at all, as – in his opinion – this will harm the child's mother-tongue competences and will negatively affect its language skills and thinking processes. According to this approach there is only one language a person can somewhat (and not perfectly) acquire, and this is his/her mother-tongue – which, in the light of the fragments analysed above, is not a singular opinion, but a trend, and it corresponds to contemporary views of bilingualism and plurilingualism (on the topic of historical aspects of attitudes towards bilingualism and cognitive functioning see Hoffmann 2014).

This aspect is also significant from the point of view of the monolingual paradigm. In Yildiz's words "the multiplication of languages is not an issue for this Herderian view as long as each language is conceived as distinct and separate and as belonging to just one equally distinct and separate people. What this position cannot abide is the notion of blurred boundaries, crossed loyalties, and unrooted languages" (Yildiz 2012: 8). Such blurred boundaries and crossed loyalties are inacceptable especially in minority contexts similar to the ones in which the analysed texts and articles were written.

Foreign words as indicators of the postmonolingual condition

The fight against foreign elements of the language has been the driving force of the creation of the *Anyanyelvünkért* column. The influx of such foreign elements is seen as the main threat against the language, which needs to be addressed, and that is why the editors of the column create glossaries of foreign-origin words used in everyday Hungarian, together with their Hungarian equivalents, hoping that with the frequent reading and consulting of these short glossaries the speakers would learn and get used to the Hungarian counterparts and eventually substitute the foreign words with them. A general trend in all of the articles published in the column, and in almost all articles discussing issues of language is purism, the

[15] Sok olyan esetről van tudomásom, amikor külföldi cégeket azért nem képviselhettek magyar ügyvédek, mert nem bírták a német nyelvet. Kétségtelenül helyes, ha franciául is tudnak, de az a tapasztalatom, hogy a némettel többre viszik. Ismétlem, feltétlenül szükséges a nyelvismeret. (translation by the author, F.N.)

[16] "Hívei vagyunk annak, hogy az állam polgárai beszéljék az állam nyelvét, sőt tovább megyünk: hívei vagyunk annak is, hogy *szépen beszéljék.* (…) Aki románul beszél, szóljon tisztán és szépen románul. De viszont aki *magyarul beszél, szóljon tisztán és szépen magyarul*" (translation by the author, F.N.).

need to protect the language from external influences that deteriorate the cleanliness of the language. As Yildiz puts it "foreign-derived words have long been the object of charged attacks by language purists, who have treated them as intruders to be repelled and excised from a 'mother tongue' held to be pure" (Yildis 2012: 27). Articles in the topic can be seen as indicative of the tensions of the postmonolingual condition, in which the boundaries of languages and identities become blurred, and loyalties are not obvious anymore. The monolingual paradigm in this respect can be interpreted as the guardian of identity deeply rooted in and defined by the mother tongue, needed in order to hold on to a collective identity which in some ways is lost, displaced and disappearing.

Conclusions

Upon analysing several texts published in the "Keleti Újság" newspaper we can formulate several conclusions from the point of view of the monolingual paradigm. These texts are clearly determined by everything this paradigm implicates: the overlapping nature of ethnic identity and the mother tongue, the conflicting, mistrustful attitudes towards foreign languages in general, and towards bi- and plurilinguals, the ideologies of linguistic decadentism and destructivism interpreted from the point of view of linguistic purism, the safeguarding and cultivation of the mother tongue and with it, that of (ethnic) identity. Nevertheless the postmonolingual condition is also present as the tensions and difficulties of a multilingual society can be identified in the articles, however – as previously discussed – each language is conceived as distinct and separate and as belonging to just one equally distinct and separate group of people. This is significant both from the point of view that such texts had a deep impact upon the attitudes and ideologies of the readership and consolidated this paradigm in the displaced minority Hungarian communities as well.

Although our analysis focused on articles written and published in the period between the two World Wars, recent studies on linguistic ideologies and attitudes show that most of them are still present and determine the way in which the speakers of Hungarian of any age see and perceive their mother tongue, and the way in which they speak about it both in Hungary and in the minority contexts outside Hungary (see e.g. Lanstyák 2007; 2009).

Bibliography

Fazakas Noémi 2014. Language cultivation and the concept of linguistic vitality in "Keleti Újság". In *Communication, Context, Interdisciplinarity.* (in press).

Fleisz János 2005. *Az erdélyi magyar sajtó története (1890–1940).* Pannónia Könyvek, Pécs.

Hoffmann, Charlotte 2014. *An Introduction to Bilingualism.* Longman Linguistics Library. Routledge.

Kántor Zoltán 2006. Nationalism, nationalizing minorities and kin-state nationalism. In Rüegg, François, Rudolf Poledna and Calin Rus (eds.): *Interculturalism and Discrimination in Romania.* Berlin: LIT Verlag, 249–276.

Lanstyák István 2007. Általános nyelvi mítoszok. In Domonkosi Ágnes–Lanstyák István–Posgay Ildikó (ed.): *Műhelytanulmányok a nyelvművelésről.* Dunaszerdahely–Budapest, Gramma Nyelvi Iroda–Tinta Könyvkiadó, 174–212.
Lanstyák István 2009. Nyelvi ideológiák és filozófiák. *Fórum Társadalomtudományi Szemle.* XI., Somorja, 27–44.
Sófalvi Krisztina 2009. Román nyelvi elemek a két világháború közti időszak erdélyi magyar napilapjaiban. In *3. Félúton konferencia*. Budapest, 242–259. http://linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk07/cimlap.pdf (last accessed on 25 November, 2014).
Yildiz, Yasemin 2012. *Beyond the Mother Tongue. The Postmonolingual Condition*. Fordham University Press Series. Fordham University Press.
Vargha E. Árpád 1997. A népesség fejlődése, az etnikai és felekezeti viszonyok alakulása a jelenkori Erdély területén 1869-1920 között. http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd69-20.htm (last accessed on 25 November, 2014).
Zsemlyei Borbála (ed.) 2008. *Anyanyelvünkért. Dsida Jenő nyelvművelő rovata a Keleti Újságban.* AESZ-füzetek, Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

THE TRANSLATOR – "A DISPOSITION OF CONSTELLATION"

Carmen Antonaru, Assist. Prof., PhD, "Transilvania" University of Braşov

Abstract: My presentation of the translator's notes focuses on the different forms they may obtain and the various purpose they may serve. It is also attempt to provide an old perspective on a strategy that has been for centuries considered a touchstone, recognition of successful point in translation.
I will define notes and highlight the functions they achieved and I will try to elate the issue of the translator' notes.
The texts whose translations I compare and analyse are those realised by the first Romanian to produce a truly personal interpretation of studies on English literature: Dragoş Protopopescu.

Keywords: translator, interpretation, passion, Shakespeare, creation, and gift.

I. Dragoş Protopescu – un autentic fenomen englez.

Dragoş Protopopescu a rămas cel mai de seamă anglist român al perioadei interbelice şi cel mai reprezentativ traducător: traducerile sale dovedesc un adevărat cult pentru limba şi literatura engleză, iar prin intermediul acestora, anglistul român a adus elogiu limbii şi literaturii engleze. Opera sa i-a încununat întreaga activitate literară. „În plămădirea ei, scria Mircea Eliade, îşi dădeau întâlnire atât admirabilul exeget, erudit şi istoric literar, cât şi poetul şi filozoful care alcătuiau laolată, personalitatea complexă a lui Dragoş Protopopescu". Anglistul nostru a prezentat, prin intermediul traducerilor sau articolelor sale, publicului românesc şi alţi scriitori ai literaturii engleze: Oscar Wilde: *Asupra artei pentru artă. Spicuiri,* traducere din englezeste de Dragoş Protopopescu aparută in *Flacăra,* [an IV, 1915, nr. 35, p. 358]; Arthur Symons: *Intoarcerea,* traducere din englezeşte de Dragoş Protopopescu, aparută in *Viata nouă,* [an IX, 1914, nr.11, p. 375]; W. Yeats *Cand eşti bătran***,** traducere din englezeşte de Dragoş Protopopescu, aparută in *Viata nouă***,** [an IX, 1914, nr. 41, p. 422]. Astfel, au fost menţionate şi numele unor scriitori belgieni : Verhaeren, Camille Lemonnier, Georges Eckhoud, Eugene Demolder, Charles Van Lerberghe, Rodenbach.

Dar mai presus de toţi, pentru Dragoş Protopopescu, rămâne Shakespeare. „Shakespeare e un mare excepţional. Viaţa şi opera lui – luate aparte sau raportate una la alta – sunt o continuă surpriză". Admiraţia pentru marele dramaturg stă la originea traducerilor sale despre care criticul Perpessiucius afirma: „Cu tălmacirile d-lui Dragoş Protopopescu, iniţierea şi asimilarea lui Shakespeare în cultura românească marcheaza o nouă si hotărâtoare fază. Ea s-ar putea numi faza integrarii shakespeareane, în opoziţie cu diletantismul unui veac de traduceri întâmplătoare *(Shakespeare in tălmacirea d-lui Dragoş Protopopescu* ,[*Acţiunea,* II,nr. 181, 12 apr. 1941, p. 1,2].

Dar cea mai importantă contribuţie la dezvoltarea anglisticii româneşti este reprezentată de studiile sale shakespeariene. *Miracolul shakespearian* este, înaintea cursului său din 1945-1946, cea mai amplă cuprindere a marilor probleme ale creaţiei dramaturgului din câte fuseseră publicate până la acea dată în România.

La 5 octombrie 1937, Dragoş Protopopescu afirma într-un articol din *Buna Vestire*: „Suntem, eu cu Ion Marin Sadoveanu, cei cărora, cu înaltă aprobare de sus, ni s-a încredinţat Colecţia unui Shakespeare în româneşte. Consecutiv, acest Shakespeare trebuie să apară în Editura Fundaţiilor Regale, care a şi cumpărat trei Shakespeari ai mei: *Hamlet* (complet revizuit), *Poveste de iarnă* şi *Regele Lear,* - acesta din urmă (care face scene colosale la Londra, la ora actuală) fiind terminat de mult de mine şi prezentat Direcţiei Naţionalului-n funcţie de stagiunea viitoare. Printr-o mare iniţiativă, Shakespeare în grai românesc a intrat într-o nouă fază" [*Bunavestire***,** I, nr. 182, 5 oct. 1937, p. 1,2].

„Ca universitar şi ca anglist, afirma Dragoş Protopopescu, vreau să familiarizez publicul cu un mare popor şi o mare literatură şi fără alt interes am pornit în primul rând, să dau pe fiecare an câte un Shakespeare. *Poveste de iarna* terminată, am început *Furtuna.* [*Dragoş Protopopescu către Corneliu Moldovan* **:** scrisoare. 18 sept. 1927. În Fondul de manuscrise al B.A.R].

În luna august, anul 1928, aflat la Londra, Dragoş Protopopescu a încheiat traducerea tragediei ***Hamlet*** şi la 30 august a trimis-o, împreună cu o scrisoare, lui Corneliu Moldovanu : „.. ca anglist en titre şi scriitor mi-am consacrat întreaga viaţă redării lui Shakespeare în grai dunărean".

In toamna anului 1928, romancierul Liviu Rebreanu a fost numit director al Teatrului National. La data de 29 decembrie 1928, Dragoş Protopopescu îi scria lui Liviu Rebreanu: „Mă grăbesc să-ţi trimet pe *Hamlet* cu ultimele corecturi. Negreşit rămâne la discreţia d-tale şi a Directorului de scenă să faceţi mici alterări de convenienţă scenică. Fericesc Teatrul care are un Director cu gânduri atât de luminate şi ferme pentru literatura mare"[*Dragoş Protopopescu către Liviu Rebreanu***:** scrisoare. În Fondul de manuscrise B.A.R. S 71 (1-4) CML XVIII].

La data de 30 iulie 1928, Dragoş Protopopescu îi scria de la Londra lui Liviu Rebreanu : „Iată-l pe *Hamlet.* Mai multă dramatizare n-am putut stoarce- şi cred că e deajuns dacă nu vrem să facem din Greatul Willy un Hugo sau Rostand!"

Duminică 7 aprilie 1929, Radio Londra a prezentat „o oră de muzică şi cântece româneşti". Cu această ocazie, doi actori englezi „au citat pasaje din *Hamlet*, iar doi „diletanţi" de la Legaţia României din Londra au citit traducerea realizată de Dragoş Protopopescu „spre a da o paralelă între cele două graiuri".

Emanoil Bucuţa elogia traducerea lui *Hamlet* şi vestea lumii literare intenţia lui Dragoş Protopopescu de a transpune în limba română integrala shakespeariană [Bucuţa, Emanoil. *Cronica măruntă, Gândirea,* VIII, nr. 8-9, aug.-sept. 1928, p.373].

În luna martie 1929, a avut loc premiera piesei, sub primul directorat al romancierului. Prozatorului îi va dedica Dragoş Protopopescu *Tragica poveste a lui Hamlet, prinţul Danemarcei***,** apărută în a treia ediţie în anul 1942: „Lui Liviu Rebreanu. Iniţiatorul unui Shakespeare integral în româneşte, închină traducătorul acest *Hamlet* din şi în formă originală. Omagiu de admiraţie pentru marele romancier şi recunoştinţă pentru un înţelegător al scrisului universal". Ediţia de faţă, deşi „revizuită", reprezenta versiunea „prescurtată după clasic obicei a celei mai lungi (3924 rânduri), mai complicate, mai grele şi mai enigmatice, dar şi celei mai fascinante şi populare dintre piesele celui mai mare dramaturg al lumii". Referindu-se la această traducere (*Hamlet),* Dragoş Protopopescu afirma că „a trebuit-şi mute limba după vreo trei-patru ediţii apărute succesiv", iar în momentul în care credea că era gata, a descoperit ultima şi cea mai bună ediţie engleză care apăruse până la acea dată, aceea a lui

Dover Wilson, care pe lângă aceasta mai publica alte două volume complete, despre *Manuscrisele lui Hamlet*, care conţineau noi interpretări. Aceasta era cauza atâtor schimbări şi transformări de versuri, şi de altfel tot ce implica metoda traducerii" [Protopopescu, Dragoş. *Cuvânt înainte sau lupta cu Shakespeare,* în vol. *Furtuna* de W. Shakespeare, Editura Fundaţiilor Regale, „Regele Carol II", 1940, P. X].

II. Valoarea shakespeariană a interpretarilor realizate de traducătorii români.

Analizând prelucrările realizate de-a lungul anilor, după textul shakespearean *Hamlet,* Vladimir Streinu era de părere că traducerea lui Dragoş Protopopescu realizată în metru original după textul englez, este clar adaptată pentru scenă, fiind evident faptul că „reprezentabilitatea i se pare mai necesară decât fidelitatea". Din această cauză, până în 1938, când o retipăreşte, traducerea lui rămâne din punctul de vedere al criticului „incompletă şi oarecum mutilantă". [Vladimir Streinu, *William Shakespeare. Tragedia lui Hamlet – prinţ de Danemarca*, Bucureşti, Editura Pentru Literatură, 1965, p. XIII]. „Deşi pregătit să dea cea mai bună traducere românească, Dragoş Protopopescu a realizat un intermediar hibrid, prelucrare si traducere propriu-zisă în aceeaşi măsură. Câteodată, cu toate acestea, pregătirea şi talentul, apărându-i în rare grupe de versuri, nu lasă nici o îndoială asupra posibilităţilor lui nefolosite". Urmărind notificările făcute de Vladimir Streinu referitoare la traducerile lui Dragoş Protopopescu, putem cu uşurinţă observa un simţ critic mult prea acut, dacă ar fi sa luam in considerare mijloacele de care dispunea anglistul român la acea vreme, dar tehnica studentului său, Leon Levitchi, ne ajuta sa înţelegem mai bine această procedură.

În *Hamlet,* încă de la primele replici, cititorii sunt introduşi într-o atmosferă tensionată dată de conţinutul conversaţiei: conflictul din versul 1-2 între Bernardo şi Francisco şi mai ales, mărturisirea lui Francisco despre depresia sufletească (versurile 8-9) sau rugămintea lui Bernardo către Francisco de a-i grabi pe ceilalţi străjeri (versul 13). Pregătit în analiza textului shakespearean de fostul său profesor Dragoş Protopopescu, Leon Levitchi observa că prin intermediul mijloacelor lingvistice variate şi subtile care trebuie respectate, în traducere, Shakespeare strecoară neliniştea în spectatori şi cititori. Mărturie stau şi aceste rânduri:

„Bernardo: Who's there?
Francisco: Nay, answer me: stand and unfold yourself
Bernardo: Long live the King!
Francisco: Bernardo?
Bernardo: He.
Francisco: You come most carefully upon your hour.
Bernardo: 'tis now struck twelve; get thee to bed, Francisco.
Francisco: For this relief much thanks; 'tis bitter cold and I am sick at heart.
Bernardo: Have you had a quiet guard?
Francisco: Not a mouse stirring.
Bernardo: Well, good night.
If you do meet Horatio and Marcellus,
The rivals of my watch, bit them make haste.
Francisco: I think I hear them. Stand ho! Who is there?"

Dispoziţia, nu tocmai bună a lui Bernardo reiese din versurile: *Well, good nigh* este, din nou, un vers frânt care ne atrage atenţia. De exemplu, în analiza acestui vers, Leon Levitchi făcea trimitere la cunoscutele *good-night ballads*, din secolul al XVI-lea, semnificative pentru despărţirile definitive, şi care descriau stările sufleteşti ale condamnaţilor la moarte în ultima noapte dinaintea execuţiei. În acest context, este evident că interjecţia *Well* redă aici părerea de rău. În continuarea acestei replici, autorul foloseşte verbul modal *do,* utilizat numai în propoziţiile afirmate cu scopul de a accentua dorinţa exprimată de vorbitor. Acest *do* deseori nu se traduce, accentuarea reieşind din context sau prin adăugarea unor adverbe. În opinia traducătorului Dragoş Protopopescu, Shakespeare înseamnă trei lucruri: energie, poezie şi vers alb. „Fără câte trei nu-i nimic; fără una din ele nu mai e Shakespeare."

Dintre interpretările realizate de traducătorii români analizaţi de Vladimir Streinu: Adolphe Stern, Maria Banuş – Vera Călin, Ştefan Runcu, varianta lui Dragoş Protopopescu este considerată de critic, cea mai teatrală: „credincioşii coroanei", pe lângă „supuşii danezi", „ai regelui" sau „vasalii regelui".

În rândul 17, întrebat de Bernardo dacă e chiar el: „What, is Horatio there?", Horatio răspunde „a piece of him", „cam el" traduce Dragoş Protopopescu, comparativ cu „o bucată din el", după cum interpretează Stern.

„What, has this thing appeared again to-night?, (rândul 19), apare în traducerea lui Dragoş Protopopescu „Văzuşi ceva din nou?", arătând o oarecare îndepărtare de cuvântul „thing", interpretat de unii „moft", de alţii „arătarea", dar care, de altfel se referă la „fantomă" în acest context.

„Looks it not like the King? Mark it, Horatio.

„Most like; it harrows me with fear and wonder", (rând 43) spune Horatio după ce a văzut el însuşi fantoma. Interpretarea „Te lasă împietrit" a lui Dragoş Protopopescu se îndepărtează puţin de text „mă răscoleşte cu groază şi uimire".

„He smote the sladded Polacks on the ice" (rând 62). În tălmăcirea acestui vers, Vladimir Streinu remarca faptul că nici un traducător român nu părăseşte textul „sledded Polacks", dar Dragoş Protopopescu ştiind versurile controversate, le suprimă: „Zdrobi iuţi sănii de poloni pe gheaţă", oferind astfel echivalenţa cea mai riguroasă a originalului.

Versurile „Though yet of Hamlet our dear brother' s death

The memory be green, and that it us befitted ", (scena 2. rând 1 – 2) devin la Dragoş Protopopescu fidele textului: „Deşi ni-i proaspătă în minte moartea- Iubitului meu frate".

„A little more than kin and less than kind", (rând 65) răspunde Hamlet când regele – unchi şi tată vitreg – îl numeşte „my cousin...and my son". Anglistul român interpretează „Nepot, se poate... fiu, cred, mai puţin!"

„O, that this too solid flesh would melt", (rând 129) traducerea lui Dragoş Protopopescu se distanţează net prin valoarea literară pe care o oferă, de celelalte interpretări: „carnea asta de păcate", faţă de „această carne prea-prea vârtoasă" (Stern), „această carne mult prea tare" (Banuş - Călin). Dealtfel, el este singurul traducător român care interpretează „sullied flesh", şi nu „solid", cum apare tipărit de către cei mai mulţi editori.

Există şi situaţii în care, prin traducerile pe care le face, Dragoş Protopopescu îşi ia „libertăţi greu de apărat" [Vladimir Streinu, *William Shakespeare. Tragedia lui Hamlet – prinţ de*

Danemarca., Bucureşti, Editura Pentru Literatură, 1965, p. 398], depărtându-se mult prea mult de text. Este şi exemplul interpretării date versurilor shakespeariene:
„tender yourself more dearly,
Or, not to crackthe wind of the poor phrase
Runing it thus,
You'll tender me a full"

„Lasă-te ceva mai greu, fetiţo, ori altminteri,
Puşchea pe limbă! El te lasă grea!"

Sau

„the dram of eale
Doth all the noble substance of a doubt
To his own scandal

„Precum aluatul cel bun se strică
De torni în el doar un grăunte acru".

Există, de asemenea, situaţii recunoscute chiar şi de Vladimir Streinu, în care versiunea românească a lui Dragoş Protopopescu este demnă de reţinut, comparativ cu celelalte :
Este şi cazul:
„The time is out of joint; o, cursed spite,
That ever I was born to set it right!",

„Pământul şi-a ieşit din fire, cine
Ca să-l îndrept m-a blestemat pe mine?" (act 2, rând 73)

Interpretarea versului „And let him play his music" prin „Ca el habar să n-aibă", se distanteaza de text dacă ţinem cont de plasticitatea versului shakespearean, dar pare indicată pentru o interpretare scenică.

„This must be known, which, being kept close, might move
More grief to hide than hate to utter love"

„Tăinuirea unui dor
Aduce adesea mai multă mâhnire
Decât e-n simpla lui mărturisire".

Varianta dată de shakespearologul român dovedeşte indubitabil talentul său de traducător.
„All his bulk" din versul Opheliei:
He raised a sign so piteous and profound

As it did seem too shatter all his bulk" (rând 96) Deşi „bulk" se referă din punct de vedere literal la „mărime, volum", prin „suflarea" dată de Dragoş Protopopescu echivalentului englez, consider că s-a ajuns la o valoare artistică deosebită.
Există şi situaţii în care parafraza făcută de Dragoş Protopopescu pare sa nu aibă nicio legatură cu textul, cum este şi cazul rândului 137:

„If I played the desk, or table-book":
„Şi-atunci puteam eu să le cânt în strună?
Să fac – să zic aşa – pe surdomutul,
Pe n-aude, n-a vede?...Se putea?"

Pe alocuri, observaţiile critice ale lui Vladimir Streinu sunt nefondate, mai ales atunci când este de părere că Dragoş Protopopescu îşi simplifică lucrul, eliminând rânduri din textul original. Este evident că nu ia în considerare motivaţia autorului din prefaţa cărţii sale, în care precizează faptul că intenţia sa a fost de a oferi (momentan) un text simplificat dar potrivit unei puneri în scenă.

Interpretarea interjecţiei „Buz, buz" dată de Dragoş Protopopescu prin „ta-tararra, ta-tararra" se evidenţiază într-un mod oarecum apreciativ printre „bâz, bâz"-urile celorlalţi traducători luaţi în considerare de Vladimir Streinu.
Nu este la îndemâna oricărui traducător să interpreteze astfel de versuri: „O, old friend! Why, thy face is valanced since I saw thee last; com' st thou to beard me in Denmark?"(rând 451-453)
dar faţă de traducerea lui Stern:

„Faţa ta s-a umplut de ciucuri de când te-am văzut în urmă; nu cumva vii în Danemarca ca să mă tragi de barbă?"
varianta dată Dragoş Protopopescu excelează:
„... Vii oare-n Danemarca să-mi râzi în barbă?"

În actul 3, scena 1, rând 1: „by no drift of circumstance", anglistul român traduce fără ezitare „cu nici un chip", faţă de Stern cu al lui „prin vreun cotit dibaci".
În traducerea rândului 65: „there's the rub", Dragoş Protopopescu denaturează uşor textul în vederea obţinerii unui efect stilistic deosebit: „asta-i grozăvia".
„When we have shuffled off this mortal coil"(rând 67) este interpretat de Dragoş Protopopescu într-un mod metaforic: „strânsoarea cătuşelor de lut".
După versul Actriţei-regină: „none wed the second but who killed the first" , („Nici o soţie nu se remărită, decât cea care şi-a ucis primul bărbat" , rând 213), Hamlet zice aparte, dar cu intenţia de a fi auzit: „That's wormwood", interpretat de Dragoş Protopopescu prin „putreziciune".

Traducerea versului shakesperean „by these pickers and stealers" prin „pe degetele astea, că nici n-au ciupit, nici buzunărit" pare uşor modificată faţă de textul original, dar, în schimb, mult mai apropiată faţă de acesta în comparaţie cu aceste două unelte de hoţi (Stern), aceşti zece hoţi sau cu aceste scule hoaţe şi apucătoare.
Rândul 51-52: „what act,
that roars so loud and thunders in the index?", este tălmăcit de Dragoş Protopopescu astfel:

„Ce-am făcut
De tuni aşa şi fulgeri împotrivă-mi?"
Dacă în actul IV, scena II (rând 25-26):
„I am glad of it: a knavish speech sleeps in a foolish ear", Dragoş Protopopescu se depărtează în mod evident de textul original: „Zvârli o piatră-n apă, doar nebunii s-aruncă după ea; atunci prin: să facă din cătuşa ta brăţară", (rând 21), acesta dă o traducere exactă versului shakesperean „covert his gyves to graces", greu de interpretat.
„Ca barba mea să dârdâie de frică", traduce Dragoş Protopopescu shakespeareanul „our beard be shook with danger" (rând 32).

Uneori, prin tălmăcirile sale, anglistul român, „muntenizează" pronunţia - remarca Vladimir Streinu - cu scopul de a exprima condiţia socială a groparului [Vladimir Streinu, *William Shakespeare. Tragedia lui Hamlet – prinţ de Danemarca*., Bucureşti, Editura pentru literatură, 1965, p. 398].

Deşi este cunoscut faptul că „actul traducerii perfecte ar fi acela al unei sinonimii totale" [George Stainer, *După Babel*, Bucureşti, Editura Univers, p. 490], ştim că în practică această potrivire perfectă nu e posibilă nici în planul interpretării şi nici în cel lingvistic. De cele mai multe ori chiar şi semnele de punctuaţie, de exemplu semnul exclamării este menit să introducă o anumită simplificare. Aprecierea interpretării textului depinde de flexibilitatea autorului de a se adapta contextului.

Dragoş Protopopescu încearcă să dovedească prin intermediul traducerilor sale ca este fidel textului. Deşi s-a izbit de dificultatea textuală pe care a presupus-o originalul, traducătorul a perceput foarte bine sensurile şi spiritul lui Shakespeare, a respectat sensul propoziţiei şi nu ordinea cuvintelor cum poate îi reproşa Vladimir Streinu. Consider că traducerea dată de Dragoş Protopopescu dezvăluie cel mai bine adevărata valoare shakespeariană.

III. Arta traducerii şi dificultăţiile ei.

Dragoş Protopopescu va continua să traducă opera lui Shakespeare. În articolul *Shakespeare în româneşte* publicat in revista *Bunavestire* [I, nr. 182, 5 oct. 1937, p. 1,2], anglistul vorbeşte de trei faze în traducerea lui Shakespeare: *faza clandestină,* în care a făcut „un Shakespeare fără limbă şi fără autenticitate", *faza frauduloasă* în care au apărut câteva „monstruozităţi", descoperite de profesorul Iancu Botez de la Universitatea din Iaşi, şi publicate în *Viaţa Românească.* Profesorul Nicolae Iorga „a demascat" cele mai multe greşeli din traducerile shakespeariene. Acestea au fost publicate în *Neamul Românesc*, în anul 1927, iar una dintre ele, se referea la traducerea cuvântului „madman" cu „madam" şi a fost făcută de profesorul Mihail Dragomirescu. A treia fază a traducerii este cea *autentică,* a unui Shakespeare tradus din original, „de cunoscători adevăraţi ai limbei engleze şi ai limbei româneşti".

Dragoş Protopopescu spera să poată termina de tradus întreaga creaţie shakespeariană. Pentru aceasta, cerea lui Dumnezeu nu mai mult de „doisprezece – hai să zicem treisprezece! – ani, şi nu văd de ce nu mi i-ar da!.. Mai greu e însă cu a doua faţă a visului meu: de a ajunge să dau o a doua ediţie, fie şi numai în manuscris, a acestui Shakespeare,- o ediţie adică definitivă pentru epoca şi puterile mele" deoarece „fiecare epocă, dacă e cultă, e datoare să

aibă Shakespeare-ul său", considera Dragoş Protopopescu [Perpessicius, *Shakespeare în tălmăcirea d-lui Dragoş Protopopescu,* în *Acţiunea,* II, nr. 187, 19 apr. 1941, p**.** 1,2].

In traducerea creaţiei shakespeariene, Dragoş Protopopescu a întâmpinat dificultăţi cauzate de permanentele transformări ale limbii literare române, dar şi de progresul realizat în studiul limbajului folosit de Shakespeare, „dacă ne gândim că genialul poet e şi un scritor în permanentă devenire, prin noile citiri ce i se fac de către experţi, în lumina ultimelor descoperiri şi investigaţii".

I-au trebuit zece ani de „şlefuire continuă a prestigioasei lame", ca să înţeleagă deosebirile şi să ajungă (aşa cum spera că se va putea observa din traducerile sale), la singurul compromis atât pentru limba, cât şi pentru scena română, „între omenescul şi dramaticul facturei shakespeareane". „Mai greu mi-a fost să lupt, afirma el, cu inegalităţile shakespeareane. Fiindcă Shakespeare nu e - din fericire – un scriitor perfect. E un scriitor inegal". [Protopopescu, Dragoş. *Cuvânt inainte sau lupta cu Shakespeare***.** Op. Cit.P. XVIII].
În anul 1925, Dragoş Protopopescu afirmase acelaşi lucru, atunci când a încercat să explice anumite „obscurităţi" din *Hamlet***,** prin intermediul mai multor versiuni care nu coincideau**.** Vina, o găsea în faptul că, la acea vreme, „critica noastră era de vârsta criticei lui Lessing, sau a romanticilor englezi de la 1830, care, fie că se chemau Lamb sau Hunt sau Hazlitt, vedeau în Shakespeare o pogorâre divină, neatinsă de nici una din slăbiciunile omeneşti". Traducătorul de la 1925, era nedreptăţit, prin faptul că nu i se atribuia niciuna din strălucirile textului său, pe motiv că erau ale lui Shakespeare, dar în schimb îi aprţineau toate inegalităţile textului. Referitor la acest lucru, Dragoş Protopopescu dădea ca şi exemplu traducerea *Othello* : „Ceea ce a putut să-i reproşeze un critic [...], a fost cuvântul „târfă". „Recunosc, cuvânt urât şi vulgar. Dar cuvânt care în original apare, şi încă de vreo patru ori, sub forma şi mai gravă de „whore". Am evitat cât am putut acest cuvânt, care mai are şi avantajul că e monosilabic, pe când în româneşte se poate dilua numai în nesfârşitele „prostituată", „desfrânată", „stricată", care singure mănâncă aproape jumătate de vers. Odată numai, în momentul cel mai violent al piesei, m-am simţit obligat să spun „târfă". În această situaţie, Dragoş Protopopescu îi sfătuia pe criticii care condamnau astfel de lucruri, să aibă în permanenţă originalul în faţă, pentru a constata dacă ele aparţin traducătorului sau ale autorului, menţionând cum apare în original.

Tot cu ocazia traducerii lui *Othello,* un alt critic i-a reproşat lui Dragoş Protopopescu, cuvântului *paţachină* , pe motiv că ar fi un termen prea nou pentru pentru limba şi timpurile lui Shakespeare: „ Othello, şi nici chiar Shakespeare n-a fost contemporan şi deci n-avea idee de madam Paţac, o mondenă de pomină a Bucureştiului de acum câteva decade, de pe urma căreia a rămas termenul!" traducătorul explica criticului că „ vorba *paţachină* are într-însa toată savoarea unui cuvânt de baştină, şi aceasta interesează."
Alţi critici i-au reproşat traducătorului Dragoş Protopopescu, folosirea turcismelor (ex. *bocluc)*, care de altfel, aparţin şi ele, acum, limbii române, oferind textului „o coloratură comică". Puterea de reproducere a limbii engleze şi capacitatea ei de asimilare a cuvintelor (care începe cu elena şi se încheie cu malaeza) reprezintă o caracteristică de seamă a acestei limbi. Engleza primeşte şi „încetăţeneşte cu uşurinţă" cuvinte din cele mai apropiate sau îndepărtate colţuri ale lumii. În primul rând prin înrâurirea franceză; prin intermediul ei , limba engleză a achiziţionat un corpus de cuvinte latine şi greceşti; în timpul Renaşterii, două noi limbi îşi fac apariţia, în limba engleză: italiana şi spaniola; din numeroase alte idiomuri

europene, orientale, africane, engleza a preluat noţiuni concrete sau abstracte. Toate acestea au contribuit la crearea lexicului englez.

„Ei bine, concluziona Dragoş Protopopescu, pe acest scriitor, care joacă magic, pe gama unei limbi de 300.000 cuvinte intindere, cu 15.000 de găuri la flautul lui propriu, trebue să-l traduci într-o limbă care e limba românească. O limbă de câteva decade şi câteve mii de cuvinte posibile."

IV. Traducatorul - un om care apare „dintr-un joc al stelelor"

Transpunerea creaţiei shakespeariene în limba română nu poate fi realizată de oricine, considera Dragoş Protopopescu, analizând condiţia translatorului ideal : „Orice traducător din Shakespeare e obligat să fie cel mai mare al vremii sale. Şi el poate fi numai ţinând seama de ultimele rezultate ale ştiinţei shakespeariene". Nici un alt domeniu, sublinia Dragoş Protopopescu nu cere mai multe sacrificii, ca aceea a tălmăcirii, mai multă lepădare de sine, un mai subodordonat orgoliu". Poetul este „zeul şi traducătorul profetului"; din ceastă cauză, traducerea rămâne „o oficire şi nu o creare", pentru că arta traducerii este o artă specială, poţi fi mare poet, fără să poţi traduce un vers din Verlaine, ea cere „câteva speţe de creatori jertfite pe altarul zeului". Pe baza acestui studiu, Dragoş Protopopescu subliniază următoarele precepte:

- traducătorul să nu fie poet dar să fi fost poet, adică să fi rămas cu pasiunea poeziei, „dar nu şi cu veleitatea creatoare";
- în al doilea rând, el trebuie să fi fost anglist, „un specialist din care nu a uitat să fie literat"; un asemenea om apare „dintr-un joc al stelelor".
- în al treilea rând, este necesar să cunoască „şi să le ştie de la el de-acasă, deopotrivă engleza şi româna". În concluzie, traducătorul este rezultatul „unui concurs de împrejurări şi nu a unui har. Problema pentru el (traducător) e numai dacă e produsul şi al unui fericit concurs de împrejurări...

Pentru cazul de faţă, aceasta se va şti abia în anul 1960... – adică anul probabil al morţii mele, - cam atât crezând eu că sunt dator (lui Shakespeare!) să trăiesc, - şi cred că Dumnezeu nu va găsi exagerat, pentru a da o traducere definitivă pentru epoca mea, în faza corespunzătoare al limbei mele şi a lui [Perpessicius, *Shakespeare în tălmăcirea d-lui Dragoş Protopopescu,* în *Acţiunea,* II, nr.181, 12 apr. 1941, p. 1,2].

„E ciudat, îşi spunea Dragoş Protopopescu, cum există incă oameni cari mai cred că pot traduce pe Shakespeare după ureche." Din punctul lui de vedere, „o singură traducere e valabilă, aceea care ţâşneşte direct din magia verbului său", numai atunci se poate considera definitivat actul semi- creator al traducerii, atunci când „oracolul a luat contact cu divinitatea". Numai în acest fel, o traducere poate face parte din actul creaţiei, ea devine o artă, „adică un lucru care începe din poezie şi sfârşeşte în tehnică".

Anglistul remarcă existenţa unor impedimente de formă şi execuţie, care se adaugă la problemele generale pe care le ridică o traducere, dintre care unele se găsesc în piesele lui Shakespeare, altele sunt ridicate de limba engleză în raport cu limba română. Piesele lui Shakespeare sunt scrise în vers alb; el nu poate fi tradus în proză. Versul alb constituie caracteristica perioadei elisabetane, considerată "vârsta de 18 ani a literaturii engleze. Tot acel

tempo , toată acea „fugă" a dramei lui de inegalitate şi grandoare, îşi găseşte în versul alb expresia" . Astfel, traducătorul trebuia să îşi însuşească şi acest tip de vers. În opinia sa, „a concepe altfel această dramă e a o îmbătrâni", a o muta într-un alt veac, „fardat" cu clasicismul Stuarzilor. „Literatura românească nu cunoaşte versul alb.", considera Dragoş Protopopescu, care ne sfătătuia să nu-l confundăm cu aşa zisul „vers alb" al simboliştilor, care la noi ca şi la francezi, era numai o „sciziparizare grafică a alexandrinului".

Din această perspectivă, Dragoş Protopopescu considera că Shakespeare, a fost „fără să ştie, elevul bun al lui Aristotel care recomanda pentru tragedie „acel vers care este cel mai puţin vers, sau cel mai apropiat de proză. Acest vers era iambicul, - Shakespeare a făcut decasilabul iambic". Acest lucru l-a făcut să treacă, drept creatorul versului alb, care a fost adoptat mai târziu de Milton, şi mai târziu de Dryden, „ultimul mare epigon al lui Shakespeare".

„E drept, versul e o mare problemă actoricească. Actori mari – şi mai ales actriţe – la Londra au fost învinuiţi că greşesc în spunerea versului lui Shakespeare. Dar pentru aceasta, marele Will nu se joacă mai puţin sau cu mai puţin succes. Noi vom avea anglişti buni – îi scria Dragoş Protopopescu lui Liviu Rebreanu – va trebui să avem şi vom avea o traducere cât mai adecvată, în versul lui de-acasă, a marelui dramaturg. Ar fi păcat ca actorii, tocmai aceşti profesionişti să menţină pe Shakespeare în haina prozei de acum cinci decenii?"[*Dragoş Protopopescu către Liviu Rebreanu* : scrisoare, 13 mart. 1928. În Fondul de manuscrise al B.A.R.].

In opinia anglistului roman, traducătorul trebuie să cunoască „toate virtualităţile limbii române", să stăpânească nu numai fondul principal de cuvinte, dar şi regionalismele, arhaismele, slavonismele, turcismele. După ani de zile de studiu aprofundat asupra operei shakespeariene, Dragoş Protopopescu, o obţinut viziunea unui Shakespeare în limba română; familiarizarea cu textul i-a dat impresia că Shakespeare „nu-ţi mai vorbeşte englezeşte; în fiecare vers englezesc, tu, auzind, spontan cu ajutorul viziunii tale, versul românesc. Această operaţie de adaptare reciprocă la Shakespeare, această adevărată luptă cu Shakespeare. Şi ea a luat traducătorului de faţă zece ani de zile."

O altă problemă cu care se confruntă traducătorul lui Shakespeare este numărul mare de cuvinte pe care îl foloseşte acest scriitor de drame, fiind considerat „cel mai bogat din lume" în acest sens. Dragoş Protopopescu afirma că i s-au numărat lui Shakespeare între 15 şi 21.000 de cuvinte, fiind urmat de Milton cu doar 9.000 de cuvinte, şi tot în dramele shakespeareane s-a constatat folosirea celui mai rasial vocabular : 90% din cuvintele sale, fiind de origine saxonă, situându-se, astfel, „imediat după Biblie, a cărei Versiune Autorizată numără 94% cuvinte de acasă"[Protopopescu, Dragoş. *Cuvânt inante***.** Op. Cit. P. XXI].

Aceste date demonstrează încă o dată, cât de dificilă este misiunea oricărui traducător român. În reuşita traducerii operei shakespeareane este necesară, considera Dragoş Protopopescu, „ o mică tocmeală cu Shakespeare, o îndelungă cumpănire a micimii limbii tale cu imensiatatea lui vocabulară. Rezultatul e o adaptare, o ajustare a lui într-o haină l-a care n-a visat". Numai după o muncă de ani de zile, „în care vei cădea istovit pe acelaşi vers inexplicabil, aceeaşi *cruce shakespeareană*, după zvâcniri şi frământări ca şi după extaze, după plimbări înfrigurate prin odae, te vei duce uneori la fereastră, ca numai pe un fir de lună să-ţi coboare deslegarea", numai atunci poţi primi, ca şi traducător, viziunea unui Shakespeare în limba română. În acel moment, „Shakespeare aproape că nu-ţi mai vorbeşte englezeşte;

constata Dragoş Protopopescu, În fiecare vers englezesc tu auzi spontan, cu ajutorul viziunii tale, versul românesc".

În articolul *Shakespeare în tălmăcirea Domnului Dragoş Protopopescu***,** Perpessiucius considera că traducerile efectuate de Dragoş Protopopescu reprezintă „faza integrării shakespeariene" în spaţiul spiritualităţii autohtone, „în opoziţie cu un veac de traduceri întâmplătoare şi cele mai multe aproximative". Intenţia exprimată cu acea emoţie proprie confesiunilor de zile mari, cum şi este un angajament de proporţiile şi răspunderile unei traduceri integrale din Shakespeare" reprezintă un fapt de cultură „care cinsteşte deopotrivă şi pe autor şi timpul şi naţia" [Perpessicius: *Shakespeare în tălmăcirea d-lui Dragoş Protopopescu***,** în *Actiunea*, II, nr. 181, 12 apr. 1941, p. 1,2].

Dragoş Protopopescu a reuşit să-l traducă integral pe Shakespeare. În luna mai 1947, pe ultima copertă a volumului sau, *Gramatica vie a limbii engleze, anunţa „gata pentru tipar" următoarele douăzeci şi cinci de piese menţionate de autor : Măsură pentru măsură, Comedia amăgirilor (The Comedy of Errors), Mult zgomot pentru nimic, Dragoste zadarnică (Love s Labor s Lost), Negustorul din Veneţia, Cum vă place, Toate bune la sfărşit (All's Well that Ends Well), Regele ion, Richard al II-lea, Henric al IV-lea, (partea I), Henric al VI-lea (partea I), Henric al IV-lea (partea II),Henric al VI-lea (partea I), Henric al VI-lea (partea II), Henric al VI-lea (partea III), Richard al III-lea, Henric al VIII-lea, Troilus şi Cressida, Titus Andronicus, Romeo şi Julieta, Timon din Atena, Iulius Cezar, Machbeth, Antoniu şi Cleopatra, Cymbeline, Pericle.*

Pe lângă aceste traduceri, mai avea pregătite pentru tipar alte două mari volume de *Teatru englez,* cu texte noi din dramaturgia lui Bernard Show, Eugene O Neill, John Galsworthy, Noel Cowrad, John Erwine.

Mircea Eliade vedea in Dragoş Protopopescu „un foarte original scriitor, unul din rarii autori români care a izbutit să încetăţenească *humour*-ul saxon, precum şi cel mai înzestrat şi mai pregătit traducător al lui Shakespeare " [Mircea Eliade, *Impotriva deznădejdii***,** ediţie îngrijită de Mircea Handoca; prefaţă de Monica Spiridon. Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, p. 50-51].

Bibliografie

Flacara, , an IV, 1915, nr. 35, p. 358
Viata noua**,** an IX, 1914, nr.11, p. 375
Actiunea, II ,*nr. 181, 12 apr. 1941, p. 1,2*
Bunavestire**,** I, nr. 182, 5 oct. 1937, p. 1,2;
Dragoş Protopopescu către Corneliu Moldovan **:** scrisoare. 18 sept. 1927. În Fondul de manuscrise al B.A.R.
*Dragoş Protopopescu către Liviu Rebreanu***:** scrisoare. În Fondul de manuscrise B.A.R. S 71 (1-4) CML XVIII.
Bucuţa, Emanoil. *Cronica măruntă,* Gândirea, VIII, nr. 8-9, aug.-sept. 1928, p.373)
Vladimir Streinu, *William Shakespeare. Tragedia lui Hamlet – prinţ de Danemarca*, Bucureşti, Editura Pentru Literatură, 1965, p. XIII.
William Shakespeare. Tragedia lui Hamlet – prinţ de Danemarca., Bucureşti, Editura pentru literatură, 1965, p. 398

George Stainer, *După Babel*, Bucureşti, Editura Univers, p. 490
Perpessicius, *Shakespeare în tălmăcirea d-lui Dragoş Protopopescu***,** în Acţiunea, II, nr. 187, 19 apr. 1941, p**.** 1,2.
Protopopescu, Dragoş. *Cuvânt inainte sau lupta cu Shakespeare***.** Op. Cit.P. XVIII.
Dragoş Protopopescu către Liviu Rebreanu : scrisoare, 13 mart. 1928. În Fondul de manuscrise al B.A.R.
Eliade, Mircea, *Impotriva deznădejdii,* ediţie îngrijită de Mircea Handoca; prefaţă de Monica Spiridon. Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, p. 50-51.
Balu, Andi, *O perspectiva românească asupra literaturii engleze*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 2002.
Antonaru, Carmen, *Dragoş Protopopescu, un fenomen englez***,** Editura Casa Cărţii de Stiinţă, Cluj-Napoca, 2013.

METAPHORS IN BIOMEDICAL ARTICLES

Adrian Năznean, Assist. Prof., PhD, University of Medicine and Pharmacy, Tîrgu Mureş

Abstract: As rigid as the language of science, in general, and that of medicine, in particular, may seem, it is not void of metaphors. Metaphorical phrases have a distinct role in the style, the narrative, and in the language of medicine. Their presence stems from the fact that not only human thinking, but also our conceptual system is fundamentally metaphorical in nature. This paper is a research into a corpus of biomedical articles, and aims to emphasise the role of such a linguistic feature in communicating scientific knowledge.

Keywords: corpus-based research, biomedical articles, metaphors, scientific communication.

In order to communicate new knowledge in any field of human experience, whether scientific or technological, language needs structures which can express new conceptual categories (Štambuk 1998: 373). If a new word was created for every new scientific concept, language would become by far too complex and difficult. Therefore, new concepts are often described by structures which already exist in language. According to Aristotle, "strange words simply puzzle us; ordinary words convey only what we know already; it is from metaphor that we can best get hold of something fresh" (Aristotle 2004: 135).

Expressing new concepts through a metaphorical use of language helps people understand one type of experience by means of another. Metaphors are more than rhetorical flourishes of the language and for physicians they can be devices for helping patients understand complex biologic processes (Reisfield & Wilson 2004: 4024). If we regard science as the reading of the book of nature (Sarukkai 2001: 647), using metaphorical language becomes a natural way of expression.

In Lakoff and Johnson's view, "metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action" (1980: 3). Robert Frost hypothesised that "all thinking, except mathematical thinking, is metaphorical" (Wolosky 2003: 104). It is also the case of medical language whose style, narrative is metaphorical (Maier & Shibles 2011: 1).

Metaphors were needed in medical language in order to transpose new discoveries by existing means of expression. As such, probably the oldest metaphor still in use today is *blood circulation* introduced by William Harvey in 1628, who explained that blood flowed in a circle within the human body (van Rijn-van Tongeren 1997: 14).

There have been several categorisations of medical metaphors, one of the most notable ones being Salager-Meyer's (1990: 149) who divided them into two broad categories: morphological and physiological. A variety of conceptual areas are used in the formation of morphological metaphors: architectural, geomorphical, phytomorphical, anatomical or zoomorphical, while physiological metaphors refer to processes, functions, and relations.

The present study investigates ten medical articles authored by British or American researchers in the field of orthopaedics in order to identify metaphorical use of scientific language. These appeared in *International Orthopaedics* volumes 37 and 38, the official

journal of the International Society of Orthopaedic Surgery and Traumatology, published by Springer. The articles, listed alphabetically according to their titles, are:

1. Bovine xenograft locking Puddu plate versus tricalcium phosphate spacer non-locking Puddu plate in opening-wedge high tibial osteotomy: a prospective double-cohort study
2. Effect of parathyroid hormone-related protein in an in vitro hypertrophy model for mesenchymal stem cell chondrogenesis
3. Feasibility and safety of performing outpatient unicompartmental knee arthroplasty
4. Hoffa's fat pad tumours: What do we know about them?
5. Inappropriate requests for magnetic resonance scans of the shoulder
6. Is hybrid imaging (SPECT/CT) a useful adjunct in the management of suspected facet joints arthropathy?
7. Microfractures at the rotator cuff footprint: a randomised controlled study
8. Musculoskeletal tumors and tumor-like conditions: common and avoidable pitfalls at imaging in patients with known or suspected cancer
9. Musculoskeletal tumours and tumour-like conditions: common and avoidable pitfalls at imaging in patients with known or suspected cancer
10. The gait of patients with one resurfacing and one replacement hip: a single blinded controlled study

Manual processing of the articles rendered a number of metaphors which can be categorised from different points of view. However, taking further the aforementioned division of Salager-Meyer, I decided to group the metaphors encountered in the articles under the following six headings: anatomical terms, processes, objects/ tools/ areas, people/ institutions, appearance, and verb phrases. The identified metaphorical expressions are listed alphabetically in Table 1.

Describing all the metaphors that the research revealed would be beyond the scope of this paper, thus only some in each group will be discussed.

To start, let us take the case of *chest wall*. Just as the walls of a chamber protect what is inside, so does the *chest wall* protect some of the vital organs of the body. Also called *thoracic wall*, *chest wall* is one of the oldest metaphors, and it denotes a complex system that provides rigid protection to the vital organs such as the heart, lungs, and liver, stability to arm and shoulder movement, and flexibility to aid in the functional process of respiration. The same rigidity that a brick wall, or any other material for that matter, has is depicted metaphorically as belonging to the chest.

The *rotator cuff* is defined as *a supporting and strengthening structure of the shoulder joint that is made up of part of its capsule blended with tendons of the subscapularis, infraspinatus, supraspinatus, and teres minor muscles as they pass to the capsule or across it to insert on the humerus – called also musculotendinous cuff*[1]. *Cuff*, referring to a circular band, has its meaning associated with the function of the anatomical area that *rotator cuff* denotes.

The idea of wrapping and circularity can also be expressed by *girdle*. Metaphors containing the word girdle include: *pelvic girdle, shoulder girdle,* or *pectoral girdle*. The

[1] http://www.merriam-webster.com/medical/rotator%20cuff

shoulder girdle is the bony structure that surrounds the shoulder area, and the *pelvic girdle* is the bony structure surrounding the hips, which are collectively called *limb girdle*.

The Middle French origin *plateau* describes a land area with a relatively level surface raised above adjacent land. The tibia, one of the strongest and largest bones in the human body, is a long bone composed of a diaphysis, the midsection which is also called shaft, and two epiphyses, namely the rounded extremities of the bone. However, its proximal end, which is part of the knee joint, has a flattened area which is similar to a plateau, thus the metaphor *tibial plateau*.

Erosion is the gradual destruction of something by natural forces (water, wind, ice). While it is mainly connected with soil or rock erosion, the analogy of the hardness of bone led to the metaphor *bony erosion*. According to Schett & Gravallese (2012: 656), *bone erosion* is a central feature of rheumatoid arthritis and is associated with disease severity and poor functional outcome. Erosion is the result of excessive local bone resorption and inadequate bone formation, just as in nature different forces shape, model, and alter the look of landscapes.

Debridement is defined as *surgical removal of lacerated, devitalised, or contaminated tissue*[2] and is derived from the term *debris* which denotes the remains of something broken down or destroyed. In orthopaedic terminology, *debridement* mainly refers to the removal of bone fragments resulting from bone destruction.

The metaphorical *humeral head migration* can be simply explained by the fact that the proximal end of the humerus, the bone in the upper arm, becomes dislocated because the muscles and ligaments which hold it in place become torn, in other words, the head of the humerus changes its position because of the lack of sufficient fixation. The common English word *migration*, on the other hand, has a scientific counterpart, namely *luxation*, to denote, in our case, the situation in which the head of the humerus is not completely in the centre of the glenoid cavity.

Anatomical terms	**Processes**	**Objects/ tools/ areas**	**People/ institutions**	**Appearance**	**Verb phrases**
chest wall	antigen retrieval	blinded study	healthcare watchdog	beach chair position	cells mature
fibular head	bony erosion	bone/ soft tissue windows	normal subjects	feathery appearance	interrogate the database
giant cells	circumscribed ossification	ceiling effects		tail-like extensions/ configurations	mimic malignancy
hyperechoic mass	debridement	culture conditions			pellets were digested/ harvested
limb girdle	fatty maturation	discharge milestones			recovery was uneventful

[2] http://www.merriam-webster.com/medical/debridement

rotator cuff	humeral head migration	flow chart			simulate tumour
tibial plateau	implantation	gold standard			subjects were pain free
stem cell	incubation	hinged knee brace			undergo biopsy/ surgical resection/ therapy/ hypertrophy/ maturation/ chondrogenesis/ apoptosis
	recovery pathways	lateral bridge			
		mainstay of investigation			
		surgical log			
		threshold			
		tibial cortex hinge			

Table 4. Metaphors encountered in the articles

A frequently encountered metaphorical expression is *implant*, with its derivate *implantation* to illustrate the process of placing (something) in a person's body by means of surgery, in other words, planting securely. Etymologically, the word has its root in the late Middle English: from late Latin *implantare*, meaning *engraft*, which in turn was derived from the Latin *in-* (*into*) and the root *-plantare* (*to plant*). The term *implantation* encountered in the corpus of articles included in this study refers to the process of insertion. *Implant* acts both as a verb and as a noun.

While it can be understood by any lay reader, the case of *ceiling effect* is rather peculiar. *Ceiling effect* may refer to the level at which an independent variable no longer has an effect on a dependent variable or to the level above which variance in an independent variable is no longer measured or estimated. In other words, the metaphor expresses the highest level that can be reached, namely the ceiling. It has the antonym of *floor effect* to denote very little variance, that is, the lowest level, the floor.

Gold standard is a term borrowed from economic sciences referring to a monetary system in which the standard economic unit of account is based on a fixed quantity of gold. In medicine, *gold standard* means diagnosing a disease process, or the criteria by which scientific evidence is evaluated, while in statistics it may refer to the best available test under certain conditions. However, its ambiguity stems from the fact that in economics the meaning of *gold* is that of a *possible standard* and it does not imply *best*, and as such, meaning should be deduced from the context in which it appears. One of the two contexts in which I encountered *gold standard* is "magnetic resonance imaging (MRI) has been the gold standard for spinal imaging". What is interesting about the use of the phrase, however, is the fact that one of the two articles places it between quotation marks.

With *log* referring to the full nautical record of a ship's voyage, a *surgical log* will denote a record of a surgeon's surgical experience. Most surgeons have their own method by

which they accomplish this often tedious task (notecards, notebook, record sheets, etc.) but due to the availability of computers in our everyday life, such logs are now digital and stored on computers, with different computer software which facilitates both the input as well as the retrieval of data.

One of the most interesting metaphors that I encountered while processing the medical articles is *healthcare watchdog*. This phrase appears in the following context "the National Institute and Clinical Excellence (NICE), the UK's healthcare watchdog" where the particular institute is viewed as a *watchdog* to guard and control. Thus the institute becomes the organisation that makes sure that nothing in the healthcare systems goes wrong.

The metaphorical *beach chair position* literally means that the patient is positioned as if lying on a beach chair, more precisely the patient is initially placed in the supine position and the buttocks and greater trochanter are placed at the main break in the operating table. Such a position has numerous advantages because no additional equipment is required, a standard operating room table can easily be adjusted to the beach chair position. As far as the surgeon is concerned, (s)he has excellent visualisation of the anterior, inferior, and superior glenohumeral structures as well as the subacromial space and it is also the best position for arthroplasty cases.

As far as the metaphorical verb phrases encountered in the articles, I will chose to describe *interrogate the database*, *mimic malignancy*, *simulate tumour*, and some of the phrases using the verb *undergo*.

The verb *interrogate* means to question formally and systematically and to give or send out a signal in order to trigger an appropriate response. The same meaning is conveyed by the metaphorical *interrogate the database*, which is most frequently rendered by phrases such as *search*, *investigate*, or *retrieve from the files/ database/ records* of a department in order to identify cases to be included in a particular research.

Appearing in the same article, both *mimic malignancy* and *simulate tumour* have somewhat similar meanings. The verbs *mimic* and *simulate* express the idea of copying and imitating behaviour, appearance, or effect with the intent of deceiving. In medical terminology the two verbs will mean producing a similar effect, and producing a symptomatic resemblance, respectively. The sense that is transmitted by two metaphors is that of resemblance of benign conditions to some type of tumour.

The verb *undergo* with the subject *cells* appears in the same article accompanied by the objects *chondrogenesis*, *apoptosis*, and *hypertrophy*. Basically, the verb means *endure* or *go through*. In the metaphorical phrases the cells are subjected to cartilage formation, self-destruction of cells, and excessive development, respectively. Furthermore, the same article mentions the fact that *chondrocytes undergo maturation* which will simply mean that cells become mature.

Obviously, the meaning of the great majority of the metaphorical phrases that the present research identified in the ten articles in the field of orthopaedics can easily be implied and understood in context. What this article aimed to emphasise is the fact that metaphors are pervasive in both the thought and discourse of physicians and researchers because such linguistic tools facilitate communication and may even give coherence to the distinctive events of illness (Reisfield & Wilson 2004: 4026). They are used in medical language in order

to communicate meaning in the best possible way. Thus, by describing unknown knowledge by means of the known, communication is greatly facilitated (Štambuk 1998: 378).

References

Aristotle (2004), *Rhetoric*, Mineola, New York: Dover Publications

Lakoff, G., Johnson, M. (1980), *Metaphors We Live by*, Chicago/ London: The University of Chicago Press

Maier, Barbara, Shibles, Warren A. (2011), *The Philosophy and Practice of Medicine and Bioethics: A Naturalistic-Humanistic Approach*, Dordrecht/ Heidelberg/ London/ New York: Springer

Reisfield, Gary M., Wilson, George R. (2004), "Use of Metaphor in the Discourse on Cancer" in J Clin Oncol. Oct 1; 22(19):4024-7

Salager-Meyer, Françoise (1990), "Metaphors in Medical English Prose: A Comparative Study with French and Spanish" in *English for Specific Purposes*, Vol. 9, p. 145-159

Sarukkai, Sundar (2001), "Translation and Science" in *Meta: journal des traducteurs/ Meta: Translators' Journal*, vol. 46, no. 4, p. 646-663

Schett, Georg & Gravallese, Ellen (2012), "Bone erosion in rheumatoid arthritis: mechanisms, diagnosis and treatment" in Nat Rev Rheumatol. November; 8(11): 656-664

Štambuk, Anuška (1998), "Metaphor in Scientific Communication" in *Meta: journal des traducteurs/ Meta: Translators' Journal*, 43, no. 3, p. 373-379

van Rijn-van Tongeren, Geraldine W. (1997), *Metaphors in Medical Texts*, Amsterdam/ Atlanta: Rodopi

Wolosky, Shira (2003), "The Need of Being Versed: Robert Frost and the Limits of Rhetoric" in Bloom, Harold (ed.) *Robert Frost* (p. 87-108), Broomall: Chelsea House Publishers

VITA CONSTANTINI

Cristina Veronica Andreescu, Assist. Prof., PhD and Roxana Corina Sfetea, Prof., PhD, "Carol Davila" University of Medicine and Pharmacy, Bucharest

Abstract: The beginning of the fourth century is the period of a maximum influence of the great historian of the Church, called the "father of the Ecclesiastical History", Eusebius of Caesarea. Life of Constantine, commonly called after the Latin translation Vita Constantini or De vita Constantini, is more than a simple statement of the facts of life and the emperor, moving towards a panegyric, a eulogy of Constantine the Great offered by Eusebius. A fact worthy of being highlighted is related to the choice of the information presented about the Christian emperor, Eusebius avoiding to enumerate all the victories, deeds or laws of Constantine and focusing only on those facts that were well pleasing in the eyes of God.

Keywords: history, panegyric, emperor, Church, faith.

Constantin cel Mare este primul împărat roman care devine creştin şi care, mai mult decât atât, încheie ultima mare persecuţie anticreştină, proclamând libertatea cultelor şi favorizând creştinismul. În ceea ce priveşte viaţa lui Constantin cel Mare sursele nu sunt foarte numeroase, amintim doar *Res gestae* a lui Ammianus Marceinus, istoricii Aurelius Victor şi Eutropius (mijlocul secolului al IV-lea) şi Epitome de Caesaribus (sfârşitul secolului al IV-lea).

O sursă extrem de valoroasă este cea a întemeietorului istoriografiei ecleziastice, episcopul Eusebius de Cesareea, care publică la puţin după moartea împăratului, spre 340, lucrarea *Vita Constantini*. Iniţial, opera a fost subiectul mai multor controverse, autorul fiind acuzat de invenţii iar lucrarea că ar fi un fals. În cele din urmă, s-a arătat că *Vita Constantini* nu reprezintă un fals, iar opera alături de *Istoria bisericească* a lui Eusebius şi tratatul lui Lactanţiu *Despre moartea persecutorilor* oferă informaţii viabile asupra vieţii marelui împărat.

Renumele lui Constantin se datorează într-o măsură succeselor militare şi reformelor (care sunt, de fapt, o continuare şi o completare a schimbărilor efectuate de Diocleţian), dar mult mai mult este asociat cu atitudinea sa faţă de creştinism. Ajutorul oferit de împăratul Constantin a făcut posibilă transformarea creştinismului din religie persecutată în religie dominantă şi favorizată de însăşi conducătorul statului.

Trecerea la creştinism a lui Constantin poate fi explicată printr-un cumul de factori: influenţa mamei, înrâurirea produsă de viziunea crucii, influenţa politică, crearea unei unităţi care să-i consolideze cât mai bine puterea.

Tatăl lui Constantin, Constantius Chlorus, abordase o politică de toleranţă faţă de creştini, pe care nu-i persecutase, pe parcursul domniei sale, până în 306. Această toleranţă a avut două cauze: moderaţia conducătorului (Chlorus fiind un personaj înclinat spre pace) şi slăbirea creştinismului în diocezele occidentale ale Imperiului.

Nu trebuie uitată influenţa mamei, cea care l-a sprijinit şi care, în spiritul religiei creştine, a călătorit în Palestina, unde s-a îngrijit de unele construcţii la locurile sfinte, în

primul rând la Ierusalim. Mama sa, în urma unui miracol, descoperă şi Adevărata Cruce care, ulterior a fost lăsată în incinta complexului de biserici construit de Constantin pentru a marca locul calvarului şi al Mântuirii. Mai târziu, împăratul Theodosie va ridica pe Golgota o cruce de aur, fapt care va contribui la sporirea prestigiului acestei relicve. Capturarea Ierusalimului de către perşi, la începutul secolului al VII-lea, şi recuperarea, apoi, de către împăratul Heraclios, a Crucii Sfinte au fost evenimente care au contribuit la sporirea popularităţii acestei relicve. Semnificând victoria lui Hristos asupra morţii, crucea a devenit un simbol al biruinţei, însuşit de împăraţii bizantini, ca şi de monarhii occidentali. După cum nota Georges Duby, "gestul de a comanda orfevrierilor cruci de aur şi a le dărui Bisericilor a fost multă vreme apanajul împăraţilor şi al regilor. Acest monopol se va dispersa treptat, la fel ca şi alte drepturi regale, aşa încât, în cursul secolului al XI-lea, portul crucii se răspândeşte şi în popor, participanţii la Cruciada I având toţi acest însemn."[1]

După ce rămâne singur împărat, Constantin se preocupă de menţinerea integrităţii şi unităţii Imperiului. Pentru a putea realiza această unitate, el este convins că singura soluţie o reprezintă o religie unică, pusă în slujba statului. De aceea, anulează toate dispoziţiile lui Licinius împotriva creştinilor, creând un spaţiu favorabil acestei religii şi în Orient, nu numai în partea occidentală a Imperiului. Un pas deosebit de important pe care îl face Constantin este de a prelua conducerea supremă a treburilor bisericeşti, urmărind şi în domeniul religios aceeaşi conducere unică pe care o realizase pe tărâmul politic.

Hotărârile (*canones*) de la Sinodul de la Niceea capătă putere de lege şi sunt aduse la cunoştinţă în toate provinciile Imperiului roman. Astfel, se confirmă integrarea bisericii în aparatul de stat. Activitatea politică a împăratului era nedespărţită de cea religioasă. Ca imperator roman, el rămâne legislator şi comandant suprem al armatei; ca basileu, el este – asemenea monarhilor orientali – autocrat; iar în calitatea sa de şef al unui imperiu creştin, el este reprezentantul lui Dumnezeu, *isapostolos* (titlu dat lui Constantin în urma Conciliului de la Niceea), adică, egal în rang cu apostolii. În conformitate, orice jignire adusă împăratului era considerată sacrilegiu, iar răzvrătirea împotriva autorităţii era pedepsită cu excomunicarea. Barnea considera această etapă caracterizată prin recunoaşterea împăratului ca şef suprem al bisericii drept deschiderea căii cezaropapismului bizantin, cu expresia cea mai puternică în secolul al VI-lea, sub Iustinian.

Începutul secolului al IV-lea este perioada de maximă influenţă a marelui istoric al Bisericii, supranumit "părintele istoriei ecleziastice", Eusebiu de Cezareea. De-a lungul vieţii, a scris numeroase lucrări şi in alte domenii, fiind cunoscut şi ca exeget, teolog, apologet şi polemist. Din operele sale, se poate deduce o înclinare deosebită spre cultură, spre erudiţie, distinsă prin o cunoaştere profundă a Scripturii, a istoriei, literaturii antice sau a filosofiei. Lucrările sale sunt importante prin marea masă de informaţii culese din arhive, în bună parte azi dispărute. De aceea, Eusebiu contează azi mai cu seamă ca istoric. Dintre opere, se remarcă scrierile biblice şi exegetice (*Întrebări şi răspunsuri în Evanghelii, Onomasticonul*), scrierile apologetice (*Introducere elementară generală la Evanghelie, Preparatio evangelica, Theophania*), scrierile dogmatice (*Apărarea lui Origen, Contra lui Marcel episcop de Ancira*), discursurile şi predicile (*Discursul festiv la aniversarea a 30 de ani de domnie a*

[1] Georges Duby, *Vremea catedralelor. Arta şi societatea, 980–1420*, ediţia a II-a, revăzută, traducere de Marina Rădulescu, Bucureşti, 1998, p. 118

împăratului Constantin (Tricennalia)), scrisorile şi scrierile istorice (*Cronica, Istoria bisericească*).

Anul naşterii nu se cunoaşte, probabil se poate fixa în intervalul 260-264, iar locul naşterii trebuie să fi fost Cezareea Palestinei. Eusebiu a fost botezat la Cezareea şi tot aici a primit primele îndrumări religioase, iar Credo (simbolul), pe care mai târziu îl va prezenta Sinodului I ecumenic de la Niceea, l-a învăţat aici. Eusebiu a fost hirotonit preot aici de episcopul Agapius al Cezareei. După Sinodul I ecumenic de la Niceea activitatea lui Eusebius devine mai intensă, din această perioadă datând şi lucrările mai importante: *Viaţa lui Constantin, Discursul festiv la 30 de ani de domnie (Tricennalia)* şi *Discursul rostit cu prilejul sfinţirii Bisericii Sfîntului Mormînt de la Ierusalim*. Aceasta este perioada în care Eusebiu devine unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori şi prieteni ai împăratului Constantin, căruia îi influenţează adesea politica religioasă.

"[…] Eusebiu s-a bucurat de o deosebită trecere pe lângă împăratul Constantin. Ca unul care cunoscuse perioada cruntă a persecuţiilor şi daunele imense aduse Bisericii, Eusebiu vedea în Constantin pe omul providenţial, ajuns să reglementeze raporturile dintre Stat şi Biserică. Constantin era, în concepţia lui Eusebiu, trimisul Providenţei divine, întruparea calităţilor de conducător ideal. De aceea, el s-a pus cu totul în serviciul lui Constantin, sprijinind acţiunile acestuia în favoarea Bisericii, scriind lucrări menite să-i glorifice faptele în toate domeniile. Eusebiu a devenit un fel de scriitor de curte al lui Constantin. Glorificarea lui Constantin este făcută mai cu seamă în *Vita Constantini* şi *Laus Constantini (Tricennalia),* unde acesta apare ca alesul lui Dumnezeu şi împăratul ideal."[2]

Viaţa lui Constantin, denumită în mod curent după traducerea din latină *Vita Constantini* sau *De vita Constantini,* este mai mult decât o simplă expunere a vieţii şi faptelor împăratului, ci se îndreaptă către un panegiric, un elogiu al lui Eusebiu adus lui Constantin cel Mare, în care autorul vedea întruchiparea trimisului lui Dumnezeu pe pământ pentru a putea elibera Biserica de persecuţii. În viziunea lui Eusebiu, Constantin întrupează fericit toate idealurile creştine la care au aspirat toţi credincioşii, de la înalţii prelaţi până la umilii supuşi, cu toţii zdruncinaţi de perioada de frământări religioase.

Titlul deosebit pe care i-l acorda împăratului se regăseşte încă de la sumarul capitolelor, unde Constantin este numit "fericit împărat", iar viaţa lui este "plăcută lui Dumnezeu". Şi mama sa şi-a petrecut viaţa într-un mod "plăcut lui Dumnezeu": "Aşa s-a sfârşit maica împăratului, fiinţă vrednică de necurmata noastră aducere-aminte, atât pentru faptele ei plăcute lui Dumnezeu, cât şi datorită mlădiţei celei fără de pereche şi minunate căreia-i dădu-se ea viaţă." (p.134)

Lucrarea lui Eusebiu este formată din patru părţi. Prima parte începe cu o introducere, în care este prezentat scopul lucrării, apar după aceea, amănunte legate de domnia tatălui lui Constantin, Constantinus Chlorus şi amănunte despre tinereţea lui Constantin, până când preia puterea imperială. Se aminteşte şi de victoria împotriva lui Maxenţiu, pe care a obţinut-o cu ajutorul crucii, care i s-a arătat pe cer şi care a avut un rol hotărâtor în convertirea sa. "Malurile apei fuseseră unite chiar (din porunca lui) Maxenţiu cu un pod de vase bine întocmit, care însă - în ciuda speranţelor lui de a-l putea nimici acolo pe (împăratul cel) plăcut

[2] Eusebiu de Cezareea, *Viaţa lui Constantin cel Mare,* Studiu introductiv de Prof. dr. Emilian Popescu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune ortodoxe Române, Bucureşti, 1991, p.11

lui Dumnezeu - avea să se prefacă în unealtă a propriei sale pierzări." (p.75) "Unde se arăta semnul acela, acolo o luau şi duşmanii la fugă, urmăriţi de învingători. Luând împăratul aminte la aceasta, pe oriunde se întâmpla să-şi vadă oastea ajunsă la strâmtoare, a poruncit ca biruitorul şi mântuitorul însemn să fie purtat într-acolo în chipul leacului aducător de izbândă; iar biruinţa nu se lăsa aşteptată, căci voia lui Dumnezeu îi oţelea şi-i învigora pe cei ce luptau (de partea lui), redându-le tăria." (p. 90)

După zece ani de domnie, Constantin se îndreaptă politic către orient, unde Galeriu, Maximin Daia şi Liciniu persecută pe creştini.

Cartea a doua prezintă războaiele dintre Constantin şi Liciniu, cu victoria lui Constantin, ajutat de Dumnezeu. În urma victoriei, dă numeroase decrete în favoarea creştinilor.

Cartea a treia pune faţă în faţă pe împăratul creştin Constantin (ajutat de crucea sfântă) şi pe ceilalţi împăraţi persecutori. Este redat episodul sinodului de la Niceea din 325 şi opera de construcţie de lăcaşuri de cult, începută de Constantin şi de mama sa.

Cartea a patra relatează fapte ale lui Constantin în folosul statului, nelăsând deoparte latura credincioasă a împăratului, care îşi petrece timpul în rugăciuni. "Şi cum se ţinea departe de tot ce i-ar fi putut face viaţa uşoară şi plăcută, se călea în posturi, trupul strunindu-şi-1; iar acum se străduia să-L înduplece pe Dumnezeu prin rugăminţi stăruitoare să Se milostivească de el, să-i vină în ajutor - (dar) şi să împlinească ce-Şi va fi pus El în gând să facă." (p.93) "Oricât de necrezut ar părea, iată, aşa a ajuns împăratul învăţătorul de viaţă religioasă al oştii sale, înălţând cu ea rugăciuni pline de fervoare şi inspirate, potrivite dumnezeieştilor predanii, adică înălţându-şi braţele spre cer, iar privirile cugetului şi mai sus, spre împăratul cel mai presus de ceruri, chemându-L în rugăciunile sale drept dătătorul său de biruinţă, Mântuitorul, Strajă şi ajutorul Său." (p. 199)

Cuvântul lui Dumnezeu şi opţiunea pentru creştinism ale împăratului sunt exemplificate de Eusebiu prin parabole şi întrebări retorice, toate cu o finalitate previzibilă: crearea unui model monarhic, principe credincios şi dornic de a-şi acumula nu bogăţii pământeşti, ci cele nestricate de vreme, în cer. "Mai mult decât atât. Lucrurile acelea atât de râvnite de lume - vreau să spun: aurul şi argintul şi pietrele (preţioase), a căror frumuseţe pe noi ne uimeşte - el nu le ţine drept mai mult decât nişte pietre de rând, sau decât o materie oarecare, fără valoare (adică tocmai ce sunt ele, în realitate), de nici un ajutor în lupta noastră cu năvala răului. Într-adevăr, ne pot ele vindeca de boală?" (p. 187) "Aceasta este, de fapt, raţiunea şi cauza deosebirilor legate de nobleţea şi de puterea făpturilor. Cine va vrea să ia aminte cum trebuie, găsi-vă în ele prilej de întărire şi de binecuvântare mare; dar proştii, nemulţumitorii, pentru semeţia lor îşi vor atrage cuvenita pedeapsă." (p. 258)

Ultimii ani de viaţă şi de domnie sunt prezentaţi în sfinţirea Bisericii Sfântului Mormânt şi aniversarea a 30 de ani de domnie. Apar informaţii legate de cei trei fii ai împăratului, crescuţi în frica lui Dumnezeu şi, în final cinstirea după moarte, remarcându-se faptul că el a fost cel mai credincios dintre toţi împăraţii romani. "Împăratul, care se vedea moştenit - după chipul treimic - de trei fii plăcuţi lui Dumnezeu, şi care, din decadă în decadă, îi ridicase la marea cinste a împărtăşirii domniei, a socotit această a treizecea aniversare a sa drept foarte potrivită spre a-şi arăta recunoştinţa înaintea împăratului tuturor. În acest scop a hotărât el tot pentru atunci şi data sfinţirii locaşului înălţat de el cu atâta râvnă şi dragoste de frumos la sfântul mormânt din Ierusalim." (p. 165)

Scopul lucrării, aşa cum se menţionează în lunga introducere făcută de Eusebiu este de a reprezenta o glorificare a împăratului. Autorul speră ca prin expunerea drumului lui Constantin, drum presărat cu fapte plăcute lui Dumnezeu şi trasat de geniul său, să poată compune un portret pe măsura vredniciei împăratului, mai ales că a avut privilegiul de a-l cunoaşte şi de a fi parte la binefacerile sale.

"Faptul acesta 1-a învederat - prin limpezi judecăţi vădite – Dumnezeu însuşi, Cel proslăvit de Constantin, fiind necurmat alături de el atât la începutul cât şi în cursul şi la sfârşitul domniei lui, şi făcând din el un învăţător priceput în a ne da nouă, muritorilor, o pildă de credinţă în Dumnezeu, într-adevăr, dintre toţi stăpânitorii care vor fi existat cândva şi al căror nume ne va fi ajuns la auz, numai pe acesta l-a făcut El aidoma unui măreţ luminător ceresc şi unui vestitor cu răsunător glas al neînşelătoarei credinţe; numai lui i-a învederat Dumnezeu - prin mulţimea bunătăţilor cu care l-a înzestrat – chezăşia credinţei dovedite." (p. 62)

Un fapt vrednic de a fi subliniat este legat de alegerea materialului informaţional despre împăratul creştin, Eusebiu de Cezareea evitând a înşira toate biruinţele, toate faptele sau toate legile lui Constantin şi oprindu-se doar asupra acelor fapte de bine care au fost plăcute lui Dumnezeu. "De aceea socot că ar fi foarte de folos (şi chiar de trebuinţă) să alcătuiesc această scriere închinată geniului unui împărat şi totodată unor fapte plăcute lui Dumnezeu, împăratului celui mai presus de toate." (p. 63) "Or, stilul istorisirii mele - chiar de s-ar întâmpla să aibă de suferit din comparaţia cu măreţia subiectului însuşi – va avea oricum de câştigat în strălucire, chiar numai din simpla înşirare a unor fapte de merit; pe de altă parte, consemnarea unor istorisiri atât de plăcute lui Dumnezeu de bună seamă că nu va rămâne fără ecou, ci, dimpotrivă, tuturor celor cu o bună aşezare sufletească le va prilejui o lectură cât se poate de folositoare." (pp. 63-64) "Rostul străduinţelor ce-mi stau înainte este să povestesc şi să trec în scris numai lucrurile care ţin de acel fel de viaţă ce îi este plăcut lui Dumnezeu." (p. 64) "Cu sprijinul Duhului lui Dumnezeu, buna lui zestre sufletească 1-a ajutat să scape de acolo şi să aleagă calea credinţei şi a vieţii celei plăcute lui Dumnezeu, mai ales că şi bunul zel al părintelui său fusese pentru copil un îndemn să urmeze binele. Doar şi Constanţiu, părintele său – întrucât cuvine-se ca, venind vremea, să împrospătăm şi amintirea lui - a fost unul dintre cei mai de seamă împăraţi ai timpului nostru. Iată de ce se şi cade să şedem puţin de vorbă despre lucrurile care de la părinte venite, i-au înfrumuseţat fiului zestrea." (p. 65)

Figura lui Constantin cel Mare a fost una deosebit de complexă, un amestec de valori politice şi religioase surprinse remarcabil de către Eusebiu de Cezareea. Moştenirea culturală a acestui mare imperator este impresionantă, iar pe tărâmul religios atribuţiile pe care trebuiau să le preia urmaşii lui Constantin cel Mare vizau combaterea ereziilor şi a invaziilor barbare, tocmai pentru a nu ştirbi din măreţia Imperiului şi a păstra integritatea creştină. "Dintre toţi împăraţii Romei, Constantin a fost singurul care L-a proslăvit pe Dumnezeu, împăratul a toate, cu o atât de mare dăruire; el singur a mărturisit şi a răspândit făţiş, tuturor, învăţătura lui Hristos; el singur a proslăvit Biserica Lui, aşa cum nimeni nu mai făcuse vreodată; el şi numai el a spulberat rătăcita credinţă cea în mulţi zei, (stârpind-o) cu totul. El a desfiinţat toate formele de idolatrie, şi a fost singurul învrednicit atât în timpul vieţii cât şi după moarte cu asemenea dovezi de preţuire cum nu i-au fost date niciodată nici unui elin, nici unui barbar, ba chiar nici măcar vreunuia dintre romanii cei mai de seamă; asemenea om nu s-a mai pomenit din adâncurile vremilor." (p. 178)

Bibliografie:

Barnea, Ion, Iliescu, Octavian, *Constantin cel Mare*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982

Diehl, Charles, *Istoria Imperiului Bizantin*, Editura Scorilo, Craiova, 1999

Duby, Georges, *Vremea catedralelor. Arta şi societatea, 980–1420*, ediţia a II-a, revăzută, traducere de Marina Rădulescu, Bucureşti, 1998

Eusebiu de Cezareea, *Viaţa lui Constantin cel Mare*, Studiu introductiv de Prof. dr. Emilian Popescu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune ortodoxe Române, Bucureşti, 1991

Lemerle, Paul, *Istoria Bizanţului*, Editura Universitas, Bucureşti, 1998

Mazilu, Dan Horia, *Recitind literatura română veche*, volumul I, Editura Universităţii Bucureşti, Bucureşti, 1994

THE POETICS OF NAMES IN THE WORKS OF IOAN ALEXANDRU

Valerica Draica, Assist. Prof., PhD, University of Oradea

Abstract: The introduction will make a short excursion into history theme from Marcus Fabius Quintilian Quintilianus or (n. 35 - d. 100) was a Roman rhetorician and educator, one of the famous Latin orators and writers in the current studies.The study will address the significance of the poet in question pseudonym, then continued with major names to be present in poetic creation of John Alexander.
Name, are not elected, not incidentally, belong poet and folk heroes, mention Avram Iancu, Brâncoveanu and his sons, George Şincai, Mary of Egypt, John Wallachian, Maria Brancovan, Nicodemus of Tismana, James Tudor Vladimirescu, Neagoe, Negru Voda, Job, Master Manole, Cap Popa, Mircea the Elder, Michael the Brave, Bogdan, Horia Craiul, Simion Bărnuţiu Jeremiah Wallachian, Vasile Lucaciu, Eminescu… Another lot of words emanating from religious and biblical having an excessive emotionality, and a special semantic expressiveness. There are words that are organized in a highly metaphorical poetic language, even if we are not dealing with metaphors themselves.
Here are just a few such words, which are themselves religious poetic values, metaphorical and metaphorical: altar appears to mean ideal, belief, divination.

Keywords: John, Alexander, Avram Iancu, Bogdan, Horea, poetic language, sanctuary, ideal, faith, divine.

Ioan Alexandru este un tradiţionalist cu accente moderniste. Asemenea altor poeţi, care au scris înaintea lui, el posedă şi cultivă anumite aspecte particularizante, între care nu lipsesc pitorescul local, lexical inclusiv, teme şi motive ale folclorului regional, specificări de natură geografică, sentimentul de durere istorică, tratarea la modul bizantin a decorativului religios, iar stările exprimate nu sunt umilinţa şi extazul, ci reculegerea stăpânită, tinzând spre o luminozitate duminicală… Creaţia sa conţine elemente religioase, religiozitatea poetului fiind în plină descoperire, elementele depistabile de acest fel ţinând mai ales de tehnică, adevăratul topos în care se mişcă poetul fiind un sat de minuni, o lume rurală de care este legat prin toate fibrele fiinţei sale.

Numele său real, a fost Ion Sandor. Tânărul creştin s-a născut în ziua de 25 decembrie 1941, ziua naşterii poetului coincide cu sărbătorirea naşterii Mântuitorului nostru, Iisus Hristos.

Încă de la poetul latin Marcus Fabius Quintilianus - Quintilian (n. 35 - d. 100), fost retor și pedagog roman, preocuparea pentru alegerea numelui de scriitor a fost prezentă. Aşa că **Ioan Alexandru,** credem că a fost ales ca nume de scriitor după apostolul *Ioan,* din Biblie: **Ioan Botezătorul** (…Ioan, fiul lui Zaharia) este una dintre figurile centrale ale creştinismului şi islamului, predicator şi botezător pe malurile râului Iordan, înainte-mergătorul, vestitorul şi botezătorul lui Iisus; este numit de Iisus „cel mai mare dintre cei născuţi dintre femei”, iar Biserica Creştină îl cinsteşte ca pe cel mai mare dintre sfinţi (având nu mai puţin de 3 sărbători dedicate lui)[1], iar Alexandru - **Alexandru cel**

[1] cf. Wikipedia

Mare (în greacă, Μέγας Αλέξανδρος, Megas Alexandros, n. 20 iulie 356 î.Hr. – m. 10 iunie 323 î.Hr.), cunoscut şi sub numele de **Alexandru Macedon**, **Alexandru al III-lea al Macedoniei** sau **Alexandros III Philippou Makedonon**, rege al Macedoniei (336 î.Hr.-323 î.Hr.), a fost unul dintre primii mari strategi şi conducători militari din istorie, cuceririle sale spectaculoase făcându-i pe macedoneni stăpânii Orientului Apropiat. La moartea sa, la vârsta de 32 de ani, Alexandru era stăpânul celui mai mare imperiu cucerit vreodată, el a contribuit substanţial la răspândirea **civilizaţiei** elenistice în întreaga lume.[2]

Aşadar, de la Ioan, personajul biblic, şi de la Alexandru, stăpânul unui imperiu, a rămas în poezia românească acest pseudonim literar, Ioan Alexandru, poetul care n-a putut teoretiza limpede şi concis crezul său, darurile inimii sale, din cauza vicisitudinilor timpurilor în care a trăit. El s-a exprimat, cel mai adesea, eufemistic, mai mult sugerând decât enunţând ideile şi concepţiile sale creştin-ortodoxe despre viaţă, poezie şi poet. A mizat imens, pe buna credinţă şi inteligenţa publicului său care are meritul şi poate fi lăudat pentru că l-a înţeles în toată profunzimea gândirii sale.

Argumentele în favoarea afirmaţiei noastre sunt următoarele: lirica lui Ioan Alexandru este o expresie tipică a sufletului rural, a lunii satului văzut ca centru al universului, cadrul experienţelor sale existenţiale şi prag al credinţei. Sufletul satului îl modelează şi-l inspiră, el însuşi fiind urmaş de cântăreţi dieci în stranele bisericilor ardelene, care a fost învăţat, de mic, să-ngenuncheze:

„Că-ngenunchez frenetic, în faţa orişicui
Şi-s pregătit de jertfă în fiecare clipă,
Că nu mă tem de-acum de spada nimănui
Şi fiece idee a mea e cu aripă.”
(Autoportret).[3]

Apar în poezia lui Ioan Alexandru diferite nume, care nu sunt alese, deloc întâmplător. Eroii poetului aparţin creaţiei populare şi istoriei noastre milenare, în acest sens îi amintim pe: Avram Iancu, Constantin Brâncoveanu şi fiii săi, Gheorghe Şincai, Maria Egipteanca, Ioan Valahul, Maria Brâncoveanu, Nicodim de la Tismana, Iacob, Tudor Vladimirescu, Neagoe Basarab, Negru Vodă, Iov, Meşterul Manole, Popa Şapcă, Mircea cel Bătrân, Mihai Viteazul, Bogdan, Horea Craiul, Simion Bărnuţiu, Ieremia Valahul, Vasile Lucaciu, Eminescu, Maria de Mangop, Daniil Sihastru, dar şi locuri cu adânci semnificaţii: Putna, Transilvania, Ţara Românească, Moldova, Maramureşul, Voroneţ, Ieud, Râmeţ, Moisei, Sighet, Izvorul Izei, Alba Iulia, Câmpia Turzii, Potaissa, Napoca, Niculiţel, Tomis, Cotnari... Aceste antroponime şi toponime vin să configureze Patria şi luminile ei, tradiţia, dăinuirea, iubirea, statornicia, lucrarea între divinitate şi frumos, bine şi adevăr, bună înţelegere şi slava lui Dumnezeu, punând în relief tocmai omul dăruit slavei cereşti şi Grădina Maicii Domului, unde fiul lui Dumnezeu a găsit pământ rodnic pentru credinţă. În plus, aceste denominaţii au menirea de a primi şi a reflecta Lumina şi Bucuria, iubirea şi comuniunea între Fiul Omului, Lumina Lunii, şi armonia cosmică şi umană. Sunt, în *Imnele* construite pe aceste calapoade, ceremonializări şi celebrări ale jertfei şi ale înălţării, ale întoarcerii la izvoarele credinţei şi ale rostului vieţii.

[2] cf. Wikipedia
[3] Alexandru, Ioan, *Cum să vă spun,* Bucureşti, Ed.pt.Lit., 1964, p. 23.

De pretutindeni iradiază însă lumina Duhului Sfânt, transfigurarea puterii Cuvântului, vibraţia omului care, de-a lungul existenţei sale, şi-a redescoperit şi redefinit fiinţa şi viaţa.

Alte cuvinte, într-un număr la fel de mare, emană din spaţiul religios şi biblic, având o afectivitate excesivă, dar şi o expresivitate semantică aparte. Aceste cuvinte se organizează, în totalitate, într-un limbaj poetic puternic metaforizat, chiar dacă nu avem de-a face cu metafore propriu-zise. Iată doar câteva astfel de cuvinte, care sunt prin ele însele valori poetice religioase, metaforice şi metaforizante:

- *altar* - apare cu sensul de ideal, credinţă, divinizare, desăvârşire sau perfecţiune;
- *beznă* - este o metaforă a necunoscutului, a nepătrunsului, dar şi a deznădejdii;
- *crinul* - este simbol al purităţii, al nevinovăţiei;
- *clopotul* - este simbolul credinţei, al chemării, al morţii şi vestirii, al rezonanţei interioare şi al sfârşitului, al cerului şi al iubirii, metaforă a zbuciumului, a cuvântului;
- *ceara* - apare ca simbol al morţii, al inconsistenţei, al bolii, al ascetismului, al culorii galbene;
- *cale* - exprimă sensul vieţii, destinul, rostul, tâlcul;
- *cărare* - este simbol al trecerii, al morţii, este destin şi metaforă a trăirilor;
- *ceaţă* - este metaforă a imaginii difuze, estompate a trecutului, a uitării primordialului, ori simbol al tainei;
- *cerul* - este locul dumnezeirii, al zeilor, este divinitatea, simbol al credinţei, al transcendentului, al destinului;
- *crucea* - este simbol al credinţei, al suferinţei, al morţii;
- *cuvântul* - este simbolul vieţii, credinţa, începutului cărţii sfinte, porunca, formula magică, actul magic;
- *edenul* - este folosit ca simbol al frumuseţii absolute;
- *izvorul* şi *fântâna* - sunt metafore ale începutului, ale profunzimii şi necunoscutului, ale regenerării, dar şi morţii;
- *floarea* - este metafora femeii iubite, a podoabei, artei, a sufletului şi gândurilor, este esenţa frumuseţii, vieţii, bucuriei şi tinereţii, este simbolul pasiunii, iubirii şi promisiunii, al gingăşiei şi fragilităţii, al bunătăţii şi purităţii;
- *fagurele* - este simbolul perfecţiunii, al belşugului…

Alţi termeni, prezenţi în număr mare în creaţia poetului, sunt pur biblici şi religioşi:

rugă, rugăciune, împăcare, cimitir, biserică, sfânt, candelă, jertfă, milostiv, psaltire, înviere, răstignire, sacru, Treimea, troiţă, praznic, colindă, priveghi, pelerin, dezlegare, sinaxar, fiu păzitor, prohod, bazilică, împărtăşanie, teofanie, monah, preot, epifanie, evangheliar, târnosire, chiot, înmulţirea pâinilor, har, rai, iad, săptămâna luminată, sâmbăta morţilor, litanie, diavol, cădelniţă...

După părerea noastră, Ioan Alexandru este unul dintre cei mai importanţi poeţi creştini din istoria postbelică a literaturii române. Cu el pare a se fi încheiat, în apoteoza luminii line, a luminii neîncepute, şirul marilor poeţi tradiţionalişti ai Ardealului. Înfruntând, când senin, când viforos, suspiciunile mai vechi sau mai noi, el a urcat Golgota veacului trecut, alternând diatriba profetească a bibliei cu maiestatea sublimă a învierii bizantine, nebun întru Hristos şi neamul lui răstignit la porţile Răsăritului. Sărac cu duhul, în sensul pur al Evangheliei, el a fost, în acest târziu de lume glasul care strigă în pustie, logos-ul apocaliptic al pământului transfigurat. Sau, cum spunea însuşi poetul, într-o conferinţă din 23 noiembrie 1991, la Brăila,

la primul Festival Naţional de poezie creştină, *La început a fost cuvântul***,** titlu care i se potriveşte, însuşi poetului:

„Poeţii nu sunt altceva decât nişte focuri aprinse de nişte oameni în care arde setea de Dumnezeu. Mi-aduc aminte de-acea noapte extraordinară când am scris prima poezie. Fusesem să văd o pictură, anume *Învierea lui Iisus Christos*, de Grunewald. Am stat două zile să mă uit la ea… Am adormit şi toată noaptea a stat asupra sufletului meu nemernic şi păcătos o lumină colosală. O lumină nemaipomenită… Săltam de fericire. Sunt absolut sigur că era lumina Învierii. Am scris în acea noapte, aproape pe cearşaf, poemul *Lumină lină*… Poeţii sunt această mărturie a învierii lui Iisus Christos în istorie şi a prezenţei Duhului Sfânt în viaţa noastră… Când cercetezi viaţa cuiva şi vrei să scrii despre el, trebuie să vezi dacă a fost gata de jertfă. Tot secretul vieţii este să-l găseşti pe om în stare de jertfă. N-aveţi nici o valoare dacă nu sunteţi oameni pregătiţi pentru jertfă… Toţi suntem tentaţi să fugim de pe cruce. Lucrarea noastră e ca, obligatoriu fără să cârtim, să ne luăm crucea…

În Iisus Christos avem un exemplu desăvârşit. De bunăvoie, fără de cârtire şi fără de violenţă, a făcut o lucrare pe placul lui Dumnezeu.”[4]

Din cauza timpului în care a trăit, Ioan Alexandru n-a putut teoretiza limpede şi concis crezul său, darurile inimii sale. El s-a exprimat, cel mai adesea, eufemistic, mai mult sugerând decât enunţând ideile şi concepţiile sale creştin-ortodoxe despre viaţă, despre poezie şi poet. A mizat imens, pe buna credinţă şi inteligenţa publicului său, care a avut meritul şi poate fi lăudat pentru că l-a înţeles, pe poet, în toată profunzimea gândirii sale.

Bibliografie

Alexandru, Ioan (1964), *Cum să vă spun,* Editura pentru Literatură, Bucureşti.
Alexandru, Ioan (1978), *Iubirea de patrie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
Alexandru, Ioan (1982), *Pământ transfigurat*, Editura Minerva, Bucureşti.
Alexandru, Ioan (1993), *Căderea zidurilor Ierihonului* sau *Adevărul despre Revoluţie*, Editura Valea Plopilor, Vălenii de Munte.
… *Cântarea Cântărilo*r (1977), Studiu introductiv de Zoe Dumitrescu - Buşulenga. Traducere din limba ebraică, note şi comentarii de Ioan Alexandru, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti

[4] Ioan Alexandru, *Despre poezia creştină* – prelegere ţinută la Brăila, 23 nov. 1991

CONDITIONS POUR CONSTITUER LES CORPUS DISCURSIFS DE SPECIALITE

Ioana-Crina Coroi, Assist. Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This communication aims to present an approach to discursive, cognitive and linguistic conditions involved in the process of establishing a specialized corpus. The aim of our work is to emphasize that, to constitute a corpus of discursive analysis, is required to take into account the empirical data as well as the theoretical constraints that gives corpus homogeneity and functionality.

Keywords: corpus, discourse, scientific, homogeneity, functionality.

I. Pour une approche sommaire de la linguistique de corpus

Constituer tout corpus signifie faire confiance à une discipline exploratoire, à une discipline dont le caractère pratique ne peut pas être nié ou ignoré. Il s'agit de la linguistique de corpus. En fait, la linguistique de corpus, en tant que discipline développée assez récemment, issue de l'école contextualiste, vise le dépassement des formalismes pour mettre en évidence les mécanismes de la communication que les locuteurs utilisent dans des contextes réels. Ses caractéristiques définitoires l'inscrivent dans la sphère de la linguistique appliquée, ayant des instruments qui puissent la lier à l'informatique et à la terminologie, à la traduction, à l'étude des langues étrangères, à la lexicographie, restant quand même fidèle aux sciences humaines, en dépit de son adaptabilité évidente dans plusieurs domaines de recherche.

Un corpus est forcément constitué tout en respectant des séries de critères établis par les chercheurs, c'est-à-dire des critères de choix plutôt sociolinguistique. La structure de tout corpus marque le dépassement d'un simple texte à analyser, l'orientant vers une analyse plus complexe et plus ordonnée selon des paramètres bien déterminés pour construire, en réalité, un ensemble de textes. Sans doute, les raisons de communication placées à la base des choix des locuteurs renvoient aux productions à caractère pragmatique où l'artificialisation ne puisse pas trouver sa place, puisque les corpus de référence ou d'exploitation doivent soutenir entièrement les besoins des chercheurs.

En 2005, dans la préface du volume qu'il a coordonné, Geoffrey Williams affirmait que « la linguistique de corpus est à la fois une discipline et une méthodologie, il faut donc pouvoir mettre en lumière les aspects techniques » (Williams, 2005 : 17) et c'est justement ce que nous nous proposons de faire dans la partie suivante de notre recherche qui porte sur l'illustration de la constitution des corpus à caractère scientifique.

II. Constitution et exploitation des corpus scientifiques

Les corpus représentent de véritables instruments pour l'investigation de tout discours et pour en extraire les informations et les structures linguistiques qui offrent la validité scientifique d'une certaine démarche. Le chercheur opère avec des corpus pour illustrer ses propos, il ne fait pas une analyse sans appui, mais une investigation concrète et opérationnelle par le biais de laquelle il formule et vérifie la réalisation des hypothèses scientifiques énoncées au début de sa démarche.

Toute une série de questions principales doivent être envisagées pour la constitution des corpus : *l'homogénéité, la représentativité, la généralisation, la fonctionnalité* etc. Les données des corpus doivent être soumises à des conditions concrètes pour répondre à la réalisation des objectifs de la recherche, des conditions qui offrent une image cohérente et articulée sur toute la démarche d'investigation. Ainsi, pour illustrer une partie des conditions nécessaires à la constitution des corpus, nous allons focaliser notre attention sur des corpus scientifiques du domaine forestier. Les échantillons de corpus, des fragments de textes de spécialité, constituent quelques exemples à discuter selon les critères de l'objectivité et de la subjectivité.

En général, le discours scientifique est objectif, ses limites sémantiques étant très bien esquissées. Les productions de discours scientifique sont ancrées dans des réalités vérifiables, les perspectives discursives sur les textes offerts ne présentent pas une pluralité de choix à interpréter, ni les moyens stylistiques qui puissent intervenir dans la bonne réception des messages.

Par exemple, il y a des auteurs d'ouvrages à caractère scientifique qui préfèrent exprimer leurs points de vue dans la préface du livre de spécialité, tout en établissant une sorte de liaison subjective avec l'interlocuteur, une sorte d'invitation à une lecture qui réponde à des conditions concrètement découpées et organisées pour donner de la cohérence discursive. Ce type de préambule, réalisé dans le présent de la communication, crée une implication directe de l'énonciateur subjectif dans la lecture de ses interlocuteurs :

[T1] « Toutes les plantes de cet ouvrage ont quelque chose à nous proposer pour nous aider à apprivoiser la vie. Vous serez étonnés de voir à quel point elles prennent soin de nous. Elles nous montrent la voie, et croyez-moi, elles savent de quoi elles parlent. Depuis si longtemps qu'elles sont sur terre, elles en ont vu des gens se fourvoyer. » (Funiel, 2005 : 8-9)

Ce texte [T1] représente un bon exemple de subjectivité locutoriale, une image de l'intention auctoriale de devenir partie intégrante dans la perspective de ses lecteurs. Le choix des verbes et de leur emploi temporel, la présence des pronoms personnels *nous, vous*, de même que la mobilisation de la fonction conative dans le discours y font témoignage.

Pour la plupart des préfaces des textes scientifiques, les verbes utilisés dans la construction du discours sont intégrés dans la catégorie du passé (le passé composé y est dominant, mais il existe aussi des situations discursives lorsque les temps verbaux sont l'imparfait et le plus que parfait) :

[T2] « L'habitat des espèces est détaillé, comme dans toute flore. Mais chacune, avec d'autres espèces, appartient à des *unités de végétation* bien définies ; nous avons précisé cette appartenance à une communauté végétale particulière en faisant appel à plusieurs systèmes d'analyse du tapis végétal par :

- *formation végétale* (unité définie à partir de la physionomie d'ensemble de la végétation et / ou des espèces dominantes), système le plus simple (pelouses, marais, prairies, lisières forestières, fruticées, forets : chênaies, hêtraies-sapinières …, laies ou coupes forestières, etc.) ;
- *série de végétation*, dans le cas où la plante se rencontre dans presque tous les stades d'évolution conduisant à un climax donné ;
- *alliance phytosociologique* (parfois ordre ou classe) ; on trouvera en annexe 2 le détail de la classification phytosociologique adoptée avec les espèces (décrites dans le

présent tome « montagnes ») caractéristiques ou différentielles, ainsi que les compagnes principales, de chaque unité. (Rameau *et alii*, 1993 : 11)

Ce type de préface, avec des verbes au passé, offre une clé de lecture, un répertoire de conditions de lecture, tout à fait indisponibles pour une certaine catégorie d'utilisateurs qui préfèrent avoir, dès le début, le schéma discursif complet sur la structure de l'ouvrage à parcourir. Il s'agit également d'un bon instrument d'investigation mis à la disposition des chercheurs qui s'attardent sur des concepts, des notions ou des syntagmes de spécialité pour y trouver des réponses à leurs objectifs énoncés. En voici une telle situation discursive :

[T3] « À un *index des noms botaniques* latins et français des espèces décrites, nous avons joint un vocabulaire des termes techniques et scientifiques. Ce dernier pourra paraître un peu développé, mais nous avons pensé qu'il aidera une gamme d'utilisateurs aussi large que possible, forestiers ou non, à tirer le meilleur profit de cet ouvrage ». (Jacamon, 1996 : XII)

Un autre type de situation discursive est présent dans des discours scientifiques préfacés par un autre spécialiste qui offre une perspective globale sur le livre en discussion, fait intéressant à analyser dans la situation où l'on est intéressé à construire un corpus de textes qui illustrent l'intention directe de l'auteur par rapport à son produit discursif. Comme exemple, nous avons découpé un petit échantillon textuel de la présentation réalisée par R. Rol, Directeur de l'Ecole Nationale des Eaux et Forêts, pour le livre de Pierre Cochet :

[T4] « L'auteur a adopté, dans la rédaction de certaines parties de son livre, un style dialogué qui, au premier abord, surprendra peut-être un peu. Il se substitue en quelque sorte au lecteur pour soulever les objections, les discuter et envisager les solutions possibles. Cette forme rend plus personnelle l'étude des techniques à adopter et permettra sans doute au lecteur de mieux saisir l'importance de ses interventions dans les peuplements ». (Cochet, 1997 : 14)

Sans doute, dans [T4] la perspective discursive change et le lecteur ne peut pas savoir si la constitution des produits discursifs - qu'il a sous les yeux - respectent les conditions de constitution réclamées par l'auteur proprement-dit. L'objectivité et la subjectivité dans la réception des informations scientifiques s'appuient alors sur d'autres éléments, tels la présence des définitions, des classifications, des perspectives objectives qui présentent des situations réelles et correctes de point de vue scientifique.

Un corpus de définitions [T5-T7] peut offrir une réponse honnête à la question de la véridicité des informations présentées, du sérieux de l'acte de documentation entreprise par le chercheur :

[T5] « Un ARBRE (sapin, chêne rouvre) est un végétal à tige ligneuse, atteignant, à l'état adulte, une hauteur de 10 mètres, au moins. Si la hauteur atteinte est inférieure à 10 mètres, il s'agit d'un ARBUSTE (noisetier). Lorsque cet arbuste ne possède pas une tige élaguée, c'est-à-dire lorsque sa tige est ramifiée dès sa base, il prend le nom d'ARBRISSEAU (troëne). Les arbrisseaux qui n'atteignent pas une hauteur de 1 mètre sont appelés SOUS-ARBRISSEAUX (myrtille, callune) ». (Cochet, 1997 : 38)

[T6] « […], on groupe souvent sous le nom de MORT-BOIS, les arbustes, arbrisseaux et sous-arbrisseaux qui existent en forêt » (*idem*)

[T7] « […], on appelle ESSENCE FORESTIERE, ou simplement ESSENCE, toute espèce d'arbre susceptible de croître en forêt » (*idem*)

En même temps, dans une catégorie similaire, on peut intégrer les classifications scientifiques, des informations qui se constituent dans des corpus véridiques et réels qui décrivent des situations discursives concrètes et qui les distribuent sur des niveaux perceptibles :

[T8] « Le martelage d'une coupe d'éclaircie comporte trois aspects :

- le choix des arbres dont la suppression va améliorer la composition ou la croissance du peuplement,
- la désignation explicite de ceux-ci de telle manière que l'exploitation porte bien sur eux et sur eux seuls,
- l'estimation en matière puis en argent des tiges qui vont être vendues et abattues, dans le but d'en réaliser la vente au plus juste prix » (Cochet, 1997 : 99)

Le cas de la subjectivité dans le discours scientifique concerne une problématique très intéressante qu'on peut aborder par toute une série d'instruments d'investigation discursive qui, par exemple, appartiennent à la théorie de l'Imaginaire linguistique (IL). N'oublions pas que cette théorie possède un vaste répertoire normatif pour analyser un corpus du type suivant :

[T9] « L'alkékenge est de la famille des solanacées, celle où figure la belladone, plante extrêmement toxique. C'est bien la seule chose délicate qui est liée à la plante, encore que les alcaloïdes que renferme l'alkékenge ne sont pas vraiment dangereux ». (Fuinel, 2005 : 18)

[T10] « Maintenant, la bourrache croît un peu partout mais elle est peu utilisée. Il faut dire que c'est une plante un peu mystérieuse. Sa tige est creuse, elle se développe facilement. Elle a des fleurs bleues absolument merveilleuses mais elle est très désagréable au toucher ». (Fuinel, 2005 : 24)

[T11] « Ce qui caractérise l'hysope c'est son odeur agréable, envoutante, séduisante. Les Hébreux, d'ailleurs l'appellent *ezob,* ce qui se traduit par herbe de bonne odeur, et pourquoi pas, nous suggère la plante *herbe de bonne humeur*. En effet, l'hysope n'est pas une triste. Mais pour les Hébreux, elle était avant tout une plante sacrée et ça ne les incitait pas à rigoler ». (Fuinel, 2005 : 38)

[T12] « Le mélilot, belle plante jaune, égaie le bord des routes et des sentiers dans les campagnes délaissées. Il est toujours bien mis, bon chic, bon genre, mais sans prétention, il est toujours prêt à la discussion, à la rencontre. Il constate malheureusement que les promeneurs passent à côté de lui sans le remarquer. Dommage, il a plein de choses à nous dire ». (Fuinel, 2005 : 61)

[T13] « La sauge porte dans son nom l'excellence de sa qualité médicinale, *salvia* : celle qui sauve. Et la grande considération qu'ont eu toutes les civilisations vis-à-vis de cette plante témoigne des immenses services qu'elle rend à l'humanité » (Fuinel, 2005 : 72)

Les textes qui constituent le corpus présenté [T9-T13] peuvent facilement constituer un bon exemple de corpus propre à une analyse discursive appuyée sur la catégorie des normes subjectives dans la théorie de l'IL. Il est bien évident le fait que l'auteur de ce type de discours scientifique préfère exprimer son opinion en ce qui concerne le référent scientifique, parfois même faisant appel aux figures de style et aux repères historiques et culturels pour

soutenir l'importance et la réalité consacrée de ses produits discursifs. Ce qui démontre également que le locuteur qui opère avec des réalités scientifiques n'est pas seulement un représentant de l'objectivité discursive qui se borne à transmettre des informations à caractère général, mais aussi un représentant de la bonne coopération entre les domaines scientifiques et humanistes.

III. En guise de conclusion

Les exemples de corpus offerts dans notre démarche discursive constituent quelques intentions d'offrir de possibles axes d'investigation du domaine scientifique à partir de différentes conditions de production. Il ne s'agit pas d'un schéma standard qui soit opérationnel dans l'analyse de tout corpus de langue, puisque le choix langagier de celui qui construit un corpus peut changer d'un cas à l'autre, d'un contexte à l'autre. La langue est dynamique, elle se transforme continuellement sous l'impact des réalités discursives extérieures et nous soutenons également les perspectives discursives selon lesquelles : « Ce que l'on nomme vérité à caractère général conservera toujours ce caractère. L'idée restera toujours la même. Seule la forme qu'elle épousera sera différente à cause de, ou plutôt grâce à ce processus continuel de renouvellement de la langue » (Moroșan, 2006 : 377)

La démarche de constitution des corpus doit avoir quelques points de repère qui orientent d'une manière concrète la production discursive pour acquérir de l'homogénéité et de la fonctionnalité dans tout contexte d'analyse approfondie. Il faut explorer des contextes réels, opérer avec des instruments conceptuels adéquats aux disciplines qui coordonnent la recherche, réaliser des structures cohérentes qui puissent valider les objectifs de la recherche. Sans doute, les corpus y jouent un rôle définitoire, ils désignent l'adéquation des instruments d'analyse aux contextes envisagés, ils marquent un certain positionnement des locuteurs par rapport aux champs discursifs soumis à l'analyse.

Les modes d'organisations discursifs et textuels offrent également des conditions appropriées pour la mise en pratique de l'acte de constitution des corpus, ils mettent à la disposition des chercheurs les structures, voire les superstructures, qui déclenchent et valident des phénomènes linguistiques extrêmement intéressants dont la contribution pour le domaine des sciences du langage est définitoire. Tout corpus représente une entité en soi, un mélange représentatif d'éléments discursifs qui puissent transformer radicalement les perspectives focalisées sur les discours. Il s'agit également d'une marque d'originalité des locuteurs ou des chercheurs, d'une façon inédite de faire preuve d'un imaginaire élargi, adapté à différentes situations discursives, généreuses pour toute investigation à caractère pragmatique.

***Note**: Cet article a été financé par le projet « SOCERT. Société de la connaissance, dynamisme par la recherche», n° du contrat POSDRU/159/1.5/S/132406, cofinancé par le Fonds Social Européen, par le Programme Opérationnel Sectoriel pour le Développement des Ressources Humaines 2007-2013. Investir dans les Gens!*

Bibliographie

Charaudeau, P., Maingueneau, D. (coord.), *Dictionnaire d'analyse du discours*, Seuil, Paris, 2002.

Moroșan, N., „Les propriétés du discours scientifique pascalien", in *Le français et les sciences*, Editions Universitaires „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2006.
Rovenţa-Frumuşani, D., *Analiza discursului - ipoteze şi ipostaze*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.
Williams, G. (coord.), *La linguistique de corpus*, Presses Universitaires de Rennes, 2005.

Corpus d'analyse

Cochet, P., *Etude et culture de la forêt. Manuel pratique de gestion forestière*, ENGREF, Nancy, 1977.
Fuinel, G., *La bonne humeur & Les plantes*, Editions Amyris, Bruxelles, 2005.
Jacamon, M., *Guide de dendrologie. Arbres, arbustes, arbrisseaux des forêts françaises*, ENGREF, Nancy, 1996.
Rameau, J.C., Mansion D., Dumé G., Lecointe A., Timbal J., Dupont P., Keller R., *Flore forestière française. Guide écologique illustré*, Institut pour le développement forestier, 1993.

HILARY PUTNAM'S ARGUMENTS AGAINST RELATIVISM

Ștefan Viorel Ghenea, Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract : If someone claims that nothing is simply good, true and beautiful, but it is like that just for one person or from a point of view or another, it will be labeled as relativist. It is clear that our ideas and opinions are dependent on certain circumstances, but does this mean that we cannot find objective criteria for truth, rationality or morality? Most of us under the influence of common sense we tend to respond negatively. However the problem cannot be easily removed when it appears in the philosophical discourse. Currently relativistic philosophers' arguments are directed to the problem of realism and scientific rationality. In this paper I will trace some aspects of philosophical debate about relativism. I will start with an overview of it and by drawing several typologies. The main part of the paper will focus on the arguments made by the American philosopher Hilary Putnam against relativism, on some consequences of these and few critical remarks.

Keywords: Hilary Putnam, relativism, objectivism, skepticism, realism, internalism.

Introducere

Dacă cineva susţine că nimic nu este pur şi simplu bun, adevărat sau frumos, ci este aşa doar pentru cineva sau dintr-un punct sau altul de vedere, acesta va fi catalogat drept relativist. Este clar că ideile şi opiniile noastre sunt dependente de anumite circumstanţe, dar înseamnă oare aceasta că nu mai putem găsi criterii obiective pentru adevăr, raţionalitate sau moralitate? Cei mai mulţi dintre noi, sub influenţa simţului comun suntem tentaţi să răspundem negativ. Totuşi, problema nu poate fi uşor eliminată atunci când apare la nivelul discursului filosofic. Aici nu o mai putem respinge apelând la modul obişnuit de a vedea lucrurile. Relativismul ca şi poziţiile anti-realiste a căpătat o forţă extraordinară în dezbaterile filosofice ale ultimelor decenii, ceea ce nu înseamnă că problema nu poate fi la fel de veche ca filosofia însăşi. Diferenţa este că acum afectează aspecte pe care nu le viza în trecut. În prezent, argumentele filosofilor de orientare relativistă sunt îndreptate către problema realismului şi a raţionalităţii ştiinţifice. Vom încerca în cele ce urmează să urmărim câteva aspecte ale dezbaterilor filosofice pe care le întreţine relativismul. Vom începe printr-o prezentare generală a acestuia şi prin trasarea câtorva tipologii. Principala parte a lucrării se va focaliza pe argumentele construite de filosoful american Hilary Putnam împotriva relativismului, asupra unor consecinte ale acestora și observații critice.

Ce este relativismul?

Într-un sens foarte larg, relativismul despre o proprietate *P* este teza conform căreia enunţuri de genul „Entitatea *E* are proprietatea *P*" sunt greşit formulate, fiind preferate enunţuri de genul „*E* are *P* relativ la *S*", cu alte cuvinte relativismul cu privire la *P* susţine că *P* este o relaţie şi nu un predicat ce aparţine unui obiect. (Mcallister 2001, 405-407) Astfel, un obiect nu are în sine o anumită proprietate, ci aceasta este în funcţie de punctul de vedere al celui care afirmă ceva despre acel obiect sau proprietate. Acest *S* poate lua forma unor indivizi diferiţi, a unor culturi diferite sau a unor paradigme diferite. Cu alte cuvinte, relativismul neagă existenţa unor perspective absolute şi a unor puncte de vedere universale.

Opiniile noastre sunt dependente de anumite contexte, ce ţin de propria persoană, de comunitatea din care facem parte sau de cultura căreia îi aparţinem. Ele nu au valabilitate universală, deoarece nu poate fi acceptată o perspectivă care transcende toate aceste contexte, în care opiniile şi judecăţile noastre să fie evaluate. În formele sale extreme, relativismul susţine că adevărul este relativ la contexte intelectuale, comunitare sau sociale. Adevărul depinde de anumite practici şi convenţii, care pot varia de la o societate la alta.

Andrei Marga identifică trei propoziţii de bază ale relativismului: 1. „Realitatea este relativă la cel ce o determină", 2. „Adevărul este relativ la cel ce îl stabileşte" şi 3. „Valorile sunt relative la cel ce le asumă". (Marga 2007, 20) În funcţie de aceste propoziţii, putem identifica şi principalele curente filosofice cărora li s-a opus, în timp, relativismul: obiectivismul, realismul şi universalismul. Obiectivismul susţine că putem identifica aspecte obiective ale lumii, purificate de orice subiectivitate, realismul, că putem stabili o corespondenţă univocă între cunoştinţele noastre şi obiectele la care se referă, iar universalismul, că există adevăruri şi valori a căror valabilitate transcende culturile. (Marga 2007, 19)

Pentru a înţelege mai bine semnificaţia relativismului, acesta trebuie delimitat atât de curente filosofice faţă de care se află în opoziţie (cum sunt cele trei amintite mai sus) cât şi de cele cu care ar putea fi confundat, (cum sunt pluralismul, subiectivismul, scepticismul, etc.). Disputa relativism-obiectivism este centrată în jurul unor interogaţii precum: există criterii ultime şi anistorice pentru a stabili ce este adevărat, raţional, bun şi drept? Care reguli de morală dispun de o obiectivitate, în sens tare? Obiectivistul şi relativistul răspund în mod diferit la aceste întrebări. [1] Obiectivistul este convins că există o matrice sau un cadru de referinţă permanent la care putem apela, în ultimă instanţă, pentru a determina natura raţionalităţii, a cunoaşterii sau a valorilor. Problema ar fi doar aceea de a identifica această matrice şi de a găsi cele mai puternice argumente de a susţine obiectivitatea ei. La polul opus, relativistul se dezice de la început de o astfel de căutare. El neagă pretenţiile obiectivistului, considerând că, în ultimă instanţă, toate aceste criterii de raţionalitate, adevăr sau justiţie, sunt dependente de anumite contexte şi de anumite scheme conceptuale. Nu putem accepta existenţa unui sistem unic de referinţă sau a unei matrice obiective pentru că, de fapt, există o multitudine de asemenea sisteme de referinţă, care variază de la o societate la alta, de la o cultură la alta şi chiar de la un individ la altul. Cu alte cuvinte, dacă obiectivistul crede că a găsit repere ferme, permanente, relativistul susţine că este vorba doar de repere condiţionate cultural, istoric etc. (Marga 2007, 32) Se pune în continuare problema, dacă opunându-se obiectivismului, relativismul nu cade cumva în subiectivism? În opinia lui Richard Bernstein acest lucru nu se întâmplă deoarece, deşi relativismul susţine dependenţa adevărului de individ sau de societatea căreia îi aparţine, nu susţine dependenţa acestuia de subiectivitate. De fapt, problema este mai nuanţată, în sensul că „un relativist nu are nevoie să fie subiectivist, iar un subiectivist nu e în mod necesar un relativist". (Bernstein 1983, 11; Marga 2007, 32) De exemplu Husserl, deşi, a fost subiectivist, în sensul că fenomenologia sa transcendentală este centrată pe intenţionalitate, s-a opus programatic relativismului, iar Rorty, deşi, este relativist, susţinând dependenţa opiniilor noastre de contextele culturale, se

[1] Pentru specificul opoziţiei relativism-obiectivism, vezi: Bernstein 1983, 8-11 şi Marga 2007, 31-32.

opune subiectivismului deoarece caută instanţe de justificare situate în afara subiectivităţii. (Marga 2007, 32-33)

O altă concepţie, care trebuie distinsă de relativism, este scepticismul. Cele două concepţii au în comun ideea, că nu există un adevăr obiectiv, ultim şi universal valabil. Spre deosebire de scepticism, însă, care neagă însăşi existenţa adevărului şi posibilitatea cunoaşterii, relativismul susţine doar că adevărul este diferit de la o societate la alta sau de la un individ la altul. Relativismul nu este un scepticism, pentru că nu neagă existenţa adevărului şi posibilitatea cunoaşterii, ci doar le consideră relative, dependente de anumite contexte. (Marga 2007, 33)

Alte două întrebări se pot formula în legătură cu relativismul: „ce este relativ?" şi „relativ la ce?". La prima întrebare putem răspunde că adevărul, cunoaşterea, opiniile, raţionalitatea, valorile, legile etc. sunt relative, iar la cea de a doua că toate acestea pot fi relative la individ, la grupul din care face parte, la cultură, la societate etc. Diversitatea răspunsurilor la aceste întrebări sugerează varietatea tipurilor de relativism.

Tipuri de relativism

Înţelegerea adecvată a relativismului depinde şi de o delimitare a formelor acestuia. Există mai multe tipologii ale relativismului, mai mult sau mai puţin adecvate.[2] O clasificare interesantă este cea oferită de Ilkka Niiniluoto în *Critical Scientific Realism*. (Niiniluoto 2002, 227-252) Acesta, deşi recunoaşte existenţa unor forme variate de relativism, le grupează, in mod global, în ceea ce numeşte *relativism cognitiv* şi *relativism moral*. Fiecare dintre aceste forme reunesc câte o listă de categorii, care pot fi considerate relative, la care se adaugă o varietate de factori la care aceste categorii se pot raporta. Categoriile relative, numite global „cognitive", se grupează în felul următor: *ontologice* (obiecte, fapte, lume, realitate), *semantice* (adevăr, referinţă, semnificaţie), *epistemologice* (percepţie, opinie, justificare, cunoaştere, raţionalitate, progres), metodologice (inferenţă), iar cele morale includ: obiceiuri, valori, etică, legi, politică, religie. Factorii, faţă de care unele dintre aceste categorii pot fi relative, includ: persoane, grupuri, culturi, medii, limbaje, contexte conceptuale, teorii, paradigme, puncte de vedere, forme de viaţă, genuri, clase sociale, practici sociale, interese sociale, valori.[3]

[2] Pe lângă tipologiile pe care le vom analiza în continuare trebuie semnalată existenţa altor distincţii între diferite forme ale relativismului. Una dinte ele este cea dintre *relativismul individual*, care susţine dependenţa adevărului unei idei de cel care o emite şi cel *social*, conform căruia o idee este adevărată dacă este recunoscută de o întreagă comunitate. Alta este între *relativismul subiectiv*, conform căruia adevărul este dependent de o persoană sau de un subiect, *relativismul obiectiv*, care leagă adevărul de scopul persoanei care formulează o judecată şi cel *conceptual*, care consideră că adevărul este dependent de contextul conceptual în care este formulată o judecată. După Andrei Marga, aceste două distincţii nu sunt suficient de profunde pentru a oferi un înţeles adecvat relativismului, deoarece, important nu este dacă un subiect sau societatea întreagă decid ce este adevărat sau în ce context se stabileşte adevărul unei propoziţii, ci dacă adevărul transcende sau nu indivizii, grupurile şi contextele. (Marga 2007, 58)

[3] Deşi, în aparenţă, tipologia lui Ilkka Niiniluoto cuprinde doar două forme de relativism: cel cognitiv şi cel moral, în realitate, aceasta se dovedeşte a fi o adevărată matrice de descoperire a variatelor forme de relativism. Dacă o teză relativistă susţine că „x este relativ la y", tipologia de faţă ne oferă 20 de posibilităţi pentru x şi 15 pentru y. Deci, dacă am lua în considerare, cel puţin aceste valori ale lui x şi ale lui y (deşi, în mod evident, se mai pot identifica multe altele) am avea nici mai mult nici mai puţin de 300 de forme de relativism. (Niiniluoto 2002, 228-229)

Un alt fel de tipologie a relativismului îi aparţine lui Andrei Marga, care identifică următoarele forme de relativism: istoric, cultural, social, cognitiv, moral, filosofic. (Marga 2007 59-93) Aceste forme nu sunt complet izolate, ci se întrepătrund, pe alocuri se completează reciproc sau chiar se suprapun, alteori se contrazic. De altfel, aceasta este imaginea acestui curent, nu tocmai unitar şi insuficient conturat, care este relativismul.

Relativismul se autorespinge

Hilary Putnam este unul dintre cei mai importanţi filosofi americani ai ultimelor decenii, care a aduc adus contribuţii semnificative în filosofia limbajului, filosofia minţii, filosofia ştiinţei dar a fost preocupat şi de probleme de etică, filosofie socială şi politică. El şi-a nuanţat în permanenţă poziţia faţă de cele mai importante curente filosofice contemporane cum sunt: realismul, pragmatismul, scepticismul şi nu în ultimul rând relativismul. Putnam ia o atitudine de opoziţie clară faţă de relativism. Intenţia sa este de a elibera traseul său filosofic de elemente relativiste. Este posibil să facă acest lucru tocmai pentru că filosofia sa, în special cea din a doua perioadă, ar putea fi bănuită de elemente relativiste.[4] Ne vom ocupa în continuare cîteva argumente ale lui Putnam împotriva relativismului. Deşi, în lucrările sale timpurii poate fi constatată o atitudine anti-relativistă, ne vom preocupa de argumentele sale explicite din *Reason, Truth and History*. Aici, Putnam defineşte relativismul în felul următor:

> „În forma lui naturală, relativismul susţine că orice persoană (sau într-o formulare sociologică modernă, orice cultură, iar uneori orice discurs) are propria perspectivă, propriile standarde şi presupoziţii şi că adevărul (cât şi justificarea) sunt relative la acestea. Unii ar descrie o asemenea concepţie spunând că 'X este adevărat relativ la acestea' este un adevăr absolut." (Putnam 2005, 158)

După cum constată şi Ionel Nariţa, Putnam înţelege relativismul în sensul lui Protagoras, drept teza care susţine că „pentru o propoziţie *p*, din propoziţia ,'Eu cred *p*' se poate infera *p* sau că ,Eu cred *p*' este o condiţie suficientă pentru *p*, aşa încât este suficient să cred *p* pentru ca credinţa în *p* să fie întemeiată sau, altfel spus, 'Orice credinţă este întemeiată'". (Nariţa 2005, XXVII-XXVIII)

Înţeles astfel, relativismul pare în mod evident problematic, în sensul că se autorespinge. De fapt, Putnam recunoaşte că inconsistenţa relativismului total este un truism printre filosofi. Dacă este consecvent, relativismul se autorespinge, pentru că „a *susţine* un punct de vedere simultan cu teza că nici un punct de vedere nu este mai justificat sau mai bun decât oricare altul, este contradictoriu *în mod evident*." (Putnam 2005,156) În consecinţă,

[4] Putnam este cunoscut prin dinamismul gândirii sale şi prin spiritul autocritic, el schimbându-şi nu o dată viziunea în timpul carierei sale filosofice. Unii autori (Gardiner 2000, 139; Boersema 2009, 257) sugerează că am avea doi Putnam „Putnam cel Vârstnic", înainte de 1976 şi „Putnam cel Tânăr", după 1976, la care ar putea fi adăugat şi un „Putnam şi mai tânăr", după 1990. În prima etapă Putnam este un apărător al externalismului şi susţine o poziţie funcţionalistă în filosofia mentalului. Vezi Putnam 1975a, 1975b. Începând cu Putnam 1978, începe o nouă etapă în gândirea sa prin critica teoriei adevărului corespondenţă şi a realismului metafizic şi prin conturarea „realismului internalist" susţinut, iniţial în Putnam 1981, apoi dezvoltat şi revizuit în Putnam 1986 şi Putnam 1990. Începînd cu Putnam 1994 şi continuînd cu Putnam 2000 şi 2004, observăm o nouă schimbare de direcţie (de data asta nu atât de radicală) către un realism natural sau direct. În orientarea către această ultimă formă de realism, numit şi „realism pragmatist", Putnam recunoaşte influenţa anumitor teorii ale percepţiei şi a filosofiei lui Wiliam James.

punctul de vedere al relativismului care susţine că „Toate punctele de vedere sunt relative" este la rândul său relativ. Relativismul total este respins de propria teză, deci este auto-contradictoriu. Dacă relativismul este absolut, în sensul că adevărul este relativ la o persoană sau cultură, teza relativistă trebuie să fie şi ea relativă. Ea este adevărată doar pentru cultura sau persoana care a emis-o.

Ionel Nariţa consideră că se poate argumenta la această obiecţie a lui Putnam cu privire la relativism pe considerentul că relativitatea unei propoziţii nu presupune falsitatea ei. Relativitatea unei propoziţii este dată de raportarea ei la un evaluator, dar ea poate fi adevărată pentru oricine. De exemplu, propoziţia „Pentru oricine este aflat în Timişoara, Bucureşti este la Est" este adevărată pentru toţi evaluatorii, indiferent de locul în care se află, deoarece s-a precizat starea evaluatorului. O propoziţie este relativă faţă de un factor *x* atunci când valoarea ei de adevăr depinde de *x*, dar unul din factorii de care depinde valoarea de adevăr a unei propoziţii poate fi evaluatorul. Astfel, pe baza unei propoziţii care este relativă la evaluator precum „Toate propoziţiile sunt relative", se poate construi o propoziţie ca „pentru Protagoras, toate propoziţiile sunt relative" care are aceeaşi valoare de adevăr faţă de orice evaluator. (Nariţa 2005, XXX)

Putnam consideră că Platon este poate primul filosof care a utilizat argumentul auto-respingerii împotriva relativismului lui Protagoras. Platon îl acuză pe Protagoras de regresie la infinit. A spune X este acelaşi lucru cu a spune „Eu cred X". Spunând, de exemplu că „Zăpada este albă", spun că această propoziţie este adevărată pentru mine, că eu cred asta. În consecinţă, nicio rostire nu are acelaşi sens pentru mine şi pentru altcineva. Platon argumentează că dacă orice judecată X înseamnă „Eu cred X" atunci ar trebui să spunem „Eu cred că eu cred că zăpada este albă". Putem adăuga „eu cred" la infinit. Putnam recunoaşte că acest argument este slab, deoarece nu este obligatoriu să ajungem la regresie la infinit. Mai precis, este *posibil* ca şirul operatorilor „cred" să fie infinit dar nu este *obligatoriu*. Ne putem opri la ce nivel al credinţei dorim pentru a susţine o propoziţie. (Putnam 2005, 157) În opinia lui Ionel Nariţa, pentru a nu cădea în regresie, trebuie ca măcar în cazul propoziţiilor de credinţă de genul „Eu cred că cred că *p*" Protagoras trebuie să aibă dreptate. Dacă din propoziţia anterioară inferăm „Cred că *p*" regresia se stinge, în caz contrar, starea de credinţă descrisă de o infinitate de operatori de acest gen ar fi ireductibilă. (Nariţa 2005, XXX)

Relativismul ca sinucidere mentală

Putnam susţine că Wittgenstein are un argument împotriva relativismului care urmează tradiţia platoniciană a analizei relativismului.

> Argumentul constă în aceea că (1) relativismul nu poate, în cele din urmă, să confere înţeles distincţiei între *a avea dreptate* şi *a crede că ai dreptate*; (2) de aici rezultă că nu există deosebire, în cele din urmă, între a aserta şi a gândi, pe de o parte şi *a face zgomot* (sau *a produce imagini mentale*) pe de altă parte. (3) Dar asta înseamnă că (într-o asemenea concepţie) nu sunt o fiinţă *gânditoare*, ci doar un animal. (4) Susţinerea unui asemenea punct de vedere reprezintă un fel de sinucidere. (Putnam 2005, 159)[5]

[5] Numerele din paranteză sunt adăugate de noi.

Putnam susţine că dacă nu se face distincţie între *a avea dreptate* şi *a crede că ai dreptate*, vorbirea devine o producţie de zgomote, iar gândirea o producţie de imagini mentale, toate în speranţa subiectivă de a avea dreptate. A nu mai distinge gândirea şi vorbirea de asemenea operaţii e echivalent cu a recunoaşte că eşti un simplu animal, că nu mai poţi gândi şi vorbi cu sens. Această situaţie este interpretată ca o sinucidere mentală, o eliminare a ceea ce este uman în noi: gândirea şi vorbirea cu sens. Consecinţa este că „un relativist consistent nu poate considera un vorbitor ca un cugetător". (Putnam 2005,162) În consecinţă, relativistul însuşi îşi neagă aceste calităţi specific umane. Ce filosof ar nega faptul că el este o persoană care vorbeşte sau gândeşte? Dacă argumentul său (preluat de la Wittgenstein) se dovedeşte a fi corect atunci „această concluzie nefericită va fi rezultatul relativismului". (Mosteller 2006, 81) Se pune problema dacă argumentul se susţine. Timothy Mosteller a identificat trei moduri în care relativismul ar putea replica argumentului. Primul este luat în calcul şi de Putnam. Relativiştii ar putea arăta că argumentul nu se susţine pentru că prima premisă este falsă. Acest lucru ar putea fi făcut prin împrumutarea ideii că „adevărul este o idealizare a acceptabilităţii raţionale". Relativistul ar putea susţine că „'X este adevărat' dacă „X este justificat pentru mine" *ar* fi înzestrat cu adevăr când îl observ, când raţionez asupra lui suficient de mult timp". Dar, conform lui Putnam, condiţionalii subiectivi de forma dacă eu aş… atunci aş…" pot fi interpretaţi diferit de către filosofi. (Putnam 2005, 160)

Putnam consideră că relativistul ar avea două căi prin care ar putea da sens condiţionalilor subiectivi. Mai întâi i-ar putea înţelege în maniera realismului metafizic. Asta ar însemna să recunoască o clasă de adevăruri absolute şi în felul acesta ar înceta să mai fie relativist. Apoi, ar putea înţelege condiţionalii subiectivi în manieră non-realistă sau intern-realistă. Realistul intern înţelege adevărul ca justificare idealizată. Poziţia aceasta este după Putnam obiectivă şi nu subiectivă, cel puţin nu subiectivă în sensul relativistului, pentru care *a avea dreptate* înseamnă *a crede că ai dreptate*. Realismul internalist respinge ideea de „corespondenţă cu o lume deja constituită", dar menţine noţiunea „*obiectivă* de acceptabilitate raţională". (Putnam 2005, 160) Dar scopul relativistului fiind acela de a *respinge* ideea unei corespondenţe obiective, el „nu poate înţelege adevărul în termeni de condiţii *obiective* de justificare". În consecinţă, tentativa de a folosi condiţionalii pentru a arăta că cineva poate face distincţie între a avea dreptate şi a crede că are dreptate (deci, de a respinge prima premisă) este sortită eşecului. (Putnam 2005, 161)

O altă cale de a respinge obiecţia lui Putnam prin negarea primei premise este folosită de Behan C. McCullagh, fără a apela la condiţionalii subiectivi. (McCullagh 1984, 329)[6] Relativistul ar putea argumenta că face distincţie între a avea dreptate şi a crede că are dreptate pentru că, pentru el a avea dreptate înseamnă a fi justificat de credinţele şi standardele de raţionalitate generală acceptată de cultura sa. Astfel, în interiorul unei comunităţi sau culturi *a avea dreptate* nu este acelaşi lucru cu *a crede că ai dreptate*. În consecinţă, argumentul lui Putnam nu se susţine. Nu discutăm aici valabilitatea acestei obiecţii.[7]

O a treia cale, pe care relativişti ar putea-o folosi pentru a arăta că fac distincţia între a avea dreptate şi a crede acest lucru, este de a oferi o variantă obiectivă de relativism. Conform

[6] Obiecţia este discutată în Mosteller 2006, 82.
[7] Pentru posibile răspunsuri ale lui Putnam la această obiecţie vezi Putnam 2005, 82-84.

acestor variante, standardele relative ale unei comunităţi sunt independente de ceea ce oamenii cred. De exemplu, John Preston susţine că există aplicaţii ale standardelor obiective care sunt independente de opiniile membrilor comunităţii. „Odată acceptată, aplicarea standardelor este obiectivă şi nu mai depinde de ceea ce oamenii cred". (Preston 1992, 63; Mosteller 2006,85) Observăm deosebirea faţă de obiecţia lui McCullagh, care identifica pur şi simplu standardele cu ceea ce omenii gândesc.

Relativismul obiectiv susţinut de Preston este criticabil. Dacă standardele obiectivităţii sunt relative la o cultură, chiar dacă sunt independente de ceea ce gândesc membrii acelei culturi ele nu au relevanţă în afară. Vom încerca să ducem mai departe consecinţele acestei obiecţii. Putem foarte uşor imagina o cultură ale cărei standarde sunt diferite. Să presupunem că standardele acestei culturi consideră falsă ideea că există standarde obiective cu privire la o cultură. Ce se întâmplă atunci cu criteriul obiectivităţii? Mai mult, putem imagina o cultură conform căreia nu există standarde obiective şi, să zicem, că totul este permis. Comportamentele şi credinţele oamenilor se bazează cel mult pe obişnuinţe şi nu pe criterii obiective. Dacă în acea cultură este obiceiul de a crede orice, mai putem face diferenţa între *a crede* şi *a avea dreptate*? Un individ ar putea crede că are dreptate (pentru că îi este permis să creadă orice) indiferent dacă are sau nu dreptate, ceea ce este absurd. Este clar că, pentru a face această distincţie avem nevoie de obiectivitate, iar relativismul consecvent nu o admite.

Concluzii

Încercarea lui Putnam de a respinge relativismul se înscrie în programul său internalist. Pentru a da identitate acestui program, Putnam se delimitează de cele două doctrine filosofice care oferă în mod curent răspunsuri la problema realismului: realismul metafizic şi relativismul cultural. Cei care resping prima doctrină, de regulă, o asumă pe a doua. Pentru a nu se supune riscului de a fi asociat cu relativismul, Putnam se străduieşte să se delimiteze de acesta. Cu toate acestea, există critici care identifică anumite tensiuni relativiste în filosofia sa, în special în teza relativităţii conceptuale. Deşi argumentează că putem avea scheme conceptuale şi în felul acesta descrieri diferite asupra lumii, Putnam insistă că realitatea nu este o construcţie a minţii noastre. Lumea are la rândul său ceva de spus în cadrul descrierilor noastre, ceea ce le conferă un caracter obiectiv.

Bibliografie

Bernstein, Richard J. 1983. *Beyond Objectivism and Relativism: Science, Hermeneutics, and Praxis*. Philadelphia: University of Pensylvania Press.

Marga, Andrei. 2007. *Relativism and Its Consequences/Relativismul și consecințele sale*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.

Mcallister, James W. 2001. „Relativism". In *A Companion to the Philosophy of Science*, edited by W.H. Newton-Smith, 405-407. London: Blackwell.

McCullagh, C. Behnan. 1984. "The Intelligibility of Cognitive Relativism." *The Monist.* 67 (3):327-340.

Mosteller, Timothy. 2006. *Relativism in Contemporary American Philosophy*. London: Continuum.

Nariţa, Ion. 2005. „Referire şi relativism” Introducere la *Raţiune adevăr şi istorie* de Hilary Putnam, XIII-XXXVIII. București: Editura Tehnică.
Niiniluoto, Ilkka. 2002. *Critical Scientific Realism*. New York: Oxford University Press
Preston, John. 1992. "On Some Objections to Relativism." *Ratio*.5 (1): 57-73.
Putnam, Hilary. 1975a. *Mathematics, matter and method.* Cambridge: Cambridge University Press,.
Putnam, Hilary. 1975b. *Mind, Language and Reality*. New York: Cambridge University Press.
Putnam, Hilary. 1978. *Meaning and the Moral Sciences*. London: Routledge and Kegan Paul.
Putnam, Hilary. 1981. *Reason Truth and History*. Cambridge: Cambridge University Press.
Putnam, Hilary. 1987. *The Many faces of Realism*. La Sale: Open Court.
Putnam, Hilary. 1990. *Realism with a Human Face.* Cambridge Mass. and London: Harvard University Press.
Putnam, Hilary. 1999. *The Threefold Cord: Mind Body and World*. New York: Columbia University Press .
Putnam, Hilary. 2000. *The Collapse of the Fact/Value Dichotomy and Other Essays*, Cambridge Mass.: Harvard University Press.
Putnam, Hilary. 2004. *Ethics without Ontology*. Cambridge Mass. and London: Harvard University Press.
Putnam, Hilary. 2005. *Raţiune, adevăr şi istorie*, trandusă de Ionel Narița. Bucureşti: Editura Tehnică.

SAME MEANING DIFFERENT TERMS IN SHIPBUILDING AND MARITIME LANGUAGE

Anca Trişcă (Ionescu), PhD Student, "Dunărea de jos" University of Galaţi

Abstract: The present research article aims at identifying different terms that have the same meaning in shipbuilding (or naval architecture) and maritime language.
In order to achieve this aim, several specialized dictionaries were explored and a selection of their words was the focus of research. Out of the total number of words only those words which have the same meaning in the shipbuilding and maritime languages were the topic of our interest. We have used the term "maritime language" since we do not have the terms Maritime Romanian as an independent discipline.
Our research article presents the terms which share the same meaning but which have different forms, their occurrence and etymology.

Keywords: maritime English, shipbuilding, terminology, specialized meaning.

Introduction

Due to his theories on the structure of language, Ferdinand de Saussure (1857-1913), the Swiss linguist, is often known as the founder of modern linguistics.

In Saussure's *Course in General Linguistics,* a book summarising his lectures at the University of Geneva from 1906 to 1911, he explained the relationship between speeches and the evolution of language, investigating language as a structured system of signs.

The first point to understand is when Saussure mentioned 'linguistic units,' sound-images' and 'concepts,' he was referring to the mental processes that create these entities. He was not referring to spoken or written words, but to the mental impressions made on our senses by a certain 'thing.' It is our perception, or how we view this 'thing,' together with the sound system of our language that creates the two-part mental linguistic unit he referred to as a 'sign.'

For our purposes, we take as an example the fairly new concept of *suprastructură*. The sound image, or impression in our minds is of the image representing a superstructure or the Romanian *suprastructură*, and through our language system we know how that image sounds mentally. We know the concept or meaning associated with this 'sound impression' that *suprastructură* is the top part of a ship. The connections between the two elements are made mentally without uttering or writing the word '*suprastructură*,' and the two parts formed are joined and become united as a mental linguistic unit. Saussure calls this two-part linguistic unit a 'sign.' The same image is associated to *castelatură* for the maritime domain. Uttering it a specialist in the field will associated it with the upper side of a ship but will not use *suprastructură* like a naval architect would but *castelatură*.

If people have been long intuitively aware of the twofold nature of language, (in other words of the fact that when we communicate through language we actually use sounds to convey meanings), it was the Swiss linguist Ferdinand de Saussure who first gave a coherent and scientific interpretation of language as a system of signs. In Saussure's theory, linguistic

signs have a dual structure, the two sides of the sign being inextricably linked (the metaphor the Swiss linguist uses is that of a sheet of paper the two sides of which are practically inseparable). For Saussure, any linguistic sign is made up of a significant (Language: signifier), that is an "acoustic image" (the phonological "skeleton" of the word) and a signifié (Language: signified), or a concept, to which the respective acoustic image sends.1 We should not mistake, however, Saussures's " image acoustique " for the real sounds we produce when we utter a word. The Swiss linguist himself warns against possible misinterpretations of his theory.

In spite of being more «concrete» than the concept, the acoustic image is primarily a psychologic and not a material reality, which is proved, he argues, by the fact that we can speak to ourselves without actually articulating the words whose acoustic image is only present in our mind.

Two are the essential features of the linguistic sign in Saussure's opinion: its arbitrariness and the linearity of the signifier. The "arbitrariness" of the linguistic sign has been one of the most famous and heatedly debated of Saussure's concepts. What he actually understands by the arbitrariness of the sign is the arbitrariness of the relation holding between its constituent parts, the signifier and the signified. This link is arbitrary in the sense that there is no reason whatsoever for which a particular string of sounds should be associated with a certain meaning. On the other hand, Saussure cautiously warns against any misunderstanding of his terminology.

The association between the acoustic image and the concept is arbitrary in the sense that it lacks motivation; it is not 1 arbitrary, however, in the sense that it depends on the free choice of the speakers. In reality, he argues, we have the very opposite situation: once this association stablished, it becomes immutable, that is it cannot be changed. Languages tend to be very conservative systems and it is not up to any of the speakers in a linguistic community, and, indeed, not even to the entire collectivity itself, to change the association between the signifiers and the signifieds in the language they use. Shipbuilding and maritime languages make no exception. Even if both fields could use the same term, they tend to prefer using different terms for the same reality.

Within the framework of the Romanian linguistics, Saussure's ideas were further developed by Munteanu. He stated that the same signified may have two significants. On this theoretical background, the present paper proposes to list the terms (shipbuilding and maritime) which present the same reality using different terms.

Since shipbuilding and maritime languages are two compartments of sociolinguistics, the specialized linguistics shows the presence of two significants for the same signified the language used in these two fields is consolidated and the terms remain as they are without one taking the place of the other.

The linguistic research of specialized naval architecture terminology is at the beginning and there are few contributions which aim the theoretical aspects of this field of research. The vast majority of articles or books have a lexicographic character. Even if we have lexical contrastive studies, the shipbuilding and maritime dictionaries the vocabulary is richer due to the insertion of various operations specific to other fields.

Corpus

Our corpus is extracted from fundamental literature in the field, i.e. the monolingual dictionary entitled *Dicționarul marinăresc (1982)*. In spite of the laborious work intended to distinguish and record same terms in shipbuilding and maritime Language, only 26 terms were included in our data bank.

Methodology

In order to reveal the presence of different terms for the same concept, we used *Dicționarul marinăresc,* various shipbuilding textbooks and dictionaries. We have studied 3,600 Language dictionary entries. From our research we have extracted only the entries which have the same meaning but different terms in Maritime and shipbuilding.

Results

Having explored the papers mentioned in the corpus, the following results were palpable : out of the total number of 3,600 dictionary entries 26 terms, listed below, represent a small percentage (only 0.72 %) and belong exclusively to the maritime language.

1. **Aclina** (maritime) = ecuator magnetic (naval architecture)
2. **Acrostol** (maritime) = galion (naval architecture)
3. **Aprova** (maritime) = asietă negative (naval architecture)
4. **Apuntament** (maritime) = debarcader (naval architecture)
5. **Apurare** (maritime) = asietă pozitivă (naval architecture)
6. **Aripă** (naval architecture) = bonetă = potantă (maritime)
7. **Avantport** (maritime) = anteport (naval architecture)
8. **Bastiment** (maritime) = navă (naval architecture)
9. **Brizant** (maritime) = val de resacă (naval architecture)
10. **Cheson** (naval architecture) = flotor de ranfulare (maritime)
11. **Cheiaj** (naval architecture) = taxă de platform (maritime)
12. **Cisternă** (maritime) = tanc (naval architecture)
13. **Coliziune** (naval architecture) = abordaj (maritime)
14. **Cot** (naval architecture) = șapan (maritime)
15. **Dănfui** (maritime) = degaza (naval architecture)
16. **Debarca** (naval architecture) = deșanța (maritime)
17. **Ruliu** (naval architecture) = tangaj (maritime)
18. **Etalon** (maritime) = punte (naval architecture)
19. **Flanc** (maritime) = bordaj exterior (naval architecture)
20. **Ganci** (maritime) = cârlig (naval architecture)
21. **Ghibră** (maritime) = etravă (naval architecture)
22. **Gutieră** (maritime) = filă lacrimară (naval architecture)
23. **Izogonă** (naval architecture) = agonă (maritime)
24. **Puntac** (maritime) = pontil (naval architecture)
25. **Remuu** (maritime) = siaj (naval architecture)
26. **Suprastructură** (naval architecture) = castelatură (maritime)

Our study also revealed that the majority of terms are nouns. It is known that shipbuilding and Maritime Language are not very resourceful in creating other parts of speech.

Building a ship is a complex operation which involve various disciplines (Technical safety, Marine Systems, Corrosion, Instrumentation, Telecommunication, Electrical, Mechanical, just to name few of them) at various stages (design, building, testing, launching, converting and repairing a ship). These operations bring new words in the shipbuilding and maritime field, but these operations are, sometimes, described using different terms.

Besides, in shipbuilding there are various standards and norms which have to be taken into account. These standards (MARPOL, SOLAS, Classes- DNV, Bureau Veritas, RNR, e.s.o) bring new words in the active vocabulary of naval architecture.

In conculsion, it is only by focusing on word meaning and words in context that it is possible to realize that, setting aside the lexical items that occur across various disciplines, the maritime field-specific lexis consists of few really 'unique' words and of a large number of items, not 'unique' in and of themselves, which become 'technical' and 'field specific' through the role played by polysemy and homonymy. Such items are 'field specific' and even 'unique' since they are used with these specific meanings only inside the ML frame of reference.

Corpus:

Bejan, A.,(co.), 2006, *Dicţionar enciclopedic de marină*, Editura Societății Scriitorilor Militari,
Bejan, N. (1984) *Dicţionar naval englez-român*, Galaţi,
Bibicescu, Gh et al. (1971/1984) *Lexicon maritim englez – roman*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti.
http://dexonline.ro/
http://www.dictionaronline.ro/dictionar_tehnic_roman_englez.aspx
Manole I., Ionescu G. (1982) *Dicţionar marinăresc*, Editura Albastros, București
Țițeica, R., et al., (1972) *Dicţionar de termeni tehnici*, Editura Tehnică, Bucureşti.

General references:

Charles W. Kreidler, Ch.W. (1998) *Introducing Language Semantics* , Routledge, London.
Christiane, D. Fellbaum. (2000). Autotroponymy. In,Yael Ravin and Claudia Leacock (eds.) *Polysemy: Theoretical and Computational Approaches*, NewYork, Oxford University Press Inc., pp. 52-67.
Croitoru, E.(1999), *Interpretation and Translation*, Galati: Porto- Franco
Dudley-Evans, T. & John, M.J.S.(1998) *Developments in Language for specific purposes: A multi-disciplinary approach.* Cambridge: CUP.
Ferdinand de Saussure, F. (1959). Course in General Linguistics. The Philosophical Library, New York City.
Frank R. Palmer, F. (1995) *Semantics*, CUP, Cambridge.
Geoffrey Leech, G.. (1974) *Semantics*, Penguin, London.
George Yule, G. (1985). The Study of Language: An Introduction, CUP, Cambridge.

H. Cuyckens and B. Zawada (eds.) 2001. Polysemy in Cognitive Linguistics, John Benjamins, Amsterdam.Heinrich Schütze. 1998, in. *Automatic word sense disambiguation, Computational Linguistics*, 24(1):97-123.

Hatch, E. and Brown, Ch. (1995) *Vocabulary, Semantics, and Language Education*. Cambridge: CUP

Hutchinson, T. & Waters, A. (1987) *Language for Specific Purposes.* Cambridge: CUP.

Lyons J. (1963) *Structural Semantics*, Cambridge University Press, Cambridge.

John M. Sinclair. (1991) Corpus, Concordance, Collocation, Oxford University Press, Oxford.

Karastateva, V. (2006)State Exams in Maritime English for Marine Engineers and Naval Architects at the Technical University of Varna in Морски научен форум. Том 4. Обществознание. Приложна лингвистика и чуждоезиково обучение. ВВМУ „Н.Й. Вапцаров", Варна, стр. 331-338/

Popescu, F. (2009) Eponyms and Toponyms in Chemistry, în *Limba, cultura si civilizatie*, 2009.

Popescu, F., (2007) Translating Maritime and Shipbuilding Eponyms in Antofi, S. (ed.) *Discursul intelectual la răspântiile istoriei*, Galaţi: Editura Europlus, pp. 107 – 110

Popescu,F. (2003) ,Translating Temporality, în *Bucharest Working Papers in Linguistics. Semantics/Pragmatics. Discourse Analysis. Translation Studies*, V, 2.

Roventa-Frumusani, D. (1995). *Semiotica discursului stiintific*, Ed. Stiintifica, Bucuresti;

Trimble, L. (1985) EST: A discourse-oriented approach. Cambridge: CUP.

West, M. (1953) A General Service List of Language Words. London: Longman Green and company.

Widdowson, H.G. (1983) Learning Purpose and Language Use. Oxford: OUP

Willis, J. (1998)'Concordances in the classroom without a computer: assembling and exploiting concordances of common words'. In Tomlinson, B. (Ed) Materials development in language Teaching. Cambridge: CUP.

Yule, G. (1985). *The Study of Language: An Introduction*, CUP, Cambridge.

SPEECH ACTS IN BRITISH AND ROMANIAN ADVERTISEMENTS

Alina Guga-Cotea, Assist. Prof., PhD, "Eftimie Murgu" University of Reșita

Abstract: This article outlines the importance of the analysis of the speech acts in advertising. In order to be effective advertisers have to inform and to persuade and they have to use the right style and language so that the message reaches its effectiveness. This study offers insights into the speech acts present in the messages of 25 British and 25 Romanian ads from the corpus (some of them analysed in detail in the present article). Finally, the results are presented and the conclusions are drawn.

Keywords: language, advertising, speech acts, British advertisements, Romanian advertisements.

1. Introduction

In a previuous article (Guga-Cotea, 2013:262), the influence of the philosophers Austin (1962) and Searle (1969) in the development of the Speech Act Theory was presented. Austin made the difference between constative utterances which can be considered as true/false and are used to describe the world, and performative utterances which are used to perform things (i.e. order, warn, invite, etc.). When producing such an utterance, three related acts will also be performed. The first is the locutionary act, which is the utterance itself and its meaning (a foreigner might fail to produce a locutionary act in English, for example, because of the inability to put words and sounds together). The second is the illocutionary act, which refers to the goal, the purpose of the utterance and also to its communicative force. The last act is the perlocutionary act, which makes reference to the effect produced on the audience through locution and illocution. The reaction to the illocution which leads to the perlocution may differ according to the circumstances. According to Yule (1996, p.49), the most important of the three is the illocutionary force, the term 'speech act" being generally "interpreted quite narrowly to mean only the illocutionary force of an utterance".

2. Speech acts

The functions that were adopted in the previous article and that we are going to adopt for the analysis of the British and Romanian advertisements from the present study, functions that are actually considered to be generally performed by the speech acts, are the following:

- DECLARATIONS: these are acts that change the world through their very utterance: sentence, pronounce, curse, name, etc.

e.g. "Priest: I now pronounce you husband and wife". – the context and the special institutional role of the speaker allows him to perform this declaration appropriately.

- REPRESENTATIVES: acts used to describe what the speaker believes to be true or not: describe, insist, predict, claim, etc.

e.g. "The earth is flat". – the speaker represents the world as he/she believes it is.

- COMMISSIVES: acts that commit the speaker to a future action: promise, offer, refuse, threat, etc.

e.g. "I'll be back". – the speaker expresses what he/she intends to do.

- EXPRESSIVES: speech acts that state what the speaker feels: statements of pleasure, joy, sorrow, likes, dislikes, etc.

e.g. "I'm really sorry". – the speaker expresses his/her psychological state.

- DIRECTIVES: acts used by the speaker in order to make the hearer do something: order, command, invite, suggest, etc.

e.g. "Don't touch that". – the speaker expresses what he/she doesn't want the hearer to do (Yule (1996:53).

Based on these speech acts we are going to conduct a comparative analysis of the speech acts used for persuasion and effectiveness in the British and the Romanian advertisement representative of the corpus of this study. Our intention is to find out which speech acts prevail in the language of advertising and whether there are really any cultural differences as to the types of acts used for persuasion in the British and the Romanian advertisements. We expect that that there are similarities between the two countries regarding the types of speech acts that prevail in both British and Romanian advertisements, namely the directives, representatives and commissives. None or few expressives and declarations are to be used in the advertisements from the corpus because these types of speech acts are actually inappropriate for the field of advertising. A preference for directive, representative and commissive speech acts is justifiable because it is in the advertisers' interest and concern to use acts which suggest, invite, claim, assert, promise something about the products/services advertised. It is in the advertisers' interest to capture the addressees' attention, to appeal to their needs and to persuade them into buying/choosing their products/services (Guga-Cotea, 2013:266).

Given the differences in cultural context between England and Romania, and by classifying them as belonging to the low-context cultures and the high-context cultures (Hall and Hall, 1990:6), respectively, we also expect to find some differences as to the types of speech acts that prevail in the advertisements from each country. We expect a greater number of directives and commissives in the British ads and a greater number of representatives in the Romanian ads. The corpus on which the analysis will be conducted comprises 50 print advertisements (25 British and 25 Romanian ads). The statistical comparison will be done with the help of the *Mann-Whitney U* test for non-parametric data.

3. Analysis

We shall now illustrate the way in which the advertisements have been analysed in order to observe and measure the speech acts.

e.g. 1. **Headline**: Save £752 when you trade-in your boiler

Body copy: British Gas guarantees:

- £300 off the price of a new boiler
- £204 of central heating care FREE
- £248 of radiator heating controls and installation FREE

Buy a new energy-efficient boiler from British Gas and you could also save around £235 a year on your heating bills! 08457754754 Offer ends 31 October 2009.

Signature and Slogan: British Gas, Looking after your world.

(Daily Mail, October 2009)

Speech acts

The directive speech act in the headline is meant to immediately attract attention because it refers to savings. With the help of the commissive acts in the body copy, the advertisers make a promise for important savings and for an efficient product. There are also directives in the copy which suggest phoning, buying and saving. The commissive in the slogan is a promise on the part of the addressers who engage to take care of their customers' world.

The structure of the ad is: directives – commissives/directives – commissives.

Types and number of speech acts: Commissives (2), Directives (2).

2. **Headline**: free unlimited music on a £26 plan

Subhead: when you choose the Nokia Lumia 800

Body copy: Grab this phone on Panther and you'll get up to two free Swapables, like Deezer, which lets you listen and download music from over 13 million tracks. That's on top of 200 minutes, 750MB of data and unlimited texts. visit any Orange shop. orange.co.uk/shop or call 08000790408.

(The Independent, January 2012)

Speech acts

The speech acts in the headline and the subhead are commissives because they refer to the product and to some of the included deals. Directive and commissive speech acts are used in the body copy of the advertisement. The advertisers suggest taking action and visiting the store, but they also present the offers and the facilities accompanying the Nokia Lumia 800.

The structure of the ad is: commissives – commissives – directives/commissives.

Types and number of speech acts: Commissives (3), Directives (1).

3. **Headline**: Povesteşte-ţi vacanţa în cele mai mici detalii

Subhead: cu opţiunea roaming Permis de vacanţă

Body copy:

- 20 minute şi 20 SMS-uri
- 1 MB internet pe mobil
- bonus 5 minute dacă mergi la schi

totul cu 5,5 euro

apelează gratuit *100# pentru activare

călătoriile se schimbă cu Orange www.orange.ro

Slogan and signature: today changes with Orange

(Ziarul Financiar, December 2012)

Speech acts

A directive speech act is used in the headline in order to make a suggestion to the readers and the solution to this suggestion is the offer mentioned in the subhead. The advertisers describe the service in the copy, but they also promise bonuses and free calls. By mentioning the website address in the last line, the addressers make an invitation to act. The sentence in the slogan is a prediction related to the changes that take place with Orange.

The structure of the ad is: directives – representatives/commissives/directives – representatives.

Types and number of speech acts: Representatives (2), Commissives (1), Directives (2).

4. **Headline**: De Sărbători, sună şi fă-i să zâmbească.

Body copy: Vodafone îţi oferă **5000 de minute în reţea cadou** la abonament ca să le faci tuturor Sărbătorile mai frumoase.

În plus, ai mii de email-uri şi pagini de internet **gratuit 1 lună**.

Intră în cea mai tare reţea. Merită!

Signature and slogan: Vodafone, power to you

(Adevărul, December 2009)

Speech acts

A directive speech act is used in the headline in order to encourage the addressees to call their relatives or friends for the Holidays. In the first lines of the body copy the advertisers present their offer and then they use directive speech acts again in order to suggest joining Vodafone. The information written in small types gives details about the service, it encourages the readers to ask for details and it makes a claim about the addressers. The statement of the slogan is a promise for power if choosing Vodafone.

The structure of the ad is: directives – representatives/commissives/directives – commissives.

Types and number of speech acts: Representatives (1), Commissives (2), Directives (2).

4. Statistics

Our analysis reveals the fact that the number of directives, representatives and commissives is indeed greater than the number of expressives (we have found only one expressive speech act in a Romanian advertisement) and declarations (no presence at all) in both the British and Romanian ads that represent the corpus of the study. As expected, the directives and commissives are present to a higher degree (55.4% and 58.5%, respectively) in the British ads than in the Romanian ads (44.6% and 41.5%, respectively). At the same time, the representatives are more present in the Romanian ads (60.7%) than in the British ads (39.3%). The *Mann-Whitney U* test has also revealed that the frequency of the item commissives is significantly higher in the British ads when compared to the Romanian ads. As for the item of representatives, the test has confirmed that the frequency of the item is significantly higher in the Romanian ads than in the British ads. The results confirm our expectations regarding the differences between the use of speech acts in British and Romanian advertisements.

5. Conclusions

In the first part of the article, we have outlined the functions of the speech acts that have been adopted for the analysis of the advertisements from the corpus and also our expectations as to the types of speech acts that prevail in advertising. The second part of this article has exemplified the way in which the analysis has been conducted and has presented the statistical results. As expected, the types of speech acts that prevail in both British and Romanian advertisements are directives, representatives and commissives. However, our

analysis has revealed significant differences between the types of speech acts that prevail in each language. The results have confirmed our expectations emphasising our belief that the cultural differences would be reflected by a greater frequency of certain types of speech acts in each language. The statistical results have confirmed our expectations for both British and Romanian ads which means that the strategies are different because the cultures differ. Certainly, a direct or indirect approach does not mean that one message is more persuasive than the other, it means that when trying to persuade the approach is different from culture to culture and that the discourse of advertising reflects these dissimilarities. The different speech acts and the different strategies used in the print ads from Britain and Romania illustrate different cultural values and norms for each country.

References

Austin, J. (1962). *How to Do Things with Words*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

Guga-Cotea, A. (2013). *Speech Acts in English Advertisements*. In: Analele Universitatii „Eftimie Murgu" Resita. Fascicola II. Studii Economice, vol. XX, pp. 261-266, available at *www.analefseauem.ro*.

Hall, E. T., Hall, M. R. (1990). *Understanding Cultural Differences*. Yarmouth, ME: Intercultural Press Inc.

Searle, J.R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Yule, G. (1996). Pragmatics. Oxford: Oxford University Press.

LINGUISTICS STRUCTURES OF RHYME AND THEIR EXPRESSIVE VALUES IN GEORGE COȘBUC'S POETRY

Radu Drăgulescu, Assist. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract : Master of perfect versification techniques, Coşbuc is recognized by all researchers of his work as a great, if not the greatest rhyme and metric Romanian magician. The innate talent of the poet and his unusual sensitivity, combined with years of research and testing have led the poet to the acquisition of perfection in the art of verse. His poetry does not cease to be a technical problem, a senior artistic exercise having as a foundation an exemplar sense of language and a rich musical sensibility, revealed by the surprising variety of rhythms. The formal care will not pass before lyrical reason itself, which adapts its rhythms and metric forms. Our work examines the many methods and schemes which the poet uses to achieve the rhymes which established him as a peerless craftsman of Romanian language.

Keywords: G. Coşbuc, rhyme and rhythm, dictionary of rhymes, expressive values, stilistics, linguistics.

Maestru desăvârșit al tehnicilor de versificație, Coșbuc este recunoscut de către toți cercetătorii operei sale drept un mare, dacă nu cel mai mare, magician al rimei și metricii românești. Talentul înnăscut al poetului, precum și neobișnuita sa sensibilitate, combinate cu ani de studiu și încercări, l-au condus pe hordouan la dobândirea perfecțiunii în arta versului.

Adeseori, poetul combină o serie de procedee pentru a obține efectul dorit. În *Noapte de vară*, de exemplu, în tabloul din prima strofă, cele cinci rime primesc accentul pe vocala *i*, a cărei prezentă contribuie la crearea unei atmosfere senine, luminoase. În schimb, în strofele următoare, cuvintele care rimează sunt gerunzii: *scârțâind, mugind, hăulind*, substantivele *muncă* și *luncă* primesc accentul pe vocala *u*. Ca atare, în a doua strofă domină în rimă vocalele *î* și *u*, cu alte tonalități. În strofa a III-a, în rime, domină tot vocala *î*. În studiul Ștefaniei Golopenția asupra structurii artistice a poeziei *Vara*[1], autoarea atrage atenția asupra unor abateri ale lui Coșbuc chiar și de la normele prozodice. Cercetând rima poeziei, cercetătoarea descoperă, printre altele, o neregularitate a înlănțuirii rimelor în prima parte a poeziei în cauză. Repartiția rimelor A b A A b A – b C C b C b[2], din prima strofă este încălcată în cea de a doua, fenomen neobișnuit la un perfecționist al rimei, precum Coșbuc. În strofa a doua, rimele se desfășoară astfel: a B B B a B – a C C a C a. Această neregularitate încalcă, arată Ștefania Golopenția, o lege desimilatorie a grupării rimelor, stabilită de Roman Jakobson și Claude Levi – Strauss[3]. Această lege prevede că dacă o rimă diferită apare în două versuri alăturate, atunci una

[1] Ștefania Golopenția, *Structura artistică a poeziei "Vara",* în *Limbă şi literatură*, 1966, nr. XI, p. 107-118.
[2] Literele mari reprezintă rima masculină, iar cele mici pe cea feminină.
[3] Roman Jakobson, Claude Levi-Strauss, "*Les chats" de Charles Baudelaire*, în *L'Homme* II, 1962, nr.1, p. 6.

dintre ele trebuie să fie feminină şi cealaltă masculină. Pornind de la acest aspect, autoarea consideră că, iniţial, strofa a doua trebuie să fi sunat aşa:

Mi le-am întors către pământ
Privirile de farmec bete –
Iar spicele jucau în vânt
Ca-n horă dup-un vesel cânt
Copilele cu blonde plete
Când saltă largul lor vestmânt...

Alcătuită din trei strofe a câte 12 versuri, poezia[4] are însă o structură mai complexă decât pare la prima vedere. La mijlocul fiecărei strofe apare un aliniat care împarte strofa în două. Legătura dintre acestea este realizată prin rime feminine, care proiectează, pe planul rimei, legătura de conţinut dintre cele două părţi.

Sărac în subiecte, înglodat într-un limbaj bolovănos, lipsit de atributele poetice poetul este apreciat de Vladimir Streinu numai pentru uimitoarea sa uşurinţă de a versifica: „În comparaţie cu numărul limitat de motive, faţă de quasiabsenţa invenţiunii epice, tehnica versificaţiei este copleşitoare. Bogăţia ritmurilor, raritatea, felurimea şi perfecţiunea lor fac din Coşbuc un poet unic la noi. Examinarea mai de aproape a înzestrării lui tehnice e foarte interesantă. Căci de la început ne surprinde un lucru destul de curios. Deşi ajungem repede la convingerea că plăcerea artistică, citindu-l, ne vine mai ales de la virtutea formală a poetului, versurile la cea dintâi privire ni se arată numai corecte: sunt bine numărate, defilează ordonat, rimează plin. Dar înţelegem, că dacă regularitatea place, nu încântă. Mai mult: versul lui Coşbuc e fără reliefuri deosebite, fără prea numeroase şi remarcabile imagini pentru ochi; un limbaj nud, propriu, prozastic îl compune”[5].

Tributar originii sale, poetul ar folosi, cu îndârjire, limbajul ţărănesc şi modelele de creaţie populare, motiv pentru care, consideră Streinu, poetul nu ar fi apreciat specia sonetului.[6]. Paul Cornea consideră că poetul a ocolit formele fixe de versificare pentru că ele anulează orice reacţie de surpriză a cititorului[7].

Sistematizând rezultatele statisticilor pe fiecare volum în parte[8], situaţia generală se prezintă în felul următor:

[4] A se vedea şi Georgeta Antonescu, *George Coşbuc: „Vara”*, în *Excelsior*, 1994, nr. 7.
[5] Vladimir Streinu, *Clasicii noştri*, Bucureşti, Editura Tineretului, 1969, p. 219
[6] Sextil Puşcariu, *Coşbuc*, în *Luceafărul* nr. 8, 15 aprilie, 1905, p. 174.
[7] Paul Cornea, *Forme strofice în poezia lui George Coşbuc*, în *Limba română* XVI, 1967, nr.2, martie - aprilie, p. 141.
[8] Am analizat numai poeziile apărute în volum, în timpul vieţii autorului, editate sub supravegherea sa, pentru a fi siguri că formele strofice îi aparţin lui şi nu editorilor zeloşi..

Nr. versuri/strofă	nr. poezii
2 versuri	14
3 versuri	7
4 versuri	26
5 versuri	27
6 versuri	51
7 versuri	19
8 versuri	35
9 versuri	4
10 versuri	7
11 versuri	2
12 versuri	9
15 versuri	1
16 versuri	2
strofe mixte	4
strofe inegale	7
fără formă strofică	12
TOTAL POEZII	227

Trebuie specificat faptul că, aproape întotdeauna, poetul folosește distihul sau strofele cu un număr scăzut de versuri în poeziile caracterizate prin dinamism şi succesiunea rapidă a evenimentelor sau a episoadelor. Cu cât autorul devine mai liniștit, transformându-se din om al acțiunii, din luptător sau îndrăgostit, în contemplator, numărul de versuri / strofă creste. Tablourile, în genere, sunt descrise prin strofe compuse din 10, 12 sau 16 versuri, dar aceasta nu este o regulă. Cele două poezii cu strofe compuse din 16 versuri, de exemplu, sunt *Mânioasă* și *Cântec (Țara-avem și noi sub soare)*, ambele texte implicând meditația și sentimentul profund.

De asemenea, trebuie observat că poeziile cu strofe inegale ca număr de versuri descriu, furtuni, războaie, tumulturi sufletești, toate fenomene ce produc dezordine şi distrug echilibrul vieții. Această tulburare se manifestă, și în text, reprezentând un procedeu artistic foarte bine înțeles și folosit de George Coșbuc.

Nu lipsit de importanță este și faptul că nici o poezie coșbuciană, cuprinsă în vreun volum, nu este compusă cu rimă încrucișată în catren, o structură obișnuită a literaturii române.

Diversitatea rimei[9] este copleșitoare. În poeziile cu strofe de câte 7 versuri, din *Balade și idile*, Paul Cornea identifică 8 tipuri diferite de distribuire a rimelor[10]:

a b b a c d c – *Baladă albaneză*

[9] A se vedea şi Emil Petrovici, *Rimele româneşti din punct de vedere fonologic*, în *Limbă şi literatură*, I, 1955, p. 278.

[10] Paul Cornea, *Forme strofice în poezia lui George Coşbuc*, în *Limba română* XVI, 1967, nr.2, martie - aprilie, p. 141

a b a b b b a – *Pe lângă boi*
a a b b c d c – *Rada*
a b b a a b a – *Calul dracului*
a b b a c a c – *Păstoriţa*
a b a c c a b – *Lordul John*
a b c a a b c – *Un basm*
a b c c b d a – *Pe Bistriţa*

Al. Toşa descoperise, însă, 13![11] În poeziile cu strofa de 5 versuri, Cornea întâlneşte 4 feluri diferite de dispunere a rimelor, Toşa 6, în cele cu strofa de 6 versuri, Cornea prezintă 8 modalităţi de dispunere, Toşa 12!, în poeziile cu strofa de 8 versuri, Cornea descoperă 7, Toşa 15 ! ş.a.m.d.

142 de rime împerecheate (aa bb) apar în distihurile coşbuciene[12].

În terţete, poetul a folosit 15 rime încrucişate (aba) şi 19 triple (aaa).

Catrenele se compun din 60 de rime îmbrăţişate (abba), 22 împerecheate (aabb) şi 9 semirime (xaxa).

Structura în cvinar se manifestă astfel: 16 rime abbba, 10 aabab, 93 abaab, 31 aabba, 40 abbab, 15 ababa.

Senarul se realizează în felul următor: 20 de rime abccba, 68 aabbba, 23 aababb, 25 aabbab, 9 abbaba, 13 abbacc, 35 abbaab, 9 ababcc, 6 ababba, 186 abaccb, 10 ababab, 20 aabccb.

Rimele în septenar se prezintă după cum urmează: 16 abbacdc, 11 abbacca, 2 abbacac, 1 aabbaab, 4 abbaaba, 4 ababbba, 19 aabbcxc, 4 abccbxa, 4 abcaabc, 2 abcbcdd, 28 abbabcc, 6 abaccab, 2 xaabccb.

În octonar, rimele se prezintă astfel: 7 abxbccxb, 135 abcbddcb, 20 abcaddcb, 6 aaabcccb, 4 aabbabab, 29 abbacddc, 10 abxbxcxc, 51 ababcdcd, 3 aaxbcccb, 9 ababxdxd, 4 aabbccdd, 7 abacbbbc, 2 axabxbxb, 3 abacddcb, 1 aaxbccxb.

Rime în nonă sunt puţine: 2 xaxaxabba şi 8 abaabbcbc.

În decimă rimele sunt repartizate: 3 abbaxcdddc, 4 abcccbadbd şi 7 abbaccdddc.

Undecima se realizează astfel: 4 aabbbaaccca şi 6 xaxabxbxbxb.

Rime în duodecimă: 3 abaababccbcb, 13 abbacddceffe, 5 abbbaccdddee, 5 ababxcxcxdxd, 1 xaxabcxcbdxd, 1 xaxaxbcbcdxd, 19 ababcdcdefef.

În strofe de 15 versuri: 7 axabbxcddxceexc.

În strofe de 16 versuri: 3 ababbcccddefeeef.

Rime strofice diferite în aceeaşi poezie: 8.

Rime în gazel: 3.

Rime în fresco-ritornele: 1.

Rime astrofice amestecate: 2.

Rime astrofice succedate: 3.

Versuri albe: 1.

[11] Al. Toşa, *Frecvenţa tipurilor de rimă în poezia lui Coşbuc*, în *Limbă şi literatură*, XI, 1966, p. 71.
[12] Tabloul felurilor de rimă, la Coşbuc, apare la Al. Toşa, *Frecvenţa tipurilor de rimă în poezia lui Coşbuc*, în *Limbă şi literatură*, XI, 1966, p. 71-72.

O caracteristică inedită a poetului, în privinţa rimei, o constituie dispunerea unui substantiv propriu în grupul rimic. Asupra acestui fenomen a atras atenția și Al. Toșa[13], care insistă asupra asocierii unui unei noțiuni singulare cu una particulară sau generală, exprimată de cuvântul cu care rimează substantivul propriu, acesta fiind un nume de obiect dintr-o clasă. Astfel, opoziția de sens care se realizează, este constituită din opoziția dintre categoriile individual, particular și general, rimele de acest tip fiind asociații neașteptate (majoritatea sunt însă rime suficiente):

Prin mare trec zmeii cu-notul;
Şi, iată-l, târând un copac
Piticul cu barba cât cotul,
Ies scroafele-mării cu puii,
Şi sparge-nchisorile Gurii
Bătrânul Novac.
(Pierde-vară)

Dar iată-l! E vodă, ghiaurul Mihai*!*
Aleargă năvală nebună.
Împrăştie singur pe câţi îi adună,
Cutreieră câmpul, tăind de pe cai –
El vine spre paşă: e groază şi vai,
Că vine furtună.
(Paşa Hassan)

Pe-un Dumnezeu să-l nască satan! e blasfemie,
Să crezi în întruparea lui Crist dintr-o Marie*!*
(Fragment [Ea nu-i deschide uşa…])

Blăstem pe tine braţ duşman*!*
- *„Dar George-al nostru cum o duce?”*
- *„Sub glie, taică, şi sub cruce,*
Lovit în piept d-un iatagan*!”*
- *„Dar bietul Mircea?” – „Mort şi Mircea*
Prin văi pe la Smârdan*.”*
(Trei, Doamne, şi toţi trei)

Leşi erau. Sobiesky-vodă
Rătăci pe-aici prin văi,
Căci pe-atunci era la modă
Vara, când plecau la băi,
Regii meşteri în bătăi
Să-şi ia drumul încotrova
Totdeauna prin Moldova.

[13] Al. Toşa, *Frecvenţa tipurilor de rimă în poezia lui Coşbuc*, în *Limbă şi literatură*, XI, 1966, p. 61.

(Cetatea Neamţului)

Cânta cu glas de-abia învolt
O doină ce-au adus-o-n sat
Flăcăi de peste Olt.
(Fata mamii)

Rime rare, speciale, care dobândesc valori nebănuite, sensibilizând prin inedit şi surprinzând prin măiestria meşteşugarului cu condei, sunt cele care se realizează din părţi de vorbire diferite[14] sau rimele compuse, precum în *Brâul Cosânzenii*:

-*„Vai, brâul meu! Gemea* copila.
Atât de mult eu l-am temut,
Dar Făt-Frumos descinsu-mi-l-a*!”*
Şi-apoi plângea, mai mare mila
Şi-n nopţi apoi ea s-a pierdut.

Al. Toșa consideră că acest artificiu, încorporând mai multe nuclee lexicale, poate fi înțeles ca un rezumat al poeziei, omofonia pe care o stabilește cu a doua leonină sugerând afectul dominant al strofei: *mila*[15]! Lamentația fetei este admirabil redată și reprezentată, nu numai prin mijloace lexicale, ci și fonetice.

Rimele compuse sunt frecvente în opera lui Coșbuc, ele fiindu-i specifice:

Viaţa mea de mult s-a stins şi-am îngropat-o,
Sunt beat de cad în gropi, şi-a cui e vina?
A obrăjorilor cei cu gropiţi, şireato*!*
(Fresco-ritornele 1)

Psaltirea popii o sărut, dar aş lăsa-o,
Sărut şi mâna preotesei, şi-aş lăsa-o,
Pe fata popii n-o sărut, şi-aş săruta-o*!*
(Fresco-ritornele 4)

Hassan, de mirare, e negru-pământ;
Nu ştie de-i vis, ori aieve-i,
El vede cum zboară flăcăii Sucevei.
El vede că Bogdan e suflet de vânt
Şi-n faţă-i puterile turcilor sunt
Tăriile plevei.
(Paşa Hassan)

Din punctul de vedere al preciziei armoniei, trebuie specificat că, în poezia lui Coșbuc, întâlnim extrem de rar **rime imperfecte**, precum asonanțele din *Nunta Zamfirei* sau *Dragoste păcurărească*, când, forțat de metrică, poetul recurge la o modificare fonetică (apocopa):

Şi-atunci din tron s-a ridicat
Un împărat după-mpărat

[14] Cea mai frecventă asociere este aceea dintre substantiv şi verb.
[15] Al. Toşa, *Frecvenţa tipurilor de rimă în poezia lui Coşbuc*, în *Limbă şi literatură*, XI, 1966, p. 63.

Şi regii-n purpur s-au încins,
Şi doamnele grăbit au prins
Să se gătească dinadins,
Ca niciodat'
respectiv
Ţări străine! Mult amar,
Mult amar de cine-şi lasă
Mamă şi fraţi bui acasă!
Vai, şi mie-aşa-mi lăsar'
Sorţile, ca să am parte
De trai greu şi-n ţări departe!

În privința accentului, poetul nu folosește niciodată, în poeziile cuprinse în volume, rimele dactilice sau hiperdactilice. Coșbuc manifestă o ușoară preferință pentru rimele feminine, care sunt foarte numeroase în *Ziarul unui pierde-vară*[16]. În celelalte volume, echilibrul este aproape perfect[17]:

Balade și idile: 1821 rime masculine, 1843 rime feminine;
Fire de tort: 1365 rime masculine; 1198 rime feminine;
Ziarul unui pierde-vară: 543 rime masculine; 1017 rime feminine;
Cântece de vitejie: 329 rime masculine, 334 rime feminine.

Așadar, întâlnim, în total, în volume, 4058 rime masculine și 4392 rime feminine. „Rima lui Coșbuc oscilează cu amplitudini egale între caractere melodice masculine și feminine. În profilul ei muzical alternează accente aprige și impetuoase cu accente suave și calme, accente puternice, energice, cu accente delicate, blânde, paralel cu infinita gamă de nuanțe ale sentimentelor exprimate. Coșbuc a fost conștient de efectul estetic al rimelor feminine și masculine.

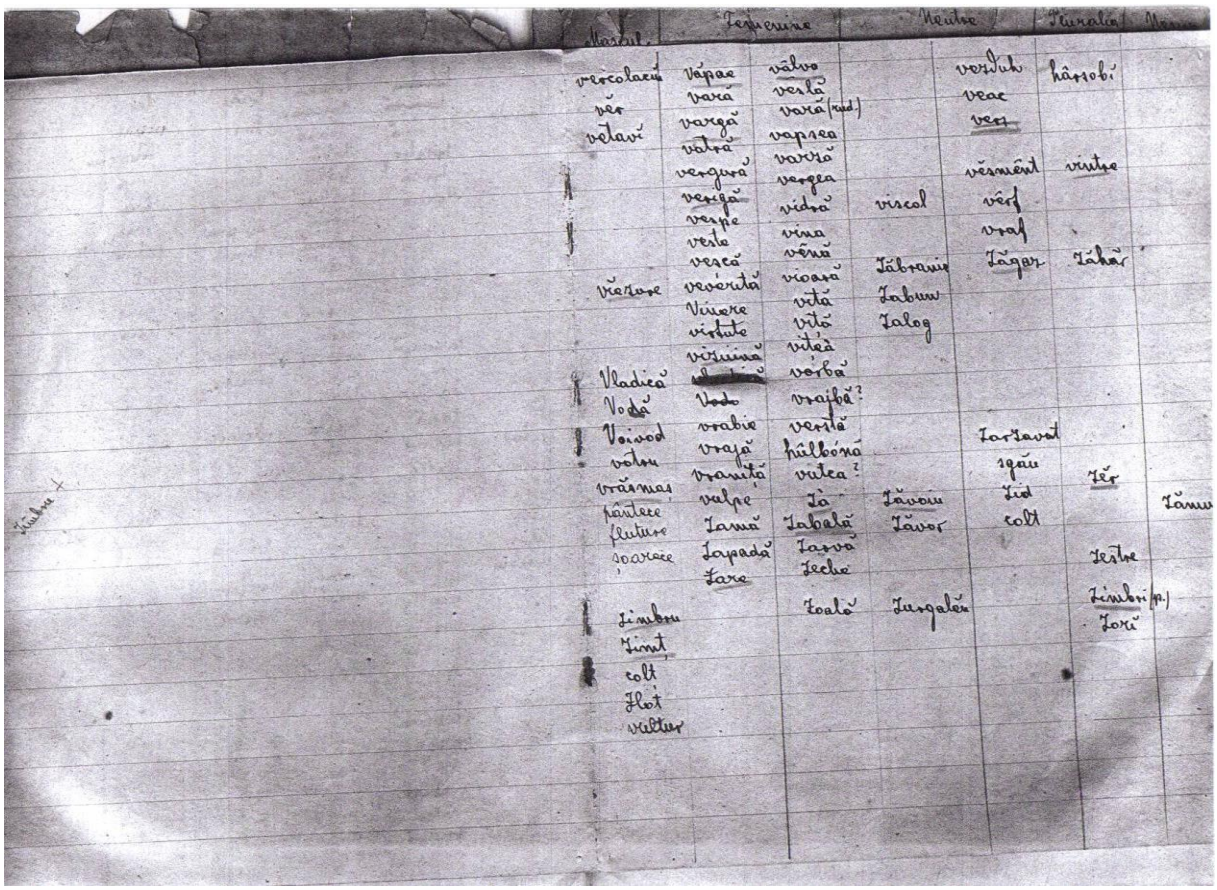
Volumul *Balade și idile* cuprinde câteva poezii rimate numai masculin sau numai feminin și faptul își găsește corespondență pe planul conținutului. *Moartea lui Fulger* și *El-Zorab*, poezii cu eroi masculini, cuprind numai rime masculine; *La oglindă* și *Rada*, care compun portretul psihic și fizic al adolescentei sau *Puntea lui Rumi*, axate pe tema infidelității femeii, cuprind numai rime feminine"[18].

Potrivit statisticii realizate de Al. Toșa[19], ținând seama de criteriul adâncimii armoniei, dintr-un total de 7840 de rime, cele mai frecvente sunt cele bogate (3324), urmate de cele suficiente (2657), apoi cele foarte bogate (1380), sărace (276) și leonine (203)[20].

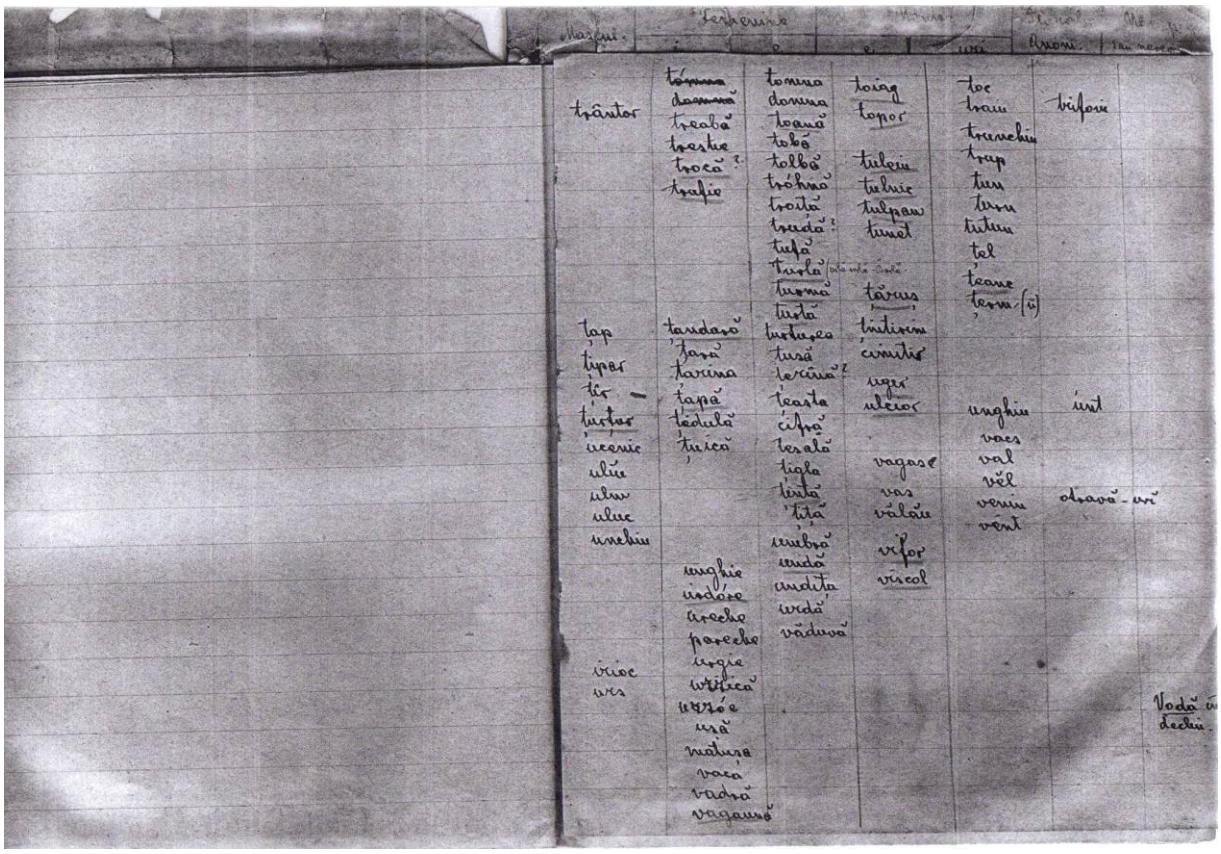
[16] Aproape de două ori mai frecvente decât cele masculine.
[17] Al. Toşa, *Frecvenţa tipurilor de rimă în poezia lui Coşbuc*, în *Limbă şi literatură*, XI, 1966, p. 68.
[18] *Ibidem*, p. 69.
[19] *Ibidem*, p. 60.
[20] Al. Toşa a întocmit un tabel ce conţine frecvenţele tipurilor de rimă după adâncimea armoniei şi procentajul aferent, pentru fiecare volum în parte, în *Frecvenţa tipurilor de rimă în poezia lui Coşbuc*, în *Limbă şi literatură*, XI, 1966, p. 60.

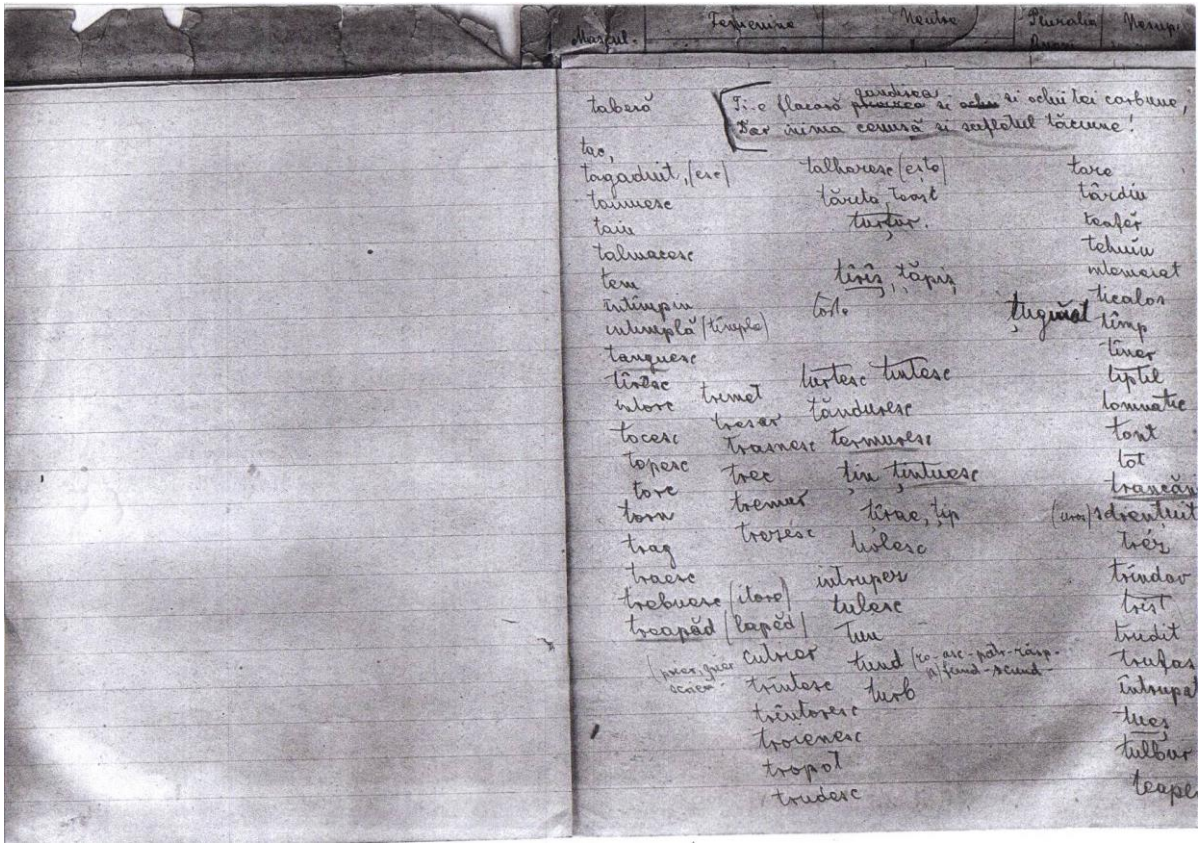
Din punctul de vedere al structurii morfologice a rimelor, majoritatea sunt, categoric, rime lexico-gramaticale (4511), urmând rimele lexicale (2292), și apoi cele gramaticale (1037)[21]. „Structura morfologică a rimei lui Coșbuc este centrată pe rime lexico-gramaticale. Sistemul de rime coșbucian este deci foarte echilibrat, avându-și axa la întâlnirea dintre lexic și gramatică, sprijinindu-se pe doi piloni ai limbii. Rimele lexicale sunt însă, în totalul volumelor și în fiecare volum în parte, cam de două ori mai numeroase decât rimele gramaticale, argument elocvent pentru soliditatea conturului sonor al poeziei lui Coșbuc”[22].

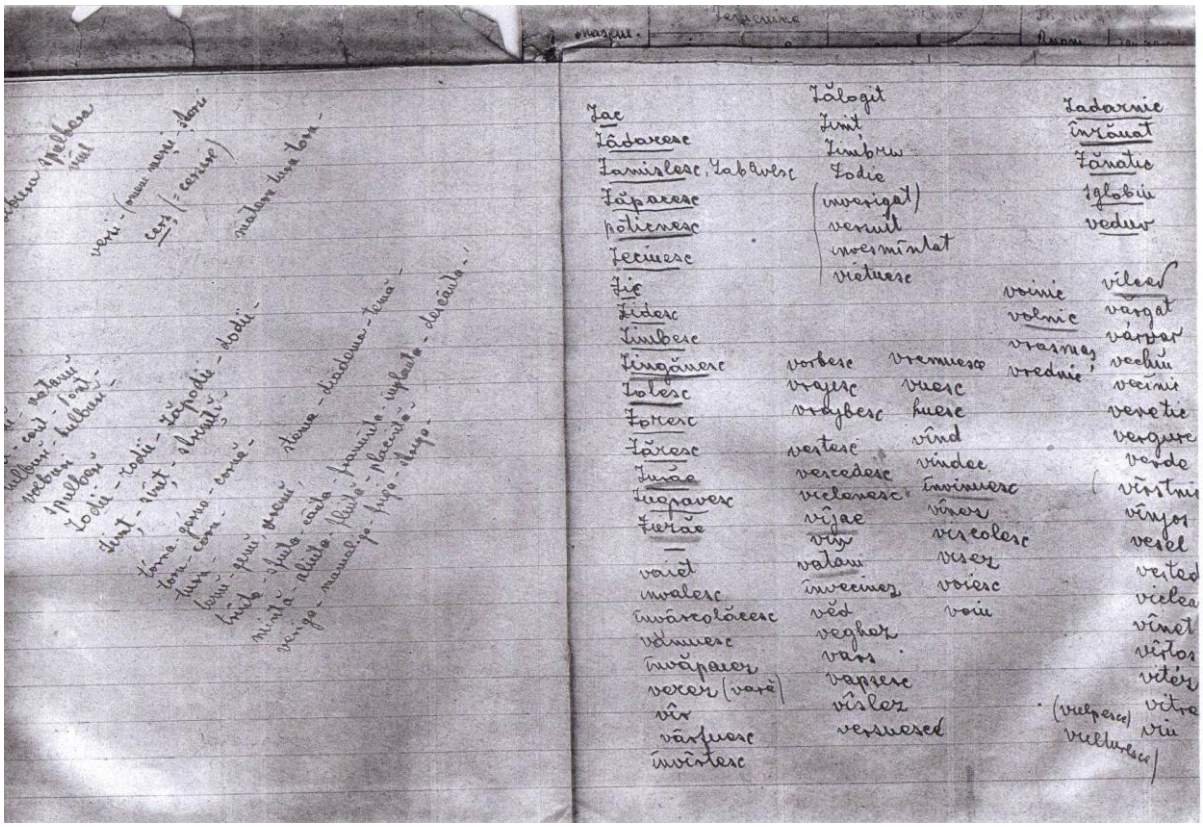
Pasionat de farmecul expresiv al rimelor, poetul își nota, conștiincios, sute și sute de termeni, realizând un mic **dicționar al rimelor**, care s-a păstrat fragmentar în manuscris. Prin amabilitatea providențială a profesorului muzeograf Constantin Catalana, căruia îi mulțumim, încă odată, cu deplină recunoștință, am intrat în posesia unei copii a acestui rezultat al muncii poetului, pe care îl prezentăm în cele ce urmează:

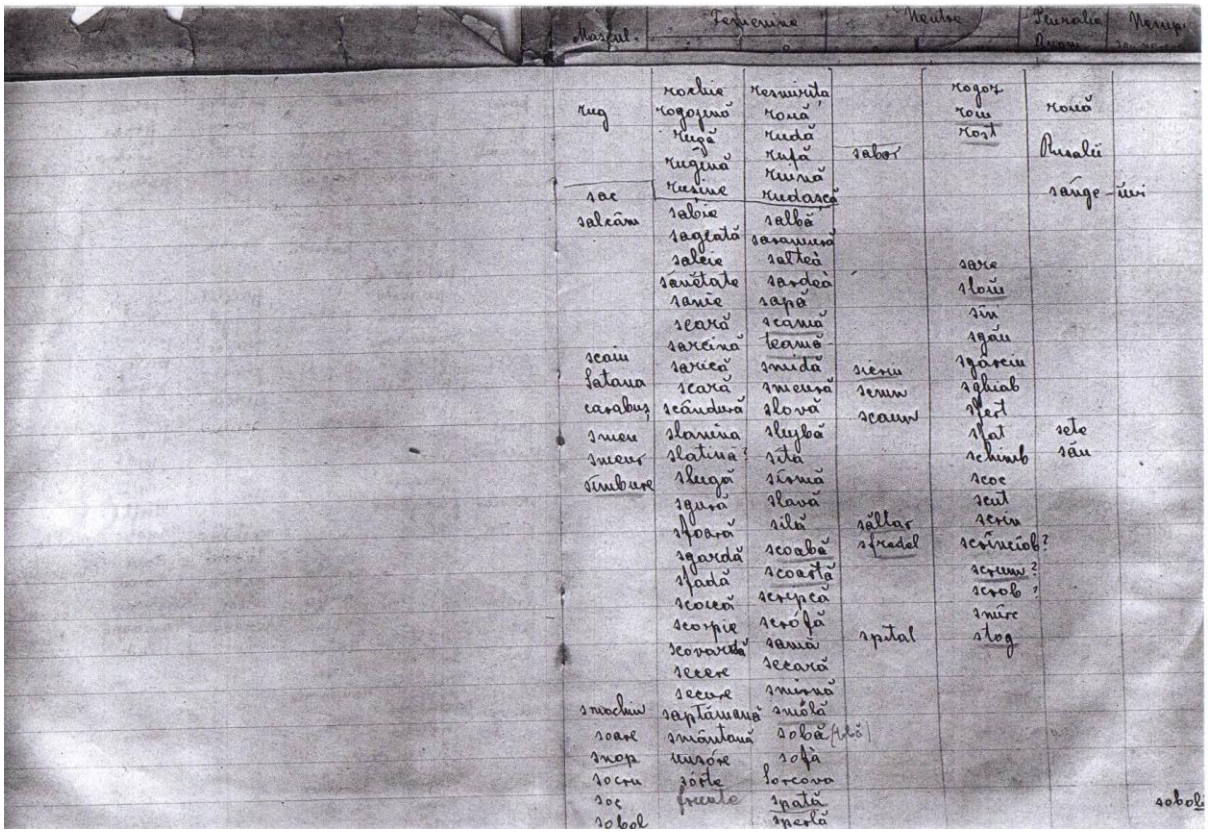

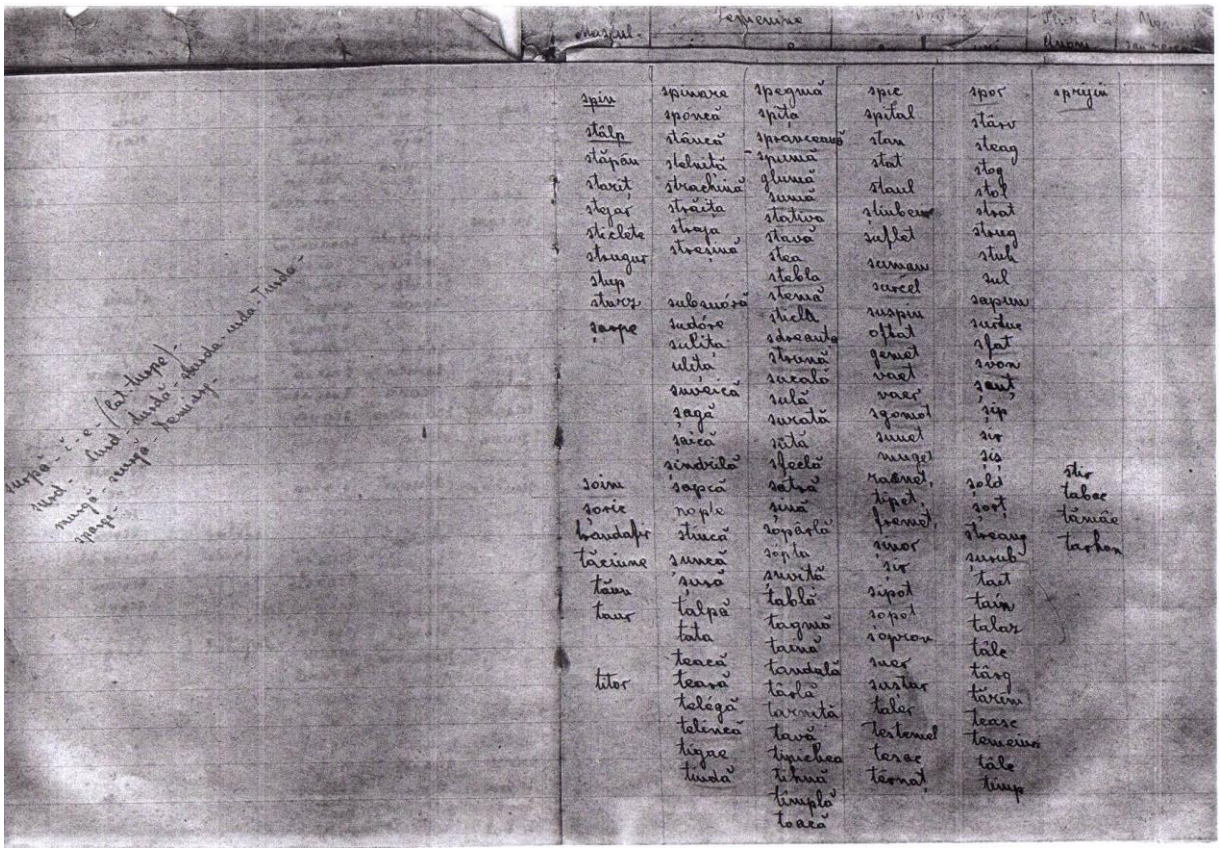
[21] *Ibidem*, p. 65.
[22] *Ibidem*, p. 77.

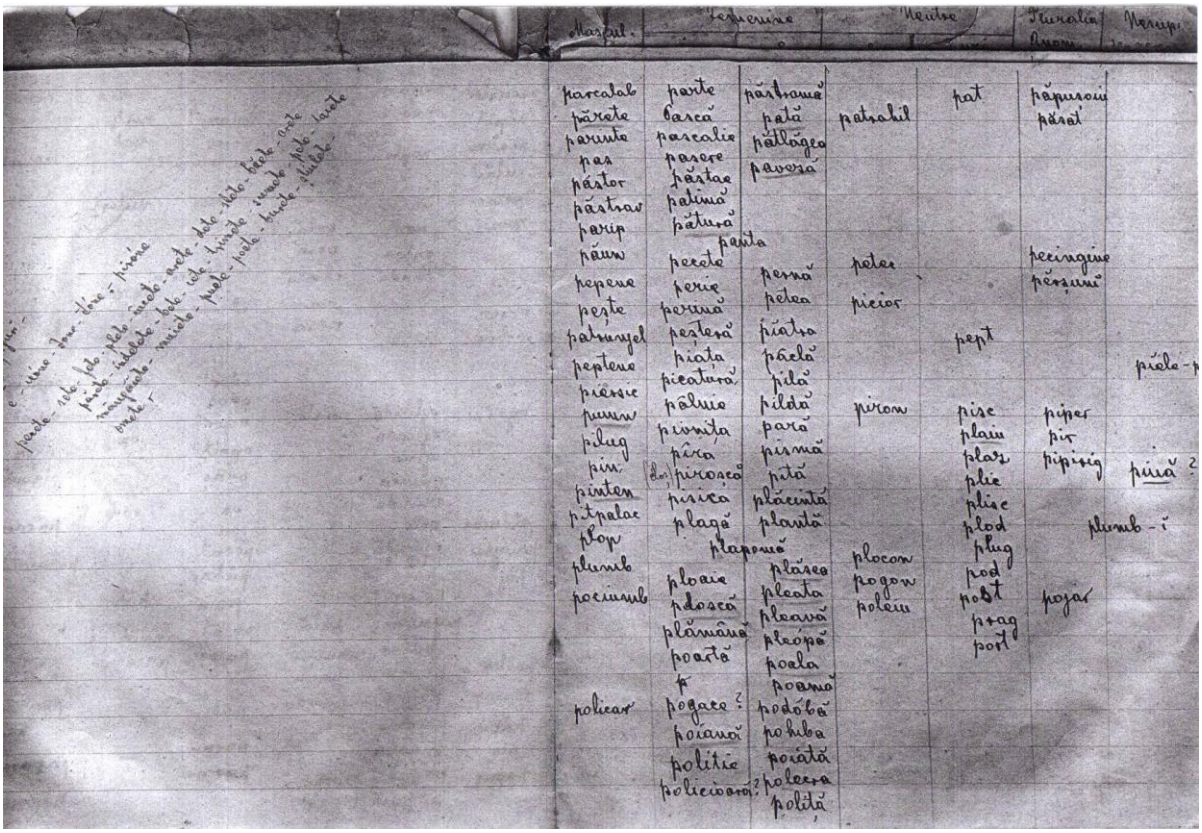

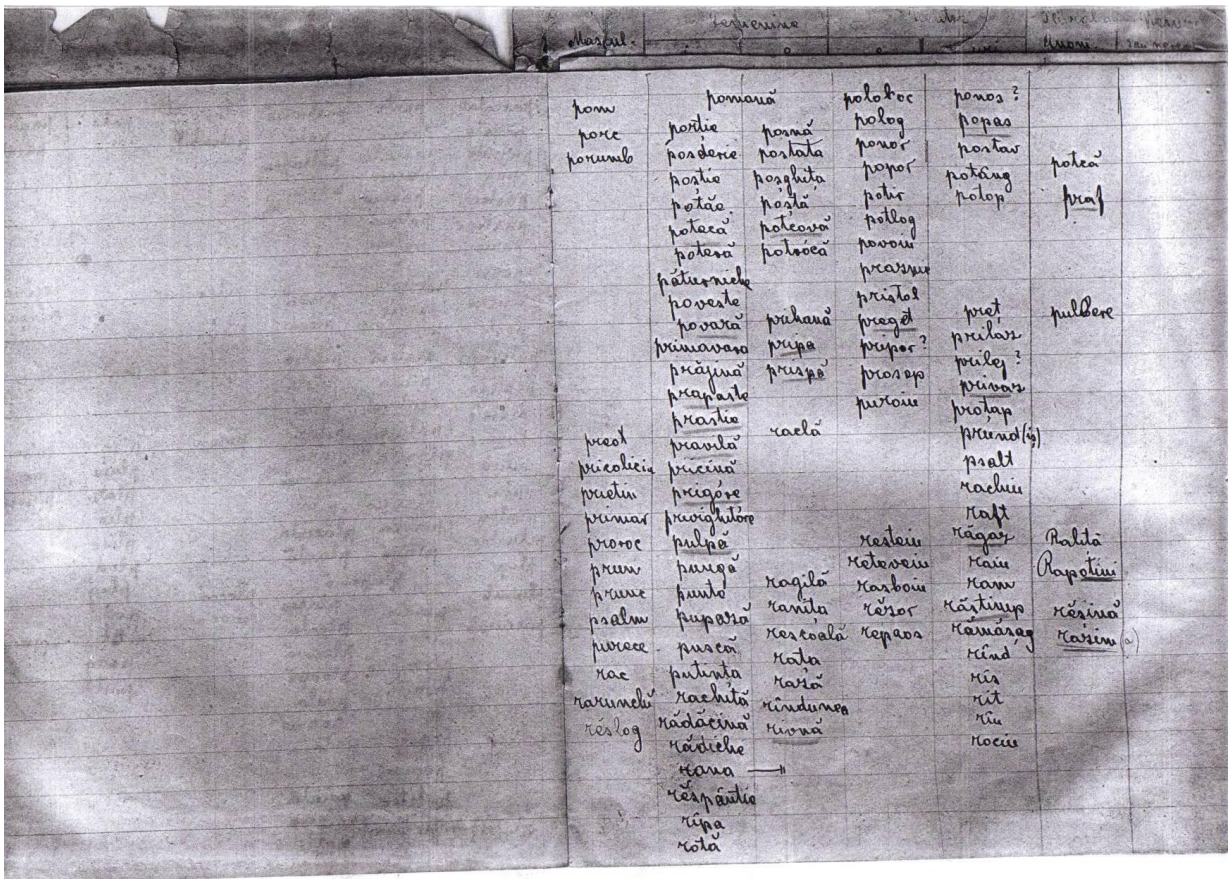

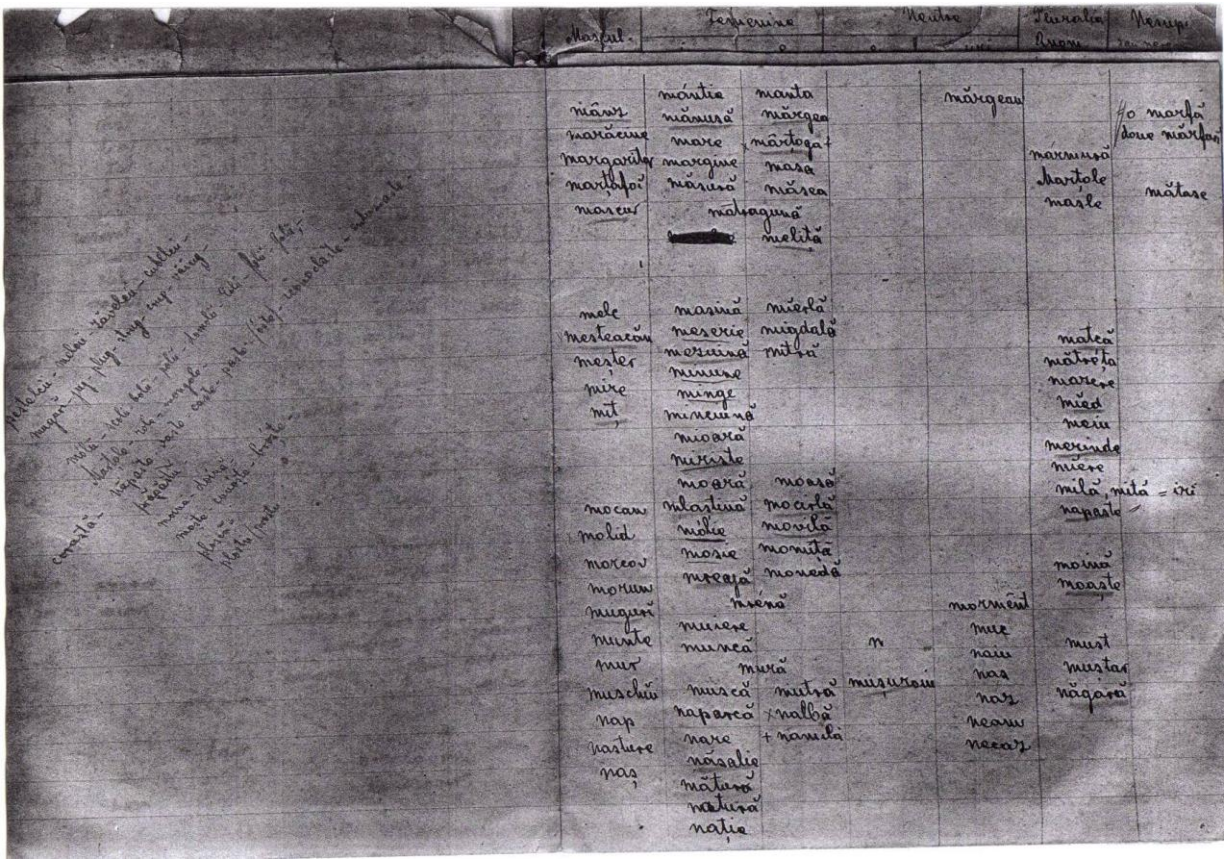

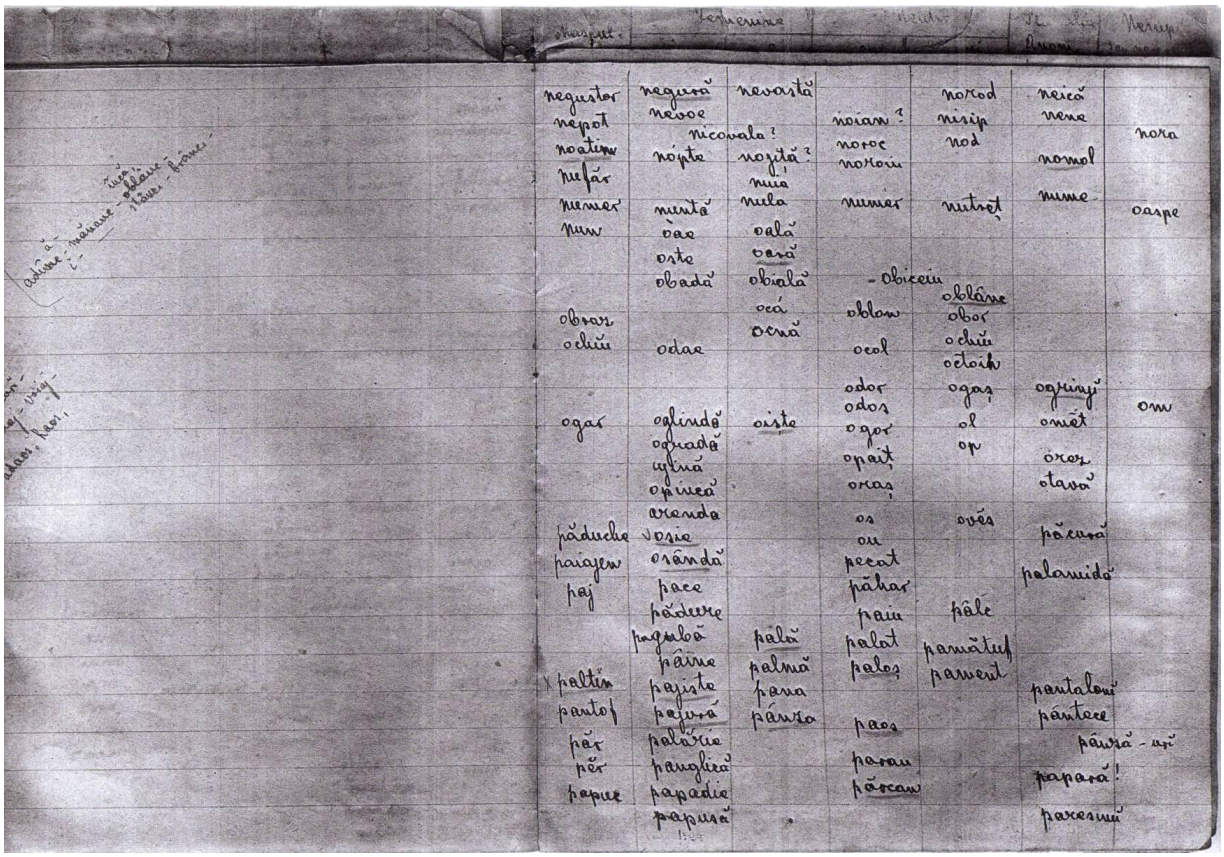

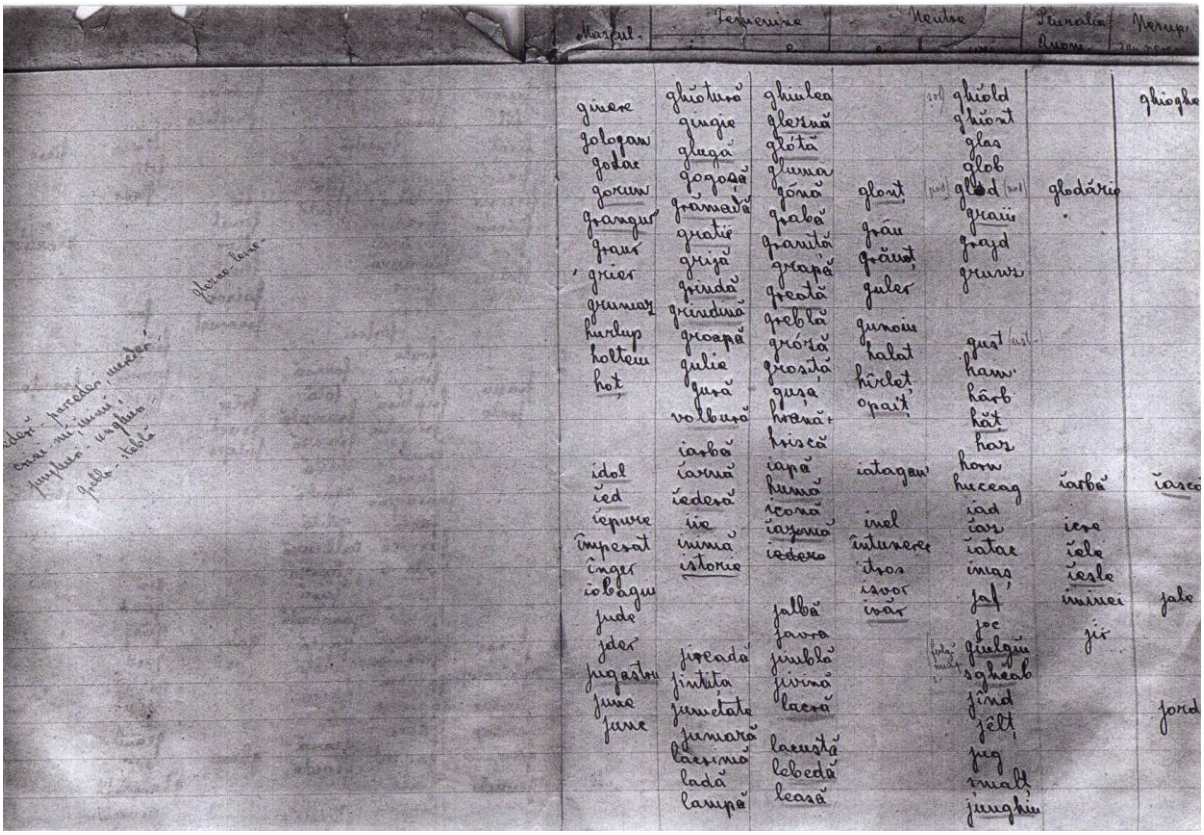

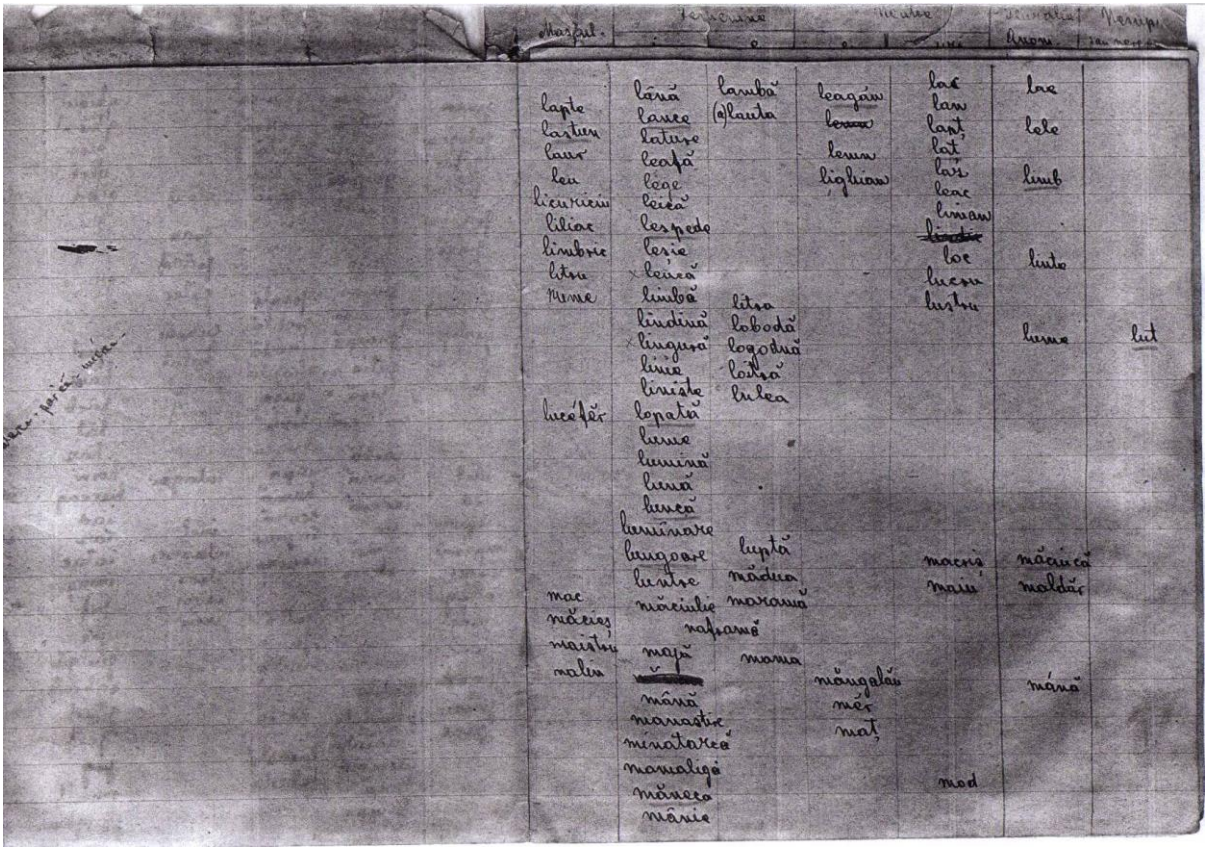

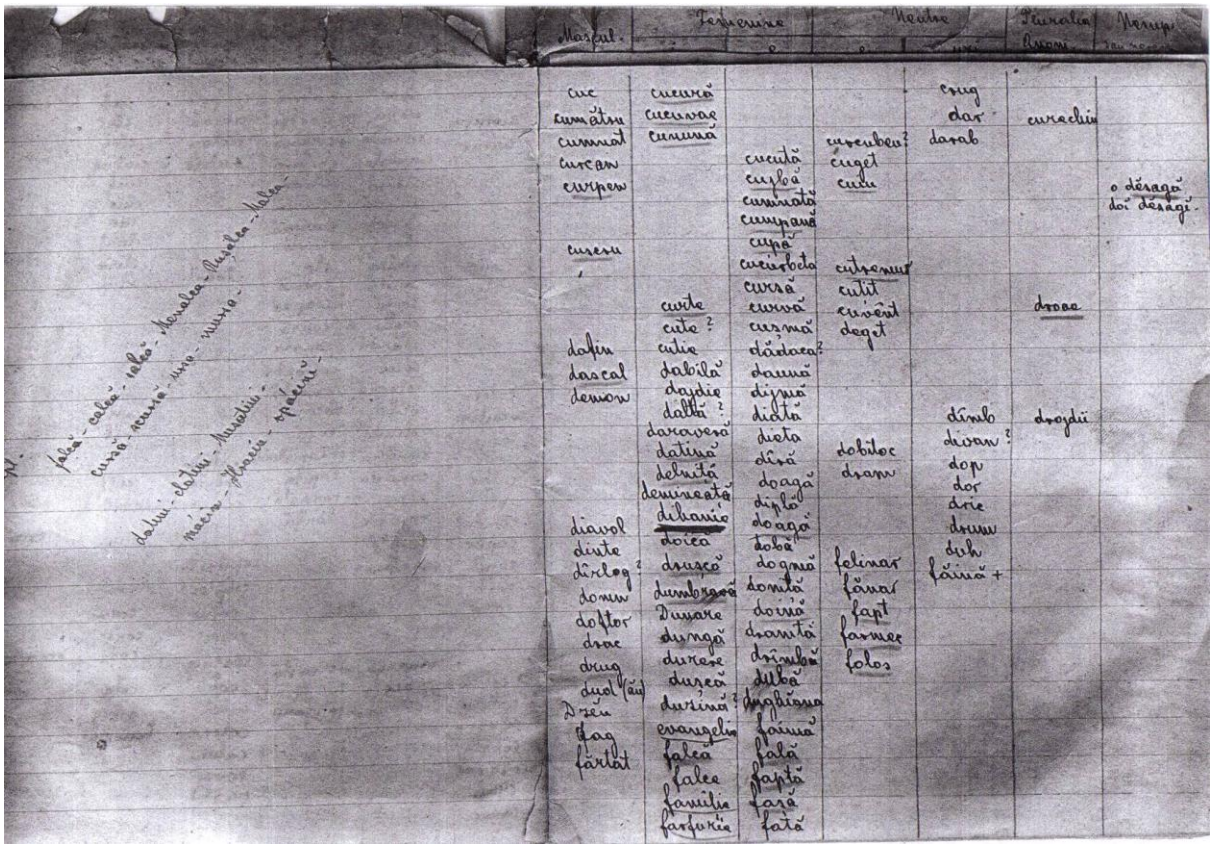

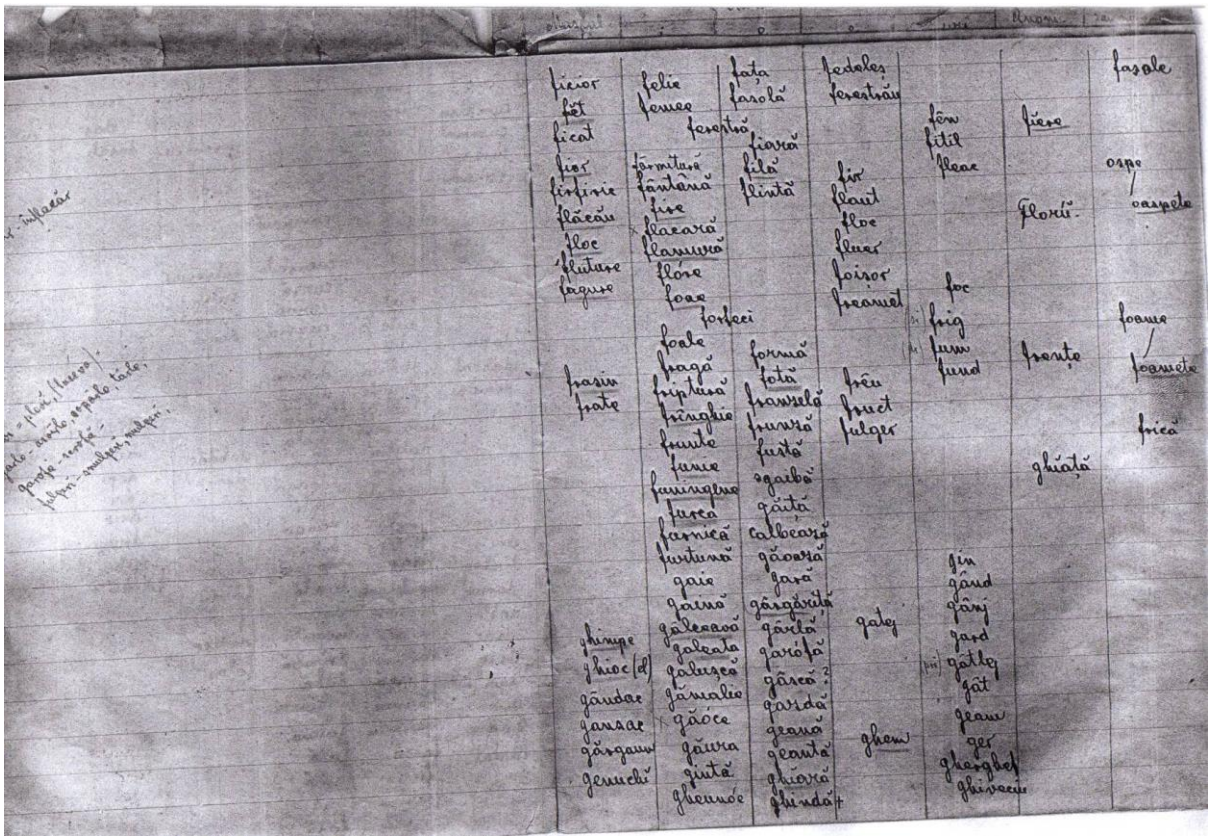

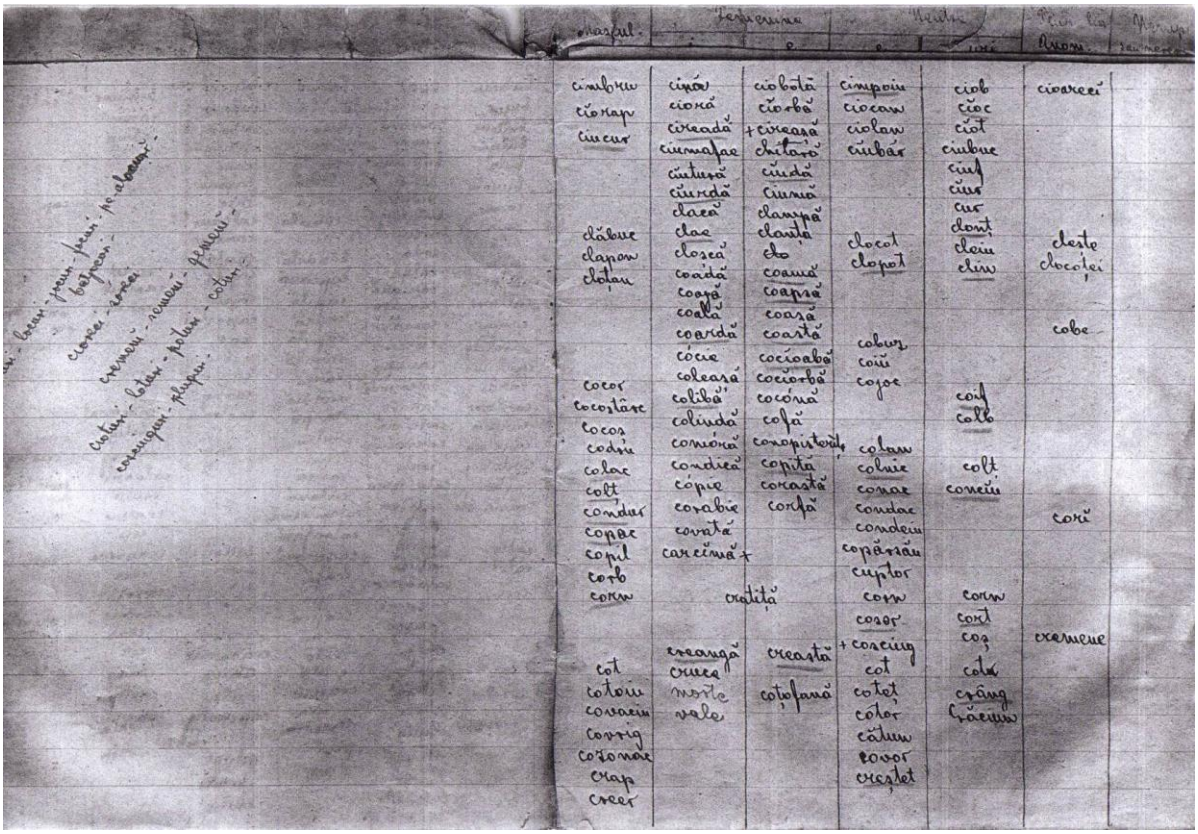

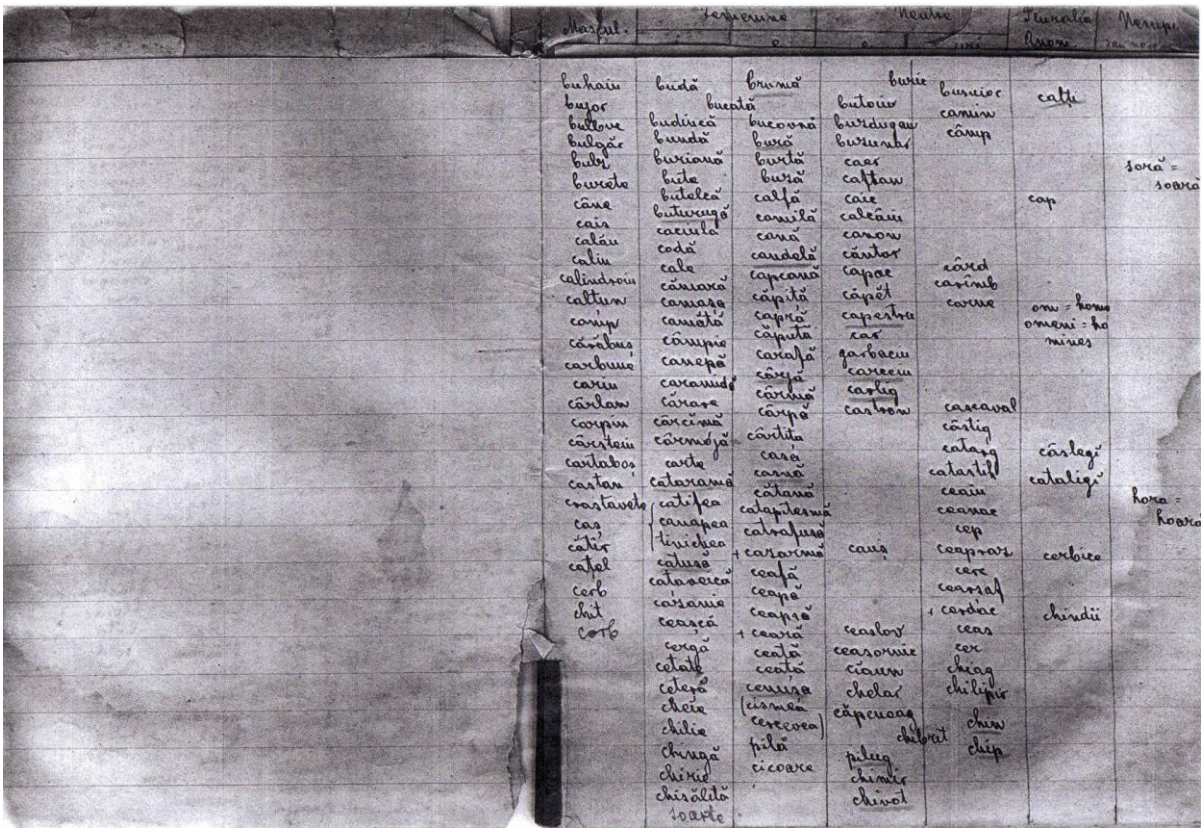

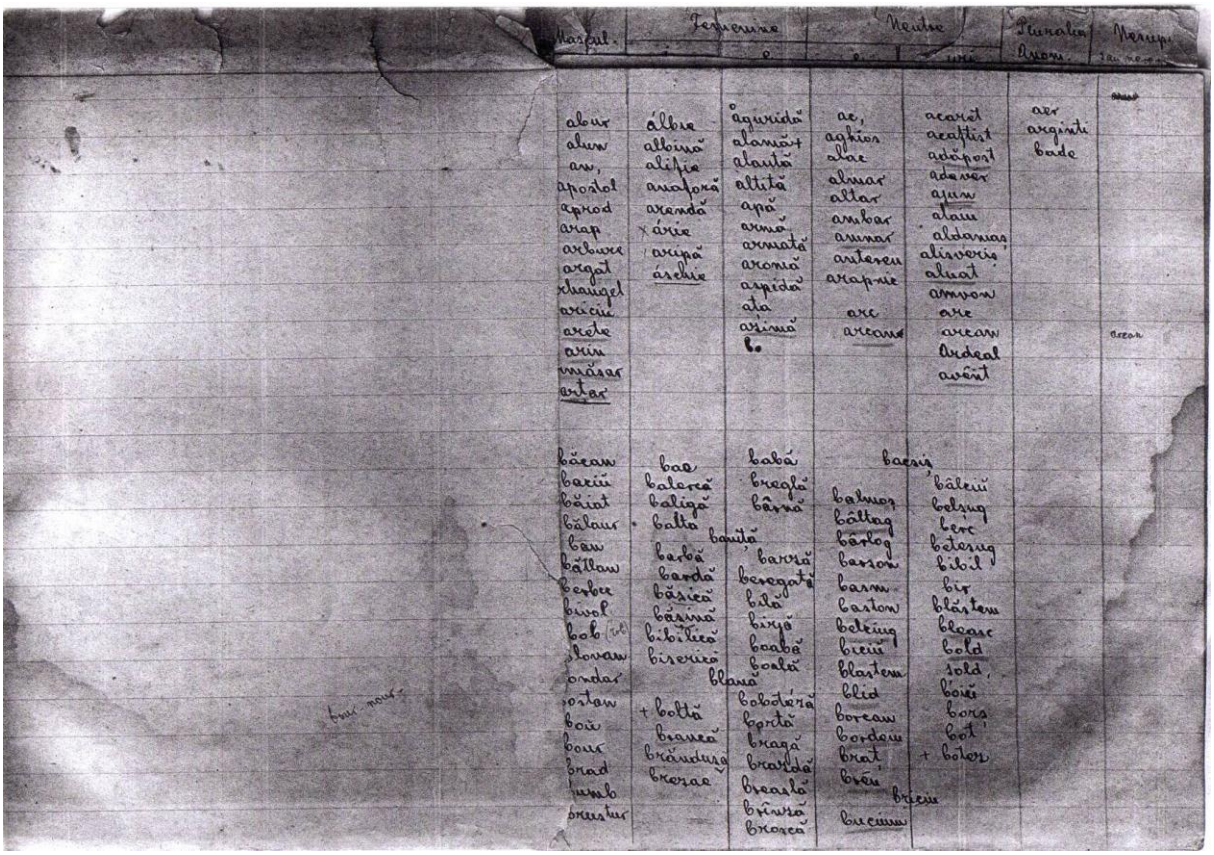

George Coşbuc este un poet pentru care „poezia e cântec, nu proză versificată, ca în veacul al XVIII-lea. Şi deoarece melodia nu subsistă în dezordine, nu înţelege să se lipsească de reguli. Vrea doar să le facă mai suple şi să le extindă raza de acţiune. Cum arta e pentru el, înainte de toate, meşteşug şi cum regimul bunului plac îi pare detestabil, el se străduieşte să elaboreze construcţii tot atât de rotunde şi de cizelate, ca cele clasice, doar răspunzând unui alt principiu de organizare”[23].

Clasicist, iubitor de simetrie și echilibru, factori generatori ai Frumosului în artă, Coșbuc a reușit să îmbine procedeele stilistice, cum nu o mai făcuse nimeni până la el și putini au mai făcut-o de atunci încoace. Această calitate a sa nu îl încadrează, însă, automat în rândul poeților autentici: „Fără îndoială că poezia, adevărata poezie, nu se restrânge la un procedeu sau altul, muzical sau cromatic, în exclusivitate, căci mijloacele de expresie se îmbină, împrumutându-și resursele și topindu-se una în cealaltă, astfel încât produsul artistic se înfățișează cititorului ca o imagine complexă din care străbat spre conștiința lui impresii ce vin pe undele unei armonii țesute din senzația vie a lucrurilor, din sunete, ritmuri și culori, apte să trezească, toate laolaltă, fiorul frumuseții”[24].

Coșbuc a realizat o contopire armonioasă, fecundă a conținutului cu forma, o izbăvire a mijloacelor de expresie românești, pe care le-a eliberat din căușul sufletului dându-le aripi să țâșnească spre cer întru primenirea spirituală a limbii române.

Bibliografie

Georgeta Antonescu, *George Coşbuc: „Vara”*, în *Exceslsior*, 1994, nr. 7.
Paul Cornea, *Forme strofice în poezia lui George Coşbuc*, în *Limba română* XVI, 1967, nr.2, martie-aprilie.
Ştefania Golopenţia, *Structura artistică a poeziei “Vara”,* în *Limbă şi literatură*, 1966, nr. XI.
Roman Jakobson, Claude Levi-Strauss, “*Les chats” de Charles Baudelaire*, în *L’Homme* II, 1962, nr.1.
Ştefan Munteanu, *Introducere în stilistica operei literare*, Timişoara, Editura de Vest, 1995.
Emil Petrovici, *Rimele româneşti din punct de vedere fonologic*, în *Limbă şi literatură*, I, 1955.
Sextil Puşcariu, *Coşbuc*, în *Luceafărul* nr. 8, 15 aprilie, 1905.
Vladimir Streinu, *Clasicii noştri*, Bucureşti, Editura Tineretului, 1969.
Al. Toşa, *Frecvenţa tipurilor de rimă în poezia lui Coşbuc*, în *Limbă şi literatură*, XI, 1966.

[23] Paul Cornea, *Forme strofice în poezia lui George Coşbuc*, în *Limba română* XVI, 1967, nr.2, martie - aprilie, p. 141-142
[24] Ștefan Munteanu, *Introducere în stilistica operei literare*, Timişoara, Editura de Vest, 1995, p. 262.

ELLIPSIS STRUCTURES IN TECHNICAL FOOD ENGINEERING TEXTS

Alice Iuliana Roşu, Assist. Prof., PhD, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: Starting from the premise that decoding and interpretation of ellipsis are based on inferential calculus which resides in relating elliptic verbal form to logical-semantic structure provided by an inferred context, the paper envisages to demonstrate that the ellipsis structures, occurring in specialized texts of food engineering field, irrespective of their form and type, are coherence devices.
Therefore, special attention has been given to the identification of ellipsis role and its context in order to emphasize the coherence operations entailing syntactic, semantic and pragmatic mechanisms of language.

Keywords: ellipsis, antecedent, semantic identity, redundancy, coherence operations.

Pe lângă anaforă şi cataforă, conectori pragmatici, elipsa, cu structurile, formele şi funcţiile ei aparţine fenomenelor textuale cu parcurs inferenţial ce determină anumite tipuri de relaţii în dinamica sensului textual.

Cherchi[1] susţine că elipsa este rezultatul unui proces de natură *discursivă* al cărui efect constă mai degrabă în izolarea unei *teme* sau *reme*, decât în marcarea unei suprimări. Astfel, această funcţie evidenţiază dublul rol al elipsei, ca factor de coeziune, dar şi de coerenţă în acelaşi timp, exercitat prin fragmentarea enunţurilor în temă şi remă, contribuind de fapt la continuitatea tematică textuală.

O opinie interesantă este cea a lui Nølke[2] care consideră aşa-zisele „adverbe de frază fără frază" un caz aparte de elipsă, identificând din punct de vedere sintactic următoarele tipuri de structuri eliptice: a) replici – răspuns, în care se diferenţiază trei situaţii: 1. Adverbul funcţionează singur; 2. Adverbul este ataşat unui alt cuvânt şi 3. Adverbul este inclus în întrebări retorice; b) apoziţii; c) ajustări; d) incize; e) coordonări ale constituenţilor de acelaşi tip; f) enunţuri fără verb. Aceste tipuri de elipsă determină actul enunţării şi enunţul ca rezultat al acestui act.

Berrendonner[3] defineşte „elipsa narativă" ca fiind o configuraţie complexă care necesită „actualizarea unei scheme lacunare de acţiune ale cărei frânturi sunt suficient de simptomatice pentru a putea fi completate". Prin urmare, având în vedere anumite secvenţe selectate, prezente într-un text, este posibilă reconstituirea unei scheme de acţiune, prin inferarea secvenţelor eliminate. Altfel spus, elipsa narativă presupune dezvoltarea unei relaţii discursiv-textuale, determinată de o structură logico-semantică şi de *contextul interpretativ* care face posibilă, printr-o serie de inferenţe, reconstruirea sensului de către receptor.

[1] Lucien Cherchi, "*L'ellipse comme facteur de cohérence"*, în *Langue Française*, 38, p. 122-123.
[2] Henning Nølke, "*Adverbes de phrase sans phrase*" în Karolak, S.Muryn T. (eds.), 1993.
[3] Allain Berrendonner, „*Sur l' inférence*" în Rubattel, Christian (ed.), *Modèles du discours*. Recherches actuelle en Suisse romande, Editions Peter Lang, Berne, 1989, p.119.

În Gramatica limbii române[4] elipsa este definită ca fenomen sintactic care constă în omisiunea din structura de suprafaţă a textului, a unui sau a mai multor componente subînţelese, fiind un mijloc de asigurare a coeziunii textului. Producerea elipsei evită repetiţiile supărătoare şi este legată de necesitatea de economie a limbajului, de simplificare şi de concizia exprimării. Componentele omise se pot recupera semantic prin reformularea sau reconstituirea construcţiei integrale iniţiale. În acest caz, se poate vorbi de *elipsă textuală* sau *anaforică.* Din acest punct de vedere, există o asemănare între proforme şi elipsă, deoarece ambele implică referinţa la ceva menţionat anterior, deci ambele au funcţie anaforică. Diferenţa constă în stabilirea relaţiei de coreferinţă de către un cuvânt în cazul proformelor, în timp ce în cazul elipsei raportarea la antecedent se realizează prin intermediul unei absenţe.

În urma analizelor efectuate pe texte de inginerie alimentară din două lucrări de specialitate, siglate *CAV* şi *BMPC*, am constatat ocurenţa cu predilecţie a elipselor de tip nominal, verbal şi propoziţional, elipsa nominală distingându-se ca frecvenţă mai ales în lucrările de laborator cu caracter didactic şi de popularizare.

S-a observat că subiectele repetate pot fi suprimate dacă predicatele mai multor propoziţii sunt în relaţie cu acelaşi subiect, ducând la apariţia unor subiecte subînţelese (vezi *infra* (1), (2) şi (3)):

(1) Reacţia menţionată este foarte rapidă, dar Ø[5] nu funcţionează mult timp, din cauza formării de acid lactic prin glicoliză anaerobă. (*BMPC*:213)

(2) Troponina este un heterotrimer, care este ataşat la un capăt al fiecărei molecule de tropomiozină şi actină, fizic legând tropomina de actină. Ø Reprezintă 5% din totalul proteinelor miofibrilare şi Ø este considerată o proteină regulatoare. (*CAV*:545)

(3) Mercurul, element chimic cu caracter metalic din grupa a II-a secundară asistemului periodic, valenţa I, II. Ø Are şapte izotopi stabili şi 15 radioactivi. Ø Foarte puţin răspândit în natură, uneori în stare nativă, obişnuit sub formă de sulfuri. Ø Este considerat un element de contaminare a vinului. (*CAV*:940)

Continuitatea referenţială din aceste exemple este asigurată, deşi substantivele *reacţie, troponina* şi *cromul* sau pronumele anaforice, *ea ,el,* din poziţia de subiect lipsesc, subiectul fiind inclus în desinenţa verbului.

În cazul elipsei de tip verbal, se disting două situaţii: se poate omite fie doar predicatul (simplu sau complex) în exemplul (4), fie predicatul şi subiectul său, cum se întâmplă în exemplele (5) şi (6). În (4) predicatul simplu *se citesc* este omis, în (5) este omis predicatul simplu şi subiectul său, iar în (6) este omis predicatul complex *poate fi excitată* şi subiectul său *fluorescenţa violetă* este reluat prin anafora pronominală *cea*.

(4) Gradele polarimetrice *se citesc* pe scala aparatului, iar subdiviziunile Ø cu ajutorul vernierului. (*CAV*:713)

(5) *Caramelul se foloseşte* pentru colorarea vinurilor speciale de tip aperitiv,Ø vinurilor aromatizate, Ø vinurilor de lichior şi Ø pentru intensificarea culorii distilatelor învechite din vin. (*CAV*:1311)

[4] *Vezi Gramatica limbii române*, vol. II, *Enunţul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, p.748.
[5]Am marcat elipsa folosind simbolul „Ø”.

(6) Astfel, fluorescenţa violetă *poate fi excitată* numai de lumina ultravioletă (<400 nm), cea verde Ø de lumina albastră (460-500 nm) şi cea roşie Ø de lumina portocalie (595-615nm). (*CAV*:91)

Din punct de vedere pragmatic, elipsa reprezintă un procedeu de focalizare în discurs a unor elemente: locutorul/emiţătorul exprimă în discurs doar elementele strict necesare înţelegerii mesajului, punctele esenţiale ale structurii informaţionale, lăsând neexprimate elementele care ocupă poziţii de legătură uşor de reconstituit. Interpretarea enunţurilor eliptice se bazează pe un proces de reconstrucţie, care pune în relaţie structura sintactică incluzând elipsa cu bagajul lingvistic de care dispune interlocutorul/receptorul. Reconstrucţia structurii neexprimate se poate realiza pe baza competenţei comunicative comune a celor doi participanţi la actul comunicării, precum şi a raportării la contextul extralingvistic.

Exemplele analizate ne permit să concluzionăm că definirea şi interpretarea elipsei şi a formelor eliptice textual-discursive identificate în textele de inginerie alimentară reprezintă fenomene textual-discursive, în a căror reconstruire intervin procese inferenţiale de natură semantico- pragmatică. Se constată că elipsa dispune de o structură logico-semantică determinată de un context inferat şi de identificarea unui antecedent, fiind un mijloc de asigurare a coeziunii, coerenţei şi conciziei textului ştiinţific de inginerie alimentară.

Bibliografie

1. Adam, Jean-Michel, 2008. *Lingvistica textuală. Introducere în analiza textuală a discursurilor*, traducere de Corina Iftimia, prefaţă de Rodica Nagy, Instituttul European, Iaşi.
2. Berrendonner, Allain, „*Sur l' inférence*" în Rubattel, Christian (ed.), *Modèles du discours*. Recherches actuelle en Suisse romande, Editions Peter Lang, Berne, 1989, p.119.
3. Cherchi, Lucien, "*L'ellipse comme facteur de cohérence"*, în *Langue Française*, 38, p. 122-123.
4. Gramatica *limbii române*, vol. II, *Enunţul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, p.748.
5. Greimas, Algirdas Julien, Courtès, J., *Sémiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage*, Paris, Hachette, 1979
6. Nølke, Henning, "*Adverbes de phrase sans phrase*" în Karolak, S.Muryn T. (eds.), 1993.
7. Rovenţa-Frumuşani, Daniela, *Semiotica discursului ştiinţific*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1995
8. Rovenţa-Frumuşani, Daniela, *Analiza Discursului, Ipoteze şi ipostaze*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005
9. Saussure, Ferdinand de, *Curs de lingvistică generală*, Editura Polirom, Iaşi,1998
10. Vlad, Carmen, Textul aisberg, Elemente de teorie şi analiză, Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj, 2000

SIGLE

BMPC - *Biochimia, microbiologia şi parazitologia cărnii*, Banu, C-tin (coord.), Editura Agir, Bucureşti, 2006

CAV- *Chimia şi analiza vinului,* Ţârdea, C-tin, « Ion Ionescu de la Brad », Iaşi, 2007

THE FUNCTIONS OF THE STAGE DIRECTIONS IN THE DRAMATIC TEXT FROM THE PERSPECTIVE OF PHILOLOGY AND THEATRE STUDIES. A COMPARATIVE[1]

Dragoș Carasevici, Assist., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Considered to be that information which is not included in the retorts of a dramatic text and which refers to the staging of the latter, the stage directions are discussed both in Philology and Theatre Studies. The most recent theories do not approach these directions only as a means of communication between the author and the reader/interpreter and consider them the real text of a play, the retorts of the characters being seen as "quotes". Despite these theories, the textual stage directions seldom play an important role in the staging of a play, a fact confirmed by most theatre practitioners. However, they are essential for the reconstruction of the author's stage image, an image that represents the center of the philological stage-oriented analyses or, the other way round, the center of the text-oriented analyses in Theatre Studies.

Keywords: stage directions, dramatic text, stage image, Philology, Theatre Studies.

Als Bühnenanweisungen innerhalb eines Dramentextes (meist auch Regieanweisungen genannt) werden allgemein alle Angaben außerhalb des Sprechtextes betrachtet, die sich auf die Bühnenrealisierung des Dramas beziehen. Auch wenn diese kurze Definition stimmen kann, lässt sie die wichtige Frage nach dem genauen Inhalt und der Gestalt der Regieanweisungen unbeantwortet. Mit seiner Definition versucht Gero von Wilpert diesen Aspekt zu erklären. Er bestimmt Bühnenanweisungen, wie folgt:

> [...] die in den Sprechtext eines Dramas eingeschobenen szenischen Bemerkungen des Dichters über Bühnenbild und Ausstattung, Kleidung, Sprechweise und Gesten der Schauspieler, deren Auf- und Abtreten und dessen Art, Richtung und Tempo, ferner evtl. akustische Effekte, Musik usw., nur für den Darsteller, Regisseur und Kapellmeister gedacht und im Druck meist durch Klammern, kleinere oder Kursiv-Schrift abgesetzt.[2]

Obwohl wir auch dieser Definition zustimmen, könnte sie, zum Beispiel aus dem Gesichtspunkt der von Anne Ubersfeld entwickelten Theatertheorie, als restriktiv betrachtet werden. Die französische Theaterwissenschaftlerin schlägt den Begriff „didascalie"[3] vor: „Wir erinnern, daß die Didaskalien nicht nur die Bühnenanweisungen im ursprünglichen Sinne beinhalten, sondern auch die Namen der Figuren; also kurzum alles, was im geschriebenen Text steht und nicht unbedingt von den Figuren gesagt werden muß."[4]

[1] This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/140863, Project ID 140863 (2014), co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 – 2013.
[2] Gero von Wilpert, *Sachwörterbuch der Literatur*, Stuttgart 1979, S. 116.
[3] Deutsch 'Didaskalie'(Griechisch 'didascalia').
[4] In: Christopher Balme, *Einführung in die Theaterwissenschaft*, Berlin 2003, S. 77.

Die „Didaskalien" sollten aber nicht als unmittelbare Alternative zu den Bühnenanweisungen verstanden werden – wie das sehr oft der Fall in der Literatur- oder Theaterwissenschaft ist[5] – sondern eher zum Ingardschen Begriff „Nebentext", der ein viel breiteres Feld von Dramentextkomponenten als die eigentlichen Regieanweisungen umfasst:

> Vor allem ist es auffallend, daß in einem ‚geschriebenen' Drama zwei verschiedene Texte nebeneinanderlaufen: einerseits der Nebentext, d.h. Angaben darüber, wo, in welcher Zeit usw. sich die betreffende dargestellte Geschichte abspielt, wer gerade spricht und eventuell auch, was er momentan tut usw.; andererseits der Haupttext selbst. Der letztere besteht ausschließlich aus Sätzen, die von den dargestellten Personen ‚wirklich' ausgesprochen sind.[6]

Der Haupttext umfasst also alle gesprochenen Darstellungsmittel (d.h. Dialog und Monolog) und der Nebentext alles, was im Haupttext nicht enthalten ist: „[...] Dramentitel, Epigraphe, Widmungsschriften und Vorwörter, Personenverzeichnis, Akt- und Szenenmarkierung, Bühnenanweisungen zur Szenerie und Aktion und die Markierung des jeweiligen Sprechers einer Replik."[7]

Elke Platz-Waury unterscheidet zwischen zwei wichtigen Funktionen des Nebentextes und folglich zwischen zwei verschiedenen Gruppen von Komponenten, die den Nebentext zusammensetzen: Einerseits gibt der Autor Hinweise in Bezug auf die Deutung[8] seines Werks (Titel, Vorwort, Widmungsschrift usw.), andererseits weist er auf die Art der Bühnenrealisierung hin (Angaben zu Auftritten oder Abgängen, zum Bühnenbild, zur Gestik, Mimik und Bewegung der Schauspieler usw.)[9]. Wie Gundel Westphal behauptet, entsprechen die Bühnenanweisungen ausschließlich der zweiten dieser beiden Gruppen:

> [...] Titel, Angaben über Personen [Personenverzeichnis], Gattung und Zahl der Akte zählen nicht zu den Regieanweisungen. Sie dienen hauptsächlich zur Orientierung des Publikums und erfüllen eine mehr äußerliche, formale Funktion. Für den Spielverlauf und das Verständnis der Handlung sind sie weniger wichtig. Ihre Bindung an das Drama ist verhältnismäßig lose, und auch ihr Fehlen oder ihre Änderung beeinflußt das Drama nicht.[10]

---

[5] Patrice Pavis stellt eine ziemlich verwirrende Äquivalenz her zwischen 'didascalies' und 'indications scéniques': "Le terme d'indication scénique, plus fréquent aujourd'hui, paraît plus propre à décrire le rôle métalinguistique de ce texte secondaire [les didascalies]." (Patrice Pavis, *Dictionnaire du théâtre*, Paris 1996, S. 92).

[6] Roman Ingarden, *Das literarische Kunstwerk*, Tübingen 1965, S. 220.

[7] Manfred Pfister, *Das Drama*, München 1977, S. 35.

[8] Auch in Bezug auf die Strukturierung seines Werks (Akt- und Szenenmarkierung usw.) gibt der Autor Hinweise.

[9] Elke Platz-Waury, *Drama und Theater. Eine Einführung*, Tübingen 1980, S. 28.

[10] Gundel Westphal, *Das Verhältnis von Sprechtext und Regieanweisung bei Frisch, Dürrenmatt, Ionesco und Beckett*, Würzburg 1964, S. 9.

Auch wenn wir mit der zweiten Hälfte dieser Aussage nicht einverstanden sein können[11], glauben wir, dass seine erste Hälfte die eigentlichen Regieanweisungen von den anderen Komponenten des Nebentextes doch sinnvoll abgrenzt. Westphal fügt hinzu: „Nicht dazu gehören indirekte Hinweise [zur Bühnenrealisierung], die zwar einen bestimmten Ausdruck fordern, aber aus dem Dialog selbst hervorgehen".[12] Diese Kategorie von ‚indirekten Hinweisen' bezeichnet Manfred Pfister als ‚implizite Inszenierungsanweisungen im Haupttext'[13]: „Die Performativität der dramatischen Rede gewährleistet die Konstituierung der Sprechsituation im Sprechakt und liefert somit implizit immer schon Inszenierungssignale mit."[14] Dazu gibt Pfister ein Beispiel aus Tschechows *Kirschgarten*:

> LOPACHIN: Was ist mit dir, Dunjascha?...
>
> DUNJASCHA: Die Hände zittern. Ich fall' noch in Ohnmacht.
>
> LOPACHIN: Du bist zu empfindlich, Dunjascha. Und du kleidest dich auch wie ein Fräulein, und auch die Frisur ist so. [...][15]

Was die expliziten Bühnenanweisungen angeht, d.h. die, die im Drama textuell anwesend sind, bleiben noch die Fragen nach ihrem Umfang und nach ihrer Realisierbarkeit (auf der Bühne) offen. Einige Dramatiker (beginnend mit G.B. Shaw, August Strindberg und Gerhart Hauptmann) nähern die Regieanweisungen dem Bereich der epischen Darstellung an:

> The Wingfield apartment is in the rear of the building, one of those vast hive-like conglomerations of cellular living-units that flower as warty growths in overcrowded urban centres of low-middle-class population and are symptomatic of the impulse of this largest and fundamentally enslaved section of American society to avoid fluidity and differentiation and to exist and function as one interfused mass of automatism. The apartment faces an alley and is entered by a fire-escape, a structure whose name is a touch of accidental poetic truth, for all of these huge buildings are always burning with the slow and implacable fires of human desperation...[16]

Ein solches Beispiel widerspricht Aussagen wie denen von Theodor A. Meyer oder Jens Soltau, die den Bühnenanweisungen jeden ästhetischen Eigenwert absprechen: „Theaterbemerkungen sind keine Bestandteile der Dichtung, und auch wo sie sehr ausführlich

---

[11] Die Änderung eines Dramentitels bedeutet die Änderung des Erwartungshorizonts des Lesers/Zuschauers und viele Dramatiker spielen mit diesem Erwartungshorizont; Westphal erkennt selber weiter unten im Text: "Manchmal sind Titel und Stück allerdings auch so eng verbunden, daß allein durch das Verhältnis von Titel und Stück eine besondere Spannung entsteht. *La cantatrice chauve*, wie Ionesco sein erstes absurdes Stück nennt, tritt in dem ganzen 'Antistück' nicht auf. So wird die Erwartung des Publikums getäuscht und die ganze Absurdität des Stückes spiegelt sich schon in seinem Verhältnis zum Titel" (wie Anm. 10).

[12] Ebd., S. 9.

[13] Manfred Pfister, *Das Drama*, München 1977, S. 37.

[14] Manfred Pfister, *Das Drama*, München 1977, S. 37.

[15] Ebd., S. 37.

[16] Tennessee Williams, *The Glass Menagerie* zitiert nach: Elke Platz-Waury, *Drama und Theater. Eine Einführung*, Tübingen 1980, S. 31.

sind, ganz ohne dichterische Form und Abzweckung als praktische Anweisung gehalten“[17]. Oder: „Regiebemerkungen haben neben dem dialogischen Text keinen ästhetischen, keinen sprachlichen Eigenwert. Sie haben ihn auch nie gehabt.“[18]

In der neueren Literatur- und Theaterwissenschaft wurde die Frage nach dem ästhetischen Eigenwert der Bühnenanweisungen schon beantwortet; sie werden nicht mehr nur als ein bloßes Verständigungsmittel zwischen Autor und Leser/Interpret gesehen. Im Gegenteil: Neuere Theorien scheinen den so genannten Nebentext als den eigentlichen ‚Text‘ des Dramas zu bezeichnen, wobei der Haupttext als ‚Zitat‘ betrachtet wird:

> Die Buchform des Dramas [...] enthält, in Form der sogenannten Bühnenanweisungen, Textteile, die der Bühnenform fehlen und die die Literaturwissenschaft, offenbar als Nebentexte eingestuft hat – als Nebentexte, obwohl sie, in der Hierarchie der Sprachstufen, den auf der Bühne zu hörenden Dialogen, dem Haupttext im Sprachgebrauch der Literaturwissenschaft, übergeordnet sind. Übergeordnet aber sind die Bühnenanweisungen den Figurenreden insofern, als sie diese einrahmen und zitieren.[19]

Diese Betrachtungsweise sollte allerdings nicht für sehr innovativ gehalten werden. Ebenso wie die Begriffe „Haupttext“ und „Nebentext“ stammt in der Tat auch sie aus der Ingardschen Dramentheorie: „Durch die Angabe der jeweilig sprechenden Person gewinnen die zum Haupttext gehörenden Sätze gewissermaßen ein ‚Anführungszeichen‘“.[20]

In seiner grundlegenden Studie zur Theorie des Dramas identifiziert Manfred Pfister spezifische ästhetische Merkmale, durch die sich das Drama von anderen Textgattungen unterscheidet, und bestimmt den Dramentext als „plurimediale Darstellungsform“[21]. Diese Definition führt zu einer Gleichsetzung von Drama und Aufführung, die Pfister auch als „Werkeinheit“[22] bezeichnet: Erst in der Aufführung erreicht das Drama den Werk-Status[23]; wobei er allerdings zwei Schichten in dieser Werkeinheit differenziert: die literarische Textschicht und die Schicht der szenischen Realisation. Dieser Unterschied wird später von Roland Harweg übernommen und weiter verdeutlicht:

> Dramen sind fiktionale Texte, die bekanntlich zwei verschiedene Existenzformen aufweisen, diejenige, in der sie in Büchern, und diejenige, in der sie auf der Bühne begegnen. Ich bezeichne die erstere als ihre Buchform und die letztere als ihre Bühnenform. [...] Diese sind also, alles in allem, zwei genuine und gleichrangige Existenzformen der Gattung Drama.[24]

---

[17] Theodor A. Meyer zitiert nach: Birgit Kirschstein-Gamber, *Untersuchungen zu Text und Realisierung der Regieanweisung im Drama Anton Pavlovič Čechovs*, Altendorf 1979, S. 5.
[18] Jens Soltau zitiert nach: Gundel Westphal, Das *Verhältnis von Sprechtext und Regieanweisung bei Frisch, Dürrenmatt, Ionesco und Beckett*, Würzburg 1964, S. 11.
[19] Roland Harweg, *Situation und Text im Drama*, Heidelberg 2001, S. 1.
[20] Roman Ingarden, *Das literarische Kunstwerk*, Tübingen 1965, S. 220.
[21] Manfred Pfister, *Das Drama*, München 1977, S. 25.
[22] Ebd., S. 25.
[23] Vgl. Anne Ubersfelds Theorie der Unvollständigkeit des Theatertextes in Ch. Balme/Klaus Lazarowicz (Hg.), *Texte zur Theorie des Theaters*, Stuttgart 1991, S. 394-400.
[24] Roland Harweg, *Situation und Text im Drama*, Heidelberg 2001, S. 1-2.

Die Frage, die uns hier interessiert, ist, wo sich die Bühnenanweisungen in diesem ‚Schema' der dramatischen „Werkeinheit" befinden, und welche Rolle sie in diesem Zusammenhang spielen. Textuell gehören sie zur Buchform, aber metatextuell, könnten wir behaupten, gehören sie zur Bühnenform des Dramas. Aus dieser Ambivalenz resultiert auch der unklare Status der Bühnenanweisungen innerhalb des dramatischen Werks, so wie auch Patrice Pavis behauptet:

> Le statut des indications scéniques est, on le voit, toujours ambigu et incomplet: l'indication scénique n'est pas un genre autonome, une écriture homogène, elle est un texte d'appui pour le texte des dialogues, ce qui supplée, souvent difficilement, à l'acte pragmatique de l'énonciation du texte. [...] C'est la dramaturgie qui les impose (en fonction d'une tradition de jeu, d'un code du vraisemblable et de la bienséance); mais, inversement, elles imposent un certain type de dramaturgie, en rapport avec la situation et le déroulement du texte. De la sorte, elles constituent toujours un intermédiaire entre le texte et la scène [...].[25]

So identifiziert Pavis die allgemein anerkannte Funktion der Regieanweisungen: Vermittler oder, genauer gesagt, Transitfaktor zwischen der Buch- und der Bühnenform des Dramas. Diese Funktion ist am besten aus zwei verschiedenen Perspektiven zu besprechen: aus dem Gesichtspunkt der Literaturwissenschaft und aus dem der Theaterwissenschaft.

Wir haben behauptet, dass die Buchform des Dramas im Zentrum der literaturwissenschaftlichen Dramenforschung steht. Eine Betrachtung der Funktionen der Bühnenanweisungen aus einer restriktiven Perspektive der Literaturwissenschaft sollte folglich nur die Funktionen im Auge behalten, die ausschließlich textuell bleiben, also keinen Bezug zur Bühnenrealisierung des Stückes aufweisen, was natürlich unmöglich scheint, denn eine Bühnenanweisung kann nur in Verbindung mit einer potentiellen Bühnenrealisierung funktionieren, worauf bereits ihre Bezeichnung hinweist.

Ausnahmsweise könnte man jedoch, so Roland Harweg, eine Funktion der Bühnenanweisungen besprechen, die sich auf einer nicht-bühnenorientierten Ebene des Dramas befinde: der Ebene der Fiktionalität.

> Die Buchform ist nicht nur die umfangreichere der beiden Existenzformen des Dramas, sondern auch diejenige, die [...] den fiktionalen Erzähltexten näher steht oder andersherum gesagt: der diese näher stehen. Dies aber tun sie insofern, als sie die Figurenreden, die sie enthalten – und die meisten Erzähltexte enthalten ja Figurenreden –, nicht, wie die Bühnenform des Dramas, unmittelbar, sondern, genauso wie die Buchform des Dramas, eingebettet und zitiert darbieten. In der Buchform des Dramas entsprechen damit den zitierten Figurenreden der fiktionalen Erzählungen die sogenannten Haupttexte und der einbettenden und zitierenden Erzählerrede die [...] Bühnenanweisungen und Sprechernennungen, die sogenannten Nebentexte.[26]

[25] Patrice Pavis, *Dictionnaire du théâtre*, Paris 1996, S. 173.
[26] Roland Harweg, *Situation und Text im Drama*, Heidelberg 2001, S. 4-5.

Hier stellt sich natürlich die Frage, ob diese Nebentexte nicht ein Äquivalent für die Instanz des fiktiven Erzählers der epischen Texte, oder, wenn wir Isers Begrifflichkeit übernehmen, ein Äquivalent für die Stimme des „impliziten Autors“[27] sind.

Auch Gero von Wilpert erkennt den Wert der Regieanweisungen als in einem dramatischen Text einzig möglichen Träger einer „Stimme des Autors“[28]. Wilpert bezieht sich aber nicht nur auf die Fiktionalitätsebene des Dramas:

> Die Regieanweisungen spiegeln die Auffassung des Dichters von der Darstellungsart, die er, gewissermaßen sein erster eigener Regisseur, für sein Stück angewandt wissen will, und sind aufschlußreich für sein Verhältnis zur Bühne [...].[29]

Mit anderen Worten ist die Literaturwissenschaft, mit Ausnahme der Untersuchungen auf dem Niveau der Fiktionalität des Dramas, an den Bühnenanweisungen nur insofern interessiert, als sie es nützlich findet, auf das Feld der so genannten ‚Vorinszenierung‘ („pré-mise en scène“[30]) *vor*zutreten, um dort Informationen zur Bühnenvorstellung des Dramatikers zu sammeln.

In derselben Weise wie die Literaturwissenschaft, nur in der Gegenrichtung auf dem Weg vom Dramentext zur Inszenierung, ist die Theaterwissenschaft an den auktorialen Bühnenanweisungen interessiert, nur insofern sie es nützlich findet, *zurück* zur Vorinszenierung zu gehen, um dort dramaturgische (eher als dramatische) Informationen zu sammeln, die in der schon vorliegenden Inszenierung verwendet wurden oder hätten verwendet werden können.

Wenn die Literaturwissenschaft das Konzept der „pré-mise en scène“ selten bewusst in Betracht zieht, erweist sich die Theaterwissenschaft oft zurückhaltend und manchmal, scheint es uns, eben defensiv, was dieses ‚Transitfeld‘ angeht:

> Plutôt que de rechercher dans le texte et sa pré-mise en scène la source et la caution d’une « bonne et unique » mise en scène – position qui revient à fétichiser le texte et à en faire le garant d’une soi-disant bonne mise en scène – il est préferable d’essayer sur le texte plusieurs options scéniques et de constater quelle lecture ou relecture du texte s’ensuivent. Ce n’est pas le texte qui tolère telle mise en scène plutôt que telle autre [...].[31]

---

[27] Den Begriff “impliziter Autor” entwickelt Wolfgang Iser als Teil des Kommunikationspaares “impliziter Autor – impliziter Leser” im Rahmen seines Konzepts der “Appellstruktur des Textes”, das einen wichtigen Fortschritt in der literarischen Rezeptionsästhetik markierte (siehe Wolfgang Iser, *Die Appelstruktur der Texte. Unbestimmtheit als Wirkungsbedingung literarischer Prosa*, Konstanz 1970).

[28] Gero von Wilpert, *Sachwörterbuch der Literatur*, Stuttgart 1979, S. 116.

[29] Ebd., S. 116.

[30] Patrice Pavis definiert die „pré-mise en scène“ als „hypothèse selon laquelle le texte dramaturgique contiendrait déjà, plus ou moins explicitement, des indications pour la réalisation de sa mise en scène ‚optimale‘“ (Patrice Pavis, *Dictionnaire du théâtre*, Paris 1996, S. 269).

[31] Ebd., S. 270.

Die Buchform und die Bühnenform haben immer das gemeinsam, was Anne Ubersfeld „dramatischen Kode“ nennt, d.h. den vom Autor vorgesehenen Kanal, der die Sendung der dramatischen Botschaft ermöglicht. Dieser Kode sollte aber im Hinblick auf die jeweilige Epoche betrachtet werden, in der der Text geschrieben wurde:

> Text und Aufführung haben zu jedem Zeitpunkt (selbst dem der Schöpfung) den Kode gemeinsam, der ihnen die Kommunikation gestattet; verschwindet dieser Kode, muß der Praktiker einen neuen Kode entwickeln, muß aber auch im Text selbst die Elemente finden, mit denen er diesen neuen Kode rechtfertigen kann.[32]

Die Aufgabe des Regisseurs und seines Teams wäre also, den Dramentext für jedes neue Publikum zu dekodieren oder neu zu kodieren. Diese Interpretation des Dramentextes, die als Ergebnis die Darstellung auf der Bühne hat, bezeichnet Patrice Pavis als „Metatext der Inszenierung“[33]. Der Metatext der Inszenierung befindet sich in einer ständigen dialektischen Beziehung zum „Metatext der Zuschauer“[34] (ihre eigene Interpretation des Dramentextes), aber auch zum Originaltext des Autors.

Was das Verhältnis zwischen den Bühnenanweisungen des Dramentextes und dem Metatext der Inszenierung angeht, unterscheidet Pavis zwischen zwei möglichen Betrachtungsweisen der Regisseure (und der Bühnenpraktiker im Allgemeinen); die erste habe als Ergebnis ein Übereinanderlegen des Metatextes der Regieanweisungen (d.h. des Autors) und des Metatextes der Inszenierung[35]:

> On considère les indications scéniques comme partie essentielle de l’ensemble texte + indications et on fait d’elles un métatexte qui surdétermine le texte des comédiens et a priorité sur lui. On se montre alors « fidèle » à l’auteur en les respectant dans la mise en scène et en leur subordonnant l’interprétation de la pièce [...]. Les indications scéniques sont ainsi assimilées à des indications de mise en scène [...].[36]

Die zweite Betrachtungsweise habe als Ergebnis die totale (oder partielle) künstlerische Freiheit der Bühnenpraktiker und folglich eine gewisse Selbstständigkeit des Metatextes der Inszenierung:

> Mais inversement, lorsqu’on conteste le caractère primordial et métatextuel des indications scéniques, on peut soit les ignorer, soit faire le contraire de ce qu’elles proposent. La mise en scène y gagne souvent en invention, et l’éclairage nouveau du texte compense aisément la « trahison » d’une certaine « fidélité » – d’ailleurs illusoire – à l’auteur et à une tradition théâtrale. [...] Le metteur en scène devient le

[32] Anne Ubersfeld, *Der lückenhafte Text und die imaginäre Bühne* in Ch. Balme/Klaus Lazarowicz (Hg.), *Texte zur Theorie des Theaters*, Stuttgart 1991, S. 399.
[33] Patrice Pavis, *Der Metatext der Inszenierung* in Christopher Balme/Klaus Lazarowicz (Hg.), *Texte zur Theorie des Theaters*, Stuttgart 1991, S. 349-354.
[34] Ebd., S.351.
[35] Unserer Meinung nach wäre ein hundertprozentiges Übereinanderlegen dieser zwei Metatexte in der Bühnenpraxis jedoch nicht möglich.
[36] Patrice Pavis, *Dictionnaire du théâtre*, Paris 1996, S. 173.

> commentateur du texte et des indications scéniques; il est le seul dépositaire du métalangage critique de l'oeuvre. Ce qui n'est pas toujours pour plaire aux auteurs – et on les comprend![37]

Dass die Bühnenanweisungen selten eine entscheidende Rolle in der Realisierung einer Inszenierung spielen, wird von den meisten Praktikern bestätigt. Sie sind aber wesentlich in der Rekonstruktion der Bühnenvorstellung des Autors, der so genannten‚Vorinszenierung' („pré-mise en scène"[38]), die sich auf eine „virtualité scénique connotée dans le texte"[39] stützt und im Zentrum der bühnenorientierten literaturwissenschaftlichen und der textorientierten theaterwissenschaftlichen Analysen steht.

Bibliographie

Balme, Christopher, *Einführung in die Theaterwissenschaft*, Berlin 2003
Balme, Christopher/Lazarowicz, Klaus (Hg.), *Texte zur Theorie des Theaters*, Stuttgart 1991
Fischer-Lichte, Erika, *Semiotik des Theaters* (Band 1-3), Tübingen 1988
Harweg, Roland, *Situation und Text im Drama*, Heidelberg 2001
Ingarden, Roman, *Das literarische Kunstwerk*, Tübingen 1965
Kirschstein-Gamber, Birgit, *Untersuchungen zu Text und Realisierung der Regieanweisung im Drama Anton Pavlovič Čechovs*, Altendorf 1979
Pavis, Patrice, *Dictionnaire du théâtre*, Paris 1996
Pfister, Manfred, *Das Drama. Theorie und Analyse*, München 1977
Platz-Waury, Elke, *Drama und Theater. Eine Einführung*, Tübingen 1980
Thillmann, Marie-Theres, *Der dramatische Zweittext. Zur Funktion der Regieanweisung im absurden Theater Frankreichs*, Münster 1992
Westphal, Gundel, Das *Verhältnis von Sprechtext und Regieanweisung bei Frisch, Dürrenmatt, Ionesco und Beckett*, Würzburg 1964
Wilpert, Gero von, *Sachwörterbuch der Literatur*, Stuttgart 1979

[37] Patrice Pavis, *Dictionnaire du théâtre*, Paris 1996, S. 173.
[38] Vgl. Anm. 30.
[39] A. Serpieri zitiert nach: Patrice Pavis, *Dictionnaire du théâtre*, Paris 1996, S. 269.

THE ETYMON. SHORT CONSIDERATIONS

Alina Gioroceanu, Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: In Romanian language, the concept etymon is frequently used and less theoretically explained. There are still papers that try to establish some criteria in order to identify an etymon. The aim of this paper is to present the prevalent definitions and to draw up the specific features which support a scientific definition of the concept.

Keywords: etymon, etymology, linguistics, concept, definition.

I. Etimonul: încercare de conceptualizare şi teoretizare

Obiectul disciplinei lingvistice numite *etimologie* îl reprezintă preocuparea de a găsi *etimoanele* cuvintelor[1] dintr-o limbă dată. Majoritatea lucrărilor dedicate domeniului nu se preocupă de definirea *etimonului*, ca atare noţiunea este doar utilizată, nicidecum clarificată.

Liviu Groza, în lucrarea *Elemente de lexicologie* (Groza, 2005), sintetizând observaţiile ştiinţifice anterioare, încearcă să stabilească câteva principii de identificare a etimonului, utile pentru dezvoltarea criteriilor care să conducă la o adecvată definire a acestuia. O scurtă prezentare a pricipiilor stabilite de Liviu Groza va facilita, aşadar, accesul spre conţinutul noţiunii supuse analizei:

1. *Principiul corespondenţei fonetice* presupune că între etimon şi cuvintele care s-au desprins din acesta trebuie să existe corespondenţe regulate sau sistematice de sunete. Acest principiul guvernează metoda comparativ-istorică, ce îşi stabileşte ca obiectiv reconstruirea limbilor vechi; de aici şi bogata bibliografie a studiilor dedicate *indo-europenei*.
2. *Pricipiul legăturii semantice*: etimonul şi cuvintele care s-au desprins din el trebuie să aibă acelaşi sens de bază.

Legătura cu sursa se deduce prin existenţa unei trăsături semantice comune, în exemple ca *bucca* „cavitate bucală” devenit în sp. şi ptg. *boca,* it. *bocca* „gură” (*gula* „beregată, gât”) / *rostrum* „cioc, bot” în sp. ptg. *rostro* „faţă”. De asemenea, în cazul termenilor construiţi cu elemente formative de origine greco-latină, ca *limfocel* „tumoare cu conţinut limfatic”, *limfocit* „leucocită care se formează în organele limfatice, având un rol important în infecţii”, *limfo-* „limfă”; lat. *limfa* s.f. „apă limpede”; *-cel* „tumoare”; gr. *chele* s.f. „gheară”; *-cit* „celulă”; cf. gr. *kytos* s.n. „cavitate, urnă; piele, corp”; *filologie* „ştiinţă care se ocupă cu studiul culturii scrise a popoarelor şi în special cu studiul textelor vechi...” v. *filo-* „a iubi”; cf. gr. *phileo* v. „a iubi, a avea grijă”; *-logie*; cf. gr. *logos* s.m. „cuvânt, vorbire, expresie”.

3. *Principiul concordanţei lexico-gramaticale*: etimonul şi cuvintele care s-au desprins din acesta trebuie să facă parte din aceeaşi categorie lexico-gramaticală.

O întrebare firească ar putea să se refere la situaţia compuselor. Cum ar putea fi explicate cuvintele anterior amintite, ca *filologie* sau *celioscopie*: v. *celio-* „cavitate”; cf. gr. *koilos* adj. „concav, scobit”; -scopie; cf. gr. *skope* s.f. „examinare”?

[1] Puţine studii extind preocupările etimologice şi la unităţi superioare sau inferioare *cuvântului*.

4. *Principiul atestării în limbă*: etimonul şi cuvintele desprinse din acesta trebuie să fie atestate, adică trebuie să existe mărturii despre utilizarea lor în limbile respective.

Nu este şi cazul limbilor reconstruite, când etimonul este un model, o aproximare pe baza unor reguli fonetice.

Lucia Wald (1998: 24) în articolul *Implicaţii semantice în reconstrucţia etimonului indo-european – aspecte metodologice* observă că „recursul la un etimon reconstruit, necesar uneori şi pentru termenii unui idiom cu o limbă bază atestată, devine procedura obligatorie în cazul limbilor indo-europene vechi.” Mai jos, în acelaşi capitol, vorbeşte despre unităţile din inventarul lexical al limbii-bază indo-europene, adică a prototipurilor, pentru ca apoi să se refere la acestea ca „inventar de morfeme lexicale şi gramaticale”.

Legătura semantică etimon-lexem/morfem dat nu este uşor de determinat. Lucia Wald (*ibidem)* afirmă că „evoluţia sensului se produce uneori de la concret spre abstract sau invers; în cursul istoriei lor unele cuvinte îşi lărgesc sensul, altele şi-l îngustează; transferurile semantice sunt câteodată insolite sau greu explicabile logic; adesea metafora nu mai este inteligibilă sau dispare veriga intermediară dintre sensuri”. În acest caz, legătura semantică dintre un lexem/morfem dat şi sensul secundar al unui etimon e foarte greu de stabilit şi anulează legătura cu sensul de bază.

Petru Zugun (2000: 62) defineşte *etimonul* drept „corp fonetic (şi grafic) cu sens, aparţinând limbii române sau unei (unor) alte limbi, apt să explice cuvântul românesc (definiţia etimonului poate fi extinsă la orice unitate lexicală, afix, îmbinare stabilă ş.a.)”. Expedierea în paranteză a posibilităţii de extindere a clasei la afixe, îmbinări stabile ş.a. este incomodă în trasarea unei definiţii a etimonului. De altfel, în stabilirea grupelor etimologice, autorul se referă numai la cuvinte.

Grupele cuvintelor cu etimologie cunoscută sunt, potrivit lui Petru Zugun: 1. cuvinte de origine românească, 2. cuvinte continuate din latina populară, 3. cuvinte împrumutate. Pentru compuse, etimoanele sunt cuvintele din limbă, identificate în structură – *bună-credinţă,* din *bună* + *credinţă*; pentru derivate, sunt amintite ca etimoane şi afixele: *muncitor – munci* + *tor, junimism – Junimea* + *-ism*; *teleconferinţă – tele-* + *conferinţă.*

Cunoscutul dicţionar de concepte lingvistice (Bidu-Vranceanu et al., 2001) defineşte *etimonul* drept „*forma* atestata sau reconstruita din care provine un anumit cuvânt”. Se pot ridica aici întrebări privind clarificarea raportului semantic dintre „un anumit cuvânt” şi „forma atestată sau reconstruită”. E posibil ca un „anumit cuvânt” să fie revendicat de mai multe forme? Care este situaţia cuvintelor compuse, a afixelor, a marcatorilor gramaticali / morfemelor gramaticale (v. *supra* consideraţiile Luciei Wald)?

În dicţionare generale sau în lucrările de specialitate de limbă engleză sau franceză, *etimonul* este definit în mai multe moduri[2], dar în jurul aceloraşi note, adică etimonul este *un cuvânt* sau *un morfem* de la care se formează cuvinte compuse sau derivate într-o limbă, definiţiile specificând sau nu originea străina a cuvântului sau morfemului-sursă[3]. Autoarea

[2] *A word or morpheme from which compounds and derivatives are formed* (www.thefreedictionary.com/etymon) sau *A foreign word from which a particular loan word is derived* (http://www.answers.com/topic/etymon (01.10.2010). Alte surse (v. http://www.encyclopedia.com/doc/1O29-ETYMON.html, http://www.askoxford.com/concise_oed/etymon?view=uk, http://www.ac-orleans-tours.fr/lettres/coin_eleve/etymon/cadre.htm(01.10.2010).

[3] O definire în acest sens este cea menţionată de Richard Nordquist, grammar.about.com/od/e/g/etymonterm.htm (03.09.2012): “in historical linguistic, the linguistic form from which a later form of word derives; an earlier

franceză Danielle De Clercq Douillet, în lucrarea *Etymons grecs et latins du vocabulaire scientifique français*[4], include în lista etimoanelor şi afixele greco-latine, pentru că şi acestea sunt utilizate în vocabularul ştiinţific cu o semnificaţie specifică.

Ataşarea determinantului *greco-latine* la genericul *etimoane* presupune limitarea la *cuvinte (şi afixe) din limbile greacă şi/sau latină de la care se formează cuvinte în greacă şi/sau latină sau în alte limbi de cultură*. În prefaţă, autoarea specifică extensiunea termenului *etymon grecs et latins*: etimoane greceşti propriu-zise, greceşti de origine orientală sau egipteană, latine propriu-zise, latine de origine greacă, latinismele introduse în Evul Mediu şi Renaştere.

II. Etimonul vs. morfemele lexicale şi gramaticale / construcţiile

În lexicologie sau în gramatica tradiţională, referirea la structura lexicală sau gramaticală a cuvântului se face prin apelul la diferite concepte. *Rădăcină* denumeşte partea în general stabilă a unui cuvânt, folosită pentru a forma derivate cu *sufixe* şi *prefixe*. Termenul desemnează, de asemenea, „un morfem lexical comun unei clase flexionare" (Bidu-Vrănceanu et al., 2001: *rădăcină*). Abandonată de gramaticile structuraliste, noţiunea este înlocuită cu *radical* sau *bază,* care se referă la segmentul stabil în flexiune, respectiv, derivare.

În terminologia lingvistică românească de inspiraţie structuralistă se foloseşte denumirea *morfem*[5] pentru a desemna „unitatea lingvistică minimală având calitatea de semn[6]" (idem: *morfem*). În morfologie, morfemul este considerat unitatea minimală, cuvântul fiind definit prin raportare la acesta. Înţelegând prin morfem unitate minimală de expresie asociată unui sens (lexical sau gramatical), se instituie o clasă integratoare de forme, dar eterogenă, care se subdivide potrivit mai multor criterii: gradul de independenţă, de sudură, tipul de semnificaţie.

Potrivit semnificaţiei, morfemele sunt de două tipuri: lexicale şi gramaticale. Morfemele lexicale poartă semnificaţii lexico-semantice, pe când cele gramaticale au rolul de a cataliza proiecţiile gramaticale, în special pentru actualizerea enunţării.

Clasa morfemelor lexicale deosebeşte, în funcţie de gradul de independenţă, *rădăcina/radicalul* şi *afixele derivative*, active în cadrul procedeului de formare a cuvintelor numit *derivare*. În locul termenului *radical*, pentru morfemele lexicale independente, se folosesc de cele mai multe ori termenii *rădăcină* sau *temă lexicală* (Irimia, 1998: 24), termeni preluaţi din lingvistica tradiţională, *radicalul* fixându-se drept morfem gramatical independent (Guţu-Romalo, 1968: 16). Se diferenţiază astfel constanta gramaticală de constanta lexicală, una asigurând stabilitate lexico-semantică în plan gramatical, cealaltă servind ca punct de plecare pentru creaţiile lexicale şi oferind variaţii semantice pe axele lexicale derivate.

---

version of a word in the same language or a word in a foreign language that is the source of a particular loanword."

[4] http://pot-pourri.fltr.ucl.ac.be/itinera/ebook/etymons.pdf (01.10.2010).

[5] Definit neuniform (în descriptivism, glosematică sau la Al. Martinet) ca „o unitate minimală de expresie asociată unui sens", „unitate de conţinut, inclusă categoriilor gramaticale", „unitate minimă de expresie purtătoare a unui sens gramatical" (Coteanu et. al., 1985: 87).

[6] V. caracteristicile semnului lingvistic (caracterul arbitrar, cuplarea semnificat – semnificant, caracterul liniar al semnificantului), precum şi tipuri de unităţi semnificante.

Conform criteriului dependenţei, morfemele gramaticale sunt de două tipuri: morfemele independente (*radicalul*) şi morfemele dependente (*sufixe, desinenţe, particule*). Identificarea structurilor binare care cuprind o parte constantă, numită *radical* şi o parte variabilă, numită *flectiv* (Guţu-Romalo, 1968: 16 ş.u.), răspunde planului gramatical al limbii. Flectivul, asigurând mobilitatea gramaticală, înglobează desinenţele (informaţiile privitoare la număr, persoană, caz) şi determinările (articolul hotărât), în cazul numelor, sau sufixele (purtătoare ale informaţiilor modale şi temporale), în cazul verbelor.

Aşadar, relaţia dintre *rădăcină* şi *etimon* vizează delimitarea nivelurilor de analiză: viziunea diacronică (dinamică extinsă) e definitorie pentru etimon, în timp ce rădăcina se identifică într-o viziune sincronică (dinamică limitată). Cu toate acestea, în orice actualizare şi în orice generare de noi unităţi lexicale (care ţine, de altfel, de dinamica limbii) recurgem la elemente de tipul morfemelor, care structurează informaţia (subl. n.) lingvistică.

În inventarul etimoanelor unui semn lingvistic, se poate proceda la analiza comparativă a structurii. Aceasta ne va conduce treptat la identificarea, mai ales în cazul cuvintelor, a unor morfeme istorice: rădăcini sau afixe istorice. Coborând pe linie etimologică spre limbile vechi, etimonul se identifică în final cu un semn lingvistic grec, latin, slav, indo-european, în funcţie de nivelul la care dorim să operăm. Analiza structurală se poate aplica, aşadar, şi etimoanelor, care se dovedesc a fi morfeme, cuvinte (ansambluri de morfeme) sau unităţi frazeologice (îmbinări fixe/ansambluri de cuvinte).

Poate mai important decât *forma* este modelul / tiparul care o susţine şi care se transmite odată cu aceasta. Pentru a scoate în evidenţă modelul (*pattern*), lucrările lingvistice actuale folosesc conceptul general de *construcţie*[7] (v. engl. *construction* – trad. n.). Acestea pot fi valorificate ca tipuri de unităţi semnificante, detaşate în analiza lexico-semantică. Astfel, cuvântul este o construcţie alcătuită din morfeme, cuvântul compus, grupul sintactic, unităţile frazeologice sunt, la rândul lor, construcţii, care conţin, precum cutiile chinezeşti, constituenţi mai mici.

În cazul cuvântului *filologie,* etimonul indicat de dicţionare este fr., dar pot exista mai multe etimoane (engl., lat.), care explică pentru limba română cuvântul-ţintă. Aceste sunt/pot fi etimoane directe, în vreme ce etimonul grecesc este indirect. Pentru termenul *filosofie,* traseele etimologice se întretaie, căci este atestat şi etimonul slav.

Prin apelul la elementele formative, pentru utilizatorul de româna, termenii greceşti sunt uşor de recunoscut. Aproximând, putem considera că există o scară, o gradare etimologică ce permite stabilirea unui *traseu* etimologic: există aşadar un etimon de grad 1 (stabilit în cadrul etimologiei directe), un etimon de grad 2, ..., un etimon de grad n. Principiile stabilirii etimonului sunt gradual respectate, ţinând cont de modificările succesive specifice limbilor-sursă.

În această etapă ar putea fi ridicată întrebarea dacă toate unităţile-semn ale limbii au etimon[8]. Aceasta izvorăşte din observarea dicţionarelor generale (şi nu numai) care înregistrează trimiteri etimologice la sfârşitul majorităţii articolelor (fac excepţie puţine cuvinte, în general interjecţiile).

[7] Cf. Goldberg, 2009.

[8] În lucrarea *The Oxford Guide to Etymology* (2009), Philip Durkin, apelând la coordontele *opacitate, transparenţă* şi *posibilitate de analiză,* stabileşte o clasă de cuvinte care pot fi studiate etimologic.

Legea care guvernează această perspectivă este un reflex al maximei continuităţii a lui Lavoisier: „nimic nu se pierde ... totul se transformă”, care guvernează materia. Aplicată la sistemul dinamic al limbii, legea anterior enunţată presupune ca materialul lingvistic să fie „re-folosit” în diferite moduri: fie semne proprii altor sisteme (actuale sau trecute) sunt preluate şi utilizate într-un sistem diferit, fie semnele cunoscute ale unui sistem sunt reinterpretate şi se restructurează (pe tiparele cunoscute) pentru a alcătui semne noi, relaţionate cu noi referenţi. Această „re-folosire” reprezintă, în acelaşi timp, un ajutor pentru memorie, care, în loc să se extindă orizontal, se extinde vertical, în acord cu principiul economiei de mijloace.

În această viziune largă, vom pleca de la presupoziţia că orice unitate-semn a limbii are un etimon sau mai multe (astfel, compusul *floarea-soarelui* ar trebui să aibă ca etimoane *floare* şi *soare*, valorificate metaforic, compusul *cotă-parte* cele două unităţi componente).

Un context restrâns, în care se respectă principiul legăturii semantice, impune ca termeni precum *cotă-parte* sau *limfocel* să nu aibă ca etimoane cuvintele din structură pentru că sensul acestora păstrează doar câteva trăsături ale laturii semnificat, iar semnificaţia respectivelor cuvinte (sensul de bază) este diferită de cea a constituenţilor. Acestea sunt noi unităţi, care şi-au început la un moment dat traseul în limbă. Înnoirea permanentă a limbii e legată, pe de o parte, de informaţie, de creşterea cunoaşterii, pe de altă parte, de surplusul subiectiv, de valorile conotative. De aceea, se pot deosebi şi două perspective de identificare a etimoanelor:

I. Vizunea lărgită asupra etimonului, conform căreia aproximativ toate unităţile lexicale/gramaticale au etimoane, conduce la următoarele consideraţii: etimonul este un semn lingvistic, sursă pentru alt semn lingvistic. Se distinge aşadar:

1. o imagine diacronică (caracteristică a stărilor de sistem) – etimonul este un cuvânt/morfem/o unitate frazeologică dintr-o perioadă anterioară a limbii române, sursă pentru un cuvânt/morfem românesc existent.

2. o perspectivă dinamică: cuvânt/morfem/o unitate frazeologică de la care se formează cuvinte într-o limbă dată; cuvinte/morfeme/unităţi frazeologice împrumutate.

Se poate conchide acum că, în cazul termenilor greco-latini, există atât 1. termeni care au etimon prim latin sau grec (*filologie, filosofie*), cât şi 2. termeni constituiţi din elemente formative care au etimoane greco-latine (*terminologie*).

O definire adecvată nu se poate face decât într-o teorie lingvistică suplă. Limba este o matrice, potenţialitate, care poate fi privită atât ca un sistem de sisteme, cât şi ca reţea de relaţii în evoluţie[9]. Limbile aflate în cotact sunt sistemele interconectate sau reţele extinse. În aceste reţele există treceri reciproce şi, în astfel de reţele, traseele etimologice, din care se pot deduce raporturile dintre semne.

II. Definiţia restrânsă propune ca etimoane: cuvintele/morfemele/unităţile frazeologice moştenite din latina populară şi cele împrumutate. Astfel sunt respectate principiile enunţate în deschiderea expunerii de faţă.

Fiindcă am enunţat definiţia limbii ca *reţea de relaţii în evoluţie* şi etimonul drept semn lingvistic – *sursă* pentru alt semn lingvistic, consider că noţiunea etimon ar trebui utilizată în accepţia I, singura în măsură să explice dinamica şi supleţea sistemului lingvistic.

[9] Cf. Saussure, 1998; Saussure, 2004.

Bibliography

BIDU-VRĂNCEANU, Angela; CĂLĂRAŞU, Cristina; IONESCU-RUXĂNDOIU, Liliana; MANCAŞ Mihaela; PANĂ DINDELEGAN, Gabriela, 2001 – *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, Nemira.
COTEANU, Ion (coord.), 1985 – *Limba romană contemporană. Fonetica. Fonologia. Morfologia***,** Bucuresti, Editura Didactică şi Pedagogică.
DE CLERCQ, Danielle - *Etymons grecs et latins du vocabulaire scientifique français,* http://pot-pourri.fltr.ucl.ac.be/itinera/ebook/etymons.pdf (29.11.2014)
DURKIN, Philip, 2009 – *The Oxford Guide to Etymology,* New York, Oxford University Press.
GOLDBERG, Adele E., 2009 – *The nature of generalization* în Cognitive Linguistics Journal, 20-1/ 2009, pp. 93-127.
GROZA, Liviu, 2004 – *Elemente de lexicologie,* Bucureşti, Humanitas.
GUŢU-ROMALO, Valeria, 1968 – *Structura morfologică limbii române*, Bucureşti.
IRIMIA, Dumitru, 1998 – *Gramatica limbii române*, Iaşi, Polirom.
SAUSSURE, Ferdinand de, 1998 – *Curs de lingvistică generală***,** Iaşi, Polirom.
SAUSSURE, Ferdinand de, 2004 – *Scrieri de lingvistică generală*, Iaşi, Polirom.
WALD, Lucia, 1998 – *Pagini de teorie şi istorie a lingvisticii,* Bucureşti, ALL.
ZUGUN, Petru, 2000 – *Lexicologia limbii române,* Iaşi, Tehnopress.

TYPES OF TRANSTEXTUALITY PRESENT IN THE DISCOURSE OF THE ROMANIAN SATYRICAL PRESS

Andreea Maria Onişoru, PhD Student, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: The transtextuality involves a textual intersection in which the speaker and the receiver word al always inhabited by the echo of other voices. Gérard Genette identifies in Palimpsestes five types of transtextuality: intertextuality is a concept that requires a simultaneous presence of several text types. This category includes quotations, allusions or plagiarism. The paratextual elements are represented by titles, forewords or after words. Metatextuality is identified through various forms of commentary. The arhitextuality requires generic denominations (news, comedies, short stories etc.) and hipertextuality assumes the relations linking a text with an anterior one, grafted through transformation or imitation.

Keywords: satirical press, transtextuality types, Gérard Genette, Palimpsestes, discourse.

I. Introducere

Sinteza clasică a lui Gérard Genette, *Palimpsestes,* conține o serie de definiții ale relației structurale între texte. Una din aceste definiții susține că obiectul poeticii nu trebuie să existe prin intermediul singularității textuale, ci prin transtextualitate. Acest concept semnifică „transcendența textuală a textului"[1] sau „tot ceea ce îl pune în relație, manifestă sau secretă, cu alte texte."[2]

Conform tipologiei lui Genette, există cinci tipuri de transtextualitate: intertextualitatea, paratextualitatea, metatextualitatea, arhitextualitatea și hipertextualitatea.

I.1. Metodologia de constituire a corpusului

Corpusul este constituit din trei publicații ce aparțin presei satirice românești: *Bobârnacul,* numărul 2 din 1878, *Moftul Român* din 1893, numărul 24 și *Kamikaze*, numărul 3 din septembrie 2013. Din aceste publicații am extras anumite articole pe care le-am considerat relevante pentru îndeplinirea obiectivului cercetării noastre: *Ută pagină din viéța cucónei Uți* (*Bobârnacul*)[3], *Cazarma Romană* (*Moftul Român*)[4] respectiv *Antena 3 e aici? Nu, e un gunoi* din *Kamikaze*[5].

II. Perspective teoretice

II.1. Noțiunile teoretice ale tipologiei transtextuale propusă de Genette

Primul tip de transtextualitate este, după teoria lui Genette, intertextualitatea, definită într-o manieră restrictivă asumată. Intertextualitatea presupune „relația de co-prezență a două sau mai multe texte, adică eidetic și cel mai adesea prin prezența efectivă a unui text în altul"[6]. În această categorie vom încadra plagiatul, aluzia ori citatul.

---

[1] GENNETE, Gérard, *Palimpsestes. La littérature au second degré,* ed. Seuil, Paris, 1982, p. 7.
[2] Ibidem
[3] Exemplar preluat de pe site-ul Bibliotecii Digitale a Bucureștilor, http://www.digibuc.ro/.
[4] Idem.
[5] *Kamikaze,* nr.3, septembrie 2013, p. 3.
[6] Ibidem, p. 8.

Următoarea categorie tanstextuală este paratextualitatea. Prin acest concept înțelegem relația text-paratext: titlu, subtitlu, intermediare, postfețe ori „multe alte tipuri de secunde, accesorii, autografe sau alografe”[7].

Paratextul este definit ca unul dintre cele mai importante elemente ale pragmaticii textuale, identificat în „contractul genetic”[8], adică parte a unui element-cheie care face conexiunea între text și cititor, acesta din urmă stabilind un contact între percepția sa și textul asimilat.

Următorul tip al transcendenței textuale este metatextualitatea definită de teoreticianul francez ca o relație „de comentariu, care unește un text de alt text, despre care se vorbește, fără să-l citeze neapărat, la limită, fără să-l numească. Aceasta este prin excelență relația critică”[9].

Cea mai abstractă categorie transtextuală este arhitextualitatea. Această relație este cu totul „mută, pe care nu o articulează, cel mult, decât o mențiune paratextuală titulară, și cel mai adesea infratitulară: indicația *roman, poezie, povestire* etc. care acompaniază titlul, de pură apartenență taxonomică. [10]

Un alt obiect al sintezei lui Gérard Genette este ultimul tip al transtextualității, hipertextualitatea. Acesta înglobează „orice relație unind un text B (hipertext) de un text anterior A (hipotext) pe care se grefează într-un mod în care nu e acela al comentariului.”[11]

III. Investigarea eșantioanelor lingvistice

În cazul articolelor noastre, am reușit să identificăm două tipuri de transtextualitate:

Intertextualitatea: construcțiile epistemologice pot fi considerate mărci ale intertextualității. În *Bobârnacul*:

„Dumneaei, de multă vreme și-a **băut traiul și și-a mâncat mălaiul** cu toate că o muncește gândurile cum să-și găsească un nou soț” [*Ună pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Astăzi expresia folosită este „și-a trăit traiul și și-a mâncat mălaiul”. Putem presupune însă că s-a dorit o aluzie la adresa personajului, subliniindu-se obiceiul de a consuma alcool.

În *Kamikaze* regăsim porunca a noua din *Decalog*:

„Realizatorul TV Gâdea Mihai, […] a încălcat, în direct și cu bună știință, porunca **să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău**” [*Antena 3 e aici? Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Asistăm la o ironie prin intermediul elementului religios, autorul remarcând lipsa de moralitate.

[7] Ibidem, p. 9.
[8] Ibidem
[9] Ibidem, p.10.
[10] Ibidem, p. 11.
[11] Ibidem, p. 12.

Spre sfârșitul articolului întâlnim o altă construcție de acest gen care face referire la manipularea socială la care se supun telespectatorii Antenei 3:

„Consecvența trebuie remarcată și demascată cât mai des cu putință, până află și cei ce încă se lasă păcăliți de televizor. Doar se știe că **repetiția este mama învățăturii** de minte." [*Antena 3 e aici? Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Adăugarea elementului „de minte" schimbă sensul construcției epistemologice, dându-i sens de „renunțare", „lecuire" în locul celui de „succes" și „deprindere" care era de fapt semnificația de bază a proverbului.

Paratextualitatea implică elementele ce țin de titluri, șapouri, prefețe ori post-fețe. Fiind necesară o decodare a titlurilor, am ales încadrarea acestora în secțiunea paratextualității:

Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți

După lecturarea întregului text am remarcat ironia titlului. De fapt este un articol despre moartea cucoanei Uța și despre finalul poveștii sale. „Pagină" semnifică „ultima întâmplare" despre personajul în discuție. Uța sau Uți (sunt folosite ambele variante în articol) este o trunchiere a numelui Steluța, și el diminutiv pentru „Stela".

Cazarma Romana
-Un jurnal cazon-

Titlul acestui articol este interpretabil: *Romana* în loc de *română* trimite receptorul la o echivalență cu „asprul", având în vedere caracteristicile soldaților din Roma Antică. Statul roman a fost prin excelență un stat militar, unde disciplina era extrem de severă, comandantul suprem având posibilitatea de a dispune de viața soldaților și a comandanților din subordine.

Trecând la subtitlu remarcăm faptul că, în sensul său de bază, *cazon* înseamnă „milităresc" însă peiorativul acestui termen, conform MDA este „aspru, rigid"[12]. *Jurnalul cazon* poate fi interpretat în accepție peiorativă, referindu-se la întâmplările unei vieți despotice, rigide, stârnind probabil compasiune.

Antena 3 e aici? Nu, e un gunoi!

Titlurile de forma întrebare – răspuns constituie o provocare pentru curiozitatea cititorului, care se va grăbi să parcurgă articolul pentru a aproba sau dezaproba răspunsul ce succede interogației. În cazul nostru, interogația este de fapt o citare, dacă ne reamintim de întrebarea adresată jurnaliștilor de președintele României în momentul câștigării referendumului: „Antena 3 e aici?"[13].

Exclamativ – imperativul „Nu, e un gunoi!" constituie un răspuns care poate fi analizat din varii perspective. În primul rând, negația demonstrează discreditarea. „Un" în loc de „în"

[12] Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan-Al.Rosetti, *Mic Dicționar Academic*, ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
[13] Sursă video: https://www.youtube.com/watch?v=VJS6gv3KD7g, accesat la 30 august 2014.

(care marchează locația) face trimitere din nou la o subminare vădită a postului Tv. Termenul *gunoi* este cea mai violentă componentă terminologică a titlului. Negativ prin excelență și aparținând registrului subuman, substantivului „gunoi" (inutilitatea unei colectivități) i se adaugă și imperativizarea, pentru a reliefa și mai mult negativitatea.

Concluzii

După finalizarea procesului nostru de cercetare, concluziile reprezintă consecința naturală a unui proces de investigație științific ce vizează perspectiva transtextualității.

Într-o primă accepție, am realizat suportul teoretic necesar dezvoltării investigației: definirea celor cinci categorii transtextuale, definire raportată exclusiv la teoria lui Gérard Genette în *Palimpsestes. La littératuren au second degré*.

După realizarea fundamentului teoretic, am analizat eșantioanele lingvistice prin identificarea punctuală a tipurilor de transtextualitate existente în articolele extrase. În urma acestui proces de identificare,am reușit să extragem două tipuri de transtextualitate: intertextualitatea (construcții epistemologice) și paratextualitatea (inventarierea și decodarea titlurilor).

Existența elementelor de transtextualitate reprezintă o marcă identitară a discursului satiric, contribuind, din punctul nostru de vedere, la ansamblul specificității acestui tip de discurs.

*„Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „**SOCERT. Societatea cunoaşterii, dinamism prin cercetare**", număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/132406. Proiectul este cofinanţat din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. **Investeşte în Oameni**!"*

Bibliografie

ARDELEANU, Sanda-Maria (coord), BALAȚCHI Nicoleta, COROI, Ioana-Crina, MOROȘAN, Nicoleta-Loredana, Perspectives discursives: concepts et corpus, Ed. Casa Editorială Demiurg, Iași, 2007.

COMAN, Mihai, *Manual de jurnalism*, ed. Polirom, Iași, 2009.

GENETTE, Gérard, *Palimpsestes. La littérature au second degré*, ed. Seuil, Paris 1982.

HANGIU, Ion, *Presa românească de la începuturi până în prezent, dicționar cronologic (1790-2007)*, vol. I-IV, Ed. Comunicare.ro, București, 2008.

RIFFATERRE, Michael, *Sémiotique intertextuelle: l'interpretant* în *Rome d'Esthetique*, 1979.

SAUSSURE, Ferdinand du, *Curs de lingvistică generală*, ed. Antet, București, 2011.

VULTUR, Smaranda, *Infinitul mărunt. De la configurația intertextuală la poetica operei*, ed. Cartea Românească, București, 1992.

Periodice

1. *Bobârnacul,* nr. 2/1878.
2. *Moftul Român,* nr. 24/1893.
3. *Kamikaze,* nr.3/2013.

Surse electronice

https://www.youtube.com/watch?v=VJS6gv3KD7g

http://www.digibuc.ro/.

TRAPPED IN TRANSLATION: THE LOCAL TRANSLATOR AND THE GLOBAL COMMUNITY

Alexandru Praisler, Postdoc Researcher, "Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: In a minority language speaking country like Romania, also a member of the supranational organization of the European Union, clear language policies are a necessity. Translation and interpreting services addressing people who travel to, set up businesses in or take up residence here have become commonplace. Nevertheless, their promotion remains problematic, as does the perception on the translator/ interpreter. In the meantime, people are trapped in translation, with more or less serious consequences in matters of health care, law and legislation, community rights or educational prospects. The paper focuses on local public bodies, the particular case chosen being that of representative institutions in Galati, Romania (The University, The General Hospital, The Inspectorate of Police), and presents the findings of the survey carried out, based on the data from the questionnaire administered to accredited personnel in the respective institutions.

Keywords: language, policy, translation, public body, community.

1. Introduction

Membership in a supranational organization like the EU involves a complex process of cohabitation, one of whose essential aspects is language. Placing an emphasis on intercultural communication, the executive body of the European Union, the European Commission, promotes multilingualism, language learning and teaching, linguistic diversity, language equality. Nonetheless, what was prefigured in 2000, following the difficulties encountered in the implementation of legislation and in the large variety of ensuing international exchanges – all supported by translation efforts – has implications even today: "Future accessions to the EU might require something more than fictive equality. […] the massive learning of lingua francas might be more appropriate than the training of new armies of translators." (Pym 2000: 9) The reference, however, was made to translators working for the EC in Brussels, mainly envisaged translation into minority languages and touched on the sensitive issue of "the symbolic values of new official languages becom[ing] harder to defend." (Pym 2000: 10)

To be retained are the core notions brought to attention: language and translation, which have generated disputes and have raised problems in the multicultural society of today. "These include the fact that language is the medium in which most social interaction takes place, the fact that most people can speak only one or several languages, the fact that learning new languages is very difficult for most adults, and the fact that translation is expensive, inconvenient, and always imperfect." (Patten 2001: 691- 692) For language and translation not to be disregarded and classed second rate in the bigger social, economic and political picture due to the difficulties identified and to the myth whereby "we are all competent in language use" (Kennedy 2011: 5), all these issues need to be signalled and a set of coherent policies implemented.

Although thoroughly analysing the aspects of language matters in terms of practice, beliefs and management, the literature in the field is surprisingly limited with regard to the normative aspects of language and translation policies. In the meantime, people are trapped in translation, with more or less serious consequences on health care, law and legislation, community rights or educational prospects. The example provided by Bernard Spolsky is illustrative in this respect: "A fifty-six-year-old Turkish woman was refused a heart transplant by clinics in Hanover on the grounds that her lack of German […] made the recovery process dangerous. The clinic defended the decision: the patient might not understand the doctors' orders, might take the wrong medicine and might not be able to get help if there were complications." (2003: 1) As long as language continues to be considered of little importance and no coordinated measures are taken, such cases will remain frequent and impact not only on societal interrelationships, but on human rights also.

And indeed this is generally the case. As Chris Kennedy resumes, "that language is not regarded as important as, for example, health is shown by the fact that I know of no Ministry of Language though governments generally have a Ministry of Health." (2011: 6) Of course, this is not to say that the values of language "depend exclusively, or even necessarily, on any official or legal status conferred by a state through its executive, legislative or judicial branches" (Ricento 2006: 5), but that the centrality of language in the functioning of the smaller and larger community is acknowledged, and support for linguistic interaction is provided at all levels and in all domains.

2. Case study

In Romania, a minority language speaking country, also a member of the European Union, language policies are in the making. Enacted are norms related to the national language, Romanian. As regards foreign languages, the few existing frames are operative in the educational system (e.g.: Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment). Language services, including translation and interpreting, are neither clearly regulated nor consistently organised, despite the fact that they are frequently requested by and offered to people who travel to, set up businesses in or take up residence in Romania. The case study chosen is that of three local public bodies in Galati, Romania (The University, The General Hospital, The Inspectorate of Police). Based on a questionnaire devised to foreground the status of the local translator mediating for the global community, their representatives have participated in a survey whose findings are presented below.

The questionnaire includes twenty-four multiple choice entries and two extra requests for information. The respondents, whose identity is confidential, were selected following accreditation from DJUG, the official request formulated to the top administration of the respective institutions and the declaration regarding the protection of personal data presented in view of carrying out the research on the premises mentioned.

Structurally, the questionnaire starts from the obvious question of whether the institution provides/ requests translation/ interpreting services or not, and moves on to the more detailed aspects of each particular case. At the level of content, however, it groups topics under six main categories: languages used; types of services; selection and contracting; perception and evaluation; communication channels, websites; language strategy.

2.1. Language

Out of the three institutions surveyed only one (the University) seems to engage in intercultural communication via foreign languages, English and French being mentioned as the most frequently used, which is characteristic of the Romanian present day context. An additional comment is that these foreign languages are also used on various web pages created by smaller constitutive units like departments or research centres. The Police and the Hospital only make use of the mother tongue (Romanian) in workplace conversation and written documents. Where they are not already part of the overall situation, translation and interpreting are not excluded as a possibility, but remain a distant future requirement.

Question/ Item	Answer	U	H	P
Translation/ Interpreting services are most frequently requested for	English;			
	French;			
	English and French;	√		
	other; please specify.		√	√
Communication with the public is achieved	in Romanian only;			√
	in Romanian and in English;		√	
	in more foreign languages besides Romanian;	√		
	other; please specify.			
The institution's webpage	includes information in Romanian and in several foreign languages;			
	includes information in Romanian and in English;			
	does not include information in foreign languages;		√	√
	other; please specify.	√		

2.2. Types of translation/ interpreting services

As results from the data collected, the University is the only one to offer its own translation and interpreting services. On the other hand, the Hospital is open to collaborating with external specialists in the field, but it mentions the fact that it has never received any requests in this respect. As for the Police, they do not offer such services, yet say that, if needed, in-house translation (probably from foreign languages into Romanian) is done by qualified personnel whose job description does not include translation. In sum, the answers indicate inertia with regard to the development and diversification of human resources, and limited preoccupation for addressing a wider, international public.

Question/ Item	Answer	U	H	P
Does the institution offer translation services?	Yes. Its own services.	√		
	Yes. Through collaboration.		√	
	No.			√
	other; please specify.			
Does the institution offer interpreting	Yes. Its own services.	√		

services?	Yes. Through collaboration.		√	
	No.			√
	other; please specify.			
The translations offered are	recognised by the institution;	√		
	authorised, legalised, stamped through institution services;			
	authorised, legalised, stamped by the beneficiary;			
	other; please specify.		√	√
The translations requested are	achieved by an authorised translator, legalised by a public notary and super legalised with stamp by the competent court of law;			
	achieved by an authorised translator and legalised by a public notary;			
	achieved by an authorised translator;	√		
	other; please specify.		√	√
The interpreting achieved is, more often than not,	simultaneous;			
	consecutive;			
	simultaneous and consecutive;	√		
	other; please specify.		√	√

2.3. Selection and contracting

In the case of the University, the translators are qualified, authorised and part of the staff, their services being recognised without further authentication and/ or legalisation, guaranteed by the internal authorised translators' stamp. They are the specialists who also provide simultaneous and consecutive interpreting – not requested from the Hospital, not offered by the Police. For various research projects developed at faculty level, the University states that it may occasionally ask that translation and interpreting services, based on agreements, are offered by external collaborators selected through contacting specialised agencies/ translation companies. The Hospital, too, can draw up fixed-term contracts with authorised external specialists, if need be. Emerging however is the manifest awareness that translation and interpreting enterprises should be carried out by highly qualified personnel, and that official papers have to be signed in view of assuming responsibility for quality services and faithfulness to the original.

Question/ Item	Answer	U	H	P
The institution's translation services are provided by	qualified personnel;	√		
	unqualified personnel, whose job description includes translation;			
	any employee who comes in contact with foreign citizens;			
	other; please specify.		√	√
The institution's interpreting services are provided by	qualified personnel;	√		
	unqualified personnel, whose job description includes interpreting;			
	any employee who comes in contact with foreign citizens;			
	other; please specify.		√	√
The translation services offered by external collaborators	are based on permanent contracts;			
	are based on fixed-term contracts;		√	
	are occasional; based on agreements;	√		
	other; please specify.			√
The interpreting services offered by external collaborators	are based on permanent contracts;			
	are based on fixed-term contracts;		√	
	are occasional; based on agreements;	√		
	other; please specify.			√
The selection of translators/ interpreters in view of collaboration is achieved	through contacting specialised agencies/ translation companies;	√		
	through contacting authorised persons;		√	
	through recommendations from third parties;			
	other; please specify.			√

2.4. Perception and evaluation

The University acknowledges the fact that a good translator/ interpreter is recommended both by a BA/ MA/ PhD diploma in Philology and by his/ her performance in the field. Its specialists have been evaluated and there has been positive feedback from beneficiaries with regard to linguistic form and content, to spoken language fluency and to

meeting deadlines. The only other institution responding to perception and evaluation is the Hospital, for whom a higher education degree in Philology is recommendation enough.

Question/ Item	Answer	U	H	P
A good translator/ interpreter is recommended by	a BA/ MA/ PhD diploma in Philology;	√	√	
	a certificate issued by the Ministry of Justice;			
	his/ her performance in the field of translation/ interpreting;	√		
	other; please specify.			√
Has there been feedback on translation/ interpreting services?	There has been positive feedback from beneficiaries.	√		
	There has been negative feedback from beneficiaries.			
	There has been no feedback.			
	other; please specify.		√	√
The positive/ negative feedback mostly reflected	linguistic form and content;	√		
	spoken language fluency;	√		
	meeting deadlines;	√		
	other; please specify.		√	√

2.5. Communication channels. Websites

Communication in all three institutions is mainly achieved through the respective web pages. The Police also carry information across through a spokesperson, in the written press and on television. The University indicates the fact that informative reports are occasionally released in the media, without special authorization to this end, by people who represent the interests of the institution, like members of the rector's office or of the larger administrative board, research project managers etc. With regard to the content and design of the main web pages in question, what comes out is that: no references whatsoever to translation and interpreting services are made by any of the public bodies interrogated, not even by the University, which actually provides them; they only display informative/ promotion texts, the majority of which are in Romanian, with no translation offered. Consequently, the question on whether subtitling, dubbing or voice-over is used to facilitate intercultural communication is redundant.

Question/ Item	Answer	U	H	P
Communication with the public is mostly achieved	through the institution's webpage;	√	√	√
	through the institution's spokesperson – in the written press;			√

	through the institution's spokesperson – on TV;			√
	other; please specify.	√		
The institution's webpage	mentions the translation/ interpreting services offered;			
	gives details on the translation/ interpreting services offered;			
	does not mention the translation/ interpreting services offered;	√	√	
	other; please specify.			√
The institution's webpage	includes text only;	√	√	√
	also includes subtitled video material;			
	also includes audio-video material with subtitles/ dubbing/ voice-over provided);			
	other; please specify.			

2.6. Language strategy

The entries on the language strategy of the three institutions reveal the most interesting aspects of the discussion. The Hospital and the Police seem to agree that they have a language strategy. That of the former was implemented after Romania's joining the EU and is still being reformulated. That of the latter is adopted from the regulations issued by the respective governing authority/ ministry and has remained unchanged for decades. The University recognises the importance of a language strategy, declaring that one has been in place and observed consistently at institutional level ever since 2007. Nevertheless, it is believed to lack clear formulation as indeed does Romania's language strategy[1], which at the moment is considered to be indistinct and disregarded by national authorities.

Knowledge of a foreign language is either not compulsory for members of staff or not necessarily a selection criterion. However, with the exception of the Police (where specialised structures are in charge of international communication), foreign languages are frequently used in communicating with patients (the medical corps), in the collaboration with similar institutions abroad and in activities of disseminating research findings.

Moreover, two of the institutions – the Police and the University – offer beginner/ refresher courses and fund mobilities or international exchange schemes. The University also periodically organises training programmes with a focus on language use and communication skills for its entire teaching and administrative staff.

[1] Only two laws have been issued, both on Romanian: Law 500/ 2004 – on using the Romanian language in public places, relations and institutions (Romanian Parliament, 2014); and Law 183/ 2006 – on using the standardized codification of the set of characters in electronic documents (Romanian Parliament, 2014). Regulations for foreign languages are still to be implemented in Romanian public institutions, although EU language policies are in place (European Commission, 2014).

Question/ Item	Answer	U	H	P
The language strategy of the institution	was formulated after joining the EU;		√	
	was changed after joining the EU;			
	was not changed after joining the EU;			√
	other; please specify.	√		
The language strategy of the institution	is adopted from the regulations issued by the respective governing authority/ ministry;			√
	is mentioned in the institution's own regulations;			
	its formulation is under way;	√	√	
	other; please specify.			
What is the status of foreign languages on employment in the institution?	Knowledge of a foreign language is compulsory.			
	Knowledge of a foreign language is not compulsory.		√	√
	Knowledge of a foreign language is not a selection criterion.	√		
	other; please specify.			
What is the status of foreign languages within the institution?	Beginner/ Refresher courses are offered.	√		√
	Training programmes are organised.	√		
	There are mobilities, international exchange schemes.	√		√
	other; please specify.		√	
The personnel use foreign languages to	communicate and collaborate with similar institutions abroad;	√	√	
	carry out joint projects/ partnerships/ research with similar institutions abroad;	√	√	
	deliver papers/ presentations at international conferences, symposiums, workshops;	√	√	
	other; please specify.		√	√

2.7. Supplementary information

The respondents contacted were asked to provide supplementary information, under the form of examples or of samples, with reference to documents frequently translated and to situations in which translation/ interpreting from/ into English are necessary. The Hospital simply put down "not the case". The Police only mentioned petitions (rarely). The examples from the University included: projects, contracts, collaboration on scientific articles, financial

guides; international visits, conferences, workshops, institutional evaluations. No samples were given.

3. Conclusion

The findings of the survey carried out, based on the data from the questionnaire administered to accredited personnel in the three representative local public institutions from Galati, Romania – The University, The General Hospital, The Inspectorate of Police – show that: in practice, public bodies mostly (sometimes only) communicate locally, via the minority language, although in theory they are at the service of an international public; their language strategies are either inexistent or in the making; the translator/ interpreter's status is sooner associated with secretarial work than with training and expertise in the field of intercultural mediation.

For local inertia to be overcome and the interests of the global community to be served, the solution seems to be that of cooperation between researchers and political practitioners (Kennedy 2011), between the academia and the public sector, so that all learn from what is happening "at the top end of the […] translation market, where the very term 'translation' is being challenged by more generalized figures of the 'intercultural management assistant', the 'language service provider', the 'localizer', or more benignly, the 'multi-tasking translator'." (Pym 2000: 11) Although admittedly a political process (Kaplan and Baldauf 2007), and therefore perceived as an imposed structure of authority, the formulation of macro and micro language policies imposes itself in this context and under these circumstances as a necessity of social and development planning for the long term.

Acknowledgement: The present paper is part of on-going postdoctoral research within the 159/ 1.5/ S/ 138963 SOPHRD Project "Sustainable Performance in Doctoral and Postdoctoral Research" (PERFORM).

References

European Commission (2014) *Multilingualism in the European* Union available from http://ec.europa.eu/dgs/translation/translating/multilingualism/index_en.htm [25 November 2014]

European Commission (2014) *Supporting Language Diversity in Europe* available from http://ec.europa.eu/languages/index_en.htm [25 November 2014]

Kaplan, R.; Baldauf, R. (2007) 'Language policy spread: Learning from Health and Social Policy Models'. *Language Problems and Language Planning*, 31(2), 107-129

Kennedy, C. (2011) 'Challenges for language policy, language and development', in Coleman, H. (ed) *Dreams and Realities: Developing Countries and the English Language. Policy Planning and Implementation*, London: British Council, 2-15(15)

Parlamentul României (2004) *Legea 500/ 2004 – privind folosirea limbii române în locuri şi relaţii publice* available from http://lege5.ro/en/Gratuit/gu3dsnbt/legea-nr-500-2004-privind-folosirea-limbii-romane-in-locuri-relatii-si-institutii-publice [25 November 2014]

Parlamentul României (2006) *Legea 183/ 2006 – privind utilizarea codificării standardizate a setului de caractere în documentele în formă electronică* available from http://lege5.ro/Gratuit/ha3dgnzq/legea-nr-183-2006-privind-utilizarea-codificarii-

standardizate-a-setului-de-caractere-in-documentele-in-forma-electronica [25 November 2014]

Patten, A. (2001) 'Political Theory and Language Policy'. *Political Theory*, 29(5), New York: Sage Publications, 691-715

Pym, A., (2000) 'The European Union and its Future Languages. Questions for Language Policies and Translation Theories'. *Across Languages and Cultures*, 1(1), Budapest: Academiai Kiado, 1-17(17)

Ricento, T. (ed) (2006) *An Introduction to Language Policy: Theory and Method*, Oxford: Blackwell

Spolsky, B. (2003) *Language Policy*, Cambridge: Cambridge University Press

THE UNITY IN DIVERSITY WITHIN THE NEW LATIN WORLD

Delia Maria Silişte, Assist. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract : This work presents the situation of European New Latin world which, being powered by the medieval Latin language, creates a conjunction of Romance idioms.
In spite of the territorial partition of Western and Eastern Romance languages, there has not been noticed any lack of cohesion within this cultural diversity.
The presence of a unique Latin language as a means of communication on the whole Romanized territory provides inter-Romance communication unlike languages of other origins.
Regarding vocabulary, there is a unity within diversity, so that the inter-comprehension within multilingual Latin world receives a Romance coherence.
EU has the official responsibility to respect the linguistic and cultural diversity of the citizens as well as the usage of regional and minority languages. Although English has become the most spoken language in Europe, this fact will not limit the diversity of languages, and the Europeans, thanks to the inter-comprehensibility, create a direct multilingual exchange which represents the sign of an objective action in favour of the cultural and linguistic diversity.

Keywords: Romance unity, Inter-comprehensibility, Inter-Romance communication, Linguistic diversity, Multiculturalism.

„O Europă a poliglo ților nu înseamnă o Europă a celor care vorbesc curent mai multe limbi, ci, în cel mai bun caz, o Europă a celor care se pot întâlni vorbind fiecare propria sa limbă și înțelegând-o pe a celuilalt, pe care nu ar putea-o vorbi fluent, dar înțelegând-o, chiar cu dificultate, ar reuși totuși să-i înțeleagă „geniul", universul cultural pe care îl exprimă fiecare vorbind limba strămoșilor și a tradițiilor lui." (Umberto Eco, traducere din *La ricerca delle lingua perfetta*, Ed. Laterza Fare l'Europa, 1993.)

Intercomprehensiunea este o tehnică de comunicare prin care un grup de persoane care nu vorbesc aceeaşi limbă pot să se înţeleagă fără să recurgă la o a treia limbă unică sau la un traducător. Strategia constă în a se exprima în limba sa pentru a se adresa interlocutorilor, fără a putea răspunde în limbile celorlalţi, iar aceştia din urmă vor face efortul de a înţelege limbile în funcţie de competenţa lor receptivă sau productivă. Într-un astfel de grup, capacitatea de înţelegere este suficientă. De fapt, acesta este principiul însuşi al intercomprehensiunii, o virtute care îţi sporeşte dorinţa de a descoperi limbile şi de a aprofunda învăţarea lor.

Într-un grup de limbi înrudite, cum ar fi limbile romanice, locutorul se exprimă în limba pe care o cunoaşte mai bine şi încearcă să înţeleagă limbile folosite de ceilalţi, însă capacitatea de a activa achiziţiile lingvistice de tot felul stocate în memoria individuală devine o condiţie importantă a randamentului de comunicare într-un grup multilingv[1].

Populaţiile cucerite de romani vor deveni purtătoarele de drept ale limbii latine până azi. Diglosia din interiorul lumii latine a făcut loc plurilingvismului lumii romanice, în care latina se regăseşte până astăzi, dându-le o coerenţă „romanică".

[1] Vezi Doina Spiţă, *Contexte et intercompréhension* în GALAPRO sau *Despre intercomprehensiune în limbi romanice*, Ed. Universităţii Al. I. Cuza, Iaşi, 2010, pag. 151 – 167

Migraţiile au separat diferite părţi ale Romaniei, izolând partea de răsărit de restul acesteia. Când vorbim de naşterea limbilor neolatine, procesul trebuie văzut ca o continuitate în discontinuitate, romanitatea prelungind de fapt latina, cum au arătat majoritatea romaniştilor.

Latina literară va alimenta limbile romanice după constituirea lor, căci odată cu apariţia latinei medievale, aceasta uneşte idiomurile romanice proaspăt individualizate în efortul lor de a se constitui ca limbi de cultură. Latina biruieşte secolele prin opera erudiţilor, iar romanitatea câştigă prin coeziune, chiar dacă se produce expansiunea unor limbi romanice în afara Europei (ca spaniola, portugheza şi franceza) constituindu-se o a treia zonă a Romaniei. „Dacă în cazul Romaniei europene propriu-zise am vorbit de **geneza romanităţii**, putem vorbi în cazul Romaniei extraeuropene de o **romanitate fără geneză**”[2].Dacă lingviştii vorbesc despre o unitate lingvistică a romanităţii occidentale, care se opune uneia orientale, respectiv românei, idiomul carpato-dunărean se distinge prin aceleaşi etape de evoluţie:

- interferenţa limbii de substrat cu latina,
- asimilarea lingvistică ce duce la dispariţia limbii autohtone, realizându-se un nou sistem lingvistic – cel românesc
- influenţarea românei după sec. al VII-lea, mai ales în lexic, de către limbile non-romanice care o înconjurau (unitatea lingvistică balcanică), dar mai ales etapa care începe cu sfârşitul sec. al XVIII-lea de întărire a caracterului ei romanic, pe cale cultă, prin împrumuturi din latina savantă sau din limbile neolatine apusene (franceza cu preponderenţă şi italiana), proces numit „reromanizare” de S. Puşcariu şi ”occidentalizare romanică” de Al. Niculescu.

Această fragmentare lingvistică a Romaniei nu a adâncit o eventuală lipsă de coeziune în romanitatea europeană, mai ales în cazul limbilor de *cultură standard*, ceea ce nu se poate afirma despre limbile romanice cu statut de limbi *colocviale substandard* (sarda, retoromana şi –evident– dalmata dispărută).

Şansa românei a fost apropierea de limba franceză, cea cu un destin excepţional în istorie, destin de limbă universală care a dezvoltat cea dintâi conştiinţa romanităţii ei.

Aşa cum vorbim despre un lexic internaţional, există şi un *lexic interromanic* utilizat de vorbitorii din regiunile lumii în care se folosesc idiomurile romanice în comunicare.

„Ca element interromanic, ansamblul de trăsături comune întrunite de un cuvânt constitue *invariante* din planul conţinutului, aceasta fiind reprezentată, prin semnificaţia cuvântului de (aproximativ)aceeaşi corespondenţă în toate limbile în care este folosit elementul respectiv.”[3] De exemplu: românescul *floare* provenit din lat. *florem* are variantele: fr. *fleur*, sp., ptg., cat. *flor*, it. *fiore*, cu vocala labială [**o**] exceptând franceza; tipul sonor **om** are următoarele forme: rom. *om*, it. *uomo*, franceză *homme*, spaniolă *hombre*, portugheză *homen* şi catalană *home*.

Fenomenele de unitate romanică au ca sursă nu numai moştenirea directă din latină, dar şi pătrunderea pe cale cultă a împrumuturilor latineşti la nivelul limbilor literare romanice. De asemenea, există şi numeroase împrumuturi între limbile romanice care au ca efect comunicarea *interromanică*. „S-a stabilit că există 39 de cuvinte pan-romanice absolute,

[2] Ileana Oancea, Luminița Panait, *Schiță de istorie a romanității*, Ed. Excelsior Art, Timișoara, 2002
[3] Ioan Oprea, *Comunicare culturală și comunicare lingvistică în spațiul european*, Ed. Institutul European, Iași, 2008 pag. 250

cuvinte cu frecvenţă mare existente în toate limbile romanice, 147 de cuvinte care se găsesc în cel puțin nouă limbi romanice, la care se adaugă 260 care se folosesc în cel puţin cinci limbi. Numărul împrumuturilor pan-romanice luate din latina savantă (direct sau indirect) este şi el foarte mare, reprezentând fondul de bază al modernităţii limbilor literare neolatine."[4]

Pătrunderea unui mare număr de cuvinte culte latineşti în limbile romanice a avut consecinţe mai extinse, unele chiar de ordin gramatical. Astfel antonimul cu prefixul productiv *in* – a fost introdus în limbile neolatine din latina literară, apărând perechi de tipul fr. *possible – impossible*, it. *sopportabile – insopportabile*, sp. *feliz – infeliz*, pg. *provábel – improvábel*, rom. *eficace – ineficace* etc.

Existenţa unei limbi latine unice ca mijloc de comunicare pe întreg teritoriul romanizat facilitează comunicarea interromanică spre deosebire de limbile de alte origini. Marea diversitate de forme literare sau dialectale care face ca legăturile între diferitele limbi şi dialecte romanice să fie deosebite de la o noţiune la alta, este o reflectare a unităţii în diversitate ce caracterizează Romania şi în ceea ce priveşte vocabularul.

Între ramurile/familiile de limbi din Europa: *ramura romanică, germanică* şi *cea slavă* (cele mai importante din Europa), romanitatea europeană include nouă limbi vii vorbite preponderent în sudul şi restul Europei şi o limbă dispărută, dalmata.

Problema clasificării idiomurilor neolatine este foarte importantă şi complexă, dar cea mai cunoscută este cea a lui Carlo Tagliavini (*Originile limbilor neolatine*) care a servit adesea ca punct de referinţă în abordarea materialului lingvistic romanic din perspectiva organizării lui pe arii lingvistice mai mult sau mai puţin compacte.

a) Româna	balcano-romanic
b) Dalmata	
Italiana	italo-romanic
Sarda	
Ladina (retoromana)	
c) Franceza	
Franco-provensala	galo-romanic
Provensala (gascona)	
Catalana	
d) Spaniola	ibero-romanic
Portugheza	

Trebuie reţinut rolul de punte al *dalmatei* între balcano-romanică şi italo-romanică şi cel al *catalanei* între galo-romanică şi ibero-romanică. Dialectele galo-romanice (ale Italiei septentrionale, cu excepţia dialectului venet) sunt o punte între italo-romanică şi galo-romanică.

Romanitatea europeană este un spaţiu lingvistic şi cultural polivalent. Cât priveşte evoluţia românei şi a francezei în cadrul Romaniei, există particularităţi ce le conferă un loc aparte; franceza manifestă o „îndepărtare" în plan fonetic faţă de latină datorată superstratului germanic, româna datorită superstratului slav şi a izolării ei, cele două limbi aparţinând ariilor

[4] apud, ibidem, pag. 251, idei inspirate din Franz – Joseph Meissner, *EuroComRom – Les sept tamis: lire les langues romanes dès le départ*, Aachen, 2004

„extreme" ale Romaniei, fiind considerate de romanistul francez Pierre Bec „copiii teribili" ai romanităţii.

În cadrul clasificării mai sus amintite, se remarcă şi *sarda* care e conservatoare, fiind limba cu caraterul cel mai arhaic, *româna*, conservatoare dar şi inovatoare şi *franceza*, inovatoare.

Conform teoriei lingvistului italian Matteo Bartoli, Peninsula Iberică şi Dacia sunt arii laterale ale latinităţii, în comparaţie cu Italia şi Galia, arii centrale. *Spaniola* şi *româna* reprezintă arii arhaice, conservatoare, în timp ce *italiana* şi *franceza* sunt arii inovatoare. Astfel, comparativul se formează cu **magis** în ariile laterale: română *mai înalt*, catalană *mes alta*, portugheză *mais alto*, spaniolă *más alto*, pe când în aria centrală cu **plus**: franceză *plus haut*, italiană *piu alto*. Există multe similitudini între română şi limbile iberice, fenomenele iradiind de la Roma spre marginile Romaniei.

O contribuţie aparte cu privire la vocabularul panromanic o are lucrarea Michaelei Livescu[5] despre terminologia părţilor capului în limbile romanice, mai ales prin pertinenţa concluziilor. Există şapte cuvinte panromanice (*dinte, gingie, limbă, ochi, păr, piele, ureche*) în microsistemul numelor părţilor capului. Alte opt cuvinte de origine latină: *bărbie, cap, gură, faţă, frunte, nas, nară, tâmplă* există pe o mare arie a Romaniei, dar nu acoperă întreg teritoriul. În comparaţie cu situaţia dialectală a altor limbi romanice, se ştie că româna este mult mai unitară în folosirea termenilor pentru denumirea părţilor corpului.

Dobândirea capacităţilor de citit şi ascultat în limbile apropiate de a sa, deci cine vorbeşte o limbă romanică, după ce a dobândit într-o primă fază metoda de înţelegere a celorlalte limbi romanice, va putea învăţa să înţeleagă forma scrisă şi orală a unor noi familii de limbi, ca de exemplu cele germanice (germana, engleza, neerlandeza).

De altfel, diversitatea lingvistică este o componentă a vieţii de zi cu zi în Uniunea Europeană de astăzi. Cu 500 de milioane de cetăţeni având diferite rădăcini etnice, culturale şi lingvistice este mai important ca aceştia să aibă aptitudini pentru a se înţelege şi a comunica între ei.

„«Uniunea Europeană are acum 500 de milioane de cetăţeni, 27 de state membre, 3 tipuri de alfabet şi 23 de limbi oficiale, unele dintre acestea vorbite la scară mondială. Alte circa 60 de limbi fac parte de asemenea din patrimoniul UE şi sunt vorbite în anumite regiuni sau anumite grupuri. În plus, imigranţii au adus cu ei un lung şir de limbi; se estimează că între graniţele UE sunt acum prezente cel puţin 175 de naţionalităţi», se spune în Comunicarea Comisiei către mai multe foruri europene, intitulată *Multilingvismul: o valoare a Europei şi un angajament comun*, dată publicităţii în 2008.

Statisticile spun că acele circa 60 de comunităţi vorbitoare de limbi regionale sau minoritare numără aproximativ 40 de milioane de persoane care vorbesc în mod curent astfel de limbi"[6].

Parlamentul European a dezvoltat un sistem axat pe trei limbi "pivot": *engleza, franceza* şi *germana*, ca şi Comisia Europeană. ONU, cu peste 190 de membri, foloseşte numai şase limbi. Consiliul Europei care are mai mulţi membri decât UE publică documentele

[5] Michaela Livescu, *Locul limbii române între limbile romanice în perspectiva atlaselor lingvistice romanice – Terminologia părţilor capului*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003

[6] *apud* Nicolae Saramandu, Manuela Novaci, *Multilingvistica şi limbi minoritare în România* Buc. Academia Română, Instit. De Lingvistică "Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti", 2009, pag. 13

oficiale numai în engleză şi franceză, ca şi NATO. Vorbitorii UE sunt liberi să se exprime în limba lor proprie sau într-o limbă convenabilă acestora, în timp ce se presupune că aceştia au o suficientă cunoaştere pasivă a unei limbi principale a UE pentru a urmări procedurile în limba respectivă. Serviciile lingvistice europene au devenit un laborator ideal şi un instrument de referinţă la nivel global.

UE are răspunderea oficială de a respecta diversitatea lingvistică şi culturală a cetăţenilor săi, încurajând utilizarea limbilor regionale şi minoritare, indiferent dacă acestea sunt sau nu limbi oficiale în UE[7]. Deşi engleza a devenit cea mai vorbită limbă în Europa, aceasta nu va îngrădi diversitatea lingvistică în limitele frontierei sale. Cu ajutorul intercomprehensiunii, cetăţenii europeni instalează între ei un schimb direct, plurilingv, care respectă modul de gândire al fiecărui interlocutor, reprezentând semnul unei acţiuni concrete în favoarea diversităţii culturale şi lingvistice.

Vorbind din punct de vedere sociolingvistic de raportul **limbă – societate**, ideea de *globalizare* a apărut ca o urmare directă a situației din economie, deci ea ilustrează o anumită fațetă a relației dintre dinamica societății și necesitățile comunicării.

Acceptarea unei limbi naturale ca instrument unic de comunicare apare astăzi ca o necesitate *obiectivă* a vieții contemporane. Acceptarea *deliberată* a unei singure limbi de comunicare nu trebuie să implice ideea de *supremație lingvistică*, dar, din rațiuni pur conjuncturale, create în procesul de evoluție economică, socială și tehnico - științifică a societății, idiomul acceptat ca limbă a globalizării a fost engleza. Și la noi în țară, limba engleză a fost și este utilizată ca instrument de accelerare a sincronizării și a participării la economia mondială. Învățământul românesc confirmă o mutație importantă în ceea ce privește preferința și rangul ocupat de „limbile de circulație" internațională în sistemul nostru educațional național. Engleza a devenit un fel de „lingua franca" la nivel mondial și, prin tendința de anglicizare și în interiorul celorlalte limbi romanice, intercomprehensiunea își va extinde dimensiunile.

Există și avantaje la nivelul expresiei,căci comunicând în propria limbă, se câștigă finețe în exprimare și nu e nevoie să se reformuleze ideile în mod simplificat, dacă se utilizează o limbă străină. Aceasta obligă însă pe interlocutori la un efort de claritate. Un alt avantaj este *rapiditatea învățării*, căci intercomprehensiunea avantajează dezvoltarea capacităților de receptare, chiar în scris.

Sprijinându-ne pe limbile pe care le cunoaștem mai bine, ne lărgim cunoștințele lingvistice cu limbile din aceeași familie. Învățarea aprofundată a unei limbi ne permite astfel să abordăm citirea și ascultarea limbilor înrudite.[8]

Această mare diversitate de forme, literare sau dialectale, care face ca legătura între diferitele limbi și dialecte romanice să fie deosebite de la o națiune la alta, este o reflectare a unității în diversitate ce caracterizează Romania și în ceea ce privește vocabularul.

Această diversitate face din Europa „nu un creuzet în care se topesc diferențele, ci un cămin comun care glorifică diversitatea și în care numeroasele noastre limbi materne

[7] Vezi *Vorbind pentru Europa. Limbile în Uniunea Europeană şi în Comunităţile Europene*, 2008
[8] Synthèse sur *L'intercompréhension entre langues apparentées*. Délégation générale à la langue française et aux langues de France 2007, pag. 7 disponibilă la adresa: http://www.culture.gouv.fr/culture/dglf/publications/intercomprehension.pdf

constituie o sursă de bogăție și calea către o mai mare solidaritate și o mai bună înțelegere reciprocă."[9]

Bibliografie

Spiță, Doina, *Contexte et intercompréhension* în GALAPRO sau *Despre intercomprehensiune în limbi romanice*, Ed. Universității Al. I. Cuza, Iași, 2010, pag. 151 – 167
Oancea, Ileana, Luminița Panait, *Schiță de istorie a romanității*, Ed. Excelsior Art, Timișoara, 2002
Oprea, Ioan ,*Comunicare culturală şi comunicare lingvistică în spațiul european*, Ed. Institutul european, Iași, 2008 pag. 250
Meissner, Franz – Joseph, *EuroComRom – Les sept tamis: lire les langues romanes dès le départ*, Aachen, 2004
Livescu, Michaela, *Locul limbii române între limbile romanice în perspectiva atlaselor lingvistice romanice – Terminologia părţilor capului*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003
Saramandu, Nicolae, Novaci, Manuela, *Multilingvistica şi limbi minoritare în România* Buc. Academia Română, Instit. De Lingvistică "Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti", 2009,
Vorbind pentru Europa. Limbile în Uniunea Europeană şi în Comunităţile Europene, 2008
Synthèse sur *L'intercompréhension entre langues apparentées*. Délégation générale à la langue française et aux langues de France 2007, pag. 7 disponibilă la adresa: http://www.culture.gouv.fr/culture/dglf/publications/intercomprehension.pdf

A N E X E

[9] Ibidem, pag.12

Limbi romanice
19 Româna
7 Italiana
12 Sarda
Retoromana
15 Friulana
16 Ladina dolomitică
17 Romanșa
6 Franceza
7 Occitana (provensala)
9 Catalana
8 Spaniola
14 Portugheza
MENEZ OURAL
MOR BARENTS
MOR NORVEGIA
MOR BALTEL
MOR NORD
MOR KREIZDOUAR
MOR HANTERNOZ
AN
KAOKAZ
KEVREAD RUSIA
UKRAINA
BELARUS
MOLDOVA
ROUMANIA
BULGARIA
TURKIA
ARMENIA
GRES
FINLAND
ESTONIA
LATVIA
LITUANIA
RUSIA
POLONIA
SLOVAKIA
HUNGARIA
YOUGOSLAVIA
KROATIA
ALBANIA
TCHEK
AOSTRIA
ALAMAGN
SUIS
BELGIA
IZELVROIOU
DANMARK
SVEDEN
NORVEGIA
ITALIA
FRAŃS
SPAGN
PORTUGAL
MALTA
ISLAND
IWERZHON
ROUANTELEZH-UNANET
MEURVOR ATLANTEL
600 km
300
0

TEXTE ROMANICE COMPARATE

Evanghelia după Luca, XV, 11-18

Italiană

Un uomo aveva due figli, e il più giovane di essi disse al padre: Padre, dammi la parte dei beni che mi spetta. E il padre devise tra loro I beni. Pochi giorni dopo, il figlio più giovane, messa insieme ogni cosa, se n'andò in un paese lontano y quivi dissipò la sua sostanza, menando vita dissoluta. Quand'ebbe cosumato ogni cosa, una gran carestia colpì quel paese; ed egli cominciò a sentire la miseria. E messosi in cammino, si pose al servizio d'uno di quegli abitanti, che lo mandò ne' suoi e custodire i porci. Ed egli desiderava ardentemente di cavarsi la fame con le ghiande che mangiavano i porci, ma nessuno gliene dava. Allora, rientrato in sè, disse: Quanti sevitori in casa di mio padre hanno pane a volontà, mentre io qui muoio di fame! M'alzerò e andrò dal padre mio e gli dirò: Padre ho peccato contro il cielo e contro di te.

Spaniolă

Cierto hombre tenía dos hijos: y el menor de ellos dijo a su padre: Padre, dame la parte que me toca de tus bienes. Y él les partió la hacienda.Y no muchos días después, juntándolo todo el hijo menor, partió para una región lejana; y allí desperdició su caudal, viviendo disolutamente. Y cuando lo hubo gastado todo, sucedió una grande hambre en aquel país; y él comenzó a padecer necesidad. Y fue, y arrimóse a uno de los ciudadanos de aquel país; el cual le envió a sus campos para apacentar los puercos. Y deseaba hartarse de las algarrobas que comían los puercos; y nadie le daba nada. Mas quando volvió en sí, dijo: Cuántos jornaleros de mi padre tienen sobreabundacia de pan, y yo aquí perezco de hambre! Me levantaré, e iré a mi padre y le diré: Padre, he pecado contra el cielo y delante de ti.

Portugheză

Un certo homem tinha dois filhos; e o mais moço deles disse ao pai: Pai, dá-me a parte da fazenda que me pertence. E ele repartiu por eles a fazenda. E, poucos dias depois, o filho mais novo, ajuntado tudo, partiu para uma terra longíqua, e ali desperdiçou a sua fazenda, vivendo dissolutamente. E, havendo ele gostado tudo, houve naquela terra uma grande fome, e começou a padecer necessidades. E foi, e chegou-se a um dos cidadãos daquela terra, o qual o mandou para os seus campos, a apascentar porcos comiam, e ninguém lhe dava nada. E, tornado em si, disse: Quantos jormaleiros de meu pai têm abundância de pão, e eu, aqui, pereço de fome! Levantar-me-ei, e irei ter com meu pai, e dir-lhe-ei: Pai, pequei contra o céu e perante ti.

Franceză

Un homme avait deux fils. Le plus jeune dit à son père: Père, donne-moi la part de fortune qui me revient. Et le père leur partagea son bien. Peu de jours après, le plus jeune fils, rassemblant tout son avoir, partit pour un pays lointain et y dissipa son bien dans une vie de prodigue. Quant il eut tout dépensé, une grande famine survint en ce pays et il commença a sentir la privation. Il alla se mettre au service d'un des habitants de la contrée, qui l'envoya dans ses champs garder les cochons. Il aurait bien voulu se remplir le ventre des caroubes que mangeaient les cochons, mais personne ne lui en donnait. Rentrant alors en lui-même, il se dit: Combien de journaliers de mon père ont du pain en abondance, et moi je suis ici à mourir de faim. Je veux partir, retourner vers mon père et lui dire: Père, j'ai péché contre le Ciel et contre toi.

Română

Un om avea doi fii. Şi cel mai tânăr dintre ei zise tatălui său: tată, dă-mi partea de avuţie ce-mi cade. Şi le împărţi averea. Şi nu după multe zile fiul mai tânăr, strângând toate, se duse într-o ţară depărtată, şi acolo risipi avuţia sa, vieţuind destrămat. Şi după ce dânsul cheltui tot, se întâmplă foamete mare prin acea ţară, şi el începu să fie în lipsă. Şi ducându-se, se lipi de unul dintre locuitorii acelei ţări, şi-l trimise la câmpul său să păzească porcii; Şi dorea să-şi umple pântecele cu roşcovii pe care îi mâncau porcii, dar nimenea nu-i da. Şi venindu-şi în minţi zise: câţi simbriaşi ai tatălui meu au prisos de pâine, iar eu pier aci de foame. Sculându-mă, voi merge la tatăl meu şi-i voi zice: tată, am greşit în faţa cerului şi înaintea ta.

(Texte preluate din John Hewson, *Workbook for Historical Romance Linguistics*, Munchen, Lincom Europa, 1998, p. 68-71.)

DIATOPIC, DIASTRATIC AND DIAPHASIC VARIATION IN THE ROMANIAN FOLK NAMES OF LOWER PLANTS

Oana Zamfirescu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract : The aim of this paper is to investigate the diatopic, diastratic and diaphasic dimensions of the Romanian folk names given to lower plants. The folk names, gathered from dictionaries and lists of plant names, were analyzed from the perspective of the spatial-geographical, social and stylistic variations. The particularities of these names (all part of a folk nomenclature incompletely recorded) have imposed an analysis based on a list of names that do not syntagmatically combine with other linguistic signs, rather than one based on the relations that these names establish when used in discourse.

Keywords: diatopic, diastratic, diaphasic, folk names, lower plants.

Diferențierile diatopice, diastratice și diafazice sunt strâns legate de teoria lexematică a lui E. Coseriu[1]. În cadrul seriei de distincții care au drept scop stabilirea obiectului de studiu al lexematicii se află și cea între arhitectura limbii (limba istorică) și structura limbii (limba funcțională). Această distincție, a cincea după distincțiile limbaj-realitatea extralingvistică, limbă-metalimbaj, sincronie-diacronie și tehnica vorbirii-vorbire repetată, este direct legată de tipurile fundamentale de diferențiere pomenite mai sus. Varietățile sunt folosite pentru a defini cele două tipuri de „limbă" din perspectiva a trei variabile: cea geografică, cea socioculturală și cea stilistică. Altfel spus, diferențierile diatopice se referă la răspândirea geografică a unui fapt de limbă, diferențierile diastratice se referă la varietatea între straturile socioculturale ale comunității lingvistice iar diferențierile diafazice se referă la varietatea „între scopurile expresive, determinate de elementele fundamentale ale actului lingvistic concret, care sunt în afară de vorbitor (lucrurile despre care se vorbește, ascultătorul sau destinatarul, situația în care se vorbește, circumstanța vorbirii)" (Coseriu, 1994:58). Limba istorică este, astfel, limba care are drept caracteristici varietatea și variabilitatea, ce conține toate tipurile de diferențieri (diatopice, diastratice și diafazice), adică o limbă care s-a dezvoltat de-a lungul timpului. Limba funcțională, obiectul de studiu ideal al structuralismului, are drept caracteristică principală omogenitatea, adică non-variabilitatea, fiind o limbă sintopică, sinstratică și sinfazică, adică o limbă folosită propriu-zis într-o comunicare care are loc într-un anumit spațiu geografic, între indivizi care fac parte dintr-o anumită categorie socială și care prezintă anumite caracteristici stilistice. Toate aceste tipuri de diferențiere din cadrul teoriei coșeriene pot fi preluate, adaptate și utilizate în analiza

[1] Paternitatea acestor termeni este stabilită de E. Coseriu în studiul *Arhitectura și structura limbii*, publicat în *Prelegeri și conferințe*, (1992-1993), editori E. Munteanu, I. Oprea, C. Pamfil, A. Turculeț, S. Dumistrăcel, supliment al *Anuarului de lingvistică și istorie literară*, XXXIII, 1992-1993, seria A, Lingvistică, Iași, 1994. Termenii *diatopic* și *diastratic* (cu corespondentele lor *sintopic* și *sinstratic*) au fost propuși de Leiv Flydal care, la rândul său, a urmat modelul oferit de Ferdinand de Saussure prin termenii *diacronic-sincronic*. E. Coseriu, pe baza modelului oferit de L. Flydal, a folosit, pentru cel de al treilea tip de varietate, termenii *diafasic-sinfasic*. Destul de recent, în 1983, Alberto Mioni a introdus al patrulea tip de variație, cea *diamesică*, care reprezintă variația limbii în funcție de mijlocul folosit pentru a comunica: scris sau oral. După cum remarcă E. Coseriu, această terminologie este nouă doar la nivelul expresiei. La nivelul conținutului s-a știut dintotdeauna că diferențierile există, acestea fiind de mult consemnate și analizate.

nomenclaturii populare românești a plantelor inferioare. Astfel, în cadrul acestei nomenclaturi și a utilizării ei se pot identifica diferențieri geografice, socioculturale și expresive. Având în vedere faptul că strângerea materialului fitonimic specific plantelor inferioare s-a făcut sporadic, că nu s-au notat întotdeauna zonele în cadrul cărora sunt specifice anumite denumiri și că nu există o colecție completă a denumirilor utilizate pe întreg teritoriul țării noastre, nu se poate realiza o clasificare completă a acestei terminologii din perspectiva celor trei tipuri de diferențiere menționate.

Diferențierile de natură geografică din cadrul numelor românești populare de plante inferioare au fost stabilite, în marea lor majoritate, având la dispoziție informațiile preluate din DLR și informațiile puse la dispoziție de celelalte surse menționate la bibliografie. Cel mai des utilizate surse de informații sunt dicționarele botanice scrise de Zach. C. Panțu[2], Alexandru Borza[3] și Constantin Drăgulescu[4]. Totuși, de cele mai multe ori, informațiile oferite de către dicționare sunt destul de lacunare în ceea ce privește răspândirea geografică a acestor nume populare de plante. Informații privind această răspândire pot fi deduse și folosind criteriul fonetic, prin intermediul căruia se poate stabili, în mare, zona de circulație a unor termeni. Acest criteriu a fost folosit doar în cazul câtorva denumiri, cele al căror corp fonetic nu a fost alterat de către culegătorii de nume botanice populare. De asemenea, valoarea lexico-semantică a cuvintelor devenite fitonime sau părți componente ale fitonimelor și datele privitoare la ecologia plantelor respective pot da informații referitoare la zona de utilizare. În ciuda acestor informații, nu s-au găsit informații care să permită identificarea zonei de utilizare a fiecărui fitonim menționat în lucrările consultate. Din această cauză, numărul de fitonime în cazul cărora s-a putut identifica zona de răspândire cu ajutorul lucrărilor consultate este mai mic decât cel în cazul cărora aceasta nu se cunoaște.

În cazul numelor generice de prim rang folosite în cadrul nomenclaturii populare românești a plantelor inferioare se observă că în cazul termenului *mușchi* (folosit, în nomenclatura populară pentru a numi reprezentanții a două clase de plante inferioare, briofitele și lichenii) DLR nu oferă informații care să permită identificarea utilizării regionale a acestui termen. În cazul celor două nume generice de prim rang folosite pentru a numi categoria fungilor, *ciupercă* și *burete*, situația este diferită. *Ciupercă* este, confom DLR, numele cu ajutorul căruia se numesc plantele inferioare criptogame lipsite de clorofilă în Muntenia. Aceeași sursă menționează în cazul termenului *burete* utilizarea sa în zona Moldovei.

În cazul numelor românești de plante inferioare care numesc specii individuale în funcție de categoria din care fac parte, stabilirea răspândirii lor geografice este problematică deoarece sursele nu înregistrează, de cele mai multe ori, zona geografică în care se folosesc denumirile inventariate. Cele mai mari probleme de acest fel se întâlnesc în cazul numelor de alge, mușchi și licheni.

---

[2] Zacharia C. Panțu, 1929, *Plantele cunoscute de poporul român, Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane și științifice*, Ediția a II-a, Editura Casei Școalelor, București.

[3] Alexandru Borza, 1968, *Dicționar etnobotanic cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București.

[4] Constantin Drăgulescu, 2010, *Dicționar explicativ al fitonimelor românești*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu.

Denumirile românești de alge sunt, în comparație cu denumirile înregistrate pentru celelalte categorii de plante inferioare, destul de puține. În cazul multor denumiri inventariate nu se poate stabili aria lor de răspândire. Excepție fac compusele care au ca termen central (din punct de vedere sintactic) cuvântul *lipideu*, formă regională a lui *lepedeu* (*lipideul broaștelor*-Conferva sp., Spirogyra sp., Tribonema sp.), utilizat în Transilvania și cele în cazul cărora se folosește *zmoală*, variantă regională a lui *smoală.* cu valoarea „smântână" (Conferva sp., Spirogyra sp., Tribonema sp.), utilizat în zona Oltului și prin Transilvania și fitonimele în cazul cărora s-a înregistrat locul din care au fost culese: în Bucovina s-au înregistrat *jabrină, jabrina broaștei* (Cladophora sp., Spirogyra sp.) și *tuba* (Tribonema bombycina), în Maramureș - *buruiană de păr* și *iarbă de păr* (ambele pentru Chara vaillant) -Baia Mare- și în Transilvania - *năjar* (Chara foetida) - Mureș, *pânza-broaștei* (Spirogyra sp.) și *straiul apei* (Spirogyra sp.) - zona Sibiului și *straiul broaștei* (Spirogyra sp.).

În cazul denumirilor românești de mușchi care numesc plante individuale zona lor geografică de răspândire a fost mai des notată. Astfel, în zona Bucovinei sunt folosite fitonimele *arici* (Pogonatum urnigerum), *brădișor de apă* (Fontinalis antypiretica), *bugeac* (Funaria hygrometrica), *bungiac* (Mnium undullatum) - Câmpulung și Putna, *călbază* (Marchantia polymorpha), *coada cucului* (Mnium affine), *coada rândunicii* (Marchantia polymorpha Mnium affine), *coada mâței* (Sphagnum acutifolium), *făchiuță* (Pogonatum aloides, Polytrichum commune) – Câmpulung, *fierea pământului* (Marchantia polymorpha), *mușchiu fagului* (Lobaria pulmonaria) - Câmpulung, *mușchiu pomului* (Usnea barbata) – Câmpulung, *penița bungeacului* (Sphagnum acutifolium, Sphagnum medium), *străsnic* (Polytrichum commune). În Moldova, s-au înregistrat *bugeag* (Polytrichum commune) - zona Ceahlăului, *mușchiu-de-fântână* (Mnium affine) - Bozieni, Neamț, brâncă (Lobaria pulmonaria) – Putna. În Muntenia s-a înregistrat *jabghie* (Polytrichum commune) - Bucegi (Prahova). În Transilvania s-au înregistrat fitonimele: *gălbează*, *fierea pământului* (Mnium affine), *jabghie*, *mușchi de vatră* (Cetatodon purpureus) - în zona Sibiului, *mușchiu stelat* (Mnium undullatum), *mușchiul de fântână* (Marchantia polymorpha), *struna apei* (Fontinalis antipiretica) – în Gilău, Cluj, și *jab(gh)iu* (Polytrichum commune) - Bran, Brașov.

Denumirile românești de licheni se află în aceeași situație ca fitonimele de mai sus. Astfel, în Bucovina se înregistrează fitonimele *barba ursului* (Usnea sp.), *boldurele*, *păhărelul Maicii Domnului* (Cladonia pyxidata), *mâjă* (Usnea sp.) – Piatra Neamț (după aria de răspândire a cuvântului așa cum înregistrează DLR), *mătreață de arbori* (Xanthoria parietina), *mătreață de arbori* (Usnea barbata). În Moldova s-a înregistrat denumirea *pletele muierii* (Usnea barbata) - Bacău și Neamț. În Muntenia s-a înregistrat fitonimul *mușchi* (Xanthoria parietina) – Comana, jud. Ilfov. În Transilvania s-au înregistrat denumirile *sarea caprei* (Cladonia rangifera), *mușchi de pe colțuri* (Cladonia rangifera) (ambele înregistrate în Munții Apuseni). De asemenea, având în vedere datele ecologice ale genului Usnea[5], este evident că numele acestor specii sunt cunoscute și folosite mai ales în zonele montane: *chica bradului* (Usnea dasyponga), *barba sasului barba bradului, barba copacilor, barba împăratului, barba ursului, mătreața bradului, mătreața brazilor, mătreață de arbori, mătasea brazilor, mustața brazilor, mușchi alb, pletele muierii, mâjă, mușchi de moliv* (Usnea sp.).

[5] Speciile genului Usnea trăiesc mai ales pe arbori în păduri de munte.

În cazul numelor de ciuperci, care sunt mai numeroase și mult mai diversificate tipologic decât celelalte tipuri de fitonime folosite pentru a numi plante inferioare, zona de utilizare a denumirilor lor a fost mai des notată. Câteva dintre denumirile folosite în Bucovina sunt: *bureți galbeni* (Cantharellus cibarius), *burete de gâză* (Amanita muscaria), *cașii cioarei* (Lycoperdon gemmatum), *căciula șarpelui* (Coprinus atramentarius, Coprinus comatus), *corlate* (Taphrina pruni), *floarea ariciului* (Calocera palmata) – Câmpulung, *iuțan* (Lactarius piperatus) Câmpulung, *iuțari* (?[6]), *laba ursului* (Clavaria coralloides) – Câmpulung, *popinci* (Armillaria mellea) – Câmpulung, *plopan* (?), *pocici* (burete veninos), *pupi* (Morchella bohemica, Morchella esculenta, Morchela conica), *purci* (?) - Vatra Dornei, *rămurele* (Clavaria botrytis), *râșcov* (Lactarius deliciosus), *sbârciog*, *sbârciogi* (Morchella esculenta), *scafiță* (Cyathus crucibulum) – Câmpulung, *sprăhaiț* (Lycoperdon gemmatum), *togmăgel*, *togmăgiori* (Clavaria coralloides), *togmăgiori* (Clavaria aurea) – Câmpulung, *urechea babii* (Peziza venosa) – Câmpulung, *văcălie* (fam. Polyporaceae), *văcuțe* (Boletus luteus, Boletus bovinus).

Pentru Moldova s-au înregistrat mai multe miconime decât în alte zone. Câteva dintre fitonime înregistrate pentru această zonă sunt: *azinioară* (?) - Neamț, *barba caprei* (Clavaria botrytis, Clavaria coralloides, Clavaria crispula, Clavaria formosa), *băcălie* (Fomes ignarius, Fomes fomentarius), *beșica porcului* (Lycoperdon bovista), *burete de bubă* (Phallus impudicus), *burete de bubă rea* (Phallus impudicus) - Iași, *burete bălos, bureți băloși* (Hygrophorus eburneus), *burete galbăn* (Cantharellus cibarius), *burete pucios* (Phallus impudicus), *burete puturos* (Phallus impudicus*chitarcă* (Boletus granulatus, Boletus luridus), *chirlauce* (Taphrina pruni), *chitarcă* (Boletus variegatus) – Ceahlău, Neamț, *chitușcă* (Boletus versipillis), *crețișoară* (Clavaria coralloides), *gheabă* (Armillaria mellea), *gheabă de brad* (Lepiota clypeolaris), *giugan* (Armillaria imperialis), *herea pământului* (Tuber sp.), *hiribi*, *hrib* (Boletus edulis), *hulubiță, hulubiți* (Russula aurata), *laba mâței* (Clavaria coralloides), *lighenuțe* (Valocybe geotropa) - Ceahlău, *meloșel* (Clavaria coralloides), *nicorete*, *nicureți* (Tricholoma georgii), *opintici* (Armillaria mellea), *opintici* (Clavaria coralloides), *pălăria șarpelui* (Amanita muscaria, Macrolepiota procera), *păstrăv* (Pleurotus serotinus) - Iași, Vaslui, *păstrăv de nuc* (Pleurotus squamosus), *pârpoală* (Plasmopara vitocola), *pitarcă* (Boletus granulatus, Boletus luridus), *pitarcă* (Boletus granulatus), *pitarcă roșie* (Boletus crysenteron) –Bicaz, Neamț, *pitoașcă* (Boletus granulatus), *popenchi* (Coprinus atramentarius, Coprinus comatus) - Iași, Vaslui, *popenchi* (Armillaria mellea) - vestul Moldovei, *popene* (Armillaria mellea) - Rădăuți, *prahaiță*, *parhaiță* (Bovista plumbea), *râșcov* (Lactarius deliciosus), *râșcovel* (Lactarius volemus), *râșcuv de fag* (Lactarius deliciosus), *sbârciogi* (Morchella conica, Morchella bohemica) - Iași, *sbârciogi* (Morchella esculenta, Gyromitra esculenta), *sbârciogi grași* (Gyromitra esculenta, Gyromitra gigas), *togmăgel* (Clavaria flava), *unghia caprei* (Cantharellus cibarius), *urechiușă* (Peziza aurantia, Peziza coccinea), *urechiușă* (Tremella helvelloides) - Neamț, *vinețele, vinețică* (Russula aurata), *văcălie* (fam. Polyporaceae), *vinețele* (Russula sp.), *vinețică* (Russula aurata, Russula integra), *vinețică cu lapte* (Lactarius velereus).

[6] Semnul „?” a fost folosit pentru a marca cazurile în care, în bibliografia de specialitate, nu s-a făcut corespondența între numele popular și numele științific.

În Muntenia s-au înregistrat fitonimele: *babiță* (Fomes ignarius, Fomes fomentarius), *bureți* (Marasmius oreades) - Teleorman, *bureți de pădure* (Lactarius piperatus) – Vâlcea, *burete lăptos* (Lactarius piperatus), *burete/bureți de mărăcine* (Tricholoma georgii) - Stoilești, Vâlcea, *bureți porcești* (Lactarius vellereus) – Vâlcea, *bivolari* (Cantharellus cibarius) Obogeni-Vâlcea, Stoilești-Vâlcea, *căciula șarpelui* (Macrolepiota procera) Vâlcea, *ciucioi* (Agaricus campester) - Pietrari Vâlcea, *ciuciulete*, *ciuciuleți* (Morchella esculenta), *ciuperci de rouă* (Marasmius oreades) Vâlcea, *ciuperci oiești* (Agaricus arvensis) - Vaideeni-Vâlcea, *ciupercă pucioasă* (Phallus impudicus) - Teleorman, *ciuperci șerpești* (Macrolepiota procera) Teleorman, *colțari* (Claviceps purpurea) – Ilfov, *herea pământului* (Tuber sp.), *mânătărci de plop* (Boletus aurantiacus) - Stoilești Vâlcea, *nane* (Agaricus campestris) – Ilfov, *pâinea pădurei* (Lactarius deliciosus) – Prahova, *popelcă*, *popelcuță* (Boletus edulis) - nordul Munteniei, *pufulete* (Lycoperdon pyriformae) – Teleorman, *pula calului* (Coprinus atramentarius) - Teleorman, *pușca dracului* (Scleroderma cervinus), *spurcaci* (Lactarius deliciosus) – Vâlcea, *urlupi* (Taphrina pruni), *zbârciogi* (Morchella esculenta) - Teleorman.

În Banat s-au înregistrat fitonimele: *bureți bolânzi* (Amanita muscaria), *bureți d-ăi albi* (Agaricus campester), *bureți d-ai creți* (Ramaria botrytis), *bureți d-ăi norozi* (Boletus satanas), *bureți d-ăi nărozi* (Amanita muscaria), *bureți d-ăi iuți*[7] (Lactarius piperatus), *bureți de primăvară* (Calocybe gambosa), *bureți a șarpelui* (Macrolepiota procera), *bureți șerpești* (Macrolepiota procera), *comlău* (?), *crumpenă* (?), *golopi* (Taphrina pruni).pârve (bureți comestibili), *pojomoc* (?) - Oravița, *râșcovan* (?), *pufa calului* (?) - Oravița, *urechea babei* (Peziza aurantia).

În Oltenia s-au înregistrat fitonimele: *băcărete* (Lactarius volemus) – Gorj, *bicăreți* (Lactarius volemus) - Gorj, *brâncă* (Stereum hirsutum) – Oltenia, *burete de bubă* (Phallus impudicus), *crumpenă* (?), *drojdiii*, *drojdia de bere* (Scaccharomyces cerevisiae), *golopi* (Taphrina pruni), *lămâiță* (Peziza venosa) - Gorj, *mănătărgi* (Boletus edulis) - Gorj, *sfoiag* (Mucor mucedo, Muco racemosus, Aspergillus glaucus, Penicillum candidum, Penicillum glaucum), *urechea babei* (Peziza aurantia), *văcăruș* (Polyporus rumalis) – Gorj.

Pentru Transilvania s-au înregistrat mult mai multe fitonime decât în cazul altor regiuni. Câteva dintre acestea sunt: *ardeiul porumbeilor* (Russula emetica) - Sibiu, *beșina calului* (Lycoperdon bovista), *beșina sasului* (Lasiosphaera gigantea) – Sibiu, *buza caprei* (Boletus subtomentosus) – Alba, *bureți* (Lactarius piperatus) - Ocna Sibiului, *bureți de brad* (Scuiger ovinus) – Alba, *bureți car' chișcă* (Lactarius piperatus) – Sibiu, *burete crăiesc* (Bolbitius fragilis), *bureți nebuni* (Coprinus comatus) – Sibiu, *burete păstrai* (Polyporus squamosus) - Sighișoara, *ciuciulași* (Marasmius scorodonius), *ciuciulete* (Morchella esculenta), *ciuciuleți* (Marasmius scorodonius), *ciuperci* (Lactarius deliciosus) – Sibiu, *ciuperci* (Russula cyanoxantha) - Sibiu, *ciupercă de brad* (Scutiger ovinus) – Sibiu, *ciupercă de întroiele* (Ganoderma lucidum) - Sibiu, *ciuperci de padină* (Agaricus campester) – Sibiu, *ciuperci de rât* (Agaricus campester) – Alba, *ciuperci bolunde* (Amanita panherina) – Alba, *ciuperci nebunești* (Coprinus comatus) – Sibiu, *ciuperci prostești* (Coprinus atramentarius) – Sibiu, *ciuperci roșii de brad* (Tricholomopsis rutilans) - Bușteni, *cocârți* (Marasmius oreades) – Alba, *comlău* - Munții Apuseni, *copeneață* (Lactarius piperatus) – Sibiu, *copită* (Fomes

[7] Se observă, din această enumerare, faptul că fitonimele compuse formate cu ajutorul tiparului *nume generic burete+prepoziție+pronume demonstrativ+adjectiv* sunt specifice zonei Banatului.

fomentarius, Phellinus igniarius), *crumpenă* (?), *cuc, cuci* (Amanita rubescens) - Sibiu, *cupițe* (Russula cyanoxantha) - Sibiu, *feldera pământului* (Cyatus striatus) – Sibiu, *ghirtoc* (Taphrina pruni) Brașov, *hribe* (Boletus edulis) - Bistrița-Năsăud, *hriba lui Ianoș* (Boletus satanas), *hurlupi* (Taphrina pruni), *iască țepoasă* (Innonotus hispidus) – Sibiu, *ilest* (Saccharomyces cerevisiae), *mănătarcă, minătarcă* (Boletus edulis), *lingura Maicii Preciste* (Ganoderma lucidum), *mitarcă grasă* (Boletus granulatus, Boletus luridus) - Brașov, *mirodele* (Collybia fusipes) – Sibiu, *mnierța pământului* (Cyatrhus striatus), *nemțișor gros* (Hydnum repandum) – Sibiu, *ouă de lemn* (Volvariella bombycina) - Sibiu, *parazol/parazoli* (Macrolepiota procera) – Sibiu, *parazol/parazoli* (Macrolepiota rhacodes) – Sibiu, *pălitură* (Leptosphaera tritici) – Sibiu, *pita lui Dumnezeu* (Lactarius deliciosus*pitoancă* (Boletus edulis), *pogace* (Lactarius deliciosus) – Sibiu, *popoeși* (Morchella esculenta) – Sibiu, *prădăței* (Marasmius oreades) - Bistrița-Năsăud, *puf, pufai* (Lycoperdon bovista), *râșcogi* (Lactarius piperatus) - Bistrița-Năsăud, *râșcovan* (?), *ridichioare* (Mycena pura) – Sibiu, *rișcov*, *rișcovi* (Lactarius deliciosus), *roiniță* (Amanita caesarea) – Arad, *roiniță* (Amanita vaginata) – Sibiu, *rojdă* (Puccinia graminis) - Beiuș, *spurcaci* (Lactarius volemus) – Vâlcea, *șerpoaice* (Macrolepiota procera) - Alba, *șofrănel* (Tricholoma flavovirens) - Sibiu, *șuleandră* (Macrolepiota procera) – Vâlcea, *triftărele* (Clitocybe infundibuliformis) - Făgăraș, *țechi* (Saccharomyces cerevisiae), *urechiușe* (Cantharellus cibarius) - Brașov, *vânătăi* (Russula cyanoxantha) – Sibiu.

În Maramureș s-a înregistrat *ilestău* (Saccharomyces cerevisiae).

Un alt aspect care nu trebuie uitat în cazul variației este reprezentat de variația la nivel fonetic (betacisme, închideri de vocale, asimilații și disimilații, palatalizări, metateze) și la nivel morfologico-lexical (forme de plural sau derivate). Astfel, în aceeași regiune, se înregistrează variații în structura aceluiași fitonim (care, în majoritatea cazurilor, numește aceeași plantă), probabil rezultatul unor inovații individuale care au fost, treptat, adoptate și, mai apoi, înregistrate de culegătorii de nume populare de plante inferioare. Fitonimele în cadrul cărora bibliografia consultată a permis înregistrarea acestei variații sunt: - în Bucovina - *bugeac* (Funaria hygrometrica)-*bungiac* (Mnium undullatum), *cașu cioarei-cașii cioarei* (Lycoperdon gemmatum), *sprăhaiț-sprihaiț* (Lycoperdon gemmatum), *togmăgel-togmăgiori* (Clavaria coralloides), - în Moldova - *băcălie-văcălie* (Fomes fomentarius), *burete bălos-bureți băloși* (Hygrophorus eburneus), *chitarcă-chitușcă* (Boletus versipellis), *hrib-hiribi-hribi* (Boletus edulis), *hulubiță-hulubiți* (Russula aurata), *nicorete-nicureți* (Tricholoma georgii, Clitopilus prunulus), *pitarcă-pitoașcă* (Boletus granulatus), *prahaiță-parhaiță* (Bovista plumbea), *râșcovi-râșcovel* (Lactarius velereus), *vinețele-vinețică* (Russula sp.), - în Muntenia - *jabghie-jab(gh)iu* (Polytrichum commune), *burete de mărăcine-bureți de mărăcine* (Tricholoma georgii), *popelcă-popelcuță* (Boletus edulis), - în Oltenia - *băcărete-bicăreți* (Lactarius volemus), - în Transilvania - *călbază* (Marchantia polymorpha)-*gălbează* (Mnium affine), *burete pestriț-bureți pestriți* (Amanita muscaria), *ciuciulași-ciuciuleți* (Marasmius scorodonius), *corcani-gorgani* (Lactarius piperatus), *cuc-cuci* (Amanita rubescens), *ghirtoc-ghirtoci* (Taprina pruni), *ghinătărci-minătărci* (Boletus edulis), *muscar-muscariul* (Amanita muscaria), *parazol-parazoli* (Macrolepiota procera, Macrolepiota rhacodes), *pitarcă-nitarcă* (Boletus edulis), *păleală-pălitură* (Leptosphaera tritici), *rișcov-rișcovi* (Lactarius deliciosus), *roșcovan-roșcovani* (Cantharellus cibarius).

Diferențierile diastratice se referă, după cum s-a menționat mai sus, la diferențierea dintre straturile socioculturale ale comunității lingvistice care utilizează o anumită limbă.

Denumirile studiate aparțin unei terminologii, adică unei nomenclaturi, unei liste de termeni specifici unui anumit domeniu. Termenii reflectă o cunoaștere de tip specializat a unui domeniu, cunoaștere bazată pe principii pre-științifice și care prezintă distincții și clasificări în ordinea lucrurilor, adică termenii discutați fac parte dintr-o știință: botanica populară. Ca orice ansamblu de termeni specifici unui domeniu, și acesta este utilizat de o anumită clasă de vorbitori. În acest caz particular, „specialiștii" sunt reprezentați, preponderent, de o întreagă clasă socială, cea a locuitorilor din spațiul rural, pentru care cunoașterea pre-științifică, primitivă a mediului în care trăiesc a fost primordială pentru procurarea alimentelor și medicamentelor. Prin lucrările de botanică care notează denumirea populară după cea științifică, prin lucrările de etnobotanică și folclor și operele literare, aceste denumiri populare pot deveni cunoscute și de alți membri ai comunității lingvistice, membri care fac parte din alte straturi sociale.

Mărcile diastratice reprezintă modalitatea prin care, în dicționare, faptele de limbă sunt caracterizate pe baza unor criterii ce privesc: timpul și spațiul utilizării faptului de limbă avut în vedere, domeniul de activitate, apartenența la o știință sau tehnică, frecvența utilizării, uzajul (situația de comunicare) și ierarhia socială și poziția vorbitorului[8]. În ceea ce privește nomenclatura avută în vedere, în cazul denumirilor care numesc specii individuale aceste mărci nu sunt foarte bine reprezentate în DLR. Se folosește, în mod constant, marca *(bot.)*, indicând, astfel, apartenența la o anumită știință. Totuși, nu se face diferențierea între tipul de cunoaștere la care se face referire, cea științifică și cea pre-științifică, specifică nomenclaturii botanice populare. În ceea ce privește ierarhia socială și poziția vorbitorului, avem de a face cu termeni caracterizați de marca *popular*, termeni care nu aparțin limbii standard. DLR notează această marcă în cazul fitonimelor *lingura zânei, lingura zânelor, lingura frumoasei, lingurița zânei, lingurița zânelor* (toate folosite pentru Ganoderma lucidum) și *păstrăv* (Pleurotus ostreatus, Pleurotus serotinus). În ceea ce privește timpul și frecvența utilizării, în cazul majorității denumirilor înregistrate în DLR nu există notații. Excepție fac câteva fitonime ca, de exemplu, *păliciune* și *pălitură* pentru *rugină a plantelor* (probabil Leptosphaeria tritici) și *vinețea, vânețea, vinăța, vinița* (pentru genul Russula) în dreptul cărora apare marca *(învechit)*. Se poate, totuși, deduce că cea mai mare parte dintre denumirile avute în vedere sunt încă uzuale, dar doar în comunitățile rurale. Diferențierea din perspectivă spațială este notată mai des în DLR cu ajutorul mărcii *(reg.)*, marcându-se, astfel, utilizarea regională a unor denumiri. Câteva exemple în acest sens sunt fitonimele: *buretele calului* (Coprinus comatus), *burete-galben* (Cantharellus cibarius), *bureți-iuți* (Lactarius piperatus), *burete de bubă* (Morchella esculenta), *căciula șerpelui* (Coprinus atramentarius), *lâna-broaștei/broaștelor* (Conferva vulgaris), *mătreața bradului* (Usnea barbata), *părul crâjei* (Lecanora confluens), *smântână* (Conferva vulgaris), *smoală* (Conferva vulgaris), *untoasă* (Boletus luteus), *urechea babei* (Peziza aurantia, Peziza coccinea), *urechiuși* (Peziza coccinea), *văcuțe* (Lactarius piperatus), *văcăruș* (Polyporus brumalis), *vinețică* (Russula sp.), *zbârciog gras* (Gyromitra esculenta). În cazul numelor populare generice de prim rang (*burete*, *ciupercă*, *mușchi*), DLR nu utilizează alte notații în afară de *(bot.)*. Totuși, având în vedere calitatea lor de nume generice, se poate deduce că acestea au intrat în limba comună.

[8] DȘL, s.v. *diastratic*.

Diferențierea diafazică are în vedere „diferențierea între tipurile de modalitate expresivă, în funcție de circumstanțele constante ale vorbirii (vorbitor, ascultător, situație sau ocazie, subiect tratat)”[9]. În ceea ce privește denumirile românești de plante inferioare, observațiile care vor fi făcute privesc aceste semne lingvistice ca elemente izolate, care nu se combină sintagmatic cu alte semne, deci observațiile care se vor face cu privire la expresivitatea lor vor avea drept obiect denumirile respective ca listă de nume a unei științe și nu ca elemente componente ale unui text sau discurs. Expresivitatea poate fi analizată, în aceste condiții, doar la nivel lexical.

Variația expresivă în cadrul nomenclaturii botanice se poate observa pe două axe: una are în vedere opoziția dintre științific și popular și a doua are în vedere denumirile populare folosite în paralel (deși în regiuni diferite) pentru a numi aceeași plantă. Fiecare plantă inferioară deține un nume științific, acceptat pe plan internațional și dat în conformitate cu reguli bine stabilite, și unul sau mai multe nume populare. Alegerea unui nume din cadrul acestor două categorii implică, deci, alegerea și adecvarea la un nivel de limbă. Variația poate fi observată prin opțiunea pentru unul dintre aceste nume. Utilizarea numelui științific al unei plante inferioare este o marcă a stilului științific iar utilizarea numelui popular folosit pentru acea plantă indică raportarea la limbajul popular. La fel, folosirea unuia dintre multele nume populare date unei singure plante implică evidențierea unor anumite trăsături. Acest lucru reprezintă rezultatul a mai mulți factori: fitonimele sunt, din punct de vedere etimologic, clasificate în stratul primar (denumiri moștenite sau împrumutate) și stratul secundar (create pe teritoriul limbii române), toate fitonimele care aparțin stratului etimologic secundar sunt creații originale, sunt motivate și urmăresc două tipuri de modele denominative: un model denominativ metaforic și unul nemetaforic. Cele două tipare au în comun faptul că sunt descriptive, adică izolează și aduc în prim-plan o trăsătură considerată de un denominator popular ca esențială pentru a numi realitatea extralingvistică avută în vedere. Diferența constă în modul în care se face această descriere: direct, trăsătura esențială fiind exprimată nemijlocit prin cuvinte sau îmbinări de cuvinte și indirect, trăsătura esențială fiind exprimată prin intermediul unor denumiri care sunt, la bază, metafore. Astfel, pentru aceeași plantă se pot folosi numele: *Boletus edulis* (nume științific, formal, marcă a stilului științific), *hrib*, *mânătarcă* (nume regionale, din stratul etimologic primar, primul folosit în partea de nord și al doilea în cea de sud a țării), *ciuperci de fag*, *ciuperci grase*, *ciuperci de piatră* (nume regionale, din stratul etimologic secundar, care indică în mod direct locurile în care pot fi găsite aceste plante inferioare). Un alt exemplu este planta numită științific *Lasiosphaera gigantea* (nume formal) care popular este numită *besu calului*, *beşina calului*, *beşină de cal* (nume regional, din stratul etimologic secundar, care indică superstiția legată de această plantă: „se crede că apare în locul în care caii elimină gazele intestinale”[10]), *burduș*, *burduşel*, *burete rotund*, *caşii popii*, *gogoașă/gogoașe* (nume regionale, din stratul etimologic secundar, care indică forma sferică a corpului fructifer al plantei), *bombă*, *puşca dracului*, *răsuflătoarea pământului* (nume regionale, din stratul etimologic secundar, care indică faptul că la maturitate gleba ciupercii explodează, eliberând un număr mare de spori). Între cele două tipuri diferite de nume, științifice și populare, există, așa cum o dovedesc sursele consultate,

[9] DȘL, s.v. *diafazic*.
[10]Constantin Drăgulescu, *Ciupercile în vocabularul românesc*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2002, p. 33.

zone de interferență, marcate prin intermediul numelor care reprezintă traduceri ale numelor științifice și prin intermediul numelor pseudo-populare (numele compuse formate dintr-un termen specific nomenclaturii populare și unul care reprezintă o traducere a celui științific - generic sau specific). Aceste denumiri pătrund încet, prin intermediul școlii și a lucrărilor de popularizare a științei și trec din limbajul specialiștilor în limbajul omului de rând.

Termenii metaforici din stratul etimologic secundar aduc în prim-plan latura imaginar-creatoare a denominatorului popular. Aceste nume au un grad mare de sugestivitate, punând în evidență imaginarul creștin și pre-creștin, imaginarul lumii și gospodăriei țărănești (cu obiectele și animalele specifice) și dimensiunea afectivă a ființei umane. Spiritualitatea creștină este evidențiată de fitonime care au în componența lor numele divinității sau unul din numele date diavolului: *cimpoiul dracului* (Lasiosphaera gigantea), *copilul dracului* (Phallus impudicus), *drăcușor* (Anthurus archeri), *lingura Maicii Precista*, *lingura milostivirii*, *păhărelul Maicii Domnului* (Cladonia pyxidata), *pipa dracului* (Lycoperdon spp.), *pita domnului* (Lactarius volemus), *puşca dracului* (Bovista nigrescens, Lasiosphaera gigantea, Mycenastrum corium), *scuipatul dracului* (Russula emetica). Stratul precreștin este evident prin fitonimele care fac referire la tot felul de entități păgâne: *căciula piticilor* (Hygrocybe coccinea), *hora Rusalilor* (Marasmius oreades), *hora vrăjitoarelor* (Hebeloma crustiniforme), *lingura Frumoaselor*, *lingura Milostivelor*, *lingura strigoaicei*, *lingura zânei*, *lingura zânelor*, *lingura zânii*, *linguriţa zânei*, *linguriţa zânelor* (Ganoderma lucidum), *mana zânelor* (ciupercă neidentificată), *mătura ielelor* (fasciația provocată de Melampsorella cerastii), *mături de vrăjitoare* (fasciația provocată de Melampsorella cerastii), *pironul zânelor* (Clitocybe clavipes). De asemenea, se utilizează nume care, prin valoarea lor primară, evocă obiecte specifice vieții rurale sau animale specifice faunei noastre. Câteva fitonime care fac referire la obiecte casnice specifice gospodăriei țărănești sunt: *burduș* (Lasiosphaera gigantea), *burhoi* (Lycoperdon perlatum), *căciula șarpelui* (Coprinus comatus, Macrolepiota procera), *ceșcuța babei* (Disciotis venosa), *cimpoiul dracului* (Lasiosphaera gigantea), *coș* (Taphrina pruni), *cupițe* (Cyathus striatus, Lactarius piperatus, Russula cyanoxantha, Russula rubra, Russula vesca, Russula virescens), *cușmă* (Morchella esculenta), *linguriță* (Ganoderma lucidum), *măturici* (Clavulina cristata var. Corraloides, Ramaria botrytis, Ramaria flava), *scăfiță* (Scianthus crucibulum, Nidularia grandulifora), *scripcuşoară* (Lactarius vellereus) iar câteva care fac referire la animale domestice și sălbatice specifice spațiului nostru geografic sunt: *lepra lupului* (Anthoceros punctatus), *coada cucului* (Marchantia polymorpha), *râia broaștei* (Cladophora sp.), *barba caprei* (Clavulina cinerea, Clavulina cristata var. Coralloides, Ramaria crispula, Ramaria formosa), *buretele viperei* (Amanita phaloides), *caşul ciorii* (Lasiosphaera gigantea, Lycoperdon perlatum), *creasta găinii* (Ramaria botrytis, Ramaria flava), *limba ursului* (Clavariadelphus ligula), *oiță* (Russula sp.), *piciorul căprioarei* (Amanita rubescens, Macrolepiota procera) etc. Dimensiunea afectivă este evidentă prin intermediul denumirilor care, din punct de vedere lexical, sunt diminutive și augmentative. Nume care reprezintă cuvinte sau conțin cuvinte care, din punct de vedere lexical, sunt derivate cu sufixe diminutivale sunt: *brădișor de apă* (Fontinalis antipyretica), *brunișor* (Cantharellus lutescens), *burechiuș* (Marasmius scorodonius), *burecior dulce* (Marasmius saccharinus), *bureţiori* (Marasmius alliaceus, Marasmius scorodonius), *căpriță* (Stereum hirsutum), *chitărcuță* (Bolerus aurantiacus, Boletus testaceo-scabrosus), *ciupercuță/ciupercuțe* (Agaricus campester), *crestățel* (Ramaria aurea, Ramariabotrytis,

Ramaria flava), *deştuţe* (Ramaria botrytis, Ramaria flava), *hrâşcoviţe* (Lactarius deliciosus), *nevăstuţe* (ciupercă neidentificată), *popelcuţă* (ciupercă comestibilă) etc. Augmentativele sunt în număr foarte mic faţă de diminutive: *curcoi* (Cantharellus cibarius), *nemţoi* (ciupercă neidentificată), *pitoi* (ciupercă neidentificată), *pitoi de plop* (Ptychoverpa bohemica), *pufoaie* (Lycoperdon spp.).

În concluzie, încercarea de utilizare a diferenţierilor de tip diatopic, diastratic şi diafazic pentru analiza ansamblului de termeni utilizat în botanica populară românească pentru a numi plantele inferioare a fost îngreunată de lipsa unui inventar complet al acestor denumiri, făcut după toate regulile unei adevărate anchete de acest tip. Din acest motiv, în cadrul categoriilor de diferenţiere analizată (mai ales în cazul celor diatopice şi diastratice) nu s-a putut face o analiză completă şi nu se poate stabili care denumiri se folosesc pe spaţii mai întinse, care se folosesc pe spaţii restrânse, care se folosesc frecvent sau mai rar, care denumiri sunt simţite de utilizatori ca fiind învechite sau care sunt creaţii mai noi, poate în curs de lexicalizare.

Bibliografie

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2007, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte*, Editura Universităţii din Bucureşti,.

DŞL=Bidu-Vrănceanu, Angela/Călăraşu, Cristina/Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana/Mancaş Mihaela şi Pană Dindelegan, Mihaela, 2005, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Ediţia a II-a, Editura Nemira, Bucureşti.

Borza, Alexandru, 1968, *Dicţionar etnobotanic cuprinzând denumirile populare româneşti şi în alte limbi ale plantelor din România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti.

Coseriu, Eugeniu, *Arhitectura şi structura limbii*, publicat în *Prelegeri şi conferinţe*, (1992-1993), 1994, editori E. Munteanu, I. Oprea, C. Pamfil, A. Turculeţ, S. Dumistrăcel, supliment al *Anuarului de lingvistică şi istorie literară*, XXXIII, 1992-1993, seria A, Lingvistică, Iaşi.

Drăgulescu, Constantin, 2002, *Ciupercile în vocabularul românesc*, Editura Universităţii „Lucian Blaga”, Sibiu.

Drăgulescu, Constantin, 2010, *Dicţionar explicativ al fitonimelor româneşti*, Editura Universităţii „Lucian Blaga”, Sibiu.

DLR = *Dicţionarul limbii române,* 2010, ediţie anastatică după *Dicţionarul limbii române* (DA) şi *Dicţionarul limbii române* (DLR), Tomul I: A-B, Tomul II: C, Tomul III: D-Deţinere, Tomul IV: Deţinut-Dyke, Tomul V: E, Tomul VI: F-I/Î, Tomul VII: J-Lherzolită, Tomul VIII: Li-Luzulă, Tomul IX: M, Tomul X: N-O, Tomul XI: P-Pogribanie, Tomul XII: Pogrijenir-Q, Tomul XIII: R-Sclabuc, Tomul XIV: Scladă-Spongios, Tomul XV: Spongiar-Ş, Tomul XVI: T, Tomul XVII: Ţ-U, Tomul XVIII: V-Vizurină, Tomul XIX: Vîclă-Z, Editura Academiei Române, Bucureşti.

Milică, Ioan, 2010, *Modele savante şi modele naive în cadrul numelor de plante*, „Limba română”, nr. 11–12, anul XX, http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=1077, consultat pe 27.11.2012.

Panțu, Zacharia C., 1929, *Plantele cunoscute de poporul român, Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane și științifice*, Ediția a II-a, Editura Casei Școalelor, București.
Reinheimer-Râpeanu, Sanda, 1981, *Denumirile românești ale ciupercilor*, revista „Limba română”, XXX, 6, p. 585-595.

THE PARADIGM OF THE ARGHEZIAN SACRED SIGN

Margareta Onofrei, PhD Student, University of Pitești

Abstract: Concerning the general definition of the poetic paradigm and the stylistic matrix of the arghezianism, this study reveals the problem of one of the component of the triadic pattern in Tudor Arghezi's poetry: the paradigm of the sacred sign.
Firstly, the starting point of this pattern is the symbol whose meaning is correlated with the mystery. From the three Arghezian symbols, the book, the tree and divinity, the last one substantiates the sacred paradigm which is related through inclusion with the other two and it developes at the awaited revelation of the sign. The paradigm of the sacred sign generates the drama of a tireless search of the divine especially as a hierophany in correlation with the profane.
Secondly, this tireless search is based on the presence of the paradigmatic features for the textualized and contextualized sign, in texts as Psalms, The Psalmist, The Witch Doctor, Since You Know Me, I Look at Flowers.
In conclusion, the coordinates of a superior poetry of searching the self develop from the perspective of the Arghezian sacred sign.

Keywords: paradigm, stylistic, sign, sacred, symbol.

Stilul personal arghezian, remarcabil prin unicitate, se raportează la seria paradigmatică integratoare prin care se accentuează această trăsătură definitorie a poeticii sale, cea care instaurează un model paradigmatic specific, recurent în opera lirică. Termenul de *paradigmă particulară* arghezian se află în relație cu cel de stil individual, ca schematizare prin tipare ideatice obținute prin corelație cu *pattern*-urile lingvistice.

Schematizarea, în cazul lui Arghezi, se referă la o *matrice stilistică* (cf. Lucian Blaga) ale cărei puncte de referință sunt trei simboluri matriciale: cartea, divinitatea, arborele; prin intermediul simbolului, poetica se învecinează cu misterul pentru *că „numai imaginarul este capabil să îmbrățișeze infinita bogăție a unui simbol"*[1].

Paradigma lirică particulară arghezian instaurează un sistem poetic inovator dezvoltat în manieră specifică. Pornind de la cele simbolurile matriciale izotopice ale poeticii lui Tudor Arghezi care devin arhisememe paradigmatice, îmbogățite cu numeroși termeni care le susțin și le dezvotă semnificațiile, se pot identifica trei paradigme axiale lirice argheziene: paradigma artelor poetice, paradigma coincidenței sacru - profan, paradigma vegetalului. Ele se remarcă prin actualizare și sintagmatizare. La nivelul paradigmelor poetice contextualizate, coerența textuală are la baza prezența eului care se raportează reflexiv la fiecare dintre ele și fuziunea paradigmatică prin aplicarea principiului ordonator al coincidenței contrariilor. Arhisemnele *carte, Dumnezeu, copac* sunt generate de lexeme variate, fiecare în parte corelându-și semnificația cu simbolurile matriciale de la care se dezvoltă.

Stilisticianul Crișu Dascălu formulează o definiție pertinentă a paradigmei poetice din perspectivă semantică: *„orice solidaritate semantică între cel puțin doi termeni care se raportează unul la celălalt prin intermediul unui suprasens poate fi definită drept o*

[1] Nicolescu, 2002: 243

paradigmă."[2] În cadrul limbajului poetic, paradigma și sintagma se raportează una la cealaltă; paradigma se obține prin destructurarea sintagmei, iar sintagma are la bază termeni paradigmatici.

Nucleul arghezian care generează paradigma sacrului învecinat cu profanul se regăsește în cele cincisprezece texte intitulate, după model biblic, *Psalm*, și se completează cu alte texte axate pe aceeași tematică a căutării divinității, precum *Psalmul mut*, *Psalmul de taină, Psalmistul*, extinzându-și semnificațiile asupra întregii lirici prin intersectare cu celelalte două paradigme poetice.

Așa cu observa Crișu Dascălu în lucrarea sa dedicată paradigmelor literare românești, opoziția sacru - profan este oarecum neutralizată la nivelul semnului, fiind însă imposibil de anulat în cazul semnificației fapt care generează *drama arghezianăă*[3], de factură existențială.

Într-o formulă simplificată a relației dintre creator și planul sacru, Nicolae Balotă identifică o dublă relație între cele două entități: *„relația Psalmistului cu Domnul este aceea a omului cu semnul"*[4], tematica *Psalmil*or fiind aceea a *„în-ființării semnului"*[5]; drama arghezianăă derivă astfel, în această accepțiune, din omiterea divinului de a se revela sub forma semnului căutat și așteptat: *„Am putea numi suferința sa o suferință în ordine semiotică; îi lipsește semnul absolutului, ceea ce în Psalm III numește <<semnul depărtării>>."*[6]

Contextualizarea paradigmei poetice a coincidenței sacru – profan pornește de la sememele specifice *Dumnezeu* și *om* (*eu*), converitite, prin lexicalizare, în lexeme care, prin indexare, produc semnificația paradigmatică de ansamblu.

Figura transcendentului se constiuie ca un semn simbolic a cărui revelare iconică se sustrage permanent profanului, poetul neputând accepta imaginea sa încetățenită în creștinism:

Sfinții-au lasat cuvânt ca te-au văzut
Și că purtai toiag și barbă-ntreagă.

Materializării rudimentare a imaginii sacre Arghezi îi substituie semne lexemice concrete, precum: *Dumnezeu, Domnul, Părinte*, sau tabuizări lingvistice ca *Cine-știe-cine, Cel-de Sus și din veac, cel fără de vârstă, fără țărm, fără vamă, mare-aprinzatorule de stele*, care culminează cu exprimări analitice oximoronice (*Acel ce-atinge neatins noroiul*) sau paradoxale (*Cel ce știe însă nu cunoaște*), paradoxul extinzându-și semnificația și prin perifraza adresativă din *Psalm VII*: *Ești ca un gând, și ești și nici nu ești*.

În cadrul paradigmei sacralității argheziene, Emilia Parpală identifică *un referent opac*[7], poetul devenind un căutător fervent al *unei motivări referențiale*[8]. Caracterul

[2] Dascălu, 2010: 7
[3] Dascălu, op. cit.: 173
[4] Balotă, 1979: 154
[5] *Ibidem*: 196
[6] Balotă, *idem*: 173
[7] Parpală, 2009: 40
[8] *Ibidem*

indescifrabil al semnului sacru determină accentuarea căutării, dar *„opoziția ontologică dintre Ființă și ființare face ca psalmistul să nu întâlnească, de-a lungul încrâncenatei sale aventuri cognitive, decât indici ai semnului. Or această reprezentare metonimică nu semnifică divinitatea, ci o semnalează.”*[9]

S*emnalarea* semnului devine o insuficiență în textul *Psalmistul* în care se sintetizează nevoia acută de revelare a referentului de dincolo de semn prin lansarea dorinței unei aventuri cognitive pe care ar întreprinde-o eul în vederea identificării sale cu interlocutorul imaginar. Negarea veridicității *semnului* afirmă necesitatea dezlegării enigmei de dincolo de acesta, proces care nu se poate finaliza univoc, ci implică o participare a sacrului, deocamdată absent. *Semnul* reprezintă o certitudine purtată în suflet, dar care, trecând prin vreme odată cu individul, devine o insuficientă consolare cu absența sacrului în așteptarea *tâlcului* existențial care necesită rezolvarea.

Te-am dus de-a lungul vremii, în mine, ca un semn.
Și, făr-a te cunoaște, mi-ai fost imbold și-ndemn. [...]
Dar semnele, doar semne, răzlețe și-adunate.
Nu mai mi-ajung, părute și nici adevărate.
Vreau tâlcul plin să-l capăt și rostul lor întreg
Să-l pipăi dintr-odată, să pot să-l și dezleg. (*Psalmistul*)

Tâlcul sau semnificația devine rostul existenței psalmistului care ar dori să întreprindă acțiuni din sfera profanului asupra sacrului: pipăirea și dezlegarea. Drama lipsei de semnificație însă domină un destin întreg de căutare din care derivă doar o speranță nestrămutată că ceea ce există va deveni palpabil cândva, se va dezvălui ca recompensă a trudei căutării.

În alte texte, valențele de semnificație pentru lexemul *semn* se diversifică; de exemplu, în textul *Vraciul*, poetul se substituie divinității absente, preluându-i atributele escatologice și, precum modelul suprem, nu dorește să se reveleze.

Un semn, și tâmpla cerului se-apleacă.
Un semn, și uraganul s-a trezit.
Un semn, și neamuri noi s-au zămislit!
Dar semnul mâna mea nu vrea să-l facă! (*Vraciul*)

De regulă, însă, prin intermediul semnului pe care ființa umană îl conține se invocă sacrul din cadrul sferei profane, prin atitudini antinomice de revoltă și provocare sau de rugăciune resemnată:

Port în mine semnul, ca o chezașie,
Că am leacul mare-al morții tuturor.

Trimite, Doamne, semnul depărtării,
Din când în când, câte un pui de înger (*Psalm* III)

[9] *Ibidem*

Paradigma semnului sacru aflat în relație directă cu profanul se exprimă prin lexeme recurente care conturează ambele planuri. Trăsătura generală a sacrului nu se abate de la conceptualizările creștine, Dumnezeu reprezentând forța creatoare a universului, perfecțiunea, superioritatea în opoziție cu individul uman, inzestrat cu o condiție inferioară, limitată. Ceea ce particularizează lirica arghezian este aducerea sacrului în mediul profan sau a profanului într-un cadru sacru, prin îmbinarea inedită a celor două principii într-o *coincidentia oppositorum* specifică.

Dumnezeul arghezian este sursa inepuizabilă a vieții, fiind preamărit în versuri de o sensibilitate aparte:

Ești visul meu din toate cel frumos (*Psalm* VI)
Doamne, izvorul meu și cântecele mele!
Nădejdea mea și truda mea! (*Psalm* VII)

Repetiția adjectivului pronominal posesiv accentuează apartenența individului la planul sacru, precum și dorința de comuniune cu acesta. Lexemele *izvor, cântec, nădejde, trudă* exprimă, la nivel figurat, un tot unitar al apartenenței, al incapacității umane de a viețui fără sprijin divin.

Paradigma sacralității se întemeiază pe triada *Dumnezeu – Tărie – Cuvânt*, dezvăluind o simbolistică a ființării divinității în spațiul de dincolo și a revelării sale prin Cuvântul dintâi, prin logos. Lexemul *cuvânt* înglobează, însă, atât conotații sacre, cât și profane, semnificația sa implicând arta literară, ca modalitate de exprimare a sinelui problematic.

Drama arghezian se reduce la o lipsă a revelării divine prin semnificații, atâta timp cât, la nivel afectiv, I se simte prezența superioară în fiecare element al lumii înconjurătoare. Lipsa se dorește a fi compensată prin atitudini diferite, de la profunde lamentații melancolice, la implorare, provocare sau desfidere, Arghezi dovedindu-și capacitățile creatoare prin atât de diferitele nuanțări ale unor stări de spirit scrutătoare.

Dorința de a coborî Creatorul în spațiul creat se lovește permanent de interdicție, exprimată, de regulă, prin cuvântul – semn sau chiar printr-o tăcere - sursă a deznădejdii psalmistului. Lexemul *cuvânt* (*Ți-am auzit cuvântul zicând că nu se poate*, *Psalm* II) aparține aceluiași câmp semantic sacru invocat, extins prin lexemele *povață* (*Să-mi dea din nou povața ta mai bună*, *Psalm* III) și *poveste* (*Singuri, acum în marea ta poveste*, *Psalm* VI).

Eul liric, negăsind referința abstractă de dincolo de *cuvânt* sau de *poveste*, se erijează în reprezentatul sacru aparținând lumii profane, unind cele două contrarii, într-o manieră imperfectă a manifestării Tăriilor în spațiul terestru:

Sunt robul vostru hotărât de sus,
Să fie caricatura lui Iisus. (*De când mă știi*)

Arogându-și noua postură, eul - demiurg caricatural parcurge drumul îngust al terestrității, dominat fiind de sentimente profund umane din sfera negativului, *milă și dezgust, scârbă*, purtând povara misiunii sale pe care nici măcar nu o înțelege, complăcându-se în

disimularea sacrului dinaintea *stăpânului* cu trăsături opuse față de ale sale, care aparține sferei pozitivului:

Stăpâne drag, gingaș ca un lăstun (*De când mă știi*)
Domnul, veșnicul și bunul (*Psalm* V).

Odată cu eul caricatural, este absorbit de planul derizoriului și eul - model, Creatorul suprem:

Vreau să te-ntreb: când m-ai ales, ai fost nebun? (*De când mă știi*)

Dincolo de această viziune caricatural - ironică a creației aflată în căutarea Creatorului, simbolistica de factură hristică este prezentă și în formulări implicite care denotă comuniunea puternică dintre planul uman și cel divin. Astfel, eul însetat de ideal ar concepe pruncul omenirii alături de feminitatea absolută sau s-ar erija în ipostaza de crucificat, reluând predestinarea martirizării în numele credinței și al iubirii:

Pur trandafir, bătut în cuie de diamant pe crucea mea
Unde sunt degetele tale să-mi caute-n cunună spinii? (*Psalmul de taină*)

Pe lângă atributele divinității pe care și le-a arogat, eul continuă căutarea asiduă a prezenței de dincolo de absență, scotocind universul familiar pentru a scoate la iveală ceea ce este deja cunoscut de spațiul profan, semnul așteptat, dar este enigmatic pentru eul sfâșiat de dorința regăsirii liniștii originare prin identificarea semnelor divine:

Mă uit la flori, mă uit la stele
Ești chinul dulce al tristeții mele
Mă uit în mine, ca într-o chilie,
Mă uit în ceruri, în Impărăție [...]
Fuseși în toate și te-ai dat în lături [...]
Toate îl știu pe Domnul: niciuna nu mi-l spune. (*Mă uit la flori*)

De-a lungul liricii argheziene, drama însingurării se amplifică și cuprinde atât imposibilitatea de a primi un semn palpabil din sfera sacrului, cât și izolarea prin căutare de restul terestrului care nu cercetează, ci prezintă certitudinea existenței Sale.

Extinderea paradigmei sacru - profan, de la nivelul actanților (eul și Creatorul) se produce prin intermedierea semnelor specifice ambelor planuri: indici spațio-temporali (*Împărăție/ Tărie/ boltă, zări, sus* versus *grădina, Moșia, câmpia, câmpul, Bărăgan, livada, locul, asfalt, ogivă, vizuina, țărmul, oră, veac, leat, noapte, înserare, veșnicie*), repere astrale (*lună, soare, stea, aștri*) și materiale (*candele, lumânări, tămâie, clopote, potir, cădelnițe, cruce*), imaterialități (*înger, suflet*), simboluri ale faunei și florei (*sământă, plante, flori trandafiri, verbină, nalbă, patlagină, petală, spini, mărăcini, buruieni/ bălării, țintaur, cucută, spânz, pir, levănțică, leuștean, ceapă, cucuruz, iarba, cocorii, vulturii, șoim, vrăbii, lăstuni* etc.).

Din perspectiva semnului sacru, încadrat paradigmei sufletești argheziene se desfășoară o lirică a profunzimilor spirituale aflată în perpetuă căutare a sinelui problematic, originar.

The work of Margareta ONOFREI was supported by Project SOP HRD - PERFORM /159/1.5/S/138963

Bibliografie selectivă

Balotă, Nicolae, *Opera lui Tudor Arghezi*, București, Editura Eminescu, 1979
Blaga, Lucian, *Trilogia cunoașterii*, București, Editura Regală pentru Literatură și Artă, 1943
Dascălu, Crișu, *Poetikon*, București, Editura Ideea Europeană, 2007
Durand, Gilbert, *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*, București, Editura Nemira, 1999
Eliade, Mircea, *Imagini și simboluri*, București, Editura Humanitas, 1944
Kuhn, Thomas, *Structura revoluțiilor științifice*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976
Nicolescu, Basarab, *Noi, particula și lumea*, Iași, Editura Junimea, 2002
Nicolescu, Basarab, *Teoreme poetice*, Iași, Editura Junimea, 2007
Parpală, Emilia, *Psalmii lui Tudor Arghezi. O perspectivă semio-discursivă*, în *Studii de știință și cultură*, anul V, Nr. 4 (19) Decembrie 2009
Simion, Eugen, *Intoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă*, București, Editura Cartea Românească, 1981

APPROACHES TO DRAMATIC SPEECH TRANSLATION

Violeta Cristescu, PhD Student, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract : *Lately, translation has stated as an autonomous discipline, prompting experts to approach different research directions, the most numerous being reported to the translation of literary texts. In this situation, the translator of dramatic texts is disadvantaged, compared to the translator of poetry or narrative fiction. On the one hand, the dramatic speech translation is different from other types of speech translation and on the other hand, translators continue to question whether the same theory can be applied to both theater translation and other genres. The complexity of theatrical practice makes « theatrical semiology » to be the point of discussions between anthropologists, psychoanalysts, linguists, semantic scientists and historians. Linguistics remains certainly a privileged discipline for studying theater practice, both for the written text and the text played on stage. In our article, we present a reflection on the complexity and difficulty of the theoretical debates related to the dramatic discourse.*

Keywords : translation, dramatic speech, written text, played text, theoretical debates.

I. Pour démarrer

L'étude des traductions est reconnue comme « un enjeu intellectuel majeur de notre temps ». (Chevrel et Masson, 2012 : 7). Une description cohérente de ce phénomène « serait condamnée à se perdre dans le vague, à se contenter de vues superficielles ou […] à n'être qu'une histoire des *théories* de la traduction, des *idées* sur la traduction » (*Idem* : 8). Dans ce contexte, pour connaître les conditions de travail des traducteurs, l'analyse de leurs manières de traduire, la modalité d'éditer et de diffuser les traductions, « la *réalité* de l'activité traduisante » (*Ibidem*) est une chose vraiment difficile à réaliser. La mesure dans laquelle les pratiques correspondent aux théories affichées et, surtout en l'absence de déclarations théoriques, la révélation d'une pensée implicite de la traduction par les pratiques a préoccupé les théoriciens au fil du temps. Nous trouvons une réponse à ces préoccupations dans l'ouvrage posthume d'Antoine Berman, intitulé *Pour une critique des traductions* : *John Donne* (1995). Considéré par la plupart des traductologues l'esquisse d'une analyse moderne des traductions, cet ouvrage pose les jalons d'une pensée où pratique, critique et réflexion se complètent. Dès 1999 (Henri Meschonnic, *Poétique du traduire*), on a commencé à parler de la riche problématique de la traduction qui suppose une réflexion « traditionnelle » et une réflexion « actuelle ».

II. Approches et théories de la traduction littéraire

Parler des théories de la traduction est une question complexe et difficile. Malgré le nombre assez important des théories, il n'existe à ce jour aucun ouvrage de synthèse qui les répertorie (Inês Oseki-Dépré, 2011 : 17). La difficulté réside aussi dans le caractère ambigu, dialectique ou « aporétique » du phénomène. Aucune « théorie » du traduire ne serait nécessaire, disait Antoine Berman (1984 : 39), si quelque chose ne devait pas changer dans la pratique de la traduction. Nous considérons utile de passer en revue les approches et les théories les plus connues sur la traduction, avant d'en faire une analyse plus attentive de

certaines d'entre elles. Pour éclairer les rapports entre théories et pratiques, nous avons choisi de comparer, de l'extérieur, des théories et / ou des pratiques différentes afin de révéler leur caractère différentiel ou similaire, leur nature pragmatique et leur déploiement syntagmatique. Nous avons essayé d'expliquer la question du rapport entre la théorie et la pratique, en réfléchissant comparativement au métalangage utilisé dans la construction d'une théorie explicite et son application concrète ou sur les théories implicites contenues dans les différentes traductions d'un même texte de départ.

On sait bien qu'on ne traduit jamais des langues, mais des textes singuliers (à partir des langues dans lesquelles ils sont écrits) qui sont traduits par des sujets qui réfléchissent et s'interrogent sur les fondements de leur pratique et sur leurs références théoriques. Dans ce contexte, on ne peut pas parler d'une théorie de la traduction, plutôt d'une multitude de théories, au sens large, en tant qu'ensemble de principes à même d'aider à comprendre le processus ou à établir des critères d'évaluation pour une traduction donnée.

Il existe de nombreuses approches explicatives de la traduction qui ont abordé la traduction dans toutes les acceptations. Chaque discipline a pu se focaliser sur une forme de traduction (orale, écrite, audiovisuelle) ou sur un aspect particulier de la traduction (langagier, psychologique, neurologique, économique, etc.). En règle générale, chaque approche se caractérise par une terminologie propre, des catégories spécifiques et une méthodologie spécifique. On peut distinguer aussi des courants différents dans la même approche, chacun proposant une explication propre et des techniques spécifiques, parce que chacun envisage les phénomènes observés à un niveau différent : le mot, la phrase ou le texte. La combinaison de plusieurs approches enrichit la traductologie. En matière de théories contemporaines de la traduction, nous avons constaté l'existence de six courants dominants que nous rappelons ici : approches fondées sur des théories linguistiques (approche « stylistique comparée », approche « linguistique théorique » approche « linguistique appliquée », approche textuelle, approche pragmatique, approches idéologiques , approche cognitive) ; approche sociolinguistique ; approche fondée sur la pratique ou approche communicationnelle ; approches fondées sur les théories littéraires (approche poétologique) ; approches fondées sur des conceptions philosophiques et herméneutiques ; approches sémiotiques**.** L'importance attribuée aux langues dans l'étude de la traduction « a longtemps bloqué tout progrès théorique » (Lederer, 1997 : 11). C'est Mounin qui a passé en revue les recherches sur la façon de traduire les diverses composantes des langues, concluant que « La traduction n'est pas toujours possible. Elle ne l'est que dans une certaine mesure, et dans certaines limites » (Mounin, 1963 : 273). Cette conclusion est considérée exacte lorsqu'on s'efforce de concilier « deux soucis inconciliables » (Lederer, *Op. Cit.* : 11) : il faut tenir compte du sémantisme de la langue de départ tout en souhaitant que le résultat de la traduction soit conforme aux exigences de la langue d'arrivée.

Les approches de la traduction désignent une orientation générale à partir d'un point de vue particulier, tendant à rattacher la traduction à des disciplines instituées, tandis que les théories sont nommées « des constructions conceptuelles qui servent à décrire, à expliquer ou à modéliser le texte traduit ou le processus de la traduction » (Guidère, 2008 : 69), renforçant l'autonomie et l'indépendance de la traductologie. Une théorisation de la traduction devrait toujours avoir comme objet le texte traduit par rapport à l'original. Dans ce sens, il existe même une typologie qui propose trois types de théories, selon la

prédominance de l'un des trois aspects suivants : « prescription, description ou prospection » (Oseki-Dépré, *Op. Cit.* : 17). Ainsi pourrait-on parler des théories prescriptives ou classiques, des théories descriptives ou modernes et des théories prospectives ou artistiques. Malgré l'existence de cette typologie, qui présente plutôt les théories ayant eu le plus d'impact en France (même si elles sont en rapport avec d'autres aires linguistiques et culturelles), nous rappelons ici : la théorie interprétative, la théorie de l'action, la théorie du *skopos*, la théorie du jeu, la théorie du polysystème considérées « les principales théories connues de la traduction » (Guidère, *Op. Cit.* : 9).

II.1. La Théorie interprétative de la traduction

Nous avons choisi de présenter les principes généraux de la Théorie interprétative de la traduction, qui est à la fois une théorie et une méthode : elle provient de l'étude de pratique concrètes, mais elle s'applique sans aucun heurt à la traduction des textes écrits et orientent les traducteurs dans l'exercice de l'acte de traduire. Cette théorie rappelle un fait incontestable : traduire, c'est faire passer un message d'une langue vers une autre. Quel que soit la nature et la forme du message, son auteur veut toujours dire quelque chose et ce vouloir dire de l'auteur sera perçu par le destinataire du message comme le « sens » du texte (Zhang, 2006 : 72). Dans son ouvrage : *Qu'est-ce que la littérature* ?, Jean-Paul Sartre[1] dit que « dès le départ, le sens n'est plus contenu dans les mots puisque c'est lui, au contraire, qui permet de comprendre la signification de chacun d'eux […] aussi les cent mille mots alignés dans un livre peuvent être lus un à un sans que le sens de l'œuvre en jaillisse ; le sens n'est pas la somme des mots, il en est la totalité organique ». Il est évident que le sens ne se montre pas à la seule lecture des mots et des phrases et que la « totalité organique » des mots apparaît quand on associe à ces derniers des connaissances extralinguistiques. C'est pourquoi, pour accéder au sens, la lecture du texte doit être complétée par une série d'éléments qui font partie du bagage cognitif (la connaissance du contexte, du sujet, du domaine, de l'auteur, du destinataire, la culture générale, etc.). Nous savons bien que la communication s'établit dès que le sens passe, celui-ci se définissant comme « un vouloir dire extérieur à la langue, antérieur à l'expression, postérieur à la réception du discours chez le sujet percevant » (Lederer, *Op. Cit.* : 23). Quand on traduit, on est d'abord le sujet percevant et puis le sujet parlant, et tout au long du processus de la traduction (compréhension - dé-verbalisation - reformulation), on doit s'accrocher au sens (Zhang, *Op. Cit.* : 73). Comme dans une autre langue et une autre culture, le lecteur de la traduction ne partage pas le même bagage cognitif que celui de l'original, transposer la partie explicite et garder le même implicite risque de rendre la traduction incompréhensible (*Idem* : 74).

Le fait que tous les mots d'une langue trouvent leur correspondance dans une autre langue, qu'ils se réfèrent donc à la même réalité, dans des contextes précis, n'est pas nouveau (n'oublions pas qu'en 1963, dans l'ouvrage : *Les problèmes théoriques de la traduction*, Mounin parlait des « universaux du langage »). Pourtant, connaître ces correspondances ne suffit pas pour arriver à traduire un texte. Un texte à traduire suppose la traduction d'un segment dont on peut dégager le sens, une unité de compréhension ou une « unité de sens » qui représente « le plus petit élément qui permette l'établissement

[1] Jean-Paul Sartre, 1985, *Qu'est-ce que la littérature* ?, Paris, Gallimard, pp. 50.

d'équivalence » (Lederer, *Op. Cit.* : 27). La lecture d'une traduction, c'est la lecture des mots d'un auteur (et cela est bien différent que de lire des mots d'un dictionnaire !), qui sont imprégnés de son esprit. Nous tenons à souligner que, pour un texte écrit, il est assez difficile de savoir le moment où se construit notre compréhension, parce que nous prenons souvent notre temps à lire et à relire tout le texte avant de le traduire, or le sens ne se dégage pas à la fin de la lecture, la compréhension se fait par segment de texte. Réorganiser la combinaison « explicite / implicite », c'est reformuler des phrases ou des groupes de phrases, qui sont composées de mots avec une autre syntaxe et une autre ponctuation choisies par le traducteur. C'est à partir de ce moment, qu'on fait une traduction par équivalences, on met en équilibre, comme le dit Valéry Larbaud (1976 / 1946), les deux plateaux d'une balance : dans un plateau, ce sont des mots vivants de l'auteur chargés de pensées, et dans l'autre, nous devons mettre un contrepoids équivalent, que nous cherchons dans notre mémoire, par un itinéraire intellectuel, et grâce à une compréhension intime.

La théorie interprétative de la traduction a aussi permis la naissance d'une méthode qui enseigne et guide les praticiens de la traduction dans leur travail. Elle a insisté sur l'idée qu'il n'y a pas de traduction sans compréhension et que la seule compétence linguistique n'est pas suffisante pour comprendre. La « compréhension » du sens se construit à l'aide des « compléments cognitifs », c'est-à-dire d'une vaste culture générale dans la langue de départ comme dans la langue d'arrivée, et d'une étude approfondie du texte à traduire. En quelque sorte, le traducteur peut être comparé à l'interprète, au comédien qui fait vivre sur scène un personnage imaginaire, au musicien qui fait vivre une note de musique (Zhang, *Op. Cit.* : 80). La preuve de la compréhension, c'est la « dé-verbalisation » : « un processus cognitif que nous connaissons tous : les données sensorielles deviennent, en s'évanouissant, des connaissances dévêtues de leurs formes sensibles. Nous l'appelons mémoire cognitive ; il s'agit de l'acquisition d'une connaissance, si fugace que soit parfois sa rétention » (Lederer, *Op. Cit.* : 23). La dé-verbalisation semble facile à réaliser dans des situations de communication orale, pendant lesquelles le temps de parole fait disparaître le verbe de la mémoire des auditeurs, tandis que le sens dé-verbalisé reste plus longtemps. À l'écrit, au contraire, les mots se perpétuent et imposent leur présence au traducteur, surtout pour les textes littéraires. Dans cette situation, le traducteur doit faire attention pour ne pas glisser vers la traduction littérale. Il reste à mentionner que la dé-verbalisation représente aussi l'étape qui précède la « reformulation ». Après avoir dégagé le sens, nous devons laisser de côté l'expression originale et utiliser notre propre manière de nous exprimer, pour aboutir à ré-exprimer ce sens dans la langue cible. Cela nécessite une bonne maîtrise d'expression, voire du talent en écriture.

La Théorie interprétative de la traduction ouvre, en même temps, les portes d'une vision du monde qui a beaucoup d'importance pour la traduction. Nous considérons qu'un texte est un « produit inédit » qu'on ne peut pas reproduire dans une autre langue. Reconnaître que la traduction n'est pas l'original, c'est admettre, comme le dit Xiangyun Zhang (*Op. Cit.*, p. 84), que l'Autre est différent, c'est se respecter soi-même et l'Autre, c'est respecter la différence. Le traducteur est alors un être éthique, fidèle à l'original et à sa traduction, qui met en avant sa créativité. En même temps, traduire volontairement par correspondances constitue une violation de la langue d'arrivée qui mène à la défiguration de la langue de l'Autre. Partant de l'idée que la traduction est la restitution d'une identité de

sens dans une équivalence de forme, la Théorie interprétative confirme que tout est traduisible et que, malgré les différences, chaque langue peut tout dire, les sentiments étant universels.

III. Approches et théories de la traduction du discours dramatique

La complexité de la pratique théâtrale détermine de placer la «sémiologie théâtrale » au carrefour des débats des anthropologues, des psychanalystes, des linguistes, des sémiologues, des historiens. La linguistique reste, à coup sûr, la discipline privilégiée dans l'étude de la pratique théâtrale, autant pour le texte écrit que pour la représentation sur scène. Les approches théâtrales peuvent se classer sur la distinction entre *performance text* et *dramatic text*, telle qu'elle a été présentée par Keir Elam (1980 : 158) comme il suit : théories littéraires, théories basées sur le « texte dramatique », théories basées sur le « texte spectaculaire », théories néo-littéraires.

Les théories littéraires regroupent les études qui assimilent le texte de théâtre à un texte littéraire. Cette assimilation est explicite : « il y a une très grosse différence entre la traduction des romans, de poèmes, ou des pièces de théâtre » (Vitez, 1982 : 67). Mais, « une grande traduction », dit Vitez, « parce qu'elle est une œuvre littéraire véritable, contient déjà sa mise en scène ». Nous croyons être nécessaire de mentionner ici la position de Jean-Michel Déprats (1992 : 55) qui signale la primauté dans l'œuvre théâtrale de la parole par rapport au texte écrit et rappelle qu'aujourd'hui écriture théâtrale et fiction sont en relation étroite. La distinction entre traduction littéraire et traduction dramatique commence à perdre sa signification, puisque les propriétés d'un texte – le rythme, le style, les éléments formels – « constituent le corps même de sa théâtralité» (Reggatin, 2004 : 159). Nous croyons aussi, comme le soutient d'ailleurs Terje Sinding (1992 : 75), que le traducteur doit accorder une attention à part au rythme, à la respiration, à la caractérisation des personnages.

Les théories basées sur « le *texte dramatique* » ont à la base le texte écrit. Les adeptes de ces théories, parmi lesquels Susan Bassnett et Jean-Michel Déprats, considèrent que le texte théâtral possède des caractéristiques spécifiques, vu le « rapport dialectique » qu'il entretient avec l'écriture dramatique et la mise en scène et « qui influe forcément sur la méthodologie traductive » (Reggatin, *Op. Cit.* : 159). Ces théories abordent différemment le problème de la traduction du discours dramatique. Il est intéressant de passer en revue les points qui ont attiré l'intérêt des chercheurs. Un premier aspect à retenir est le rapport entre les répliques et les didascalies et, à ce propos, le seul problème serait la traduction des répliques. Un autre aspect important est représenté par « l'immédiateté du discours théâtral, qui, se réalisant *hic et nunc* de la représentation, doit être compris immédiatement par le spectateur » (*Idem* : 160). Dans ce sens, on connaît bien l'importance de la restitution des « valeurs culturelles » d'un texte pour faciliter sa compréhension, parce que, dès 1965 (*Teoria e Storia della Traduzione*), Georges Mounin mettait en garde les traducteurs par une affirmation liée à la traduction de l'œuvre théâtrale, qui signifie vaincre toutes les résistances sourdes et inavouées qu'une culture oppose à la pénétration d'une autre culture. Enfin, un dernier point qui a attiré l'attention des adeptes de cette théorie est l'exigence de « jouabilité » de la pièce. Selon certains chercheurs, un texte est jouable lorsqu'il se rapproche d'une « parole prononcée » (Reggatin, *Op. Cit.* : 161) et alors sa diction est facile. Il faut que ce soit « un texte de bouche » (Delay, 1982 : 25) qui devrait être traduit à voix

haute, afin de respecter le rythme et de rendre, en même temps, l'expression de l'affecte plausible. Il s'agit ici d'un texte qui sera représenté, d'où l'importance non seulement du choix des termes, mais aussi de leur musique. Nous avons rencontré cette idée chez Vlad Zografi, qui, traduisant Ionesco, avoue avoir fait l'exercice de récitation en présence de Vlad Russo, son partenaire de travail. Les deux traducteurs ont mis en scène une véritable « retraduction-spectacle », prenant à tour de rôle la place du spectateur et du lecteur (Cristescu, 2014 : 244). Il faut noter ici la contribution de Susan Bassnett (1983 : 49) qui part de la supposition qu'il existe un « texte intérieur » ou un « texte absent » qui devrait être pris en compte par les traducteurs, au même titre que les mots visibles du texte original.

Les théories basées sur « le *texte spectaculaire* » sont d'habitude liées à la sémiologie théâtrale. Nous pensons aux études sémiotiques de Patrice Pavis (1976), d'Anne Uberseld (1978) ou de Keir Elam (1980) qui ont été déterminantes pour la traductologie. Néanmoins, il y a des écrits que nous trouvons intéressants et qui donnent priorité à la représentation, mais qui s'éloignent de la sémiologie théâtrale, tel l'article « Parler la vie » de Lily Denis. L'auteur affirme que « le bon témoin de la pièce étrangère est celui qui traduit non des mots, mais des situations » (1982 : 31). L'idée que la traduction théâtrale est une réécriture dramaturgique est une idée tout aussi actuelle et débattue, alors que l'écriture du spectacle appartiendrait au metteur en scène et aux acteurs. Le traducteur devrait donc prendre part aux répétitions du spectacle et encore plus, il devrait être prêt à changer son texte selon les exigences de la scène (Boselli, 1996 : 63). Nous soutenons l'idée que, pour le texte dramatique, le traducteur n'est pas seul. Il est un intermédiaire parmi d'autres (metteur en scène et acteurs) entre l'œuvre et le public. Ainsi, la réalisation scénique opère-t-elle un renversement de la tradition par le privilège accordé au texte spectaculaire aux dépens du texte dramatique, car « c'est la mise en scène qui est le théâtre beaucoup plus que la pièce écrite et parlée » (Artaud, 1981 : 60).

Les théories « néo-littéraires » semblent redécouvrir un concept de traduction de type littéraire qui prend en compte la complexité de la traduction du discours dramatique. Susan Bassnett soutient l'idée que le traducteur de théâtre devrait utiliser les mêmes stratégies adoptées pour la traduction littéraire, mais, cependant, elle ne renonce pas à la collaboration entre le traducteur et le metteur en scène.

IV. Pour ne pas conclure

Ce dernier temps, la traductologie s'est affirmée en tant que discipline autonome, déterminant les spécialistes à aborder différents champs de recherche, les plus nombreux se rapportant, en général, à la traduction des œuvres littéraires. Dans cette situation, le traducteur d'œuvres dramatiques se trouve en désavantage par rapport au traducteur de poésie ou de fiction narrative. Ce désavantage s'explique par le fait que, d'une part, la traduction du discours dramatique est différente de la traduction d'autres types de discours, d'autre part, les traductologues continuent de se poser la question si une théorie peut s'appliquer en même temps à la traduction théâtrale et à la traduction d'autres genres littéraires et surtout quelle pourrait être cette théorie. Mais, après avoir parcouru les approches théoriques, nous pouvons dire que la situation de la traduction pour le théâtre se trouve loin d'être « dramatique », comme certains chercheurs voudraient le faire croire. Nous avons pu constater que, malgré la divergence de théories et de méthodes, il y a un fil

rouge qui traverse ces théories : le « sens » ou l' « esprit ». Nous avons observé que les contributions théoriques, dans l'ensemble, se bornent encore à suggérer des recettes à adopter. En même temps, le débat se fait de plus en plus animé et l'attention vers le problème augmente. On remarque la naissance de plusieurs champs d'étude, situés au croisement entre plusieurs disciplines : études théâtrales et traductologie, sociologie, histoire et même droit, mais au cœur de toutes ces considérations théoriques, nous observons une attention à part prêtée au contexte, à la situation d'accueil de la traduction, au lecteur, etc. Faire l'analyse des particularités de la traduction du discours dramatique c'est l'objet d'une autre étude.

*Note : Cet article a été financé par le projet « **SOCERT. Société de la connaissance, dynamisme par la recherche** », nº du contrat POSDRU/159/1.5/S/132406, cofinancé par le Fonds Social Européen, par le Programme Opérationnel Sectoriel pour le Développement des Ressources Humaines 2007-2013. **Investir dans les Gens!***

Bibliographie

Artaud, Antonin 1981, *Le théâtre et son double*, Paris, Gallimard, pp. 60, 61.
Bassnett, Susan 1983, « Problemi della traduzione di testi teatrali », in Guy Aston (dir.), 1983, *Interazione, Dialogo, Convenzioni. Il caso del testo drammatico*, Bologne, CLUEB, pp. 49-61.
Berman, Antoine, 1984, *L'Épreuve de l'étranger*, pp. 15, 16.
Boselli, Stefano, 1996, « La traduzione teatrale », in *Testo a fronte*, Nº 5 (II e semestre), 1996, pp. 63-83.
Cristescu, Violeta, 2014, « Vlad Zografi traducteur et éditeur paradoxal », in *Atelier de traduction*, Nº 21, Dossier : « La dimension culturelle du texte littéraire en traduction », Editura Universităţii din Suceava, pp. 235-248.
Elam, Kir, 1980, *The Semiotics of Theatre and Drama*, Londres, Methuen, pp. 158-160.
Delay, Florence 1982, « Le traducteur de verre », in *Théâtre / Public*, Nº 44 (janvier / février), 1982, pp. 25-29.
Déprats, Jean-Michel, 1992, « Deux ou trois choses que je sais d'elle … », in *Cahiers de la Comédie-Française*, Nº 2 (hiver)1992, pp. 55-58.
Guidère, Mathieu, 2008, *Introduction à la traductologie*, Éditions De Boeck, Collection « Traducto », Bruxelles.
Larbaud, Valéry, (1946) 1997, *Sous l'invocation de Saint-Jérôme*, Paris, Gallimard, pp.
Lederer, Marianne, 1994, *La Traduction aujourd'hui, le modèle interprétatif*, Paris, Hachette.
Lederer, Marianne, 1997, « La théorie interprétative de la traduction : un résumé », in *Revue des lettres et de traduction*, Nº. 3, pp. 11-20.
Meschonnic, Henri, 1999, « Traduire, c'est mettre en scène comme Antoine Vitez dans *La Mouette* de Tchékhov »), in *Poétique du traduire*, Éditions Verdier, pp. 493-526
Mounin, Georges, 1963, *Les problèmes théoriques de la traduction*, Gallimard, Paris, pp. 273, 274.
Oseki-Dépré, Inês, 2011, *Théories et pratiques de la traduction*, Paris, Armand Colin, p.17.

Reggatin, Fabio, 2OO4, « Théâtre et traduction: un aperçu du débat théorique », in *L'Annuaire théâtral* : *revue québécoise d'études théâtrales*, Nº 36, 2004, pp. 156-171.
Sinding, Terje 1992, « Les vertus de l'exil », in *Cahiers de la Comédie-Française*, Nº 2 (hiver), 1992, pp. 75-77.
Vitez, Antoine, 1982, «Le devoir de traduire », in *Théâtre / Public*, Nº 44, p. 67.
Zhang, Xiangyun, 2006, « Traduire le théâtre. Application de la théorie interprétative à la traduction dœuvres dramatiques françaises et chinoises », Université Paris III, Sorbonne Nouvelle, École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs, thèse de doctorat (dirigée par Marianne Lederer).

THE BIBLE FROM BUCHAREST VERSUS KING JAMES' HOLY BIBLE

Larisa Bulai, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Our paper analyses in contrast, the situation of the verbal structures in the Romanian Biblical text translated in 1688, The Bible from Bucharest and in the English Biblical text translated in 1611, The King James' Holy Bible. The main aim of this paper is to underline the difference between the old verbal structures used in the 17th century in Romanian and in English in order to state the preference for the synthetic structures or for the analytic ones. In contrast with the present situation of the modern stage of English (in present English is an analytic language), in King James' Holy Bible there is a predominant preference for synthetic structures to express present and past actions. On the other hand, in Romanian Bible from Bucharest there is a predominant preference for analytic verbal structures (also called periphrastic) that today are almost totally synthetic (in present Romanian is a synthetic language).

Keywords: verbal structure, synthetic verbal structure, analytic verbal structure, Biblical text, contrastive study.

Preliminarii

O paralelă între traducerea românească (*Biblia de la Bucureşti,* 1688[1]) şi traducerea englezească (*King James' Holy Bible*, 1611[2]) a textului biblic evidenţiază preferinţe diferite în ceea ce priveşte caracterul sintetic sau analitic al structurii formelor verbale. Astfel, dacă textul biblic românesc vechi se caracterizează printr-o predominanţă a structurilor verbale temporale perifrastice, atât compuse, cât şi supracompuse, textul biblic englezesc vechi are un caracter cu precădere sintetic, care se concretizează în forme verbale simple la care se adaugă câteva terminaţii specifice numărului, persoanei, timpului şi modului. Perspectiva pe care o creează prezenţa acestor structuri verbale în traducerile textului biblic din secolul al XVII-lea este o perspectivă asupra unei limbi engleze sintetice şi asupra unei limbi române analitice. Această imagine este, însă, complet opusă realităţilor lingvistice pe care le cunoaştem în limba română actuală şi în limba engleză actuală. În prezent, „româna este o limbă cu o flexiune verbală extrem de bogată şi de diversificată" (GALR I 2008: 323), în timp ce, „engleza modernă este o limbă analitică" (GLE 2011: XXIX).

Totuşi, „engleza veche era o limbă sintetică" (GLE 2011: XXIX), care „avea un sistem flexionar extrem de bogat; în engleza medie a avut loc o nivelare treptată a flexiunii; majoritatea terminaţiilor au dispărut în prima parte a englezei moderne" (GLE 2011: XXVII). Totodată, în limba română veche se observă o mare frecvenţă a formelor verbale compuse şi supracompuse, în contextul în care, „ca şi alte limbi romanice, în tendinţa sa spre analitism, româna şi-a creat alături de sistemul timpurilor simple şi compuse, un sistem temporal supracompus activ" (Frâncu 1984: 23). Însă, „în ciuda răspândirii lor în limba română veche şi în unele graiuri populare actuale, formele supracompuse nu au intrat toate în normele limbii literare moderne" (Frâncu 1984: 23-24).

[1] Mai departe ne vom referi la acest titlu cu abrevierea BB.
[2] Mai departe ne vom referi la acest titlu cu abrevierea KJB.

Secolul al XVII-lea păstrează încă reminiscenţe ale limbii vechi atât în cazul românei, cât şi în cazul englezei, iar acest aspect este evident în textele apărute în această perioadă. În prezenta lucrare, am optat pentru punerea în paralel a traducerilor aceluiaşi text şi compararea paragrafelor corespondente din cele două texte cu scopul de a identifica preferinţa pentru structuri verbale sintetice sau analitice.

Pentru concizia textului de faţă, am ales să lucrăm cu abrevierea numelui celor două texte pe care le-am utilizat ca sursă pentru extragerea exemplelor noastre. Abrevierile menţionate şi în bibliografie vor fi următoarele: BB pentru *Biblia de la Bucureşti* din 1688 şi KJB pentru *King James' Holy Bible* din 1611.

1. Exprimarea prezentului

1.1 Prezent (sintetic) vs. Present Simple (sintetic)

Pentru exprimarea acţiunilor prezente, în ambele limbi se constată o preferinţă pentru utilizarea structurilor verbale temporale sintetice.

În BB, verbul care denumeşte o acţiune prezentă cunoaşte doar forme sintetice asemănătoare cu formele folosite în limba română actuală.

În KJB prezentul simplu cu structură sintetică este folosit predominant, spre deosebire de situaţia din limba actuală, unde structurile verbale cu aspect continuu sunt foarte frecvent utilizate pentru a denumi o acţiune momentan în desfăşurare. Pentru persoana I singular, verbul cunoaşte aceeaşi formă ca şi în limba engleză actuală, formă sintetică identică cu cea de infinitiv, uneori cu un *-e*[3] final moştenit din terminaţia veche de subjonctiv sau preterit *-en*[4]. Situaţia flexiunii pentru verbele de persoana a II-a singular este variabilă. Verbul fie primeşte terminaţia *-(e)st*, inexistentă astăzi, fie primeşte doar o rămăşiţă a terminaţiei evidenţiată printr-un *-e* final, în funcţie de forma pronumelui ce precede verbul. Pronumele vechi *thou* atrage după sine forma arhaică a verbului cu flexiune *-(e)st*[5], în timp ce forma nouă a pronumelui *you* determină dispariţia acestei flexiuni. Variaţia *you - thou* se datorează unei nevoi de diferenţiere socială şi intelectuală[6]. Verbele de persoana a III-a singular, cunosc astăzi, exclusiv, forma cu terminaţia *-s/ -es*. În limba secolului al XVI-lea, se observă o predominanţă a terminaţiei arhaice *-(e)th*[7]. Forma negativă şi interogativă a verbului, ambele

[3] Cf. CHEL III: „As early as the fourteenth century verb plurals in *-e* are common (mainly in verse, but obviously reflecting a colloquial variant), alongside *-en*. This gives rise, via /n/ -deletioan in weak syllables, to a potential merger with pres. 1 sing. {-e}" (CHEL III: 165).

[4] In the Midland dialect the *-en* of the subjunctive and of the preterit was transferred to the present of the indicative, so that we have the following forms in the standard language: (...) I falle / he falleth / we fallen (falle) (Jespersen 1949: VI, 16).

[5] „The Present tense is identical with the base of the verb. To this is added (...) *-(e)st* in the obsolete *thou* - form of the second person singular (*thou goest, doest* or *dost, wishest, drinkst* or *drinkest;* irregular: *art, hast, shalt, wilt*)" (Jespersen 1933: 181).

[6] „During Middle English, *you* begins to establish itself as the common or 'unmarked' form of address for both numbers in upper-class or courtly contexts. At the same time *thou* (apparently the usual lower-class term) developed, partly as a result of the new kind of opposition the change in *you* allowed, senses like intimacy (if used reciprocically) or contempt (non-reciprocically)" (CHEL III: 148-149).

[7] „Both the old {-th} and the new {-s} verb presents coexist in the sixteenth and seventeenth centuries" (CHEL III: 138).

astăzi exclusiv analitice, apar în multe cazuri construite sintetic, forma negativă cuprinzând, pe lângă verbul de conjugat, doar negaţia, nu şi verbul auxiliar *do(es)*[8].

Oferim spre exemplificare:

> Şi *gustă* că e bine a lucra, şi *nu se stinge* luminătoriul ei toată noaptea. Coturile ei le *întinde* spre ceale de folos, şi mînile ei le razimă la fus. Şi mînile ei le deşchise săracului, şi roadă întinse la sărac. *Nu grijaşte* de ceale den casă bărbatul ei, cînd *zăboveaşte* undeva, pentru că toţi ceia de lîngă ea *să îmbracă*. (BB, *Sol*, 31, 18-21).

versus

> She *perceiveth* that her merchandise *is* good, her candle *goeth not out* by night. She *layeth* her handes to the spindle, and her handes hold the distaffe. She stretcheth out her hand to the poore, yea she reacheth foorth her handes to the needy. She *is not afraid* of the snow for her houshold: for all her houshold *are cloathed* with scarlet. (KJB, *Prov*, 31, 18-21).

2. Exprimarea trecutului

2.1 Imperfect perifrastic (analitic) vs. Past Simple (sintetic)

Indicativul imperfect românesc se prezintă atât sub formă sintetică, cât şi sub formă analitică[9]. Indicativul imperfect perifrastic, inexistent în limba română literară modernă, prezintă structuri destul de numeroase în BB şi subliniază, într-o anumită măsură, procesul descris de verb şi nu neapărat acţiunea în sine. Formele de imperfect perifrastic dau o nuanţă aspectuală nonperfectivă acţiunii descrise de verbul în cauză, care

> „Exprimă o acţiune care dura în trecut, pe când se întâmpla sau când s'a întâmplat o altă acţiune (...) Cu alte cuvinte imperfectul arată o acţiune care dura, curgea în trecut" (Barbu 1945: 72-73),

fiind foarte asemănător cu forma aspectuală de continuous / progressive a timpului trecut (Past Tense Progressive) din limba engleză.

În KJB, verbele aflate la imperfect perifrastic în BB, se află la timpul past simple. În limba veche, verbele englezeşti erau împărţite în trei categorii:

> there are three types of verb, distinguished by their manner of forming the preterite: *strong* (e.g. sing, sang), *weak* (e.g. love, loved) and *irregular* (e.g. go, went) (Smith 2009: 109).

Forma verbelor aflate la timpul past simple (numit în mod frecvent şi preterite) nu prezintă nicio particularitate în ceea ce priveşte persoana I singular, însă verbele slabe (weak) de persoana a II-a singular prezintă, uneori, aceeaşi particularitate ca şi în cazul timpului present simple, şi anume terminaţia *-(e)st*[10] moştenită din limba veche. Aceste forme vechi de trecut simplu coexistă cu formele păstrate de limba modernă, care conţin în structura lor terminaţia *-ed* (verbele slabe) sau adoptă forme neregulate (verbele neregulate). Oferim spre exemplificare următoarele paragrafe:

> Şi Moisi *era păscînd* oile lui Iothor, socru-său, popei de Madiam. (BB, *Ieş,* 3, 1).

---

[8] „In modern English it is not even possible to say: **I like not it. / *We saw not him*. Instead, the corresponding negative sentences, like all negative sentences, contain an auxiliary, one of the forms of DO: *I don't like it. / We didn't see him"* (Palmer 1997: 16-17).

[9] „Imperfectul perifrastic de tipul *era mergînd* este folosit frecvent în toate variantele literare, fiind mai expresiv decât cel sintetic" (Frâncu 2009: 105).

[10] „*-(e)st* ocurred in OE, only in pres ind: *bindest* or *bintst*, *lufast*, and in prt ind of weak verbs: *lufodest"* (Jespersen 1949: VI, 6).

versus

Owe Moses *kept* the flocke of Iethro his father in law, the Priest of Midian. (KJB, *Exo*, 3, 1).

Şi *era* norodul *cîrtind* rău înaintea Domnului. (BB, *Num*, 11, 1).

versus

And when the people *complained* it displeased the Lord. (KJB, *Num*, 11, 1).

Şi zise Adonivezec: „70 de împăraţi, margenile mîinilor lor şi marginele picioarelor lor tăiaţi, *era adunînd* ceale dedesuptul measii meale". (BB, *Jud*, 1, 7).

versus

And Adoni-besek said, Three-score & ten kings, having their thumbs and their great toes cut off, *gathered* their meate under my table. (KJB, *Jud*, 1, 7).

Şi ieşiiu la Poarta lui Golila, cătră gura Izvorului Smochinilor, şi la Poarta Gunoiului, şi *eram surpînd* în zidul Ierusalimului, acrele ei curăţescu, şi porţile lui s-au mîncat cu foc. (BB, *Nee*, 2, 13).

versus

And I went out by, by the gate of valley, even before the dragon well, and to the doung-port, and viewed the walls of Ierusalem, which *were broken* downe, and the gates thereof were consumed with fire. (KJB, *Neh*, 2, 13).

2.2 Perfect simplu perifrastic (analitic) vs. Past Simple (sintetic)

Indicativul perfect simplu perifrastic prezintă forme justificate prin „fidelitatea traducătorului faţă de textul din originalul slavon şi indirect grecesc" (Frâncu 2009: 111), care apar sporadic în BB. Structurile echivalente din textul englezesc KJB sunt structuri sintetice de past simple. Expunem aici exemplele pe care le-am selectat şi le considerăm sugestive:

Şi *fu auzind* sluga lui Avraam cuvintele lor. (BB, *Fac*, 24, 52).

versus

And it came to passe, that when Abrahams servant *heard* their words. (KJB, *Gen*, 24, 52).

Şi *fu fiind* ei în cale. (BB, *Împ II,* 13, 30).

versus

And it came to passe while they *were* in the way. (KJB, *Sam II*, 13, 30).

2.3 Perfect simplu (sintetic) vs. Past Simple (sintetic)

Ca şi structurile perifrastice de perfect simplu din BB, şi structurile sintetice, foarte frecvente, au ca echivalente în textul englezesc KJB structuri verbale sintetice de past simple, cu unele excepţii unde întâlnim şi structuri de past perfect simple. Oferim spre exemplificare următorul paragraf:

Şi *să săvîrşiră* ceriul şi pămîntul şi toată podoaba lor. Şi *săvîrşi* Dumnezău a şasea zi faptele Lui care le-au făcut; şi *odihni* Dumnezău a şaptea zi de toate faptele Lui care au făcut.. Şi *blagoslovi* Dumnezău ziua a şaptea şi o *sfinţi* pre ea, pentru că într-însa *încetă* de toate faptele Lui care *începu* Dumnezău a face. (BB, *Fac*, 2, 1-3).

versus

Thus the heavens and the earth *were* finished, and all the hoste of them. And on the seventh day God *ended* his worke, which he had made: And he *rested* on the seventh day from all his worke, which he had made. And God *blessed* the seventh day, and *sanctified* it because that in it he *had rested* from all his worke, which God *created* and *made*. (KJB, *Gen*, 2, 1-3).

2.4 Perfect compus (analitic) vs. Past Simple (sintetic)

Indicativul perfect compus românesc se prezintă sub formă analitică cu o alternanţă între formele de perfect compus cu auxiliarul *a avea* antepus, şi respectiv, cele cu auxiliar postpus[11]. De notat este şi forma *au* folosită atât pentru singular, cât şi pentru plural, la persoana a III-a[12]. Analizând în paralel, structurile verbale analitice de perfect compus din BB au echivalente structuri sintetice de past simple în textul englezesc din KJB. Am selectat ca exemplu elocvent, următorul paragraf:

> Şi *au adaos* fiii lui Israil să facă răul înaintea Domnului. Şi Aod *au murit*. Şi i-*au dat* pre ei Domnul în mîna lui Iavin, împăratului Hanaan, carele *au împărăţit* la Asor. (BB, *Jud*, 4, 1-2).

versus

> And the children of Israel againe *did* evil in the sight of the Lord, when Ehud *was* dead. And the Lord *sold* them into the hande of Iabin king of Canaan: that *reigned* in Hazor. (KJB, *Jud*, 4, 1-2).

2.5 Mai mult ca perfect perifrastic (analitic) vs. Past Simple (sintetic)

Indicativul mai mult ca perfect perifrastic[13], formă verbală foarte frecventă în textele de limbă română veche, apare şi în BB. În exemplele selectate constatăm că, echivalentă mai mult ca perfectului perifrastic din BB, în KJB este structura sintetică de past simple. Am selectat ca exemplu relevant următorul paragraf:

> *N-au fost venit* după îndulceturile acealea încă în mulţime, carele au dat împărăteasa Sava împăratului Solomon (...) *N-au fost venit* leamne ca acealea necioplite pre pământ, nici s-au ivit undeva, pînă în ziua aceasta. (BB, *Împ III*, 10, 10-12).

versus

> There *came* no more such abundance of spices, as these, which the Queene of Sheba gave to king Solomon (...) there *came* no such Almug trees, nor were seene unto this day. (KJB, *Kings I*, 10, 10-12).

2.6 Mai mult ca perfect perifrastic (analitic) vs. Past Perfect Simple (analitic)

În alte situaţii în care aceeaşi structură perifrastică de mai mult ca perfect apare în textul românesc al BB, în KJB traducătorii au optat tot pentru o structură analitică, şi anume pentru structura de past perfect simple:

> Toţi aceştea *au fost luat* muieri striine, şi sînt dentru aceastea muieri carele au născut dentru ei fii. (BB, *Esd*, 10, 44).

versus

---

[11] „Auxiliarul perfectului compus era postpus participiului la început de frază sau de propoziţie, căci regula topicii vechi româneşti şi romanice nu admitea începerea unei structuri sintactice cu un element neaccentuat. În restul situaţiilor cînd perfectul compus nu era focalizat la stînga se folosea, de regulă, forma cu auxiliarul antepus" (Frâncu 2009: 113).

[12] „Norma tuturor variantelor literare din perioada 1532-1640 prevedea la pers. 3 sg. şi pl. forma de auxiliar au şi marea majoritate a textelor folosesc această formă. Din *au* (explicat etimologic la pers. a III-a sg. prin influenţa persoanei a III-a pl. (au < *habunt*) sau din *habuit* s-a ajuns în zonele nordice şi în Banat la *o*, prin asimilare reciprocă (la fel ca în conjuncţia *au* > *o*), iar în zonele sudice (Ţara Românească, Oltenia, sudul Moldovei) s-a creat o formă analogică *a*, devenită normă literară în secolul al XIX-lea)" (Frâncu 2009: 111-112).

[13] Acest timp supracompus cunoaşte patru forme enunţate şi exemplificate de Constantin Frâncu, după cum urmează: „Mai frecvent decât mai mult ca perfectul sintetic este, mai ales în variantele nordice ale limbii literare, cel perifrastic, care cunoaşte patru forme: a) forma de tipul *era auzit* (= *auzisem*), compusă din auxiliarul *a fi* la imperfect şi participiul trecut (...), b) forma de tipul *am fost mers* (= *mersesem*), compusă din perfectul compus al auxiliarului *a fi* şi participiul trecut al verbului (...), c) forma de tipul *fusese zis* (= *zisese*), compusă din mai mult ca perfectul auxiliarului *a fi* şi participiul trecut (...), d) forma cu imperfectul verbului *a avea* şi participiul trecut" (Frâncu 2009: 114-115).

All these *had taken* strange wives: and some of them had wives, by whom they had children. (KJB, *Ezr*, 10, 44).

3. Exprimarea viitorului

3.1 Viitor 1 (analitic) vs. *Will* Future (analitic)

Structura viitorului este una analitică atât în BB, cât şi în KJB, şi este construită cu ajutorul auxiliarului *a avea* sau *a vrea*[14] în limba română, respectiv cu ajutorul auxiliarului *will* sau *shall*[15] (cu varianta veche *shalt*) în limba engleză. Considerăm sugestiv următorul paragraf:

> Şi ce *va fi* parte bărbătească neobrezuit, carele *nu va obrezui* trupul acoperirei marginii lui în a opta zi, *să va piarde* sufletul acela dentru rudenia lui, pentru că au stricat făgăduinţa Mea". Şi zise Dumnezău lui Avraam: „Sara, fămeaia ta, *nu se va chema* numele ei Sara, ce Sarra îi *va fi* numele ei. Şi o *voiu blagoslovi* pre dînsa, şi-ţ *voiu da* ţie dintru dînsa fiiu, şi-l *voiu blagoslovi* pre dînsul, şi *va fi* în limbi, şi împăraţi limbilor dentru dînsul *vor fi*". (BB, *Fac*, 17, 14-16).

versus

> And the uncircumcised man-child, whose flesh of his foreskinne *is not* circumcised, that soul *shall be* cut off from his people: he had broken my coucnant. And God said unto Abraham, as for Sarai thy wife, thou *shalt not call* her name Sarai, but Sarah *shall* her name *be*. And I *will blesse* her, and *give* thee a sonne also of her: yea I *will blesse* her, and she *shalbe* a mother of nations; Kings of people *shall be* of her. (KJB, *Gen*, 17, 14-16).

4. Imperativul (exclusiv sintetic)

Structurile verbale imperative sunt sintetice în textele din ambele limbi, prezente doar pentru persoana a II-a singular şi plural.

În exemplele selectate din BB se poate observa preferinţa traducătorilor români pentru conjunctiv în traducerea unor construcţii care apar la modul imperativ în KJB:

> *Să să aducă* dară apă şi *să speale* picioarele Voastre, şi *Vă răcoriţ* supt copaciu. (BB, *Fac*, 18, 4).

versus

> *Let* a little water, I pray you, *be* fetched and *wash* your feete, and *rest* your selves under the tree. (KJB, *Gen*, 18, 4).

5. Infinitivul (exclusiv analitic)

Structurile verbale infinitivale sunt analitice în ambele limbi, incluzând particula de infinitiv *a* (în BB), respectiv *to* (în KJB).

În BB, structurile infinitivale[16] sunt foarte frecvente, înlocuind adeseori conjunctivul.

În limba engleză, numită şi *to*-infinitive, pentru a fi deosebit de forma simplă de infinitiv care intră în structura anumitor timpuri alături de verbe auxiliare, structura verbală de infinitiv se construieşte din particula *to* (echivalenta particulei *a* din structura de infinitiv din

[14] Timpul viitor al modului indicativ poate fi exprimat prin folosirea uneia dintre cele două construcţii pe care le cunoaşte:„una cu auxiliarul a voi (a vrea) în sintagmă, cealaltă cu auxiliarul a avea; una cu verbul sub forma temei de infinitiv, iar cealaltă cu verbul la conjunctiv" (Irimia 2008: 273).

[15] „The modal *will* is the most common way of reffering to things happening in the future (…) The *will* + infinitive construction is sometimes called the 'future tense'" (Leech 2006: 45).

[16] „Sintagma infinitivului prezent este constituită din morfemul liber *a* (la origine, prepoziţie) şi tema liberă a infinitivului: a cânta, a lucra, a coborî, adormi, a părea, a vinde, a prinde etc" (Irimia 2008: 297).

limba română) şi forma de bază a verbului[17]. Oferim spre exemplificare paragrafele următoare:

Acum dară, mai bine este noao *a ne întoarce* la Eghipet. (BB, *Num*, 14, 3).

versus

were it not better for us *to returne* into Egypt? (KJB, *Num*, 14, 3).

Şi adaoseră încă fiii lui Israil *a face* răul înaintea Domnului şi au dat pre ei Domnul în mîna celor de fealiu streini, 40 de ani. (BB, *Jud*, 13, 1).

versus

And the children of Israel *did* evil againe in the sight of the Lord, and the Lord delivered them into the hand of the Philistines forty yeeres. (KJB, *Jud*, 13, 1).

Concluzii

Lucrarea de faţă prezintă o imagine sumară asupra situaţiei complexe a variaţiei între sintetic şi analitic în cazul unora dintre construcţiile verbale identificate în traducerile textului biblic în limbile română şi engleză. Se constată o echivalenţă structurală în ceea ce priveşte caracterul sintetic sau analitic al construcţiilor verbale din traducerile textului biblic vechi (din secolul al XVII-lea) în limba română şi în limba engleză, superioară situaţiei din varianta modernă a celor două limbi, unde se cunoaşte caracterul predominant sintetic al limbii române care contrastează cu caracterul predominant analitic al limbii engleze.

Din tabloul analizat în lucrarea de faţă, se desprind următoarele asemănări:

- structurile de prezent şi imperativ sunt sintetice în ambele limbi
- structurile de viitor 1 şi infinitiv sunt analitice în ambele limbi.

În ceea ce priveşte expresia trecutului indicativului, situaţia este una mixtă. Astfel, imperfectul românesc, care cunoaşte şi forme sintetice şi forme perifrastice, are ca echivalentă în limba engleză structura sintetică de past simple, foarte frecventă în KJB, în defavoarea altor structuri din expresia timpului trecut.

Perfectul simplu românesc, atât cel sintetic, cât şi cel perifrastic, este, la rândul său, echivalent cu timpul past simple din textul englezesc.

Paragrafele care, în textul românesc al BB, conţin structuri de mai mult ca perfect sintetic sau analitic, în textul englezesc al KJB conţin tot structuri sintetice de past simple, dar şi structuri analitice de past perfect simple, mai rare, dar prezente în text.

Structurile perifrastice de imperfect, perfect simplu şi mai mult ca perfect din limba română veche au dispărut din limba română actuală, unde s-au păstrat toate aceste timpuri, însă cu structuri sintetice, spre deosebire de limba engleză modernă, unde locul timpului past simple sintetic (atât de frecvent în limba veche) este împărţit astăzi între multe alte structuri analitice ale paradigmei trecutului.

În paradigma timpului trecut, în textul biblic vechi, diferenţa structurală importantă care s-a păstrat şi astăzi, în ciuda caracterului predominant sintetic sau analitic al fiecăreia dintre cele două limbi, se face între structura românească analitică de perfect compus şi structura englezească sintetică de past simple.

[17] „The form of the verb phrase which begins with to + the infinitive (base form) of a verb" (Leech 2006: 113).

Acknowledgments: This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/133652, co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 – 2013.

Bibliografie

Izvoare

BB = *** *Biblia 1688*, ediția Mitropoliei Bucureștilor – sursa http://www.archive.org.
KJB = *** *King James Holy Bible*, 1611 – sursa http://www.archive.org.

Lucrări de referinţă

Barbu 1945 = Barbu, N. I., *Sintaxa limbii române după metoda istorico-stilistică*, Editura Gina, Bucureşti, 1945.
CHEL III = *The Cambridge History of the English Language*, Vol. III: 1476-1776, edited by Roger Lass, Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
Frâncu 2009 = Frâncu, Constantin, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2009.
Frîncu 1984 = Frîncu, Constantin, *Geneza şi evoluţia timpurilor verbale supracompuse în limba română* în ALIL, Tom XXIX 1983-1984 A Lingvistică, p. 23-62.
GALR 2008 = *** *Gramatica Limbii Române*, Valeria Guţu Romalo (coord.), Tiraj nou, revizuit, vol. I, Cuvântul, vol. al II-lea, Enunţul, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2008.
GLE 2011 = *Gramatica limbii engleze*, iniţial publicată în 1962 de Catedra de Limba şi Literatura Engleză a Universităţii din Bucureşti, re-editată online în 2011 de C. George Sandulescu şi Lidia Vianu, Contemporary Literature Press, Bucureşti, 2011, Vol. 4, *Verbul I.*
Irimia 2008 = Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, ediţia a III-a revăzută, Editura Polirom, Iaşi, 2008.
Jespersen 1933 = Jespersen, Otto, *Essentials of English Grammar*, London: Routledge, 1933.
Jespersen 1949 = Jespersen, Otto, *A Modern English Grammar on historical principles*, Copenhagen: J. Jørgensen, 1909-1949.
Leech 2006 = Leech, Geoffrey, *A Glossary of English Grammar*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006.
Palmer 1997 = Palmer, F. R. (Frank Robert), *The English Verb*, Second Edition, Longman Group UK Limited, 1987, 8th impression 1997.
Smith 2009 = Smith, Jeremy J., *Old English. A Linguistic Introduction*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

THE TYPOLOGY OF ROMANIAN PERFUME NAMES FROM THE COMMUNIST ERA TO THE PRESENT DAY

Flavia-Elena Oșan, PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, North University Centre of Baia-Mare

Abstract: From a diachronic approach, perfume names created in Romania space have suffered significant transformations being socially, culturally and/or ideologically determined, reflecting the epoch's tendencies and the values which were promoted by the ethnolinguistic community that we had mentioned in that period.
The research proposes a contrastive analysis in the domain of the olfactive onomastics, describing the typology of Romanian perfume names from the communist period and those which are created today. The classification of commercial names, in this case, will be determined by the onomastic elements, the gramatical and lexico-semantic structure and especially the foreign influences through the denominative act. So depending on the period when the names chosen were created, we must take into account the linguistic elements and the extralinguistic environment that guarantees the efficiency of certain linguistic signs seen as a connector between the product and the public to whom it is addressed. Being based on intuition, imagination and the empathy with the buyer, no matter the spatio-temporal coordinates in which he is situated, the producer chooses a name with sonority and maximum generality. He also focuses on the heteroneous preferences of the public and takes into consideration the sociocultural context in which they live.
This paper has an applied aproach, the theoretical support is composed of some information taken from the pre-existing bibliographies of this speciality, continuing with the analysis of convergencies and divergencies in the onomastic subsystem proposed for investigation. The selection of the proper names was made by assembling the information found on the websites of current perfumers and also by reading articles written about this industry during the communist era in our country. Concerning the names created during the socialist period, we observe a predominance of a basic vocabulary and words borrowed from French, while a current trend is characterised by the supremacy of neologisms and terms taken from English.
Assumimg that the commercial names from the communist society are composed of Romanian toponyms, hidronyms, fitonyms, zoonyms, anthroponyms or symbols of the promoted ideology, reflecting an exaggerated nationalism, today there are chosen the names that suggest the idea of globalization, the plurilingualism and multiculturalism, the words borrowed from English, French, Spanish, Italian, or evoking characters from famous novels and mythology.

Keywords: perfume names, diachronic approach, multiculturalism, onomastic elements, linguistic signs.

1. Preliminarii

Actul denominativ, în cazul numelor comerciale, presupune raportarea la contextul sociocultural, economic și/ sau ideologic în care sunt create numele, precum și la capacitatea emițătorului de a intui receptarea acestora de către potențialii clienți. Studiile referitoare la numele de branduri accentuează importanța adecvării lexemelor/ sintagmelor/ simbolurilor selectate să reprezinte firma la normele comunității lingvistice respective, având scopul de a genera un parcurs optim al produsului pe o piață largă și într-un interval extins de timp. Se

constată, astfel, o evoluție graduală a numelor comerciale din perspectiva relației pe care acestea o stabilesc cu agenții economici și cu persoanele fizice: „[...] brand names (trade marks, names of plants/ factories, organizations, societies and mass-media) undergo several life stages. In general there are three of them: invention (the choice of linguistic means of nomination according to nominative task), usualisation (some complex of actions, aimed at fixation of brand names in speech usage) and assimilation in a language collective" (Kryukova 2005: 745). Numele unei mărci comerciale trebuie ales după o cercetare, în prealabil, asupra cerințelor publicului: „[...] avant de déposer le nom, il est primordial d'effectuer des tests auprès de la clientèle potentielle pour voir si le nom pressenti fédère bien toutes les notions que l'entreprise désire faire passer avec la marque […]. Il faut aussi s'assurer que ce nom soit bien compris, facile à prononcer […] et mémorisable" (Demeure 2008: 125).

Prezenta cercetare își propune să analizeze comparativ subclasa numelor de parfumuri create în perioada comunistă și a celor apărute începând cu 1989 și până în prezent, urmărind *componenta onomastică*, *gramaticală*, *lexico-semantică* (în acord cu Felecan O. 2011: 249) și, în special, cea vizând influențele străine în alegerea unui *nomen proprium*.

Lucrarea va avea un pronunțat caracter aplicativ, suportul teoretic fiind constituit din câteva repere pe care le-am asumat din bibliografia de specialitate preexistentă, notând, ulterior, convergențele și divergențele constatate în subsistemul onomastic supus investigației. Selecția numelor proprii s-a realizat coroborând informațiile găsite în adresele electronice ale firmelor producătoare de parfumuri, prezente pe piață la ora actuală, precum și articole online, referitoare la produsele acestei industrii în perioada comunistă.

Privite ca semne lingvistice definite de relația realitate-gândire-expresie, numele comerciale trebuie analizate în contextul adecvării lor la condițiile impuse de coordonatele spațio-temporale în care au fost create. Acest punct de vedere este în acord cu accepția coșeriană conform căreia „semnele lingvistice organizează formal cunoașterea noastră asupra realității, dat fiind că ele nu sunt elemente pur «monstrative» [designative], ci simbolice și generalizatoare, adică nu desemnează indivizi, experiențe izolate, ci semnifică genuri, clase, ori concepte generale elaborate de rațiune" (Coșeriu 1999: 50).

2. Structura numelor de parfumuri din perioada comunistă

2.1. Componenta onomastică

În structura lingvistică a numelor de parfumuri, se pot identifica, în acord cu Felecan D. (2011: 64)[1] :

- o *componentă generică* (cu trimitere directă la produsul desemnat): *Eau de parfum (Parfum)*, *Eau de Toilette*, *Eau de cologne (Apă de colonie)* şi

- o *componentă specifică*, cu funcţie *diferenţiatoare*, în cadrul aceleiași clase (un simbol, o culoare pe care un comerciant le alege pentru a-și diferenția produsul).

Relevanța interpretării, din mai multe unghiuri, a unui nume de parfum este precizată și de Munteanu Siserman (2014: 9), autoarea insistând asupra semnificației pe care o deține

[1] Autoarea vorbeşte despre două componente ale numelui de localuri: o *componentă generică* (referitoare la sortimentul localului respectiv) şi o *componentă specifică* (desemnând modul în care este simbolizat spațiul respectiv, din dorința de a-i atrage pe clienții potențiali). Bipartiția este operantă şi în cazul numelor de parfumuri analizate în această lucrare.

un astfel de nume comercial din punct de vedere lingvistic și pragmatic: „[...] à travers l'étiquetage, le nom du parfum remplit plusieurs fonctions: par sa *signification linguistique*, il identifie le parfum en tant qu'objet unique et, en même temps, il invite à une ≪ lecture ≫olfactive. De même, sa fonction *pragmatique* (de nature persuasive) s'instaure entre l'émetteur, cette fois-ci identifié avec le producteur /créateur-parfumeur ou avec la maison de parfumerie, et le récepteur / le potentiel client, dans la relation commerciale *promouvoir / vendre* un produit".

Ca subclasă a numelor comerciale, numele dat unui parfum face parte din strategia de marketing adoptată de firma producătoare, așa cum reiese și din studiile de specialitate: „[...] une marque (*branded product*) est alors un produit spécifique d'une entreprise qui a pris des niveaux concrets pour chacun de ses attributs, qu'ils soient tangibles ou intangibles. Ces attributs correspondent soit à des fonctionnalités de base, soit à des fonctionnalités périphériques, qu'elles soient nécessaires, ajoutées, ou d'association mentale. Par association mentale, nous entendons des bénéfices intangibles comme la personnalité, l'émotion, ou tout un attribut symbolique présent dans le mental du consommateur et qui forme l'image de marque" (Lambin, Moerloose 2008: 394)

Reținem câteva imagini care ilustrează diferite modalități de prezentare a parfumurilor în epocă, dovendind faptul că „[...] semnul iconic trimite la obiectul său în virtutea unei analogii, a faptului că proprietățile sale corespund într-un anume fel proprietăților obiectului" (Rovența-Frumușani 1999: 87).

Categoriile onomastice regăsite în corpusul selectat sunt:

2.1.1. antroponime: *Eva 1001, Eva 1002, Eva Lux, Marry Gilbert, Miss Otilia, Otilia, Rodica, Darclée, Doina;*

2.1.2. toponime: *București, Marea Albastră*;

2.1.3. zoonime: *Egreta*;

2.1.4. fitonime: *Lavandă fină, Flori de munte, Macul Roşu;*
2.1.5. crononime: *Primăvara.*
2.2. Componenta gramaticală: clasele morfologice predominante sunt:
2.2.1. substantiv concret/ abstract: *Carnaval, Cristal, Egreta, Farmec, Gazel, Idila, Jubileu, Melodia, Ozon, Stil, Şah, Turist;*
2.2.2. adjectiv: *Suav, Favorit, Cordial, Magic;*
2.2.3. numeral: *Eva 1001, Eva 1002, Farmec 16, Miraj 25, Miraj 50, Miraj 75, Miraj 100, V „70”;*
2.2.4. grup nominal cu centru de grup substantiv: *Eva Intim, Flori de munte, Lavandă fină, Macul Roşu, Marea Albastră, Miss Miraj, Miss Otilia.*

2.3. Componenta lexico-semantică

În demersul de creare a numelor comerciale, este necesar ca ofertantul să utilizeze limbajul în sensul de *energeia*[2], să-şi propună crearea unor acte lingvistice inedite, prin care să comunice o idee în mod simbolic, ţinând cont, în acelaşi timp, de convenţiile societăţii în care este ancorat. Se poate vorbi, în acest sens, de o determinare socială, culturală, geografică şi istorică, a numelui dar şi de perceperea acestuia în conexiune cu psihologia individului, aflat în postura de client. În urma investigaţiei realizate asupra numelor de parfumuri româneşti din epoca socialistă, se observă ideea că aceste semne lingvistice definesc esenţele în raport cu armonia unor compoziţii muzicale, sugerează perspicacitatea şi optima alegere (mutare) prin jocuri de şah sau domino ori conotează – prin metonimii, metafore şi sinestezii (alcătuite din cuvinte ce aparţin fondului principal lexical) – atribute precum prospeţimea, fineţea, unicitatea şi nesfârşirea miresmelor (*Primăvara, Revin, Flori de munte, Marea Albastră*). Alte exemple concură la inserarea în mentalitatea colectivităţii a unor cuvinte-simbol din ideologia comunistă, precum *Jubileu* (aniversările cu fast în care se aclamau conducătorii, Partidul Comunist şi prietenia cu U.R.S.S., fiind o constantă a epocii, prin sărbătorirea zilei de naştere a preşedintelui Nicolae Ceauşescu şi a Elenei, evocarea datei de 23 august, *Cincinalul* şi alte evenimente în care era antrenată populaţia spre a se încetăţeni valorile comuniste), *Macul Roşu* (nume dat parfumului şi fabricii producătoare de la Bucureşti, în perioada 1952-1973, într-un context în care *roşu* simboliza Partidul Comunist, apropierea de Uniunea Sovietică şi evocând Armata Roşie „salvatoare”). Nu vor lipsi nici termenii cu rezonanţe franţuzeşti, sugerând apropierea de această ţară văzută ca o autoritate incontestabilă în industria parfumurilor, iar neologismele devenite nume proprii mizează pe inserarea ideii de stil, rafinament, definind esenţe speciale.

Prin urmare, din punctul de vedere al nivelului lexico-semantic, numele de parfumuri din perioada supusă analizei pot fi sintetizate astfel:
2.3.1. câmpul semantic al muzicii: *Lied, Melodia, Do Re Mi;*
2.3.2. câmpul semantic al jocurilor: *Domino, Şah;*
2.3.3. lexeme din vocabularul fundamental: *Primăvara, Revin, Macul Roşu, Marea Albastră, Flori de munte, Doina*;

[2] Humboldt (apud Ionescu: 1997: 63) notează faptul că „Limbajul însuşi nu este o operă (**Ergon**), ci o activitate (**Enérgeia**). Adevărata sa definiţie nu poate deci să fie decât genetică. Căci el este efort fără încetare repetat al spiritului, de a face sunetul articulat în stare să exprime gândirea”

2.3.4. cuvinte/ sintagme cu valoare simbolică pentru ideologia comunistă: *Jubileu, Miraj, Macul Roșu;*

2.3.5. neologisme: *Cordial, Carnaval, Farmec, Idila, Favorit, Magic, Ozon, Gazel, Paciuli, Miraj, Stil, Suav.*

3. Structura numelor de parfumuri create după 1989

3.1. Aspecte generice

Analizând numele de parfumuri apărute în spațiul românesc actual, se constată o tendință de occidentalizare a nomenclatorului utilizat în domeniul de specialitate menționat. Predomină, în acest sens, cuvintele/ sintagmele preluate *ad litteram* din engleză, franceză, italiană și spaniolă, accentuând faptul că evoluția societății influențează structura limbii, așa cum este prezentat în studiile de lingvistică: „[...] structura societății corespunde *structurii externe* a limbii, stratificării ei sociale. Iar acesta este un fapt *cultural*. Socialul este, desigur, un important factor indirect în «evoluția» lingvistică, dar numai în măsura în care implică varietatea și ierarhizarea «științei» lingvistice, deci ca factor cultural" (Coșeriu 1997: 102). Cercetările din domeniul onomasticii afirmă faptul că „[...] relația între numele propriu și obiectul denotat este temporară, dependentă de contextul verbal și situațional" (Tomescu 1998: 1).

3.2. Componenta onomastică pune în evidență:

3.2.1. antroponime: *Kylie, Estelle, Layla, Maya, Nicole, Tina, Marcos, Tiffany, Katia, Mara, Maeva, Alizee*;

3.2.2. toponime: *York, Vegas, Cairo, Cayenne, Amazonia, Cozia, Corsica, Saragossa, Tyssa, Taos, Nisa*;

3.2.3. nume de personaje mitologice: *Ares, Eros, Mercury, Phoenix, Medeea*;

3.2.4. nume de personaje literare: *Maitreyi, Cezara*.

3.3. Componenta gramaticală

Din punct de vedere gramatical și ținând cont de faptul că avem a face cu lexeme preluate din alte limbi, numele comerciale selectate pentru această perioadă se pot încadra în categoria:

3.3.1. substantivelor comune (*common names/ noms communs/ sustantivos comunes/ nomi comuni): Whispers, Pretender, Selfcontrol, Melody, Partage, Voyage, Bagatelle, Casino)* și proprii (*proper names/ noms propres/ sustantivos propios/ nomi propri): Kylie, Layla, Maya, Nicole, Estelle, Tina, Marcos, Amadeo;*

3.3.2. Grupurilor nominale: *Night Passion, Secret Love, Perfect Sense, All my life, Green Tobacco, Passion Rose, Crazy Diamonds, True Man, Vie en rose, Les essences d' Amélie, Petite Anais;*

3.3.3. Adjectivelor: *Blue, Amazing, Sweety, Diaphane, Exotique, Tonique, Macho, Latino, Vero.*

3.4. Componenta lexico-semantică denotă, în general, opacitatea numelor de parfumuri, care nu trimit neapărat la esențe, ori la industria parfumurilor. Inventarul terminologic cuprinde, mai degrabă, clișee lingvistice actuale, prin care se transmite ideea de libertate, ieșire din tipar, senzualitate ori termeni care evocă spații exotice, zeități și protagoniști ai unor cărți de succes.

4. Influențe străine asupra numelor de parfumuri

Spre deosebire de perioada comunistă, în care onomastica olfactivă a fost reprezentată, în special, de termeni din spațiul autohton, iar puținele influențe străine trimiteau, obligatoriu,

la cultura franceză văzută ca autoritate incontestabilă în industria parfumurilor, actualitatea se raportează, constant, la fenomenul globalizării, ofertanții alegând să preia cuvinte ce aparțin altor comunități etnolingvistice. Într-o societate orientată spre multiculturalitate și plurilingvism, discutarea interferențelor dintre limbi și a împrumuturilor rămâne un subiect de actualitate, fiind urmarea *americanizării* și a *europenizării* în plan social, cultural și economic. Studiile referitoare la europenizarea societății românești punctează faptul că identitatea națională este pusă în oglindă cu cea europeană care derivă din „educație, politică lingvistică paneuropeană, politica media paneuropeană, mobilitatea geografică și o piață europeană a muncii, multietnicitatea și multiculturalismul, rețelele de organizații de afaceri, de asociații culturale." (Schifirneț 2011: 27). Prin urmare, numele de parfumuri apărute în zilele noastre nu sunt altceva decât lexeme, sintagme împrumutate, în mare parte, din:

4.1. engleză: *Freeman, Whispers, Pretender, Green Tobacco, Blue, Ever, True Man, Neverland, Grace, Amazing, Love me, Secret Love, Joyride, Selfcontrol, Sweety, Only one, Miss M., Night Passion, Melody, May Day, Candy, Crazy Diamonds, Perfect Sense, Heaven Tonight, Aquarium, All my life, Evernice, Egyptian, Passion Rose, Kylie, Freya, Sharon, Boom, Highlander;*

4.2. franceză: *Marie Ange, Partage, Voyage, Alizée, Tonique, Exotique, Pourpre, Diaphane, Muscade, Jade, Ondée, Estelle, Vie en rose, Bagatelle, Les essences d' Amélie, Petite Anais;*

4.3. spaniolă: *Macho, Gigolo, Marcos, Latino, Baccara;*

4.4. Italiană:*Casino, Vero, Capuccino, Amadeo.*

5. Concluzii

Analiza și interpretarea numelor de parfumuri presupune raportarea la elementele lingvistice și parametrii extralingvistici care garantează eficiența unui anumit semn lingvistic, liant între produs și publicul căruia îi este destinat. Bazându-se pe intuiție, imaginație, dar și pe empatizarea cu receptorul, indiferent de coordonatele spațio-temporale în care se situează, furnizorul conferă un nume cu rezonanță, de maximă generalitate, focalizându-și atenția asupra unui public eterogen și ținând cont de contextul sociocultural în care este plasat. Componenta verbală, iconică și cea privind senzația olfactivă creată de un nume de parfum sunt elemente ce definesc relația produsului cu publicul receptor, indiferent de spațiu sau timp.

Bibliografie

Coșeriu, Eugeniu, 1997, *Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice*, București, Editura Enciclopedică.

Coșeriu, Eugeniu, 1999, *Introducere în lingvistică*, traducere de Elena Ardeleanu și Eugenia Bojoga, cuvânt înainte de Mircea Borcilă, ediția a II-a, Cluj, Editura Echinox.

Demeure, Claude, 2008, *Aide-mémoire marketing*, 6e édition, Paris, Dunod.

Felecan, Daiana, 2011, „Observaţii privitoare la configuraţia semiotică a unor nume de firme (NF) din spaţiul public românesc actual", în *Limba română: ipostaze ale variaţiei lingvistice.* Actele celui de al 10-lea Colocviu al Catedrei de limba română, 3-4 decembrie 2010, vol. II, Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, p. 63-76.

Felecan, Oliviu, 2011, „Tipologia numelor de firme din spațiul public românesc actual", în *Limba română: ipostaze ale variaţiei lingvistice.* Actele celui de al 10-lea Colocviu al Catedrei de limba română, 3-4 decembrie 2010, vol. II, Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, p. 249-258.
Ionescu, Emil, 1997, *Manual de lingvistică generală*, ediția a II-a, revizuită, cuvânt înainte de Prof. Dr. Doc. Emanuel Vasiliu, București, Editura All.
Kryukova, Irina, 2005, „The brand names life stages", în *International Council of Onomastic Sciences*, XXII, *I nomi nel tempo e nello spazio, Atti del XXII Congresso Internazionale di Scienze Onomastiche, II, Nominatio*, Collana di Studi Onomastici, Serie Miscellanee, Pisa, Edizioni ETS, p. 745-753.
Lambin, Jean-Jacques, de Moerloose, Chantal, 2008, *Marketing stratégique et opérationnel. Du marketing à l'orientation-marché*, 7e édition, Paris, Dunod.
Munteanu Siserman, Mihaela, *Sur la sémiotique de l'odorat à travers l'image publicitaire. Le cas du parfum*, în AIC, nr. 14, 2/2014.
Rovența-Frumușani, Daniela, 1999, *Semiotică, societate, cultură*, Iași, Institutul European.
Schifirneț, Constantin (coord.), 2011, *Europenizarea societății românești și mass-media*, București, Editura Comunicare.ro.
Tomescu, Domnița, 1998, *Gramatica numelor proprii în limba română*, București, Editura All Educational.

Site-uri

http://literaturacomparata.ro/Site_Acta/PDF/Numar%20curent/02.AIC_14_Siserman1.pdf
http://hertha.blogspot.ro/2012/07/parfumuri-romanesti-din-perioada.html
http://etimpu.com/tag/miraj/
http://vis-si-realitate-2.blogspot.ro/2011/04/sfarsitul-anilor-80.html
http://shop.marcman.ro/content/7-parfumuri-dame
http://www.anotherside-of-me.com/2014/06/marcman-producatorul-primelor-parfumuri.html

THE IDENTITY OR NONIDENTITY OF FACEBOOK USERNAMES – AN ANTHROPONIMIC ANALYSIS

Mădălina Florina Pop, Technical University of Cluj-Napoca, North University Centre of Baia-Mare

Abstract: This article aims to investigate and analyse the sociolinguistic motivations underlying the employment of user names on Facebook, having the virtual environment as a source. The research is carried out from an interdisciplinary perspective, with linguistic and psycholinguistic components. In order to illustrate the theoretical aspects in question, the present study explores onomastics, and the specific field of investigation is anthroponomy.Facebook's impact on people allows for a transcultural approach to user names.

Keywords: sociolinguistics, anthroponym, interdisciplinarity, psycholinguistics, transculturality.

1. Considérations introductives

Notre communication se propose de décrire une catégorie anthroponymique particulière, identifiée dans le monde virtuel qui se trouve entre les catégories onomastiques: *le nom d'utilisateur* qui essaye de faire son chemin parmi la multitude d'anthroponymes trop souvent caractérisés par leur aspect éphémère.

La recherche a pris comme point de départ le fait qu'il correspond au besoin de communication dans l'espace virtuel, parce'il se veut être principalement identificateur, mais il a aussi la propriété de se transformer dans une clé d'accés à l'univers personnel, car il reflète la personnalité de son créateur.

Cette étude pose le problème de la réflexion sur l'identité et de l'intégration des personnes dans un espace collectif (dans notre cas: Facebook), celui lié au fait que ces personnes cherchent une place spécifique à se différencier, à se singulariser.

2. Précisions terminologiques et contexte social

L'étude des noms d'utilisateur de Facebook présente donc un intérêt de nombreux points de vue. Il fait partie de la catégorie des anthroponymes, et il peut varier entre son caractère conventionnel (variante standard, officielle, canonique perçue comme norme valide par une communauté ou un groupe, qui caractérise un aspect généralement accepté en tant que tel) et son caractère non conventionnel (vue comme déviation de la norme officielle). En ce qui concerne la caractéristique non conventionnelle, on observe qu'elle se peut se faire remarquer dans les interactions des utilisateurs dans d'autres contextes que ceux officiels.

Étant donné les recherches entreprises sur le monde virtuel, nos observations arrivent à déterminer une idée assez suprenante: parmi les noms d'utilisateur Facebook on rencontre beaucoup d'anthroponymes non conventionnels comme le surnom ou le sobriquet. Le choix pour cette identification est d'ordre social de la personne et de la communauté de ceux qui acceptent la nouvelle identité d'un nouveau venu dans l'espace conversationnel, c'est-à-dire l'internaute prend un nom virtuel rapporté aux autres, qui se guide vers les deux tendances

majeures: abréviation et réduction, d'une part et prolongement de la dénomination, d'autre part.

De nos jours, il paraît que l'Internet, surtout Facebook reste l'une des sources principales très variées dans le choix des noms d'utilisateur, également puisque, selon les propos de Martin Martienne de son ouvrage *Se nommer pour exister,* « se nommer est un acte qui permet au sujet social de s'inscrire dans la société civile et d'être ainsi connu, puis reconnu par l'autre » (Martin 2012: 15). Nous proposons d'identifier et d'analyser les conditions sociales qui établissent la préférence pour cette modalité verbale d'identification interindividuelle. Nos observations aboutiront à la conclusion suivante: la première étape de la modernisation de l'inventaire des prénoms est suivie, au milieu du XIX e siècle, d'un importation massive des formes onomastiques occidentales, continuée à différentes intensités jusqu'à présent.

Si dans les documents officiels le nom de famille occupe la première place, le prénom étant placé après celui-ci, dans les relations sociales, c'est toujours le prénom qui caractérise la personne, il ne sert qu'à désigner l'individu dans la famille et à préciser son identité. L'étude de la fréquence d'attribution de prénoms est un véritable indicateur des influences culturelles pour une époque donnée. Ainsi, la présente analyse éclaire sur le rôle du prénom sur Facebook. Le choix du prénom, comme nom d'utilisateur c'est grand, parce qu'il n'est pas un simple signe linguistique, mais il est porteur d'une grande charge affective, d'un contenu idéologique, d'une signification sociale. En fait, la société a conféré une grande importance à ce terme, ainsi que dans le prénom s'inscrit le caractère et la fonction sociale de la personne. L'usage du prénom multiple est venu accentuer cette tendance: *Adelina Larisa, Diana Ştefania, Raluca Cezara, Luisa Maria, Daniel Alexandru, Sonia Corina, Andreea Cristina, Iulia Eleonora, Denisa Nicoleta.* Il a l'intention de montrer aussi que la mode n'est pas un phénomène à négliger même si, à l'époque moderne, les modes tendent à se succéder à un rythme accéléré.

3. L'identité ou la non-identité virtuelle- une analyse psycho- et sociolinguistique

L'analyse socio- et psycholinguistique nous fait découvrir, les influences et les transformations que cette catégorie linguistique subit dans l'exploration identitaire de chaque individu, alors même qu'elle permet de traiter des questions importantes autour du lien entre le nom propre et les communautés, sur les conflits de nomination (en particulier dans les situations de contact des langues) et, plus largement, sur l'usage des noms propres. Ayant une valeur essentiellement sociale, l'anthroponyme est composé de structures linguistiques qui contribuent à la construction d'une vraie *identité virtuelle*. Le concept d'indentité est difficile à définir « l'identité d'un individu n'est pas réductible à la connaissance qu'il a de lui-même et des autres. La réalité d'un group social n'est réductible à la perception que ce groupe a de lui-même, ni au regard, que d'autres groupes portent sur lui. En d'autres termes, les connaissances relatives aux individus et aux groupes entretiennent une certaine « distance » avec les objets qu'elles concernent » (Deschamps et Moliner 2008: 71). Un rôle actif dans la construction de la connaissance de soi-même a l'individu, il est capable de s'opposer au feed-back social ou bien de le filtrer en fonction de ses aspirations.

C'est tout à fait clair que « l'acte de nomination est le début de toute identité il en est le point de départ tout comme l'est l'acte de nomination du sujet indique sa filiation, c'est-à-dire

sa place dans la lignée (Martin 2012 : 43) » comme affirme Chauchat, mais c'est très important d'observer que l'identité d'un individu recouvre tant ses anthroponymes dans la société civile, son ou ses pseudonymes sur Internet.

Le nom d'utilisateur permet d'exprimer l'intention d'identifier de façon unique et propre (qui n'appartient qu'à lui-même) l'être désigné, par opposition au nom commun qui inclut, dans un ensemble, tous les êtres de la même espèce, l'un de ses membres pour lui attribuer un nom qui lui appartient en propre (Charaudeau 1992: 21-22). Il représente ,,creating self-presentations that were not too far afield from their true identities, or at least their idealized selves...They establish an online persona and work on the self-presentation of that indentity" [la création des nouvelles représentations de soi-même, qui ne sont pas très éloignées de l'identité réelle ou, moins, de celle idéalisée ... Elle établissent un je virtuel et contribue à sa représentation] (Wallace, apud Lakaw 2006: 12) et présente des informations sur le possesseur du profil non seulement du point de vue linguistique, mais aussi psychologique. Il comprend des noms de famille, prénoms, sobriques, surnoms, hypocoristiques, des nombres ou des combinaisons entre celles et transmet une information de personne. La majorité choisit une identité compensatoire, l'une différente à celle qui apparaît dans les actes officiels.

On remarque, aussi que la majorité choisit le prénom pour s'identifier, parce qu'elle considère le nom de famille un acte très ancien, obtenu par transfert. A ce point, analyser le rapport que l'individu entretient avec son prénom peut s'avérer être extrêmement utile pour faire apparaître les aspects « cachés » de la « relation » intrapsychologique et le vécu de l'individu dans son monde intérieur. Plus parlante encore est l'analyse des motivations qui amènent les gens au choix des prénoms suivi par un hypocoristique: *Raluca Rlk, Renata Reny, Alina Alinutza, Denisa Deni, Enida Enya, Cristina Criss.* Ils choisissent créer une identité en utilisant premièrement les prénoms, à cause du fait qu'ils sont vus par les gens comme une « propriété » en tant qu'ils sont des sortes d'émanation; ils ne se distinguent de leurs objets, mais « ils sont dans les personnes » ils peuvent aussi renfermer les qualités des personnes. Ainsi, les prénoms deviennent inaltérables comme les personnes elles-mêmes, ou plutôt on dit que dans le prénom se trouve l'identité de la personne. On peut affirmer qu'on assiste à une surabondance d'imagination et d'audace de la part des adolescents très fiers de prénommer leur profil Facebook le plus étrangement possible: *Karina Andra, Ivette Cristea, Darié Duncan, Maddy Medelina, Stephanie Stef, МАРИАН ХОТКА.*

En effet, la compréhension du rôle que les prénoms ont dans l'individualisation d'une personne, suppose l'analyse de ceux-ci d'une perspective historique, multiculturelle et plurilinguistique. L'individualisation est un phénomène dont la prise de conscience et le listage taxinomique sont récents. L'acception donnée à ce terme est la suivante : « Distinction d'un individu des autres de la même espèce ou du groupe, de la société dont il fait partie; fait d'exister en tant qu'individu » (Martin 2012 :41).

La préoccupation des linguistes pour des aspects concernant un domaine proche de la linguistique, l'anthroponymie, remonte dans l'histoire à l'onomastique. Elle peut être présentée séparément, du fait qu'elle s'est développée bien avant l'essor des réflexions de la linguistique moderne sur le nom propre, qu'elle travaille selon des méthodes qui lui sont propres et que son objet reste spécifique, à savoir l'explication de l'origine et de l'histoire de ces noms. L'objectif de l'onomastique reste cantonné au double souci d'établir des catégories

(comme anthroponyme) dans lesquelles on regroupe les noms propres et on décrit les motifs de dénomination et leur mode de formation et d'évolution en proposant une conception avant tout diachronique et philologique des noms propres. Par exemple, l'onomastique a mis en évidence que le nom propre a une évolution lente par rapport au reste du lexique, présentant des états de figement parfois assez grands et constituant de ce fait un témoignage d'états de langue plus anciens. L'utilisation de la sociolinguistique dans l'onomastique a le rôle de découvrir les règles officielles qui établissent le comportement anthroponymique dans le cadre d'une communauté linguistique donnée, comme des valeurs symboliques, les sens des variétés linguistiques ou anthroponymiques pour les membres de la communauté. Dans la démarche d'établir des correspondances entre la vie sociale et le système onomastique on peut observer la relation indiscutable puisque les membres d'une communauté lingustique ont en commun un système sémiotique (le nom de famille, le prénom) et son norme d'utilisation. La psycholinguistique, d'une manière générale, donne l'objet d'établir des relations entre une langue donnée et le comportement psychologique des hommes qui la parlent.

4. Les mécanismes de formation des noms de Facebook

La relation entre le nom propre et l'individu n'est donc pas aussi simple qu'on a pu longtemps penser. C'est intéressant de reprendre, à partir de cette obervation, ce problème qui se trouve au cœur des problématiques de l'individu et de l'identité. D'une part, l'apparition de la communication en ligne a apporté des gens pour lesquels le nom officiel tient une place très importante dans le processus d'identification des personnes qui choisissent utiliser leur nom formalisé institutionnellement et, d'autre part, il y a beaucoup de gens qui prefèrent un nom virtuel, personalisé, mais, en fait, derrière eux se cachent des personnes réelles, portant des noms officiels. Le nom propre signe l'appartenance du sujet à la société civile tandis que le pseudonyme signe celle de l'internaute à la société virtuelle de l'Internet. Si on prend le premier cas, on observe qu'une personne peut avoir une seule identité réelle reconnue, mais dans le deuxième cas la personne virtuelle détient des noms virtuels autant que des identités virtuelles.

La modernité du système anthroponymique roumain a été constituée par les conditions de la stabilité du fond des prénoms traditionnels, qui ont une position dominate dans le répertoire actuel des formes onomastiques. La sélection et l'attribution des prénoms étrangers est motivée par la présence du nouveau et de la mode, facteurs décisifs dans la dénomination moderne. On sait déjà que la majorité des langues modernes, pose avant *le prénom*, selon le modèle latin, d'où on peut distinguer la formule *praenomen, nomen, cognomen.* Dans notre cas, on peut affirmer que sur Facebook cette formule est valable, parce que tout le monde a la liberté de choisir l'ordre des mots: son prénom qui est suivi par son nom de famille: *Cristina Coza, Alexandru Balan, Andrei Giurgiu, Roxana Augustin, Crina Goga, Andreea Pal, Iulia Ciuhu, Raul Mihali, Andreea Achim, Gabriel Coman, Dan Ciolte*. Outre sa théorie sur le nom propre classificateur, Lévi-Strauss (1962: 245-246) a écrit que l'étymologie du prénom pouvait avoir une influence psychologique, ainsi chaque prénom possède, consciemment ou inconsciemment, une connotation culturelle qui imprègne l'image que les autres se font du porteur, et qui peut contribuer à modeler sa personnalité de manière positive ou négative.

Les internautes sont très inventifs quand ils créent ou utilisent des noms propres, ceux-ci, par leur sens se comportent comme des véritables innovations linguistiques. Le nom virtuel

est choisi pour cacher ou multiplier l'identité réelle d'une personne. Il donne la liberté, mais il n'assure pas la sécurité des informations. Le nom propre induit une relation qui lie l'individu à son « je » ; il recouvre également un espace nominal comprenant les noms propres (patronyme/matronyme et prénom), ainsi que, parfois, les surnoms et les pseudonymes.

Le terme *anthroponyme* a été précédé par le surnom qui offre le besoin psychologique de remplacer un signe usé par un autre plus imagé, plus évocateur. Le dictionnaire donne au surnom l'acception suivante: « Nom formé, par addition au prénom ou au nom d'une personne d'un terme, mettant en relief le plus souvent une particularité physique, une qualité morale ou une action d'éclat » (Martin 2012: 55).

Le pseudonyme est un type de nomination particulier. Utilisé dans des circonstances bien particulières et sous-tendu par des raisons variées, la prise d'un *nomen falsum* et corrélée à l'idée de se cacher, de montrer à ses congénères une identité construite sur la falsification. Les causes qui entrent en jeu peuvent se ramener à deux, l'une d'ordre social, l'autre d'ordre psychologique. Dans le premier cas, l'individu a intérêt à cacher son nom; dans le second, il désire remplacer un nom qui lui deplaît par un nom de son choix, qui sonne mieux à ses oreilles. Les deux motifs peuvent être parfois conjugués.

La raison d'utiliser un pseudonyme pour un internaute peut avoir des motifs purement psychologiques. On sait combien de noms de famille ont une physionomie ridicule ou fâcheuse. Dans la vie courante, on n'a pas d'autre porte de sortie que le changement de nom par voie légale, soumis à une longue procédure et souvent refusé. Si on prend pour analyse l'espace virtuel (Facebook, dans notre cas) on observe que c'est plus simple de prendre un pseudonyme, parce qu'il ne néccesite pas beaucoup de formalités. Le procédé le plus simple c'est choisir un surnom sous lequel il est désigné dans le milieu où il vit, ou qui lui a été donné accidentellement dans certaines circonstances.

5. Les noms d'utilisateurs et la translinguistique

La présente étude essaye d'adapter certaines théories spécifiques aux sciences exactes au domaine linguistique, particulièrement l'onomastique. À travers la translinguistique, le nom d'utilisateur peut nous donner une image réelle ou virtuelle d'une personne. Ce phénomène est ce qu'on appelle en physique la convergence et la divergence des miroirs sphériques. La perspective translinguistique nous permet d'étudier et comprendre les pseudonymes à travers cette théorie de la science physique. « Un miroir sphérique est une portion de sphère dont la surface est recouverte d'une couche réfléchissante pour les longueurs d'onde du faisceau incident » (Segonds 2008: 76). Un miroir sphérique est une section de sphère qui est caractérisée par son rayon de courbure C. Si la surface réfléchissante se retrouve à l'intérieur de la section sphérique, il s'agit d'un miroir concave. Pour un miroir convexe, la surface réfléchissante se retrouve sur la surface extérieure de la section sphérique. Pour un miroir concave, les rayons incidents parallèles sont réfléchis vers le foyer. Pour un miroir convexe, ce sont les prolongements des rayons réfléchis qui se rencontrent au foyer. Un miroir concave possède un foyer réel. Le foyer d'un miroir convexe est virtuel. Si l'image est formée du même côté que l'objet, il s'agit d'une image réelle, formée par les rayons réfléchis. Si l'image est formée derrière le miroir, il s'agit d'une image virtuelle formée par le prolongement des rayons réfléchis. Seule une image réelle est visible sur un écran. En général une image peut être décrite par ces termes :

1. réelle ou virtuelle ;
2. droite ou inversée ;
3. agrandie ou réduite.

Dans le cas du miroir concave, l'image est réelle, inversée et réduite; pour le miroir convexe illustré, l'image est virtuelle, droite et réduite. De plus, la convention de signes nous indique que la distance de l'image est positive si l'image est réelle et que la distance est négative si l'image est virtuelle (image formée derrière le miroir). Cette théorie peut être transposée aux noms d'utilisateur, parce que une personne 'se regarde' ou est regardé par nous à travers un miroir sphérique. En fonction de sa prestation, on voit une image virtuelle ou réelle. Par exemple, on peut dire que dans le cas des gens qui choisissent donner leur nom réel on voit une image réelle, parce qu'ils sont reconnus par son vraie identité autant que d'autres utilisent un nom fictif. Pour ceux qui prennent une fausse identité, l'image qui se construit autour d'eux est une projection virtuelle. Dans certains cas, et sans tenir compte de l'origine géographique, les noms d'utilisateur franchissent les frontières et seule importe la façon de l'internaute pour attirer l'attention à travers son nom de Facebook.

Conclusions

La présente communication constitue un pas sur la voie de la réflexion sur la catégorie linguistique du nom propre- nom d'utilisateur. Il attribue aux individus des pouvoirs inexistants dans le monde réel, à savoir la liberté de créer sa propre identité, ce qui conduit à des creations onomastiques ayant un riche contenu sémiotique, en comportant un important chargement affectif.

Le nom d'utilisateurs se métamorphosent en véritables *actes de langage*, à travers leur pouvoir de modifier la réalité qui existait avant le moment des échanges virtuels. Pour attirer l'attention et éveiller l'intérêt, ils présentent des particularités déterminées, d'un point de vue onomastique.

Bibliographie

Bugheșiu, A. 2010. *Virtual Anthroponymy: A Socio- and Psycholinguistic Approach to Names in the Virtual World*. În O. Felecan, *ONOMASTICON*, 49-63, Cluj-Napoca, Editura Mega.
Cavalli-Sforza. L. 2001. *Le patronyme*. Paris
Charaudeau, P. 1992. *Grammaire du sens et de l'expression.* Paris : Hachette.
Dauzat, A. 1934. *Les noms de personnes. Origine et évolution*. Paris: Librairie Delagrave.
Deschamps, J-C, Moliner, P. 2008. *L'identité en psychologie sociale-Des processus identitaires aux représentations sociales,* Paris, Armand Colin.
Felecan, D. 2012. *Aspecte ale utilizării nickname-ului în „limba română virtuală" (perspectivă pragmatică)*. În Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci și al. (ed.), *Convergențe lingvistice. Lucrările celui de al IV-lea simpozion internațional de lingvistică, 425-439,* București, 5-6 noiembrie 2010.
Felecan, D. 2014. *Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive*, Cluj- Napoca, Editura Argonaut, Editura Mega.

Felecan, N. 2010. *Categoriile antroponimice: nume, supranume, poreclă.* În O. Felecan, *ONOMASTICON*, 81-121, Cluj-Napoca, Editura Mega.
Felecan, O. 2013. *Un excurs onomastic în spațiul public românesc actual*. Cluj-Napoca, E. Mega, Editura Argonaut.
Felecan, O. et Felecan, D. 2011. *Confluențe lingvistice și filologice.* Cluj-Napoca: Editura Mega.
Lakaw, A. 2006. *Hiding behind nicknames. A linguistics study of anonimity in IRC chatrooms,* disponible sur
http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:206935/FULLTEXT01.pdf
Lévi-Strauss, Cl. 1962. *La pensée sauvage*. Paris: Plon.
Laugaa, M. 1986. *La pensée du pseudonyme.* Presses Universitaires de France.
Martin, M. 2012. *Se nommer pour exister. L'exemple du pseudonyme sur Internet.* Paris: L'Harmattan.
Rey-Debove, J.1998. *La linguistique du signe*. Paris: Armand Colin.
Segonds, P., S. Le Boîteux et J.-P. Parisot. 2008. *Optique en 26 fiches. Comprendre et s'entraîner facilement*. Paris: Dunod.
Ungureanu, E. 2011. *Numele oficial și numele virtual (nickname-ul).* În O. Felecan (ed.), *Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția I: Interferențe Multietnice în Antroponimie, Baia-Mare, 19-21 septembrie 2011:* Vol. I, 269-277. Cluj-Napoca: Editura Mega.
Vaxelaire, J.-L. 2005. *Les Noms Propres. Une analyse lexicologique et historique*. Paris: Honoré Champion.

INTERFERENCES BETWEEN LANGUAGES OF JOURNALISM, POLITICS AND ADVERTISING

Adriana Maria Robu, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: We will show in this paper that the affiliation of the three types of languages to the public and private literary type of communication (Dumistrăcel 2006a) concerns the fact that they relate to logos pragmatikós as a subsequent determination of logos semantikós from Aristotel's philosophy of language.
Being part of the public discourse, the language of journalism, politics and advertising show a number of similarities due to the type of the transmitter of the message, usually representing an authority or a power, but most of all due to the fact that the message is intended to a receiver who is expected to take a stand or to act in a certain way. The similarities between the three types of languages concern the linguistic form, the type of the cannel, the relationship between the participants to the speech act, the implied language functions, the mental type of enunciation, and, in some way, the peculiar pragmatic functions.

Keywords: public discourse, advertising, journalism, politics.

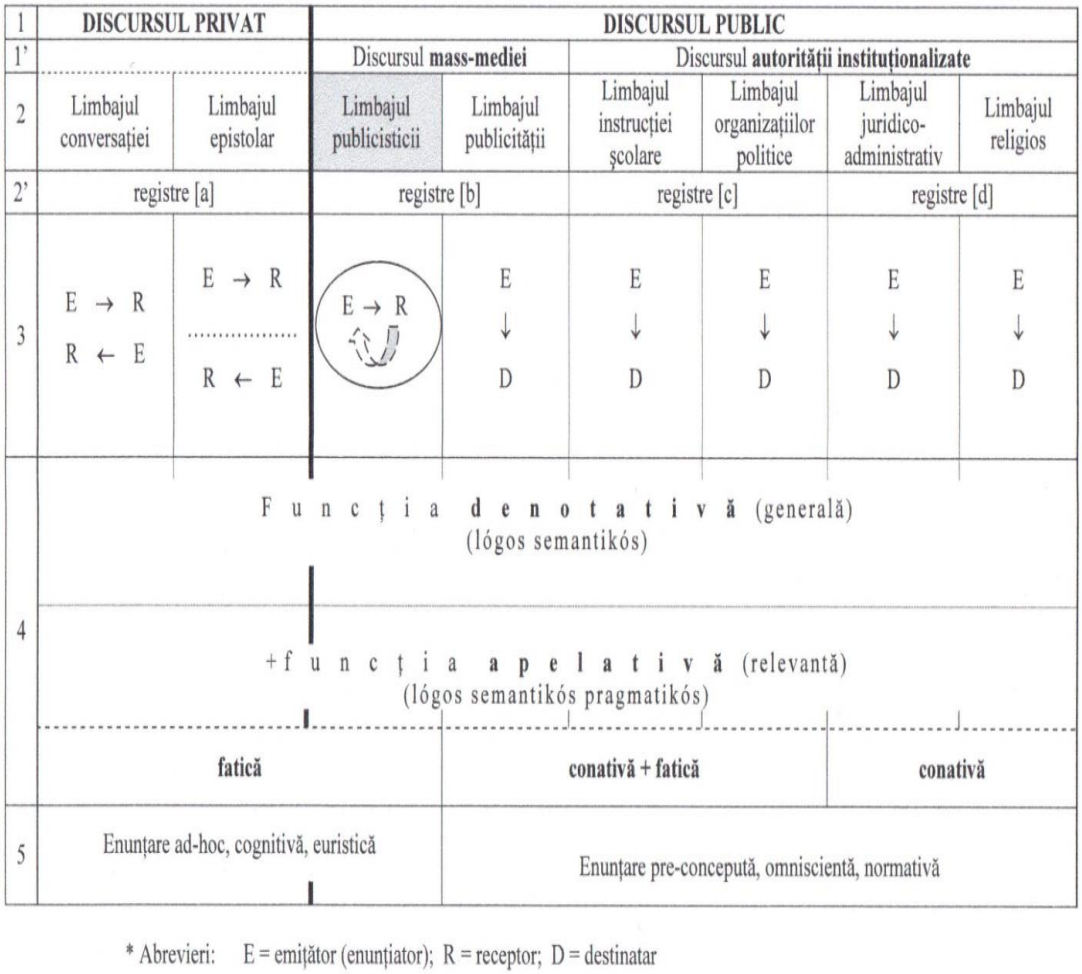
1. Stilul comunicării publice și private

Subsumate discursului public, limbajele publicisticii, politicii și publicității prezintă o serie de similitudini care se datorează tipului de emițător al mesajului, de regulă reprezentând o putere sau autoritate, și mai ales faptului că mesajul este îndreptat către un destinatar de la care se așteaptă să adopte o atitudine sau să acționeze într-un anumit fel. Pentru a observa punctele de interferență dintre cele trei tipuri de limbaje, am recurs la una dintre cele mai cuprinzătoare clasificări ale stilurilor funcționale, din lingvistica românească, propusă de Stelian Dumistrăcel (2006a). Pornind de la triada aristotelică care postulează existența a trei tipuri de logos – *semantikós*, *apofantikós* și *pragmatikós* - și de la cele trei funcții ale semnului în actul lingvistic concret de la Karl Bühler – *denotarea*, *manifestarea* și *apelul* – Stelian Dumistrăcel identifică trei stiluri, și anume: *stilul beletristic*, *stilul tehnico-ştiinţific* şi *stilul comunicării publice şi private literare*.[1]

Cu privire la nivelurile de manifestare ale stilului comunicării publice şi private, care ne interesează aici, Stelian Dumistrăcel are în vedere o serie de distincții. O primă distincție este operată la nivelul *genurilor* comunicării, numite *discursuri*, care cuprind *discursul privat* (cu subdiviziunile *limbajului conversaţiei* şi a *limbajul epistolar*) şi *discursul public* (cu următoarele subgenuri: *discursul mass-mediei* şi *discursul autorității instituţionalizate*).

[1] Importanţa distincţiilor efectuate de S. Dumistrăcel cu privire la stiluri este întărită de un studiu al lui Cristinel Munteanu asupra unei „clasificări antice a stilurilor funcționale". Parcurgând textul lui Diogenes Laertios, intitulat *Despre vieţile şi doctrinele filosofilor*, C. Munteanu descoperă că Laertios a oferit încă din antichitate o clasificare amplă a stilurilor care cuprindea cinci tipuri: *politic*, *retoric*, *comun*, *dialectic* şi *tehnic*. În ceea ce privește relevanța acestei taxinomii, C. Munteanu observă că „vorbirea politică", cea „retorică" și cea a „vorbirii obișnuite" s-ar încadra în „stilul comunicării publice și private" din viziunea lui S. Dumistrăcel, iar „vorbirea dialectică" și cea „tehnică" ar fi ceea ce astăzi numim „stilul tehnico-ştiinţific" (Munteanu C. 2012: 67). Se observă lipsa unui stil artistic în schema lui Diogenes Laertios, fapt motivat de C. Munteanu prin existența unei amprente a concepției platoniciene asupra acestei taxinomii, cunoscută fiind repulsia lui Platon față de poeți și limbajul acestora (*op. cit.*: 69).

Următoarea distincţie vizează nivelul speciilor/limbajelor celor două subgenuri, astfel că în *discursul mass-mediei* se includ *limbajul publicisticii* şi *limbajul publicităţii*, iar în *discursul autorităţii* instituţionalizate se cuprind *limbajul instrucţiei şcolare*, *limbajul organizaţiilor politice*, *limbajul juridico-administrativ* şi *limbajul religios*. La nivelul registrelor mesajului remarcăm următoarele diferenţieri: limbajul conversaţiei şi limbajul epistolar prezintă interferenţe cu zona autoritarului, limbajele publicisticii şi publicităţii interferează cu zona discursului privat şi al autoritarului, iar limbajele juridico-administrativ şi religios prezintă interferenţe cu discursul privat, fiind, totodată, determinate de referent (Dumistrăcel 2006a: 46). Trăsăturile distinctive ale diferitelor tipuri de discursuri şi limbaje sunt prezentate de lingvist având în vedere câteva criterii, şi anume: raporturile dintre participanţii la actul de comunicare, funcţiile limbajului şi tipul mental al enunţării, rezultând astfel un tablou complex al stilului comunicării publice şi private literare.

Stilul comunicării publice şi private literare (Dumistrăcel 2006a: 46)

Ca urmare a acestei reproiectări, fondate pe principiul „împărţirii fără rest", avem o imagine limpede, din punct de vedere teoretic, asupra limbajelor jurnalisticii, politicii şi publicităţii, dar şi a celorlalte tipuri de limbaje subsumate stilului comunicării publice şi

private. Specificul tipurilor de limbaje de care ne ocupăm este determinat, în primul rând, de relația vorbitor - receptor, încât putem invoca aici modelul triadic din retorica antică, și anume *ethos* (sinele) – *pathos* (ceilalți) – *logos* (rațiune). În cazul limbajelor pe care le avem în discuție observăm favorizarea pathosului şi implicit centrarea asupra funcţiei de apel, datorită finalităţii de tip pragmatic pe care o urmăreşte fiecare dintre tipurile amintite în legătură cu receptorul.

2. Elemente de interferență între limbajele publicității, publicisticii şi politicii

2.1. Mai întâi de toate constatăm că, în clasificarea lui S. Dumistrăcel, limbajul publicisticii reprezintă un subtip al discursului mass-mediei, alături de limbajul publicităţii. În unele lucrări de specialitate, însă, se menționează doar existența unui stil publicistic, propriu mijloacelor de comunicare în masă, fără a fi făcute mențiuni speciale cu privire la un limbaj al publicității. Spre exemplu, D. Irimia se referă la stilul publicistic ca fiind specific mass-mediei, și în special sferei jurnalistice, în care: „textul lingvistic descrie/interpretează lumea extralingvistică printr-un raport variabil între funcția *referențială* și funcția *conativă* în desfășurarea complementarității dimensiunilor *semantică* și *stilistică*" (Irimia 1999: 166). Acelaşi stilistician vorbeşte despre existenţa unui *„stil" politic* (care nu are un profil autonom, fiind plasat între stilul administrativ și stilul publicistic), „cu care stilul publicistic intră într-un raport de «reflectare» din perspective diferite, dar îngemănate, a raportului dintre esența ființei umane și organizarea social-politică a existenței sale" (*op. cit*., p. 168). Sub tutela stilului publicistic este așezat discursul publicitar și de către Maria Cvasnîi Cătănescu, în opinia căreia: „evoluţia stilului publicistic românesc din perioada postdecembristă pune în evidenţă, printre altele, reactivarea, remanierea, consolidarea şi expansiunea discursului publicitar – subcod particular al comunicării persuasive" (Cvasnîi Cătănescu 2006: 203). Considerăm că absenţa menţiunilor referitoare la un stil sau limbaj publicitar din lucrările cu caracter teoretic de până spre anul 2000 se datorează, în spaţiul românesc, faptului că încă nu se constituise un limbaj specific publicității, iar ceea ce s-a numit stil publicistic acoperea toată sfera mass-mediei, fără a fi delimitate clar granițele dintre limbajele existente în interiorul acesteia. Una dintre cauze este cea menționată de Rodica Zafiu (2001: 108) care consideră că în perioada comunismului limbajul publicitar aproape că dispăruse din spațiul românesc datorită cenzurii.

Dacă avem în vedere încadrarea într-un anumit gen discursiv, cu referire la tehnicile din retorica antică, limbajele publicisticii, politicii și publicității prezintă caracteristici care ne îndreptățesc să vorbim despre asemănări cu genul *demonstrativ* (epidictic) și cel *deliberativ*, întrucât printre scopurile vizate recunoaștem intenția de a sfătui, de a impune o anumită orientare sau chiar de a elogia un obiect sau o persoană. Putem vorbi chiar și de trăsături ale genului *judiciar*, mai ales în cazul textului publicistic, cu referire la criticile pe care le face adesea presa la adresa clasei politice şi a instituţiilor statului, dar și „în măsura în care DP (discursul publicitar) poate fi considerat o «pledoarie» în favoarea unui obiect/serviciu" (Cvasnîi Cătănescu 2006: 204). Aceeaşi autoare observă că „prin raportare la formele de prezentare ale celor trei genuri retorice, DP (discursul publicitar) este mult mai selectiv şi puternic insinuant. Aparent, DP cultivă şi evidenţiază exclusiv atitudini pozitiv-euforice; *în* și

prin subtext, se induc însă intenţii comunicative antitetice: negaţia, refuzul, discreditarea, orientate spre produsele «concurente»" (*ibidem*).

2.2. Subtipuri ale discursului mass-mediei, *limbajul publicisticii* şi *limbajul publicităţii* prezintă o serie de asemănări[2] în ceea ce priveşte forma lingvistică, tipul canalului de transmisie, raporturile dintre participanţii la actul de comunicare, funcţiile limbajului implicate, tipul mental al enunţării, şi, într-o anumită măsură, funcţiile pragmatice specifice.

La nivelul formei discursive constatăm că cele mai evidente asemănări se observă între presa scrisă şi publicitatea scrisă. Ambele sunt alcătuite din două componente: *textul redacţional* (având caracter informativ) şi *elementele paratextuale* (titlul, marca, logo-ul, sloganul, imaginea, pentru discursul publicitar, şi supratitlul, titlul, intertitlul, dar mai ales grafica, pentru ambele tipuri de discurs, prin intermediul cărora se asigură „comuniunea fatică". Atât în cazul presei scrise, menţionează S. Dumistrăcel, cât şi în cazul publicităţii grafice (incluzând afişele electorale şi sindicale) se au în vedere elemente care vizează culoarea, imaginea, mărimea literelor etc. D. Irimia (1999: 167) asociază paratextul jurnalistic cu funcţia *persuasivă* considerând că stilul publicistic a ajuns astăzi la o exacerbare a materialităţii vizuale în ceea ce priveşte scrisul, iar semnul lingvistic este pus în relaţie cu alte sisteme grafice, de tipul desen, caricatură, fotografie, tabele etc. Elementele de paratext nu se constituie într-un simplu cadru periferic al textului, întrucât acestea îndeplinesc o serie întreagă de funcţii: captează atenţia cititorului, delectează, informează, ascund sau dezvăluie mesajul textului.

Publicitatea, dar şi presa din zilele noastre folosesc, în alcătuirea texului, cele mai noi studii de *eye-tracking*, care analizează traiectoria privirii în momentul vizualizării unei pagini scrise sau ilustrate. Recursul la asemenea artificii grafice, la care se adaugă cele retorice, contribuie la eficientizarea şi succesul mesajului transmis. Iată un exemplu de text publicitar edificator în acest sens:

ALEGE ITALIANA
... limba vacanţelor tale!
CADOU GARANTAT
Bucură-te de plăcerea de a învăţa ITALIANA în doar 15 minute pe zi.
Melodioasă ca o serenadă, încântătoare ca o plimbare cu gondola, uşoară ca adierea unui evantai.
-20%
... Nu ai studiat niciodată această limbă? Optează pentru cursul Italiană începători.
... Vrei să-ţi perfecţionezi cunoştinţele? Italiana intermediari este exact ce ai nevoie.
Iar pentru a-ţi uşura şi mai mult învăţarea, îţi oferim incluse în pachetul de curs şi CD-urile audio pentru exersarea pronunţiei!
Alege oricare dintre aceste cursuri şi învaţă să vorbeşti italiana cu încredere! click aici

Modalitatea obişnuită de lectură a unei pagini de text urmează traiectoria optică a literei Z, care începe din colţul din stânga sus şi se termină cu cel din dreapta jos. Pagina este, astfel, împărţită în două secţiuni diferite ca pondere a vizibilităţii. Secţiunea din stânga

[2] Cele două tipuri de discursuri prezintă şi o serie de diferenţieri, dintre care cea mai invocată de exegeţi este cea care, în spaţiul american, face deosebire între *publicity* (pentru care nu se plăteşte, de obicei,) caracterizată de faptul că vehiculează informaţii de interes public, în vederea promovării anumitor idei şi *advertising* (întotdeauna plătită) care transmite informaţii comerciale, prin intermediul unui discurs persuasiv, cu scopul de a vinde produsele promovate (*cf.* D. Popa 2005: 15). Aceeaşi distincţie este făcută şi de S. Dumistrăcel: „Fără să mai luăm în consideraţie reclama mascată […], putem considera că textele având ca obiect ceea ce i se aduce la cunoştinţă publicului (sau chiar i se impune), contra plată, suportată de un beneficiar, aparţin limbajului publicitar, care foloseşte mijloace (de persuasiune) specifice, iar textele vizând fapte de interes public, informaţii şi comentarii asupra acestora, aparţin limbajului publicistic" (Dumistrăcel 2006a: 62).

reprezintă zona minimă de lectură, în timp ce secțiunea din dreapta constituie zona maximă a focalizării optice. În reclama aceasta, punctul de început al traiectoriei vizuale este marcat de prezența sloganului dispus pe două rânduri, care invită receptorul să se gândească la vacanță. Apoi, linia oblică a traiectoriei vizuale urmează textul propriu-zis al anunțului, care în zona mediană surprinde, printr-o secțiune de text cu accente poetice, elemente care definesc nota identitară a Italiei. Traiectoria vizuală se oprește în final asupra textului, care îi propune receptorului să achiziționeze un curs de limbă italiană. Nici zona de lectură minimală nu este neglijată în acest anunț, întrucât este reprezentată de o imagine-emblemă a carnavalului de la Veneția. Funcția fatică a grafologiei se remarcă, totodată, în acest exemplu și la nivelul fonturilor și culorilor utilizate în text.

2.3. Din perspectiva funcțiilor limbajului, putem observa, în distribuția pe care o alcătuiește cercetătorul S. Dumistrăcel, că două dintre funcții sunt comune celor trei tipuri de limbaje: funcția *apelativă* și funcția *fatică*, iar, în plus, limbajului publicității și limbajului politicii li se asociază și funcția *conativă*. Funcția apelativă, specifică celor trei tipuri de limbaje, privește statutul emițătorului și atitudinea lui față de receptor în cadrul actului de comunicare. Mai întâi, constatăm existenţa unei voci care vorbeşte în text, al cărei nume este cunoscut în textul jurnalistic şi politic, ca semnatar al articolului, prezentator de emisiune sau autoritate instituționalizată, spre deosebire de textul publicitar care nu are un semnatar. Adesea în publiciate vocea este anonimă (exceptând cazurile în care vorbitorul reprezintă generic o anumită categorie socială sau este o personalitate din domeniul culturii sportului, cinematografiei etc.). Însă, dincolo de această voce, recognoscibilă auditiv sau vizual, identificăm prezenţa unei alte „voci”, ca instanţă emiţătoare a mesajului, cum ar fi o organizaţie politică din spatele publicaţiei sau emisiunii radio/tv, reprezentantul unei companii sau corporaţii, care își lasă amprenta în discurs, prin intermediul diferitelor mărci identitare, precum: formule enunțiative tipice, logo, slogan, marcă a firmei etc.

Articularea funcției fatice se realizează cu ajutorul unor strategii, prezentate de S. Dumistrăcel ca fiind proprii limbajului publicistic, dar care, în opinia noastră sunt valabile şi pentru cel publicitar și pentru cel politic, cum ar fi: folosirea limbajului în enunţuri convenţionale „autoreferenţiale”, finalitatea de natură socială care privește legătura dintre emițător și receptor pe baza unui sentiment care capătă forma „gregarității conviviale şi vizând mutualitatea”, „infantilizarea”, jocurile de cuvinte și ironia (*cf.* Dumistrăcel 2006a: 27). Aceste trăsături sunt prezente concomitent în discursul mediatic, dacă luăm în considerare „cadrul general al comunicării, «contractul de lectură», adică atitudinea prin care se manifestă intenţiile autorului/canalului media faţă de receptor, selectarea materialului lingvistic utilizat şi «scriitura», ca modalitate de textualizare” (*ibidem*). Principalele elemente de cadru general al comunicării amintite de acelaşi cercetător sunt: semnificaţia titrării, procedeele de promovare a textului, precum supratitlul, subtitlul şi intertitlul, apoi formule ca anunţarea titlurilor emisiunii, reluarea formulărilor din anunţurile iniţiale, rezumarea, la sfârşitul emisiunii, a conţinutului programului. Acestea se constituie de regulă în strategii similare formulelor din basme, având rolul de a stabili şi menţine contactul cu cititorul. Pe lângă aceste elemente intervin strategiile care privesc atitudinea față de receptor, cum ar fi „tămâierea” sau măgulirea acestuia prin adecvarea mijloacelor de exprimare în conformitate cu nivelul de înțelegere al maselor, în vederea obținerii unei interacțiuni directe (*cf.* Dumistrăcel 2006a: 27-28). Suntem de părere că, pentru discursul publicitar, cadrul general al

comunicării în care este plasat subiectul textului/spotului publicitar reprezintă factorul cel mai important care contribuie la crearea comuniunii fatice cu receptorul, întrucât ajută la instituirea universului de discurs. Una dintre strategiile favorite ale producătorilor de publicitate este, în acest sens, conturarea unui cadru de basm, prin care se propune o alternativă la lumea reală. Prin text se construieşte o nouă imagine a lumii pentru receptor, prin care realitatea este mistificată, anticipându-se astfel o reacţie favorabilă din partea celui care receptează mesajul publicitar. Aici intervine funcţia conativă, specifică discursului publicitar, aflată în strânsă legătură cu acest cadru general al comunicării, dar şi cu ceea ce se numeşte „contract de lectură" sau „dialogism", ca urmare a accentului pus pe receptor şi a intenţiei producătorilor de publicitate de a-l determina să acţioneze într-un anumit fel.

Sub aspectul materialului lingvistic utilizat în realizarea „comuniunii fatice", importante sunt componentele care ţin de organizarea pragmatică a discursului, cum ar fi deicticele sociale, personale, textuale, precum și mărcile de oralitate prezente în conversaţie, dar și formele de discurs repetat care facilitează memorarea sloganurilor sau a titlurilor.[3] Concluzia lingvistului ieşean este aceea că: „textul jurnalistic se resimte de atracţia instituirii unei «comuniuni fatice» *sui-generis*, ale cărei manifestări textuale pot fi atribuite unei funcţii «fatice» ca o componentă a funcţiei «de apel» a discursului, de factură manipulatoare, orientată, dincolo de instaurarea *empatiei*, spre *seducerea* şi chiar *incitarea* directă a receptorului" (Dumistrăcel 2006a: 30). Putem susţine aceleaşi lucru şi în privinţa discursurilor politic și publicitar[4], numai că în cazul acestora funcţia de manipulare prin limbaj este mult mai puternică, întărită fiind de factorul nonverbal, ambele aspecte conlucrând la orientarea receptorului înspre acţiuni practice.

2.4. În cadrul stilului comunicării publice și private literare (vezi *supra* Tabelul) am observat plasarea, pe bună dreptate, a *limbajului organizaţiilor politice* în sfera discursului autorităţii instituţionalizate, spre deosebire de *limbajul publicisticii* şi cel al *publicităţii*, subsumate discursului mass-mediei. Totuşi, apropierea dintre acestea trei este orientată tot de funcţia apelativă, căreia îi corespunde, în accepţie coşeriană, finalitatea practică a *eficacităţii* (Coşeriu/Loureda 2006: 41-42). Putem spune, însă, că limbajul politicii are puncte de interferenţă cu ambele tipuri, întrucât, prin caracterul său informativ-argumentativ rămâne aproape de limbajul jurnalistic, iar prin caracterul său persuasiv se apropie mai ales de cel publicitar. Mai mult, limbajul politicii, mai exact cel al politicii electorale[5], a asimilat limbajul

[3] O analiză inedită pentru cercetarea lingvistică românească găsim tot la S. Dumistrăcel, cercetător care ia în discuţie variate forme de „enunţuri aparţinând discursului repetat" în textul jurnalistic, bazate pe cele patru figuri de construcţie din retorica lui Quintilian: *adiectio*, *immutatio*, *detractio*, şi *transmutatio* (Dumistrăcel 2006b).

[4] O sinteză edificatoare în acest sens face Maria Cvasnâi Cătănescu susţinând că: „Indiferent de structura sa compoziţională, DP (discursul publicitar) are o destinaţie concretă şi practică: el creează premisele optime pentru aderarea individului, dar şi a unei colectivităţi la o ofertă (comercială) oarecare. Extinzând aria de cuprindere a unei sintagme recente, putem afirma că discursul publicitar pune în evidenţă o «retorică a cotidianului», care exploatează funcţia informativă, persuasivă, de seducţie şi de manipulare a limbajului şi a imaginii. Un DP reuşit presupune, la nivelul receptării, mişcarea dinspre «faire – croire» spre «devoir – faire»" (Cvasnîi Cătănescu 2006: 204).

[5] În lucrarea sa consacrată strategiilor persuasive în discursul politic, pe urmele unor reputaţi exegeţi ai domeniului, Camelia Cmeciu subliniază ideea că „orice discurs politic trebuie perceput drept specie care aparţine discursului publicitar (categoria înglobantă), concretizat implicit sau explicit". Manifestarea implicită se referă la discursul politic doctrinar, tip de publicitate raţională bazată pe puterea argumentelor, iar manifestarea explicită are în vedere suma discursului „adevărului convenabil" şi a discursului mediatic din „fortăreaţa" discursivă politică propusă de aceeaşi autoare (Cmeciu 2005: 65-66).

publicității datorită acestui scop care vizează persuadarea receptorului prin intermediul seducției de ordin discursiv.

Textul publicitar şi textul politic electoral fac parte din categoria textelor practice, datorită unei determinări ulterioare de natură pragmatică, şi anume persuasiunea. Un argument în acest sens este faptul că acestea utilizează, în sprijinul persuasiunii, strategii verbale asemănătoare, mai ales la nivelul sloganului. Un exemplu relevant pe care îl putem invoca aici este sloganul politic folosit de un contracandidat al lui Obama, Mike Huckabee care, după modelul „poetic" jakobsonian *I Like Ike*, a construit sloganul *I Like Mike*, remarcabil prin sonoritatea datorată îmbinării vocalice şi consonantice. Un alt exemplu de slogan reuşit este cel care se pare că i-a adus victoria în alegeri actualului preşedinte al României, Klaus Iohannis, care susține *România lucrului bine făcut*. Conotațiile acestui slogan evocă originea germană a președintelui, dat fiind faptul că nemții sunt recunoscuți pentru rigoare, ordine și în general pentru lucrul de calitate. Dovada, de altfel, invocată pe tot parcursul campaniei electorale prezidențiale din 2014 de către echipa sa, o reprezintă modul cum K. I. a reușit să transforme orașul Sibiu pe parcursul celor 14 ani în care el însuși a fost primar.

Orice discurs politic, asemenea discursului publicitar transmite către public un mesaj care nu urmărește numai informarea, ci, mai cu seamă, influenţarea. Ca şi în cazul discursului publicitar, în cel politic electoral se intenţionează convingerea publicului spre a acţiona. Finalitatea practică a eficacităţii discursului politic, din viziunea coşeriană, trebuie înţeleasă tocmai în acest sens, a influenţării destinatarului, care este determinat să acţioneze într-un anumit mod sau măcar să adopte o anumită atitudine.

2.5. Limbajul, dincolo de cuvintele pe care le exprimă, reprezintă o modalitate de manifestare a puterii, iar abilitatea de a domina prin intermediul discursului politic, publicistic sau publicitar capătă dimensiune simbolică. Un discurs plin de încărcătură simbolică poate conduce către conturarea unei noi realităţi tocmai datorită poziţiei dominatoare a enunţiatorului. Manifestarea puterii prin limbaj se află într-o relație strânsă cu strategiile argumentativ–persuasive pe care enunțiatorul le folosește spre a-şi convinge auditoriul de justeţea spuselor sale. Relația dintre persuasiune și convingere în legătură cu cele trei tipuri de limbaje avute aici în discuție este, într-o anumită măsură, diferită, întrucât limbajul publicisticii și limbajul politicii, axate pe convingerea receptorului, fac apel la rațiunea acestuia de a adera la o anumită doctrină, idee, și apoi urmărește persuadarea sau faptul de a-l determina să acționeze, de exemplu prin vot, în cazul politicului. Cât privește limbajul publicității, etapa care vizează convingerea este mai puțin importantă, pentru că publicitatea mizează, în mod clar, pe lipsa de luciditate a receptorului, ca urmare a interesului producătorilor de material publicitar de a persuada printr-o serie de strategii de seducere care au ca scop stârnirea dorinței de a avea obiectul și de a-l cumpăra.

Bibliografie

Aristotel 2011: Aristotel, *Retorica*, ediţie bilingvă, traducere, studiu introductiv şi index de Maria-Cristina Andrieş. Note și comentarii de Ștefan-Sebastian Maftei, București, Editura Univers Enciclopedic Gold.
Cmeciu 2005: Camelia Cmeciu, *Strategii persuasive în discursul politic*, Iaşi, Editura Universitas.
Coşeriu 2011[2003]: Eugeniu Coșeriu, *Istoria filozofiei limbajului de la începuturi până la Rousseau*, Ediție nouă, augmentată de Jörn Albrecht, cu o remarcă preliminară de Jünger Trabant, Versiune românească și indice de Eugen Munteanu și Mădălina Ungureanu, București, Editura Humanitas.
Coşeriu 2013 [1980], Eugeniu Coșeriu, *Lingvistica textului. O introducere în hermeneutica sensului*, versiune românească şi indici de Eugen Munteanu şi Ana Maria Prisacaru, cu o postfaţă de Eugen Munteanu, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza” Iași.
Coşeriu/Loureda 2006: Eugeniu Coşeriu/Óscar Loureda Lamas, *Lenguaje y discurso*, Ediciones Universidad de Navara, S.A., Pamplona.
Cvasnîi Cătănescu 2006: Maria Cvasnîi Cătănescu, *Retorică publicistică. De la paratext la text*, Editura Universităţii din Bucureşti.
Dumistrăcel 2006a: Stelian Dumistrăcel, *Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcţionale*, Iaşi, Editura Institutul European.
Dumistrăcel 2006b: Stelian Dumistrăcel, *Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentaţia instituirii comuniunii fatice prin mass-media*, Iaşi, Editura Universităţii “Alexandru Ioan Cuza”.
Munteanu C. 2012: Cristinel Munteanu, *O clasificare antică a «stilurilor funcţionale» în opera lui Diogenes Laertios*, în „Limba română”, Anul XXII, Nr. 1-2 (199-200) 2012, Chișinău, pp. 64-73; http://limbaromana.md/numere/d4.pdf.
Popa 2005: Dorin Popa, *Comunicare şi publicitate*, Bucureşti, Editura Tritonic.
Zafiu 2001: Rodica Zafiu, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti; http://ebooks.unibuc.ro/filologie/Zafiu/sumar.htm.

COMMUNICATION IN VIRTUAL SPACE: OBSERVATIONS ON THE DISCOURSE OF FACEBOOK USERS

Silvia Dimănescu, Technical University of Cluj-Napoca, North University Centre of Baia-Mare

Abstract: The present paper discusses, from an interdisciplinary, psycho- and sociolinguistic perspective, the sociocultural motivations that underlie the language of Facebook users. In order to define and describe communication in the virtual world, the study starts from the relationship identity – non-identity in user names and analyses the sociolinguistic context in which the latter are employed. At the same time, the research aims at analysing the psychological, cultural and social reasons that determine these people to use a specific jargon, and the impact of the virtual environment on Facebook users' language and behaviour.

Keywords: user names, interdisciplinarity, psycholinguistics, sociolinguistics, discourse.

1. Considerații introductive

Studiul își propune, pe de-o parte, să analizeze funcția conotativă a nickname-urilor, iar pe de altă parte, să analizeze motivele de ordin psihologic, cultural și social care determină aceste persoane să folosească un jargon specific, precum și impactul mediului virtual asupra limbajului și comportamentului utilizatorilor Facebook.

Scopul acestui studiu este de a aborda problema referitoare la condiția absolută a limbajului și, în consecință, o astfel de dezbatere va redeschide discuția despre natura logosului. Platon, în *Cratylos*, a avut două teze contradictorii privind originea limbii: prima spune că limba are o origine naturală și, respectiv, a doua, care spune că ea are o origine convențională. Astfel, logosul se poate defini cum a făcut-o Levinas: « Logosul n'est verbe de personne ». Potrivit acestei afirmații, se poate spune că orice ființă umană este unică în specificitatea ei, deoarece pe lângă limbajul utilizat pentru a comunica, ea posedă un nume de familie și un prenume care o disting de ceilalți indivizi.

Rețelele de socializare se înmulțesc și se diversifică într-un ritm alert. Numele celor care interacționează pe aceste rețele se mai numește nume virtual, nickname. „Subminând interlocuția reală, comunicarea mediată de internet câștigă tot mai mult teren (și) din rațiuni ce țin de predispoziția individului actual către minimul efort verbal, deci resorturile acestei certe substituții trebuie căutate în comoditatea și în habitudinile omului modern, nu doar în distanța spațială care separă participanții la interacțiune" (Felecan D. 2014: 238). Oricum, în ciuda desăvârșirii creative, rolul semantic al emoticon-urilor s-a dovedit a fi limitat. Un singur emoticon poate sugera multe impresii, de exemplu, un zâmbet, :), poate însemna simpatie, plăcere, amuzament, iar acestea pot fi descifrate doar în cazul oferirii unui context verbal.

2. Aspecte teoretice

În general, limbajul de pe internet este văzut ca o scriere care se îndreaptă către discurs. Cu toate acestea, abordarea acestui subiect prin intermediul dihotomiei tradiționale este eronată. Limbajul de pe internet nu este identic cu scrierea sau discursul, este mai mult

decât o unire a particularităților de vorbire și scriere. Acest limbaj realizează mai mult decât un simplu discurs decât alte tipuri de limbaj din mass-media. Cu excepția interacțiunilor video, conversațiile de pe internet, la fel ca în discuțiile telefonice sau pe messenger, duc lipsă de expresii faciale, gesturi, convenții ale posturii corpului, elemente ce sunt vitale în exprimarea opiniilor personale și totodată în moderarea relațiilor sociale.

„Concret, comunicarea își propune să prezinte un tipar denominativ nou și să analizeze productivitatea fenomenului, în perimetrul limbii române virtuale, pornind de la noțiunea *nickname,* care desemnează numele de utilizator folosit în anumite programe și site-uri de socializare online […]. Înțelegem prin limba română virtuală varianta românei utilizată în comunicarea pe Internet" (Felecan D. 2012: 425).

La nivelul comunicării necomerciale, Internetul permite tuturor persoanelor izolate lingvistic să-și găsească interlocutori și să formeze grupuri de discuții, în măsura în care mesajul poate fi transmis de la tastatura emițătorului la ecranul receptorului. « Techiquement, ceci est rendu possible notamment par la norme informatique Unicode. Ce code permet de représenter tous les caractères spécifiques aux différentes langues et évite ainsi l'isolation linguistique » (Skouratov et Bacquet 2012: 510) [Din punct de vedere tehnic, acest lucru este posibil doar prin norma informatică Unicode. Acest cod permite reprezentarea caracterelor specifice diferitelor limbi și evită izolarea lingvistică].

Internetul și nouătățile tehnologice contribuie la consolidarea perenității unor limbi. El contribuie, de asemenea, la apariția unor inedite fenomene lingvistice. Limbajul specific Internetului are mai multe coordonate:

- „coordonata personală – mărcile personale ale interlocutorilor/ participanților la interacțiunea verbală;
- cea socială – marcată de relațiile interpersonale, raportate la rolurile interlocutorilor;
- cea discursivă – care marchează componentele discursului însuși, cu referire la funcția metalingvistică" (Teodorescu 2012: 516).

Indiferent de poziția teoretică asumată, la ora actuală, rămâne incontestabil faptul că limbajul natural este un instrument de comunicare interumană, aflat în conexiune cu gândirea și realitatea, grație unui proces infinit de semioză[1], care garantează transformarea continuă a lucrurilor (nivelul realului) în obiecte de cunoaștere (nivelul cognitiv) și, apoi, în semne lingvistice (nivelul limbajului).

„Nickname-urile, născute din nevoia identificării participanților la interlocuțiune în acest tip de comunicare, sunt mărci nominale ale tipului de limbaj pe care tinerii îl utilizează în conversația curentă: un hibrid de română vorbită sau scrisă și engleză colocvială, într-o ortografie românească ori englezească, la aceasta din urmă recurgându-se atât pentru a fi la modă, cât și din pricina imposibilității de a redacta cu diacritice în cadrul serviciilor Internet" (Felecan D. 2012: 432).

[1] Cf. J. Deely (1997: 19): „acțiunea semnelor"; Cf. Ch. S. Peirce (1958: 5.484): „Prin semioză înțeleg (…) o acțiune sau o influență care este sau implică cooperarea a trei obiecte de tipul semn, obiectul său și interpretant, această influență trirelativă neputând fi, în niciun caz, redusă la o acțiune între perechi".

Rezultatele limbajului de pe Internet variază în privința similarităților dintre discurs și scriere. Numele virtual este ales deliberat pentru a ascunde și a multiplica identitatea reală a persoanei consumatoare de internet și pentru a se impune într-un spațiu extrem de liber, dar totuși nesigur și insuficient securizat. „Într-un viitor nu prea îndepărtat, nickname-ul va spune despre internaut mai mult decât numele real, adevărat. În funcție de gradul de încifrare însă, va putea, de asemenea, ascunde adevărata identitate a userului" (Ungureanu 2011: 277).

Se pornește în definirea numelui de utilizator, pseudonimului și limbajului utilizat de la relația cauză-efect între nickname și contextul social unde acesta este utilizat. Se poate spune că noi nu ne alegem numele: noi îl purtăm. „Întrucât *sine nomine persona non est*, orice creație umană se impune cu necesitate a fi numită" (Felecan O. 2013: 133). « Aucun nom ne naît ex nihilo: les noms disent leur ancrage ethnique, religieux, socio-économique, culturel etc. » (vezi Vaxelaire 2005: 790, *apud* O. Felecan 2013). Majoritatea numelor de persoane – antroponime, patronime, supranume – sunt date de ceilalți purtătorului. Pseudonimul este un tip de revanșă la acest tip de denumire propriu. Când o persoană se autodenumește, ea încearcă să-și emancipeze identitatea cu privire la ceilalți, situându-se astfel în sânul societății. Astfel, numele de utilizator este:

- ales de cele mai multe ori pentru a atrage atenția;
- un nume asumat, prin urmare transparent cu privire la psihologia purtătorului;
- un nume sub care se ascunde adevărata personalitate a utilizatorului.

Cauzele care stau la baza unui pseudonim sunt de ordin social și de ordin psihologic. În primul caz, individul are interesul de a-și ascunde numele său adevărat, iar în al doilea caz, el dorește să înlocuiască un nume pe care îl disprețuiește printr-un nume ales de el însuși, mai eufonic și potrivit cu propriile așteptări.

3. Identitatea – nonidentitatea numelor de utilizatori

Pe lângă trăsătura creativitate (proprie numelui oficial), utilizatorul își asumă un nume virtual pentru a-și crea o nouă identitate, raportată la ceilalți (alteritate). În nickname se reflectă preferințele, hobby-urile, fanteziile, dorințele, calitățile utilizatorilor, starea afectivă și cunoștințele, creativitatea în materie lingvistică. Interacțiunea, ca bază a actului interpersonal, apare ca un liant între psihologia persoanei, particularitățile psihice și situația socială. « L'individu joue un rôle actif dans la construction de la connaissance qu'il a de lui-même, il est notamment capable de s'opposer au feed-back social ou bien de le filtrer en fonction de ses aspirations » [Individul joacă un rol activ în construcția cunoașterii sinelui, dar el este de asemenea capabil de a se opune feedback-ului social sau să îl filtreze în funcție de aspirațiile sale] (Deschamps et Moliner 2008: 71).

Se poate vorbi în lumea virtuală de un brand personal. Brandul personal nu trebuie disociat nicio secundă de structura hipercomplexă şi probabilistică a personalităţii individului, de însuşi psihicul uman. Două sunt aspectele „exterioare" care țin de brandul personal: prezența în mediul online și prezența fizică. În primul rând, în epoca digitală, brandul personal este egal cu rezultatele căutărilor pe Google după numele unui individ. Este necesar să fii prezent în Social Media pentru că acesta este noul mod în care lumea comunică și păstrează legăturile, iar Internetul este unul dintre primele locuri unde un potențial

angajator sau client caută informații despre tine. Pe de altă parte, prezența ta online trebuie să fie aliniată cu strategia și obiectivele tale. Dacă se dorește poziționarea ca expert într-un anumit domeniu, este necesară asigurarea postărilor pe bloguri, Facebook, Twitter sau LinkedIn. În al doilea rând, postura fizică, aspectul îngrijit, hainele și accesoriile potrivit alese, ușurința în comunicare și socializare, toate pot face o diferență uriașă pentru brandul personal. Cu toate acestea, prezența online și prezența fizică nu trebuie să fie o mască sau un rol pe care oricine îl joacă, ci o reflecție autentică a ceea ce este fiecare în interior.

« L'identité d'un individu n'est pas réductible à la connaissance qu'il a de lui-même et des autres. La réalité d'un group social n'est pas non pas réductible à la perception que ce groupe a de lui-même, ni au regard, fut-il scientifique, que d'autres groupes portent sur lui. En d'autres termes, les connaissances relatives aux individus et aux groupes entretiennet une certaine distance avec les objets qu'elles concernent » [Identitatea unui individ nu este reductibilă la cunoașterea pe care o are despre el și despre ceilalți. Realitatea unui grup social nu este reductibilă la percepția pe care grupul o are despre el, nici din punct de vedere științific, nici la părerea altor grupuri despre el. În alți termeni, cunoașterile relative despre indivizi și despre grupuri întrețin o anumită distanță cu obiectele respective] (Deschamps et Moliner 2008: 71).

Alex Mucchielli înfățișează comunicarea ca un proces, și plasează situația comunicării la baza fenomenelor care conduc la generarea sensului: « La situation dans laquelle se déroulent les communications, (…) est toujours un « arrière-plan » dans lequel les choses prennent un sens » [Situația în care se derulează comunicarea, (...) este întotdeauna un « plan în spate », un plan în care lucrurile au sens] (Mucchielli, 2006: 120).

Din punct de vedere formal, proprietatea principală a mesajului constă în caracterul său simbolic: emițătorul codifică în simboluri (de obicei, în cuvinte) un anumit aspect al propriei stări psihologice. Codificată astfel, ea este supusă atenției receptorului, la nivelul căruia se petrece un proces invers, decodarea: procesul căruia îi țin locul simbolurile se regăsește în starea psihologică a receptorului. Condiția *sine qua non* a succesului operației menționate rezidă în corespondența directă a sistemelor de simboluri ale celor doi subiecți.

4. Limbaj și paralimbaj în mediul virtual

Psiholingvistica computerizată se ocupă cu dezvoltarea modelelor computerizate ale mecanismelor cognitive și cu reprezentări care subliniază procesarea limbajului în memorie. Prin urmare, psiholingvistica computerizată oferă multe finalități în cadrul studiului legat de procesarea în mod natural a limbajului, incluzând algoritmii care pot recupera înțelesul pretins al unei propoziții în baza realizării orale și textuale. În plus, psiholingvistica computerizată tinde să facă acest lucru într-o manieră care reflectă cum procesează oamenii limbajul. Limbajul natural este în mod fundamental un produs al proceselor cognitive care sunt coordonate să susțină comunicarea lingvistică, umană și interacțiunea.

Interacțiunea interpersonală se bazează pe transmiterea unui mesaj. Individul suferă constrângerea reprezentărilor dominante în societate, și este în cadrul lor atunci când gândește sau își exprimă sentimentele. Limba este singurul mijloc de care noi dispunem pentru a fi recunoscuți ca făcând parte la un grup social. Limba este garanția identității noastre colective.

Limbajul este materialul care îi permite omului să construiască un sens în lume, intrând într-o comunicare cu ceilalți. O comunitate sociolingvistică nu încetează să-și activeze limbajul, și în particular, lexicul său. Este vorba, pe de o parte, de a numi noi realități lingvistice pentru a obține noi experiențe, și pe de altă parte, de a-și susține nevoile sale comunicaționale și valorile psihologice și sociale.

„Virtual communication programs function by means of chat, "a synchronous [most often written] exchange of remarks over a computer network" (The Free Dictionary, http://www.thefreedictionary.com/chat). If normally "writing implies definite formulations, which exclude the negotiation of meaning between the Sender and the Receiver (as they can be separated by significant temporal and spatial distances), chat-based communication dismisses temporal distance through its instantaneous character ("live" interaction), and in this context, spatial distance is no longer perceived as an obstacle for the efficient sending of a message" [Programele de comunicare virtuală funcționează prin intermediul chat-ului, „un schimb sincron (îndeosebi scrierea) de remarci printr-o rețea de internet. (The Free Dictionary, http://www.thefreedictionary.com/chat). Dacă, în general, „scrierea presupune formulări definite care exclud negocierea înțelesului între emițător și receptor (fiind separați de distanțe temporale și spațiale semnificative), comunicările pe baza chat-ului resping distanța temporală prin caracterul lui instantaneu (interacțiune directă) și, în acest context, distanța spațială nu mai este percepută ca un obstacol în vederea trimiterii eficiente a unui mesaj] (Bugheșiu 2010: 51).

5. Blocaje în comunicare – tipuri de jargon

În fiecare moment al comunicării, E (emițătorul) trebuie să recurgă la cod și este reprezentat la toate nivelurile contextului social. Influența contextului social se realizează în cadrul unei interacțiuni a acestuia cu un act de determinism individual (la rândul său determinat social). Orice fapt de limbă inclus în comunicare implică o luare de contact reciprocă, implică relații stabilite între cel puțin două persoane, dintre care una exprimă un conținut psihic cu intenția de a-l comunica, iar cealaltă căreia i se adresează, ia o atitudine de receptare. O persoană face pe alta să ia cunoștință de un anumit conținut psihic, precum și actul prin care o persoană înțelege semnele, „mesajul" celeilalte.

Viața psihică privită ca succesiune a stărilor mentale prin care trece individul este efectul vieții sociale. Odată cu apariția comunicării online, numele public, oficializat instituțional (altfel spus, numele din buletin), a intrat și el în spațiul electronic. Aici, ca și în viața reală, ocupă un loc foarte important în procesul de identificare a persoanelor care semnează cu numele lor oficial texte postate pe internet sau desemnează indivizi reali, care țin un blog/ site sau participă la conversațiile pe chat, forum, messenger.

Socialul este infiltrat în toate elementele comunicării, iar *mesajul* este influențat de situația de comunicare, de relațiile dintre parteneri, indirect de toate determinantele sociale virtuale sau actualizate ale fiecărui partener, dar totodată constituie și el o influență socială. Potrivit lui Ungureanu, conceptul cel mai important pe care se sprijină web-ul (rețeaua extinsă în întreaga lume) și, implicit comunicarea online, este hypertextul (care se bazează pe limbajul de programare HTML). Trăsăturile fundamentale ale hypertextului sunt:

- „nonlinearitatea – noile nume denotă clar și expresiv creativitatea în materie de denominare lingvistică a user-ilor (vezi mai jos);
- virtualitatea (în spațiul digital numele virtual se produce și se autentifică, devine real prin acceptarea de către comunitatea online; în raport cu numele oficial, acesta totuși rămâne virtual, nefiind reglementat prin legi);
- alteritatea în mediul online reprezintă orientarea către identități de asemenea virtuale;
- reflectă democratismul relațiilor comunicative. În definitiv, nickname-ul e și el un nume de societate- dar de astă dată, cybersocietate sau societate virtuală" (Ungureanu 2011: 271).

Nickname-urile din cadrul conversațiilor online sunt activate prin hyperlink-, această dimensiune făcându-le operabile. Tipurile de limbaj pe Facebook sunt variate. În continuare, se vor prezenta două dintre ele:

1. Limbajul elevilor: *„Cui îi place caini sa dea like", „Esti pedepsita. Sti ceva pedepseo pe mata", „Nam cef de scoala .Lunea este zi de som", „La Multi Anii GIULIA ,azi de ziua ta noi âti dorim multã sãnãtate ,fericire si tot binele din lume, te iubim mult,mult de tot.....", „Puneti-mi si o sa va dau un nume !!", „Cu cine ma cert nu o sa-mi pasa viata e plina de surprize si o sa am grija"*[2]. Se observă preponderența greșelilor în exprimare. Subiecții uită de reguli, de gramatica învățată la școală, și folosesc un tip de jargon specific elevilor, adolescenților. Este modul lor de a se afirma, de a-și crea o „lume virtuală", de a se sustrage normelor și rigorilor impuse de societate. Spre deosebire de limbajul care iese în evidență, numele lor de utilizator nu are un efect răsunător. În mare parte, ei și-au păstrat numele de familie sau prenumele. Aceste nume identifică de fapt indentitatea lor reală: *Nicușor Mihaliy, Mya Roman, Marco Grec, Tina Tinuta*.

2. Limbajul tinerilor: *„acuma sunt bine ca a iesit di spital si ie mai bine dar aseara am fost suparata pentru ca o persoana ca si ia nu o sa mai gasesc „ ie ca o bunica pentru mine si ieu ca o nepoata", „nada! Femeie la care muncesc io dat un preinfar si ii in urgentza", „fiinca inimioara ta nu bate fara amea", „nu mai ezicsta adoua femeie an rom ca io jos palaria mare talent mare frumusete dumnezeu sa o tine asa pana la 100 de anii Raicu", „Vaa avemmm prezentiii mereuuuuuu ni dor de voi"*. Se observă, la fel ca în cazul elevilor, greșelile de exprimare, care depind de nivelul de educație și de cultură al utilizatorilor. Toate aceste incorectitudini se pot generaliza la o masă mare de utilizatori. Rețeaua de socializare Facebook este o lume virtuală, în care oamenii se manifestă fără nicio reținere și nu se subsumează niciunei rigori gramaticale. În plus, ei își expun toată activitatea din viața cotidiană pe Facebook. Aberațiile de genul: *„lucrez la inima ta", lucrez la portofelul lui tata si a lui mama", lucrez fix la inimioara ta", „lucrez la fabrica de fericire"* sunt expresia clară a unei generații ce duce un proces educațional în regres. Facebook-ul permite utilizatorilor orice tip de limbaj, de exprimare, de afirmare prin toate mijloacele posibile.

Concluzii

Pentru a conchide, spunem că numele de utilizator este purtător de valori și de sensuri multiple. Nickname-ul poate fi perceput din punct de vedere individual, ceea ce numim

[2] Trebuie precizat că toate mesajele sunt preluate întocmai de pe Facebook.

subiectivitate individuală, dar poate fi perceput și din punct de vedere colectiv, ceea ce numim subiectivitate colectivă. Departe de a fi o simplă etichetă, limbajul utilizatorilor participă activ la o construcție a sensului. Se poate vorbi în acest caz de o personalitate a nickname-ului. Această construcție a sensului limbajului și numelui de utilizatori este un puzzle pe care nickname-ul îl joacă pentru a se face cunoscut. Fiecare piesă este esențială pentru a construi un complex, un bloc compact, deoarece fizionomia numelui de utilizator relevă o mare importanță, oricare ar fi originea lui spațială sau culturală.

Bibliografie

Bacquet, K., Skouratov, I. 2012. *Le multilinguisme sur internet ou du respect de la diversité interculturelle.* În Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci și al. (ed.), *Convergențe lingvistice. Lucrările celui de al IV-lea simpozion internațional de lingvistică,* 509-513, București, 5-6 noiembrie 2010.

Bugheșiu, A. 2010. *Virtual Anthroponymy: A Socio- and Psycholinguistic Approach to Names in the Virtual World*. În O. Felecan, *ONOMASTICON*, 49-63, Cluj-Napoca, Editura Mega.

Crystal, D. 2011. *Internet linguistics: a student guide*, Routledge.

Deschamps, J-C, Moliner, P. 2008. *L'identité en psychologie sociale. Des processus identitaires aux représentations sociales,* Paris, Armand Colin.

Felecan, D. 2012. *Aspecte ale utilizării nickname-ului în „limba română virtuală" (perspectivă pragmatică).* În Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci și al. (ed.), *Convergențe lingvistice. Lucrările celui de al IV-lea simpozion internațional de lingvistică, 425-439,* București, 5-6 noiembrie 2010.

Felecan, D. 2014. *Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive*, Cluj- Napoca, Editura Argonaut, Editura Mega.

Felecan, O. 2013. *Un excurs onomastic în spațiul public românesc actual*. Cluj-Napoca, E. Mega, Editura Argonaut.

Deely, J. 1997. *Bazele semioticii*. București, Editura All.

Mucchielli Alex. 2006. *Les sciences de l'information et de la communication*. Hachette, 160 pages.

Peirce, C. S. 1958. *The Collected Papers*, vol. V, Cambridge Press.

Skouratov, I., Bacquet, K. 2012. *Le multilinguisme sur internet ou du respect de la diversité interculturelle.* În Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci și al. (ed.), *Convergențe lingvistice. Lucrările celui de al IV-lea simpozion internațional de lingvistică, 509-513,* București, 5-6 noiembrie 2010.

Teodorescu, A-M. 2012. *Aspecte ale deixisului în textul media. Un posibil punct de vedere.* În Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci și al. (ed.), *Convergențe lingvistice. Lucrările celui de al IV-lea simpozion internațional de lingvistică, 515-524,* București, 5-6 noiembrie 2010.

Ungureanu, E. 2011. *Numele oficial și numele virtual (nickname-ul).* În O. Felecan (ed.), *Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția I: Interferențe Multietnice în Antroponimie, Baia-Mare, 19-21 septembrie 2011:* Vol. I, 269-277. Cluj-Napoca: Editura Mega.

Vaxelaire, J.-L. 2005. *Les Noms Propres. Une analyse lexicologique et historique*. Paris: Honoré Champion.

Siteuri

Plato, *Cratylus* . S.v. http://philosophy.eserver.org/plato/cratylus.txt.
http://www.lemonde.fr/idees/chronique/2010/04/12/visage-de-levinas_1332093_3232.html

CULTURAL REPRESENTATIONS IN RELOCATION NARRATIVES

Nicoleta-Loredana Moroșan, Assist. Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract : One of the elements underlying the material of transnational relocation narratives is cultural representation. The first-person narrative account of the events experienced when moving to a different country will actually be indicative of the author's view upon what makes his own identity, the identity of his fellow citizens back home, as well as the identity of the new people amidst whom he decided lead his new life. By way of consequence, the daily habits as well as the customs peculiar to the foreign locale become as many incentives to initiating a comparison process. The assessment of the newly-discovered ways of doing things by means of the parallels thus drawn between two peoples will result in a rethink of one's life and a reappraisal of the already-adopted system of values.

Keywords: relocation narratives, literature of accommodation, identity, cultural representation, foreign locale

Introduction

By its nature, the unfolding of relocation narratives is conditioned by the contact between representatives of two or several cultures. Consisting of first-person narratives conducted by individuals who, belonging to a particular culture, go settle down (for what is intended to be a limited amount of time or indefinitely) into a different country, this type of accounts relies on the harmonious interweaving or clash (and all the other stages experienced in-between) between two views on the world. As noted by E. C. Knox in his paper "A Literature of Accommodation" published in 2003, this modal narrative has become a full-fledged genre presenting in its beginnings "attempts by Americans to fit in, to belong at some level in France" (2003: 95). Actually, the French the foreign locale favoured by the representatives of the Anglophone culture in their escapist tendencies will be doubled by the Italian one. To be more precise, the French setting will be either Paris or Southern France, especially Provence, whilst the Italian one will be mostly Tuscany. The reasons for these rather fixed choices lie in the cultural representations nurtured by the expatriates turned narrators in relation to what will later become their new homelands, back when they were in their national background. Consequently, their accounts will deal with positive and at times negative representationsa on the foreign peoples in question. Starting from these rather stereotyped images building up a rather idealized version of what French or Italian life is like, the narrators will embark on a journey of self-discovery achieved through the effort of comprehending the otherness.

The Role of Stereotypes in Approaching the Otherness

In Michael Sadler's book *An Englishman in Paris, L'éducation continentale* first published in English in 2002, the incentives of the British transnational writer's desire to dwell in cultural difference are traced back to his childhood school years when he was introduced to the sound of the French language by his French mistress and later on by his French master. The representation of the French language prompts the schoolboy's wish he were living in the neighbouring country where this language is commonly spoken, France: "What exactly was I doing this hot Saturday on the Rouen-Paris motorway in my red Mazda

with its unpasteurised flashing light? For a long time I had been secretly troubled by the idea that I wanted to live in France. First there was the language. I'd had a French mistress at primary school – she was married to a local businessman – and a French master at secondary. I was in love with the first and in awe of the second." (M. Sadler, 2003: 6). The sensory representation of the French language as mother tongue is particularly powerful, as it engenders valuable attributes ("exciting, electric") that will be automatically transferred by the child's imaginary to the personality of the people speaking it: "When they spoke French they were different, exciting, electric. I'd always wondered who I might be if I could speak it. […] I occasionally dreamed of packing a suitcase and heading for Dieppe." (M. Sadler, 2003: 6). Prolonging this cultural representation, the acquisition of the skill of mastering this foreign language is perceived as endowed with transformative virtues, enabling the construction of a new magical identity: "I'd always wondered who I might be if I could speak it.".

The place dimension specific to the French identity is, in its turn, ascribed with positive subjective connotations which render it a realm of bliss:"Then there was the country. I suffered from a kind of nostalgia for something I'd never known." (M. Sadler, 2003: 6). The attraction exerted by the idea of experiencing a long-term foreign residency, with the adjacent cultural encounter and identity redefinition, will be finally followed through and acted on: "Then, one day, a letter arrived on the amt offering me a year's sabbatical leave in France. I had submitted – not, I admit, with much conviction – a research outline to the University of Swindon. Specialist, until now, in the acquisition of English, I proposed to dedicate my time to studying how people forgot it. On the spot in France I would record ex-pats who had a tongue in each camp." (M. Sadler, 2003: 6).

And this was how the writer's immersion in the long-desired environment could then commence, but not before a farewell French party was thrown in his previous English village of residence, to celebrate the occasion. The detailed presentation of what the locals understand by the concept of "French party" becomes illustrative for the British territorially-bound stereotypes related to French culture. The invitation addressed to the writer stipulates: "Come dressed as a frog!" The genericity of this appellation on the card which prefigures the event in itself, quite common in the British stereotypes in relation with the idea of Frenchness and referring to a particular culinary habit (that of eating frog legs) is indicative of the host of prevailing cultural representations that are to be actuated on this occasion. All the parameters making up this situation of communication will echo a particular French reality. Summed up, they will portray a slice of France, as known by a British community.

Any party needs music. So, "Mrs Johnson came up with a collection of records by Yves Montand and Sacha Distel. The plumber's brother was an Edith Piaf fanatic. He had her photograph in his workshop in a frame made of copper piping." (M. Sadler, 2003: 8). The French singing repertoire of the twentieth century (with Montand of Italian and Distel of Russian origins) is "widely broadened" by the end of the party by means of nursery rhymes: the well-known *Alouette* and *Frère Jacques*. A party also needs food and drink. So the writer buys "some special-offer Boursin, a rather hard low-fat camembert which the check-out girl said could be crash-ripened in the greenhouse, and a pink *pâté de campagne* in a tube, which I contemplated serving on toothbrushes.[…] Glasses of Bulgarian chardonnay were raised in my honour" (M. Sadler, 2003: 8, 10). Remembering this event, the transnational writer concludes:"Everything was in place. All I had to do was to rub the walls with garlic and we were in business." (M. Sadler, 2003: 8). The garlic reference reminds of a common stereotype among the English relative to the French haute cuisine renowned to make abundant use of this ingredient.

Another important aspect of this fancy dress party whose theme resides in French landmarks consists in the array of French characters impersonated both by the writer on the verge of his leaving for the country of his choice and by the other English villagers. The range

of characters is indicative of the range of the commonly known French cultural references standing out in the English collective imaginary in this respect. The series of personalities spans five fields. History is represented by Louis XVIth whose decapitation at the French Revolution marked the decline of the monarchy in France and the rise of democracy, by the general de Gaulle, the political leader who in WWII refused to accept the government's armistice with the German invaders, set up his base in London, organized the Resistance from abroad and overcame the Vichy regime, by members of the above-mentioned French Resistance and by the highest decoration in France, la *légion d'honneur* established by Napoleon Bonaparte. Literature is referred through the character of Major Thompson taken from the novel *Les carnets du Major W. Marmaduke Thompson* written by Pierre Daninos in 1954 and turned in 1955 by Preston Sturges into the film bearing the title *The French, They Are a Funny Race*, which dwells on the cultural discrepancy between the French and the English. The cinema stands out with the famous actor Gérard Depardieu. Sports are mentioned thanks to the prominent tennis man Yannick Noah. Last but not least, social types are designated through the Frenchman coming to England from Brittany riding a bike, holding a baguette and wearing a stripped black and white T-shirt and strings of onion (to be sold) round his neck, as well as through the description of the ladies wearing cabarets costumes specific to Place Pigalle in Paris.

While naming cultural landmarks, the depiction of the trivial way the stereotypes are activated during the farewell party makes fun of what stereotypical images can represent, by pointing out the discrepancy between reality and its interpretation. Thus, the descriptions are immersed in mild self-deprecating humour and gentle irony, which shows rather unsuccessful, than successful attempts of the English villagers at accurately embodying the French symbols: "The party was announced for seven. The guests began to arrive at five to. Anthony Brick, the interior decorator, confected a *képi* out of a cornflakes packet and came as General de Gaulle. Harold Holms came as a member of the French Resistance wearing the collar of his wife's trench coat turned up. As the mac was too small and buttoned tight he was very red in the face and looked more like Boris Yeltsin. Peter Blake wore the classic striped Breton pullover complete with a string of onions – which turned out to be real, smelly and uncomfortable for his dancing partners. Maurice Hope, an insurance agent who had a topiary head of Margaret Thatcher at the entrance to his thatched cottage, had made himself a red *légion d'honneur* for his buttonhole. We spent the evening pulling on it like a door bell and going rrrrriiiinnngggg. Brian Topps was very brown after his holiday on the Costa Brava and had found himself a rasta wig. He was supposed to be the tennis star Yannick Noah and everyone thought he was a mop. Robert Scott, fat and full of himself, was wearing a false nose. Everybody called him "mon général" and saluted, which made him angry as he believed he was the spitting image of Gérard Depardieu." (M. Sadler, 2003: 9).

As said before, it is the very gap between the English impersonations and the importance of the real French people and events they refer to that shows the writer's awareness about the danger of living according to stereotypes. The ironic and humorous mention of the triviality of the props used ("confected a *képi* out of a cornflakes packet") deride the party attendants' s poor judgment in choosing a stereotype with bad consequences either for the rest of the guests ("the classic striped Breton pullover complete with a string of onions – which turned out to be real, smelly and uncomfortable for his dancing partners") or for themselves, leading either to their feeling uncomfortable and awkward or to their being mistaken for somebody else ("wearing the collar of his wife's trench coat turned up. As the mac was too small and buttoned tight he was very red in the face and looked more like Boris Yeltsin"; "a red *légion d'honneur* for his buttonhole. We spent the evening pulling on it like a door bell and going rrrrriiiinnngggg"; "he had found himself a rasta wig. He was supposed to be the tennis star Yannick Noah and everyone thought he was a mop."; "was wearing a false

nose. Everybody called him "mon général" and saluted, which made him angry as he believed he was the spitting image of Gérard Depardieu."). Likewise, the dry white table wine served at the party which originally is made from a grape variety grown in France, the chardonnay, actually originates from Bulgaria, while the French cheese, le Boursin, and the *pâté de campagne* have textures which are poles apart from what they are in their country of origin.

All of these elements warmly warn against the risk of judging reality exclusively by received ideas and of taking oneself too seriously, without leaving room for self-interrogation. The party ends in good humour, how else but with a French kiss, then an abundant reinterpreted French-style kissing each other on both cheeks, the receiving of a gift consisting of a copy of *A Year in Provence* written by Peter Mayle (another Englishman who settled in France, forerunner of relocation narratives), and farewell wishes cried out in French *Au revoir* and *Bonne chance*!

It is not insignificant that the last scene of the party, the resounding utterance "Vive la France!" triggers off "an immediate response from the drunk Bob Scott who sang "God Save the Queen" in the spectral orange light of the lamppost on to which he was hanging" (M. Sadler, 2003: 10). The parallelism in national assertions shows the potentiality of the successful coexistence of the representatives of the two cultures.

Cultural resemblance and dissemblance

The first-hand experience will give rise to new insights into the theoretical knowledge of the culture of the foreign locale. In this approach pertaining to cultural pragmatics, the pieces of information gathered from different directions, like fellow-citizens or written and oral press, will be reprocessed in the course of finally living in the long-desired milieu. For, created by writers like Sedaris, Kaplan, Mayle and Sadler who have "committed themselves to a place, another place", relocation narratives or "home-abroad books" do not represent a "literature of movement but rather a literature of staying put" (George and Sattin, 2002: VII-VIII). The emphasis will be less lain on traveling and more on the ways of adjustment to the new cultural environment. Hence, living there will not only be perceived at face value, but also interpreted in the context, in the settler's attempt of going behind the literal meanings and finding the hidden ones specific to the current situations of the new circumstances. Starting from what is common to their culture, the narrators of these travel memoirs will gradually unveil what is culturally peculiar to the Parisian, Provencal or Tuscan milieus.

Yet the travel memoirs like *An Englishman in Paris* will reveal the complexity of the interaction phenomena between the settler and the inhabitants of his new dwelling-place, when the inter-subjective life apprehension will also result in an intra-subjective discovery of self. The prevailing positive outlook on what life is like in the French and Italian cultures will lead the writers to leave their culture of origin in the pursuit of a particular kind of life style, that of *la dolce vita* and a certain *je ne sais quoi*. Each experience will contribute to building in-depth knowledge of both the resemblances and differences in the ways to construe life, through a constant process of analytical comparison. Preferring the phrase "relocation narratives or memoirs" for this kind of literature, to "home-abroad books" (George and Sattin, 2002: IX), "villa books" (G. Alù, 2010: 285) or "settlement literature" (S. Ross, 2010: 122), L. A. Mastellotto argues that what this type of literature actually does, is not speak about a specific abode *per se*, but about the "process of dwelling-in displacement and the central role narrative plays in reconstructing the personal experiences of lifestyle migrants" (L. A. Mastellotto, 2013: 9).

The engagement in the process of contextualization of the prerequisite images will strip them off of their initial fixity and sense of predetermination. The new thinking framework will leave behind the optimization paradigm, which advocates striving to make the best decision, the ideal one. It will then assume the adequacy paradigm, where the individual

is seeking to make the best decision possible in a particular context, by annihilating ethnocentric practices (that is the vision where one's way of doing things, specific to their own national mentality, is taken as an ideal point of reference), and embracing an open attitude towards assessing reactions, taking into account the complexity of the parameters characterizing the situation under discussion. Although the dream is to escape from the already-experienced reality in the culture of origin, at first the cultural framework of reference shared by the narrator with the other members of the national social community he originally belongs to can but leave its mark on the interpretation of responses to various stimuli, for the acquisition of the cultural competence in the culture of origin is never experienced as the result of a selection process among several possible options (*cf*. Luc Collès, 2006: 10). By way of consequence, a transfer of values will then be operated from one's national culture to the adopted one, which, while being adopted, is in its turn critically evaluated.

The social challenge of integration implied by the home-making process in the foreign locale by people who have chosen to migrate in the pursuit of an ideal life style will guarantee the authenticity of the critical thinking process. Thus, when the ideal image confronts reality, the critical thinking may reinforce it, alter it to a certain extent or downright contradict it. By reflecting upon what makes possible the transfer of values, and subsequently the understanding of the new passers-by / acquaintances /colleagues / friends and so on, the transnational writer will deconstruct and then put together the pieces of the jigsaw represented by the ongoing mechanism of cultural identity (re)construction. Dependent at first on his guiding social imaginary regarding the new culture, following repeated exposure to the real environment, the inherited images and judgment will be ascertained or subjected to gradual change. According to Patrick Charaudeau in his paper "L'identité culturelle entre soi et l'autre", the social imaginary is the result of a specific way of relating to space and time, body, social relationships and language, (*cf*. L. Collès, J-L Dufays, F. Thyrion eds., 2006: 51-52). While pinning down the cultural differences, the relocation narratives do not see dissemblance as a hindrance to the coexistence of individuals of different nationalities. On the contrary, this is considered to be a source of mutual enrichment. To put it differently, cultural diversity breeds exchange of ideas, visions, and thus creativity and innovation attained by each individual in his culture. This particular kind of diversity constructively influences the dynamics of the social evolution, feeding the souls of the agents implied in nationally-mixed social interactions. This will contribute to the building of the intercultural competence which lies at the core of nowadays globalised societies.

Conclusion

The living in the foreign locale makes the transnational writer aware first of the backdrop against which his way of thinking is put into motion, and then of its arbitrary nature; this can but trigger the reappraisal of his own system of normative beliefs and value patterns, by means of drawing parallels with the recently-discovered one. His awareness will increase with each passing day and the formative experiences they all bring along against the background of the culture of residence. Parting from the view according to which the system of values assimilated in the culture of origin is the obvious universal one by which any fact of reality should be measured out, the foreign resident will open up to new conceptual tools of comprehending reality. First, he needs to acknowledge the possible risks of seeing a reality deformed by his clichéd patterns of thinking, leading to aspects which are not relevant to the culture of residence. Then, after leaving aside his dysfunctional subjectivity in classifying and organizing the social rites and daily practices, he will adopt objective views. The decentralization from one's own system of reference will bring along the questioning of social representation of the foreign cultures, the renegotiation of self, as well as the identification of the principles governing the living in the new national community.

BIBLIOGRAPHY

Alù Giorgia, 2010, "Fabricating home: performances of belonging and domesticity in contemporary women's travel writing in English about Italy", *Studies in Travel Writing*, vol. 14, issue 3, Routledge, pp. 285-302

Collès, Luc, Dufays, Jean-Louis, Thyrion, Francine (éds), 2006, *Quelle didactique de l'interculturel dans les nouveaux contexts du FLE ?*, Bruxelles, E.M.E.

George, Don, Sattin, Anthony (eds.), 2002, A *House Somewhere: Tales of Life Abroad*, London, Lonely Planet Publications

Ross, Silvia, 2010, *Tuscan Spaces: Literary Constructions of Place*, Toronto, University of Toronto Press

Mastellotto, Lynn Ann, 2013, *Relocation Narratives "Made in Italy": Self and Place in Late-Twentieth Century Travel Writing*, PhD thesis, University of East Anglia

Sadler, Michael, 2003, *An Englishman in Paris, L'éducation continentale*, London, Pocket Books